W. B. CROW

BÜYÜNÜN CADILIĞIN VE OKÜLTİZMİN TARİHİ

2. BASKI

DHARMA® TARİH

Büyünün, Cadılığın ve Okültizmin Tarihi

W. B. Crow

Çeviri: Fulya Yavuz

DHARMA®

İçindekiler

Giriş 11

Bu Çalışmanın İçeriği 11 • Büyü ve Tarih 11 • Büyüye İnanmak 11
Maji nedir? 12 • Maji Kuramları 12 • Cadılık Nedir? 13
Okültizm Nedir? 13

1 Mağara Adamları 15

Maymun-Adamlar ve İnsan 15 • Devler ve Canavarlar 15
Cro-Magnon Irkı 16 • Mağara Kültleri 17 • Mağara Resimleri 17
Yüce Ana 19 • Mağara Adamlarının Kaderi 19

2 Yıldızlar ve Kurbanlar 21

Yeni Bir Yaşam 21 • Takımyıldızların Kökeni 21
Burçlar Kuşağı (Zodyak) 23

3 Büyücü-Doktorlar ve Şifacılar 25

Animizm 25 • Fetişizm 27 • Afrika'da Büyücülük 28 • Vudu 28
Zombiler 29 • Şamanizm 30 • Gelecekten Haber Vermek 30
Jeomansi 31 • Feng-shui 31

4 Devlerin Dansı 37

Tepegözler Mimarisi 37 • Yaygın Bir Kült 38
Devler ve Erkek Büyücüler (Wizards) 39 • Güneş Tapınakları 40
Kader Taşı 44 • Gökten Gelen Taşlar 45 • Heliolitik Kültür 47

5 Mısır Piramitleri 49

Mısır Kronolojisi 49 • Kırmızı ve Beyaz Taçlar 51 • Mumyalama 51
Piramitler ve Anlamları 52 • Mısır'ın Anıtları 56

6 Yeni Dünyanın Piramitleri 59

Amerika Kronolojisi 59 • Majik Tarih 62 • Majik Din Örgütü 63
Kurbanlar 63 • Amerikan Piramitleri 63

7 Hindistan Majisi 65

Hindistan Kronolojisi 65 • Majik Hiyerarşi 65 • Kutsal Fahişelik 66
Fallik Tapınma 67 • Hindu Tapınakları 68 • Hindu Astrolojisi 68

8 Yoga 71

Yoganın Kaynakları 71 • Yogilerin Gücü 71 • Yoganın Türleri 75
Cinsel Büyü 76

9 Görkemli Babil 81
Babil Kronolojisi 81 • Bir Başka Majik Hiyerarşi 82 • Babil Kulesi 83
Nazarlıklar ve Tılsımlar 83 • Kalde Astrolojisi 84

10 Süleyman ve Cini 87
İslam Efsaneleri 87 • İslami Kozmos 87 • İslami Büyü 90
Arabistan'da Simya ve Astroloji 90

11 Ateş Kültü 93
Pers Tarihi ve Efsaneleri 93 • Mecusîlik / Zerdüştçülük 93
Mitraizm 94

12 Kabala 97
Tapınak İbadeti 97 • Gizli Bilgi 98 • Kabalacı Yapıtlar 99
Sonraki Kabalacılar 101 • Essenîler ve Therapeutae'ler 103

13 Gnosis 105
Gnostik Reddediş 105 • Yılana Tapınma 107 • Tuhaf Öğretiler 107
Şeytana Tapınma 110 • Gnostik Kalıntılar 113

14 Druidler ve Periler 117
Kelt Kültürü 117 • Druid Ayinleri 119 • Kral Arthur Efsaneleri 121
Periler 124 • Elemantaller 127

15 Olympos ve Satyr'ler 131
Labirent 131 • Olympiyalılar 132 • Orakl'lar 133
Büyücülük (Sorcery) 135 • Nympha'lar ve Satyr'ler 136
Pythagoras Düzeni 138 • Geç Klasik Okültizm 140

16 Valhalla ve Valkyrieler 147
Vikingler 147 • Eddalar ve Sagalar 148 • Majisyen Tanrılar 148
Majik Kazan 149

17 Lotüs, Swastika ve Pagoda 151
Budizm 151 • Budist Krallar 152 • Cennet Tapınağı 154
Kutsal Adamlar 156 • Caenizm 156 • Çin'de Mit ve Maji 157
Mistik Simgeler 158 • Lotüs Çiçeği 159 • Tapınaklar ve Pagodalar 159
Resimler 161 • Kutsal Emanetler 161 • Şinto, Tanrıların Yolu 162

18 Tibet'in Lamaları 165
Lamaların Krallığı 165 • Siyah-Şapkalılar 167 • Kırmızı-Şapkalılar 167
Sarı-Şapkalılar 169 • Mantralar 170 • Enkarne Lamalar 171
Tibet Astrolojisi 173 • Orakl'lar ve Ruh Denetimi 173
Onbin Simgeli Ağaç 174

19 Roma ve Bizans 177
Roma ve Kudüs 177 • Majiye Karşı Mucize 177 • Kutsal Emânetler 178
Resimler 178 • Majiyle İlgilenen Başpiskoposlar 179

20 Hilalin Büyüsü 183
Peygamber 183 • İslam'da Maji 184 • Sufilik 187 • Dervişler 188

21 Şövalyeler ve Templar'lar 189
Şövalyelik 189 • Yuvarlak Masa 190 • Charlemagne ve Paladin'leri 190
Templar Şövalyeleri 191

22 Kutsal Kâse 197
Gezgin Şairler 197 • Kâsenin Yapısı 199 • Lucifer 199
Kâse ve Güvercin 199

23 Ortaçağ ve Rönesans Astrolojisi 201
Kökeni ve Geçmişi 201 • Batı Astrolojisi 202
Bazı Ortaçağ Astrologları 206 • Skolastik Felsefe ve Astroloji 208
Evlerin Bölünmesi 210 • Rönesans Astrologları 211
Reform ve Güneş Merkezli Sistem 215
Bazı Geç Dönem Astrologları 216 • Son Görünüş 219

24 Ortaçağ'da ve Rönesans'ta Simya 225
Kökeni ve Babaları 225 • İlk Simyacılar 226
Simya Üzerine Tuhaf Eserler 228 • Maji ve Simya 229
Altın Yapanlar 231 • Tıbbi Kimya 233 • Şarlatanlar 235
İmza Öğretisi 237 • Son Görünüş 237

25 Gül-Haç 243
Gülün Simgeselliği 243 • Gül-Haç Bildirileri 244
Görünmezler 247 • Bir Bacon Tartışması 248
Gül-Haçlılar ve Yazarlar 249 • Rose Croix 250 • Öteki Örgütler 251

26 Avrupa'da Cadılık 255
Cadılığın Kökeni 255 • Kutsal Kitap Referansları 256
Diana (Artemis) Kültü 256 • Şeytanla Anlaşma Yapmak 258
Faust Efsanesi 259 • Cadılığa Karşı Yasalar 260
Bazı Ünlü Cadı Duruşmaları 261 • Engizisyon 263 • Mavisakal 264
Başka Büyücülük Duruşmaları 265

27 Biraz Daha Cadılık ve Şeytan Ayinleri 269
Demon Posesyonu 269 • Büyücülük Cezalarının Artışı Sürer 270
Daha Sonraki Duruşmalar 272 • Clonmel'de Yakılan Cadılar 273
Evdeki Cadı (Başlıca Özellikler) 273
Cadılar Toplantısı (Witches' Sabbath) 274 • Cadıları Belirlemek 277
İncubi ve Succubi 277 • Kürt Adam 279
Vampirler 280 • Kırbaçlama ve Dans 281 • Şeytan Ayinleri 282

28 Kara Majisyenler ve Düş Kuranlar 289
Majisyen Abra-Melin 289 • Grimoire'lar 290 • Psişikler 293
Boehme ve Boehmeciler 295 • Bilim adamı ve Öngörüleri 297
Fransa'da Okültizm 298 • Rus Sarayında Maji 257
Mutlak Gerçeğin Satılması 300 • Rus Sarayında Maji 300

29 Bazı Majik Kardeşlik Örgütleri 307
Farmasonluk 307 • Templar'ların Dönüşü 308
Eski ve Kabul Edilmiş (İskoç) Örgütü 310 • Palladium Örgütü 311
Illuminati 312 • Gizemli Bir Kişilik 313
Cagliostro'nun Mısır Masonluğu 313
Memphis ve Mizraim'in Kadim ve İlkel Örgütü 315 • Altın Şafak 316
Doğu Tapınağı Örgütü 320 • Teurjik bir Örgüt 321 • Martinizm 321

30 Çatal Çubuk ve Sarkaç.....325
Yeraltında Su ya da Maden Aramak 325 • Radyestesi 326
Hareket Kuramları 328 • Od, Odyle ya da Odik Güç 331
İnsan Aurası 331 • Psikometri 332

31 Mesmerizm ve Hipnotizma 335
Hayvansal Manyetizma 335 • Metalloterapi ve Magnetoterapi 337
Hipnotizma 338 • Telkin 340 • Kendi Kendine Telkin 340

32 El Falı 343
Bedensel Biçim ve Kader 343 • El Falı 343 • Ayak Falı 344 • Grafoloji 344

33 Teozofi ve Okült Bilimler.....345
Teozofi 345 • Antropozofi 347 • Nümeroloji 347 • İnsanın Gelişimi 348

DİZİN 350

Dr. William Bernard Crow 1895 yılında Londra yakınlarında doğdu. Londra Üniversitesi'ni bitirdi ve bilim uzmanlığı ile felsefe doktoru derecelerinin yanısıra hem Londra hem de Galler üniversitelerinden doğa bilimleri uzmanlığı derecesini aldı. Britanya Ordusu'nda dersler verdikten sonra, Birinci Dünya Savaşı'nda Kraliyet Hava Kuvvetleri'nde ve Kraliyet Donanması'nda görev yaptı. Dr. Crow'un yabancı üniversitelerden çeşitli akademik dereceleri bulunmaktadır. 1919 yılından bu yana birkaç teknik üniversitede biyoloji üzerine Bölüm Başkanı ve Konuk Öğretim Görevlisi olarak dersler vermiştir. Tıp, psikoloji ve okültizm konuları üzerine yayımlanmış yapıtları bulunmaktadır ve çeşitli bilimsel ve okült derneklerin üyesidir.

Giriş

Bu Çalışmanın İçeriği

Bu kitap, "büyücülük, cadılık ve okültizmin tarihi" olarak değil, "*bir* büyücülük, cadılık ve okültizm tarihi" olarak adlandırıldı. Umarız, okur, kitabın bu tür konularla ilgili bir arşiv olmasını beklemiyordur. Bu konuları tüm ayrıntılarıyla inceleyecek olursak ortaya birkaç cilt çıkar. Konuyu ayrıntılarıyla ele alma görevi birkaç biçimde sınırlandırılabilirdi: Araştırmalarımızı belirli bir ülke ya da dönemle sınırlandırmak ve konunun bize göre, her ülke ve döneme ait önemli özelliklerini seçmek, başka bir deyişle, konuyu özetlemek. Bizim ikincisini yapmayı seçmemizin bir nedeni, daha önceden böyle bir girişimde bulunulmamış olması ve konunun böyle ele alınmasına büyük ilgi duymamızdır. Açıklamalarımız aynı zamanda, diğer insan etkinlikleriyle maji arasında bağlantı kurmak ve fenomenlerin özlerinde benzer olduklarını göstermekle birlikte, çeşitli okült alanların arasındaki ilişkiyi ortaya koymakla ilgilidir.

Büyü ve Tarih

Tarihin, çoğunlukla yalanlarla dolu olduğu sonucuna varması nedeniyle görevinden istifa eden bir tarih profesörünün öyküsü anlatılır. Tarih yalnızca olayların aktarılmasıysa, özellikle büyü gibi bir konu ele alındığında, kişi gerçekten doğru olmayan unsurların çoğunu konu dışı tutabilir. Ancak, dikkate değer olayların kaydı ve aynı zamanda mitler, efsaneler ve peri masalları vardır. İkisini birbirinden ayırt etmeye çalıştık ama bu hiç de kolay değil. Mitolojik öykülere yer verdik çünkü, önemli gerçeklerin şiirsel ifadeleri olduklarını düşünüyoruz, ancak okura, tarihsel olarak araştırılan gerçek bir olayla, bilinen mitoloji geleneğinin arasındaki ayrımı mümkün olduğu yerde açıkladık. Bugün, tam olarak neler olduğunu fiziksel olaylarla açıklamak çoğu kez olanaksızdır. Eldeki kayıtlardan hoşnut olmalıyız.

Büyüye İnanmak

Bu çalışma, büyüye inanmayan birçok kişi tarafından okunabilir ve bizi konumuzdan uzaklaştırıp felsefeye götürebilirdi, biz de inancımız için özür diler-

dik. Ancak, bu konuya yansız olarak bakmak olanaksız olmasa da, güçtür. Fenomenler aldatmaca ve düzmecedir diyerek bir kenara bırakılamayacak denli yaygındır. Bazı olaylar majisyenler tarafından taklit edilmiştir, ancak bu tümünün hileyle gerçekleştirildiği anlamına gelmez. Bu bağlamda kendilerine majisyen diyen ya da sanatlarının büyü olduğunu söyleyen ve düzenbaz olduklarını ilân edenlere karşı bir protesto başlatmak gerekir. İkincisi, hafife alınamayacak kadar ciddi bir konudur ve şeytanın ya da başka bir şeyin neden olduğu majiye inanmamanın Katolik inancına uygun olup olmadığı belirsizdir.

Maji nedir?

"Rahiplerin ya da bilge kişilerin çalışmaları" anlamına gelen ve Farsça kökenli bir sözcük olan *maji* (magi) sözcüğü, İngilizce'ye Latince ve Yunanca'dan girmiştir (magus). Bu tür uygulamalar insanoğlunun yararına yapılmış ve yapılmaktadır. Ancak, sözcüğün anlamı değişmiş ve artık, genellikle, bencil ve hatta zararlı kişilerin uygulamaları için kullanılmaktadır. Çoğu yazar aradaki ayrımı belirtmek için buna *kara maji* diyor. Ancak ikincisi, rahiplerin yaptıkları işin parodisi ya da çarpıtılmış halidir. Nitekim şeytan ayini, Katolik Kilisesinin yedi ayininin en önemlisi, Aşai Rabbani, kutsal ayinin korkunç bir parodisi ve çarpıtılmış halidir. Majiyi ele alırken, tarihin büyük bir bölümü boyunca bağlantılı olduğu ve zıtlıklarıyla sıkça karşı çıktığı dinsel inanç ve uygulamalardan söz etmemek neredeyse olanaksızdır.

Her iki tapınma, rahiplerin yaptıkları ve karşıtı olan kara maji benzeşim ilkesini kullanır. Ancak, ikincisinde kullanımı kaba ve etkisizdir, tıpkı *uyuşum büyüsü* olarak bilinen uygulamada olduğu gibi. Birine zarar vermek istenildiğinde o kişinin balmumundan bir kuklasının yapıldığı ve kukla üzerinde yaralar açıldığı o herkesçe bilinen yöntem, ikincisine verilebilecek en iyi örnektir. Kuklanın, özellikle vaftiz edilerek ya da başka bir ayinle gerçek kişiyle arasında bir bağ yaratıldığında, o kişiyle "etkileşim içinde" olduğu düşünülür ve psişik bağlantı sürerdi.

Maji de, son yıllarda psişik kapsamlı araştırmalara konu olan durugörü ya da telepati gibi hayali ya da gerçek fenomenler kullanır.

Maji Kuramları

1. Maji ilkel bilimden oluşur. Astroloji ilkel astronomi ve simya, ilkel kimyaydı, diğer okült sanatlar ya da bilimler de böyleydi. Bunlar zamanla bâtıl özelliklerinden kurtuldu ve Francis Bacon'ın oluşturduğu tümevarımlı bilimlerin kurallarına uymak zorunda kaldı.

Önceleri astronomi ve astrolojinin arasında yakın bir bağ kurulduğu doğrudur, tıpkı simya ile kimyada olduğu gibi. Ancak her okült konu benzeşimlere dayanıyordu; astrolojide gezegenlerin konumu ile dünyasal olaylar, sim-

yada kimyasal tepkimelerle psikolojik olaylar gibi. Başka kültürlerle, özellikle de geçmiştekilerle tanışma olanağını elde edememiş Batı insanı arasında bugün oldukça yaygın olmasına karşın, çağdaş bilim bu okült olaylara karşı çıkmıştır ve onların bâtıl inanışlar olduğu bir azınlığın düşüncesidir.

2. Majinin nedeni *hipnotizma* ya da *telkin*'dir. Birçok durumda, majiyle hipnotik fenomen denilen olgu arasında bağ kurabilir ya da telkinin etkileriyle benzer olduklarını görebiliriz. Ancak şimdiye dek, telkin ya da hipnozla ilgili hiçbir doyurucu kuram ileri sürülmediğine göre, bu yalnızca bir bilinmeyeni başka bir bilinmeyenle açıklamaya çalışmaktır.

3. Son yıllarda oldukça yaygınlaşan bir başka kara maji ya da daha çok büyücülük kuramı da, büyücülüğün Hıristiyanlık tarafından baskı altında tutulan pagan unsurları simgelemesidir, tıpkı Freudcu psikologların, rüyaların bastırılmış istekleri belirttiğine inandıkları gibi. Bu kuramın ne kadar saçma olduğu ortada çünkü, kara maji ve cadılık binlerce yıl boyunca pagan Yunanlılar, Romalılar ve hatta daha da eski uygarlıklar tarafından iyi bilinir ve nefret uyandırırdı.

Cadılık Nedir?

Pagan tanrıça Artemis'in cadı kültünün tanımlanması, 1749'da İtalyan G. Tartarotti tarafından Ortaçağ edebiyatındaki bazı cadılık imalarına, özellikle de Regino'ya (10. yüzyıl) dayanarak ileri sürülmüştü. Bazı İngiliz yazarları da bu savı desteklemiştir. Bu konu daha sonra tartışılacaktır.

Daha çok dinin çarpıtılmış biçimi, kara majinin bir türü olan cadılık, her zaman olmasa da, genellikle yaşam süresince zorda kalındığında ve bugün aşağılık kompleksine sahip diyebileceğimiz kişiler tarafından uygulanırdı. Amaç, yaygın olan dine karşın farklı bir inancı desteklemek değildi, ancak bu dini kasıtlı olarak çarpıtmak, alaşağı etmek gibiydi. Çoğu durumda, şeytanla bir tür anlaşma yaparlar ya da yaptıklarını düşlerlerdi ve kasıtlı olarak zararlı işlerle uğraşırlardı. Kitabın ilgili bölümlerinde konunun ayrıntılarını bulabilirsiniz.

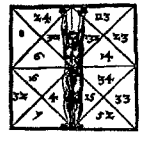
Okültizm Nedir?

Okült sözcüğü gizli anlamına gelir. Bugün okul, kolej ya da üniversitelerde öğretilmeyen konuları genel olarak okültizm terimi altında gruplandırırız. Bunlar, teozofi, antropozofi, Kabala, gnosis, Gül-Haç örgütü, I Ching öğretisi ve Tarot, simya, astroloji, spiritüalizm, rüya yorumlamaları, rabdomansi (çatal çubuk; yeraltında su ya da maden damarı keşfeden asa fenomeni), radyestezi (sarkaç fenomeni), kehanet, falcılık, orakllar, ruh çağırmak, likantrofi (insanların hayvana dönüşmesi), vampirlik, demonoloji, büyücülük, numeroloji, yoga, fizyonomi, şiromansi (el falı), freneloji, grafolojidir. Aynı zamanda okült olayların bazı yan konuları vardır. Bu konular okülttür çünkü, bu konular as-

lında, çoğunluktan gizlenmektedir. Ancak bu hep böyle değildi. Örneğin, astroloji 1800 yılına kadar üniversitelerde astronomiyle birlikte ders olarak okutulurdu. Bu konunun önceki profesörlerinin birçoğu, bugünlerin Old Moore Almanağı'nda yer alan satırlara benzer; yıllık tahminlerde bulunurlar, ancak eğitimli halk tarafından daha çok saygı görürler ve daha ciddiye alınırlardı. Bilinmemelerinden çok, gizli olduklarını belirtmesi için, bu konulara *arkan* (arcane) *bilimler* demek daha doğru olur. Aslında bu konular çok az kişi tarafından dikkatle araştırılıyor, ancak bugün bu konuları küçük, fakat önemli bir azınlık ciddiye alıyor.

Son söz olarak, aşağıdaki kişilere teşekkür borçluyuz:
Araştırmalarıma yardımcı olma nezaketini gösteren kuruluşlar;
Londra Zooloji Derneği Kitaplığı sorumlusu,
İngiltere Teozofi Derneği Genel Sekreteri ve Kitaplığı sorumlusu,
Psişik Araştırma Derneği (SPR) Araştırma Sekreteri,

soruları yanıtlayan, metinler üzerine yorum yapan ya da kanıtları okuyan yakınlara ve dostlara.

1
Mağara Adamları

Maymun-Adamlar ve İnsan

Bugün dünyada yaşayan tüm insanlar tek bir türe aittir (*Homo sapiens*). Bu, tüm varolan ırkların birbirleriyle özgürce çiftleşebileceği anlamına gelir. Çağdaş biyologların görüşüne göre, bu türün, yaklaşık olarak yarım milyon yıl süresince varolduğu söylenebilir. Bu sürecin büyük bir bölümü boyunca, Geç Yontma Taş Çağı (*Paleolitik*) olarak bilinen önemli bir kültürel döneme denk gelen Kuzey yarıküredeki buzul çağı, *Pleistosen* boyunca dünyanın bu bölümünde *maymun adamlar* diyebileceğimiz birkaç başka tür var oldu. Biyologları ilgilendiren ayrıntılara girmeksizin, birçok farklı tür olduğunu, bazılarının Eski Dünya'nın her bir yanına yayıldığı ve çeşitli karakter özelliklerine karşın tümünün genellikle, varolan insanımsı (*anthropoid*) maymunlardan (şempanze, orangutan, goril ve şebek) daha çok, insana benzediklerini söyleyebiliriz. Bunlar, maymunlardan farklı olarak, daha dik yürüyorlardı.

Bu maymun adamlardan bazıları ateşi kullanıyordu ve hatta, ateşin, insana benzeyen soyu tükenmiş maymunlar (*Australopithecus*) tarafından Afrika'da kullanılmış olması mümkündür. Bazı açılardan insana daha çok benzer olmalarına karşın, bugünkü insanımsı maymunlarla aralarında çok küçük farklılıklar vardı.

Devler ve Canavarlar

İnsana benzeyen maymunlardan ayrı olarak, en ilkel maymun-adamlar Java'da bulunmuştur. Bunlardan ilki uzun zaman önce (Dubois, 1892) bulunmuş olan ünlü *Pithecanthropus*'tur. Pekin yakınlarında bulunan sanat eserleri (*Sinanthropus*) neredeyse aynı ölçüde ilkeldi ve ocak kalıntılarıyla ilişkilendirilmeleri nedeniyle, kesinlikle ateşi kullanmayı bilen bir türdü.[1] Diğer iki tür: Çin'in *Gigantopithecus*'u ve Java'nın *Meganthropus*'u günümüzde antropologlarca dişlerine bakılarak ayırdedilirler ve birbiriyle karşılaştırılacak olurlarsa, ikisi de gerçekten olağanüstü boyuttaydı. Hatta ilkinin, iri bir gorilin iki misli olduğu hesaplanmıştır.[2]

Avrupa'da ve büyük bir olasılıkla daha ileriki dönemlerde, insana benzeyen daha çok tür vardı; sayıca çok olanları Neandertal insanı (*Palaeanthropus Neanderthalensis*) denilen türdendi ve kesinlikle, şu anda varolan insan türü kadar çağdaştı. Bu yaratığın boyu insandan daha uzun değildi, ancak varolan türle karşılaştırıldığında, duyu merkezleri düşünceye bağlı olanlara oranla daha çıkıntılı bir beyni vardı. Güçlü, kaslı, kambur duran ve hantal yürüyen bir yaratıktı. İnsanla savaştığına ilişkin belirtiler bulunmaktadır. Örneğin, çok iyi biçimlendirilmiş çakmaktaşından silahlar, baltalar ve bıçaklar kullanmış, sapanla çakmaktaşı parçaları atmış, mızrak ve kargıların ucuna sivri kemikler bağlamış, giysi yapmak için deri yüzmüş, ölüyü silah ve süs eşyalarıyla gömmüş, hatta onları aşıboyasıyla boyamış ve ayıyı kurban etmiş olduğu bir kültü vardı. *Mousteriyen* olarak bilinen kültüre ait olduğu kabul edilmiştir. Büyük bir olasılıkla, sınırlı bir dili vardı. Neandertal insan, peri masallarında canavarlara yüklenen role tümüyle uyar. Devleri Öldüren Jack'in öyküleri gerçeğe yakın görünmektedir.

Kuşkusuz, Neandertal insan erken bir dönemde kulübeler yapmayı öğrendiyse de, hem ilk gerçek insan hem de Neandertal insan mağaralarda yaşarlardı. Her ikisi de yaşamını avcılıkla sürdürdü ve ateşin yardımıyla Buzul Çağı'nda buzulların sınırının yakınlarında yaşayabildiler. Mamut, rengeyiği, yabani at ve bizonları izlediler.

Cro-Magnon Irkı

Şu anda bilinen ilk gerçek insanın Cro-Magnon ırkına ait olduğu söylenir ve kalıntıları en çok Batı Avrupa'da bulunur. Kemiklerine ve sanat eserlerine bakılırsa, bugünkü insanın çok iyi bir örneğidirler. Broca,* beyinlerinin çağdaş Avrupa insanınkinden oldukça üstün olduğunu uzun zaman önce belirtmişti. Erkeklerin ortalama boyu 1.87'ydi (bugünkü İngilizlerin ortalamasmdan yaklaşık 15 cm'den daha uzun). Geniş omuzları ve bacaklarına oranla kısa kolları (maymunların tam tersi), ince burunları, çıkıntılı elmacık kemikleri ve geniş çeneleri vardı (maymunların çene kemikleri ağır olmasına karşın çeneleri yoktur).

Aurignacien kültürü hiç kuşkusuz, Cro-Magnon ırkına aittir. Deri giysiler giydikleri anlaşılmakla birlikte, ayinler için kolye ve hatta kabuklardan yapılmış giysiler de kullanmış olabilirler. Karmaşık kurban ayinleri, gelişmiş sanat dalları ve avcılıktan edindikleri ileri düzeyde anatomi ve zooloji[3] bilgileri vardı. Tanrıça putları Osborn** tarafından çağdaş kübistlerin eserlerine, bazı tanrıça başlıkları ise, Breuil*** tarafından Eski Mısır'dakilere benzetildi. Spence'e göre, sanatları eski Mısırlılara göre çok daha üstündü.

* Paul Broca (1824-1880) Fransız patolog.
** Henry Fairfield Osborne (1857-1935) ABD'li palaeotolog ve jeolog. (Ed.n.)
*** Henri Édouard Prosper Breuil (1877-1961): Fransız arkeolog, paleolitik sanat uzmanı. (Ed.n.)

Avrupa'da Aurignacien kültürünün* yerini Doğu'dan gelen Solutreenler aldı. Daha sonra da, Solutreenlerin yerini, kesinlikle benzer özellikler taşıyan, Aurignacienlerden daha gelişmiş olan Magdalenienler aldı.

Magdalenienler, Cro-Magnon ırkındandı. Sanatları Mısır ve Babil'in en iyi örneklerine benzer. Osborn'a göre, erkeklerin belirli bir meslek ya da ticaretle uğraştığı oldukça farklı bir toplumdular. Rahipleri, büyücü-hekimleri, kabile reisleri, avcıları, balıkçıları, çakmaktaşı işçileri, hayvan derisi işlemecileri, terzi ve ayakkabıcıları, mücevhercileri, oymacıları, ağaç, kemik, fildişi ve taş heykeltıraşları, renk ve fırça kullanan sanatçıları vardı.

Mağara Kültleri

Magdalenienler, kayalıkların iç bölümlerine doğru çok ilerlemeyen doğal mağaralarda ya da çok daha geniş mağaraların giriş bölümlerinde yaşarlardı. Sıcak havalarda kulübeler kullanmış olabilirler. Bazen taş yüzeylere ve ara sıra da evlerine resimler yaparlardı. Ancak, sanatları gizli yerlerde, kayaların iç bölümlerinde, girişin çok ilerisinde doruk noktasına varır. Bu mağara resimleri Britanya'da bulunmamaktadır, çünkü Solutreenler ve Magdalenienler bu topraklarda hiç yaşamamışlardır. Ancak, bugün binlerce örneğinin bulgulandığı Fransa ve İspanya'da sayısız örneklerine rastlanır. Bununla birlikte, içinde kesinlikle palaeolitik dönemden kalma sanat eserleri bulunan, ağzını hiç el değmemiş döküntülerin kapattığı bir mağara bulunana kadar, hiç kimse böyle bir sanatın Yontma Taş Çağı'na ait olabileceğine inanmamıştı.

Bu mağaralara erişmenin zorlukları G. R. Levy[4] tarafından grafikler ve şemalar yardımıyla anlatılmıştır. Bayan Levy, Montespan'da, bu resimlere üç saatte ulaşıldığını belirtir.

Mağara Resimleri

Resimlerde mat desenler, insan figürleri ve hayvanlar yer alır. Hayvan resimleri oldukça çok sayıda ve dikkat çekicidir. Çoğunlukla çok iyi çizilmiş ve daha sonra açıklanacak bir nedenle, bazen birkaç kez tekrarlanmıştır.

Hayvanlar arasında aslan, bozayı, mağara ayısı, rengeyiği, bizon, Alp dağ keçisi, yaban domuzu, at, gergedan, mamut ve büyük olasılıkla fil bulunmaktadır. Bazılarında anatomik ayrıntılar doğrudur, kalp ve kaslar gösterilir. Bazı hayvanlar kapana yakalanmış ya da üzerlerine saplanmış silahlardan yaralanmış ya da etrafı taşlarla çevrili olarak resmedilmiştir. Bu tür hayvanların öldürülmesinde, resimlerin 'uyuşumlu büyü'** aracılığıyla yardımcı olduğu sa-

* Aurignacien kültür: Üst Paleolitik Çağ Avrupası'nda alet yapımı ve sanat geleneği. Mousterien kültürden sonra, Solutreen kültürden önce gelir ve Perigordien kültür ile eşzamanlıdır. (Ed.n.)

** Uyuşumlu büyü (sympathetic magic): Eski Yunanlılar'a göre doğal büyü, nesnelerin gizli ve bilinmeyen özellikleri aracılığıyla gerçekleşir ve bunun için de, "nesnelerin birbiriyle birleşme ya da birbirini etkileme eğilimi anlamına" gelen 'sempati' sözcüğü kullanılırdı. (Ed.n.)

Kimi mağara resimlerinin, "uyuşumlu büyü" aracılığıyla avcılığa katkıda buluduğu varsayılırdı. (Tassili, N'Ajjer, Cezayir)

nılırdı. Az da olsa, erkek ve dişi hayvanlar birlikte görülür; bunların da, aynı biçimde hayvanların çoğalmasında yardımcı olduğu sanılmaktaydı.

İnsanlar, genellikle, tapınmaya benzer bir davranış içerisinde resmedilmiş ve bazen maskelidirler. Bu saygı dolu tavır, ilk insanın, 'hiçbir hayvan, ruhu istemedikçe asla öldürülmemeli' inancıyla bağdaştırılmıştır; bir türün onda biri öldürülmüşse, öldürme izni o türün ya da soyun grup-ruhu tarafından geri alınırdı.

Magdalenienler, o zaman, mağaraların ağız kısmında yaşar ve büyü yapmak için iç bölümlerdeki belirsizliğe giderlerdi; örneğin, avcılıkta başarıyı garantilemek ve zaman zaman belli türlerin üremesini arttırmak için daha iç bölümleri kullanılırdı. Ayinlerde dans edildiğine ilişkin bazı kanıtlar bulunmaktadır: Yontularak yapılmış araçların kimilerinde maskeli dansçılar görülmektedir. Bu arada, silah ve ayinlerde kullanılan araçların üzerindeki oymalar, mağaraların duvarlarındakilere çok benzemektedirler.

Yüce Ana

Psikanalistlerden ve diğer 'derinlik psikolojisi' uzmanlarından, annenin psikolojik rolünün birey ve ırk için önemi konusunda çok şey duyduk. Geç Yontma Taş Çağı insanının anaerkil bir yapısı olduğuna ilişkin bir kanıt bulunamazken, kadın heykelcikleri ve heykelleri yaptıklarını görürüz. Bunlar olağanüstüdür, çünkü baş tamamen ya da neredeyse hatsız, bacak ve kollar kusurlu yapılmış, el ve bacakları yok ya da yok denecek kadar küçükken, göğüsler, kalça ve karın oldukça abartılıdır. Baş, genellikle öne eğik ve kadın çıplak ya da yarı çıplaktırlar. Bunların, daha sonra Mısırlılar'da İsis, Efesliler'de ise Artemis olarak görülen anatanrıçayı yansıttıkları sanılır. Çok iyi bilinen kimi figürler Afrodit'le ilişkilendirilmiştir, ancak bunun yanlış olduğu açıktır. Vurgulanmak istenen analıktır ve figürlerin erotik hiçbir yanı yoktur.

Taş Çağı'nın insanı, anaerkil bir yapısının olmamasına karşın, olağanüstü kadın heykelleri yapmıştır. (Willendorf Venüsü, Doğa Tarihi Müzesi, Viyana)

Mağara Adamlarının Kaderi

Son buzulların son bölümü Magdalenienlerin dönemidir. On bin yıl önce yok olmalarına karşın, bir noktaya kadar, bazı fiziksel özellikleri ve rengeyiğinin yarı evcilleştirilmesi ya da zıpkınla balık avlamak gibi belirli kültürel benzerliklerinden ötürü Eskimolara benzetilirler.

Avrupa insanı buzulların çekilmesinden sonra Neolitik döneme birdenbire girmedi (bir sonraki bölümde anlatılacaktır). Aradan, yakın zamana dek hakkında çok şey bilinmeyen birkaç bin yıl (İÖ 8000-2500) geçti. Bu döneme *Mezolitik Çağ* denir.

Dişi kadın menhiri. (St. Germain Müzesi, Paris

NOTLAR

1 W. E. Le Gros Clarke: *"History of the Primates"* (Primatların Tarihi), ikinci baskı, British Museum, Londra 1950.

2 F. Weidenreich: *"Apes, Giants and Man"* (Maymunlar, Devler ve İnsan), Chicago 1946. Yakın zamanda, iki adet *Gigantopithecus* alt çene kemiği bulunmuştur.

3 Bu nedenle, yaptıkları resimlerde iki tür ayı ve üç cins at ayırt edilebiliyor.

4 *"The Gate of Horn"* (Boynuz Geçidi), Londra 1948.

2
Yıldızlar ve Kurbanlar

Yeni Bir Yaşam

Neolitik dönem (Cilalı Taş Çağı) kuzeybatı Avrupa'da İÖ 2500'de başladı. Mısır ve Mezopotamya'da ise daha önce başlamıştır. İnsanoğlu Mısır'da Yontma Taş Çağı'ndan Bronz Çağı'na doğrudan geçmiş olabilir. Neolitik buluşların tümü, büyük olasılıkla, başka bir yerde rastlanmayan ek özellikleriyle İÖ 6000 ve yine olasılıkla, İÖ 8000'de Mısır'da görülür. H. G. Wells,[1] Cilalı Taş Çağı'nın başlangıcının, İÖ 12 bin ile İÖ 20 bin arasında bir dönem olduğunu öne sürer. Neolitik dönem, kuzeydoğu Avrupa'da İÖ 1800'de bakır kullanılmaya başlanana kadar sürmüştür.

Neolitik kültürün belirgin özellikleri, çiftçilik, hayvanların ehlileştirilmesi, çömlekçilik, çakmaktaşlarının cilalanması, sepet yapımı ve dokumacılık, çamur sıvalı kulübeler, uzun koridorlar ya da anıt mezarlar, takvim ve tanrı-kralının bir dizi ayinsel etkinliklerle kurban verilmesidir. Gerçekte kurban verilip verilmediği tartışmaya açıktır. Edilmiyorsa da, kimi halklar tarafından bu uygulama yozlaştırılıp gerçekten kurban verilmeye varmış olabilir.

Takımyıldızların Kökeni

Neolitik kültürlere ilişkin bilgimiz, Palaeolitik döneme göre çok daha eksiksizdir. Bu kültürler dünyanın her yerinde ve özellikle Amerikan yerlilerince hâlâ varlığını sürdürmektedirler. Ayinsel uygulamaların değişikliğe uğradığı doğrudur, ancak temel dinsel eğilimler hâlâ sürmektedir. Buna dayanarak büyük bir güvenle, Güneş, Ay, gezegenler, yıldızlar ve yıldız gruplarının, bu halkların mitolojileri ve dinsel törenleriyle yakından ilişkilendirildiğini söyleyebiliriz.

Gezegenlerin tersine, yalnızca konumlarının sabit olduğu açık olan, *sabit yıldızlar* sayıca o kadar çoktur ki, bir biçimde gruplandırılmaları gerekir. Bugün bile, keyfî simgeler olan ve yüzyıllar geçtikçe küçük değişikliklere uğrayan, çoğunlukla kadim çağlardan türemiş *takımyıldızlar*'la gruplandırılırlar. Birçoğu, Yunan mitolojisinden türetilen adlarla göksel kürelerle nitelendirir,

Albert Dürer'in ahşap kalıp baskı Zodyak tasarımı.

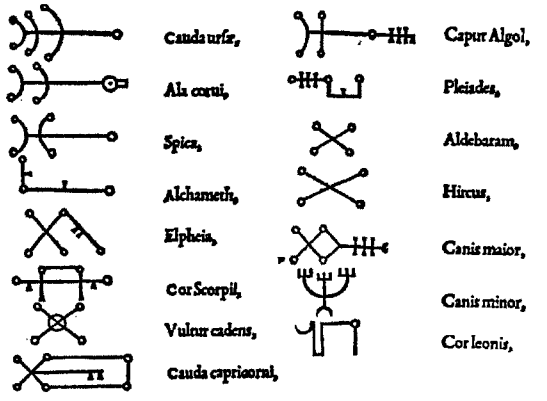
ancak çok küçük değişikliklerle aynı simgelerin Eski Mısır, Hindistan, Pers, Fenike, Kalde ve Akad astronomisinde kullanıldığı, arkeolojik buluntulardan anlaşılmaktadır. Çinliler ve Tibetliler'de ise başka simgeler kullanılırdı, ancak benzerlikler vardır. Bu kültürlerin çoğunda, Ay'ın yirmiyedi ya da yirmisekiz evi vardı (bunlar elbette burçlara oranla fazladır). Bunlar özellikle Hindistan, İran ve Arabistan astrolojisinde kullanılıyordu. (Arap sistemi, neredeyse yalnızca bunları kullanır.)

Böylelikle, takımyıldızlarının birçoğunun bugünkü kullanımı oldukça eskiye dayanır. Batlamyus,* bunlardan kırksekizini 1,022 sabit yıldızın enlemi ve boylamının verildiği, *"Catalogue"* adlı eserinde (İS 137) alfabetik sıraya göre

* Batlamyus (Ptolemy ya da Cladius Ptolemaeus, İS 140'lar): Mısırlı gökbilimci ve matematikçi. (Ed.n.)

listelemiştir. Ancak, yıldızların konumlarının olmadığı benzer bir takımyıldızlar listesi, daha önceki tarihlere ilişkin bilgiler içerdiği ve İÖ 270'de yayımlandığı[2] söylenilen, Aratus'un[3] *"Phenomena"*sında verilmiştir.

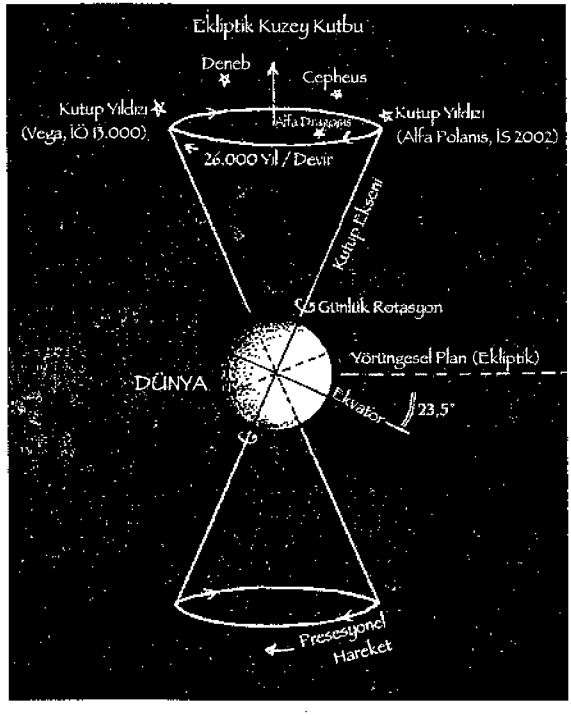
Uzakdoğu'da, Japonya, Çin ve Tibet'te farklı bir simgeler dizisi oluşturulmuştu. Burçlar kuşağının 12 burcu sıçan, öküz, kaplan, tavşan, ejderha, yılan, at, koyun, maymun, horoz, köpek ve domuz olarak belirlenmişti. Bunlardan yalnızca ikincisi Doğu ve Batı kültürlerindeki benzer. Ancak, bu farklı simgeler Doğu'da ve Batı'da neredeyse benzer anlamlar taşırdı.

Agrippa'ya göre Kabalacılar tarafından kullanılan, yıldız ve takımyıldız simgeleri.

Burçlar Kuşağı (Zodyak)

Burçlarla, burçlar kuşağı aynı şey değildir. Burçlar kuşağı, Güneş, Ay ve gezegenlerin izlediği yoldur. Güneş bu devreyi bir yılda, Ay ise yirmisekiz günde tamamlar. Gezegenler ise farklı sürelerde tamamlarlar. Burçlar kuşağı artık, astronomide kullanılmamaktadır, ancak astrolojide önemlidir. Burçlar kuşağı, *burç* adı verilen oniki eşit parçaya bölünür.[4] Ne yazık ki, bu simgelere bir zamanlar rastlaştıkları burçlar kuşağının oniki takımyıldızının adı verilmiştir. *Gün-tün eşitliğinin* (ekinoks) *presesyon*'u* nedeniyle, burçlar kuşağı takım-

Dünya'nın presesyon hareketi.
Her 26 bin yılda Kutup Yıldızı değişir.

*Presesyon: Yer'in dönme ekseninin ortalama kutup çevresinde ağır ağır dönmesi, bir koni hareketi yapması. Bir presesyon turu yaklaşık 26 bin yılda tamamlanır. (Ed.n.)

yıldızları arasında derece derece geriye kayar. Burçlar kuşağının simgeleri takımyıldızlarla, İsa döneminde rastlaştı. Yetkililer zaman konusunda görüş birliğine varmış değiller; bazılarına göre ikiyüz yıl önce ya da sonrasına rastlar. Batıda bugün bildiğimiz astrolojinin bu rastlaşma tarihinden daha erken olma olasılığı azdır ancak bugün bile astrolojinin farklı birkaç sistemi olduğu unutulmamalıdır.

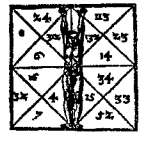
NOTLAR

1 *"A Short History of the World"* Middlesex 1922. [Türkçe baskı: "Kısa Dünya Tarihi – Başlangıcından 1946'ya kadar", çev. Ziya İshan, Varlık Yayınları, İstanbul 1972.]

2 E.W. Maunder: *"The Astronomy of the Bible"* (Kutsal Kitap Astronomisi), üçüncü baskı, Londra 1909.

3 Aratus, Pleiades'in (Ülker kümesi) Boğa'dan farklı bir burç olarak kabul eder. Aynı zamanda, Tay (Equuleus) takımyıldızı eksiktir, bunun dışında Batlamyus ile aynı görüştedir ve büyük bir olasılıkla simgesel nedenlerden ötürü, her ikisi toplamda kırksekiz eder. R. Brown: *"The Phainomena or the Heavenly Display of Aratos"* (Aratus'un Fenomeni ya da Göksel Görünümü), Londra 1885.

4 Simgelerin adları ileride verilmiştir, bkz. sayfa 178.

3
Büyücü-Doktorlar ve Şifacılar

Animizm

Bu terim *anima*, "can" [soul] sözcüğünden türemiştir ve felsefede ruhun varlığına inanmak anlamında kullanılmıştır. Antropolojideki kullanımı ise, E. B. Tylor'ın[1] ilkel insanla ilişkilendirdiği düşünce okulunu izleyerek, insanların can ya da ruh taşıdığı, hayvanların, bitkilerin ve cansız dediğimiz nesnelerin ruhları olduğu ve insanın rüya ve vizyonlar aracılığıyla bu ruhlarla ilişki kurabileceğine inanmak anlamındadır. Birçok animist daha da ileri giderek, ruhların bedenden ayrılabildiğini ve büyünün onlar aracılığıyla gerçekleştirildiğini düşünür.

Ruhlar, ölülerin canlarını ve çeşitli doğa ruhları ile tanrılarını içerir. *Animizm*, elbette geniş anlamda, tüm dinleri kapsar. Ancak bu sözcük, bir *Yüce Varlık*'tan haberdar olmayan halklarca kullanılır ve bu insanlara bazen hâlâ ilkel insanlar denilse de bunun, Avrupalı araştırmacılarca anlaşılmadıklarından kaynaklandığı ortaya çıkıyor.

Animizmin kuramı oluşturulduktan sonra diğer antropologlar, özellikle Marett[2] ve Preuss,[3] bu kişiler arasında canda daha da ilkel olabilecek bir inanış olduğunu fark ettiler. Şöyle ki, bazı kişiler gizemli majik (büyüsel) bir etki ya da güce sahipti ve birçok olağanüstü ve şaşırtıcı olayın gerçekleşmesinden sorumluydu. Buna Melanezya kökenli bir sözcük olan *mana* denir. Aynı inanış Amerikan yerlilerince *wakan* (Sioux) ve *orenda* (Iroquois) olarak belirtilir. Psikanalistlerin bu inanışı önemsemeleri, hipnozla ilişkisini açıklamaları ve klinik bulgularıyla ilişkilendirmeye çalışmaları şaşırtıcı değildir. Roheim, ilgili yapıtında,[4] özellikle bu konuda fazlasıyla ayrıntıya girer.

Ölüler ve onların dünyasal kalıntıları, bazı taşlar ve nesneler aracılığıyla ölmüş olanlarla iletişim kurabilenler (örneğin Avustralyalı *chirunga*'lar), rahip ve büyücü-hekimler ve kabile reisleri ve bazı gizli toplulukların üyelerinin Mana ya da benzer bir güce sahip oldukları sanılmaktadır. Bu güç rahiplerin tanrılarla iletişim kurmalarını ve ruhları denetlemelerini sağlar. Büyücü ya da başkanların ev ve mallarını dokunulmaz kılar. Cadı ya da büyücünün doğaüstü güçler kullanarak hastalıklara ya da başka sorunlara neden olmasına, aynı

zamanda, iyi büyücü-hekimlerin hastalıkları tedavi etmesine ve kötülükleri ortadan kaldırmasını sağlar. Bu da kabile reislerine ve krallara[5] yönetim hakkı ve gizli toplulukların üyelerine ise belirli güçler ve ayrıcalıklar verir.

Büyücü-hekim, bugünün medyumu gibi, ölülerle iletişim kurar ve onlardan mesajlar aktarır. Ortaçağ'ın nekromanları* gibi, ölülerin ruhlarını ve hatta başka varlıkları denetimi altında tutma gücü olduğunu iddia eder. Animistik dünya görüşüne göre, hastalıkların nedeninin canın bedenden ayrılması ve başka bir varlığın bedene girmesi olduğu sanılırdı. Büyücü-hekim canı geri getirmek ve diğer varlığın bedeni terk etmesi için çaba gösterirdi. Bazen bu iki işlemden birine daha çok ağırlık verilirdi ama her iki işlem de gerçekleştirilirdi. Kötü varlığı bedenden çıkarmayı sağlayan ilaç *mana*'ya neden olurdu, ancak bu büyük bir olasılıkla, büyücü-hekim için geçerliydi. Bu en azından, Roheim'e[6] göre Fiji'de böyleydi. Bununla birlikte, şifa süreci genellikle masaj yaparak, yakarak, kurban ederek, delerek, keserek, kanatarak, şişe çekerek ve daha çok emerek gerçekleştirilirdi.[7] Ön hazırlıklar, bazen uzun bir ritüel ve uzun bir emme süreci sonrasında, cerrah bazen büyük bir zafer elde etmişçesine sorunu yaratan ruhun içinde bulunduğuna inanılan bir nesne gösterirdi. Gösterilen nesneler kuvars kristali (Avustralya), iğne ve tahta parçaları (Borneo), çakıltaşı, tavuk tırnağı, tüy, kemik ve çalı çırpı (Afrika) ve hatta kurt ve yılanlar (Güney Amerika) olabilirlerdi.

Büyücü-hekimin her zaman bir *sihirli değneği* vardı. Değnek mutlaka tanrıya adanırdı, bunun için bazen korkunç törenler yapılırdı.[8] Kabile reisinin ise genellikle bir *asa*'sı vardır. Değnek ve asalar oldukça güzel nesnelerdir. Bunlar Polinezya'da, genellikle, bir balina türü olan deniz gergedanının erkeğinde bulunan, oldukça uzun ve tek dişinden yapılırdı. Amerika ve Polinezya'da boynuz ve tüylerden oluşan başlıklar kullanılırdı ve bu, önem derecesine göre çeşitlilik gösterirdi. Bu insanların giysileri, avlanırken elde ettikleri boynuz, pençe, kirpi dikenleri ve başka hayvanların tüyleriyle süslenmiş, koyun, Amerikan bufalosu, geyik ve başka hayvanların derilerinden yapılırdı. Polinezya'da, dut ağacının kabuğundan elde edilen *tapa* kumaşından oldukça alımlı cüppeler giyilirdi. Tahiti ve Hawaii'nin kabile reisleri ve kralları ise tüylü cüppeler giyerlerdi. Bu tüyler Hawaii'nin bal emen kuşlar ailesinden olan üç kuştan elde edilirdi. Giyecek olan kişinin konumuna göre, daha üstün kabul edilen kırmızı tüylerden, diğeri ise sarı tüylerden yapılırdı. Hawaii kralının giydiği pelerinin yaka kısmı yalnızca turuncu tüylerden oluşurdu ve bu tüyler kanatlarının yanındaki iki öbekte, bu renkte yalnızca birkaç adet tüy bulunan başka bir kuştan elde edilirdi. Bu cüppelerin günümüze ulaşan tek örneği Honolulu'da Bernice Pauahi Piskopos Müzesi'nde saklanmaktadır.[9] S. Sitwell bunun dokuz başarılı hükümdarlık dönemi geçirildiğinde elde edildiğini anlatır.[10]

* Nekromansi: Bedensiz varlıklara danışarak, gelecekten ya da bilinmeyenlerden haber vermeyi tanımlayan kehanet türü. Bu yetiye sahip olanlara "nekroman" adı verilir. (Ed. n.)

Tütün içmeye ilk başlayanların Amerikan yerlileri olduğuna inanılır ve bu, büyücü-hekimlerin uyguladığı bir törendi. *Calumet* ya da tütün çubuğu çok önemli bir ayin aracıydı ve bu çubuğun kullanımıyla bağlantılı birçok tabu vardı. Sonunda, bu nesne bir simge oldu (barış çubuğu) ve bazen duyulan onurun göstergesi olarak konuklara sunuldu ancak gerçekte, karmaşık ayinler sırasında tedavi etme amacıyla kullanılırdı.

Fetişizm

Fetişizm, Afrika'nın birçok yerinde, özellikle de Kongo'da ortaya çıkar. Bu kavram, Portekizli tüccarların Batı Afrika'dan, yerlilerin genellikle bir biçimde özel olarak hazırlanmış ya da yapılmış, bazı anlamsız nesneleri kutsal saydıklarını bildirmesi üzerine 1760'da karşılaştırmalı din çalışmalarına konu oldu.[11] Bunlara Portekizce'de, Latince "üretilmiş" anlamına gelen *factitius* sözcüğünden türetilip, *feitiço* denildi. Bu sözcük, kesilmiş küçük taş parçaları, kabuklar ve bugün *tılsım* olarak adlandırdığımız başka nesneler için kullanıldı. Bölgeyi inceleyen antropologlar bu sözcüğü benimsedi, ancak üretilmeyen nesneler için de aynı davranış gösterildiği için, terimin anlamını genişletmek zorunda olduklarını anladılar. Bu terimin yaratıcısının aklından geçen, büyük olasılıkla *üretmek* değil de *büyü yapmaktı*. Sonunda psikiyatrlar sahiplendiler ve bu sözcüğün herhangi bir sıradan nesnenin, genellikle de bir giyeceğin, cinsel heyecan yarattığı bir tür sapıklık anlamına geldiğini belirttiler.

Burada bizi ilgilendiren, sözcüğün antropolojide kullanıldığı biçimidir ve psikiyatrik kullanımıyla bir bağlantısı olup olmadığını tartışmamız gereksizdir. Çoğu Afrikalı, yüce bir varlığa ve diğer ruhlara inanır, ancak fetişizmin yaygın olduğu bölgelerde her bireyin kendi *fetişine* ve toplumca aynı biçimde kabul gören belirli bir nesneye karşı güçlü bir saygı duydukları görülür. Fetiş bir *büyücü-hekim* tarafından alınır ya da verilir. Fetiş, bireyi her bakımdan korur, ancak bu sadece olağan bir nesne olduğu için, doğal olarak bunu tek başına değil, ona aktarılan ruhsal ya da psikolojik güçle yapar. Bu güç sürekli yenilenmelidir ve Aşağı Kongo'da bu işlem düzenli olarak kurban kesilerek sağlanır. Keçi ya da bir kümes hayvanı kesilir ve kanı fetişin üzerine akıtılır. Yahudiler ve Müslümanlarca kirli olduğu kabul edilen domuzun ise kullanıldığı görülmemiştir. Kurban doğru günde ve doğru saatte kesilmelidir. Bazen fetiş işe yaramadığında, örneğin, sahibinin sağlıklı ve mutlu olmasını sağlamıyorsa, büyücü-hekime geri götürülmesi gerekirdi. İnatçı fetişlerin işe yaramasını sağlamanın yolları vardır.

Afrika yerlileri fetiş sözcüğü yerine çok sayıda başka adlar kullanır ve aralarında en çok bilineni *ju-ju*'dur. Afrikalılar, fetişleri ilaç olarak kabul ederler ve bu terim yalnızca hastalıkların değil, her türlü kötülüğün tedavisi anlamına da gelir. Fetiş bir çakmaktaşı, fosil ya da tuhaf biçimli bir taş olabilir. Yon-

tularak elde edilmiş, genellikle insan, ancak bazen tuhaf bir figür de olabilir. Türlü biçimlerde süslenmiş olabilir. Bazen üzerine belirli bir amaç için çiviler çakılmış olabilir. Bazen bir ilaç kutusu olabilir ya da ilaç konulacak bir yeri bulunabilir. Bu amaçla birçok madde, genellikle toz haline getirilerek kullanılır: Kökler, yapraklar, bitkilerin meyveleri ya da tohumu, çalılık ve ağaçlar, ağaç kabukları, ağaç parçaları ya da reçinesi, sarmaşıkların kökleri, yaprakları ve sapı, bazı hayvanların tüyleri, tırnakları ve dişleri, kuş tüyleri, yılan, kertenkele, kaplumbağa, kurbağa ve balık başları, kemikler, çeşitli hayvanların iç organları (özellikle kalbi, beyni, karaciğeri, safra ve dışkı), ayrıca tuz ve maden tozları bu maddelerden bazılarıdır. Domuzun bir organı ya da insanlarda bir erkeğin herhangi bir şeyi asla kullanılmaz. İnsan sütü ise çok yaygındır.

Puttan farklı olarak, fetiş kişisel bir eşyadır ve tıpkı Katoliklerin tespihi gibi yalnızca sahibinin işine yarar.

Afrika'da Büyücülük

Fetişizme kalpten inananlara göre, tüm kötülükler; endişe, keder, hastalık, hatta ölüme neden olan ve bir bireyin, bir ruhun ve bir fetişin işin içine girdiği bir büyülenme olayıdır. Kötü ruhlar ve onlara hizmet eden kötü insanlar olmasa dünyada mutluluk olurdu.

Aynı güç, hem iyilik hem kötülük için kullanılsa da, büyücü-hekimlerin işinin yalnızca sorun yaratmak olduğu düşünülmemelidir. Tersine, asıl işleri toplumu rahatsız eden sayısız kötülüğü yok etmektir.

Vudu

Haiti; Karayipler'de, Batı Hint Adaları'ndan büyük bir adanın batıda kalan üçte birlik bölümünde yer alan bir ülkedir. Adanın geri kalan bölümü Dominik Cumhuriyeti'ne aittir. Dominik Cumhuriyeti'nden farklı olarak, nüfusun çoğunluğu melez siyahlardan oluşuyor. Ataları Batı Afrika'dan buraya getirilmiştir. Şu anda ve tarihinin büyük bir bölümü boyunca bağımsız bir devlet olsa da, Haiti bir zamanlar Fransızların yönetimi altındaydı. Burada Kreol olarak bilinen Fransız Lehçesi yaygındır. Fransızların etkisi altında nüfusun büyük bir bölümü Katolik inancını kabul etti. Ancak bazıları, kendi dinlerinin bazı özelliklerini Katolik uygulamalarıyla birleştirdi ve bunun sonucunda ortaya çıkan ve *Vudu* olarak bilinen sistem, şu anda yasadışı ve kişinin saygınlığını yitirmesine neden olan bir sistemse de beyaz yerleşimcilerle aralarında çelişki yaratmıştır.

Vudu sözcüğünün kökenine ilişkin değişik yorumlar yapılmıştır, ancak sözcüğün Benin'de konuşulan bir lehçeden geldiği, bu lehçeyi kullanan halkın ahlaki ve dinsel yaşamını betimlediği kesindir.[12]

Korkunç ayinlerden oluştuğu söylense de, bu noktada, kişisel deneyimleriyle[13] Vudu'yu yakından tanıyan W. B. Seabrook'un Vudu'nun bir din olduğunu savunduğunu belirtmek önemli olabilir. Kan akıtma çok sık gerçekleşir, ancak kutsal şeylere sövmeyle hiçbir ilgisi olmadığını ve ileride anlatılacak olan şeytana tapınma ve Kara Ayin'lerde olduğu gibi, üzerinde İsa heykeli olan çarmıhın kullanılmasının aşağılama amaçlı olmadığını söylemek gerekir. Anlaşılan o ki, İsa, Meryem ve bazı Hıristiyan azizler, Afrika panteonlarının [tanrılar sisteminin] arasına katılmış ve heykelleri tümüyle Afrika kökenli olan kutsal kişilerle birarada yer almıştır. Rahipler arasında hiyerarşik bir düzen vardır; her nasılsa, olağan bir rahip ve bir piskoposa denk gelen iki konum vardır, ancak ayinlerde dans etmenin yanısıra, rahiplerden daha farklı işlevleri olduğu açıkça belli olan kadın rahipler de vardır. Davullarla vaftiz edilme gibi bazı küçük törenler vardır ki, bunlar Katolik inancında çanlarla vaftiz edilme törenine benzetilebilir. Ancak bu dinin en önemli gereklerinden biri kümes hayvanları, güvercin, hindi, keçi ve bazı önemli günlerde de boğa gibi hayvanların kurban edilmesidir. Domuz asla kurban edilmez. En önemli kurban ise elbette insandı. Seabrook, birkaç küçükbaş hayvanın kurban edildikten sonra, üzerinde yalnızca çuval olan bir kızın ortaya getirildiği önemli bir töreni anlatır: "Kız ağıtlar yakmaya başladıktan sonra yanına bir keçi getirildi. En sonunda, keçinin boynuna vurulan tek bir darbeyle keçi kurban edildi, kız bayıldı ve ölen keçiyle baygın kız başka bir yere taşındı."[14]

Yazarın aktardığı bir başka fenomen ise, yerlilerden birinin ansızın kendinden geçmesidir. Halkın arasından yoksul biri transa geçer, bir tanrı olarak görülür ve öyle kabul edilir. Bir sunağa doğru ilerler, orada adanmış bazı yiyecek ve içecekleri tüketir ve topluluk uygun ilahileri söyledikten sonra, birtakım kehanetlerde bulunur. En sonunda, tekrar uykuya dalar ve yeniden olağan bir insana dönüşür.

Zombiler

Vudu kültüyle kabaca ilişkilendirilen bir başka fenomen ise ünlü *zombiler*'in varlığıdır. Zombiler tarlalarda çalışır ve basit, önemsiz görevleri yerine getirirler. Onlarda zeka ya da duygunun izine rastlanmaz ve kuşkusuz, koma durumundadırlar. Onların ölü kişiler oldukları, öldükten kısa bir süre sonra yeniden canlandıkları ve böyle kullanıldıkları söylenir. Haiti yerlileri bu olasılığa inandıkları için, genellikle çürüme gerçekleşene kadar, yeni gömdükleri ölülerinin mezarlarını gözlerler, çünkü çürümeye başlamadan ölülerinin mezardan çıkartılıp bir zombiye dönüştürülebileceğine inanırlar. Haiti Cumhuriyeti'nin ceza yasalarında, kişiyi uzun süreli komaya sokmaktan ve bu durumda gömülmüş kişilerden söz edilir. Seabrook zombi denilen "yaşayan ölüler" olayının başlıca nedeninin buna bağlı olduğunu düşünüyor.[15]

Şamanizm

Animizme benzeyen, ancak bazı farklı özellikler göstermesi nedeniyle başka bir adla ifade edilen bir grup ilginç fenomen, Sibirya'nın yerlilerinden Tunguzlar, Ostyaklar ve Samoyedler arasında görülürken, çok benzer bir sistem de daha önce Eskimolar arasında görüldü. Kuzey Amerika'nın yerli halklarının çoğunda başka benzer özelliklere de rastlanmıştır. Tipik haliyle bu sisteme *şamanizm* adı verilir. Şimdi belirgin özelliklerini anahatlarıyla ortaya koymaya çalışacağız.

Bu kabilelerin bazılarında bir egzogamik* klan düzeni vardır, diğerlerinde klan düzeni pek gelişmemiştir. Ancak tümü toplum içerisinde özel bir sınıf olduğunu kabul eder. Bu özel grubun üyesi erkek ya da kadın olabilir ve kendisine *şaman* denir. Sözcük, Tunguz kökenlidir ve Rusya üzerinde bize ulaşmıştır. Şaman, ruhlar dünyasıyla kolayca iletişime geçer, ancak bilinen türde bir medyumdan farklı olarak, ruhlar üzerinde olağanüstü bir denetimi vardır; ruhların çoğu ona bağlıdır ve isteklerini yerine getirir.

Gelecekten Haber Vermek

Neredeyse her toplumun gelecekten haber verme yöntemleri vardır ve bu yöntemler çeşitlilik gösterir. Bütün büyük dinler, falcılığı ve gelecekten haber vermeyi kınar ve kişinin özgür iradesinin olacakları etkileyemeyeceğini öne süren her tür kâhinliği yasaklarlar. Ancak bundan farklı olarak, uygulanış yöntemine bağlı olsa da, kâhinliğin her zaman "kara sanatlar" içerisinde sınıflandırılmaması için eğilim ve yönelimlerin önceden belirlenebileceği kabul edilir ve her zaman için tehlikeli olduğu söylenebilir.

İki tür kehanet vardır: 1- Gelecekten haber verme yeteneği olan kişinin rüya ya da trans halindeyken ya da bir küreye bakarken, gelecekte olabilecek bir olaya ilişkin görüntüyü zihninde görmesi ya da hissetmesi veya bir tür güç duyumsaması gibi doğrudan bir vizyon aracılığıyla; 2- Bazı simgesel nesnelerin tesadüfen bir düzen içerisinde bulunmasına dayanılarak benzetme yaparak; örneğin, masaya açılmış numaralı ya da resimli kartların ya da çay fincanının içindeki çay yapraklarının işaret ettiği psikolojik bir durumu ya da birtakım eğilim ve olayları, bu tür bir sembolizmin kurallarını bilen birinin yorumlaması aracılığıyla. Bu kişiler yalnızca bu yöntemi kullanarak gelecekten haber verirler.

Eski Roma'da kurban edilen hayvanlar aracığıyla kehanette bulunmaları için *aruspicisler*[16] denilen özel bir kâhin grubu vardı. Bu kişiler, hayvanı, kurban edilmeden önce gözlemler, kurban edildikten sonra iç organlarını, özellikle karaciğerini inceler, ayrıca yakıldığı sırada çıkan alevlere, etin kokusuna, tadına, suyuna ve yanında içilen şarabın kalitesine dikkat ederlerdi. Aruspi-

* Egzogami: Dışevlilik. Daha çok totem inancındaki klanlarda görülen ve evlenecek kimsenin, eşini, üyesi bulunduğu klanın dışından seçmesi kuralına dayalı evlilik. (Ed.n.)

cisler, kentin kuruluşu döneminde Romulus tarafından oluşturuldu. Henüz okulların olmadığı zamanlarda eğitilmeye başlandı ve o zamanki adlarıyla *extispium* ya da *aruspex* Etrüskler, Yunanlılar, Kaldeliler ve Mısırlılar arasında varolduğu bilinmektedir. Yaklaşık olarak İÖ 2000'lerdeki bir Babil Tapınak Okuluna ait olduğu sanılan Bir düzineden fazla bölüme ayrılmış kilden bir karaciğer modelinin,[17] bu uygulamayla bağlantılı olduğu neredeyse kesindir. Öte yandan, insan vücudunun[18] ayinlerde dans ederkenki hareket ve duruşlarının ve hatta kahkahaların gözlemlenmesiyle de fala bakılırdı. Ölü insan bedeni dünyanın her yerinde, her amaçla, özellikle kara büyü ve cadılık uygulamalarında kullanılırdı. Hastalıkların tedavisinde bile insan vücudunun bazı bölümlerinden yararlanıldığı bilinmektedir.

Kehanette her türlü yapay nesnenin kullanılması dünya çapında yaygındır. *Jeomansi*'de olduğu gibi, yere ya da kağıt üzerine çizilen basit noktalar kullanılabilir. Her iki yanında farklı işaretler bulunan düz çubukların yere atılması, Çinlilerin *I Ching*'inin de aralarında bulunduğu, birçok sistemin temelini oluşturur. Bu yöntem, yere ok atmanın uzantısı olabilir. Balta, kılıç, hançer ve birçok silah aynı biçimde kullanılmıştır. Bunlar hep yere atılır ve her birinin bir diğerinin konumuyla ve dört ana yönle ilişkisine dikkat edilirdi. Ayrıca anahtarlar, bardaklar, yüzükler ve diğer nesneler kullanılırdı. Çeşitli besin maddeleri, özellikle şarap, birçok açıdan incelenirdi. Bazen, günümüzün çay yaprakları ya da kahve telvesinden fal bakmak geleneğinde olduğu gibi, kaplardaki kalıntılar ve izler incelenirdi. Zarlar atılır, kartlar açılırdı, daha sonraları aynı amaçla kullanılan *Tarot* kartları çok daha yaygın bir kabul görmüştür.

Kitap falı da bir tür kehanet yöntemidir. Rasgele açılan bir kitaptan rasgele bir pasaj seçilir ve bunun bir anlamı olduğu sanılırdı. Bunun için Kutsal Kitap ve Homeros ile Virgilius'un yapıtları tercih edilirdi.

Jeomansi

Genelde çok basit, ancak aynı zamanda tüm evrene uygulanabilir oluşuyla, bu falcılık türü çok önceden beri Afrika'da uygulanmış ve astrolojiyle[19] ilişkilendirilmiştir.

Bu sanattan en basit biçimde yararlanmak için, kişi rasgele onaltı sıra nokta çizer. Her sırayı topladığınızda tek ya da çift sayıda nokta elde ederiz. İki nokta bile çizmiş olsak, tek ise bir eder. Her jeomantik sayı dört sıra noktadan oluşur, bu nedenle toplamda 24=16 sayı vardır. Onaltı sıra sayıdan her biri üst üste olan dört sayı elde ederiz.

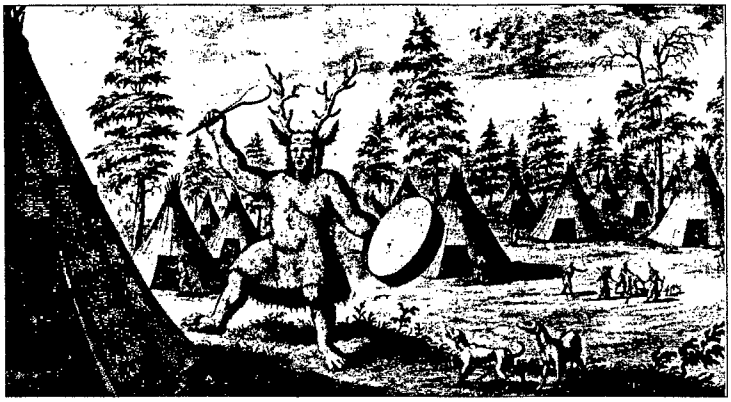
Feng-shui

Çin'de taoculuk inancında,[20] yaşayanların oturacakları yeri ve ölülerin mezarlarını seçen özel uygulamacıları vardır. Sanatlarına "rüzgar-su" anlamına ge-

len *feng-shui* denir. Çünkü bu uygulamalarda bu elementlerin ruhlarıyla insanın uyum içinde olması sağlanmaya çalışılır. Ruhların, ölen kişinin huzur içinde yatmasına izin vereceği uygun bir yer bulunamaması nedeniyle, cenazelerin uzun bir süre gömülemediği sıklıkla yaşanan bir durumdur. Hatta bazen, bir tabutun mezardan çıkartılıp başka bir yere gömüldüğü olmuştur. Yolların, kanalların, kuyuların ve maden ocaklarının yapımı önceden feng-shui uygulamacıları tarafından belirlenirdi ve büyük bir olasılıkla, kimi bölgelerde hâlâ bu uygulama sürmektedir. Bir yörede bulunan herhangi bir mezarın kötü hasata neden olduğuna ilişkin yakınmalar üzerine maden ve taş ocaklarının kapatıldığı bilinir. Bazen, bu sanata göre, belirli bir noktaya bir ağaç dikilir ya da bina yapılır ve çevre halkına uğur getirmesi sağlanırdı.

NOTLAR

1 *"Anthropology"*, yeni baskı. Londra 1892; *"Primitive Culture"* (İlkel Kültür), dördüncü baskı, 2. cilt, Londra 1903.
2 R. R. Marett: "Pre-animistic Religion Animizm Öncesi Din", *Folk-Lore,* 1900 ve *"The Threshold of Religion"* (Dinin Eşiği), 1909.
3 K. Th. Preuss: "Urspruung der Religion und Kunst", *Globus* Ixxxvi, 1904.
4 G. Roheim: *"Animism, Magic and the Divine King"* (Animizm, Büyü ve İlahi Kral), Londra 1930.
5 Kralların, aynı zamanda, kraliyet dokunuşu olarak adlandırılan iyileştirme gücü olduğu inanışı neredeyse günümüze kadar gelmiştir; kralların özel güçleri için bkz. Roheim, a.g.e.
6 a.g.e
7 Bu, elbette, psikanalistleri çok konuşturacak, bkz. Roheim, a.g.e.
8 Bkz. Roheim, a.g.e., s.128. Burada bir çocuğun nasıl öldürüleceği isyan ettiren ayrıntılarla anlatılır. Bu ayinin, kurbanının, ruhunun değneğe geçmesi için yapıldığı sanılır. Ancak böyle bir acımasızlık nadiren görülür.
9 *"Handbook to the Ethnographical Collections"* (Etnolojik Derlemelerin Elkitabı), British Museum, 1925, s. 167.
10 De Brosses, *"du Culte des Dieux fétiches"*, 1760.
11 S. Sitwell. *"Primitive Scenes and Festivals"* (İlkel Görüntüler ve Şenlikler), Londra 1942.
12 Ayrıntı ve bilgi için bkz. W. B. Seabrook, *"The Magic Island"* (Büyülü Ada), Londra 1929, s. 276. Bu kitapta Vudu ve benzer konulara ilişkin birçok bilgi yer alır.
13 a.g.e.
14 a.g.e.
15 a.g.e., s.103.
16 Haruspex
17 J. G. De Lint: *"Atlas of the History of Medicine"* (Tıp Tarihi Atlası), Anatomi I, C. Singer baskısı, Londra, 1926. Benzer resimler E. A. Wallis'm *"Amulets and Superstitions"* (Nazarlıklar ve Batıl İnançlar adlı yapıtında verilmiştir.
18 Bütün bunlar sonradan geliştirildiği için, bu konu bu kitabın diğer bölümlerinde açıklanmıştır.
19 J. A. Abayomi Cole: *"Astrological Geomancy in Afrika"* (Afrika'da Astrolojik Jeomansi), Londra 1898.
20 Taoculuk, Konfüçyüsçülükten çok da farklı değildir; Çin kültür devriminden önce ilki Çin'in ruhsal, diğeri ise dünyasal ilişkilerini düzenlerdi. (Bkz. R. Guénon: *"Autorité Spirituelle et pouvoir Temporel"*, ikinci baskı, Paris 1947.)

Şaman Dansı.
İfacı ve kâhin olarak, aman, trans durumunda ve atalarının ruhlarıyla ili kiye geçiyor.
(Nicholas Witzen, 1705)

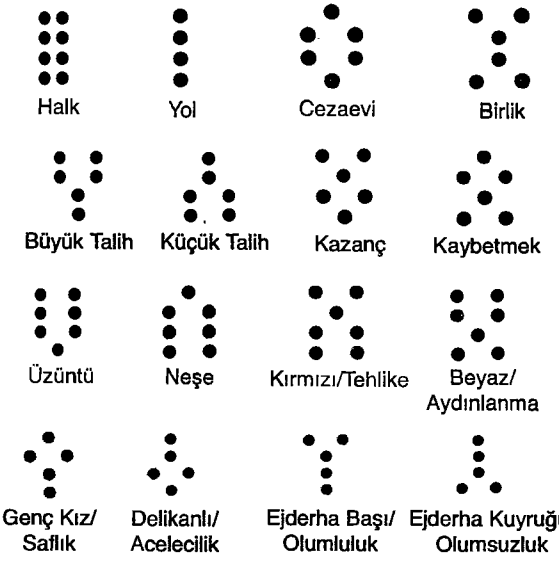
Şamanizm.
Tütünle ve çe itli otlarla tedavi uygulayan amanlar.
(Orinoco Nehri, Venezuela, 1781)

Şamanizm.
Nepalli bir aman, davul aracılı ıyla ruhlarla ili kili kurup gelecekten haber vermeye çalı ıyor.

Çeşitli simgelerle donatılmış bir Manelezya fetişi.

Jeomansi Noktaları.
Afrika kökenli olduğu sanılan, ancak Arabistan'dan Avrupa'ya yayıldığı kabul edilen jeomansi, Ortaçağ'da çoğu okültizm araştırmacısı tarafından önemsenmişti.

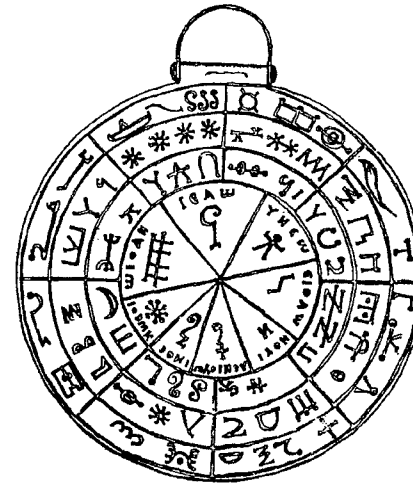
Bir zombi, Felicia Mentor. 1907'de Haiti'de öldüğü ve gömüldüğü söyleniyor. Bu fotoğraf ise 1937'de çekilmiş.

FIGVRA.	NOMEN.	ELEMENTVM.	PLANETA.	SIGNVM.
	Via Iter	Aqua	☾	♌
	Populus Congregatio	Aqua	☾	♑
	Coniunctio Combustio	Aër	☿	♒
	Carcer Conflictus	Terra	♄	♐
	Fortuna maior Auxilium maius. Tutela intrans	Terra	☉	♎
	Fortuna minor Auxilium minus Tutela exiens	Ignis	☉	♉
	Acquisitio Comprehensum intus.	Aër	♃	♍
	Amissio Comprehensum extra.	Ignis	♀	♏
	Letitia Ridens Simus Barbatus.	Aër	♀	♉
	Tristitia Damnatus Transfertus	Terra	♄	♋
	Puella Mundus facie	Aqua	♀	♏
	Puer Planus Imberbis	Ignis.	♂	♈
	Albus Cocidus	Aqua	☿	♒
	Rubeus Ruffus	Ignis	♂	♊
	Caput Limen intrans Limen superius	Terra	☊	♐
	Cauda Limen exiens Limen inferius	Ignis	☋	♓

Jeomansi.
Burçlar Kuşağı'nın planetleri ve işaretleri ile jeomantik işaretler, anlamları ve karşı geldikleri elementleri birlikte gösteren tablo.
(E. A. Wallis Budge, 1930)

Feng-Shui.
Ching hanedanı döneminde Feng-Shui uygulayıcıları.

1899'da Bergama'da bulunan bir bronz kehanet diski. Üçüncü yüzyılın ilk yarısına tarihlenen ve araştırmacılarla "çok önemli" olarak nitelenen nesne 12 cm çapındadır. İlk kez Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden Dr. R. Wünsch tarafından 1905'de dünyaya tanıtıldı. Dr. Wünsch'e göre çok sayıda majik simge taşıyan nesnede Grek harfleri ve hiyeroglifler birlikte kullanılmıştır.

4
Devlerin Dansı

Tepegözler Mimarisi*

Neolitik (Cilalı Taş Çağı) insan inşaatçılığa, iri, oyulmamış kayalarla başladı ve bu kayaları harç ya da benzer bir şey kullanmaksızın birbirinin üzerine oturttu. Cilalı Taş Çağı'nın sonları ve onu izleyen Bronz Çağı'nın başlangıcında bu tür mimari oldukça gelişti. Bu kaba taştan anıtlar, dünyada görülen en olağanüstü yapıların arasında yer alır, çünkü:

1- Taşları bu yapıların olduğu yere taşımak ve birbirinin üzerine oturtmak için büyük bir yaratıcılık kullanılmış olmalıdır.

2- Birçok küçük taş yerine çok büyük taşlar kullanılmıştır. Örneğin, Malta'daki Hagiar Kim tapınağındaki bir taş blok 6,4 x 2,7 x 2,7 metre boyutunda ve Lübnan'da Baalbec'deki bir blok 18,8 x 6 x 4,6 metre boyutunda ve herhangi bir inşaatta kullanılmış en büyük tek parçalık kaya olduğu öne sürülmüştür.[1]

3-Taşları üst üste dikebilmek için çok sayıda ve iyi örgütlenmiş, uzun süre boyunca tek komuta altında, birlik içerisinde hareket eden, binlerce kişiden oluşan bir işçi takımı oluşturulmuş olmalı.

4- Bu kadar büyük taşların taş ocağından nasıl çıkartıldığını, taş ocaklarından çıkartılmadılarsa da nasıl bu kadar çok sayıda, uygun biçimlerde ve kullanıma uygun olabildiklerini anlamak güçtür.

Kiklopik tarzdaki bu yapıların yedi ana yapısal türü[2] bulunmaktadır ve yukarıda söz ettiğimiz en basitinden başlayarak yapım zorluklarına göre sıralayacağız:**

1- Bir ile dokuz metre arasındaki yükseklikte, bazı noktalarda sayıca çok olan ve birbirine benzeyen *menhirler* ya da *megalitler.*

* Tepegözler (Kikloplar): Klasik mitolojide "Titanlar" ve "Kikloplar" (Cyclops) olarak ik ayrı dev ırkından söz edilir. Kikloplar Türk masallarında "Tepegöz" adıyla geçer. Kiklopların üç türünden biri de "duvarcı Kikloplar" adını taşırlar ki kökenleri Anadolu'nun Likya bölgesi olarak gösterilir. (Ed.n.)

**Burada sözü edilen tüm taş yapılar, prehistoryacılara göre tarih öncesi çağlarda dikilmiştir. Çoğu araştırmacı bu tür taş yapıların özellikle *"ley hatları"* üzerine yerleştirildiği ve çoğunlukla büyüsel ve psişik amaçlar doğrultusunda kullanıldığına ilişkin ortak görüşe sahiptir. (Ed.n.)

2- İki dikey taşın üzerine oturtulmuş, üçüncü bir yatay taştan oluşan *trilithon*'lar.

3- Bir boşluğu çevreleyen birkaç dikey taşın üzerine oturtulmuş bir yatay taştan oluşan *dolmen*'ler.

4- Belirli bir biçimde sıralı küçük ya da orta boy menhirler ya da *hizalanmış taşlar.*

5- Sağ kollarda koridorlar bulunabilen, birbiriyle karşılıklı *trilithon sıraları* ya da *koridor-mezarlar.*

6- Stonehenge'deki gibi, bazen üst kısımda yatay kare taşlar bulunan çember, elips ya da ender olarak kare biçiminde menhir sıraları ya da *cromlech*'ler (kromleç).

7- Sardinya Adası, Malta ve Gozo'daki olağanüstü yapılara benzeyen daha karmaşık biçimli, büyük bir olasılıkla, daha sonraki dönemlerde yapılmış *megalitik tapınaklar.* Bu megalitler birçok yerde kayalara oyularak yapılmış ve yukarıda anlatılan uzun tünelli ve kurganlara* benzetilir. Bazılarında, tünelin içinde yukarıda değinilen koridor-mezarın eşi olan megalitik bir yapı bulunur. Hatta kimileri, önceden bir tünelin içerisinde yer almış ve üzeri toprakla örtülü olabilir.

Yaygın Bir Kült

Megalitlerin dağılımı da doğaları kadar olağanüstüdür. Britanya adalarında sıkça rastlanır, Galler'de ise dikkat çekici biçimde çok sayıdadırlar. Fransa'da, özellikle de Bretagne'da neredeyse sayısızdır ve zaten *menhir* ve *dolmen* sözcükleri Breton kökenlidir. İspanya ve Portekiz'de de birçok örnekleri vardır. İsveç, Danimarka ve Kuzey Almanya'da da sık görülür. Hollanda ve Belçika'da ender rastlanır ve İsviçre'de yalnızca iki adettir. Akdeniz'de Korsika, Sardinya, Malta, Gozo, Pantellaria, Lampedusa ve bir noktaya kadar Sicilya'da rastlanabilir, ancak İtalya'da hiç yoktur. Balkanlar'da birkaç tane vardır, ancak Yunanistan'da yoktur.[3] Kafkaslar'da ve Kırım'da görülür, ancak Rusya'nın hiçbir yerinde yoktur. Afrika'nın kuzey kıyısı boyunca, Tripoli'den Fas'a kadar uzanırlar, ancak anlaşılan, yerlerini piramitlerin aldığı Mısır'da görülmezken, Sudan'da birkaçına rastlanabilir. Asya'da Ürdün, Suriye, İran, Hindistan, Kore ve Japonya'da vardır ve Alaska, hatta Büyük Okyanus adalarına kadar yayılmışlardır.

Meksika ve Peru'da, tıpkı Mısır'da olduğu gibi, yerlerini ileride açıklanacak olan bir piramit kültüne bırakmışlardır.[4] Afrika'nın birçok yerinde, kuzey ve orta Avrupa ile kuzey Asya'nın büyük bir bölümünde görülmezler.

* Kurgan (İng. cairn): Bir yeri işaretlemek için, bir insanın ya da bir olayın anısına, özellikle dağ tepelerine dikilen taş yığını biçiminde anıt. (Ed.n.)

Megalitler Malinezya'da, özellikle Yeni Hebrid Adaları'nda yalnızca birkaç adet bulunmakla kalmaz, hâlâ zaman zaman yenileri dikilmektedir. Yakın zamanlara dek, halkın yüce beklentilerini temsil eden anatanrıça ve oğlunu çevreleyen, ilk Avrupalılarınkini oldukça andıran ayinler ya da gizemlerle dolu bir taş devri kültü[5] geliştirilmişti. Bununla birlikte domuz kurban edilirdi. Bu kült önceden, başka yerlerde ilgi görmüş ve Mısır, Girit, Yunanistan ve Roma'yı oldukça etkilemiştir.[6] Malta'nın megalitik tapınaklarında bize göre, tuhaf anatanrıça[7] ve Sümer ile Girit etkilerini taşıyan erkek ve kadın figürleri bulunmuştur.[8] Boğa ya da koyun gibi, domuzdan başka hayvanlar ve bazen de yalnızca bitkiler kurban edilirdi.

İlkel megalitik yapıların taşları ya az yontulmuş ya da hiç yontulmamıştır, ancak yer yer Akdeniz bölgesinin ilk dinsel ve estetik figürlerine benzeyen simgesel motifler görülür.

Çok sayıda megalitik yapının yıkıldığı, parçalandığı ya da yeni yapıların yapımında kullanıldığı kesindir.

Megalitik yapıların kimileri belirli bir biçimde konumlanmanın izlerini taşır ve neredeyse tüm kadim anıtlar gibi ilkel astrolojiyle bağlantılıdır.

Devler ve Erkek Büyücüler (Wizards)

Hiç kuşku yok ki, bu tür taşlar, boyutlarından ötürü ve ancak "büyü" yoluyla yerlerine konulabileceği şeklindeki yaklaşımdan ötürü her zaman devlerle ilişkilendirilmişlerdir.

İlk İngiliz yazarları, Stonehenge'in taşlarını Sakson işgalciler tarafından kılıçtan geçirilen birçok ünlü savaşçının anısına, Kral Arthur'un sarayındaki ünlü büyücü Merlin'in büyücülük yeteneği ve onbeş bin kişinin yardımıyla, İrlanda'dan getirtilip şimdiki yerine yerleştirildiğini öne sürmüşlerdi. Bunlara *Devlerin Dansı* adı verilmişti ve Britanya Kralı Aurelius Ambroius'un döneminde, İrlanda'da bir dağ olan Killarius'ta bulunuyordu. Kimilerine göreyse devler tarafından Afrika'dan İrlanda'ya getirilmişlerdi. Açıkçası, onlara ulusal güvenliği sağlayan bir unsur gözüyle bakılıyordu. İrlanda'yı fethetmek isteyen birçok kişi onlar için savaşmak zorundaydı ve onları ele geçirmeye geldiklerinde, Merlin kendi olanaklarıyla yardıma gelene kadar taşları indirmeyi başaramadılar.

Fransa'daki megalitlerin çoğu, François Rabelais'nin (1490-1553) aşk komedilerinde kahramanlaşmadan önce de, Fransız folklorunda tanınan dev 'Gargantua'yla özdeşleştirildi.

Berkshire'da üç odalı bir koridor-mezar *Demirci Wayland Mağarası* adını taşır. İnanışa göre Wayland, atları büyüsel bir yöntemle nalladığı sanılan ve görkemli kılıçlar ve zırhlar üreten hayalete benzer, bir başka deyişle esraren-

giz bir nalbanttır. Bu isim, Almanya'da Wieland, İskandinavya'da da Völund adıyla bilinir ve klasik mitolojideki Vulkan'a çok benzer.

Megalitlerle ilgili başka bir görüş de, Druidler ile bağlantılı olduklarıdır ve 18. yüzyılda antikacı W. Stukeley ve şair William Blake tarafından da önemli bir yaklaşım olarak desteklenmiştir.

Güneş Tapınakları

Megalitlerin önemli kişilerin mezarı olduğu konusunda çok az kuşku bulunmakta ve Güneş ya da gezegenlerle ilgili bir simgeciliği içeren bir tür tapınmayla bağdaştırılmaktadır.

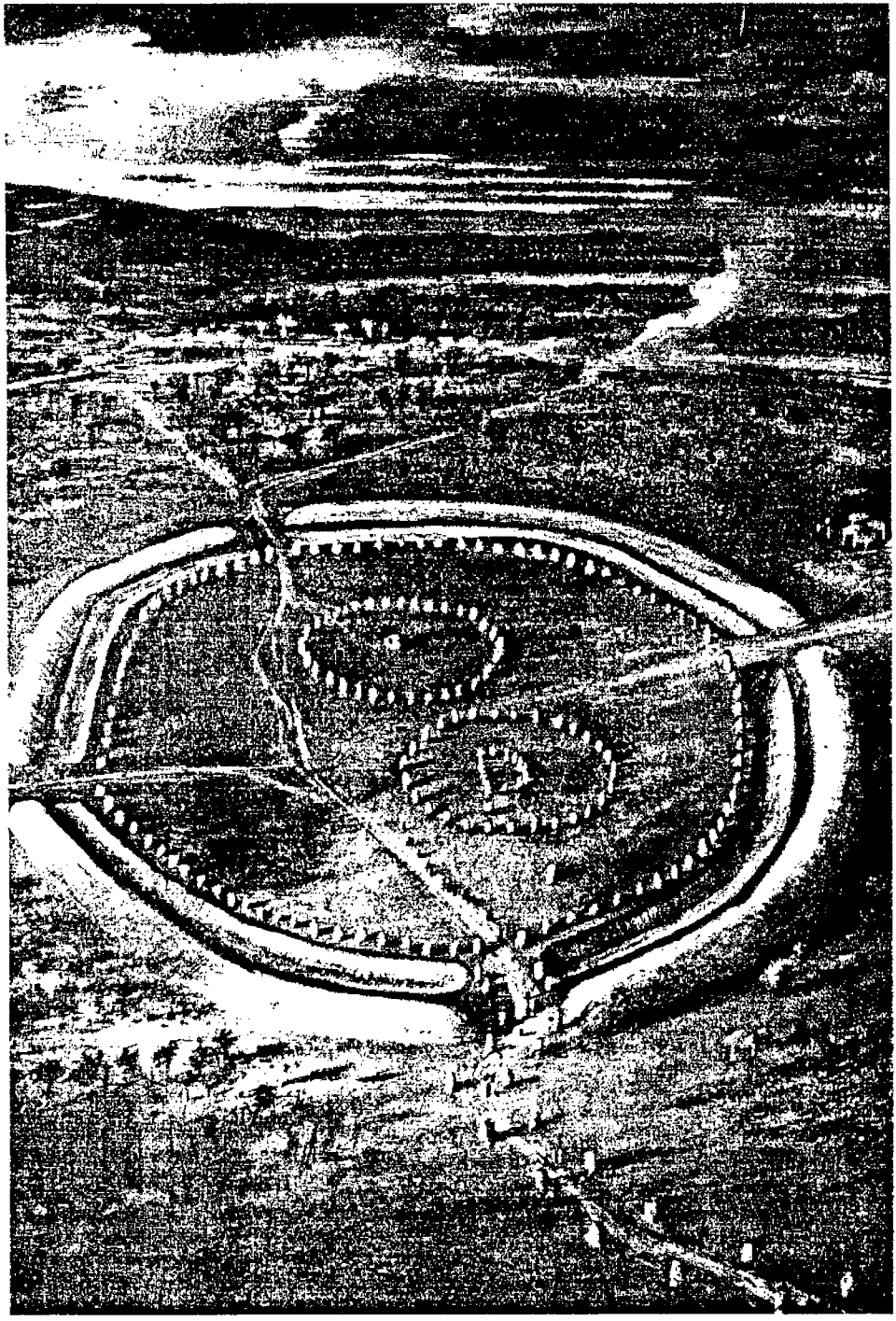
İngiltere'nin Wiltshire yöresindeki Salisbury ovası üzerinde yer alan Stonehenge cromlech'i, hâlâ görülebilen bir toprak yığınıyla ortak bir merkezi çevreleyen iki daireden oluşur. Burada bir sunak taşı bulunmakta ve biraz ötede, aynı sırada, toprakla kenarları belirlenmiş geniş bir yolun yanında 'Friar'ın topuğu' olarak bilinen dik bir taş vardır. Yaz gündönümünde, güneş bu sıra boyunca en üst noktaya çıkar. Yapının doğru yönde dikildiği sanılmaktadır.

Britanya'da birkaç tane daha cromlech bulunmaktadır. Bunların kimileri oldukça karmaşıktır. Daha çok Cornwall'dadırlar, ancak Somerset'te bulunan bir cromlech, bir büyük ve iki küçük çemberden oluşur. Dolmenler ise Galler'de, Dornwall ve Devon'da sıkça, Britanya'nın geri kalan yerlerinde ender görülür.

İngiltere'de megalitlerin en yaygın bulunduğu yer Wiltshire'da Avebury yöresidir. Burada çok sayıda toprak siperler vardır ve yakınlardaki Silbury Hill'in yapay bir tepe olduğu sanılmaktadır. Avebury'de yaklaşık yüz taştan oluşan bir daire ve bu dairenin içinde ortak bir merkezi çevreleyen iki çift daire da-

Carnac megalitleri.

Avebury megalitleri.

ha vardır. Kuzeydeki çiftin ortasında sunağa benzeyen, üç desteğin üzerine oturtulmuş bir yatay taş; güneydeki çiftin ortasında bir tek menhir vardır. Bu düzene giden uzun yolun iki tarafı menhirlerle sıralıdır. Yolun düz değil de, yılan gibi kıvrılıyor olması, Stukeley'in bunu Druidler'in yılana tapmalarıyla ilişkilendirmesine neden olmuştur.

Bretagne'da bulunan çok sayıda megalitik kalıntının en büyüğü Carnac yöresinde beş sıra şeklinde ve en büyüğü 20 metre boyunda, yaklaşık 600 taştan oluşanıdır. Ayrıca kurgan niteliği taşıyan birkaç dolmen vardır. Bugün sayıları oldukça azalmış olsa da, özgün durumunda her sırada 15 bin taş olduğu sanılmaktadır.[10]

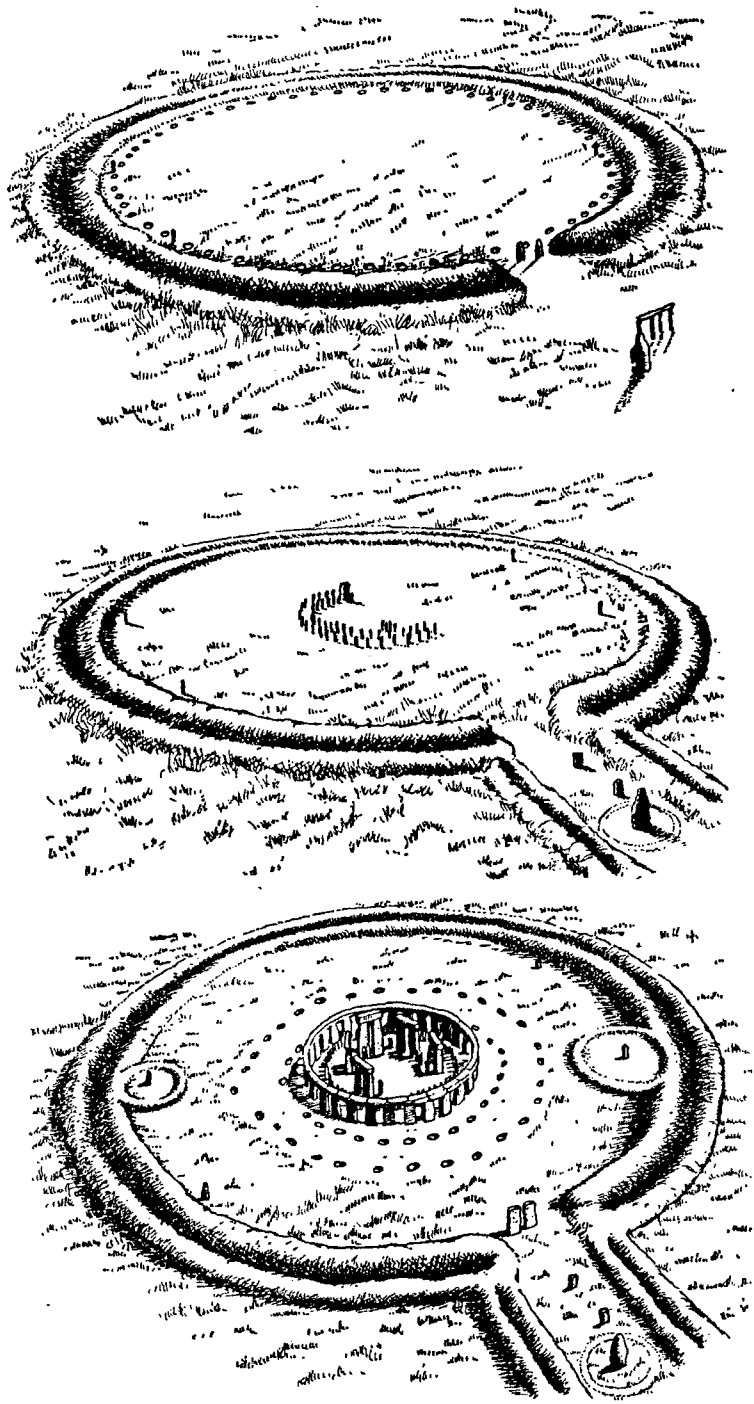
Malta ve Gozo'daki megalitik tapınaklar şu anki biçimleriyle daha çok binaya benzerler, bazılarında dev taşlar kabaca bir duvar oluşturur. Ayrıca, kiklopik taşlardan oluşan bir duvar da İspanya'nın Tarragona yöresinde bulunmaktadır.

Bunlar, daha çok ileride ele alacağımız geleneksel biçimlere benzese de bu tür yapılar mimarlığın başka bir biçimine girer. Ancak genelde yontulmuş ve kesilmiş olsa da dev blokların kullanılmış olması bakımından gerçekte megalitik yapılardır.

Bunların en dikkat çekici olanı, Bolivya'da And Dağları'nın üst kısımlarında, yaklaşık 150 km uzunlukta çok geniş bir alanı kaplayan Titicaca Gölü'nün yakınlarındaki Tiahuanaco kalıntılarında görülür. Neredeyse 430 hektarlık bir alanı kaplayan bu kalıntıların İnkalar'dan önceki bir kültüre ait olduğuna inanılır. Burada çok büyük monolitler bulunmuştur ve bu monolitlerle büyük bir tapınak inşa edildiği sanılmaktadır. Harç kullanılmamış, ancak taşları birarada tutmak için bronz kıskaçların kullanıldığına ilişkin bazı izler bulunmaktadır. Bu bölge günümüzde oldukça kasvetli ve terk edilmiş durumdadır.

Büyük Okyanus'un kuzeybatısındaki Caroline Adaları'ndan biri olan Ponapé'de, "Büyük Okyanus'un Viyanası" denilen Nan-Matal adında bir kent vardır. Kent, kanallarla bölünmüş sayıca elliden çok adanın üzerinde bulunur. Bu adaların tümü yapaydır ve iri prizmatik bazalt blokların, sırayla paralel katmanlar halinde sağ açıyla yerleştirilmesiyle inşa edilmiştir. Yerel inanışlara göre, burası Yunan mitolojisindeki Titanlara benzeyen kadim bir ırktan iki prensin büyüsel güçleri ve ruhların yardımıyla inşa edilmiştir. Benzeri kiklopik yapılar Lele adasında da bulunmaktadır.

Güney Amerika'da, Şili'ye yaklaşık 3.500 km uzaklıkta, Büyük Okyanus'un doğusunda bir yerleşim bölgesi olan Paskalya Adası'nda kaba ve ürkütücü görünümlü, boyları 1 ile 21 metre arasında değişen 550'den fazla taş heykel[11] bulunmaktadır. Bunları yapan insanların, 600 yıl önce Maori kökenli işgalciler tarafından yok edildiği bilinmektedir.

Stonehenge cromlech'inin yapım aşamaları.

Son olarak, artık kaba olmayan, daha ince çalışılmış megalitik yapıların Mısır tapınaklarında kullanıldığını görüyoruz. Bunların işçiliği farklı ve çok daha özenli olmakla birlikte, biçimsel olarak fark edilir ölçüde benzerlikler vardır. Örneğin Karnak tapınağının giriş yerlerinin triliton biçiminde olduğu açıktır.

Kader Taşı

Malta'daki tapınaklar gibi, çok gelişmiş megalitik yapılar Sir Arthur Evans*[12] tarafından *baetyl*'e** tapınmayla ilişkilendirilmişti. Bu, büyük bir olasılıkla, önceleri bir ağaçtı; sonradan dikey bir odun ya da taş sütununa dönüştü. Aslında, menhirler dikmek düşüncesi, bu baetyl'lerden ortaya çıkmış olabilir ve cromlech'ler[13] inşa edildiğinde, ortada kutsal bir dikey taşın ya da trilitonun oluşturduğu bir oyuk vardı. Üstelik, megalitik tapınakların çoğunda bir sunak taşı ya da biri dikey, diğeri yatay iki taş vardı ve ilk çağlardan beri sunaklar yağlanarak kutsanmıştır. Dahası, rahipler ve krallar yağla kutsanmış ve bazen göreve getiriliş ya da taç giyme töreninin bir parçası olarak sunağa benzer bir yapının üzerine çıkartılmıştır.

İngiliz taç giyme taşı ya da Kader Taşı yalnızca bir efsane de olsa, Filistin, İrlanda, İskoçya ve İngiltere arasında değerli bir psişik bağ içerdiğine inanıyoruz. Taç Giyme tahtının altına yerleştirilmiş ve İngiliz hükümdarlarının Taç Giyme törenlerinde tahtta oturmaları için kullanılan taş, kırmızı damarlı, 56x 33x28 cm boyutunda, çelik mavisi renginde bir kumtaşı bloğudur.

Bu taşın, Yakup peygamber tarafından yağlandığı, yerine yerleştirildiği ve "Tanrının evi"[14] olarak (oturduğu yer anlamında) adlandırdığı söylenir. İbrani kralları döneminde, taşın Kudüs Tapınağı'nda olduğu ve Yahudi krallarının taşın üzerinde ya da yanında taç giydikleri söylenir. İÖ 4. yüzyılda peygamber Yeremya'nın Yahuda'nın son kralının kızı ve soylu bir yazmanla birlikte taşı yanlarına alıp Filistin'den ayrıldığı ve Mısır ve İspanya'dan geçerek İrlanda'ya gittikleri belirtilir. Eski İrlanda kayıtlarında, Ollamh Fodhla adını alan peygamberin, prenses ve soylu yazmanla oraya varışı anlatılır. Grup iyi bir şekilde karşılanır ve prenses İrlanda kralı Eochaid'le evlenir. Böylelikle, kralların çağlar boyunca mutlaka taşın üzerinde taç giyme geleneği başlamıştır. Yaremya'nın ayrıca, hâlâ İngiliz hanedan arması ve bayrağında yer alan arpı Davud'a tanıttığı söylenir. Mezarı hâlâ İskoçya'daki Erne gölündeki bir adada ziyarete açıktır.

Yaklaşık İS 502'de İrlanda kralının kardeşi Fergus, şimdi İskoçya dediğimiz ülkeye, Pictlere karşı bir sefer düzenledi. Çok başarılıydı ve İskoçya kralı olarak taşın üzerinde taç giymesine izin verildi. Daha sonra taş, İskoçya'daki Scone'ye götürüldü ve art arda otuzdört İskoç kralı, üzerinde taç giydi.

* Sir Arthur John Evans (1851-1941): Girit'teki Knossos Sarayı kazılarıyla ünlenen İngiliz arkeolog. (Ed.n.)

** Baetyl: İçinde bir ilâhın ikamet ettiğine inanılan kutsal bir taş. (Ed.n.)

1296'da İngiltere kralı I. Edward taşı Westminister'a getirtti ve şimdiki taç giyme tahtını yaptırdı. İngiliz krallarının tümü bu tahtın üzerinde taç giymiştir.

Benzer bir kutsanmış taş da Anglo-Saksonlar zamanında İngiliz taç giyme töreninde kullanılmıştır ve hâlâ adını buraya veren Kingston Thames'de bulunmaktadır. *Königstuhl* olarak bilinen bir diğeri, uzun zamandır Rhine ve Lähn kavşağındaki bir yapıda korunmuştur ve kutsal Roma İmparatorları bunun üzerinde tahta çıkmıştır. Upsala'daki *Mora Taşı*, 16. yüzyılın başlangıcına kadar İsveç krallarının seçimi sırasında kullanılmıştır. Munster'in eski kralları arasından bir hanedan bir taşın üzerinde, diğeri kutsal bir ağacın altında göreve getirilirdi. Danimarka kralları taştan bir daire içerisinde, kuşkusuz ortadaki taşın üzerinde ya da yanında taç giyerdi. Kral Arthur ve diğer İngiliz kralları için de aynı şey söylenir. Kutsal Kitap'ta bir dikme ya da ağacın yanında kral olunduğuna ilişkin bazı işaretler vardır.[15] Eski Mısır'da da firavunun tahtının altında bir taş görünür.

Taş sözcüğü önceleri kutsal bir unvandı ve Tanrı'nın temsilcileri olarak rahiplere ve krallara verilirdi. İsa'ya *baş köşetaşı* denilirdi. İsa, Peter'a *kaya*, daha doğru bir çeviriyle *taş* dediğinde, kendi unvanlarından birini temsilcisine veriyordu.

Gökten Gelen Taşlar

Mineral kütlelerin yeryüzüne düştüğü bir gerçektir. Yere ulaştıklarında onlara *meteor* denir. Genellikle maden (çoğunlukla da demir) açısından zengindirler, Böyle nesnelerin dinsel ya da büyüsel bir anlam taşıdığının düşünülmesi şaşırtıcı değildir.

Dünyada en çok yüceltilen taş, büyük olasılıkla bir meteordur. Bu, Arabistan'ın Mekke kentinde büyük bir cami durumuna gelen, büyük bir alanın ortasında duran küp biçiminde bir yapı olan Kâbe'nin güneydoğu köşesine yerleştirilen *Hacer'ül Esved* ya da *kara taş*'tır. Burası İslam inancının merkezidir ve her yıl çok sayıda hacı orada toplanır. Müslümanlar günde beş kez ibadet etmek üzere bu yöne döner. Sözkonusu taş oval biçimdedir ve sanki kırılmış ve çimentoyla yeniden birleştirilmiş gibi görünür. 18 cm uzunluğundadır ve önceden parlatılmış yuvarlak gümüş bir bandın çevrelediği, betondan bir halka içine oturtulmuştur. Kâbe birkaç kez yeniden inşa edilmiştir. Bakımını Muhammed'in Kureyşli ailesinin bireylerinin üstlendiği kutsal yapı, Muhammed'e peygamberlik verilmeden önce de vardı. Peygamberin yaşadığı süre içerisinde yeniden inşa edildi ve *kara taş*'ı yerine kimin koyacağına ilişkin anlaşmazlık çıktı. Buna Muhammed'in karar vermesi konusunda uzlaşıldı, o da taşı cüppesinin üzerine yerleştirdi ve tartışan herkesi cüppenin bir yerinden tutmaya çağırarak, önce taş kaldırıldı daha sonra da, peygamberin onları eliyle yönlendirmesiyle taş yerine oturtuldu. Bu kutsal taşın Cebrail tarafından İsmail'e verildiği sanılmaktadır.

Hacer-ül Esved ya da "Kara Taş". Kâbe'yi ziyaret eden Müslüman hacılar, gümüş bir muhafaza içerisinde saklanan Hacer-ül Esved'e yüz sürüyorlar. İslam inancına göre, "Bir melek tarafından yeryüzüne indirilen Hacer-ül Esved, cennet yakutlarından beyaz bir yakut idi. Fakat Tanrı onu, kötülerin günahlarından ötürü değiştirip, zalim ve günahkârlardan gizledi. Çünkü onlar cennetten çıkma bir şeye bakmaya layık değillerdir."

Toplum üzerinde koruyucu bir işlevi olduğuna inanılan, yüceltilen herhangi bir nesne anlamına gelen, *palladium* sözcüğü, Troya kentinde bulunan ve oraya Yunanlılar tarafından götürüldüğü söylenen Pallas Athena'nın heykelinin özgün adından türemiştir. Klasik yazarlar birbiriyle çelişen öyküler anlatır, ancak çoğu bu heykelin gökten düştüğünü belirtir.

Roma'da *Ancile* adında kutsal bir kalkanın Romalıların kaderini koruduğuna inanılırdı. Kalkanın Numa'nın döneminde gökten düştüğü, Numa'nın aynı boyutta ve biçimde onbir nesne yapılmasını emrettiği ve sonra da oniki kalkanı Vesta tapınağında koruması için oniki rahipten oluşan bir kurul atadığı anlatılır. Kalkanlar her yıl 1 Mart'ta düzenlenen bir törenle kentin çevresinde dolaştırılırdı.

Dünyanın yedi harikasından biri olan Efes'deki Artemis tapınağında da gökten düşen bir taş ya da heykel olduğu söylenir.

Megalitik kültle bağlantılı olarak meteorların seçilmesine, taşlara tapınmayı ilk kez göklerin tanrısı Uranos'un gösterdiğini anlatan tuhaf bir mit, bir açıklık getirebilir.

Heliolitik Kültür

Bazı antropologlar[16] tarafından, dünyanın büyük bir bölümüne yayılan ve neolitik ile megalitik kültürlerden ortaya çıkan gelenekler bileşimine *heliolitik** kültür adı verilir. Sonraki iki bölümde bu kültür genel olarak ele alınacak. En çok Mısır'da gelişmiştir ve bazılarının inanışına göre buradan da tüm dünyaya yayılmıştır.

Heliolitik kültür, başlıca şu özellikleri taşır:

1- Bir yandan, Britanya'daki mezar-tepelerin örnek oluşturduğu höyükler, öte yandan, dikkatle inşa edilen Mısır ve Meksika piramitleri: Her iki tür yapı da hem astronomik hem de mezar amaçlı yapılmıştır.

2- Megalitik takvim çemberleri. Örneğin, Britanya'da cromlech'lerle bağlantılı astronomik fenomenler ve Mısır, Meksika ve Peru'da doğuya bakan tapınaklar.

3- Ölülerin Mumyalanması.

4- Yaşayanlara dövme yapılması.

5- Sünnet.

6- Masaj uygulamak.

7- *La Couvade;* çocuğunun doğumu sırasında babayı yatağına göndermek.

8- *Swastika*'nın (Gamalı Haç) büyüsel dinsel bir sembol olarak kullanılması.

9- Altın[17] aramak ve büyüsel anlam taşıyan nesnelerin yapımında altın kullanılması.

10- *Yaşam veren* ya da *Yaşam İksiri* olarak bazı kabukların kullanımı, özellikle de deniz salyangozu kabuğu.

11- İkili politik düzen, bir sonraki bölümde göreceğimiz gibi, Eski Mısır'ın iki hükümdarı olduğu gibi ülkenin iki krallığa ayrılması; bu durum ayinlerde birçok yolla simgeleniyordu, iki ağızlı bir çanak, iki başlı bir figür gibi.

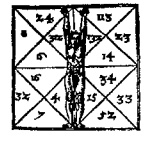
12- Toplumun birçok sınıftan oluşması ve özellikle babadan oğula geçen savaş liderliği sınıfının ortaya çıkması. Bu sınıftan kişiler ya da temsilcileri, üzerlerinde hançer ya da kılıç bulundurabilirdi.

Anlaşıldığı kadarıyla, bu uygulamalar megalitlerin yayılmasını (ya da geç neolitik ve erken bronz çağlarında) izlemiştir ve bu, eski Mısır, Meksika ve Peru'nun yerli kültürlerine ilişkin özellikleri incelemeye başlayacağımız bir sorundur.

* Heliolitik: Bir uygarlıkta hem güneşe (helios) tapınmayı, hem de megalit yapımını içeren uygulama için kullanılan sıfat. (Ed.n.)

NOTLAR

1 Kiklopik tarzdan sonra geliştirilmiş olan Mısır piramitlerinin en büyük taşı 5,4 metreden fazla değildir ve bunlar destek olarak kullanılmış özel taşlardır. Oysa, kikloplarda neredeyse tüm taşlar devasa boyuttadırlar.
2 Kullanılan sınıflandırma türü T. E. Peet'e aittir: *"Rough Stone Monuments and Their Builders"* (Kaba Taş Anıtlar ve Bunları İnşa Edenler), Londra ve New York, 1912. Diğer yazarların sınıflandırmalarına göre daha doğru görünüyor.
3 Yunanistan'da Miken uygarlığına, Girit'te ise Giritlilere dek uzanır.
4 Konuya ilişkin gerçekler için T. E. Peet'in üstteki notta geçen yapıtına minnettarız, ancak aynı zamanda, günümüzün birçok uzmanına da danıştık.
5 Özellikle J. Layard: *"Stone Men of Malekula"* (Malekula'nın Taş Adamları), Vao 1942'ye; daha fazla bilgi için de G. S. Levy: *"The Gate of Horn"* (Boynuz Geçidi), 1948'e bakınız.
6 Levy: a.g.e
7 Daha önce anlatılan şişman figürlere benzer.
8 Bkz. Levy figürleri: a.g.e.
9 Efsane, Monmouth'lu Geoffrey'nin *"Histories of the Kings of Britain"* da (Britanya Krallarının Yaşam Öyküleri), verilmiştir. Anlatıldığı gibidir. Özgün öykü 12. yüzyılda yazılmıştır.
10 Peet: a.g.e.
11 Birkaçı başka yerlere götürülmüştür; biri British Museum'ın dışında durmaktadır, Bloomsbury, Londra; arkasında *crux ansata* ya da Mısır haçının [ankh] işareti vardır.
12 Peet tarafından aktarılmıştır: a.g.e., s. 105.
13 Menhirler ve cromlech'ler bazen ahşaptan inşa edilirdi; Avebury yakınlarında, Woodhenge olarak adlandırılan tarih öncesinden kalma daire biçimindeki yapay ağaç gövdelerinin kalıntıları havadan keşfedilmiştir.
14 Tekvin 28: 16-22
15 Hakimler 9: 6, Kral James versiyonu *dikme*, Vulgate *meşe ağacı* der; ayrıca bkz. II. Tarihler 23: 13, Kral James versiyonu.
16 En önemlileri Elliot Smith ve Rivers; Smith'in yayılma kuramıyla ilişkilendirilmiştir. Hiçbir biçimde önemsenmeyen kurama göre, bu kültür Mısır'dan tüm dünyaya yayılmıştır; bununla birlikte sonraki sayfalarda anlatılan özellikler birbiriyle ilişkili ve beşeri gelişimin evrelerinden biri olduğu görünür.
17 Altın, büyük olasılıkla, insanoğlu tarafından kullanılan ilk madendir ve açıkça büyüsel anlam taşımasından simyanın kökenine ulaşabiliriz.

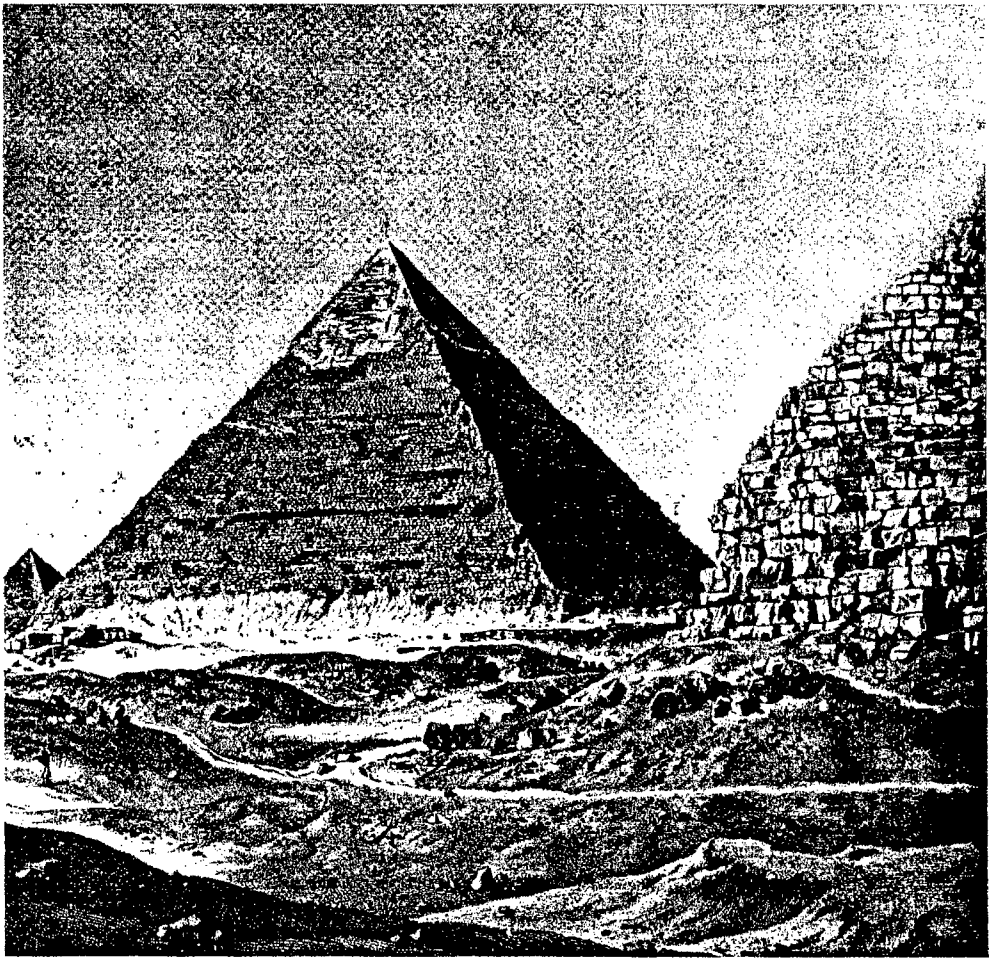
5
Mısır Piramitleri

Mısır Kronolojisi

Eski Mısır'ın bilinen tarihi, geniş bir dönem içerisinde yer alır. Bunca zaman boyunca, belirli âdetler neredeyse hiç değişime uğramamış ve hatta birkaç devrime karşın, ulusal düzen bile bozulmamıştır. Eski Mısır tarihi yaklaşık İÖ 3300'de Birinci Sülale'yle başlar ve Caesarların ölümüyle İS 30'da sona erer. Son Caesar, Kleopatra VII ile Julius Caesar'ın oğluydu. Onüç yaşındayken Mısır, Kıbrıs ve Soleukos'un kralı ilân edilmişti ve (söylenceye göre) Roma İmparatoru Augustus'un emriyle beş yıl sonra öldürüldü. Böylelikle, Mısır bir Roma eyaleti oldu. Roma İmparatoru o zaman bile, Mısır hükümdarlarının bazı âdetlerini sürdürdü.[1] Hükümdarlara *Firavun* denirdi ve kral gibi birer başrahiptiler.

Tarihsel dönemin başlangıcında, Birinci Sülale'de Mısırlıların büyüsel din kültü çok gelişmiş ve ekonomik bakımdan Nil vadisinin tarımına dayanarak, ülke sosyal olarak çok iyi örgütlenmişti. Ölünün mumyalanması ve gömülüşüne büyük önem gösterilirdi, tören daha çok ölünün, sonradan Osiris denilen, baştanrıyla buluşacağı umuduyla, öte dünyada ona yardımcı olmanın büyüsel amacıyla bağlantılıydı. Yaşayanlar, yaşamları boyunca büyüyle uğraşırlardı. Endüstriyle maji arasında hiçbir fark yoktu. Tıp, astroloji, simya ve metalürjiyle ilişkilendirilmişti. *"The Book of the Dead"* (Mısır Ölüler Kitabı, özgün adıyla "Güne Çıkış'ın Bölümleri) Heliopolis, Teb ve Sais'in birkaç kopyasında yer alır ve birçok bölümü mezarların duvarlarına, piramitlere, lahitlere ve mumya sargılarına yazılmıştır. Farklı zamanlarda yazılmıştır, yaklaşık ikiyüz bölümden oluşur, ancak anlatılanların tümü eskiye dayanır. Mısır'ın Ölüler Kitabı'nın, ölüyle birlikte gömüldüğünde, ölüye öte dünyaya yolculuğunda yardımcı olacağına inanılırdı.[2]

İlk yirmialtı sülalenin sükûnetini yalnızca iki devrim bozdu. Sonra da, Persler 27. Sülale (Cambyses, Darius I, Xerxes, Artaxerxes ve Darius II) ve 31. Sülale (Ochus, Darius III) olarak yönetimde yer aldılar. 32. Sülale (Büyük İskender, Philip Aridaeus, Alexander II) döneminde yönetim Makedonyalılar'a geçti. Onaltı kişi olan en son ve 33. Sülale'den herkese Ptolemy dendi ve Makedon ve Yunan soyundandılar.

İlk iki devrime ilişkin bilinenlere göre, ilki 14. ve 17. Sülaler arasında, *Çoban Krallar* ya da *Hiksoslar* tahtı ele geçirdiğinde gerçekleşti. Asur devletinden geldikleri ve Firavunun hükümdarlığı sırasında Yusuf'un Mısır'a satıldığı söylenir. Sonunda, Filistinlilerin büyük liderleri ya da tanrıları oldukları Filistin'e kadar sürüldüler.[3] Mısır'da yaşadıkları süre içerisinde Mısır âdetlerini oldukça benimsediler, ancak farklı tanrıları olduğu görülür.[4]

Diğer huzursuzluk 18. Sülale döneminin ortalarında, Amenhotep IV tahta çıktığında başgösterdi. Amenhotep IV, İÖ 1380-1362 yılları arasında hükümdarlık yaptı ve yerleşik dini çeşitli yollarla değiştirmeye çalıştı. Güneş-tanrı Aton'un tektanrı olduğunu ilan etti ve toplumun sayısız tanrıya olan saygısını, güneş diskine tapınmaya yönlendirmeye çalıştı. Adını, "Aton'a sadık" anlamına gelen Akhenaton olarak değiştirdi. Ölümüyle bu hareket sona erdi.[5]

Kırmızı ve Beyaz Taçlar

Tarih boyunca tüm Mısır, eğitimli sınıftan olan rahipler tarafından çok başarılı biçimde örgütlendi ve ülke bugün büyü olarak nitelendirebileceğimiz bir yöntemle yönetildi. Diğer ülkelerde ve son dönemlerde Çin'de olduğu gibi, hükümdarın her şeyi denetimi altına alması gerekirdi. Nil'in ve dolayısıyla toplumun her üyesinin refahı Firavunun elindeydi. Krallık iki büyük bölüme ayrılmıştı, ancak çoğu zaman birlikte hareket ederlerdi. Nil'in ağzını çevreleyen geniş bölgede yer alan, Yunanlıların delta dedikleri Kuzey ya da Aşağı Mısır toprakları ve nehrin Etiyopya'ya kadar uzanan uzun kıyısı boyunca yer alan Güney ya da Yukarı Mısır toprakları, sürekli uyumluluk içindeydi. Kuzey ya da Aşağı Mısır tanrı Horus, Güney ya da Yukarı Mısır ise tanrı Seth adına yönetilirdi. Bundan ötürü, Firavun taç giyme töreninde çift taç giyerdi; bir bölümü piskopos tacına benzer, ancak ortadaki ayrık yoktu, Güneyi temsil eden beyaz renkteydi, diğerinde ise ilk bölümü çevreleyen derin bir kenarlık ön tarafta kobra biçimine dönüşür ve Kuzeyi temsil eden kırmızı renkteydi. Her iki yanında da aynı anlamı taşıyan iki tüy bulunurdu.

Mumyalama

Mumyalama işlemi yalnızca Mısırlılara özgü değildir. Ama bu işlemin bir biçimde Mısırlıların da arasına katıldığı Heliolitik kültürle başladığını öğrendik. En gelişmiş uygulama biçimine Eski Mısırlılar tarafından ulaşıldığı kesindir, ancak Tevrat'ta Yakup'un mumyalanmasının kırk gün sürdüğü anlatılır.[6] Bu uygulama dünyanın her yerine yayıldı, hatta Amerika'ya bile.[7] Ancak hiçbir yerde bu kadar uzun süre uygulanmadı. Mumyalama, Sülaleler dönemiyle başladı ve Kıptî Hıristiyanlarınca bile uygulandığı için yaklaşık İS 4. yüzyıla kadar sürdü.

Bir zaman, zengin ya da yoksul ayrımı yapılmaksızın, Mısır toplumunun her üyesi ve hatta kutsal hayvanlar bile mumyalandı. Koç, boğa, kedi, firavunfaresi, soreks, maymun, şahin, çeltik faresi ve timsah ölüleri, insan gibi ve genellikle dikkatle sarılarak mumyalanırdı. Bu tür sayısız mumyanın varlığı, 1890'da mumyalanmış kedilerden oluşan büyük bir mezar yerinin keşfedilerek, leşlerin gübre olarak satıldığı ve Liverpool'a da yirmisekiz ton getirilmesi bu vahşetten anlaşılabilir.

Öte dünyayla bağlantılı, büyüye etkisi olduğuna inanılan *shabti* ya da *ushabti* figürlerine dikkat çekmek isteriz. İlk sülalelerde, büyük olasılıkla ölen kişinin küçük bir figürü mezara konurdu. Daha sonra bunun yerini bir köle figürü aldı. Onsekizinci sülale ve sonrasında, ölen kişi öte tarafta tarlada çalıştırılacak olursa, bu işi ölen kişinin yerine bu figürlerin yapması amaçlandığı, bu nesnelerin üzerindeki yazıtlardan açıkça anlaşılıyor. Ushabti bazen, tarımsal bir anlam taşır. Rahipler ve soylular, özellikle de krallar çok sayıda ushabti figürleriyle gömülürdü.

Onaltıncı Sülale'yle başlayan bir başka ilginç âdet de, iç organların dört kavanoz içinde ayrı ayrı gömülmesidir. Bunlar bazı tanrı ya da tanrıçalarla, daha sonra da dört ana yönün tanrılarıyla ilişkilendirilmiştir. Kavanozların üzerinde, önceden insan başı çizilirdi, ancak Onsekizinci Sülale'den sonra uygun tanrının başları yer almaya başladı. Şöyle ki:

1- Güneyde, içinde mide ve kalın bağırsak olanın üzerinde Amset ya da Meshta'nın başı vardı.[8]

2- Kuzeyde, ince bağırsak olanın üzerinde Hapi'nin Habeş maymununun başı.

3- Doğuda, içinde kalp ve akciğerler olanın üzerinde Tuamutef'in çakal başı.

4- Batıda, içinde karaciğer ve safra kesesi olanın üzerinde Khebsenuf'u belirten bir şahin başı vardı. Bu uygulama 26. Sülale döneminde sona erdi. İç organlar bazen mumyalanarak saklanırdı.

Piramitler ve Anlamları

Eski Mısırlılar'ın oturdukları evler ve hatta saraylar neredeyse tümüyle yok edilmiş olsa da, mezarların çoğu günümüze kadar gelmiştir. Bunun nedeni de halkın, ölülerin evinin, yaşayanların evine göre daha önemli olduğuna ve anlaşıldığı kadarıyla, mezarına bir zarar gelmediği sürece ölülerin, bir bakıma öte dünyada güven içerisinde olacağına inanmasıdır. Hatta, insan bu mezarların sonsuza dek ayakta kalacak biçimde inşa edildiği düşüncesine kapılıyor. Ancak mezarlar, ruh yeniden bedene dönünceye dek, bedenin rahatsız edilmesini önleyecek biçimde tasarlanmıştı.[9] En büyük mezarlar, doğal olarak firavun ve akrabalarına ait olanlardı.

Ölüye kalıcı bir dinlenme yeri sağlama çabalarına karşın, mezarların çoğunda soyguncuların yarattığı hasarların izi vardır. Yok edilmesi çok zor olan bazı büyük mezarlar genellikle, daha çok zarar görmüş olmasına karşın hâlâ korunur. Bunlar piramitlerdir. Günümüzde yaklaşık 100 adet olduğu bilinmektedir. Bazılarının yalnızca kalıntıları olmakla birlikte kuşkusuz daha çok sayıda olan ve bu büyük anıtları çevreleyen başka küçük yapılar ya da onların izleri hâlâ var. Bunlar daha önemsiz kişilerin mezarlarıdır ve biçim olarak piramide benzer ancak tuğladan yapılmıştır. Yoksul sınıfa ait çok sayıda mumya, temeller arasındaki yeraltı kemerlerinde toplanmıştır.

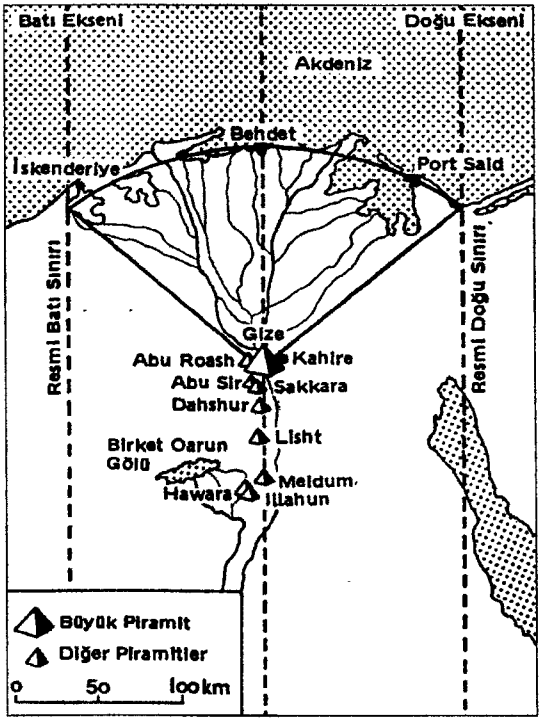
Sülaleler döneminden önceki Mısırlılar piramit inşa etmemişlerdir. Eski krallık döneminde (1. ve 2. Sülale) piramit yapılmış olsa da, büyük olasılıkla küçük ve sayıca çok azdı. Bu çağlarda, kralın cesedi bile, ceset ve diğer çeşitli eşyalar için bölümleri olan mastaba ya da tuğladan bir eve gömülürdü.

Ayrıntılı bilgi edinebildiğimiz ilk piramit, Sakkara'daki, 3. Sülale'nin ikinci kralı Zoser için yapılan *basamaklı piramit*'tir. Mısırlılar bu piramidi Zo-

ser'in veziri olan ve aynı zamanda mimar, hekim, astrolog ve büyücü olan Imnotep ya da Imhetep tarafından yapıldığına inanır. Bu piramidin tam olarak kare biçiminde olmayan, kenarları yaklaşık 122 metre olan düz bir tabanı vardır ve sonuncusu düz bir tepe olan dört basamaktan oluşur.

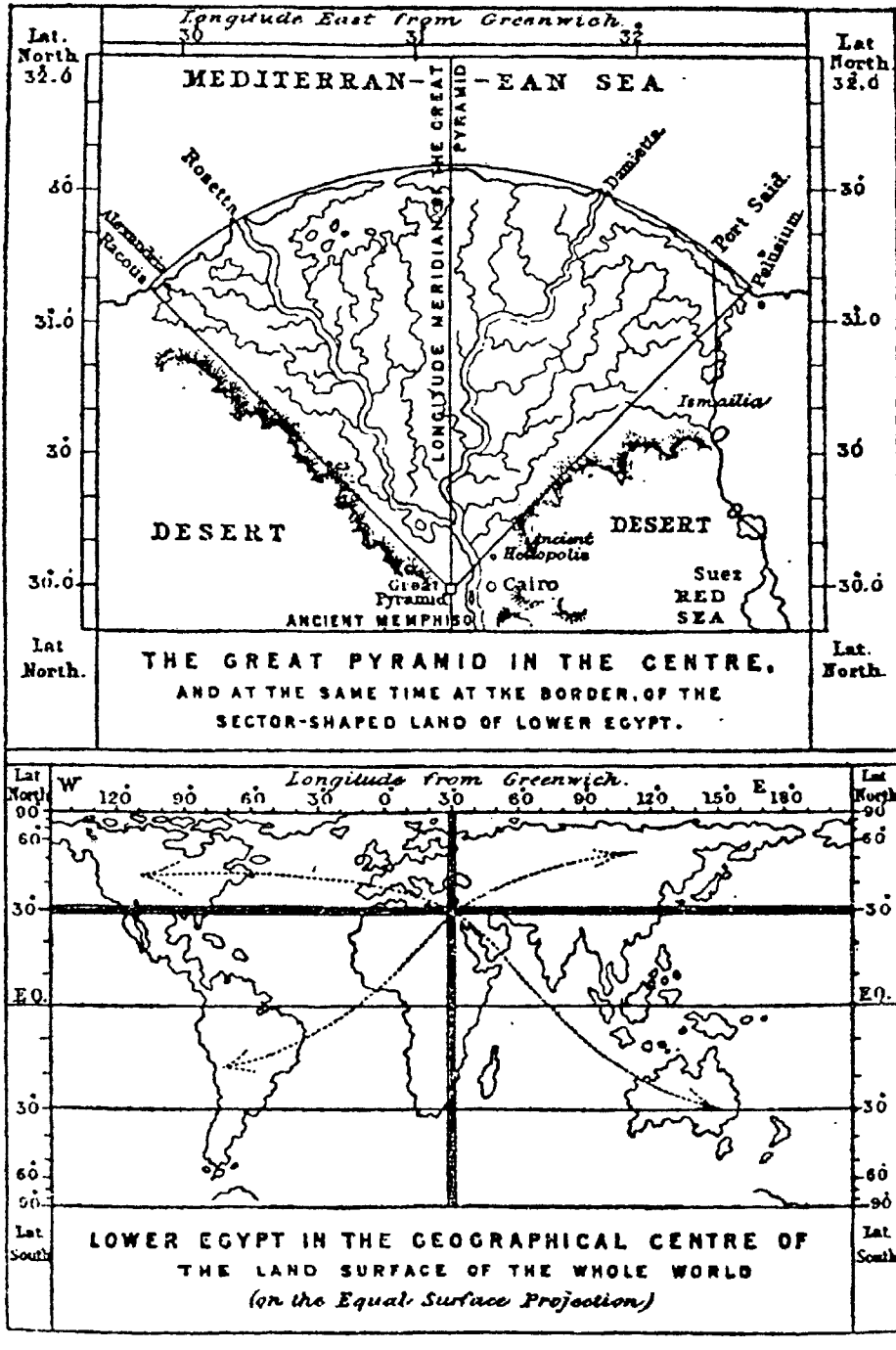
Bir diğer büyük piramit 57,5 m^2'lik tabanıyla Daşur'dadır. Üst tarafı, alt tarafına göre daha geniş eğimli olduğu için buna "eğik piramit" denir.

Diğerlerinin çoğu gerçek piramit biçimindedir ya da dış yüzeyleri yerindeyken piramit biçimindeydi. En çok bilinen üç piramit Kahire yakınlarındaki Gize'dedir. Bunlardan ikisi en büyüklerindendir ve tümü 4. Sülale'nin firavunları tarafından inşa ettirilmiştir. Keops, Kefren ve Mikerinos için inşa edilmiştir, üçünün arasında en küçük olanı ise sonuncusudur. Aralarında en büyüğü ise Keops'tur. Gize'deki üç piramitle ilgili bu üç firavundan ilk söz eden Yunan tarihçi Herodot'tur. Ancak diğer birçok piramidin kimlere ait olduğu Mısır uygarlığını inceleyen dikkatli bilim adamları tarafından yüzyılı aşkın bir süredir araştırılmaktadır. İkinci en büyük piramit Gize'de değil, Daşur'dadır ve 67 m^2'lik bir tabana sahiptir. Büyük olasılıkla, Snefru için yapılmıştı. Ancak, Gize'deki Kefren de 66 m^2'lik tabanıyla en az onun kadar büyüktür. Tümünün içi oldukça dardı ve hepsinde olmasa da, çoğunun içinde firavun gömülüydü.[10]

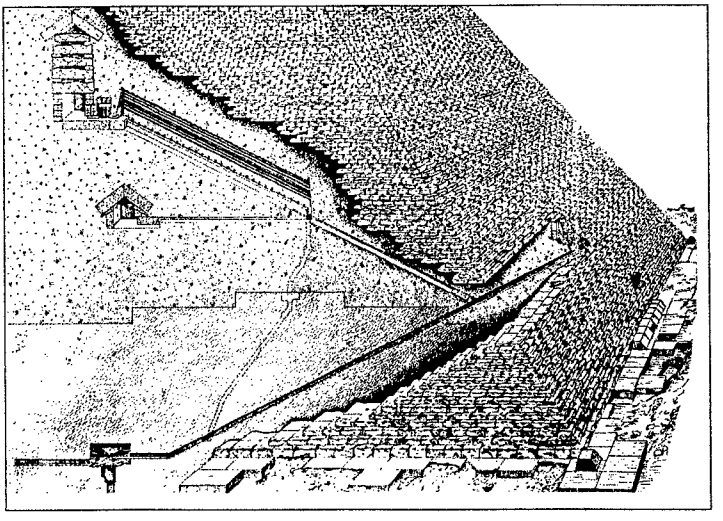

Başlıca Mısır piramitleri. Tümü, eski Mısır'ın dikey sınırlarının arasındaki orta hat üzerinde dizilmişlerdir. Bu jeodetik hatlar sisteminin merkezinde Büyük Piramit yer alır. Ölçümler Behdet esas alınarak yapılmıştır.

Büyük piramidin tabanı 70 m^2'dir ve bir ya da iki katedralin sivri tepesi boyunu aşsa da, dünyadaki tüm büyük yapılardan daha çok yer kaplar. Tepesi, ne yazık ki, 9,5 metreye kadar inmiştir. Özgün haliyle yaklaşık 147 metre yükseklikteydi. Dikey yüksekliği bir çemberin yarıçapı olarak düşünüldüğünde, çemberin çevresinin her dört yanının da uzunluklarının toplamına eşit olduğu hesaplanmıştır. Yapının konumu kusursuzdur, her bir yanı tam olarak kuzey, güney, doğu ve batı yönündedir. Kullanılan taşların bazıları çok büyüktür, ancak kusursuz biçimde kesilmiş ve yerleştirilmişlerdir. Mısır dilinde Ke-

Büyük Piramit'in, dünyanın tam merkezinde olduğunu gösteren çizim.

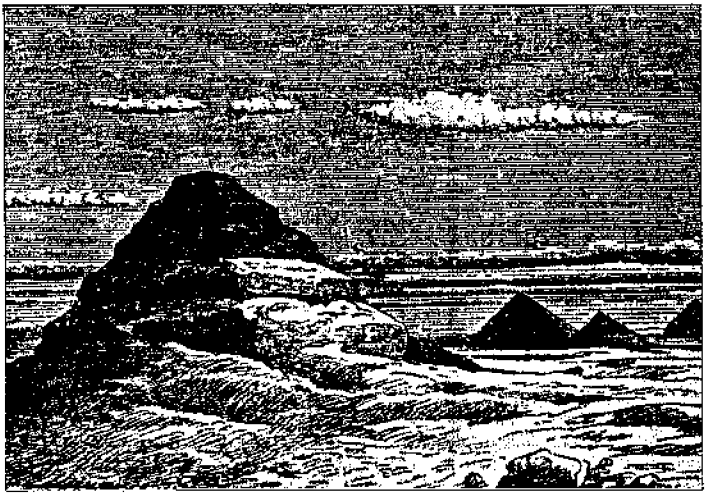

Büyük Piramit'in, geçitlerini Kral Odası'nı gösteren kesit.

ops adı, içerideki (Kral Odası denilen) en büyük boşluğun çatısına kırmızı renkle yazılmıştır. Bu odada kırmızı granitten bir lahit vardır. Kübik hacmi dört çeyrektir ve bu İngiliz hacim ölçüsünün Eski Mısırlılar tarafından bilinen bir ölçüden türediğini gösterir.[11]

Büyük Piramit'in dünyanın tam ortasına yerleştirildiği söylenir. Piramidin giriş koridoru kuzey kutbu yönündedir ve söylenilenlere göre piramit inşa edildiğinde, o dönemin kutup yıldızı alfa Draconis [Ejderha takımyıldızının en parlak] yıldızı, bulunduğu noktaya bakıyordu. İlk kez İngiliz gökbilimci William Herschel tarafından dile getirilen bu savın gerçekleştiği tarih çok tartışılmıştır.

Yirminci Sülale'ye dek piramit yapımına devam edildi, hatta 18. Sülale'nin yaptırdığı da kaydedildi, ancak daha sonra modası geçti. Orantılandığında, piramit bölümü daha yüksek olan piramit-mezarlar 800 yıl sonra, az da olsa, güneyde yeniden ilgi gördü. Güneylilerden birinin İÖ 270'de ülkeyi fethetmesiyle, bu gelenek kuzeye yayıldı ve piramit yapımı yeniden başladı, ancak boyutları küçüktü ve yaklaşık İS 200'de tuğla yapılara dönüştüler.

Mısır'ın en eski piramidi olduğu söylenen, Sakkara'daki Basamaklı Piramit.

Piramitlerin yaptırılmadığı dönemlerde kral ya da firavunlar, dağların kenarlarında kazılan mezarlara gizlice gömülürdü. Mezar hırsızlarından sakınmak için böyle yapıl-

dığı sanılmaktadır. Teb yakınlarındaki ünlü Krallar Vadisi 18., 19. ve 20. sülalelerin sayısız soylu mezarlarının bulunduğu bir yerdir.

Ptolemyler'in zamanında ve Roma egemenliği döneminde, İskenderiye dışındaki geniş mağaralar mezar yerleriydi. En başından beri doğal olan, yeraltı sularının oyduğu kireçtaşları sonraları insan eliyle genişletildi ve önce savaş zamanında sığınak, daha sonra da mesken olarak kullanıldı. Amasyalı tarihçi Strabo tarafından, ortada geniş bir girişi olan yedi büyük odadan oluştuğu şeklinde ayrıntılı olarak tanımlanmışlardır. Ortaçağ'da dünyanın harikalarından biri olarak kabul edildiler.

Mezarlardan söz etmeyi bitirmeden önce, içlerindeki labirentlerin, saygısız kişilerin davetsizce içeri girmelerinden duyulan korkudansa, ruhun dolaşması için yapıldığı yorumunu belirtmek gerek. Bu doğruysa, büyük olasılıkla, palaelitik insanın mağara tapınaklarına varan uzun koridorlarına benzerler.

Mezarlar, özellikle de piramitler, en genel biçimiyle sunaklara benzerler. Üzerinde, yanında ya da yakınlarında adak yerleri bulunurdu.

Mısır'ın Anıtları

Dünyanın gördüğü en iyi ve en büyük tapınaklar Mısır'da bulunurlardı. Bazılarının kalıntıları günümüze kadar ulaşmış, ancak büyük bir bölümü tahrip edilmiş ve geçen yüzyıl bir noktaya kadar, ilk dönemlerdeki Müslüman yönetimce acımasızca zarar verilmiştir. Bununla birlikte devasa bazı heykeller de vardı. Bu konuyu tartışmak için fazla yer ayıramamamız, düşüncelerimizi binlerce örnekten yalnızca ikisiyle toparlamayı zorunlu kılıyor.

Sfenks, Gize'deki piramitlerden çok uzakta olmayan, çok büyük bir taş heykeldir. Gövdesi yatay duran sfenks, 46 metre uzunlukta ve 21 metre yüksekliktedir. Parlak kırmızı renge boyanmış ve bu renk yer yer hâlâ seçilebilmektedir. British Museum'da sergilenen engerek tacının bazı bölümleri görülebilir. Kumdan arındırılmış ve birkaç kez onarılmıştır, hâlâ orada bulunan dikili bir taşın üzerine yazıt yazdıran ve önüne diktiren firavun Tutmosis IV (İÖ 1425-1408, 18. Sülale) en azından bir kez onartmıştır. Sfenksi Keops'a adamıştı, ancak daha sonraki dönemin yazarları, üzerindeki yüzün Kefren'e ait olduğunu söyler. Ancak F. Lenormant[12] 4. Sülaleden (yaklaşık İÖ 2900-2750) kalma, sfenksin o dönemlerde tesadüfen, sanki birkaç kuşak boyunca unutulmuş gibi, kumun al-

Piramitlerin ebedi bekçisi Sfenks.

tında gömülü bulunduğunu anlatan bir yazıttan söz eder. Heykel, bir erkeğe özgü hatları olan, insan başlı bir aslandır ve Horus'un başka bir hali olan tanrı Harmakis'i temsil eder. Bunlar Mısır'da sıradışı heykeller değildir ve Yunanlıların sfenks anlayışına oranla daha az karmaşıktır. Sfenksin pençelerinin arasında küçük bir tapınak vardır.

Burada değinmek istediğimiz ve günümüze dek varlığını sürdüren, öteki büyük anıtlardan iki tanesi çok daha geç bir döneme aittir. Bunlar Teb'de Nil'in batı yatağına yakın çok büyük iki taş üzerine oturmuş heykellerdir. İkisi de Amenhetep III'ün (İÖ 1412-1376, 18. Sülale) heykelidir. Kaideleri üzerinde 20 metre boyundadırlar ve Nil taştığı zaman su içinde kalırlar. Her ikisi de tek parça taştan yapılmış, ancak kuzeyde bulunan, büyük bir olasılıkla İsa zamanında gerçekleşen bir deprem sırasında kırılmıştır. Sonraları, kırık yerin arasından esen rüzgar tuhaf bir ses çıkmasına neden oldu. Birkaç klasik yazarın çıkan sese dikkat çekmesiyle, bir orakl* olarak nitelendirildi. Hatta bir rahibin taştaki bir boşluktan mesajlar ilettiğinden kuşkulanıldı; hâlâ bir insanın kendini gizleyebileceği büyüklükte bir boşluk vardır.

NOTLAR

1 Mısır dini Roma İmparatorları döneminde de sürdü, yazıtlar sonraki imparatorları firavun saydıklarını gösterir. Bu, İS 3. yüzyılda Kıptî Hıristiyanlığa geçilene kadar sürdü. Kıptî inancı bugün bile, Eski Mısır'ın birçok özelliğini taşır.

2 Etiyopya'da Mısır Ölüler Kitabı'nın Hıristiyanlaştırılmış bir versiyonu bulunmuştur. Rus Kilisesinde bile, bazen ölmüş kişiyle birlikte yazılı dualar gömülürdü. Ayrıca, Tibet budizmine özgü Tibet Ölüler Kitabı vardır.

3 E. C. Brewer: *"The Reader's Handbook"* (Okuyucunun El Kitabı), Yeni Baskı, Londra 1898.

4 *"Introductory Guide to the Egyptian Collections"* (Mısır Derlemeler Rehberi), British Museum, Londra 1930.

5 H. Spencer Lewis'a göre: *"Rosicrucian Questions and Answers"* (Gül-Haçlı Sorular ve Yanıtlar), Kaliforniya San Jose 1929, bu hareket Gül-Haçlılığın başlangıcıdır.

6 Tekvin, 50/2, 3.

7 Bir sonraki bölüme bakınız.

8 Tanrı ve kral adlarının birçok yazım şekli vardır.

9 Sir Banister Fletch: *"A History of Architecture on the Comparative Method"* (Karşılaştırmalı Yöntemle Mimarlık Tarihi), 16. baskı, New York ve Londra 1954.

10 Ölmüş bir kişiyi anmak için dikilmiş olan boş anıt, senotafın özelliği anıtta ölen kişinin gömülü olmamasıdır.

11 Lahitin ve piramitlerin sayısal ilişkileri ve Güneş Sistemi'nin ölçümleri için bkz. "Canon" (Ölçüt), Londra, 1897. Bu yapıt, isimsiz yayımlandı, ancak elimdeki kopyada, "yazar, William String" yazmaktadır. Son yüzyılda İskoçya Kraliyet gökbilimcisi C. Piazzi Smyth'in ve birkaç yazarın Büyük Piramit'in ölçülerinin bir kehanetle ilişkili olduğuna inandıkları bilinir. Bu konuda çok sayıda yazı bulunmaktadır.

12 *"Introduction à l'Histoire d'Orient"* (Doğu Tarihine Giriş), 1838.

* Orakl: Antikçağ'da Anadolu'da ve Yunan topraklarında yaşamış kimi kâhinlere ve bildirdikleri vahiy ya da tanrısal yanıta verilen ad. (Ed.n.)

6
Yeni Dünyanın Piramitleri

Amerika Kronolojisi

Bu bölümde Amerikan yerlisini ve özellikle beyaz adam gelmeden önceki durumunu ele alacağız. Columbus[1] anakaraya 1498'de ulaştı.

Yerliler çoğunlukla belirgin fiziksel özelliklere sahiptir; kızıl kahverengi bir cilt, Kafkas ve Zencilerden çok, Moğollarda görülen düz koyu renk saç ve Moğol ırkından geldiği bilinen Tibet, Çin, Çin Hindi ve Japonya'da karşılaştığımız insanlardan farklı olarak sivri bir burun.

Amerika kıtasında erken palaeolitik insana ilişkin hiçbir kalıntı bulunamamıştır. İnsanoğlu Yeni Dünya'ya oldukça geç bir tarihte geldi. Eskimoların[2] dışında, ilk gelenlerin kıtaya İÖ 13 bin - 18 bin arasında vardıkları sanılmaktadır.[3] O dönemlerde, belki de topraktan bir köprü olan Bering Boğazı'ndan geçtikleri düşünülmektedir. Ancak okültizm yazarları onların, günümüze ulaşan son kalıntılarının[4] Batı Hint Adaları olduğu sanılan, Atlas Okyanusu'nda görkemli bir uygarlık olan Atlantis'ten geldiklerine inanır. Bunlar, Kuzey ve Güney Amerika'ya dağıldılar ve 3000-5400 yaşında[5] olduğu sanılan insan kalıntılarının bulunduğu Patagonya'ya (Arjantin) ulaştılar.

Kuşkusuz birkaç dalga halinde gelen bu halkların büyük bir çoğunluğu, neolitik ve büyük olasılıkla da Heliolitik çağlara yetişti. Çoğunun bu kıtalarda avcılık yaptığı gerçeği onları değersiz kılmaz. Tarıma elverişli olmayan yerlerde tarımla uğraşamazlardı. Buralara Sibirya üzerinden geçmiş olsalardı, tarıma elverişli olmayan geniş bir bölgeden geçeceklerdi ve aynı şey Amerika kıtasının büyük bir bölümü için geçerlidir. Aslına bakılırsa, ilk beyaz adamın buraya geldiği tarihte, yerliler kırk çeşit ekin yetiştirmişti; yirmisi yaygın olarak yetiştiriliyordu, biri de tahılların arasında en çok değişim gören ve insan eli değmeden yetiştirilemeyen mısırdı. Beyazların gelmesiyle yetiştirilen ekinler listesinde, guayul[6] dışında, bir farklılık olmamıştır. Listede patates, manyok (tropikal bir bitki olan tapyokanın özü), ananas, avokado, enginar, fıstık, çilek, lima fasulyesi, kabak, balkabağı, kakao, kinin, kokain, tütün, Paraguay çayı, akçaağaç (şeker için), ceviz, Brezilya kestanesi ve saparna[7] gibi çok önemli maddeler vardı.

Yeni Dünya'nın büyücüleri, işgalcilerin karşısında.

Kıtada yaygın olan kızılderililerin büyü tarzı, şamanizme[8] ilişkin anlattıklarımıza çok benzer ve bazı bölgelerde totemciliği de içerir. Ancak, bu büyü üç bölgede birçok yönden Eski Mısır'da gördüğümüzden daha olağanüstüdür ve varlığı daha kısa sürdüyse de, gelişmiş bir uygarlığın parçasına dönüşmüştür. Bu, İÖ 1000'de başladı.[9] Bu bölgelerin erken dönem tarihlenmesi henüz arkeologlar tarafından yeniden oluşturulmamıştır. Ancak, çömlekçilik, heykelcilik, mimarlık ve duvar resimlerinden ve özellikle Meksika'da günümüze ulaşan geyik derisi ve ağaç kabuğu kağıt parçaları üzerindeki bazı yazı ve resimlerden, bu toplumlara ilişkin bazı şeyler biliyoruz.

Tarımcılığın ve kent yaşamının oturmuş olduğu bölgeler şunlardır:

1- Meksika'da, başkenti Mexico City'nin de bulunduğu şimdiki Meksika devleti bölgesi; burada (eksik de olsa) kesin bir tarihi olan ve İS 550-950[10] dolaylarında gelişen Toltekler'i, güçlü imparatorlukları 1519-1521 yılları arasında Cortes'in önderliğindeki İspanyollar tarafından yok edilen Aztekler izledi.

2- Orta Amerika'da, Meksika Cumhuriyetinin şimdiki birçok güney kenti: Chiapas ve Yucatan yarımadasını oluşturan komşu devletler Guatemala ve Honduras ile birlikte; bu bölgede üçü arasında en gelişmişi olarak kabul edilen Maya uygarlığı doğdu. Hıristiyanlık çağının ilk yüzyılında çok gelişmiş bir

noktaya geldi. Doruk noktasına ise yaklaşık İS 700-800'de[11] ulaştı ve 11. ve 12. yüzyıllarda kuzeyden (Meksika) gelen işgallerle değişime uğrayıncaya dek aynı biçimde sürdü; daha sonra yeniden canlandı ve 1517 ve 1523'de Cortes ve Montejedo'nun komutası altında gerçekleşen İspanyol işgali zamanmda dejenere olmuş olsa da, hâlâ varlığını sürdürmüştü.

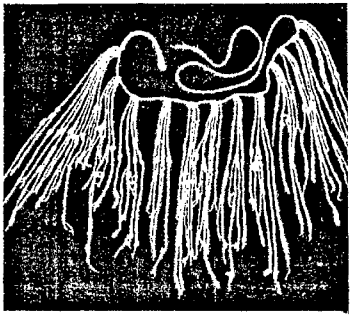
3- Peru, Bolivya, Ekvator, Kuzey Şili ve Kuzey Arjantin'de 1532-1535 yılları arasında, Pizzaro'nun Peru'yu işgal etmesinden 100 yıl önce zirveye ulaşan İnka İmparatorluğu doğdu. İnka uygarlığı bundan 300 yıl önce kurulmuş, ancak hakkında çok az şey bilinen daha önceki uygarlıkların yerini almıştır; daha önce anlatılan Teotihuacon'daki görkemli yapılardan sorumlu olanlar da bunların arasındadır.[12]

Her kültür birbirinden farklıydı ve sonuncusu önceki ikisiyle hiç ilişki kurmamıştı. Arkeologlar bu kültürleri oldukça ayrıntılı incelemiş ve her birinin çeşitli alt bölümlerini ayırmıştır. Hepsi heliolitik denilen bazı özelliklere sahipti; Mısırlılarda olduğu gibi, kalıntıların çoğu dinsel yapılardı, halktan birçok insanın dayanıksız evleri yok olmuştur. Sanatları daha çok yontmalar, heykeltıraşlık ve resimden oluşur ve geleneksel hayvan motiflerinden oluşan, özellikle kuşlar ve yılanlar, olağandışı bir sıklıkta, genellikle ince işlenmiş ve Eski Dünya'dakilerle hiçbir paralellik taşımaz. Elbette ki her bölge farklıdır, ancak tümü de sözü edilen yönden tuhaftır. H. G. Wells[13] birçok Maya yazıtının Avrupa'daki akıl hastanelerinde bulunan akıl hastalarının özenli çizimlerine benzediğini belirtir ve bunu tüm bu toplumların majik dinin kan akıtma anlayışı ve insan kurban etme etkisinde oldukları gerçeğine bağlar.[14] Peru'daki İnkalar'ın herhangi bir yazıt bırakmadıkları kesindir, ancak *quipu* yöntemiyle kayıtlar tutulurdu. Quipu örnekleri çoktur. Her biri başkadır ve farklı sayılarda renkli düğümlü iplerin bağlandığı bir kordondan oluşur. Anlamını bulmak için renk, biçim, düğümlerin sayısı ve yeri birer ipucudur.

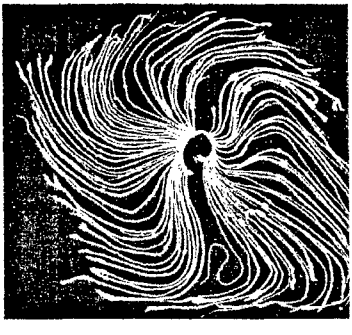

Mayalar'ın insan kurban etme ritüeline bir örnek. Ritüel'in en yaygın biçimi, kurbanın kalbinin sökülmesi ve tanrılara "verilmesiydi".

Tüm bu toplumlar, doğanın ritmine ya da periyotlarına ve sayısal anlamına çok önem verirdi. Rahipler tarafından oluşturulan karmaşık bir takvimleri vardı. Her şey astrolojiye göre belirlenirdi, bireysel yıldız fallarının varlığına ilişkin kanıtlar olsa da, astroloji tüm siyasal eylemleri düzenleyen bir bilim-

İnkalar'ın bugün de kimi yörelerde kullanılan quipu ipleri. (Amano Müzesi, Lima, Peru)

di. Rahiplerin ölülerle iletişim kurduğuna ilişkin kanıtlar da var. Her birinin dini, dünyanın ritmini sürdürmek için tasarlanmıştı.

Majik Tarih

Meksika'da güneşin belirli bir dönem sonunda söndüğü ve zaman birimlerinden biri olan, *deste* (sheaf) dedikleri her elliiki yılda bir bunun gerçekleşme tehlikesi olduğuna inanılırdı. Geçmişte güneşin söndüğü ve birkaç kez yeniden, önceki haline getirildiğine inanılırdı. Böylece tarih dört ya da beş döneme ayrılmıştı. Günümüze ulaşan kayıtlar kendi aralarında çelişkilidir. Birine göre, "Su Güneş" adlı ilki, bir sel nedeniyle; ikincisi ya da "Toprak Güneş", depremde devlerin çoğunun yok olması nedeniyle sona erdi; üçüncüsü ya da "Rüzgar Güneş", sağ kalan devlerin yok olmalarına, ret edilen ve maymuna dönüşen insanların yanından ayrılan Quetzalcoatl'ın gelişine tanık oldu ve dünya şiddetli rüzgarlarla sarsıldı; bizler şimdi büyük bir yangınla sona erecek olan "Ateş Güneş"in döneminde yaşıyoruz. Diğer kayıtlarda bu felaketlerin sırası değişiktir.

Bu kozmolojiye ilişkin benzetmeler *"Popol-Vuh"*da yer alan geleneksel öykülerde bulunabilir. "Yazılmış Yapraklar" anlamına gelen bu kitap, Hıristiyan olmuş bir Guatemala yerlisi tarafından Maya dillerinden biri olan Kiche lehçesinde yazılmıştı. Özgün metinden kopyalanmış ve Dominikan din adamı Francesco Ximenez tarafından İspanyolca'ya çevrilmiştir. Ximenez'in diğer yazılarıyla birlikte her iki metin de şimdi Chicago'da Newberry Kütüphanesi'ndedir.[15] Birkaç Avrupa diline de çevrilmiştir.

Geçmişte birçok arkeolog bu kitabın Maya geleneğinin Tevrat'taki bazı öykülerin sentezi olduğunu düşündürdü. Ancak Katolik olan bir yerlinin Tevrat'ı bilmesi olası değildir ve karşılaştırmalı mitoloji çalışmaları dünyanm başka yerlerindeki geleneklerin Tevrat'ta, özellikle de Tekvin'in ilk bölümleriyle benzerlikler taşıdığını gösterir. Artık, kitabın neredeyse tümü yerlilerin bilgisini yansıttığı ve kutsal metinlerinin kısmen ya da tümüyle yeniden üretimi olduğu görüşünde birleşilmiştir.

Majik Din Örgütü

Mısır'da tüm ülke, tanrısal krallığın majik ya da astrolojik diyagramıyla uyum içerisinde düzenlenmişti. Dünya göğe uymak zorundaydı. Tüm heliolitik kültürlerde olduğu gibi, ikili örgütlenmenin belirgin izleri vardı. Hiyerarşik düzende Mısır'la birçok benzerlikler bulunmaktadır. Devlet görevlileri rahiplerle eş tutulurdu ve daha yüksek konumlardakiler her ikisi üzerinde çifte güç kullanırdı.

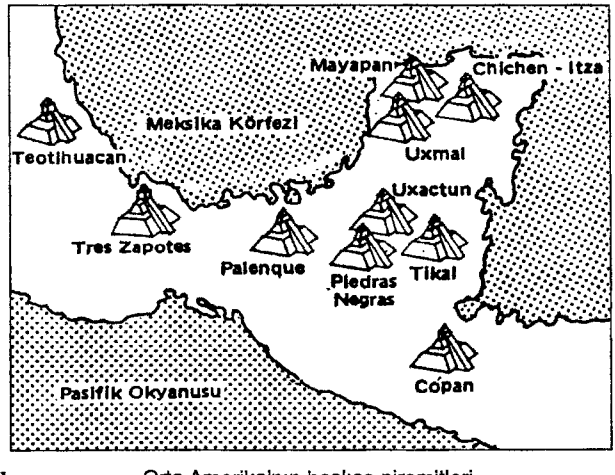
Kurbanlar

Aztekler, Mayalar ve İnkalar bitki, hayvan ve insan kurban ederlerdi. Ancak Aztekler'de insan kurban sayısı, aynı dönemlerde dünyanın herhangi bir yerindekine oranla çok daha fazlaydı.

Amerikan Piramitleri

Yeni Dünya'daki ilk piramitler topraktan yapıldı ve İÖ 500 yıllarından beri Meksika'da varlığını sürdürmektedirler.[16] Jaguar-tanrı tapınmasının o zamanlarda, yani Aztekler'in çok öncesinde başladığı yeni keşfedilmiştir. Bir sonraki dönemde, ateş ve yağmur tanrılarının kültü ortaya çıktığı ve daha sonra, Quetzalcoatl'la özdeşleşen tüylü yılanın belirdiği sırada, taştan piramitler yapıldı. Bu özdeşleştirmeyi Toltekler İS 900-1150 yıllarında ve Aztekler İS 1520'deki işgale kadar benimsedi. Bu iki toplumun piramitleri sağlam ve taş setlerden yapılmıştır.

Büyük olasılıkla Toltekler'den önce inşa edilmiş olan Teotihuacon'daki Güneş ve Ay piramitleri, yaklaşık 35 km uzunluğundaki kadim bir kentin kalıntıları boyunca dizilidir. En büyüklerinden ikisi, Güneş Piramidi ya da Güneş Tapınağı 63 m^2'lik bir taban üzerinde durur ve kesik piramit biçimindedir, diğer bir deyişle üzeri kesiktir ve 55 metre yüksekliğindedir. Büyük olasılıkla burada, güneşin ışınlarını yansıtan altın bir zırhın yerleştirildiği çok büyük bir güneş tanrısı görüntüsünün bulunduğuna inanılır. Ay Piramiti daha küçüktür. Her iki yanında, 23 km^2'lik bir alanı kaplayan, birçok höyük ya da küçük kaba piramitler bulunan ve *ölülerin yolu* denilen bir yolla Güneş Piramiti ile birleştirilmiştir. Amerika'daki çoğu

Orta Amerika'nın başlıca piramitleri.

büyük piramitler gibi, bu iki büyük piramit geniş setlidir. Bu, basamaklı türlerin dışında Mısır piramitlerinde görülmeyen bir özelliktir, ancak onların basamakları bile bu setler kadar geniş değildir.

Yükseklik bakımından, tüm piramitlerin en büyüğü, Puebla yakınlarında bulunan ve Cholula Piramiti'dir. Tabanı 132 m^2, ancak yüksekliği yalnızca 50 metredir. Kenarları, her zamanki gibi, dört ana yöne bakar ve bir anıtmezar olarak kullanılırdı. Geç (Aztek) döneme aittir ve hatta son Aztek imparatoru Montezuma'nın yönetimi döneminde (1466-1520) inşa edildiği iddia edilir.

Meksika'da ve Yucatan'da, gerçekten bu tür piramit kalıntısı çok olduğu gibi, Peru'nun dağlık bölgelerinde daha büyük boyutlarda piramitler bulunmaktadır.

NOTLAR

1 Columbus, Amerika'yı keşfeden ilk Avrupalı değildir. Kıta, İskandinavlar tarafından 10. ve 11. yüzyıllarda ziyaret edildi ve büyük bir olasılıkla daha önceden başka bağlantılar da kurulmuştu.
2 Bkz. 1. Bölüm.
3 J. Collier: *"Indians of Amerika"* (Amerikan Kızılderilileri), yeni basım New York 1956 (ilk basım, 1947).
4 Lewis Spence: *"The Problem of Atlantis"* (Atlantis Sorunu), yeni basım, Londra 1925.
5 Collier: a.g.e.
6 Collier: a.g.e.
7 Daha ayrıntılı bilgi için Collier: a.g.e.
8 Bkz. 3. Bölüm.
9 H. G. Wells'e göre: *"A Short History of the World"* Middlesex 1922. [Türkçe baskı: "Kısa Dünya Tarihi – Başlangıcından 1946'ya kadar", çev. Ziya İshan, Varlık Yayınları, İstanbul 1972.]
10 1950 yılında yayımlanmış G. C. Vaillant'ın önsözündeki bir dipnota göre: *"The Aztecs of Mexico"* (Meksika'nın Aztekleri), ilk kez ABD'de yayımlandı, 1944.
11 H. G. Wells'e göre: Son döneme ilişkin fikirlere göre daha önceki tarihlerde gerçekleşmiştir.
12 Bkz. 4. Bölüm.
13 a.g.e. (Eski Dünyaya ilişkin en yakın paralellik bazı kadim Kızılderili yontularındadır.)
14 Bu bölümün devamına bakınız.
15 Popol-Vuh: Kadim Kiche Maya'nın Kutsal Kitabı. İspanyolca'dan İngilizce'ye çeviren A. Recinos, Londra, 1951. Eski mitoloji bilgilerinden ötürü seçilen birçok yerlinin yardımını alan Ximenez'in çevirisiyle kıyaslandığında küçük farklılıklar vardır.
16 H. De Terra: *"Man and Mammoth in Mexico"* (Meksika'da İnsan ve Mamut), çeviri, Londra 1957.

7
Hindistan Majisi

Hindistan Kronolojisi

Oldukça incelenmiş olan Hindistan'ın en eski kültürel dönemi Vedik (Veda'ların zamanı) dönem olarak adlandırılır ve İÖ 600'den önce başlar. Kimi araştırmacılar bu kültürün oldukça kadim bir döneme uzandığını söyler. Bu dönemin tanrıları, Brahman denilen daha sonraki panteona eklenmişlerdir, ancak öyküleri Yunan mitolojisindeki Titanların Olimposlularla olan ilişkisine çok benzer. Son yüzyılda Vedik tanrılarının yaptıkları, ünlü sanskrit uzmanı Max Müller tarafından yalnızca doğa mitleri olarak yorumlandı, ancak şimdilerde bunun, en azından tek yönlü bir yorum olduğu çok açıktır. Veda döneminden kalan birkaç yapı kalıntısı bulunmaktadır, ama o zamanlar tanrıların heykellerinin yapılmadığı düşüncesi artık kabul edilmemektedir.

Majik Hiyerarşi

350 milyonun üzerinde olduğu hesaplanan (tüm dünya nüfusunun neredeyse yedide biri) Hindistan'ın kalabalık nüfusu [2001 verilerine göre yaklaşık 1.030.000.000'dur] çoğunlukla, rahip kastından Brahmin ya da Brahmanların denetimindedir. Ancak, Brahmanlar kendi içlerinde birçok yönden farklılıklar taşır ve tıpkı Mısır'daki gibi hiçbir merkezî örgüte bağlı değillerdi ya da denetlenmezlerdi.

Bununla birlikte, Batı'nın görüşleri ve çağdaşlaşmadan etkilenmiş Hintlilerin dışında, ülkenin tümü, hâlâ kast sistemine göre örgütlenmiştir. Kastlık miras yoluyla geçmekteydi ve böylelikle neredeyse herkesin mesleği önceden belirlenmiştir.

Dört ana kast vardır ve her biri birçok kola ayrılır.[1] Ana kastlar, aşağıdaki gibi kısaca açıklanabilirken, türlerinin söz edilemeyecek denli çok sayıda olduğu anlaşılmalıdır.

Brahminler olarak adlandırdığımız kişilerin, Batı geleneklerini izleyerek, her insana yaşam veren Tanrının soluğu *Atman*'ın gizli bilgisini öğrenenler olduğu

sanılır; ancak son zamanlarda brahmin ebeveynlerden olma ve bir kabul töreni olan, kutsal kordon verilmiş herkes bir brahmindir. Kadınlar bir brahminle evlenerek kasta girer. Birçok bekar brahmin vardır, hepsi de evlenmiştir, ancak birer münzevî olarak yaşamak için evliliklerinden vazgeçmişlerdir.

Küçük düşürücü bir nitelendirmede bulunulmamakla birlikte, brahminlere "büyücü" denilmesinin bazı nedenleri vardır. Yine de, uygun biçimde yürütüldüğünde brahmin törenlerin belirleyici etkileri olduğu inancına ilişkin kanıtlar vardır.

İkinci kast, *kshatriya*'ların ya da kral ve savaşçıların kastıdır. Buradan raca ile mihraceler ve ordunun subayları seçilir. Onların da kutsal kordonla bağışlanılarak kasta kabul edilme hakları vardır.

Üçüncü kast tüccar ve çiftçilerden oluşan *vaisya*'lardır (vaishya). Önceki iki kastın üyeleri gibi, onlar da kutsal kordonla bağışlanılarak kasta kabul edilme hakkına sahiptir ve her üçüne de bu nedenle *ikinci kez dünyaya gelmişler* denir. Kordon sol omzun üzerine, sağ kalçaya uzanacak biçimde takılır.

Dördüncü kast *sudra*'lardır (shudra) ve işçileri kapsar. Çoğuna kordon verilmez.[2]

Kastlardan ayrı olarak, herhangi bir nedenden ötürü hiçbir kasta katılamayan reddedilenler, dokunulmazlar ya da *parya*'lar denilen bazı Hindular vardır. Diğer Hindular onlardan sakınır ve onlar da geleneklerini ender olarak yerine getirir. Örneğin, onların et yemeleri serbesttir.

Kutsal Fahişelik

Hindistan'da neredeyse tüm önemli tapınaklara bağlı, sayıca sekiz ile oniki arasında dansçı kız vardır. Bu kızların rahiplerin metresleri olduğu ve kast üyelerinin önünde fahişe gibi davrandıkları söylenir. Cinsel davranış burada bir kutsama, evlilik kutsamasının bir seçeneği olarak görülür. Bazen tapmağın adandığı tanrıyla evli oldukları belirtilir. Katolik bir rahip olan Dubois,[3] giyimleri ve toplum içindeki davranışlarının gösterişsizliğiyle Avrupa'daki fahişelere hiç benzemediklerini söyler. Çok güzel, parfümlü kostümler giyip, güzel kokulu çiçekler iliştirdikleri saçlarının güzelliğini ortaya çıkaran saç biçimleriyle, vücutlarının çeşitli yerlerini süsleyen takılarıyla, zarif ve çekici tavırlar takınırlar, ancak toplum içinde vücutlarının hiçbir bölümünü sergilemezler. Önceleri çoğu, özellikle okuma, şarkı söyleme ve dans alanlarında diğer kadınlara oranla daha iyi eğitilmişlerdi. Tapınakta günde iki kez kutsal bir dans gerçekleştirirlerdi. Ayrıca, tüm ayin, ilahi, yortu ve aile törenlerinde görev alırlar ve toplantılarda seçkin kişilere eşlik ederlerdi. R. P. Knight,[4] genç yaşta güzelliklerine göre seçildiklerini söyler. Başka bir görüşe göre, aralarında dünyanın en güzel kızları olurdu. Çocukları olursa, onlar da tapınağa adanır ve kız çocuğuysa annesinin mesleğini sürdürürdü.

Fallik Tapınma

Batının son dönemdeki düşüncelerine göre, dünyada bugün varolan fallik tapınmanın en iyi örnekleri hinduizmdedir. Ancak, bu düşünce bir noktaya kadar yanıltıcıdır. Kadim çağlarda birçok toplumun yaptığı gibi, Hinduların dinlerinde cinsel eylemleri ve nesneleri kullandıkları doğrudur, ancak bu tümüyle simgeseldir. Onlara göre cinsel istek, doğal içgüdülerin arasında dayanılmaz olanlardan birini, tanrılarının gücünü simgelerdi. Bununla birlikte bu durum, güneşin canlılar üzerindeki canlandırıcı etkisiyle karşılaştırılmış ve alternatif bir simge olmuştur.

Lingam erkek, *yoni* kadın cinsel organıdır. Genellikle, ilkini bir sütun, diğerini ise aynı büyüklükteki iki çemberin kesişmesiyle oluşan, Batı'da *vesica piscas* olarak bilinen biçime benzeyen bir çember ya da oval bir şekilde simgeler. Kişi bu simgeleri tek başına ya da birleştirilerek nazarlık olarak üzerinde taşırdı. Aynı zamanda, bunlar genellikle birleştirilerek büyük boyutlarda anıtlar olarak dikilirlerdi.

Lingam özellikle tanrı Şiva'nın simgesiydi. Puranalar'dan[5] birinde bu anıtın görülebileceği beş yerden söz edilir. Bunlar Hindistan tarihinde yerlerini almıştır. Bazıları, çevrelerindeki görkemli tapmaklarla hâlâ varlığını korumaktadırlar. Diğerleri ise yok olmuş ve daha çok Müslüman işgalciler tarafından yıkılmıştır. Ancak, bu oniki anıtın dışında, bu tür birçok anıt dikilmiş ve günümüze dek ulaşmıştır. Gerçek şu ki, Hindistan'ın birçok yerinde bulunmaktadırlar. Çoğunlukla özenle bakılır ve zaman zaman yağlanır ya da süt ya da suyla yıkanırlar.

Ayrıca, tanrıları eşleriyle birlikte ve bazen de tanrıyı eşine sarılırken gösteren heykeller vardır. Bu yontmaların bazılarının Batılılara ahlaksızca görünebileceği belirtilmelidir.

Yılan genellikle lingam'ın çevresini sarmış olarak görünür, bazı durumlarda da onun yerine geçtiğine inanılır. Bazı Hintliler yılanı kutsal sayar. Ancak, her yılan fallik anlam taşımaz. Deri değiştirdiği gerçeğine bağlı olarak, yılan yeniden doğuşun simgesidir.

Hindistan'da bir başka önemli dinsel simge de lotüs çiçeğidir. Evreni simgeler. Brahma bazen, lotüs çiçeğinden doğarken ya da lotüs çiçeğinin üzerinde otururken ve Vişnu'nun göbeğinden doğarken betimlenir. Lotüs, beşerî deneyimlerinin üç aşamasını temsil eder: Bunlar, çamurda köklenmesi, saplarını suda uzatması ve suyun yüzeyinde çiçek açmasıdır. Bununla birlikte lotüs çiçeği, lingam ve yoni'nin birleşmiş biçimine benzer, bir anıtın dikey sütununu anımsatan çiçeğin ortasından yükselen tohum damarı ya da tohumluğu ve anıtı çevreleyen tabanını anımsatan çiçeğin geri kalanı.

Hindistan'da inek kutsaldır ve bir ineği yaralamak ya da öldürmek en büyük suçtur. Bunun, temelde fallik tapınmayla bağlantılı olduğu ileri sürülmüştür, ancak bu konudaki kanıtlar oldukça yetersizdirler.[6] İlkbahar ekinoksunun, Boğa takımyıldızının Boğa burcunda olduğu tarihe dek uzanır. Bu, Mısırlıların doğurganlığın simgesi olan boğaları Apis'e, tapındıkları dönemdir. Hindistan'da boğanın taştan figürleri oldukça yaygındır.

Hindu Tapınakları

Bunlar her şehir, kasaba ve köyde bulunur. Her yerde toplumsal yaşamın merkezidirler. Genellikle küçüktürler, ancak daha eski olanlar daha büyük boyuttadır. Çoğu taştandır ve her yanı fazlasıyla yontulmuştur. Tapınak bağışlamak dindarca bir davranıştır, ancak varlıklı kişiler genellikle, büyük bir tapınaktan çok, birkaç tane küçük tapınağın inşa edilmesini karşılar. Günümüze ulaşan en eski Hindu tapınakları[7] taştandır ve Pallava krallarının yönetimi süresince, İS 4. ve 9. yüzyıllar arasında inşa edildikleri sanılır. Büyük olasılıkla, ahşaptan olan (hâlâ Malabar'da olduğu gibi) daha eski tapınaklar bu nedenle yok olmuş olabilir.[8] En eski Pallava tapınakları dayanıklı kayalardan yontulan yapay mağaralardır (bazı Budist yapılar gibi), ama daha sonra, aynı dönemde yapılar kesilmiş taşlardan inşa edilmişlerdir. Ancak, bu dönemden kalanların sayısı çok azdır.

Hindu Astrolojisi

Neolitik dönemin yıldız grupları ve onların günümüzün burçlarına dönüşümünü tartışırken, Hindistan'a ilişkin çok az şey söyledik. Hindistan'da astronomi ve astrolojinin çok erken tarihlerde ileri derecede gelişmiş olduğu görülür. Hindistan'ın astrolojiyi Kaldeli kaynaklardan aldığı görüşü, artık geçerli değildir. Hindistan'ın yıldızbilimi Kaldelilerin ve Kalde kaynaklarından türeyen Batınınkiyle tümüyle farklıdır. Gerçekte, Hindular Batı'da yok olan iki özelliği korumuştur:

1- İki ayrı burçlar kuşağı olduğundan daha önce söz etmiştik: takımyıldızlarının ve simgelerin burçlar kuşağı. Hintliler bunu bilir ve gün-tün eşitliklerine ilişkin oldukça kesin ölçüleri vardır. Buna karşın, yıldız fallarında (Batıdakinden farklı olarak) genellikle takımyıldızların burçlar kuşağını kullanırlar.

2- Hindular, yirmiyedi tane olan burçlar kuşağının Ay bölünmelerine özellikle dikkat ederler.

NOTLAR

1 Çağdaşlaşmanın etkisiyle kendilerinde ve geleneklerinde bozulmalar başlamadan önceki örnekler için Bkz. J. A. Dubois: *"Hindu Manners, Customs and Ceremonies"* (Hint Görenekleri, Âdetleri ve Törenleri), çeviri, üçüncü baskı, Oxford 1906.

2 Hindu dininden olmayan ve sayıca çok az olan Caynistler de kordon takar. J. Yarker'a göre [*"The Arcane Schools"* (Arkan Okullar), Belfast, 1909] üç kastın kordonu da farklı maddelerdendi.

3 a.g.e.

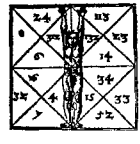
4 *"Symbolic Language of Ancient art and Mythology"* (Kadim Sanat ve Mitolojinin Simgesel Dili, New York 1892.

5 Kutsal kitaplar.

6 Beyaz boğa Nandi, gördüğümüz gibi bir diğer simgesi lingam olan Şiva için kutsaldır. Tıpkı, önceden gördüğümüz, Vişnu'ya adanmış kuş Garuda gibi, bu öküzün heykeli de Şiva'nın tapınaklarının her yerinde, önünde ya da yakınlarında görülür.

7 Bu, ileride anlatılan Budist *stupa*'ları ya da Budist ve Caynist mağara tapınaklarını kapsamaz.

8 H. K. Sastri: *"South Indian Images of Gods and Godesses"* (Güney Hindistan'ın Tanrı ve Tanrıça Heykelleri), 1916.

8
Yoga

Yoganın Kaynakları

Shastra'lar Brahmanizm'in kutsal kitaplarını kapsar, ancak bu terim türdeş konuların yorumları ve özetleri için de kullanılır. Bunlardan bazıları, Shaddarsanalar ya da altı Hint felsefe okuluyla ilgilenir. Bilge Patanjali tarafından kurulan bu altı okuldan biri yogayla ilgilenir. Yoga, insanoğlunun Evrensel Ruh'la uyum içerisinde olmasıyla ilgilenir ve bu uyum sağlandığında bireyin nasıl olağanüstü güçler elde ettiğini ortaya koyar.

Patanjali, kuşkusuz tarihi bir kişidir, ancak öylesine efsaneleşmiştir ki, tarih vermek zordur. Patanjali, Dowson'ın *"Classical Dictionary of Hindu Mythology"sin*de (Hindu Mitolojisi Sözlüğü) Patanjali'ye ilişkin olarak üç tarih verir: İÖ 200, İÖ 143 ve İS 25. Cennetten, küçük bir yılan formunda düştüğü gerçeğinin bize bir yardımı olmuyor.

Patanjali'nin, 'aforizmalar' denilen yoga üzerine kısa bir yapıtı vardır ve sanskrit dilinden Avrupa dillerine, hatta İngilizce'ye birkaç kez çevrilmiştir.[1]

Ancak, genellikle yoganın pratikle ilgili bir konu, bunun da ötesinde, bir yaşam biçimi olduğu doğrulanır. Bununla birlikte yoganın, kitaplar yerine, kişisel derslerle öğrenilmesi gerektiği kabul edilir. Benzer konularda olduğu gibi, kişi her zaman için mutlaka bir guru, ya da din öğretmeni bulup ondan öğrenmelidir.

Hindistan'ın kutsal metinlerinde birçok kez yogadan söz edilir. *Bhagavad Gita*'da Krişna, yogaya değinir. Yoganın kuramı da, uygulaması da çok eskiye dayanır. Sözcük anlamı birlik demektir ve üst benle birliği, en sonunda da Evrensel Ruh ya da Tanrı'yla birliği anlatır. Amaçları Batının mistisizmini anımsatır. Ancak yöntemleri çoğunlukla farklıdır.

Yogilerin Gücü

Yoga uygulayıcıları yada *yogi*'ler çoğunlukla, hatta neredeyse yalnızca *sannyasis* ya da dinsel yaşamının dördüncü ya da sonuncu aşamasında olan brahmin-

lerin arasından seçilir. Her yeri gezer, bağışlarla yaşamlarını sürdürür ve çok az giysi giyerler. Birkaç yogi Budistlerin arasından seçilir, ancak onlar çoğunlukla Hindistan'da değil, Çin, Çin Hindi ve Tibet'te bulunurlar. Ayrıca benzer sanatları uygulayan Müslümanlar da vardır. Yogiler çeşitli zihinsel ve ruhsal gelişim ölçülerinde ve bazıları oldukça etkileyici güçlere sahip olabilirler.

Yogiler önce belirli arzuları denetim altına almaya çalışır ve bu onları birçok yönden büyük bir münzevîliğe yöneltir. Patanjali'ye göre terketmenin aşamaları vardır: 1- *Yama*, şiddetten uzak durmayı, yalan söylememeyi, aç gözlü olmamayı, hırsızlık yapmamayı ve başkalarından bir şey almamamayı (armağan bile) ve ölçülü olmayı; 2- *Niyama*, temizliği, huzuru, arzulardan sakınmayı ve yoğunlaşma ve çalışmayı, Tanrıyı tanımayı; 3- *Asana*, belirli amaçlar için vücudun ve kol ile bacakların doğru duruşunu; 4- *Prayanama*, soluğun denetimini; 5- *Pratyahara*, duyuların çözümlenmesi ve denetimini; 6- *Dharana*, zihnin yoğunlaşmasını ve denetimini; 7- *Samadhi*, daha da yüksek bir aşama olan vecd halini içerir.

Ancak, bazı yoga uygulayıcıları için bu aşamaların bazıları, kendi içlerinde bir *son* anlamına gelir. Bir sonraki aşamaya geçmek için gerekli *asana*'lar az olsa gerek, ancak bu konu, yoganın bilinen sunumu sırasında kişilere korkunç görünmüştür. Bu asana'ların daha basit biçimiyle yogi, Buda'nın çoğu heykelinde göründüğü gibi bacaklarını bükerek uyluk kemiklerini olabildiğince yatay tutmamaya çalışır. Ancak ayakların duruşuna ilişkin birçok farklılıklar vardır. Ayrıca, ellerin duruşunda da farklılıklar vardır, bazen buna *mudra*'lar denir.[2] Bazıları, lotüs çiçeği, kilit, horoz vb. gibi ünlü adlarla anılan yaklaşık bir düzine oturuş asana'sı vardır. Bu duruşların toplamda seksendört adet olduğu söylenir, ancak bu anlatılanların dışında, bacakların geriye uzatıldığı ve vücudun ön kısmının yukarı kaldırıldığı kobra duruşu ve yoginin, başının üzerinde durduğu ters asana gibi başka duruşlar da vardır. Birkaçında, aslanda olduğu gibi, yogi dizleri önde olmak üzere çömelir. Bir cambaz için uygun bir duruş olan ilmek asanada, uyluk kemiği kolların altına ve bacaklar başın arkasına yerleştirilir.

Bazı çilekeşler aylar ya da yıllarca bu duruşlardan birini alıp oturur. Diğerleri kendilerini ters ya da açıkça başka bir tuhaf duruşda bir yere asar; örneğin saatler, günler, haftalar, aylarca bir kabloya bağlı olarak cambaz gibi denge kurarak dururlar. Başkaları, her türlü acı geçinceye ve hareketsiz kalıp, kullanılmaz duruma gelene dek kollarını gökyüzüne doğru tutar. Kimileri, ağır zincirler taşır, vücutlarını ya da genellikle başları olmak üzere, vücutlarının bir bölümünü demirden çerçeve ya da kafeslerin içine hapseder. Günlerce, aylarca ya da yıllarca diken ya da demir çivilerden oluşan yatakların üzerinde yatarlar. Bazıları derilerine sapladıkları düzinelerce ok ya da mızraklarla yürür. Kendilerine bu tür işkenceler yapanlara yogi denilemez, ancak bu davranışla-

rı, en azından burada, uç ölçülerde gösterilen acıyı denetim altına alma yeteneği nedeniyle, yoganın bazı türleriyle kıyaslanabilir.

Müslüman çilekeşlerin eylemleri bunların bazılarına eşdeğerdir, hatta ötesindedir. Onlara fakir denir. Çoğuna, Müslüman ülkelerde rastlanır ve yalnızca birkaçı büyük güçler elde eder. Genelde, camilerin temizlenmesi ve cenazelerin gömülmesine yardım etmek gibi basit görevleri yerine getirirler. Kahverengi ya da siyah kaba giysiler giyer ve üzerine kırmızı bir mendil yerleştirilen türban takarlar. Ancak bu kutsal insanların küçük bir bölümü uygulamalı yoga üzerinde çalışmış, kendileri ve Hindu meslektaşları sahtekârlıkla suçlanırken, birkaçının Batı bilimince henüz açıklanamayan bazı uygulamalar yaptıkları kesinlik kazanmıştır. Sihlerin arasında da bu tür kişilere rastlanır.

Batılıların görüşüne göre, bu uygulamacılar (yogi ve fakirler) vücudun istemsiz biçimde hareket eden bölümleri üzerinde güç elde ederler. Bize göre, vücudun kaslarını oluşturan, yalnızca çizgili kaslar isteğe bağlı hareket eder. Ancak bir yogi kalbi ve kan damarlarını denetleyebilir (ki biz, Batı'da bunu yalnızca kendi kendine ya da farklı telkinlerle yapabiliriz ancak yine de yeterince etkili değildir). Büyük olasılıkla dolaşımı, iradeden çok duygularla etkiliyorlar, tıpkı Couché'nin kendi kendine telkin yaptığı gibi. Ancak bu yetenekleri, şimdiye dek Batı'da yapılmaya çalışılan her şeyin ötesindedir. Hereward Carrington,[3] diğer çeşitli güçlerinin ardından, Hamid Bey'in, kan dolaşımını denetlediğini gösterdiğinden söz eder. Üç hekim, biri sol nabzın, biri sağ nabzın, diğeri ise stetoskopla kalbi dinleyerek atışları kaydetti. Başta her şey olağandı ve elbette ki tümü aynı atıyordu. Ancak, kısa bir süre sonra, farklılık başladı; olağan olan yaklaşık 72 yerine, sol bilek 102, sağ 84 ve kalp 96 atıyordu.

Daha da olağanüstü olan, kişinin transa geçmesidir. Bir çilekeşin, dudağının üzerindeki toprağa bir hardal tohumu ektiği ve tohum filizlenene dek hareket etmediği kaydedilmiştir. Başkaları ise, uzun ya da kısa süreler için canlı olarak toprağa gömülmüşlerdir.

Carrington, Hamid Bey'in birkaç saat boyunca canlı olarak gömülü kaldığından söz eder. Bu fakir, Dr. Carrington'a gömülmeden önce kalbin dakikada birkaç nabız atana dek yavaşlatılması gerektiğini, başka türlü dayanamayacağını söylemiştir. Bu durumda boyun hareket ettirilir, dil boğaza doğru döner, vücut katılaşır, soluk alma uygulamada durdurulur. Katalepsiden ötürü katılaşan vücut ölmüş gibi görünür. Hamid Bey bu duruşun, bir ayı ya da kaplumbağanın kış uykusuna yatmasına benzediğini söylemiş. Bunu yapma becerisi deneysel transa geçme sürecini yavaş yavaş uzatmakla elde edilir. Hamid Bey'in, Bay Walter A. Shannon'ın New Jersey'deki evinin arka bahçesinde üç saat boyunca gömülü kalması olayı gazetelere de yansımıştı.

İnsanın "canlılığını erteleme" deneylerinin en dikkate değer örneklerinden birinin, 1837'de Lahor'da, Mihrace Runjit Singh önünde gerçekleştirildiği söy-

lenir. Sihler arasında saygı gören Haridas adlı bir yogi, canlı olarak kırk gün süresince gömülü kaldı ve sonra çıkartılıp yeniden yaşama döndürüldü. Yogi gömülmeden önce transa geçti, sonra yardımcıları burnunu, ağzını, kulaklarını ve gözlerini balmumuyla tıkadı ve bir kefene sardı. Toprakla doldurulmuş bir mezarın içine indirildi ve hile yapılmaması için başına bir nöbetçi yerleştirildi. Yukarı çıkartıldığında çok zayıflamasının dışında hiçbir şeyi yoktu.

Bu güçleri taklit etmek için, Avrupa ve Amerika'da az sayıda denemeler yapıldı. Bağlandığı zincirlerden kolaylıkla kurtulan ünlü illüzyonist Houdini, ölümünden kısa bir süre önce, bir tabutun içinde olduğu halde birbuçuk saatliğine suyun iki metre altında kaldı. Tabutun içindeki hava, olağan koşullarda, dört dakika yetecek kadardı. Houdini, bu gücün hiçbir doğaüstü bağlantısı olmadığını söyledi; önemli olan yalnızca olabildiğince hareket etmemek, kısa ve düzenli soluklar almaktı. Aynı dönemde, Londra'da Mısırlı bir fakir olan Raman Bey, Carshalton'da benzer bir biçimde bir saatliğine suyun altında kaldı ve bunun yalnızca hipnotik transa geçilerek yapılabileceğini öne sürdü. 1950 yılında Fransa'da, Yama Kevadi adıyla tanınan Michel Marechel'ın su altında, bir tabutun içinde, üç saat, bir dakika, bir saniye kaldığı Dijon basınında yer aldı. 1927'de dünya tarihinde ilk kez bir kadın, bir film çekimi sırasında canlı canlı gömülmüştür. ABD'de gerçekleştirilen olayda, bayan Nijmi, Chicago'daki "Society of Transcendent Science"ın (Transandantal Bilim Derneği) Başkanı, Dr. Abdülrahman El Adaros tarafından eğitilmişti.

Bir yoginin canlı olarak gömülebilme gücünü geliştirebilmesinin iki aşaması vardır. İlkinde, yeniden yaşama döndürüleceğinde yardımcılarına gereksinim duyar. Vücudunu ılık suda yıkar, hatta dilini (trans halindeyken gırtlağındadır) eski yerini yerleştirirler. İkinci ve daha ileri aşamada, yardım gerekmeksizin kendi kendine yaşama dönebilir.

Uzun süre gömülü kaldıktan sonra yeniden yaşama dönmenin en olağanüstü örneklerinden biri Londralı psikiyatr Dr. Alexander Cannon[4] nakleder. Dr. Cannon, Tibet'te bir manastırı ziyaret ediyordu. Tanık olduğu törenlerden biri, kendisine söylenildiğine göre, yedi yıldır ölü olan bir adamın yeniden yaşama döndürülmesiydi. Keşişler, daire oluşturarak ve ilahiler söyleyerek meşalelerin çevresinde toplandı. Başkeşiş dua ederken, ortaya sekiz kişinin taşıdığı oldukça büyük, taştan bir tabut getirildi. Tabutun üzerine konmuş olan bir taş kaldırıldı ve Dr. Cannon'ın tabutun içindeki cesedi muayene etmesine izin verildi. Çeşitli sınamalar yaptı, nabız yoktu, soluk almıyordu ve ceset taş gibiydi. Görünüşe göre ölmüştü.

Baş lama birtakım tuhaf sözcükler söylemeye başladı ve cesedin gözleri açıldı, ceset yavaş yavaş doğrularak oturdu ve sonra keşişlerin yardımıyla başkeşişe doğru yürüdü ve önünde eğildi. Daha sonra da, tabutuna geri döndü, içine uzandı ve yeniden ölmüş gibi oldu.

Levitasyon daha çok, yogada ustalaşmış kişilerle bağlantılı yetilerden biridir. Bu tür yogiler, kendilerini havaya kaldırma yeteneğiyle Ortaçağ azizleri ve çağdaş spiritüalistlerle yarışırlar. *"Asiatic Monthly Journal"*ın Mart 1829 sayısında, kendini havaya kaldırabilen ve hatta "havada oturabilen", ayrıca suyun altında birkaç saat kalabilen bir brahmine ilişkin bir yazı[5] yer alır. Çok az kişi görmüş olsa da, Hintlilerin halat numarası, herkesçe bilinen bir olaydır. Sarmal bir halat havaya atılır, yukarı çıktıkça halat açılır. Halatın yukarıdaki ucu mucizevi bir biçimde havada asılı kalır. Sonra da bir çocuk yukarıya doğru tırmanır ve yok olur. Bu gösteri, izleyicilerin toplu hipnoza girmesiyle bağdaştırılır. Başkaları bunun hiç görülmediğini söyler. Hindistan'da kimi kez, bu gösteriyi gerçekleştirmek için gönüllü olan kişilere büyük miktarlarda para önerilmiştir, ancak kimse çıkmamıştır.

Yogayla ilişkilendirilen diğer yetenekler, fiziksel olarak kişinin kendini daha hafifleştirmesi ya da ağırlaştırması, büyütme ya da küçültmesi, uzayda yolculuk etmek, cesetleri canlandırmak, kendini ya da cesetleri görünmez yapmak, ortada görünmeyen nesnelerin bir anda belirlemelerini sağlama, geçmişi ve geleceği ve dünyanın herhangi bir yerinde o an olanları söyleme yeteneğidir. Bazı uygulamacılar, Batıdaki hipnotizörler tarafından kullanılan yöntemlerle olağanüstü etkiler yaratabilir, diğerleri spiritüalist fenomenlere benzer. Ancak şunu da söylemekte yarar var, çoğu yogi fiziksel fenomenleri gereksiz bulur ya da başka amaçlar için kullanılan bir yöntem olarak görür. Ne olursa olsun, yoganın amacı yoginin daha yüce beklentilerini tatmin etmektir, halk için eğlence aracı olmak değildir.

Yoganın Türleri

Batılı yazarlar yoganın türlerini, benimsenen yöntemler ve elde edilmek istenilene göre farklı altbölümlere ayırır. Ancak, kutsal kitaplarına göre, tümü önemlidir ve yogilerle bağdaşır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

1- *Hatha Yoga* (sağlık yogası): Bu Batı'daki çağdaş beden eğitimine benzer ve bu konunun öğrencilerine uyarlanmıştır; jimnastik, duruşlar, organların denetimi ve iç ve dış arınmayı içerir; doğal tedavi hareketiyle benzerlikler taşır.

2- *Mantra Yoga* (konuşma yogası): Sanskrit dilinde belirli kutsal ve mistik deyimlerin doğru biçimde söylenmesini içerir; *"Om mane padme hum"*[6] gibi. Bunlar ritmik olarak tekrarlanır, her seferinde dikkatle doğru biçimde söylenmesi sağlanır. Bu uygulama bana Katoliklerin Tespih Duası'nı [Rosary] hatırlatır; aslında Hinduizm'de de çeşitli tespihler kullanılır. Aynı zamanda, kendi kendine telkinin savunucusu olan Coué'nin* öğrencilerine düğümlenmiş bir

* Émile Coué (1857-1926): Fransız eczacı. 1920'de, "her gün daha iyiye gidiyorum" cümlesinin sık sık yinelenmesine dayanan ve bugün kendi adıyla anılan bir kendi kendi telkin yöntemi geliştirmiştir. (Ed.n.)

kordon kullanmayı ve telkinleri sürekli tekrar etmeyi öğrettiğini anımsatıyor. Ancak Coué, dinsel güdüden yoksundu!

3- *Raja Yoga* (irade yogası, kraliyet yogası): Bu yalnızca, hatha yoga'da ve mantra yoga'da ilerlemiş olanlarca uygulanabilir. Soluk tümüyle iradenin denetimi altına alınır ve daha önce anlatılan bir konu olan, duyguların denetimi iç organların işleme biçimini değiştirme yeteneğini geliştirir. Mistik heceler "om" ve "aum"un kullanıldığı meditasyonlar yapılır. "Aum" sözcüğünün üç harfinin tanrısallığın üyeliğini simgelediğine inanılır.

4- *Bhakti Yoga* (bağlılık yogası): Uygulayıcı genellikle, Yüce Olan'ın bir yönünü simgelemek için, tanrılardan birini seçer ve seçilen tanrıya özel bir yolla bağlılığını gösterir.

5- *Gnana Yoga* (bilgi yogası): Bununla, Brahmin teozofisinde öğretildiği gibi, evrene ilişkin sırlar anlatılmak istenir. İzdeş ya da öğrenciler, yalnızca kuramsal değil, örneğin, geçmiş enkarnasyonları anımsamak, zihin okunmak gibi, gerçekte uygulamalı bilgileri kazanabilmek için uğraşırlar.

6- Karma Yoga (çalışma yogası): Yogi askerî alanda, sanat ve el sanatlarında olağanüstü beceriler kazanmak için dış dünyada çalışır. Yoganın bu türü Zen Budizm'deki uygulamalara benzer.[7] Batı'da "bilinçaltının gücü" denilen olgudan yararlanır.

7- *Laya* ya da *Kundalini Yoga* (denge yogası): Bu yoga, önceki tüm yöntemlerin kullanılmasına ek olarak, omurganın altında gizlenmiş, sarmal bir biçimde yattığı söylenilen *kundalini* ya da *yılan gücü* denilen enerjiyi arttırmaya dayalıdır. Açıldığında insan organizmasının merkezî gücü (*shakti*) olan çakraları* ya da lotüs çiçeklerini başarıyla etkin duruma getirir.

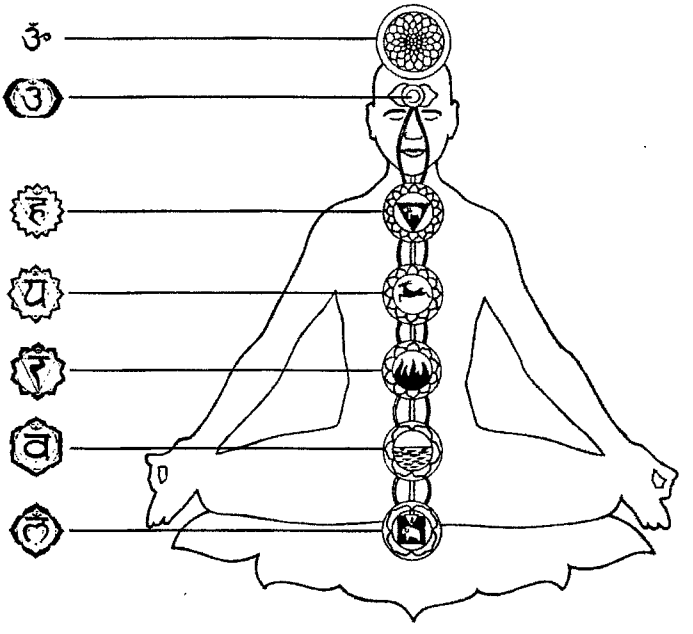
Yoganın daha başka türleri de vardır, ancak bunlar daha az önem taşır.

Cinsel Büyü

Üzerinde durmamız gereken yogaya bağlı bir konu var. Yoga eserlerinde *Tantralar*'dan söz edilir. Bunların Puranalar'a eklenen kutsal kitaplar olduğunu anlıyoruz. Kimi araştırmacılar 160 adet olduğunu söylese de dördü çok iyi bilinir. Bunlar, evrensel güç *Şiva* [eril prensip] ile onun yeryüzünde tezahür etmiş biçimi olan *Şakti* [dişil prensip] arasındaki diyaloglar biçimindedir. *Şakti* kimilerine göre Şiva'nın eşi olarak gücü ya da cinsel libidoyu simgeler. Bu öğretilerin uygulamaları daha çok Hindistan'da Bengal'de ve Doğu eyaletlerinde gerçekleşir. İnananlara *Şakta*'lar denir ve iki sınıfa ayrılırlar; sağ-el'ciler ve sol-el'ciler. Sağ-elciler günlük ibadetlerinde[8] çıplak bir kadın heykeli ya da resmi

* Çakra: Doğu ezoterizmde ve özellikle yoga felsefesinde sözü edilen, insan bedenindeki, birtakım enerjileri çeken, dönüştüren ve dağıtan enerji merkezleri. Sanskrit dilinde "çark", "tekerlek" gibi anlamlara gelir. (Ed.n.)

kullanırlar ya da *srikakra* denilen, kadının dış cinsel organını resmeden, pirinç ya da taştan bir süs eşyası kullanırlar. Bunlar açıkça, bazen anormal yönde olmak üzere cinsellik güdüsünü kışkırtır.[9] Sol-elciler toplantılarını gözden uzak yerlerde yaparlar ve ibadet nesneleri, yaşayan güzel bir kadındır.[10] Bu tür tantra ibadetleri için beş *makara*[11] gereklidir; 1- *madya* (şarap); 2- *mansa* (et); 3- *matsya* (balık); 4- *mudra* (jestler); 5- *maithuna* (cinsel ilişki). Hinduların büyük bir çoğunluğu için et yemenin yasak olduğunu ve bunun iğrenç bulunduğunu yinelemek gereksiz. Bununla birlikte, cinsel simgeciliğe ilişkin düşüncelerine göre söylediğimiz her şey, diğer maddelerin kullanım yöntemlerinin Hindu toplumunca tümüyle onaylanmadığını ileri sürer. Sol-el'ci *şakta*'ların aynı zamanda, tutkularını uyuşturucuyla uyardıklarını ve toplantılarının cinsel ayinlere dönüştüğü söylenmektedir.

Enerji kanallarını simgeleyen taç yaprakları ve simgeleriyle yedi çakra (aşağıdan yukarıya): Muladhara (kök çakrası); Svadhistana (karınaltı çakrası); Mani Pura (göbek/mide çakrası); Anahata (kalp çakrası); Vishudda (boğazaltı çakrası); Ajna (alın çakrası); Sahasrara (taç/tepe çakrası)

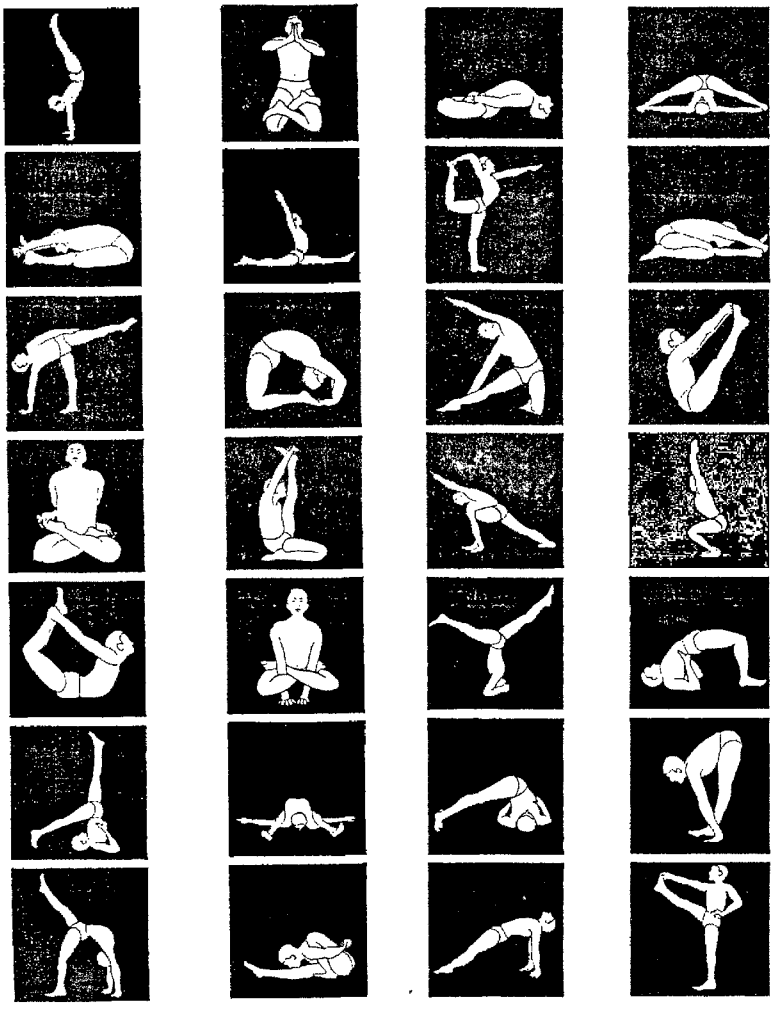
Hindistan'ın bazı yerlerinde daha önceden uygulanmış olan bir ayinde, erkekler ve kadınlar gizli bir yerde toplanırdı. Ardından, her kadın, giysisinin üst kısmını çıkartır ve bir tür sepetin içine koyardı. Daha sonra erkekler tarafından çevrelenen sepetten sırayla bir giysi çekilirdi. Giysinin sahibi olan kadın, o gece boyunca giysiyi çeken erkeğin cinsel eşi olurdu. Ancak büyük olasılıkla, çoğunluk tarafından onaylanmayan bu tür törenlere çok az Hindu katılırdı.

Gerçekten de, Tantrik tapınma, Brahminik dinin toplumsal törenlerinden farklıdır. Yalnızca küçük gruplar ya da bireylerce doğru biçimde uygulanabilir birçok karmaşık törenden oluşur. Bu tür törenler özel amaçlar için gerçekleştirilebilir, böylece dinin karşı olduğu majik bir özellik kazanır. J. Marquès-Riviére'in[12] yorumladığı ölüm ve mahvoluşun formülü, açıkça Ortaçağ büyücülüğüne benzer. Ancak, çoğu bu nitelikte değildir. Bu majik yöntemler, or-

manda yaşayan keşişler tarafından uygulanabilirdi. Bir *yantra* çizilirdi. Bu, belirli noktalara sanskrit harflerinin yazıldığı bir geometrik şekildi. Her harf birtakım güçlerle ilişkilendirilir ve geometrik şeklin içerisinde belirli bir motife göre düzenlenmiş harfler doğru biçimde kullanıldığında, iyi ya da kötü etki yaydığına inanılırdı. *Mantra*'lar adı verilen, sesin gücüne dayanan bazı ritmik dualar da söylenirdi.

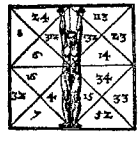
Tantra'ların cinsel simgeciliği kimilerince, yüksek ben'in alçaktaki insanla birleşmesinin felsefi simgesi ve bunun cinsel eylemle temsil edilmesi olarak nitelendirilir. Bu tür simgeciliğin Brahminizm'de kullanıldığına ilişkin kuşku yoktur. Ayrıca, hiç kuşkusuz Hindistan'da zaman zaman cinsel eylemler tuhaf bir biçimde dinle birleştirilmiştir.

Temel yoga duruşları

NOTLAR

1 Örneğin Bkz., Bhagwan Sri Patanjali'nin yazdığı *"Aphorisms of Yoga"* (Yoganın Aforizmaları), çeviren ve yorumlayan Sri Purohit Swami ve W. B. Yeats'in yazdığı önsöz, Londra 1938, yeni basım 1952.
2 Mudralar terimi daha çok ellerin, ancak aynı zamanda, daha geniş anlamda vücudun herhangi bir bölümünün durumu için kullanılır.
3 "Magic Men of India" (Hindistan'ın Majik İnsanları), *True Magazine*, Mayıs 1926.
4 *"The Invisible Influence"* (Görünmez Etki), Londra 1933.
5 E. Cobham Brewer'dan aktarılmıştır: *"A Dictionary of Miracle"* (Mucizeler Sözlüğü, Londra 1884.
6 "Lotüsün içindeki Mücevheri selamlarım, Amin." Bu neredeyse Batı'nın *Ave Maria*'sının (Selam sana Meryem) ilk bölümüne eşdeğerdir, İsa Mücevher, Meryem lotüstür. Hindistan'dan çok Tibet'te daha çok bilinir.
7 Zen ile karıştırılmamalı.
8 Sir George MacMunn: *"The Religions and Hidden Cults of India"* (Hindistan'ın Dinleri ve Gizli Kültleri), Londra (tarih verilmemiş).
9 a.g.e.
10 a.g.e.
11 J. Dowson: *"Classical Dictionary of Hindu Mithology and Religion, Geography, History and Literature"* (Klasik Hindu Mitolojisi ve Dini, Coğrafya, Tarih ve Edebiyat Sözlüğü), yedinci basım, Londra 1950.
12 *"Rituel de Magic Tantrique Hindoue"*, Paris, 1939.

9
Görkemli Babil

Babil Kronolojisi

Tevrat'ın, *Daniel* bölümünde, Daniel'in kehanetlerinde Babil kentinin görkeminden söz edilir. Heredot'un kayıtlarına inanacak olursak, Fırat nehrinin her iki kıyısında kurulmuş olarak 518 km^2'lik bir alanı kaplıyordu. Yine aynı tarihçiye göre, kenti çevreleyen duvarlar, çağdaş ölçülerle, 25.5 metre kalınlıktaydı. Kentin her dört yanında bulunan yirmibeş kapı bronzdandı.[1] Duvarların üzerine 250 kule dikilmişti.

Babil ya da *Babel* sözcükleri Tevrat'ta geçtiği gibi İbranice sözcüklerdir. Babil, Nemrut[2] tarafından Babil Kulesi'nin yakınlarına ya da kulenin bulunduğu yere kurulmuştur.[3] Kent, arkeologların Sümer adını verdiği, Kutsal Kitap'ta Sennaar ya da Şinar diye geçen topraklardaydı.

Konumu nedeniyle, Mezopotamya ve bugün Irak denilen Fırat ve Dicle nehirlerinin arasındaki bölge, yazılı tarihte *Akad ve Sümer diyarı* adıyla geçer. Sümer toprakları güneydeydi. Sümerler, Moğol boylarındandı ve tarih öncesi dönemde Orta Asya'dan gelmiş olabilecekleri öne sürülür. Kuzeye ilerleyen ve ilk çağlarda yalnızca kuzeyi işgal eden Akadlar ise Sami boylarındandı ve Hazar bölgesinden geldikleri söylenir. O günlerde iki nehir Basra Körfezine ayrı ayrı akardı, ancak bugün, iki nehir denize ulaşmadan önce birleşir.

Yaklaşık İÖ 2750'de Akadlar, I. Sargon'un komutası altında Sümer'i fethetti ve her iki bölge Akad liderliği altında birleşti, ancak Sümerlerin kültürü sürdürüldü. Pişmiş toprak tabletlerin üzerine çivi biçimindeki işaretler olan Çivi yazısı yazıtları güneyde zaten vardı. Birleşik imparatorluk yaklaşık iki yüzyıl sürdü. Kuzeydeki Hititler'in, bugün Ermenistan'ın bulunduğu bölgeyle ilişkileri vardı. Doğuda, Suriye'de Amoriler bulunuyordu. Batıda, İran'da Kassitler ve onların güneyinde Elamlar vardı. Amoriler, Sümer ve Akad ülkelerini fethettiler, ancak yönetimi ellerinde tutmayı başaramadılar. Daha sonra, yavaş yavaş Amoriler başa geçti ve Babil başkent olurken, İÖ 745'te yasalarıyla ünlü Hammurabi'yle yönetim istikrar buldu. Bu arada, başka bir halk, tümüyle Sami boylarından olan Asurlar kuzeye yerleşti. Orada kurdukları impara-

torluk uzun bir süre bağımsız kaldı. Sonunda, kralları III. Tiglatpileser'in emriyle Babil'i fethettiler ve birleşik bir imparatorluk kuruldu. Başkent, Mezopotamya'nın kuzeyindeki muhteşem Ninova'ydı.

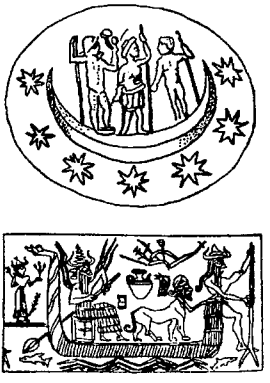
İÖ 606'da, kuzey ve doğudan Medler ile Perslerden ve güney ve doğudan Sami ırkından olan Kaldeliler (Akadlardan geriye kalan karışık bir soy olabilir) oluşan birleşik bir askerî güç, Asurlara Ninova'da saldırdı. Asurlar Kayaksares'in yönetimindeki Medlere bırakıldı. Güneyde II. Nabukadnezar'ın döneminde yeni bir Babil (Kalde) İmparatorluğu kuruldu. II. Nabukadnezar'ın öyküsü Tevrat'ta yer alır. Birçok Yahudi'yi esir aldı. Düşsel olarak bir öküze dönüşmesi, elde edilen ilk likentrofi (insanın bir hayvana dönüşmesi) kaydıdır.

Yeni Babil İmparatorluğunun varlığı uzun sürmedi. Hükümdar, her nasılsa, rahipleri kızdırdı. Bir akşam, bin soylusuna yemek verirken, olağanüstü bir olay gerçekleşti.[4] Bir el belirdi ve bir şamdanın karşısındaki duvarın üzerine anlaşılmaz harfler yazdı. Sarayın hiçbir büyücüsü bu harfleri anlayamayınca, kehanetleriyle tanınan Daniel çağırıldı. Daniel yazılanları şöyle okudu: *"Tanrı senin krallığını saydı ve onu sona erdirdi. Terazide tartıldın ve eksik bulundun. Ülke bölündü ve Medlere ve Persler'e verildi."* Hükümdar, gece sona ermeden öldürüldü ve imparatorluk Med-Persler'in eline geçti. Kısa süre sonra, Med ve Perslerin kralı Kyros, Yahudileri özgür bıraktı ve Kudüs'teki tapınağın restore edilmesi emrini verdi.

Bir Başka Majik Hiyerarşi

Sayısız çiviyazısında aktarıldığına göre, Sümerler tarihteki ilk yerlerini aldıklarında, kent devletlerinden oluşan bir toplum ve her birinin ayrı bir tahtı olan onbir "krallık kenti" ortaya çıkarlar. Her birinin başında, çoğu kez *lugal* ya da kutsal kral unvanıyla da anılan bir *patesi* ya da bey vardı. Bu, rahipliğin olduğu kadar, krallığın da en üst unvanıydı. Onun altında başrahip vardı, sonra da geçici yönetici gelirdi. Babil bu krallığın kentlerinden biri değildi, ancak Kutsal Kitap'ta Ur'un, İbrahim'in anavatanı olduğundan söz eder. Bu kentlerden bazen biri, bazen de bir başkası diğer kentleri yönetimi altına alırdı. Bazen rekabet yaşanırdı, iki ya da daha fazlası aynı oranda önemli sayılırdı. Babil başkent olduğunda aynı düzen korundu, yalnızca en yüksek unvan başkentin hükümdarına göre değişirdi. Kendisine kral ya da imparator denilmişse de, en yüksek rahiplik unvanına sahipti ve yarı kabartma heykellerde ve diğer yontmalarda gösterildiği gibi, zamanının çoğunu dinsel törenler düzenleyerek geçirdiği unutulmamalıdır. Bir çoban değneği taşır ve "Tanrının kiracı çiftçisi" diye anılarak, büyü yeteneğinden ötürü, tıpkı Mısır ve Çin'de olduğu gibi, ülkesinin tüm tarımından sorumluydu. Her yıl, Paskalya'ya denk gelen bahar şenliklerinde üç önemli tören gerçekleşirdi.[5] Önce, baştanrı Marduk ve Kaosun ejderhası arasında geçen çekişmeyi anlatan bir dram gösterisi gerçekleşirdi. Gösteri sırasında tanrı bozguna uğratılır ve öldürülür, ancak

majik ayinlerle yeniden yaşama döndürülür ve sonunda ejderhayı yenerdi. İkincisinde, kral, Marduk'un heykeli önüne getirilir, tüm unvanları kaldırılır, başrahip tarafından yüzüne tokat atılırdı. O anda olanlar bir işaret olarak sayılırdı, şöyle ki; tokat gözyaşına neden olursa, krallık refah içerisinde ve ertesi yıl toprak verimli olacaktı. Bu bazılarına göre, kralın kurban edilmesi yerine geçiyordu. En sonunda da, kutsal bir evlilik gerçekleşirdi, tanrı rolündeki kral, tanrıça rolündeki üst düzey rahibelerden biriyle cinsel ilişkiye girerdi.

Babil Ay-tanrısı (üstte), Babil Güneş-tanrısı (altta)

Rahiplerin işlerinin büyük bir bölümü kehanette bulunmaktı. Amaç, belirli bir eylem için koşulların uygun olup olmadığını olabildiğince araştırmaktı. Bu amaçla, uygun astrolojik bilgiler veren takvime başvurulurdu. Ay'ın durumu özellikle önemliydi. Erkeklerinkinden farklı, özel işlevleri olan rahibeler kadınlardan oluşurdu. Bazıları büyük mevsim şenliklerinde önemli bir yeri olan kutsal fahişeler sınıfındandı. Yontma yapıtlardan değerlendirecek olursak, rahip ve rahibeler özenli giysiler giyerdi.

Babil Kulesi

Mısır'ın ve Amerika'nın piramitlerinden söz ederken, büyük anıtların ölüyle olduğu kadar, gökyüzüyle de bağlantılı olduğuna önceden dikkat çekmiştik. Bunlar yapay dağlar olarak görülmüştür.

Babillilerin yüksek kuleler inşa ettikleri kesindir ve bunlardan İS 10'da, Samara'da yapılan biri, neredeyse hiç bozulmamış olarak günümüze kadar gelmiştir. Silindir mühürler üzerindeki kimi resimlerde, kule yapılırkenki görüntüler tasvir edilmektedir. Bu kulelere *ziggurat* denir ve İslam kültüründe minare'lere uyarlanarak bir biçimde varlığını sürdürmüştür. Babil'de bir tapınağın bir parçasıyla ilişkilendirilen diğer bir zigguratın kalıntıları bulunmuş ve bunun Babil Kulesi olduğu düşünülmüştü.

Nazarlıklar ve Tılsımlar

Kötü ruhlar Babillilerin yaşamları boyunca başlarına bela olmuştur ve buluntuların sayısına bakılırsa, dünyanın hiçbir yerinde bu kadar çok nazarlık ve tılsım kullanılmamıştır.

Nazarlık, sahibine yararlı bir etki sağladığına inanılan bir nesnedir. Çoğunlukla küçüktür ve genellikle taşınabilir biçimdedir. Biçimi, yapıldığı madde ve üzerindeki işaretler ya da yazıların bir anlamı olduğuna inanılır. Nazarlıkların etkili olabilmeleri için majik bir yöntemle görevlendirilmeleri ya da nazarlığın etkilerinin tümüyle nazarlığın sahibi ya da taşıyıcısının inancına bağlı olduğu-

na inanıldığı durumlarda bir rahip tarafından kutsanması gerekirdi. Daha önce, hastalıkları tedavi etmek için çok sık kullanılırdı.

Tılsım ise belirli bir amaç doğrultusunda hazırlandığı için nazarlıktan farklıdır. Maji uygulayıcısı kullanım amacını öğrendiğinde, yıldızlara göre uygun bir zaman seçer ve uygun bir maddenin üzerine amaca uygun büyüsel yazılar yazar. Daha sonraki dönemlerde doğal parşömen kullanılırdı, ancak elbette ki, bu Babillilerce bilinmiyordu.

Daha önce belirttiğimiz gibi, Babillilerin tılsımları Ortaçağ'dakilere benzemezken, onların tılsımlı heykelleri vardı. Onları böyle adlandırıyoruz çünkü görünüşe göre, bu heykellerin belirli bir amacı vardı. Kullanılan büyülerle birlikte, karmaşık ayinlerden örnekler veren ve bu simgeciliğin anlamını açıklayan Budge,[6] bu heykelleri betimlemiştir.

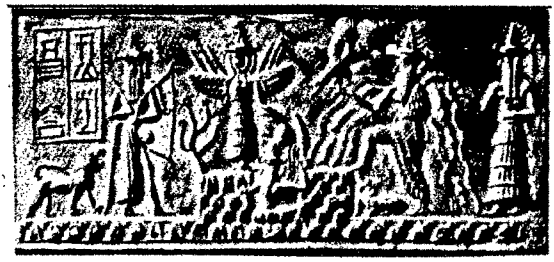
Kalde Astrolojisi

Klasik ve hatta Ortaçağ dönemlerinde, Kalde terimi neredeyse astrolog ya da astrolojik sözcükleriyle eşanlamlı kullanılıyordu. Büyük İskender, 539'dan beri Medler ve Perslerin egemenliğindeki görkemli kenti güçlükle ellerinden alarak, İÖ 344'de Babil'i fethettiğinde, kendisine o imparatorluğun, İÖ 2230'a kadar geriye uzayan astronomik kayıtları sunuldu. İÖ 40'lara ilişkin yazılar yazan klasik yazar Diodorus, Babillilerin yaptığı 473 bin yılı aşkın gözlemlerinden söz eder. Cicero, *"De Divinatione"*de bu gözlemlerden, 470 bin diye yuvarlak bir sayı vererek söz eder. Bu salt bir övünme değilse, Babillilerin geriye dönük hesaplamalar yapmış ve 470 bin yıl önceki bazı olayları saptamış oldukları anlamına gelebilir, çünkü astrologlar astronomi yöntemlerine ilişkin bilgileri aracılığıyla, gelecekteki konumları olduğu gibi, geçmiş konumları da hesaplayabilir ve bu konumların ne tür olayları işaret edebildiğini tahmin edebilirler.

Astronomi gözlemleri ve yorumlarını içeren çiviyazısı yazıtlarından oluşan büyük bir derleme olması, Babillilerin, aslında, astronomide oldukça becerikli olduğunu kanıtlıyor. Babilliler, daha sonraki ya da Kalde dönemlerinde, bugünün astrologlarının kullandığı kadar bilgiye sahipti.

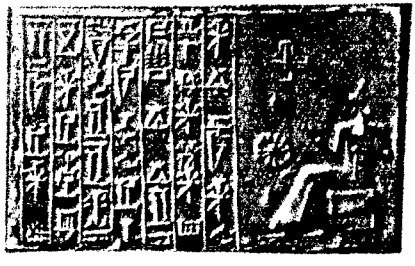
NOTLAR

1 Tevrat'ta pirinç, bronz ya da bakır anlamında çevrilmiş.
2 Tekvin, 10/10.
3 Tekvin, 9/1-9.
4 Daniel, 4. Bölüm.
5 S. H. Hooke: *"Babylonian and Assyrian Religion"* (Babil ve Asur Dini), Londra 1953.
6 E. A. Budge: *"Amulets and Superstitions"* (Nazarlıklar ve Batıl İnançlar), Londra 1930.

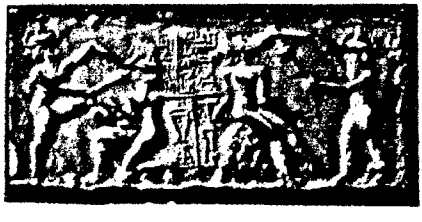

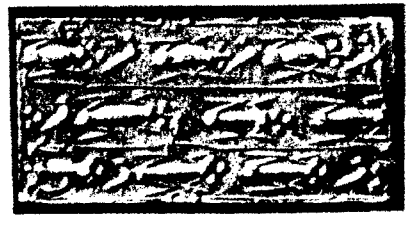

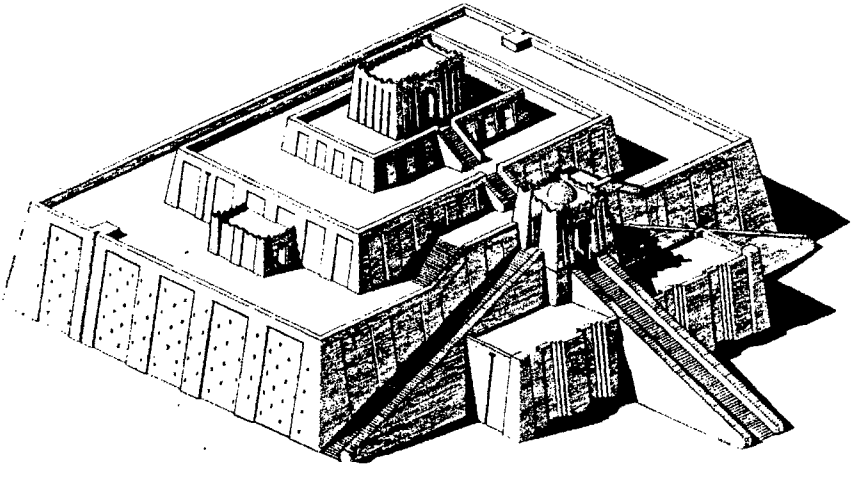
Silindir-mühür biçiminde Babil nazarlıkları.

Fransız astronom Camille Flammarion'un tasarımına göre bir zigguratın tepesinde Babilli astronomlar. (19. yüzyıl)

Bir Asur iblisi, "Güneydoğu Rüzgarı". (Bronz heykel, Louvre Müzesi, Paris)

Kadim Mezopotamya'nın başlıca kentlerinde, İÖ 2200-500 yıllarında yaygın biçimde inşa edilen zigguratlar, İslam kültüründe minarelere uyarlanmıştır.

10
Süleyman ve Cini

İslam Efsaneleri

Müslümanların dini İslam, gerçekte geleneklere dayalıdır ve efsane yönünden zengindir. Kurucusu Muhammed İS 6. yüzyılda yaşadıysa da, bu öykülerin birçoğu daha önce yaratılmıştır ve kesinlikle daha önceki devirlere ilişkin olaylardan söz eder. Hatta, peygamberin kendisiyle ilgili olanların dışında, çoğu Tevrat'ta geçen olayları içerir, birkaçı İncil'de anlatıldığından oldukça farklı olarak, İsa ve annesi Meryem'den söz eder. Bazı efsaneler Müslümanlığın kutsal kitabı olan Kuran'da yazılıdır, ancak buna ek olarak, Müslümanların birçok okullarında bu biçimde yazılı olmayan çok sayıda geleneğe ilişkin öyküler vardır.

Batı dünyasının, Kuran'ın (ki Arapça'dan birçok Avrupa diline çevrilmiştir) dışında, Süleyman ve cinine ilişkin asıl kaynağı, *"Binbir Gece Masalları"* adı altında toplanmış olağanüstü öyküler derlemesidir ve bu öyküler Batı dünyasına ilk kez A. Galland'ın 1704 ile 1712 arasında Fransızca çevirisini yayımlamasıyla tanıtıldı. Daha sonra birkaç yazar tarafından İngilizce'ye çevrildi; bunlardan en iyi bilinen versiyonları E. W. Lane ve Sir Richard Burton'ınkilerdir. Batı bu öyküler dizisine çok büyük değer verdi, ancak görünüşe göre, Araplar arasında o kadar değer görmez. Öykülerin kaynağı çok tartışılmıştır. Burton ilkinin İS 8. yüzyıla, en yenisinin ise 16. yüzyıl gibi yakın bir tarihe ait olduğunu belirtir. Öykülerin Perslerden geldiğini düşünmektedir. Başkaları ise, Hindistan kökenli olabileceklerini bile düşünür. Ancak öyküler Araplar'a özgü ayrıntılar içerir. Öykülerin gerçek tarihsel bir dönemle ilişkilendirilmesi olanaksız olsa da, majik efsanelerle dolu olmaları ve hatta majik süreçleri anlatmaları nedeniyle onlardan söz etmeliyiz. Öykülerin çoğu, birkaçında rol alan Halife Harun el Reşid'in (736-809) yönetimi döneminde geçmektedir, ancak diğerleri Burton'ın dediği gibi, "Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde..." geçmiştir.

İslami Kozmos

Dünyanın evrendeki konumuna ilişkin türlü simgesel düşünce gözönüne alınmıştır. Müslümanlar bu konuda, Hindu ve Budist kardeşlerinin varsayımları-

Cinler ve iblisler, Kral Süleyman'a kendilerini tanıtıyorlar.
(Jacobus de Teramo, 1473)

nın önüne geçmiştir. Türleri anlatılan ve farklı taş ve metallerden oluştuğu söylenilen yedi cennet vardır. Anlaşılana göre, cennete girmeyi bekleyenlerin geçici olarak günahlarının cezasını çekenler için bir yer olan Araf'ın da bulunduğu yedi cehennem vardır ve bazılarına göre, dünya da bu yedi cehennemden biridir.[1] Yeryüzü büyük bir denizle çevrilidir, geri kalan bölümünde çember biçimindeki Kaf Dağı bulunur. Kutsal taş Sakrat'ın üzerinde oturmuştur, gökyüzünün mavi renginin ondan yansıyan ışığın oluşturduğu söylenir; bu taşın tek bir tanesinin sahibine büyüsel güçler sağladığı ileri sürülür. Tüm bunların dev bir meleğin omuzlarında durduğu söylenir (Yunan mitolojisinde Atlas). Bu melek, birçok gözü ve ayakları bulunan, büyük bir boğa olan Kujata'nın üzerindeki yakuttan bir kayanın üzerinde durur ve boğa de kaosta yüzen devasa bir balık olan Bahamut'un üzerinde durur.

Bu yeryüzünde, beşeriyetin dışında, birkaç tür varlık sınıfı bulunur. İslam mitolojisinde, gövdesi ışıktan olan meleklerin tam tersine, gövdesi dumansız ateşten olan *cin*'den sık sık söz edilir. Sir Burton, cinin, Batının peri masallarındaki *salamander*'ler ya da ateş-ruhlarıyla aynı olduğunu söyler. Cinlerin çeşitli rütbe ve dereceleri vardır. En düşük rütbe en az gücü olan cânn'mdır. Bunların çoğunun rütbeleri düşürülmüştür, tıpkı maymun ve domuzların sık sık büyü yoluyla insana dönüştürüldüğü gibi. İkinci sınıftan olanlara *cin* de-

nir, buradaki terim sınırlı bir anlamda kullanılır. Üçüncü sınıf *şeytanlar*'dan oluşur. Dördüncü ve güçlü olanların sınıfındakilere *ifrit* denir. Beşinci sınıfta ve en güçlü olanlara *marud* denir. Cinler Âdem'den iki bin yıl önce yaratıldı; ürer ve ölürler, ancak yaşamları insanoğlundan çok daha uzun sürer. Çoğu, kayan yıldızlar nedeniyle ölür. Çok sayıda, her türden cin Kaf'ın[2] dağlık ülkesinde yaşar, ancak bazıları insanların arasına yerleşmiştir. Deniz kıyısı ve nehir yataklarının ıssız yerlerinde belirirler ya da yıkıntıların arasında, eski kuyularda, tuvalet ve ocaklarda yaşarlar. Araplar bu tür yerlere gittiklerinde, onları kızdırmamak için cinlerden izin isteyebilirler. İyi ve kötü cinler vardır ve dünyadaki insanlarda olduğu gibi, çeşitli din ve mezheptendirler. İyi dişi cinlere, genellikle, *peri* denir, Farsça'dan gelen ve Zerdüşt dininde kullanılan bir sözcüktür. Cinlerin tümü Süleyman ya da Solomon adında bir dizi hükümdarca yönetiliyordu. Bunlardan sonuncusu Tevrat'ın Süleyman'ı olarak belirlenmiştir. *Gulyabani* denilen yaratıklar da cinlerle özdeşleştirilmiştir. Mezarlıklarda görülür ve cesetlere dadanırlar. Çoğunlukla, dişidirler ve yoldan geçenlerin yolunu kestikleri ve erkekleri kendileriyle ilişkiye girmeye zorladıkları ileri sürülür. Diğer cinler de, bazen, insanları rahatsız eder (Batı folklorundan bildiğimiz *incubi* ve *succubi*'den daha sonra söz edeceğiz). Bir insanla ve cinin birleşmesinden çocuk olabileceği bile düşünülmektedir.

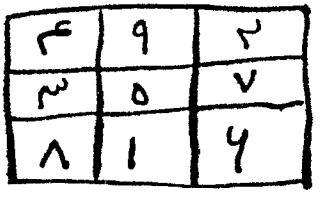
Cinler, insanlarda olmayan bazı belirli güçlere sahiptir. Hızla bir yerden bir yere uçarlar. Kolaylıkla görünmez olurlar ve aynı zamanda, farklı hayvanlar, bitkiler, bulut ve duman gibi görünebilirler. Öte yandan, nasıl yapılacağını bilen kişiler tarafından denetim altına alınabilirler, ancak kimse onları, tümüyle boyun eğdikleri Süleyman kadar denetim altına alamamıştır. Cinler bireysel ya da grup olarak çoğunlukla bir yüzüğün sahibinin kölesi olmak zorundadırlar. Süleyman'ın, yıkanırken en sevdiği cariyesi Amine'ye emanet ettiği, bu tür çok güçlü bir yüzüğü vardı. Bir gün, şeytan ya da cin olan Sakhar, Süleyman'ın görünümüne girdi ve yüzüğü ele geçirdi. Süleyman görevden alındı ve yerine Sakhar geçti. Ancak, kırk gün sonra Sakhar kaçtı ve yüzüğü denize attı. Yüzüğü bir balık yuttu, ancak balık yakalanıp Süleyman'a sunuldu ve böylelikle yüzüğe yeniden sahip oldu. Bilinen bir başka örnek de, Aladdin ve muhteşem lambasıdır. Diğeri kadar güçlü olmasa da, benzer özellikleri olan bir yüzük aynı öyküde geçer. Bir yüzük nedeniyle cinlerin denetim altına alınmasına ilişkin başka örnekler *"Binbir Gece Masalları"*nda da vardır.

İslam mitolojisinde önemli bir rol oynayan cinlerin dışında, denizin altındaki diyarlarda yaşayan insana benzeyen başka varlıklar vardır. *"Binbir Gece Masalları"*ndan, *Pirinçten Şehir* adlı öyküde yalnızca Halife'ye getirilen esir düşmüş cinler değil, derinliklerin kızları da sarayına getirilir ve su dolu sarnıçlara yerleştirilir. Daha sonra yüksek ısı nedeniyle öldükleri söylenir. Denizde doğan Julnar'la ilgili öyküde, sualtındaki diyar ve orada yaşayan deniz adamları ve denizkızlarına ilişkin ayrıntılar verilir.

Ateşte ve suda yaşayan yaratıkların dışında, gökyüzü ve yeryüzü ruhları vardı. Gökyüzünde yaşayanlar çoğunlukla kuşlarla karıştırılır. İnanışa göre, Süleyman'ın insanlar, cinler, rüzgar, kuşlar, hayvanlar ve sürüngenler üzerinde denetimi vardı. Kuşların dilini bildiği söylenir. R. Guénon'a*[3] göre, bu bir simgeydi ve çok bilgili olmanın ayrıcalıklarına işaret etmekteydi. Kuşların dili meleklere özgü bir dildi ve bu dil beşeri krallıkta, dünyanın kutsal kitaplarının yazılmış olduğu özgün ritmik dille yansıtılır. Bu, tıpkı diğer sanatlar gibi, bir zamanlar kutsal olan şiirin başlangıcıdır, ancak zaman içinde kabalaşmıştır.

İslami Büyü

İslam geleneğinde üç tür büyüye rastlanır: 1- *Davah*, sihirli sözcükler ve cin çıkarmayı kapsar. Dualarda yalnızca Tanrının, iyi meleklerin ve iyi cinlerin adı geçerse yasaldır; 2- *Sihir*, kötü cinlerin elindeki güce bağlıdır; 3- *Kihanah* ya da falcılık. Bunlardan ikincisi ve üçüncüsü yasaklanmıştır.

Arap rakamlarıyla, bebeğin doğumununu kolaylaştırmak için majik kare. (Gazali)

Arabistan'da Simya ve Astroloji

Metal ve başka maddelerin dönüştürülmesi sanatı olan simya, "Kara Ülkenin[4] majik sanatı" anlamına gelen Arapça *Al Kimiya* sözcüğünden gelmiştir. Sözü edilen yer Kuzey Mısır'dır ve Nil deltasının koyu renk toprağından ötürü böyle denilirken, çöl kumunun kızıl renginden ötürü Güney Mısır da Kızıl Ülkeydi. Simyanın üç uygulanma nedeni vardı:

Hermes'in Zümrüt Levhası

1- Filozof Taşı'ndan etkilenerek altın ve diğer değerli maddeleri üretmek; 2- *Yaşam İksiri*'nin bulunması, çoğunlukla sıvı olduğu düşünülen ve içildiğinde tüm hastalıkları tedavi edeceği ve birçoğuna göre, sonsuza dek ölümsüzlük sağlayacağına inanılması; 3- Yapay yollarla yaşam vermek ve sonuçta, bir kadının katkısı olmaksızın yaşayan bir insanoğlunun yaratılması (daha sonra anlatılacak olan Paracelsus'un *homunculus*'u gibi).

* René Guénon (1886-1951): Ezoterik, okült ve mistik konularda çok sayıda yapıtı bulunan Fransız asıllı Mısırlı düşünür ve yazar. Müslüman olduktan sonra Abdül Vahid Yahya adını almıştır. (Ed.n.)

Arap astrologlar.

Tüm simyacıların bu arayışlar içerisinde olmadığı doğrudur, ancak bunlar er ya da geç birçoğunun amacı oldu.

Simya, başka bir yerde Mısır yapımı olarak tanımlanan, *Zümrüt Levha*'yla ilişkilendirilmiştir. Levhada sözü geçen benzerlik de simyanın bir amacıdır. Bununla birlikte, Mısırlıların metal ve değerli taşlar üzerinde çalıştıklarını biliyoruz. İlk simyacı yazarların, tarih öncesi simyaya ilişkin bilgileri olduğundan söz ettikleri kişiler arasında Büyük Hermes (bazılarının Hanok ya da Enoch, bazılarınınsa Mizraim dediği Nuh'un torunu) klasik yazar Diodorus Siculus'un Mizraim'in[5] oğluyla özdeşleştirdiği Hermes Trismegistus; Mısır Kraliçesi İsis; önceden söz edilen bir Mısır tanrıçası; Fenikelilerin yılan tanrısı Agathedaemon; F. Sherwood Taylor'ın[6] Apollo'yla ilişkilendirdiği bir tanrı, Pibechios; Mısır Kraliçesi Kleopatra; efsanevi Persli bilgin Ostanes; Musevilerin peygamberi Musa[7] ve Taylor'ın[8] tarihte önemli rol oynadığını sandığı birkaç belirsiz kişi. Daha sonraki dönemden, Yahudi kızı Mary'den söz edilebilir, çünkü damıtmada kullanılan araç olan imbiği tanımlayan ilk kişidir ve bu tanımı, Zosimus[9] tarafından yaklaşık İS 300'de aktarıldı. Araplar, büyük olasılıkla Yahudi ve Persler gibi, Mısır'dan aldıkları simya konusunda bilgiliydi. Araplar kuşkusuz daha sonra, ileride göreceğimiz Ortaçağ Avrupası'nı etkileyen simya üzerine yazılarıyla tanınmışlardır.

Araplar astroloji bilgilerinin çoğunu Kaldelilerden almıştır. Bu bilgileri, büyük olasılıkla, aynı kaynaktan aldıkları mitolojileri kadar değiştirmemişlerdir.

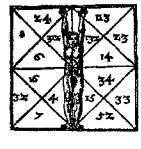
Arapların burçlar kuşağı Kaldelilerden türetildi ve dolayısıyla bizimkilere benzer. Adlarında birkaç küçük farklılık vardır, ancak simgelendirmeler aynıdır; örneğin, Başak bir mısır koçanı, Terazi ticarette terazilerin kullanımını belirten alışverişti, Akrep yaralamaydı, Yay bir oktu vs.

Arapların çok güvendikleri Arap Ay evleri, aynı noktada başlasa da ve gökte aynı konumlarda bulunsa da, adları Hindularınkinden farklıdır.

Halen kullanılmakta olan bireysel sabit yıldızların çoğunun adları Araplardan gelir. Bugün tüm sabit yıldızlar, ait oldukları burçların önündeki Yunan harfi (ya da Yunan alfabesi tüketildikten sonra bir numarayla) ya da herhangi bir katalogdaki numaralarıyla belirtilse de, Batılı astronomlar halen, bazı durumlarda biraz uyarlama yaparak da olsa, birçok Arap adını kullanır. Bu tür işaretlendirmeler majiyle doludur ve çoğunlukla konu olan yıldızların sahip olduğu ya da sahip olduğuna inanılan özelliklerini belirtir.

NOTLAR

1 Farklı kayıtlarda cennet ve cehennemlerin sayısı değişir.
2 İslam efsanelerine göre dünyayı çevreleyen çember biçimindeki bir ülke.
3 *"Le Voile d'Isis"*, yaklaşık 1930
4 E. A. Wallis Budge: *"Amulets and Superstitions"* (Tılsımlar ve Batıl İnançlar), Londra 1930.
5 F. Sherwood Taylor: *"Alchemists"* (Simyacılar), Londra 1951.
6 a.g.e.
7 Kutsal Kitap'ta altın buzağı nasıl yok ettiğinden söz edilişi, Musa'nın bir simyacı olduğu varsayımının dayanaklarıdır.
8 a.g.e.
9 Taylor, a.g.e.

11
Ateş Kültü

Pers Tarihi ve Efsaneleri

Kutsal ateş kültü ilk kez Perslerde görüldü ve her durumda majiyle yakından bağlantılı şiir ve romantizmde kullanılmaya devam etti. Kaldelilerin İÖ 8. ve 7. yüzyıllarda Mezopotamya'yı hükmettikleri anımsanacaktır. Bu nedenle, bugün İran denilen ülkede Kassitler, Elamlar ve Persler bulunmaktaydı. Kuzeye doğru ve Hazar Denizi'nin güney kıyılarının yakınlarına dek uzanmış olan Medler vardı. Med ülkesi, İÖ 820'de Asurların egemenliğinden kurtulunca bağımsız bir devlet olarak kurulmuştu. Daha sonra Perslerle birleştirildi. Pers İmparatorluğu, yaklaşık İÖ 525'teki en parlak döneminde Trakya'yı içine alarak Avrupa'ya, Mısır ve Libya'yı içine alarak Afrika'ya yayıldı ve bugünkü Afganistan'ı ve Belücistan'ı içine alarak Asya'ya kadar ulaşıp Hindistan'ın sınırlarına dayandı. Bu geniş alanda bir yerde, ancak imparatorluk durumuna gelmeden önce, Mecusî dini ortaya çıktı. Hindistan'da Vedik dönemin gelişmesiyle aynı döneme rastlar ve genel olarak Aryen (Ari) dillerini kullanan halklar arasındaki bir din ayrılığı nedeniyle doğduğuna inanılır.

Mecusîlik / Zerdüştçülük

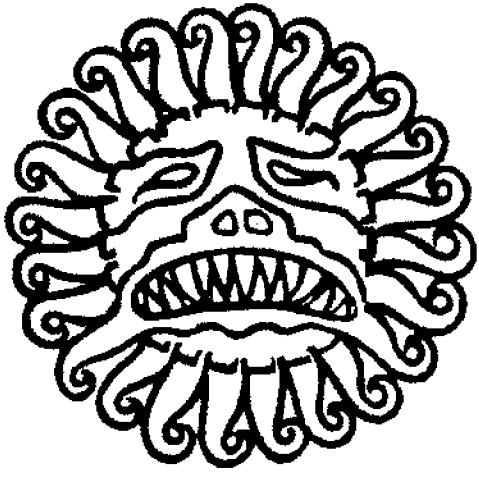
Mecusî* dini genel olarak büyük bilge, peygamber Zerdüşt [eski Farsça Zarathustra, Grekçe Zoroaster] ile ilişkilendirilir. Yaklaşık İÖ 600'lerin başında yaşayan tarihi bir kişi olduğuna ve onun yaşadığı dönemlerde bu dinin kutsal kitabı Zend-Avesta'yı peygamberin kendisinin ya da izleyicileri tarafından yazıldığına inanılır. Ancak ateş dini daha önceden de vardı ve bu konuda yazan ilk Batılı yazarlar, aynı isimdeki bazı öğretmenleri birbiriyle karıştırmıştır. Ne olursa olsun, bu dinin bugüne dek sürmesini sağlayan son Zerdüşt bir reformistti. Çoğu anavatanlarını terk etmek zorunda kalan ve merkezi Bombay bölgesinde olan daha küçük bir topluluk kuran Zerdüştçülerin halen inandığı dindir.

* Zerdüşt dininin üyeleri için İslami kaynaklarda yer alan Mecusî adı, İlkçağ'da rahiplikte uzmanlaşmış Pers klanının üyelerini belirten "Latince *"magus"* sözcüğünün eski Farsça'daki biçimidir. (Ed.n.)

Bu dine Zerdüşt dini ve Mecusî dini denilse de, bu son terim bazılarınca Zerdüşt öncesi kültler için kullanılır. *Maji* [büyü, İngilizce *"magic"* ve Fransızca *"magie"*] sözcüğü buradan gelmektedir. Çünkü Mecusî din adamlarına *magi* denilirdi.

Mitraizm

Mitra, Magi'ler arasında ruhun yargıçlarından biriydi. Bununla birlikte, Vedalar'da birçok kez geçen Mithra, Mitra ya da Mithras, örneğin *Rig-Vedalar*'da yılın aylarını yöneten oniki tanrıdan biri olarak anılır. Uygulamada ona tapınmanın sona ermesiyle *Brahminik* panteonda gereksiz yer işgal eder. Perslerde gerçekte, "göksel ışığın yaratıcısı" olarak anılan bir güneş-tanrıydı. Bugün İran'ın resmî dini Şii Müslümanlık olsa da, bayrağında hâlâ Mitra'nın simgeleri olan aslan ve güneşin olması ilginçtir. Bununla birlikte, İran'da bile Mitra'nın önemi azalmıştır. Bir zamanlar yedi *amesha spenta* ["yardımsever ölümsüzler"] ya da kutsal üçlüden biri olarak görüldüğüne ilişkin kanıtlar vardır. İÖ 521'de tahta çıkan Birinci Darius mezar taşına Mazda ve Mitra'nın simgelerini açıkça eşit konuma yerleştirdi ve bu uygulama ardıllarınca da sürdürüldü.[1] İskender, İran'ı fethettiğinde Mitra kültü, imparatorluğunda geniş çapta yayıldı. Özellikle Kapadokya'da ve Frigya'da doruğa ulaştı.[2] Ancak, oldukça yayılmıştı ve Roma İmparatorluğunun ilk yüzyılının ilk yarısında, Hıristiyan misyonerler Mitra kültünün görevlileriyle yarışıyordu. İÖ 2. yüzyılda Mitraizm, Roma İmparatorluğunda yayılmıştı, çünkü Roma Ordusu arasında çok yaygındı ve dış görevlere gönderilen askerler bu kültü yaydı. Hatta Britanya'ya bile yayıldığını, birkaç Mitra tapınağının kalıntılarının bulunmasından biliyoruz. Roma İmparatorluğu'nun işgal ettiği tüm topraklarda bu tapınaklardan vardır. Bu tapınaklarda geleneksel bir figürle sıkça karşılaşırız. Bu, Frigyalıların giysileri içerisinde ve daha sonra özgürlüğün simgesi olan ünlü Frigya miğferini takmış yakışıklı genç bir adam biçimindeki Mitra'dır. Sol ayağıyla yere çökmesini sağlayarak üstüne oturduğu boğanın göğsüne bıçak saplamaktadır. Hayvan yere uzanmış ancak başını yukarı kaldırmıştır. Yaradan akan kanı bir köpek yalamaktadır, bir yılan ve bir akrep ayağına doğru ilerlemektedir. Bazen başka figürlere de rastlanır ve kanla verimlileşen topraktan bitkiler çıkar. Bu sahne genellikle bir mağarada çizilidir. Bunun bir tür adağın

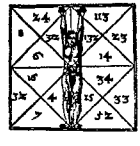
yerine geçtiğine ilişkin çok az kuşku vardır ve böylelikle kötü güçler denetim altına alınır, toprağın verimi ve insanoğlunun refahı sağlanır. Avrupa'daki Mitra tapınakları doğu yönündeki sunaklarıyla dikdörtgen biçimindedir. Tapınağa birkaç basamakla girilebilmesi için her birinin önünde alçak bir giriş ya da dehliz, girişin her iki yanında da bir insan figürü bulunurdu. Bir yanındaki figür bir meşaleyi yukarı doğru, diğeri aşağı doğru tutardı. Sunağın üzerinde sol yanında Güneş, sağ yanında ise Ay bulunan Mitra'nın bir figürü vardı. Bazen elinin yanında yedi yıldız bulunur, bazen bir meşale tutar, bazen de, tıpkı İncil'in Vahiy bölümünde[3] sözü edilen yedi yıldızı tutan ve güneş gibi parlayan İnsanoğlu figüründe olduğu gibi, ağzından yanan bir kılıç çıkar.

NOTLAR

1 G. J. Bettany'den alıntı yapan Rawlinson: *"The World's Religion"* (Dünya Dinleri), Londra, New York ve Melbourne 1800.

2 İsa'nın doğumundan sonraki dört yüzyıl boyunca, Küçük Asya'daki birkaç kral Mithridates (Mitra'nın armağanı) adını aldı. En ünlüleri Romalılara karşı çıkan Pontus'dan 7. Mithridates'idir (İÖ 131-63). Hekimi Damocrates tarafından hazırlanan yetmişiki bileşen içeren bir panzehiri içtiği için zehirlenilemediği ya da hastalık bulaştırılamadığı söylenmiştir. Bu nedenle, Mithridate (panzehiri) terimi herhangi bir kapsamlı iyileştirici karışım anlamına da gelir.*

3 Yuhanna'nın Vahyi, 1/16.

* Fransızca'da 'kendi kendini zehirleme' ya da 'vücudu zehire alıştırma' anlamına gelen 'se mithridatiser' fiili bu hükümdarın adından türemiştir. (Ed.n.)

12
Kabala

Tapınak İbadeti

Her din gibi, Yahudilerin de başlangıçta kutsal sanatları vardı; örneğin, onlarda da rahiplik vardı ve ayinleri daha az karmaşıktı. Ancak, çoğu toplumdan farklı olarak merkezî bir kültleri vardı, çünkü daha önce söz edilen ayini yalnızca, bir tek ibadet yerinde gerçekleştirilebilirdi. Bu, önceden gördüğümüz gibi, taşınabilir bir tapmak ve daha sonra tarihin değişik evreleri nedeniyle, üç kez dikilen ve üç kez yıkılan Kudüs'te sabit bir tapınaktı. Bu, ayinlerin ilk zamanlarda yapıldığı bayırları ya da ağaç altları[1] gibi daha küçük ibadet yerlerini geçersiz kılmaz.

Diğer büyük dinler gibi Yahudiler de türlü ruhlara inanıyordu ki, bunlardan bazıları meleklerdi. Tevrat'ın kutsal adamları kötü büyücülerle karşı karşıya gelmek zorundaydı. Musa ve Harun firavunun büyücüleriyle, Harun'un asasının yılana dönüştüğü ve rakiplerinin ortaya çıkardığı yılanları yuttuğu "yarışmalarda" bulunmak zorunda kaldı. Tanrının emriyle mucizevi bir yöntemle Mısırlıların başına on tane bela saldı. Elişa (Elijah) Baal rahipleriyle başarıyla yarışır; olağanüstü bir biçimde bir adağı ateşe verirken, onlar bunu başaramaz. Balaam doğruları konuşur; eşeğinin konuşabilme mucizesi gerçekleştirilir ve kendi de Yakup'tan bir yıldız ve İsrail'den bir asa çıkacağına söyleyerek İsa'nın geleceğini bildirir. Saul'un isteği üzerine Endor cadısının Samuel'in ruhunu kaldırması Tevrat'ta geçen olan majinin bir başka örneğidir. Son olarak, en önemli başarı, yorumcuların türlü biçimlerde yorumladığı Joshua'nın, güneşin, olduğu yerde kalmasını sağlamasıdır.

On emrin ilki, putperestliği yasaklar. Yahudiler ve Müslümanlar buna öylesine güçlü bir biçimde uymuştur ki, özellikle Müslümanlar arasında heykellerin yapımını yasaklayan güçlü bir kural ortaya çıkmıştır. Ancak Tanrıya ibadet ederken Yahudilerin bazen heykelleri kullandıklarını biliyoruz; örneğin, Ahid Sandığı'nın üzerinde olduğu varsayılan "kefaret örtüsü'nün" her iki yanında iki *kerubim*, Tanrının oturduğuna inanılan taşınabilir ve sabit tapınağın üzerinde[2] ve Süleyman Tapınağının her yerine yontulan melekler[3] gibi. Ancak,

Ahid Sandığı ve Kerubim melekleri.

bu tür heykellere kuşkuyla bakılırdı. Tanrının emriyle Musa'nın canlandırdığı, yılanların ısırdığı İsraillileri iyileştiren pirinçten yılan daha sonra putperestlik amaçlı kullanıldığı için yok edilmiştir.[4] İbrani ev tapınakları'nın *(teraphim)* ilk kez, İbrahim'in babası Terah'a ait olduğu söylendi ve daha sonra birer *orakl* merkeziymiş gibi sık sık ziyaret edildi.[5] O zamanlarda, heykellerin geleceği söylemekle ilişkilendirilmeye başlandığına ilişkin çok az kuşku vardır.[6] Tevrat'ın birçok yerinde ipuçlarıyla belirtilen başka olumsuz uygulamaların, putperestlik günahının, gerçekte, kara büyüyle ilişkili olduğunu belirtmeye gerek yok.

Gizli Bilgi

Yahudiler, inançlarının dışa açık ya da egzoterik özellikleriyle içsel, okült ya da ezoterik yönlerini, hatta bilginin üç aşamasını ayırmıştırlar: 1- Tevrat'ta ve özellikle tüm Yahudilerin öğrenmesi gereken Musa'yla ilişkilendirilen ilk beş kitapta belirtilen yasalar; 2- Tüm rahipler ve eğitimli hahamlarca okunulan Talmud; 3- Yalnızca yüksek eğitimli inisiyelere aktarılan ve çağdaş dönemde yalnızca bir bölümü yazılmış gizli bilgi Kabala. Talmud'a ek olarak, İS 2. yüzyıldan, 13. yüzyıla dek Yahudilerin teoloji tartışmalarını sürdüren *Midrashim*'den de (Tevrat'ın Aramî dilinde yazılmış tefsiri) söz edebiliriz.

Ancak Kabala, Yahudi okült bilgisinin büyük bir emanetidir ve Ortaçağ'da Yahudi, Hıristiyan ve Müslüman teolog ve majisyenler üzerinde oldukça büyük etkisi olmuştur. Günümüze değin ulaşan "gizli bilgi okulları"nda halen öğretilir ve yüceltilir. Kabala, kusursuz bir sembolizm, melekler bilimi, demonoloji ve maji sistemidir. Reenkarnasyon ve Mesih öğretilerini tartışır ve özellikle Mesihçilik dikkate alınarak, çok az Yahudi'nin Hıristiyan olduğu bir gerçekken, Hıristiyanların Kabala'nın tümüyle Hıristiyan teolojisini içerdiğini ileri sürmeleri, Yahudiler arasında sert tartışmalara neden olmuştur. Ayrıca, bazı Yahudi felsefecilerin Kabala'yı, reddettikleri ve başlıca varsayımlarını sorguladıklarını belirtmek gerek.* Bunların arasında, *"Guide to the Perplexed"* (Anlaşılmazın Rehbe-

* Bu konulara ilişkin geniş bilgi E. S. Yudelove'ın 'Tao ve Hayat Ağacı' kitabından edinilebilir. Dharma Yayınları, 2001. (Ed. n.)

ri) adlı yapıtı, son dönemlerde birkaç kez yeniden basılan Moses Maimonides (İS 1139-1205) ve büyük Yahudi tarihçi H. Graetz (1817-91) bulunmaktadır.

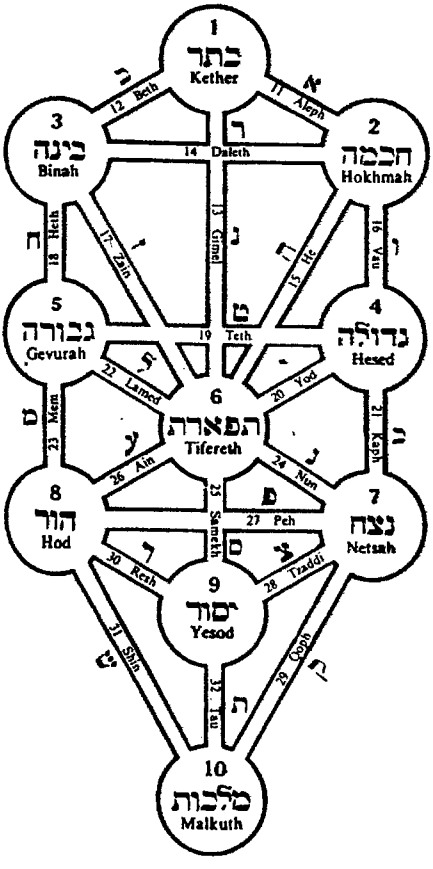
Musa'nın, firavunun önünde asasını yılana dönüştürmesi.

Kabala yazılı olmayan bir gelenektir ve yalnızca engin bir Yahudi bilgini olan değil, aynı zamanda okült sembolizm anlayışına sahip birinden öğrenilmelidir. Bu, özellikle kabalacı benzerlikler yasası için geçerlidir. Kabalacılar, Tevrat'taki her sözcüğün, her harfin ve her noktanın bir anlamı olduğuna inanır ve böylelikle metin değiştirilemez. Eğitimli bir kabalacı, bir keresinde, elinizdeki kitabın yazarına, eğitimli bir haham olduğunu sandığı İsa'dan şu alıntıyı yapmıştı: "Gök ve yer geçip gitmeden, her şey vaki oluncaya kadar, şeriatten en küçük bir harf veya bir nokta bile yok olmayacaktır."[7] Kabalacılar sözcüklerle cümleler, harflerle sayılar ve diğer harfler arasında birçok benzerlik olduğuna inanırlar.

Kabalacı Yapıtlar

Kabala, İbrahim'e ya da bazılarının söylediğine göre, Âdem'e kadar uzanan kutsal bir gelenektir. Kesinlikle yazılı bir sistem değildir. Bununla birlikte, zaman içerisinde tümüyle ya da bir bölümünün yazılması kaçınılmaz olmuştur. Sistemin tümüyle en açık ve en kısa sunumu *Sefer Yetzirah*'tır. Oldukça geniş, mitsel sembolizm yönünden zengin olan ve en uzun sunum *Sefer ha Zohar*'dır. Bu iki kitabın, hatta ilkinin tek başına bilinmesi okuyucuya Kabala'ya ilişkin iyi bir fikir verecektir. Diğer eserler, ya bu kitaplar üzerine yorumlardır ya da kabalacılık ile başka konular arasmda bağlantılar kurar.

Sefer Yetzirah, İbranice yazılmıştır. Yazarının 1. yüzyıldan bir haham olan Akiba ya da Akkiba ben Joseph olduğu sanılır. İlk kez Paris'te 1552'de William Postel'in Latince'ye çevirisiyle yayımlandı ve İbranice olan özgün yapıt yalnızca on yıl sonra, Mantua'da 1562'de yayımlandı. Ardından birçok baskısı yayımlandı ve başta İngilizce'ye olmak üzere, çok sayıda başka dile de çevrildi. Akiba, Filistin'de bir çobandı, ancak eğitim görmüştü. İlk Kabala okulunu kurmuştur ve İS 138'de öldüğünde 24 bin izdeşi olduğu söylenir. Yerine, İS 160'a dek yaşan en ünlü kabalistlerden biri olan, *"Musa'nın kıvılcımı"* lakaplı, kendisi de çok parlak ve ünlü bir öğretmen olan öğrencisi Simon ben Yochai geçti. Ancak,

Sefirotlar.

yaşamının sonuna doğru Pagan Roma gücü tarafından baskı görüp, bir mağaraya sığındığı ve sonunda Romalılar tarafından öldürüldüğü söylenir.

Sefer Yetzirah *"The Book of Formation"*ın (Oluşum Kitabı) Akiba tarafından bir sistem durumuna getirildiğine ilişkin çok az kuşku vardır ve gerçekten çok eskidir. Eser şaşırtıcı ölçüde yoğun ve yalnızca birkaç sayfadan oluşur. Yine de, başka bir esere oranla, evrenin kabalacı anlayışının özünü en çok içeren eserdir.

"The Alphabet" (Alfabe) adında bir eser de Akiba'yla ilişkilendirilir. İçerisinde yer alan mektuplar birbiriyle yaratılış başlangıcının onuru üzerine yarışır.

Onbirinci yüzyılda Avicebron olarak bilinen, İspanyol Yahudi Ibn Gebirol, bir felsefeci olarak ün kazanır. Kabalanm bilgili bir öğrencisidir ve konuyla ilişkili olarak *"The Fountain of Life and the Crown of the Kingdom"*ı (Yaşamın Çeşmesi ve Krallığın Tacı) yazdı. 1070'de öldü. Bu tarihte, Daniel ve Hezekiel'in öngörüleri kabalacı bakış açısıyla yorumlanmıştı.

Onikinci yüzyılda İspanya'nın kuzeydoğusunun en uç noktasında, kabalacı Gerona Okulu, "Kör Isaac" olarak tanınan ünlü bir haham tarafından kuruldu ve 1190 ile 1210 arasında yaygınlaştı. Reenkarnasyonu kabalistik öğretinin mihenk taşlarından biri yaptı ve Sefirot'u ayrıntılarıyla yorumladı. Haham Ezra ve Azariel'i eğitti. Azariel yaklaşık 1200 yılında *"Commentary on the Ten Sephiroth"*u (On Sefirot Üzerine Yorumlar) yazdı. Haham Azariel'in ardılı Nachmanides (d. 1195) oldu. Yorumlamanın üç yöntemine ilişkin eseriyle ünlendi: 1- Harflerin yerine sözcükler kullanmak ya da tam tersi (*Notariqon*); 2- Harflerin yerine sayılar kullanmak ve aynı sayısal değerdeki sözcükleri karşılaştırmak (*Gematria*); 3- Harflerin yerine başka harfler koymak (*Temurah*). Nachmanides'in ardılları, bu okulun kapanmasına neden olan Haham Isaac Nasir ve Haham Jacob ben Sheshet oldu. Ancak, İspanya'da birkaç Kabala Okulu daha buna bir örnekti. Örneğin, ülkenin kuzeyinde, Haham Abulafia (1240-1292) tarafından yönetilen Segovia Okulu vardı. Mesih devrinin 1290 yılında başlayacağını bildirdiği[8] söylenir.

Çok uzakta değil, Madrid'in kuzeydoğusunda, Guadalajara'da, yaklaşık 1290 yılında kabala kitapların en önemlisi olan, Guadalajara Okulu'nun lideri Haham Moses ben Leon'un kaleme aldığı, önceden söz edilen Zohar'ın oluştuğu, en ünlü okul bulunuyordu. Aramî dilinde yazılmıştı.

İç içe on halkaya yerleştirilmiş On Sefirot.
(Yetzirah kitabı, Mantua, 1562)

Bu eseri Moses ben Leon'un yazdığı artık kesin olsa da (içindeki kanıtlar en azından bazı bölümlerin 13. yüzyılda yazıldığını gösterir), çoğu bölümünün de önceden yazıldığı aynı ölçüde kesindir. Regardie,[9] Cambridge Üniversitesi'nde Hahamlık Bölümünde okuyan S. M. Schiller-Szinessy'den Zohar'ın etkisinin çoğunun "Mişnik döneme* kadar uzandığını" aktarır. Bunun tarihini İS 70-200 olarak belirledik.

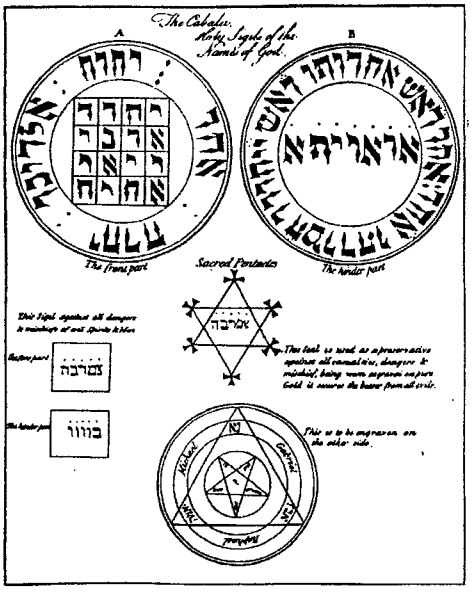
Zohar çok geniş bir kitaptır. İlk kez 1558'de Mantua'da İbranice, kısa süre sonra 1560'da Cremona'da ve daha sonra 1623'de Lublin'de basıldı. Bir sonraki yüzyılda İbranice yeni baskılar yayımlandı. Baron Knorr von Rosenroth tarafından 1684'te Kabbala Denudata başlığı altındaki yorumuyla, bir bölümü Latince'ye çevrildi. Sonradan bazı çağdaş Avrupa dillerinde çevirileri de ortaya çıktı.[10]

Zohar sözcüğü "görkemli" demektir. Sefer-ha-Zohar, *"İhtişamın Kitabı"* anlamına gelir. Bu, eserin bugünkü biçiminde de içinde ekler olan ana bölümünün başlığıdır.

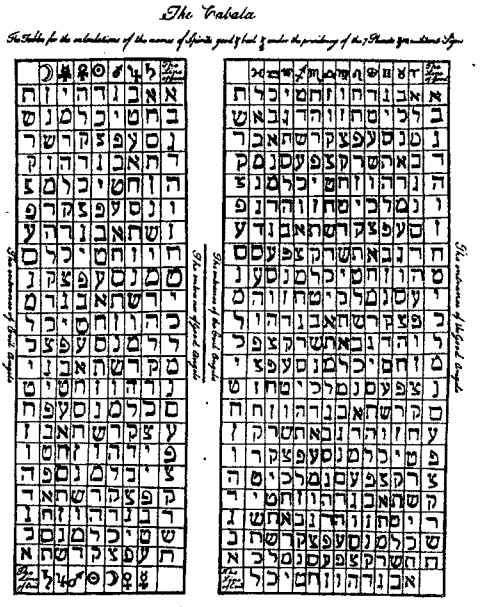
Sonraki Kabalacılar

Moses ben Leon 1305'te öldü. Ardılları, okul başkanı olan Menahem di Recanti (ö. 1350), Isaac Loria ya da Luria (ö. 1572) ve Chajim (Hayyam) Vital (ö. 1620) oldu. Loria'nın bir sihirbaz ya da majisyen olduğu ve Peygamber İşaya'dan etkilendiği söylenir. 1534'de Kudüs'te doğdu ve 1572'de Kuzey Filistin'de Safed'te öldü. Alman Yahudi bir aileden geliyordu, Kudüs'te ve Kahire'de eğitim gördü. Yirmiiki yaşında Mısır'da inzivaya çekildi, ancak 1569'da Filistin'e döndü. Münzevî bir yaşam sürdürdü ve mucizeler yaratmada *niyetin* önemi üzerine verdiği söylevlerle bilinir. Bu, Ortaçağ majisyenlerine geçen bir anafikirdir ve çoğu münzevî, uygulamaların, oruç tutmanın, bazı şeylerden ka-

* Mişnik (mischnic): Mishna ya da Mischna olarak bilinen, Tevrat'a ilişkin açıklama ve gelenekleri kapsayan özet veya koleksiyonun ait olduğu dönem. (Ed. n.)

Tanrı'nın Adları'nın Kabalacı işaretleri.
(Francis Barrett, "The Magus", 1801)

İyi ve kötü ruhların adlarının
gösterildiği Kabalacı tablolar.
(Francis Barrett, "The Magus", 1801)

Kabalacı elyazmalarında
bulunan majik harf çemberleri.
(British Museum,
Doğu bölümü, No: 4596)

Guilliam Postel.
(Grillot de Givry koleksiyonu, 1635)

çınmanın, niyetlerini yaptıkları iş üzerinde yoğunlaştırmaya yardım ettiğini düşünmüştür. Reenkarnasyon öğretisinin kabalacı sunumu olan *"Rashith ha Galgalim"* (Döngülerin Kaynağı) Luria'yla ilişkilendirilmiştir, ancak çok az yazılı eseri vardır ve ona ilişkin tüm bilgilere öğrencisi Vital aracılığıyla ulaşılmıştır.

Vital 1534'te Safed'de doğdu ve 1620'de Şam'da öldü. Bir süre Kudüs'te hahamlık yaptı, ancak genç yaşta Şam'a yerleşip, bir süreliğine Mesih'in dünyaya erken gelmiş olduğunu savundu; ancak bu konuya ilişkin söylevlerine son vermesi için yetkili hahamlardan baskı gördü. Daha sonra, Lurian Sisteminin daha az bilinen konularına ilgi duydu ve okültizmi derinlemesine inceledi. Altı bölümden oluşan geniş bir eser olan *"Otz ha Chiim"* (Yaşam Ağacı) yazdı. Eser bir akrabası tarafından çalındı, çoğaltıldı ve başta yazarın izni, hatta haberi olmaksızın dağıtıldı. Filistin'deki Yahudiler tarafından uzunca bir süre için alıkonuldu. Sonrasında, 1772'de Avrupa'ya getirildi ve kısa süre sonra Polonya, Zolkiew'de yayımlandı.

Ortaçağ Avrupası'nda, daha önce de gördüğümüz gibi, birçok Hıristiyan Kabala öğrencisi vardı. Aralarından en ünlüleri Cornelius Agrippa (1486-1536), Guilliam Postel (1510-1581) ve daha sonraki bir bölümde yeniden karşılaşacağımız Athanasius Kircher'dı (1602-1680). Birçok yandaşı oldu.

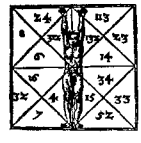
Essenîler ve Therapeutae'ler

Bunlar, İsa zamanında var olan iki din tarikatıydı, Essenîler Filistin'de, Therapeutae'ler Mısır'daydı. Essenîlere ilişkin bilgiler Philo ve aralarında üç yıl yaşayan Josephus tarafından aktarılır. Anlaşılan, Pythagoras'ınkine benzer bir felsefeleri vardı, ancak reenkarnasyona inanıp inanmadıkları kesin değildir. Vejateryenlerdi ve asla hayvan kurban etmez, sanat ve tarımla uğraşır, ticaret yapmaz, genellikle hiç değerli kişisel eşyaları ve köleleri olmazdı. Aralarında ev sahibi olan da keşiş olan da vardı ve tarikat sistemlerinde hoşgörü yoktu. Katı ayinleri vardı ve dinsel tatil gününe sıkı sıkıya uyarlardı. Beyaz giysiler giyer, sık sık abdest alır, ancak asla yağla kutsanmazlardı.

Essenîlerden farklı olarak, erken dönem Mısır'da yaşamış Yahudi monastik bir topluluk olan Therapeutae'ler zamanlarının çoğunu meditasyonla geçirerek münzevî bir yaşam sürerdi. Uzun süreli ve sık sık oruç tutarlardı. Bazen ibadet etmek için biraraya gelirlerdi. Philo ve Eusebius bu toplulukla ilgili yazmıştır. Eusebius onların Hıristiyan olduklarını savunur.

NOTLAR

1 A. W. Oxford: *"Anciet Judaism in Religious Systems of the World"* (Dünyanın Dinsel Sistemlerinde Kadim Musevilik) Londra 1905.
2 Çıkış, 25/22 ve sonraki birçok kaynak.
3 III. Kırallar (=I. Kırallar, Kral James versiyonu), 6/29.
4 Sayılar, 11/8, 9.
5 IV. Kırallar (= II. Kırallar, Kral James versiyonu), 18/4.
6 Zekeriya, 10/2.
7 Kral James versiyonu: Matta, 5/18.
8 I. Regardie: *"A Garden of Promegranates, an outline of the Qabalah"* (Nar Bahçesi, bir Kabala taslağı), Londra 1932'de Abulafia'nın Papa'yı Musevi yapmak amacıyla Roma'ya gittiğini yazar.
9 a.g.e.
10 H. Sperling ve M. Simon'ın çevirdiği en güzel İngilizce çevirisi beş ciltten oluşur, 1931-1934.

13
Gnosis

Gnostik Reddediş

Hıristiyan yönetiminin en erken zamanlarında, hepsi de bilgiyi inancın üstünde tutan, birçok mezhepten filozoflar ortaya çıktı. Çoğu, inanç ve hayır işlemekten çok, kurtuluşa bilgiyle ulaşılacağı öğretisini savunuyordu. Onlara *gnostikler*, öğretilerine de *gnostisizm* denildi.

Gnostikler, bilginin inançtan üstün olduğunu savunarak bilgiyi ya da *gnosis*'i, inanç ya da *pistis*'ten ayırdılar. Genel olarak, maddenin kötü olduğuna inanırlardı ve dünyanın tümüyle Tanrı tarafından değil, alt değerde bir tanrı, *demiurge*, hatta kötü bir varlık tarafından yaratıldığına inanırlar. İsa, genel olarak, bir biçimde gerçek Tanrıyı simgeler, ancak İsa'yı tümüyle tanrısal olmayan bir kurtarıcı olarak görürler. Öğrettikleri yaratılış, *aeon*'lar denilen türlü kişileştirilmiş mitolojik figürlerle bir dizi basamaklar olarak ortaya çıkıştan etkilenmiştir. İsa, genel olarak bunlardan biri sayılırdı. Aeonların toplamı tamamlandığında *pleroma* olarak adlandırılırdı. Bunun dışında gnostisizmin öğretileri oldukça çeşitlilik gösterir.

Birbiriyle çok az ortak yönü olan gnostisizmin sayısız biçimleri, Hıristiyanlık çağının ilk iki yüzyılında ortaya çıktı. Daha sonra, çeşitli düşünce akımları birkaç yüzyıl boyunca değiştirilmeksizin geliştirildi. Ortaçağ'da ve hatta çağdaş zamanda, bir bölümü değiştirilmiş olarak yeniden ilgi görmek üzere, yavaş yavaş unutuldu.

Simon Magus (Majisyen Simon) gnostisizmin babası olarak görülür, ancak bu yalnızca gnostik hareketin tanınmış bir lideri anlamındadır. Herkesçe önemli biri olarak değerlendirilen, majik uygulamalarıyla insanları büyüleyen Samariye'nin sihirbazı olarak İncil'de[1] adından söz edilir. Vaftiz edilmiş, ancak havarileri başkalarını vaftiz ederken gördükten sonra, para önererek onlardan aynı şeyi yapma gücünün kendisine verilmesini istemiştir. Bunun üzerine, vaftiz etme gücünü satın almaya çalıştığı için Peter tarafından azarlandı ve bundan böyle, rahiplik güçlerini elde etmek amacıyla para önerilmesine *simony* (mukaddesat ticareti) denildi.

İncil'de, Simon Magus'un Peter'e af dileyerek yanıt verdiği ve Peter'den kendisi adına dua etmesini istediği anlatılır. Ancak, efsanelerde, mutlak güç sahibi olduğunu söyleyerek kendini öven Neron önünde, Roma'daki havarilere meydan okuduğu anlatılır. Söz edilen bu son olay Hıristiyanlığın kurucularından birkaç kişi tarafından aktarılmıştır. İşaya ve İsa'nın göğe yükselişini taklit edercesine havaya yükseldi, ancak havariler bunu başarmasını önledi ve yere düşerek ayağını ciddi biçimde yaraladı. Daha sonra, diri diri gömülerek bir yoga mucizesi gerçekleştireceği bildirildi. Onu izleyenlere, üçüncü gün mezardan çıkacağını söyledi ki bu, sözcüğün tam anlamıyla, yine İsa'yı taklit etme çabası gibi görünüyor. Yandaşları onu dikkatle gömdü, ancak öyküyü anlatan Aziz Hippolytus, hâlâ yeniden dirilmesini beklediklerini söylemişti. Bu nedenle, ölüm nedenine ilişkin söylentiler türlüdür.

Pseudo-Clementines olarak bilinen Romalı Aziz Clement'le ilişkilendirilen iki eserden, Simon Magus'a ilişkin çok şey öğreniyoruz. Bu eserlerde Vaftizci Yahya'yla bağlantısı kurulmuştur. İsa güneşi simgeler ve burçlar kuşağının oniki simgesiyle özdeşleştirilen oniki havarisi vardı. Vaftizci Yahya, Ay'ı simgeler ve Ay'ın gökteki devrini tamamladığı süre olan otuz günle özdeşleştirilen otuz havarisi vardır. Bu havariler türlü *aeon*'larla özdeşleştirildi. Ay'ın görünümlerinin otuz tam gün olmadığı gerçeğine bağlı olarak, bu havarilerden biri kadındı. Bu eserlerden birinde ona Helen, diğerinde ise, Ay'ın başka bir adı olan Luna denir. Hatırlanacaktır ki, Vaftizci Yahya'yı zamansız bir ölüm yakaladı. Öldüğünde yerine Dositheus geçti, ancak Simon majik yöntemlerle Dositheus'un yerini aldı ve sonra Luna'ya âşık oldu. Origen,[2] otuz izdeşiyle birlikte Dositheus ve Simon'dan söz eder.

İlk din yazarları, genel olarak Helen'in, Simon'un majik sisteminde büyük rol oynadığına inanır. Simon *Tanrının gücü*'nü simgelerken, Helen de *Doğruluk ruhu*'nu simgeliyordu ve Tanrısallığın bir tür yansıması olduğu sanılırdı. Aziz Justin Martyr,* bize Helen'in aslında Yunanlı bir fahişe olduğunu söyler. Aziz Epiphanius, Simon'ı majik sanatında meni ve regl kanını kullanmakla suçlar.[3] Vaftiz ederken suyun üzerinde ateş görülmesini sağlaması, izdeşlerinin Ortodokslarınkinden üstün bir vaftiz biçimi olduğuna inanmalarına neden olduğu söylenir. Aziz Hippolytus,[4] Simon Magus'la ilgili daha çok şey anlatır. İblislerin yardımıyla bazı etkilere neden olduğunu söyler. Evrenin yaratılışını da kendine göre açıklar. Simon'a göre, *ateş* her şeyin özüdür, bundan ötürü Tanrı, Musa'nın anlattığı gibi, yanan ateşe benzer. Bunda Zerdüşt etkisi olabilir. Bu Ateşten altı çift *aeon*, kök ya da güç yayılır. Her çift bir erkek ve bir kadın içerir, erkek eşini korur ve ona bakar. İlk çift, bir anlamda gök ve yeryüzü olan *Akıl* ve *Zeka*'dır. İkincisi, Güneş ve Ay'la özdeşleştirilen *Ses* ve *Ad*'dır. Üçüncüsü hava ve su olan *Mantık* ve *Düşünce*'dir. Bu altı kök, Evrenin altı sınırsız gücünü içerir, ancak potansiyel olarak varolurlar, etkin

* Martyr: Şehit ya da inancından ötürü kurban edilmiş anlamında dinsel terim. (Ed. n.)

değillerdir. Hippolytus, aynı zamanda, Simon Magus'un, sihir ve aşk iksirleri kullandığını, insanların rüya görmelerini ve aralarında Simon ve Helen'in de bulunduğu resimleri kutsal saymaları için iblisleri kandırdığını söyler.

Yılana Tapınma

Hıristiyanlığa kara majiyi katan ilk mezheplerden biri de Ferisiler ya da yılana tapanlardır. Mısır'da başka hayvanlar gibi, yılanın da kutsal sayıldığı görülür. Mısır'da birçok yerde canlı yılanlar beslenir ve onlara saygı gösterilirdi, tıpkı Yunanistan ve Roma'daki Asklepeion* tapınaklarındaki gibi. Ancak, Mısır'da İncil'den bölümler okunduğunda, klasik yazarlar tarafından Eucrates adlı ilginç bir kişinin liderliğinde, yılana tapanlardan bazıları Hıristiyan mesajını yılan kültüyle birleştirdi. Dünyanın, Satürn'ün dünyasal ruhundan başka bir şey olmayan Ialdabaoth'ın etkisiyle ve karanlık ile yasağın özüyle yaratılmış olduğuna inandılar. Âdem ile Havva'yı, İyiliği ve Kötülüğü Bilme Ağacı'ndan (Bilgi Ağacı) yemeyi ikna eden yılan, genel anlayışın tersine, İsa ya da Bilgelik ve Cennetten Kovuluş kötü bir olay değil, bilinçsiz sınırlandırmalardan bilinçli özgürlüğe geçiş olarak görülürdü.

Yılan kesinlikle birçok toplumca bilgeliğin simgesi olarak kabul edildi ve bazen İsa'nın ilk örneği olarak belirir, tıpkı yılan tarafından ısırılan kişileri tedavi etmesi için Musa'nın çölde yetiştirdikleri gibi. Ancak, Epiphanius'a göre, Ferisilerin bir âdetleri vardı. Kutsal Aşai Rabbani ayininde kutsanacak ekmeği önce canlı bir yılanın çevrelemesi sağlanırdı, aynı zamanda Yuhanna'nın sözleri tekrarlanırdı: "Ve Musa'nın çölde yılanı yukarı kaldırdığı gibi, böylece İnsanoğlu'nun da yukarı kaldırılması gerektir." (Yuhanna, 3/14.)

İS 2. yüzyılın pagan filozofu Celsus,[5] Hıristiyanlığa saldırdı. Yazısında Hıristiyanların kullandığı bir majik diyagramdan söz eder. Diyagramda yedi dünyasal ruhun farklı hayvanları simgelediğini belirtir: Aslan başlı, keçi gövdeli ve yılan kuyruklu canavar, boğa, ejderha, kartal, ayı, köpek ve eşek. Büyük Hıristiyan teolog ve kilise babası Origen, *"Celsus'a Yanıt"*ı yazdı. Bu eserinde diyagramı gördüğünü yazar, majiyle bağlantılı olduğunu kabul eder, ancak gerçek Hıristiyanlıkla bir ilgisi olmadığını, büyük olasılıkla günahkâr Ferisiler'in ürünü olduğunu söyler.

Tuhaf Öğretiler

Birinci yüzyılda bir başka Samaria'lı [Filistin], Menander, gnostik bir mezhebin lideridir. Irenaeus ve Eusebius onun Simon Magus'ın ardılı olduğunu söyler. Merkezi Antakya'daydı. Öğretileri Simon'unkilere benzer. Evrenin İlk Gücü'nün, bilinmez ve belki de bilinemez olduğunu, Dünyanın ise Ennoia ya

* Asklepeion: Antik Yunan'da hekim-tanrı olarak kabul edilen Asklepios'a adanmış tapınak ya da şifa merkezi. En önemlisi Bergama'dadır.

da Yüce Düşünce'yle melekler ya da *aeon*'ların yardımıyla yaratıldığını söyler. Meandor, kendinin *aeon*'lardan biri olduğunu ve ruhları denetleyebildiğini iddia eder. İzdeşlerine bu dünyada ölümsüzlüğü ve sonsuz yaşam vaadinde bulunduğu söylenir.

Birinci yüzyılın sonuna doğru Verinthus adında bir Yahudi, Tevrat'ı yorumlamak için uyarlanmış bir gnostisizm biçimi açıkladı. İskenderiye'de eğitim görmüştü. Öğretileri, yine din yazarlarının yazılarında gösterilen kaynaklarla toparlanılabilir. Bu dünyanın yaratıcısının yüce tanrı olmadığını, yavaş yavaş yüksek ruhsal konumundan düştüğünü, Yahudilerin yasalarının daha alt bir melek tarafından hazırlandığını savundu. Halen bazı teozofi çevrelerince kullanılan, İsa ile Mesih'i birbirinden ayıran dine aykırı anlayışı oluşturdu. Buna göre, İsa, Yusuf ile Meryem'in gayri meşru oğluydu. Vaftiz edilirken, ruh biçimindeki *aeon* İsa'nın bedenine girdi. Ardından İsa, Yahudilerin yasalarını bildiren meleğe karşı çıktı, ancak ele geçirildi ve çarmıha gerildi. İsa yakalandığında Mesih, İsa'nın bedenini terk etti ve İsa çarmıha gerilmek üzere götürülürken cennete geri döndü. Bu dindışı düşüncelerini, daha dinsel yapıda olanlarla birleştirdi.

İkinci yüzyılın başlarında Suriyeli Saturninus da bir gnostik mezhebin lideriydi. İzdeşleri vejateryendi, dahası cinselliği şeytansı niteleyerek evlenmez ve çocuk doğurmazlardı. Dünyayı Tanrı değil yedi melek yaratmıştı, yukarıdan inen bir öngörüye göre çalışmış, ancak yalnızca dört el üzerinde yürüyen bir yaratığı yaratmayı başarmışlardır. Daha sonra, Tanrı yaratılışı tamamlamak üzere bir yaşam kıvılcımı göndermiş ve yaratık iki ayağı üzerinde doğrulmuştur. Yedi melekten biri Yahudilerin tanrısıydı. Kurtarıcı, insanları bu meleğin gücünden kurtarmak üzere gönderilmiştir. Kurtarıcı asla insan biçiminde değildi ve yalnızca bir görüntüydü. Saturninus'un kozmik planını din yazarlarından öğreniyoruz. Bu hareketin başlıca merkezi Antakya'ydı. Bu hareket orada, 2. yüzyılın ilk yirmi yılında gelişmiştir (yaklaşık İS 100-120).

Bir Yahudi olan Elxai'nin, bir başka gnostik mezhebi kurduğu söylenir. İS 101'de Alkibiades, Apamea'den (Suriye) Roma'ya bu mistiğin vahiy kitabını getirdi. Diğer gnostik eserlerden farklı olarak, Musa'nın kitaplarını yüce saydı, ancak onlara simgesel bir anlam yükledi. Boyu 160 km olan ve 24 km uzunlukta ayak izi olan Tanrının oğlu ve Ruhulkudüs'ü simgeleyen benzer ölçülerdeki kadın eşiyle iletişim sağladığını iddia etti. Hippolytus tanımladığı bu simgeleri alaya aldıysa da, bunlar kabala sembolizmini belirtir. Bu mezhebin, yeniden vaftiz edilme ve hasta kişileri yedi gün içinde dört kez suya sokmak gibi çeşitli dindışı uygulamaları vardı.

İskenderiyeli Basilides, gnostik liderlerin en etkilisi olarak kabul edilir. Mısır, Kuzey Afrika'nın çeşitli yerleri ve İspanya'da sayısız izdeşi vardı. Bazı arkeolojik kalıntılardan yola çıkarak Britanya'da da izlerine rastlanır. Menan-

der'in ardılı olduğu, onun da ardılının kendi oğlu Isidorus olduğu söylenir. Bununla birlikte, Matta ve Petrus'un yandaşlarından Glaucus tarafından eğitildiği söylenir. Nasıl olursa olsun, onun sistemi dinden fazlasıyla ayrılır. Uygulamada ise, genelde olduğu gibi bazı resim ve melek ile ruh adlarının kullanıldığı majik bir efsundu. İzdeş adayları üç aşamadan geçebilirdi: Maddesel, zihinsel ve ruhsal. Mücevherlere yüce tanrılarının figürleri yontulurdu ve iki simgesel heykelleri vardı ki bunlardan biri, her nasılsa Basilides'in ardıllığını yapmış olabileceği Simon Magus kültünü anımsatırdı.

Basilides'in sisteminde Yüce Varlığa, Yunanca bir sözcük olan Abraksas denirdi. İbranice'de olduğu gibi, Yunan alfabesinin harfleri sayılarla eşleştirilir. Abraksas adının harflerinin sayısal değerleri toplanırsa 365 sayısı elde edilir. Bu yalnızca bir yılın gün sayısı değil, Basilides izdeşlerine göre *aeon*'ların, cennetlerin, ruhların düzeninin ve insan bedenindeki kemiklerin sayısıdır.[6] Abraksas, mücevherlerin üzerinde, insan gövdeli, insan kollu, horoz başlı ve bacak yerine yılanlar olan bir biçimde betimlenir. Kırbaç ve kalkan taşır. Bazen dört atın çektiği bir at arabasında resmedilir. Her iki yanında güneş ve ay bulunabilirdi. Bu varlık dünyayı yaratmadı, ancak en azından hayvanların yaratıldığı aşamaya dek *aeon*'ların yaratılış çalışmasını onaylamıştır. Anlaşılan beşer ruhu, son sistemde olduğu gibi Tanrıdan gelmişti. Ancak, insanoğlu özellikle Yahudi ulusunu yöneten melekten çok çekti, bu nedenle Yüce Varlık insan, İsa'yla daha önce belirtildiği gibi birleşen *Nous* ya da İsa adında ilk *aeon*'u gönderdi. İsa, insan olan İsa'yı çarmıha gerilmeden önce terk etti. Daha sonra, Basilides izdeşleri onun İsa değil, vahiy edilen öyküden anımsanacağı gibi, İsa'ya çarmıhı taşımasına yardım eden ve onun yerine çarmıha gerilen Siren'li Simon olduğunu söyledi.

Basilides astrolojinin güçlü savunucularındandı. Beytlehem Yıldızı'ndan, müneccimlere İsa'nın gelişini bildiren astronomik fenomen olarak söz eder. Bununla birlikte Hippolytus'a göre, İsa'nın bir ara söylediği, "Saatim henüz gelmedi," sözünün, İsa'nın astrolojiyi kullandığının açık belirtisi olduğunu söyledi.

İskenderiyeli Carprocates, Mısır'da oldukça çok izdeşi olan bir başka gnostik liderdi. Bayan izdeşlerinden biri olan Marcelina, bu hareketi yaklaşık İS 150'de Roma'ya taşıdı. Bu mezhepte heykeller yaygın olarak kullanılırdı. Marceline ve genç yaşta ölen Epiphanes'in (Carpocrates'ın oğlu) resimlerinin olduğundan söz edilir. İsa Mesih'in resimlerinin yanısıra, Pythagoras, Platon, Aristoteles ve diğer pagan bilginlerinin resimlerini de kullandılar. İsa'yı, Yusuf ve Meryem'in gayri meşru çocuğu olarak görüp, yaratılışının diğer insanlardan hiçbir farkı olmadığını söylediler. Beşerî içgüdüler doğru ya da yanlış değildi, yalnızca düşüncelere ve söylenilenlere göre uygulanırdı. Sonuç olarak, mallar ve kadınlar ortaktı. Kimilerine göre Carpocrates açıkça büyü, iksir, uyuşturucu ve ruhların mesajlarını kullanıyordu.

İskenderiyeli Valentinus, büyük olasılıkla gnostiklerin arasında en başarılı olanıydı. Yaklaşık olarak İS 140'da Mısır'dan çıkıp, 157'ye kadar çalıştığı Roma'ya gitti. Yüzyılın sonunda, Avrupa, Asya ve Afrika'nın çeşitli yerlerinde, ancak en çok da Kıbrıs'ta sayısız müridi vardı. İS 160'da öldü. Sistemi karmaşık sayılabilir ve bu sistemde İsa da Mesih de birbirinden farklı *aeon*'lardır. Valentinus'un ölümünden sonra çok sayıda izleyicisi, birkaç liderin yönetiminde bölündü ve kimileri yeterince karmaşık olan sisteme başka kavramlar da ekledi. Hareket, 3. yüzyılın başında en üst noktaya ulaştı, ancak 5. yüzyılda tümüyle yok olmuş görünüyor.

İkinci yüzyılın ortalarında Valentinus'un en etkileyici ardılı Marcus'du. Irenaeus, Hippolytus ve Epiphanes, onun yaptıkları ve düşüncelerinden söz ederler. Majik sanat ve bilimlerinde oldukça deneyimliydi. Sayı ve harflere büyük önem verirdi. Gerçeğin ta kendisi, Yunan alfabesiyle simgeleştirilmişti. İsa'ya o nedenle Alfa ve Omega denildi. Sayılar ve harfler çağdaş numerolojide olduğu gibi birbiriyle ilişkiliydi. Marcus, ayrıca, adlarının sayısına göre otları da kullandı. Yedi sesli harfin yedi gezegenle ilişkili olduğunu söyledi. Ruh çağırır (Irenaeus, iblisleri çağırdığını öne sürer) ve onların yardımıyla kehanette bulunurdu. Kadın izdeşlerini de kehanette bulunmaları için cesaretlendirir ve kehanette bulunacak olanları kura çekerek seçerdi. Seçtiği kişilere majik güçlerini aktardığını iddia ederdi. Aşk iksirleri kullanarak kadınları baştan çıkarmakla suçlandı ve olağan cinsel ahlak kurallarının ötesinde olduğu iddia edildi. Marcus, Kutsal Aşai Rabbani ayininde bazı günahkâr numaralar yapardı. Bazen biri büyük biri küçük iki kadehle Komünyon kutsamasında bulunurdu. Küçük kadehin içindekini büyüğe aktarır, diğer kadeh ağzına kadar dolar, hatta taşar ya da taşacak gibi olurdu. Diğer bir numarası, beyaz şarabı üç kaba aktarmaktı, birinde kan kırmızısı rengine diğeri mora, diğerindeyse laciverde dönüşürlerdi. Aeon Charis'in kanının kaplardan birine damladığı sanılırdı. Epiphanes bunun şeytani majiyle yapıldığını söyler ve Hippolytus ise kimyasalların kullanıldığını belirtir.

Aynı dönemde başka gnostikler de vardı, ancak onlar majik bakımdan daha az önem taşırlar.

Şeytana Tapınma

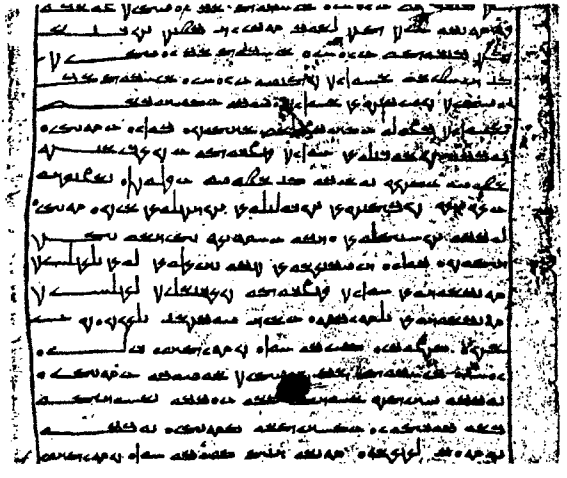
Dünyanın kötü bir güç tarafından yaratıldığı inancı, adım adım bu gücün sevgisini kazanma çabalarına dönüşmüştür. Sonunda, gnostik hareketin yavaş yavaş geliştirilmesiyle karşımıza şişirilmiş bir şeytana tapınma çıkar. En çok bugün hâlâ varolduğu Ortadoğu'da ilgi gördü ve hiçbir bağlantısı olmadığı ve tümüyle farklı olan Avrupa'daki büyücülük hareketiyle karıştırılmamalıdır. Aslında, gnostik kökenli şeytana tapanlar korkunun esiridirler; öte yandan iyi ve alçakgönüllülerdir.

Tüm bunları başlatan kişi aslında gnostik değildi[7], gerçi onun için "gnostiklerin sonuncusu" denirdi.[8] Bu kişi, Edessa'lı (Suriye) Bardesanes'di (İS 154-222). Onun İskenderiyeli[9] ve Manesli[10] Aziz Clement'in öğretmeni olduğu sanılmaktaydı. Bardesanes astroloji öğretmeniydi, öte yandan özgür irade görüşünün güçlü bir destekçisiydi. Bu nedenle yıldızların her şeyi yönetmediğini yalın bir biçimde açıkladı ve bu gerçeğin kanıtı olarak farklı halkların gelenekleri arasındaki farklılıkları aktardı. Suriye dilinde, *"Ülkelerin Yasaları Kitabı"*nı yazdı. Bu eser hâlâ bulunmaktadır ve Thorndike'e göre,[11] İngilizce'ye çevrilmiştir. Ayrıca, öğretisini yaymak amacıyla birçok ilahi yazdı.[12] İsa'nın bedeni ve yeniden dirilmesi gerçeğini reddetti. Dünyadaki kötülüğün iyilikle eşit ya da neredeyse eşit olduğuna karar verdi. Önceden gördüğümüz gibi, Zerdüştçülükte de yer alan bu düşünce Bardesanes'in Yezidîlerin kurucusu sanılmasına neden oldu.

Maniheizm'in kurucusu Manes ya da Mani Ecbatana Med ülkesinde doğdu, Pers asıllıydı ve Zerdüşt dinine göre yetiştirildi. Hıristiyan oldu, ancak eninde sonunda, güçlü bir kötü varlıkla birlikte iyi bir Tanrının olduğu düşüncesinin açıkça ilgisini çekmesiyle Gnostisizm'den etkilendi. Kuşkusuz, Bardesanes, Basilides ve katı bir münzevî eğilim de katan Marcion'dan etkilendi. Sonuçta, Maniheizm oldukça gelişmiş bir majik külte sahipti. Örneğin, Thorndike[13] İS 900'dan kalma Maniheist bir metinden söz eder. Bu eserde yedi gezegen, beş madde, beş majik bitki, beş tanrı ve beş canlı varlık türü: insanlar, dört ayaklı hayvanlar, sürüngenler, suda yaşayan ve uçan hayvanlardan söz ediliyordu. Tümü tanrıların hapsettiği beş iblisle özdeşleştirilir. Şeytanın, insanın akıl gücünü hapsettiğini ve bunların Mani'nin ileri sürdüğü beş kurtarıcı; acıma, pişmanlık, sabır, bilgelik ve inanç tarafından özgür bırakılabileceği belirtilir. Başka sayılara dayanan daha birçok sayısal ilişkilendirmeler vardır, örneğin, 10 gök, 12 büyük kral vs. Bu elbette, geç gelişmiş Maniheizmdedir, ancak sistemin adil sunumudur. Bunun güçlü bir biçimde astrolojik olduğunu biliyoruz. Hippo'lu Aziz Augustine gençken bir Mani izdeşi ve ateşli bir astrologdu. Hıristiyan olduktan sonra, bazı doğa nesnelerinin Güneş'ten ve Ay'dan bir noktaya kadar etkilendiğini kabul etse de, astrolojiye saldıran bir yazı yazdı. Mani'nin ölümünden sonra Maniheistler, Mani'nin yerini alan bir başrahip, oniki havari, rahiplerin yanısıra yetmişiki piskopos, diyakonlar ve vaizlerden oluşan bir hiyerarşi oluşturdu. Vaftiz olmak yerine yağla kutsanırlardı. Aşai Rabbani ayinleri olur, ancak pazar günü oruç tutarlardı. Maniheizm Asya'da hızla yayıldı, kısa sürede Mısır ve Roma'ya ulaştı ve 6. yüzyıla dek varlığını sürdürdü. Politikada hak iddia ederdi ki o günlerde politikayla din birbiriyle içli dışlıydı. Bu nedenle, Hıristiyanlıkta olduğu gibi sert baskılar gördü. Mani, Pers Kralıyla zıtlaştı. Kısa süre sonra tutuklandı ve Persler tarafından İS 277'de diri diri derisi yüzüldü.[14] Mani'nin Süryanice altı eseri ve oldukça bozuk olduğunu öne sürdüğü İncil'in karşıtı olan Farsça bir Kutsal Va-

hiy[15] yazdığı söylenir. İsa'nın Mitra ile bir olduğunu, onun düşsel bir bedenle dünyaya konuk olduğunu, Şefaatçiyi (Paraclete) göndereceğine söz verdiğini ve bu Şefaatçi'nin Mani olduğunu belirtti.

İS 385'te Priscillian adında Hıristiyan bir piskopos Treves'te birkaç arkadaşıyla birlikte büyücülükle suçlanarak idam edildi. Galya* ve özellikle İspanya'da gnostik ya da Maniheist düşünceyle Katolik dinini birleştirmeye çalışan güçlü bir hareketin lideriydi. İsa'nın doğumu ve tekrar doğumu düşüncesine karşı çıktı ve dünyayı kötü bir maddenin yarattığına inandı. Priscillian'm bazı eserleri hâlâ varlığını sürdürmektedir. İdam, Galya ve İtalya'nın piskoposlarınca büyük üzüntüyle karşılandı, çünkü o zamanlarda Katolik inançlarına karşı çıkanlara karşı cezalandırıcı bir davranışta bulunmak gelenekleşmemişti.

Bir Sabiî nazarlığı.
(British Museum)

Mandaeanler (Sabiîler) ya da Yuhanna'nın Hıristiyanları, Bağdat'ın güneyinde varlığını sürdüren sayıca az bir mezheptir. *Manda*, gnosis[16] ile eş anlamlıdır. Onların Vaftizci Yahya'nın mezhebinden olduğu söylenir. Vaftizci Yahya'nın izlenmesinin bazı gnostiklerce savunulduğu anımsanacaktır ve bu günümüze kadar sürmüş olabilir. Vaftiz, ana ayinlerinden biriydi, ancak arınmak için çok sık yinelenirdi. Birkaç alt bölümü de olan dört ana ayinsel yemekleri vardır.[17] Bunlardan bazıları ekmeği kullanır, ancak çoğunlukla diğer törenlerde kullanılan şarabın yerini su alır. Aralarında birkaç tür daha yemek vardır ve bazen bir güvercin ve bir koyun kurban edilir. Sünnet töreni yoktur. Biri astrolojiye adanmış, beş kutsal kitapları vardır.[18] Sabiîler'de, Kalde astrolojisinden birçok iz bulunur. Pleiades takımyıldızına ve Kutup Yıldızı'na büyük önem verirler. Kalıcı hiçbir tapınakları yoktur, ancak gerektiğinde dallardan oluşan tapınaklar inşa ederler. Budge'e göre,[19] bazı bölümleri çağımızın ilk yüzyılı kadar eski, birkaç kutsal kitapları vardır. Mandean teolojisi kuşkusuz Gnostiklerden türemiştir. Dünya ve insan, Thorndike'a göre,[20] Ferisîlerin Ialdabaoth'una bağlı bir *demiurge* tarafından yaratılmış. Tarih, gezegenlerle uyumlu olarak yedi aşamaya bölünmüştü. İsa'nın Merkür gezegeni tarafmdan yaratıldığı sanılmaktaydı. Kozmolojilerinde, numerolojinin özellikle 5, 7, 12 ve 360 sayılarının önemli bir yeri vardı.

* Galya: Bugünkü Fransa ve İtalya'nın kuzeyini kapsayan bölge. (Ed. n.)

Yezidîlerin merkezi Mezopotamya'da Musul'du ve dağınık bir biçimde de olsa Irak, Ermenistan ve Kafkaslara yayılmışlardı. Yaşadıkları her bölgede, üzerinde uzun koni biçimli, dikey beyaz, kenarları derinlemesine oyulmuş, sivri bir kule biçiminde anlaşılmaz türbeler görürüz. Betondan yapılmıştır. Her biri bir azize adanmış, ancak tamamıyla kutsal kişilerin mezarları değildirler. Belirli mağara ve ağaçlar da kutsal sayılır. Küçük tapınaklar inşa ederler. Kutsal yılanlar beslerler. Mavi renkten[21] özellikle nefret ederler. Onlara konuk olan herkes dost insanlar oldukları konusunda görüş birliği içerisindedir ama şöyle bir tuhaflıkları vardır: Adından asla söz edilmemesi gereken ve *Melek Tavus* olarak adlandırdıkları Şeytandan fazlasıyla korkarlar. Ona ilişkin kuş benzeri resimleri vardır.[22] Yedi ruhtan biridir ve en çok ona önem verilir. Onlara göre, Yüce Tanrıya ibadet etmeye gerek yoktur. O asla birine zarar vermez. Kötü olanın sevgisi kazanılmalıdır. O iyilik de yapabilir, kötülük de yapabilir, ancak Yüce Tanrı hep iyilik yapar. Kötü olanın Yüce Tanrıyla her an uzlaşabileceğine inanırlar. İsa'nın çarmıhta öldüğüne inanmazlar ama ilahi hiyerarşilerine İsa'yı da katarlar. Dünyasal hiyerarşilerinde babadan oğula geçen rahiplik ve yüce başrahiplik birkaç rütbeye bağlıdır. Dindarlar da, rahipler de vaftiz edilir ve erkekler çoğunlukla sünnet edilir ama bu belki de Müslüman komşularıyla anlaşmak için ortaya çıkmış olabilir ve isteğe bağlı gibi görünmektedir. Kadınlar çarşaf giymez. Reenkarnasyona inanırlar ve en azından bazıları, ender de olsa, insanların bir hayvan olarak yeniden yaşayacağına dair inançlara sahiptirler.

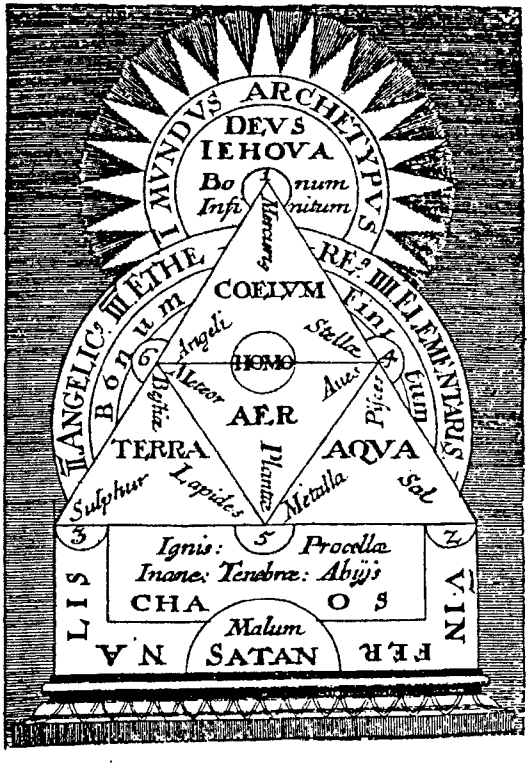
Yezidiler İsa ve çeşitli İncil peygamberleri dışında, 1155'te ölen aziz ya da şeyh Adi ben Masafir'e saygı duyarlar. Müslüman etkisi nedeniyle *halife* de denilen bu başrahibin, doğrudan Adi'nin soyundan olduğuna inanılır. Yalvah adında bir kutsal kitapları vardır ama gizlidir. Yirminci yüzyılın başlarında bir çevirisi çıktı ama bilginler bunun düzmece olduğunu düşünürler.[23]

Gnostik Kalıntılar

Gnostik kuramlara ilişkin bilgilerimizin çoğu din yazarlarının yazılarından gelir. Ayrıca, genel olarak Gnostiklerle ilişkilendirilen ve uygulanan verilerle bağdaşması zor olan arkelolojik kalıntılar vardır. Bunların çoğu, Mısır ve az da olsa Anadolu'da bulunan İÖ 250 - İS 400'den kalma taşlardır. Gökcevher, yeşim taşı, kantaşı, akik, kırmızı akik, yeşilimsi kuvartz, gökzümrüt, damarlı akik, necef taşı ya da granit, üçgen, kare ya da oval olabilirler ve üzerlerinde çeşitli figürler oyulmuştur. Artık, İsa'dan önceki dönemden kalma denilenlerin doğru olarak gnostik sayılamayacağı oldukça açıktır ve hatta, erken Mısır mitolojisinden bilinen kişilikleri resmederler. Aralarında Osiris, Isis, Harpokrates, Harthor, Thoth ve Anubis vardır. Daha sonra bunlar Hıristiyan figürlerinden daha çok önem taşımaya başlar. Osiris ya da Serapis figürleri İsa ile

özdeşleştirilir. Isis Meryem olur, Hathor Sophia olur. Abraksas'ta durum değişir. Bunlar daha sonra gerçekleşir ve bu nazarlıkların gnöstik özellikte olduklarına ilişkin kuşku yoktur. Ferisilerin yılanı gibi, diğer figürler ve yedi dünyasal ruhu simgeleyen hayvanlar, sık sık Yunan tanrılarıyla karışmış olarak karşınıza çıkar. Çoğunda, daha çok İbranice'den türeyen sözcükler Yunan majiskül harfleriyle yazılıdır. Iao, Sabaoth, Adonai (ya da Adonaus), Ialdabaoth, Elvens, Oreus ve Astanphaeus gibi adlar sık sık majide kullanılır ve bu Ortaçağ'a dek sürmüştür. Bunlar Ferisiler arasında (Aziz Irenaeus'a göre), cennetten kovulan Ialdabaoth ya da Satürn'ün lideri olduğu yedi şeytanı simgeliyordu. Öte yandan, yukarıda yazılı ilk üçü gibi bu adlar Ortodokslukta Yüce Tanrıyı belirtmede kullanıldı.

Setian gnostikleri de onları yedi dünyasal ruh yerine kullandı. Setianlar, Âdem'in üçüncü oğlu Şit'i (Seth, Set) yücelten ve hatta Şit'i İsa'yla özdeşleştiren küçük bir gnostic topluluktu. Josephus, *"Jewish Antiquities"*inde (Yahudi Sanat Eserleri)[24] Şit'in çocuklarının ilk astronomlar ya da daha doğrusu, ilk astrologlar olduğunu ve Âdem'in dünyanın bir kez ateşle, bir kez suyla yok edileceğine ilişkin kehanetine göre, buluşlarını biri tuğladan (yangına dayanması için), diğeri taştan (sele dayanması için) iki sütuna yazdıklarını ve birinin Siriad ülkesinde (Mısır) bulunduğunu söylerler. Başka bir efsane, iki sütunun da Tufan'dan sağlam çıktığını ve sırayla Hermes Trimegistus ve Pythagoras tarafından bulunduğunu söyler. Kabalacı öğretide olduğu gibi, iki sütunun Gnostik öğretide de önemli bir yeri vardır ve farmasonluk böyle yaygınlaşınıştır.[25]

Evrenin Hermetik tasarımı. (1749)

Pistis Sophia 5. ve 6. yüzyıllardan kalma bir Kıptî elyazmasıdır ve büyük olasılıkla özgün biçimi Yunancaydı. Latince, Fransızca, Almanca ve İngilizce[26] çevirisi vardır. Kitapta hiçbir kara majik unsur yoktur ve gerçekte, uyuşturucunun kullanımını da, bu tür uygulamaları da yasaklar. Çoğu Gnostik öğretiden farklı olarak, kitap Tevrat'ın öğretisine karşı değildir. Yeniden dirildikten sonra İsa'nın Havarileriyle birlikte,

Meryem Ana, Mary Magdalena ve Martha'ya aktardığı öğretilerini içerdiğini iddia eder. İsa, onların birçok sorusunu yanıtlar. Kitaba göre, İsa dirildikten sonra onlarla onbir yıl yaşadı. İsa'nın, pusula ibreleri, ateş, şarap ve sudan yararlandığı çok güçlü kutsal uygulamalarını anlatır. Misterler'de yer alanlara, doğal olayların ayrıntılarını vermekle kalmaz, aynı zamanda gerçek bir Ruhsal Bilim'in ortaya konulacağından da söz edilir. Hatta kitapta, İsa'ya ışıktan bir örtü giydiren bir dişil gücün günahtan arındırıldığı öykünün anahatlarının belirtileri vardır.

NOTLAR

1 Resullerin İşleri, 8/ 9-24.
2 Thorndike: *"History of Magic and Experimental Science"* (Maji Tarihi ve Deneysel Bilim), cilt I, 1929. Simon Magus'la ilgili birkaç kaynağı bu yazara borçluyum.
3 G. R. S. Mead, 1896 ve G. Horner, 1924 tarafından çevrilen Gnostik eser Pistis-Sophia'ya eklenen *"The Book of the Saviour"*da (Kurtarıcının Kitabı) korkunç bir günah olduğu yazar.
4 *"The Writings of Hippolytus"* (Hippolytus'un Yazıları), 2 cilt, çeviri Edinburgh, 1868-1869.
5 Daha sonraki yüzyılda yaşayan aynı adlı tıp yazarıyla karıştırılmamalıdır.
6 Bu sayının herhangi bir yönteme göre yanlış olduğunu belirtmeye gerek bile yok.
7 Thorndike, a.g.e.
8 M. A. Canney: *"An Encyclopedia of Religions"* (Dinler Ansiklopedisi), Londra 1921.
9 Canney, a.g.e.
10 Thorndike, a.g.e.
11 a.g.e.
12 Canney, a.g.e.
13 a.g.e. Metin 1913'te gün ışığına çıkarıldı.
14 Olağan öykü budur; Widengren [*"Mani and Manichaeism"* (Mani ve Maniheizm), 1961, çeviri 1965] onun zincire vurulduğunu ve bunun sonucunda öldüğünü söyler.
15 Canney, a.g.e.
16 Canney, a.g.e.
17 E. S. Drower: *"Water into Wine"* (Sudan Şaraba Doğru), Londra 1956.
18 Canney, a.g.e.
19 *"Amulets and Superstitions"* (Nazarlıklar ve Batıl İnançlar), Londra 1930.
20 a.g.e.
21 Ya da Satürn'ün=Şeytan? kutsal saydığı çivit mavisi olabilir.
22 Bu kuş Müslümanların olağanüstü *simurg*'u ile eşleştirilmiştir.
23 Canney, a.g.e.
24 Bölüm II, sayfa 27, *"İşler"*, çeviri, Londra, tarih verilmemiş.
25 J. S. M. Ward: *"Freemasonry and the Ancient Gods"* (Farmasonluk ve Kadim Tanrılar), Londra, 1921, bu sütunlardan söz eder.
26 İngilizce çevirisi G. R. S. Mead, 1896 ve G. Horner'dandır, 1924.

14
Druidler ve Periler

Kelt Kültürü

Bir soydan çok bir soyla birlikte bir kültür oluşturan Keltler, Kafkas bölgesindeki diğer Hint-Avrupa halkları gibi türedi. Plutarch, Keltlerin Kırım'dan geldikleri görüşünü savunur. Bazıları Balkan yarımadasına dağıldı, diğerleri Alpler'e ulaştı ve sonunda Roma'da toplandılar. Ama oradan kovuldular ve geriye kalanlar Orta Anadolu'ya göç ederek Galatya olarak bilenen ülkeyi kurdular. Diğerleri Danimarka ve Almanya'ya ulaştı, ancak Cermenlerce buradan sürüldüler. Bugünün Fransa, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'una girenler daha başarılıydı ve başlangıçta Romalıların Galya olarak bildiği Seine ve Garonne nehirlerinin arasında kalan bölgeye yerleştiler. Diğerleri, bugünkü kuzey İspanya ve Portekiz'e yerleştiler. İspanya, Portekiz, Fransa, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'dan Büyük Britanya ve İrlanda'ya geçtiler.

Kelt dilleri Britanya ve Fransa'nın Bretagne bölgesinde günümüze kadar geldi. Aralarında İrlanda'da konuşulan İrlanda Kelt dili ya da İrlanda Gal dili, İskoçya'da konuşulan İskoç Kelt dili, Man Adası'nda konuşulan Manx dili, Galler'in Gal dili, Bretagne ve Cornwall'da Breton (uygulamada yok olan) ve Cornwall dili vardır. Kelt kültürü en iyi biçimde, istilacıların oldukça az karıştığı İrlanda ve Galler'de korundu fakat burada bile büyük değişikliklere uğradı.

Keltlerin, en önemli gelişimini İrlanda'da İS 1. ve 2. yüzyıllarda tamamlayan karmaşık bir sosyal düzeni vardı. C. S. Coon[1] bunu, son dönem arkeolojik araştırmalara dayanarak açıklamıştır. Başta Tüm İrlanda'nın Yüce Kralı, altında Ulster, Munster, Connaught, Leinster ve Maeth büyük eyaletlerinin beş Kralı, onların altında eyalet Kralları, onun altında Bayır ve Tepelerin Kralları, onun altında Soylular'dan oluşan dört sınıf, onların altında çiftlik sahipleri, onun altında işçiler ve zanaatkârlar ve sonunda toprağa bağlı köylülerin olduğu feodal bir sistem vardı. Toprak da buna göre bölünmüştü, yalnızca son sınıf toprak sahibi değildi. Toprak sahipleri ve köylülerin dışında Druidler adı verilen bir eğitimliler sınıfı vardı. Her şeyi düzenleyen bağımsız bir hiyerarşileri vardı, örneğin Yüce Kral ve diğer kralların, soyluların ve çiftlik sahiplerinin randevularını

Kâhin-şair bir gezgin Druid.

tutar ve rahip, hâkim, doktor, eğitmen, şair, astrolog ve majisyenlik yaparlardı. Yunan alfabesini kullanarak yazı yazdıkları söylenir. Ayrıca, dikey ve yatay kalem vuruşlarıyla yazılan harfler birbirleriyle birleştirilerek yatay bir çizgi üzerine yerleştirilen kadim *Ogham alfabesi*'ni kullandıkları da söylenir. Ama klasik yazarların tümü Druid bilgisinin yazarak değil, ezberlenerek öğrenildiği konusunda görüş birliğindedir. Bu nedenle, bir Druid'in eğitimi yirmi yıl gibi uzun bir zaman birimi kadar sürebilirdi. Klasik yazarlar *Druidess*'lerden söz ettiğine göre, Druidler topluluğuna kadınlar da kabul edilirdi. Diğer rahipliklerde olduğu gibi, birkaç inisiyelik sınıfı vardı. Bu sınıflardan ikisi ozanlar ve gezgin kâhin-şairler (Bards and Ovates). Bunların, Druid olabilmek için ön koşullar olup olmadığını bilmiyoruz, ancak dinsel bir uygulama olarak şiirin oldukça geliştiği kesindir. Eski Yunanlıların *pythoness*'leri* gibi, Druidess'ler de öte dünyayla iletişim kurmak için medyum olarak kullanılmış kadınlar olabilirler.[2]

Druidizm, Hıristiyanlıktan önce Büyük Britanya ve Galya'da da gelişti. Druidlerle kişisel olarak görüşen Julius Caesar (bilindiği gibi İÖ 55'te İngiltere'yi istila etti), Druidlerin, eğitim için Galya'dan Britanya'ya gittiklerini söyler. Bununla birlikte, ana merkezleri gibi görünen Anglesey'de Druidler için bir okul olduğu belirtilir. Resmî din Hıristiyanlık olunca, Druidler Rahip ve Başdruid piskopos oldular.

Arkeolojik bulgular Sakson fethi öncesinde Britanya halkının çıplak barbarlar olduklarını gösterir ve Caesar'ın tanımladığı gibi, "çivit otuyla boyanmışlardı," oldukları belirtilir. Tunç Çağı'ndan Demir Çağı'na geçmişler; muhteşem çömlekler, aletler ve zırhlar yapmışlar ve dokumacılıkta gelişmişlerdi. Kişilerin giysileri rütbelerini gösterir, üzerlerindeki renkler de konumlarını belirtirdi. Druidler tunç ve altından araçlar kullandı[3] ve kullandıkları altın göğüs zırhları ve gerdanlıkları müzelerde görülebilir. Piskopos asası taşırlar ama çoğu şist'tendir (yaprak kaya).

* Pythoness: Eski Yunanistan'da, yoksul halkın arasından seçilen ve kehanet tapınaklarında inisiyasyondan geçirildikten sonra rahibe olan kadın kâhin. Sözcük, antik kehanet merkezi Delphoi kentinin eski adı olan "Pytho" ile bağlantılıdır. (Ed.n.)

Druidizm konusu arkeologlar için yarım yüzyıldan fazla bir süredir tam olarak çözülebilmiş değildir. Bunun nedeni, 18. ve 19. yüzyıl romantik yazarlarının Druidleri ısrarla Stonehenge gibi Kiklopik anıtlarla ilişkilendirmeleri ve Stonehenge'in Druidlerin denetimi altında inşa edildiğini öne sürmeleridir. Artık bu görüş ortadan kalktı. Stonehenge ve Avebury'nin ilk araştırmacıları olan W. Stukeley (1687-1765) ve sanatçı ve şair W. Blake (1757-1827), ataerkil dinin yurdunun Britanya olduğu görüşünü savundular ve bu dinin Druidizm olduğuna inandılar.

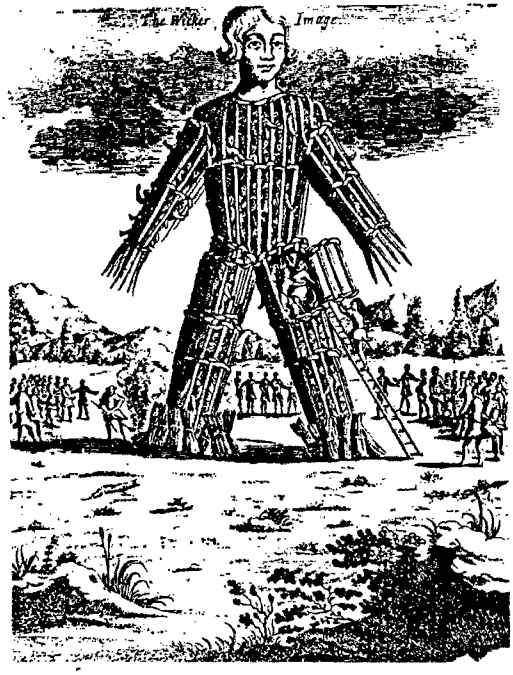
Çağdaş görüşe[4] göre ise, Druidizm iki gerçeğe dayanan bir ağaç kültüydü; 1- Büyük Britanya ve İrlanda'nın da içinde bulunduğu Avrupa, Hıristiyan çağının başlangıcına dek en çok meşe ağacına rastlanıldığı geniş ormanlarla kaplıydı; 2- Meşe ağacının meyvesi olan meşe palamutu, bu geniş bölgede yaşayanların temel besin maddesiydi.* Klasik toplumlarda da bu kült vardı, çünkü tanrılarının kralı Zeus, meşe tanrısıydı. Ancak Antik Yunan ve Roma'da (Demeter ve Dionysos ile kişileştirilmiş) mısır ve şarap kültü buna karşılık gelir ve birçok yönden daha karmaşıktır.

Druid Ayinleri

Druid tapınımının en tuhaf yönü, tohumlarını kuşların yerleştirdiği, ağaçlarda yetişen yarı asalaksal bir bitki olan ökseotuna saygı duyulmasıdır. Meşe ağacında görülmez, ancak Druid ayinleri sırasında bulunup altın bir orakla kesilmiş olmalıdır. Ökseotunun kesilmiş dalları izdeşlere dağıtılırdı. Bu kitabın yazarı, 1944'te bu ayini, Hıristiyan Aşai Rabbani[5] ayiniyle karşılaştırarak bir kuram öne sürdü. Mesih'in bir dal olduğuna işaret eden Elder'ın[6] sözüne dayanmaktaydı. Jesse'nin Ağacı olarak bilinen ve birçok Ortaçağ metinlerinde gerçek bir ağaç gibi betimlenen İsa'nın atalarından kalma ağacı, meşe ağacı simgeler. Bir kuş bu ağacın üzerine ökseotunun tohumunu yerleştirir. Kuş, Jesse'nin Ağacı'na İsa'nın tohumunu yerleştiren Ruhülkudüsü simgeler. Bu kutsal bitkiye yalnızca altın dokunabilir, asma töreninin şarabı kutsamadan sonra Mesih olunca, yalnızca kadehin iç bölümündeki altın yüzeye değmesine izin verilir. Birkaç bitkinin ayinsel önemi olduğu belirtilmelidir. Ökseotunun Cermenlerce de kutsal sayıldığını ekleyebilir ve bazı efsanelerde çarmıhı oluşturan ve gerçek ağaç boyutlarında bir bitki olduğu söylenir. Virgilius ve çağdaş dönemde Sir James Frazer'ın bitki kültü üzerine yazdığı kapsamlı yazılarda ökseotunun altın dal olduğu belirtilir.

Druidlerin, içine hayvanları ya da insanları koyduğu ve kurban olarak yaktıkları dev sepet işi figürleri yaptıklarından söz edilir. Bunun gibi dev figürler ürettikleri, bunlarla geçit töreni yaptıkları ve sonunda kurban ettiklerine ilişkin

* "Druid" sözcüğü, Kelt dilinde "meşe ağacını bilen" ya da "bulan" anlamına gelir. Druidler'in, meşe ormanlarında yaşamlarını sürdürdükleri için bu adı aldıkları öne sürülür. (Ed.n.)

Druidler'de insan kurban etme ayinine ilişkin bir gravür. (1676)

hiç kuşku yoktur. Bu uygulama İngiltere'de yüzyıllarca sürdü ve her 5 Kasım'da Guy Fawkes'ın içi doldurulmuş kuklalarının yakılması bu uygulamadan gelir.*[7] İnsan kurbanlarının kullanılıp kullanılmadığı tartışılır. Elder[8] bu düşünceye karşı çıkar, Canney bunun kuraldışı olduğunu düşünür ve kurbandan birkaç damla kan alındığı ve sonra yalnızca kuklasının yakıldığı bazı örneklerden söz eder.

Yılda dört kez büyük Druid şenlikleri düzenlenirdi. Böyle zamanlarda şenlik ateşleri yakılırdı. Mayıs başında Beltane kutlanırdı. Bu, bahar şenliklerinde, halk oyunlarının başlangıcında, Mayıs kral ve kraliçelerinin seçimi, Kilisedeki Aziz Walpurga Günüyle (1 Mayıs) çakışan büyük cadılar bayramı ve sonraları aynı günde çeşitli İşçi ve Komünist parti kutlamalarında sürdürüldü. Ağustos başında Lugnasad kutlanırdı. Ortaçağ'da, 1 Ağustos'ta Lammas** ya da Ağustos Gule'si şenlikleri adıyla anıldı. Samhain, Kasım'ın başında gerçekleşir. Bu, Katolik Kilisesince "All Saints" (Tüm Azizler Günü, 1 Kasım) ve "All Souls" (Tüm Canlar Günü, 2 Kasım) kutlamalarına ve Protestanlar arasında Guy Fawkes Günü'ne (5 Kasım) dönüştürülmüştür. *Oimelc*, İrlanda'da *Earrach* olarak bilinir ve Şubat başında (1 Şubat) kutlanırdı; güzel bir anıt mezarı olan Azize Bridgit Günü (Kelt tanrıçalarından biriyle aynı adı taşır) ve mumların kutsandığı gün olan "Purification" ya da "Candlesmas" (2 Şubat) ile aynı güne gelir. Ayrıca, yaz gündönümünden üç gün sonra kutlanan bir şenlik daha vardı ve Hıristiyanlık döneminde Vaftizci Yahya'nın doğumu olarak bilinen bu günde, *ateş tekerleği töreni* adında, yanan bir yük arabasının tekerleğinin bir tepeden aşağı bırakıldığı, günümüze dek sürdürülen bir gelenek vardı.*** Bununla bir-

* Guy Fawkes (1570-1606): İngiliz Katoliklerinin, artan baskılara misilleme olarak Parlamento'yu havaya uçurup Kral I. James ile önde gelen bakanları öldürmek amacıyla düzenledikleri "barut komplosu"nun elebaşlarından. Fawkes'ın öldüğü yıl olan 1606'dan beri her yıl 5 Kasım'da kutlanan "şükran günü"nde (Guy Fawkes Night) havai fişekler atılır ve komploculları temsil eden kuklalar yakılır. (Ed.n.)

** Lammas: "İlk meyve şenliği". Bugün büyük ölçüde "August Bank Holiday"e dönüşmüştür ki İngilizce'de "bank holiday", cumartesi ve pazar günlerinin dışında bankaların kapalı olduğu resmî tatil günü anlamına gelir. (Ed.n.)

*** Bir kentin koruyucusu Vaftizci Yahya olarak seçilmiş ise, bu şenlik günümüzde de sürdürülmektedir. İtalya'da Floransa'da (Ed.n.)

likte, Noel'le çakışan, kış gündönümünden üç gün sonra kutlanan bir şenlik daha vardı. S. C. Cox[9] mevsimlerin Druidlerce kişileştirildiğini söyler; Bahar'ın bir gençle, Yaz'ın yetişkin bir erkekle, Güz'ün orta yaşlı bir kişiyle ve Kış'ın bir yaşlı erkekle... Kış, Aziz Nicholas adıyla bilinen Santa Claus ya da Noel Baba'ya dönüşmüştür.

Druidlerin en tuhaf uygulamalarından biri yılan yumurtasıdır. Bu, ayinlerinde kullandıkları nesnelerden biriydi ve kişisel bir gözlemle Plinius'un* *"Historia Naturalis"*inde (Doğa Tarihi) anlatılır. Küçük bir elma büyüklüğünde, kıkırdaklı ve pürüzlü bir kabuğu vardır. Plinius, yazın birkaç yılanın kıvrılırken vücutlarının salgısıyla karışan tükürükten oluştuğunu söyler. Yılanlar tısladıklarında, bu maddenin bir kısmı havaya karışır. Ardından, yere düşmeksizin, bir kumaşın üzerine düşmesinin sağlanması gerektiği ve yılanlar kişinin peşine düşeceği için, bunun bir nehri geçene kadar at üzerinde uzaklaştırılması gerektiğini anlatır. Bu, ayın belirli bir gününde yapılmalıdır. Sözkonusu yumurta, nehrin akıntısına karşı yüzme özelliğine sahiptir. Bazı saz şairlerinin söylediğine göre, iki grubun birbiriyle yarışmasına neden olan, iyi olanın suyun öte tarafına taşıyabilmesiyle, bu yumurtanın türlü cenaze oyunlarıyla, Ortaçağ *pelota* (bir top oyunu) kutlamasıyla ve Şükran şarkısını simgeleyen Büyük Perhizden[10] önceki Cumartesi günü dönen topa şiddetle vurulması arasında bağlantı kurduk. Birçok top oyununun aslında dinsel bir önemi olduğu güçlü bir olasılıktır ve bu da onlardan biridir. Yumurta ya da top, can'ı simgeliyor olabilir (daha doğrusu teozofideki "kozal beden"i) ve oyun da bunun için iyiyle kötünün arasındaki çekişmeyi simgeler.

Kral Arthur Efsaneleri

Kral Arthur ve sarayı büyü ve gizemle çevriliydi. Öyküye göre, Büyücü Merlin'in, Aurelius Ambrosius'un yönetimi döneminde Stonehenge'in taşlarını nasıl getirttiğini ve Wiltshire'a (halen bulundukları yer) diktiğini önceden anlatmıştık. Bundan kısa bir süre sonra Aurelius, Saksonların bir entrikası sonucu zehirlenerek öldü ve kardeşi Uther Pendragon tahta çıktı. Uther, Cornwall Dükü Gorlois'in eşi, Igerne'ye âşık oldu. Merlin'in büyüsü yardımıyla Uther, Gorlois'in görünümüne büründü ve Gorlois Uther'in birlikleriyle uzaktayken Igerne'ye yaklaşmayı başardı. Gorlois öldürüldü ve Uther, Igerne'yle evlendi. Arthur'un doğumu, Merlin'in büyüsünün sonucudur. Uther, Arthur beş yaşındayken ölür. Yaşı ve doğumunun gizemli olması nedeniyle tahta kimin çıkması gerektiğine ilişin hiç kararsızlık yaşanmamıştır. Londra'da tüm soyluların ve şövalyelerin katıldığı Noel ve Yeni Yıl kutlamaları sürerken, kilisenin avlusundaki iri bir taşın içinden çıkan bir metal parçası görüldü. Taşın ortasına bir kılıç saplanmıştı ve taşın üzerinde kılıcı taştan çıkartabilen kişinin kral olmayı

* Plinius (tam adı Gaius Plinius Secundus, İS 23-79): Romalı bilgin. Tarih, retorik, doğa bilimleri üzerine yazılarıyla ve yapıtlarıyla tanınmıştır. (Ed.n)

Kral Arthur.

hak ettiği yazıyordu. Bunu yalnızca Arthur başarabildi. Böylelikle Arthur kral oldu ve Saksonlara karşı, tümünde başarılı olduğu oniki savaşta yer alması gerekti. Merlin'in büyüsü aracılığıyla Arthur, bir gölün sularının derinliklerinde görkemli bir sarayı olan bir büyücü, Göldeki Kadın'dan Excalibur ya da Caliburn adında muhteşem bir kılıç elde etti. Kılıcı sıkıca tutan, üzerinde beyaz ipekli bir kumaş olan bir kol, suyun yüzeyinde belirdi ve Arthur kılıcı alınca suya gömüldü. Arthur öldüğünde kılıç yeniden göle atıldı ve el yeniden sudan çıkarak kılıcı yakaladı. Arthur'un kız kardeşlerinden biri ve güçlü bir büyücü olan Morgan la Fée kılıcı ve kınını çaldı. Arthur kılıcı geri almayı başardı, ancak kardeşi yeniden çaldı ve göle attı. Kın, onu üzerinde taşıyan kişinin kan kaybetmesini önlemeye yarıyordu. Morgan la Fée, Arthur'a pahalı bir cüppe gönderdi, cüppeyi giyeni öldürüyordu (Herkül'ün ölümüne neden olduğu söylenen cüppeye benziyordu). Göldeki Kadın, Arthur'u uyardı ve cüppeyi getiren kişiye giydirdi. Bu kişi cüppeyi giyer giymez yanarak kül oldu.

Arthur, Cameliard Kralı Leodegrance'in kızı Guenever ya da Guinevere ile evlendi. Leodegrance düğün armağanı olarak Arthur'a, Merlin'in Uther için yaptığı ve Uther'm Leodegrance'e verdiği ünlü yuvarlak masayı verdi. Bu masanın burçlar kuşağını, dünyayı ve Son Akşam Yemeği'ni simgelediği söylenir ve bazıları oniki sandalyesi ya da rütbesi olduğunu söyledi. Mallory'nin hesabına göre 150 sandalyesi vardı.[11] Masa yüz şövalyeyle birlikte geldi, Merlin de yirmisekiz şövalye daha buldu ve zamanla boş yerler dolduruldu. Üç sandalye boş bırakıldı, ikisi özel onurlandırmalar içindi, üçüncüsüne ise *tehlikeli kuşatma* denildi ve Kutsal Kâse'yi [Graal Kupası] bulan kişiye ayrılmıştı; oraya başka birinin oturması ölümcül olacaktı.

Gizemli gölle birkaç büyücü ilişkilendirilmiştir. Aralarından Nimue ya da Vivien adında birini delice seven Merlin, ona bazı büyülerini öğretti. Nimue, yanlışlıkla ya da önceden tasarlayarak Merlin'i bir taş ya da ağacın boşluğuna soktu, girişi kapattı ve girişi açamadı ya da açmak istemedi. Merlin İngiliz majisyenlerin en ünlüsüydü ve adı, yalnızca Arthur döneminde değil, Ortaçağ efsanelerinde sık sık geçerdi.

Arthur, büyük bir orduyla Roma'ya saldırdı ve savaşta Roma İmparatorunu öldürerek Papanın İmparatoru sıfatıyla taç giydi. Roma İmparatorluğunun bir İngiliz kralına geçmesi, bugün göründüğü kadar saçma değil, tıpkı Arthur'dan sonra tahta gelenlerden biri olan İ. Constantine'in, kuşkusuz, birkaç yıl fiilen Roma İmparatoru ve Britanya Kralı olması gibidir (İS 306-312).

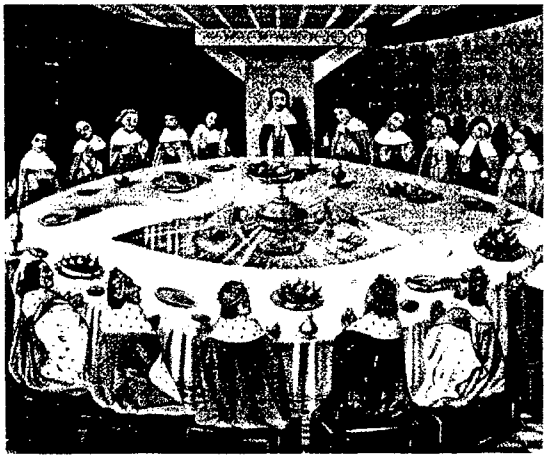

Büyücü Merlin.

Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin büyük serüvenlerinden başlıcası Kutsal Kâse Arayışı'dır. Efsanevi bilgi ve Kâse'nin simgeselliği öylesine geniş ki, bunu ileriki bir bölümde ele alacağız.

Bu öykülerden tuhaf bir macera da, Kral Pellinore'un oniki ay boyunca ve kralın ölümünden sonra Sir Palomedes'in, "Aranan Canavar"ın peşine düşmeleridir. Canavara Glatisaunt denildi. Çok sayıda av köpeğinin bir şey ararken çıkardığı sesler gibi bir ses çıkarıyordu ve canavar, yılan başlı, gövdesini önü bir kertenkeleninkine, sırtı bir aslanınkine, ayaklarıysa bir karacanınkilere benziyordu.

Şövalyelik efsanelerinde Yuvarlak Masa'nın sayısız şövalyelerinden söz edilir. Bunların arasında, olağanüstü kibar Sir Gawain; bazı öykülerde diğer şövalyelerin övmekten kendilerini alamadıkları, başkalarına göre de büyük güçleri olan Sir Kay; son savaşında yaralandığında Kral Arthur'un yanında bekleyen ve kılıcını göle atan kâhyası Sir Bedivere; büyük bir kahraman olan, ancak Yuvarlak Masa'nın dağılmasının en büyük nedeni Kraliçe Guenever'le zina yapması olan Sir Lancelot'u; amcası Kral Mark'ın müstakbel eşini İrlanda'dan getirirken ona âşık olan Sir Tristram;[12] Orkney Kralı Lot'ın eşi olan kendi teyzesiyle ilişki yaşayan büyük savaşçı Sir Lamorake ve Kutsal Kâse Arayışı'na katılan soylu Sir Galahad yer alır.

Kral Arthur, Yuvarlak Masa Şövalyeleri ve masanın ortasında Kutsal Kâse.

Arthur'un hükümdarlığı böylelikle sona erdi. Sir Lancelot ve Kral Arthur Bretagne'da savaşıyordu ve Arthur yeğeni Sir Modred ya da Mordred'i vekili olarak Britanya'da bırakmıştı. Sir Modred, Arthur'u tahttan indirmeye çalıştı, ancak Arthur geri döndü. Batı Eyaletlerinde büyük bir savaş başlamıştı, Modred öldürüldü ve Arthur ölümcül yaralar aldı. Gemiyle şimdi Glastonbury, o zaman Ynysgwydrin denilen bölgede bir gölü geçti. Gemide üç peri ya da kader perileri vardı... Ve efsane Arthur'un ölmediğini, bir gün yeniden geleceğini iddia eder.[13] Daha sonra, III. Constantine Britanya'nın hükümdarı oldu.

Mabinogion,[14] İngiliz efsanelerinden farklı olarak ilk Gal efsanelerinin bir derlemesidir. Bu efsanelerde mitolojik yapıda çok tuhaf ögeler vardır. Bir öyküde Kilhwch, hükümdar Vspaddaden Penkawr'ın kızı güzel Olwen'le evlenebilmek için, kuzeni Kral Arthur ve şövalyelerinden yardım ister. Bunu yalnızca hükümdarın birkaç olağanüstü isteklerini yerine getirerek başarabilir ki bu da Arthur'un yanında bulunanların tümünün yok olmasına neden olur. Gerçekleştirmeleri gereken birkaç istekten biri, canavar domuz (bir zamanlar insan olan, ancak sonra büyüyle canavara dönüştürülen) *Twrch Trwyth*'ın kulakları arasında bulunan ustura, tarak ve makası elde etmekti, ancak ülkeyi kırıp geçti ve Arthur'un şövalyelerinin çoğunu öldürdü. Canavarı yakalayabilmek için önceden birkaç büyülü nesnenin ele geçirilmesi ve üç yaşındayken ortadan kaybolan Modron'un oğlu gizemli Mabon'un yardımı gereklidir. Tutsak durumda bulunur. Destansı bir arayış ve daha birçok serüven sonrasında tüm istekler yerine getirilir.

Avrupa'daki diğer toplumların Britanya için, "Ölülerin Vatanı" dediklerine ilişkin kanıtlar vardır. Ağırlığıyla suya batmasına neden olan, görünmez bir kargo yüklü bir feribotun bugünkü Manş Denizi'nden geçtiği ve taşıdığı ölülerin ruhunu bıraktıktan sonra, dönüşte suyun yüzeyinde ilerlediğine ilişkin öyküler vardır. Bu öykü yaygın olarak bilinse de bilinmese de (Britanya'nın kutsal bir ülke olmasıyla bağdaşıyor), İngiliz hükümdarlarının, Keltlerin yeraltı dünyası *Annwn*'in kralıyla karşılaşmalarını anlatan öyküler vardır. Mabinogion'da geçen öykülerden birinde, bir Gal prensi Yeraltı Ülkesi'nin Kralıyla bir yıllığına yer değiştirir.

Periler

İngiliz mitolojisinde, Druidlerin majisyen olmaları ve daha sonra folklorda karşımıza periler olarak çıkan ruhlarla ilişkileri olması nedeniyle, perilerle Druidler arasında yakın bağlantı kurulmuştur. Kral Arthur'un sarayında perilerle [İng. *fairy, fay*; Fr. *fée*] insanları birbirlerinden ayırabilmek neredeyse olanaksızdır. Arthur'un kızkardeşinin adı Morgan la Fée'dir, yine de Gore'lu Uriens ya da Vrience'in eşi olarak dünyasal bir krallığın kraliçesidir. Merlin, doğumundan ve belki de daha çok Nimue'den ötürü hem peri, hem de insandır.

Shakespeare'in perileri günümüz yorumcularının aklını karıştırır, ancak Ortaçağ'ın başlarında bu ülkenin inançlarını yansıtmadıkları sanılmamalıdır. Bir kral ve kraliçenin yönettiği belirli topluluklar oluştururlar. Kralları Oberon, kraliçeleri Titania'dır. Bir peri sarayı vardır, Puck, bakan ya da uşaklarından biridir, Mab, ebe peridir,[15] Leprechaun, peri ayakkabıcısıdır. Ariel, bir cadı tarafından tutsak alman bir peridir,[16] vs.

Gal folklorunda önemli bir yer tutan ve elf'lere benzediği öne sürülen Klabber'lar, inanışa göre, evlere bacalardan girerlerdi.

Periler çoğunlukla çok küçüktür. Bazılarının en çok 30 cm boyunda, kimilerininse daha da küçük olduğu, bazı şiirsel tanımlamalara göre, böceklerle aynı ölçülerde oldukları söylenir. En küçüklerine *pigwidgeon* denir.

Doğaüstü güçleri vardır. Çoğunlukla görünmezdirler. Bazı psişik kişiler onları ve diğerlerini özel durumlarda görebilirdi.[17] O zaman bile isterlerse ortadan kaybolabilirlerdi. Bununla birlikte, Doğunun cini gibi, bir yerden başka bir yere hızla yolculuk etme yetenekleri vardı.

Güçlü aşağılık kompleksleri olduğundan insanlar gibi hareket ederler, ki bu ülkenin önceki sahiplerinin soyundan geldikleri, ancak yeni gelenlerce kovulan sürgünde olanları simgeledikleri görüşüyle uyumludur. Shakespeare'in perileri düşsel yaratıklardır. Kavgaları atmosferi etkiler ve sis ya da fırtınaya neden olabilir,[18] öte yandan sevindiklerinde daha ılımlı doğa fenomenlerine neden olurlar, örneğin çiğ düşmesi gibi. *Fata Morgana*, belli durumlarda Sicilya ve İtalya arasında kalan Messina Boğazı'nda ve nadiren başka yerlerde görünen bir tür seraptır. Buna bir perinin neden olduğu söylenir, o da önceden sözü edilen Morgan la Fée'den başkası değildir.

Periler meyveyle beslenir ve aynı zamanda yedikleri böcek, sümüklü böcek ve kurbağalara karşı savaşırlar. Peri yağı (cadı yağı da denir), *Exidia* türünden jelatinimsi bir küftür. Periler, şapkalı mantarı sandalye ya da masa olarak kullanırlar. Perilerin mutfak eşyası kullandığı pek görünmez. Taş Çağı insanlarının kullandıkları çakmaktaşlarının bazen periler tarafından sığır avlamak için mızrak ucu olarak kullanıldığı düşünüldü. Onlara *peri sürgüleri* [elf-bolts] denirdi. Periler zaman zaman insanlar için bazı nesneler bırakırlar. Aziz Cuthbert'e, Cumberland'de Edenhall'ın bahçesindeki duvarına bırakılan kadeh

resmi de bunlardan biriydi. Resim orada yaşayan Sir Cristopher Musgrave'in ailesi tarafından alındı ve ona *Edenhall'ın Uğuru* denildi. Bâtıl inanışa göre, kaybedilecek ya da kırılacak olursa, resmin getirdiği uğur aileden gidecektir.

Periler çimenlerin üzerinde dans ederler. Bazen çimenin üzerinde halkalar görülür ve o bölge daha koyu renkte ve daha verimlidir. Bu peri halkalarının periler dans ettiğinde geçtikleri yerleri işaret ettiğine inanılır. Gerçekte bunu nedeni, mantarların merkezî bir yerden yayılmasıdır ve mantarlardan oluşan halkalar, mantarın çimenin köklerine ulaştığı bölgelerde kuru ya da kahverengi alanlar görülür. Mantarlar öldüğünde dairesel bir çizgide toprağı verimlileştirirler. Gerçekte, bu ülkenin *Marasmius* türü mantarı buna neden olmaktadır.

Perilerin dansının ve diğer kutlamalarının gece gerçekleştiğine inanılır. Horoz öttüğünde yok olurlar. Bunu, ileride anlatılacak olan cadıların gece etkinlikleriyle kıyaslayabiliriz. Bazıları perilerin Ay'a taptıklarına inanır. Klasik dönemde Diana'ya Titania* denilmiştir. O ve yandaşları ormanlarda avcı olarak yaşarlardı, ancak yaşamları bir açıdan perilerinkine benzerdi. Perilerin avlanmaktan hoşlandıkları söylenir.

Periler doğum yapan kadınları ziyaret eder ve doğum sırasında insanlara, periler tarafmdan iyi ya da kötü büyü yapıldığı, armağanlar verildiği, ayrıca *Cinderella*'da olduğu gibi, majik yöntemlerle insanlara yardım eden peri vaftiz annelerine ilişkin birçok öykü vardır. Bazen gelin yatağını kutsar, ancak bazen ölümlülere âşık olurlar. Böyle bir durumda çocuk olsa bile evlilik yürümez.

Periler kızınca sütün ekşimesine, mısırın kavrulmasına neden olurlar ve bazen tencere ve eşyaları fırlatırlar. Bu nedenle, cadılarla ve ileride anlatılacak olan *poltergeist*'lar ile özdeşleştirilirler. Aynı zamanda insanları ummadıkları zamanlarda, özellikle de ayak parmaklarından çimdiklerler. Daha da kötüsü, vaftiz edilmemiş çocukları kaçırır ve yerine başka bir bebek bırakırlar. Bırakılan çocuklar müziği ve dans etmeyi severdi, ancak öte yandan, kötü, kavgacı ya da aptal ve bazen doymak bilmeyen bir iştahları olurdu. Bu çocuğun bir peri-çocuk mu olduğu, yoksa başka bir yerden mi geldiği anlaşılmazdı.[19]

Peri-parası'nın[20] birkaç anlamı vardır: 1- Belirli yerlerin perilere ait olduğuna inanılırdı; bir çiftçi böyle bir yeri, perilerin aldığına inanılan, bir miktar para bırakmadan devralamazdı; 2- Periler bazen insanlara para bırakırdı, onlar gittikten sonra bazen yapraklara ya da başka değersiz nesnelere dönüşürlerdi (bu cadıların eski bir numarasıydı); 3- Perilerin kendi para birimleri vardı; Brand'e[21] göre, şimdi Leverian Müzesi'nde bulunan ve Newcastle'da Tyne kıyılarında bulunanlar gibi, "küresel kristalize nesneler"den oluşurdu.

Periler bazen hastalığa neden olabilirdi. Vücudun bir yanının katılaşması etkisi, Ortaçağ'da *cüce katılaşması* [elf-cake] adıyla bilinirdi. Zambak kökü katılan beyaz şarap içilerek tedavi edilirdi.

*Diana: Artemis adı Antik Yunan Mitolojisinde, Diana adı ise Roma Mitolojisinde kullanılır. (Ed.n.)

Hampshire ve Dorset'te at biçiminde görünen yaramaz bir periye *colepexy* (coltpixy) denirdi. Konik fosil olarak bilinen fosillere *colepexy parmakları* ve deniz kirpisi fosillerine ise *colepexy kafaları* denirdi.[22]

Elemantaller

Peri bilgisi yerli toplumlarının sürgününe ilişkin çok şey içerirken, onların kökenlerine ilişkin başka kuramlar da olduğu unutulmamalıdır. Bazı etkenler onların değişim geçiren tanrılar olduğu, başkalarıysa totem kökenli olduklarını belirtir.[23] Ancak, dünyadaki tüm toplumların, ne insan ne melek ve ne iyi ne kötü olan ruhlara inandıkları unutulmamalıdır. Bu tür ruhlara *elemantal*'ler ya da "doğa ruhları" denir ve bunlar insana benzeyen hayaletler olan özlerden farklıdır. Onların, esrarengiz görüntülere, *wraith*'lere,* "ağlayan periler"e (*banshee*)** ve öcülere (*bogey*) olan inançtan sorumlu oldukları söylenir. Onlar klasik dönemin koruyucu ruhları, ataların ruhları ve larvalarıdır.

Öte yandan, bir evi ya da bölgeyi koruyan klasik ruhlarla bir biçimde bağlantılı görünen elementaller, bağımsız varlıklardı. Uzun süre yaşarlardı, ölümlüydüler, ancak bir insanla yaşayarak ölümsüzleşebilirlerdi. Tümüyle iyi ya da kötü değillerdir, ancak bir insanla karı-koca olup böyle olabilirler. Kötülerine gulyabani, ifrit, cin, küçük şeytan ve özellikle de eşya fırlatanlara *poltergeist* denirdi.

Bu tür en az altı grup elemantal varlık olduğu görülür:

1- *Gnom*'lar (toprak ruhları): Bunların taşlardaki deliklerden göründükleri sanılıyordu; Cornwall ve Almanya'nın madencileri onlardan korkar ya da rahatsızlık duyarlardı. Almanya'da onlara *trol, kobold* ya da *dwerger* denirdi. Dişilerine *gnomid* denirdi. Gnom'lar mağaralardaki çökmeler ya da patlamalardan sorumlu tutulurdu. Kahverengi ya da koyü renk giysiler giydikleri ve çok çirkin oldukları söylenirdi. [Ed.n: *Gnom* sözcüğü, Grekçe'de "yerin içinde yaşayanlar" anlamına gelen *genomos*'tan gelir.]

2- *Undine*'ler (su ruhları): Klasik mitolojide denizin *oceanid* ve *nereid*'leri, İskandinavların elle-kadın ya da elle-kız denilen elle-halkı, İngiliz peri masallarının merrowları (*mermaid* - denizkızı ve *mermen* - denizadamı), klasik mitolojinin tatlı suda yaşayan *naiade*'leri, kuzey mitolojisinin *nixi* ya da *neck*'leri ve at biçimine dönüşen *kelpy*'leri de bu gruba girer. Çoğunun vücudunun üst bölümünün insan biçiminde, belden aşağısının ise balık biçiminde olduğu söylenir. Çoğunlukla saçları yeşildir. Denizkızı genellikle güzeldir. Aralarında *deniz-keşişleri* ve *deniz-rahipleri* vardı. Deniz-keşişleri başlık takarken, deniz-rahipleri külah giyerlerdi. Bunların belli balıklara benzediği düşünülür; örne-

* *Wraith* (İng.): Bir kimsenin, ölümünden az önce ortaya çıkan ve kendisine çok benzeyen görüntüsü. (Ed.n.)

** *Banshee* (İng.): Özellikle İrlanda'da, ağladığı evden ölü çıkacağına inanılan bir peri türü. (Ed.n.)

Jorge Angel Livraga'nın, "Elemental Doğa Ruhları" adlı kitabından elementaller.
(Çizimler: Josef Machynka, Viyana Sanat Akademisi)

ğin denizkızı, dişilerinin yavrusunu bazen suyun yüzeyinde, insanlarda olduğu gibi bu türde de olan, memesine doğru tutarak emzirdiği bir deniz memelisi olan deniz ineğine benzetilir. Yüzgeçleri kol gibi ve başları insanlarınki gibi yuvarlaktır.

3- *Sylph*'ler (hava ruhları): Periler ve büyük olasılıkla daha çirkin görünüşlü, geceleri gizlice evlere girip ev işlerine yardımcı olan *brownie*'ler, çok güzel *elf*'ler ve insanlara oyun oynamaktan çok hoşlanan muzip *pixie*'ler bu gruba girer. Klasik mitolojide, Artemis'in yanında bulunan dağ perileri *oread*'ları da bu gruba yerleştirebiliriz.

4- *Salamander*'ler (ateş ruhları): "St. Elmo'nun ateşi" [İspanya'nın Galicia bölgesi inançlarına göre, geceleri görülen ateş, "gemici nuru"] gibi, denizin üzerinde ve gemilerin direk ve diğer donanımlarının üzerinde küre biçiminde beliren *acthnici*, ayrıca bataklıkların üzerinde beliren bir alev olan *ignis fatuus*, bataklık alevi de bu gruptandır. [Ed.n.: *Salamander* sözcüğünün, İspanya'nın batısında Castilla-Léon bölgesindeki Salamanca Üniversitesi'nden geldiği öne sürülür. Kimi yazarlar, Ortaçağ'da bu üniversitede ileri düzeyde simya çalışmalarının yapıldığını belirtirler.]

5- *Dryad*'lar (bitki/ağaç ruhları): Klasik dönemlerin *dryad* ve kardeşleri *hamadryad*'ları da bu gruptandır; her ağaçta bu ruhlardan birinin oturduğuna ve ağaçla birlikte doğup, onunla birlikte öldüğüne inanılırdı. [Yunan mitolojisinde Orfe'nin (Orpheus) eşi Eurydike bir *dryad* idi.]

6- *Faun*'lar (hayvan ruhları); Romalıların *fauni*, *panes sylvan* ve Yunanlıların *satyr*'leri, totemci sistemlerin totem hayvanların ruhları bu gruba yerleştirilir; bunlardan cadıların *hizmetkârları* seçilir. Bir sonraki bölümde görüleceği gibi orman ve kır perileri ya da *satyr*'ler klasik mitolojide önemli rol oynarlar.

Bunlar, ruhların en üst grubundan olduğuna inandıklarımızla karıştırılmamalıdır, yani:

7- *Tanrı ve Tanrıçalar:* Sayısız olsalar da bir önceki gruptan daha azdırlar; bazen üzerlerinde yazılar olan heykelleri Kelt bölgelerinde bulunur ve büyük gök tanrısı Hu ya da Hesus, Keltlerin Demeter'i Keridwen, pınarların koruyucusu Grannos, savaş tanrısı Camulos, ışık tanrısı Lugh, deniz tanrıları Llyr ve Manannan, sanatkâr Govannon ya da Goibniu, Keltlerin Vulcanus'u Sul, kaplıcaların koruyucusu Brigit, ocak ve sobaların tanrıçası Keltlerin Vestas'ı, Keltlerin Herkül'ü Ogmios ve boynuzlu tanrı Cernunnos. Sonuncusu, çatal tırnakları ve boynuzları nedeniyle Hıristiyanların şeytanı ile özdeşleştirilmiştir.[24]

NOTLAR

1 *"The History of Man"* (İnsanın Tarihi), Londra 1955.
2 W. B. Crow: "Druitler ve Ökseotu Ayinleri", *"Mysteries of the Ancients"* (Eskilerin Gizemleri), 14.bölüm, Londra 1944.
3 *"Guide to the Antiquities of the Bronze Age"* (Tunç Çağı'nın Sanat Eserleri), s. 151'deki muhteşem güneş diski figürünü ve s. 152'de at arabasının üzerindeki resme bkz., British Museum, 1904.
4 L. Spence: *"History and the Origins of Druidism"* (Druidizm Tarihi ve Kökeni), Londra (tarih belirtilmemiş ama yaklaşık 1950).
5 Crow: a.g.e.
6 *"Druids, Celts and Culdee"* (Druidler, Keltler ve Culdee), Londra 1938.
7 Crow: a.g.e.
8 a.g.e.
9 *"The Bards of Ancient Britain"* (Kadim Britanya'nın Ozanları), Gaa-Sophia III, 1929.
10 Crow: a.g.e.
11 Winchester, County Hall'un doğu duvarında, Kral Arthur'un masasının üzerinde bulunduğu sanılan, boyalı ahşap dev bir nesne asılıdır. Ortasında çizili olan büyük bir gülden başlayarak yirmibeş parçaya bölünmüştür. Bir kral figürü bulunan üsttekinin dışında, parçalar sırasıyla beyaz ve yeşil renktedir. Geç Ortaçağ tarihinde böyle bir masadan söz edilir, ancak bugün varolan masa büyük olasılıkla Tudor döneminden kalmadır.
12 Wagner'ın müzikal dramının konusu Tristan ve Isolda. Öyküde bir aşk iksirinin kullanıldığı geçer.
13 Aynı efsane diğer büyük kahramanlar için de anlatılır.
14 Ondördüncü yüzyıldan kalma bir elyazmasından 1834-49 Lady Charlotte tarafından çevrilmiştir; birçok versiyonu vardır.
15 Kraliçe Mab da denir, ancak bu *quean*, yani ebe sözcüğünden gelir, E. Cobham Brewer: *"Dictionary of Phrase and Fables"* (Deyimler ve Fabllar Sözlüğü), 2. baskı, Londra, tarihi belirtilmemiş. Bkz. Shakespeare, *"Romeo ve Juliet"*.
16 Bkz. Shakespeare, "Fırtına".
17 Lewis Spence'e göre: *"British Fairy Origins"* (İngiliz Perilerinin Kökenleri), Londra 1946, bu, psişik görüşün ilk kullanıldığı histir; daha sonra gelecekte olanları söylemek anlamına gelmiştir.
18 A. Nutt: "The Fairy Mythology of Shakespeare" (Shakespeare'in Peri Mitolojisi), *Popular Studies in Mythology, Romance and Folklore*, No.6, Londra 1900.
19 İskoçya'nın dağlarını çok iyi bilen bir hekim arkadaşım değiştirilen çocuklar kuramının doğuştan alık hastalığı olanlara ve olağan ailelerdeki Mongol embesillere açıklık getirmek için kullanıldığını anlatmıştı.
20 J. Brand: *"Popular Antiquities of Great Britain"* (Büyük Britanya'nın Eski Kültürleri II), Yeni Baskı, Londra 1854.
21 a.g.e.
22 a.g.e.
23 Bu görüşlere ilişkin bir tartışma için bkz. Spence: a.g.e.
24 Ancak, boynuzlar mitolojik simgelemelerde çok sık kullanılır. Musa, Baküs ve Dionysos İskender boynuzlarla resmedilir.

15
Olympos ve Satyr'ler

Labirent

Yaklaşık İÖ 4000'de Akdeniz bölgesinde Egeliler adında bir halk vardı. Sürekli denize açılan bir toplumdu ve Etrüskler adıyla İtalya, Anadolu kıyıları boyunca, örneğin Troya ve Yunanistan'ın güneyindeki Girit Adası'na yerleştiler. Yaklaşık İÖ 3000'de Yunanistan anakarasında Tirynler'e ve Miken'e yerleştiler, ancak yaklaşık İÖ 4000'de Girit ile Mısır arasında ticaret alışverişi kurulduğu için, o dönemde Girit'in başkenti Knossos ana merkezdi ve böylelikle İÖ 2500'de Girit uygarlığı doruk noktasına ulaştı.[1]

Daha sonraki bir tarihte adayı yöneten rahip-krala Minos adı ya da unvanı verildiği için, Girit ya da Minos denilen bu uygarlık çok ayrı bir uygarlıktı. İlk toplumlarla çok az ortak özelliğe sahipti, örneğin rahip ve rahibeleriyle, anatanrıça ile oğlu çevresinde kurulan ve boğa kurban eden majik din kültü, daha geç dönemlerde göze çarpan bir özellikti. Ancak simgeciliği, tıpkı yerlilerin giysileri ve gelenekleri gibi oldukça tuhaftı. Din bazı açılardan ilkeldi ve doğa güçleriyle ilişki kurma çabasmdaydı.[2] Büyük tapınakları yoktu, ancak tapınma dağlarda, mağaralarda, yalın türbelerde ve evlerde bulunan küçük kiliselerde gerçekleşirdi.[3] Sarayda akan bir su ve mükemmel bir kanalizasyon sistemi vardı. Kurban edilmiş boynuzlu hayvan, özellikle boğa kalıntıları bulunmuştur ve boğa güreşleri düzenlenirdi.[4] İÖ 1222'de anakarada başlatılan ilk Olimpiyat Oyunlarında olduğu gibi[5], majiyle ilişkilendirilmiş oyunlar vardı. Sanat çok gelişmişti, heykelcilik, oymacılık, resim, mücevhercilik olağanüstü bir zarifliğe erişmişti. H. G. Wells'in[6] belirttiği gibi, giysiler çağdaş giysilere oldukça benziyordu, örneğin kadınlar korse ve volanlı giysiler giyerdi.

Girit'te *ikiz-simgecilik* oldukça gelişmişti. Kültün en yüce simgesi olan çift balta her yerde karşımıza çıkar. Bu, üstte, her iki yanında bıçak ağzı olan bir asa ya da sopadır. İki yanında aslan, kuş, kartal başlı aslan gövdeli canavar, geyik, denizatı vs. bulunan bir sütun da diğer simgelerdi. İki boynuzlu bir kafa ya da iki yanında da boynuz bulunan bir sunakla aynı düşünce belirtilir. Deniz kabukları da dinsel simgecilikte ve büyüde kullanılırdı.

Girit Kralı II. Minos, ünlü labirenti inşa ettirdi (İÖ 1210). Bu Girit'te yeni bir buluş değildi, Etrüsk'te Clusium'da, Ege Denizi'ndeki Lemnos ve Samos adalarında ve Mısır Arsinoe'de de birer adet vardı. Girit'teki Minotor adındaki canavarı barındırmak için inşa edilmişti.

Olympiyalılar

Yunan ve Roma tanrılarının öykülerinin bir bölümü, bu büyük ve görkemli Girit uygarlığından türemiş olabilir. Hatta, bu mitler Giritlilerin tuhaf sosyal sistemine işaret ediyor olabilir. Tanrıların ölümsüz olduğuna inanılırdı, ancak çoğunlukla ölümlüler gibi davranırlardı.[7] Bununla birlikte tanrılar, insanlara tanınmayan bir özgürlük içerisinde davranırlardı. Tanrılar sömürülerini halktan ayrı tutulan bir sınıfa, rahipler sınıfına yöneltmiş olabilir mi? Örneğin, Eski Yunan ve Roma'da ana monogami kuraldı, ensest yasaktı ve evlilikte sadakat savunulurdu. Ancak, tanrıların çoğunun birçok eşi vardı, Mısır'da Firavun ve üst görevlerdeki kişilerin yaptığı gibi, kendi kız kardeşleriyle evlenirlerdi. Yine de, çoğunlukla kocalarının bu ilişkileri onur olarak nitelendirdiği, çoğu evli olan ölümlü kadınlarla ilişkiye girmeleri yaygındı. Bir tanrının çocuğuna memnuniyetle kendi çocuğu gibi babalık yapan eşler çoğunlukla krallardı. Bu gerçekler, erken dönemlerde, belki de Yunan dininin Giritli ataları arasında, öyküleri daha sonra klasik mitolojide birleşen, kadın ya da erkek, rahiplerden oluşan bir sınıf olabileceğini akla getiriyor. Girit'in, tanrıların kralı Zeus (Yunan) ya da Jüpiter'in (Roma) doğum yeri olduğu sanılmaktaydı ve bu tuhaf kültün başrahiplik merkezi olabilirdi.

Öyleyse, tanrıların olağanüstü davranışlarının, bu kuşkulu rahipler sınıfının etkisindeki sözde majiden türediği söylenebilir. Bunun dışında, Yunanistan ve Roma'da sonradan birçok görkemli tapınak yapılmış ve oldukça gelişmiş bir hiyerarşi olduğu gerçeğine karşın, rahipliğe ilişkin çok az şey duyarız. Tanrı ve tanrıçalar erken dönemin rahip ve rahibeleri olmuş olabilir. Daha geç mitlerde bile, bir olayın tanrı ve tanrıçalar tarafından mı yoksa dünyadaki vekilleri tarafından mı gerçekleştirildiğine ilişkin belirsizlikler vardır.

İÖ 1406'da, kanun yapıcılığını ve gücünü Platon zamanında bile sürdürebilen, I. Minos'un Zeus ile Fenike kralının kızı olan ölümlü genç kız Europa'nın oğlu olduğu söylenir. Europa'nın aşkını elde etmek için Zeus'un bir boğaya dönüştüğü söylenir. I. Minos öldükten sonra ölüler dünyası Hades'in başyargıcı yapıldı. Galya'nın Britanya'yı nitelediği gibi, Yunanistan da ilk çağlarda Girit'i, ölüler diyarı ya da kutsal vatan olarak nitelendirmiş olabilir mi? Boğa, Minos'un zamanından bu yana, adanın totem hayvanı olmuştur.

Orakl'lar

Yunanistan'ı istila eden Egeliler, İÖ 1600'den İÖ 1100'e dek yayılan Miken kültürünün yükselmesine neden oldu. Kaydı bulunan bu dönemin en büyük iki tarihsel olayı Altın Post Arayışı ve Troya Savaşıdır. İlkinde, tüm Yunan kahramanları Altın Post'u aramak için Argo adlı gemiyle yolculuğa çıkarlar. Öykü majik olarak zengindir ve daha sonra simyacılar için bir tür kutsal kitap olmuştur. Troya Savaşında, krallardan biri olan Sparta kralı Menelaos'un eşi güzel Helen, Troya kralının oğullarından biri olan Paris tarafından kaçırıldığı için tüm alt Yunan kralları ve yandaşları Troya'yı istila ederler. Uzun bir kuşatma sonrasında, Yunanlılar Troya'yı bir ahşap at oyunuyla sayesinde ele geçirirler.

Büyük olasılıkla Miken döneminden gerçek olaylara dayanan bu büyük destanlar, daha sonraki dönemlerde kusursuzlaştırıldı. Miken döneminde Ege etkisi belirgindi. Çoğunlukla doğa tanrılarından söz edilirdi. Onların yerini daha sonra Olympialılar aldı. Levy'e göre[8] bu, Olympialıların Titanları fethetmesiyle simgelenir. Olympialıların dini, resmî din ya da ülkenin dini oldu; bu da halk tarafından benimsendi. Ancak, eski din yok olmadı. Resmî kültle kaynaştırıldı ve birleştirildi. Bir bakıma gizli tutuldu, ancak *Misterler* biçimiyle saygı duyulan ve biraz da korkulan gizli bir kült olarak görüldü. Sonunda, yozlaştırıldı, bir bakıma yeraltına indirildi ya da el altından uygulandı ve büyücülük olarak kabul edildi.

Antikçağ'ın en ünlü orakl merkezi Delphoi
(Delphoi Adası, Yunanistan)

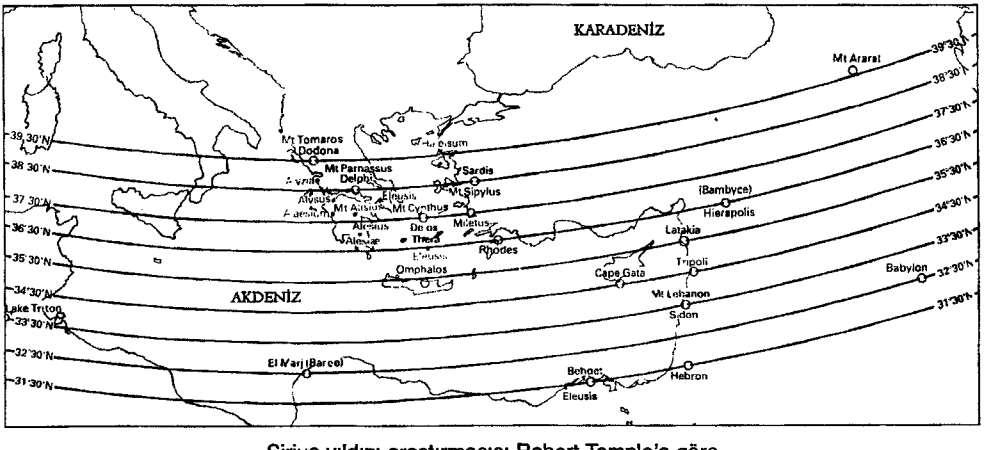
İlk çağlardan beri tanrıların çoğunun *orakl*'ları vardı. Zorda olan insanlar onlara danışır ve görevli rahip ya da rahibeye büyük bir bedel ödendikten sonra, kendilerine ya sözle ya da işaret ve seslerle yanıt verilirdi. *Pythoness* denilen kâhin-rahibenin transtaymış

Argo gemisinin yapımını gösteren,
Roma dönemi bir çatı kaplaması. (British Museum)

gibi sözler söylediği Apollon'un Delphoi'deki ünlü orakl'ında olduğu gibi sözel bir yanıtken, Jüpiter'in Dodona'daki kadim orakl'ının işaretleri, bir meşenin hareketleri, daha sonra meşeye asılan davul ve kazan gibi nesnelerin bir gök tanrısına yaraşır biçimde şimşeklerin sesinden oluşurdu. Bazıları hayvan izlerinde de işaretler olduğunu söyler. Bir başka örnek de, zarları işaret olarak kullanan Herkül'ün Bura, Achae'deki orakl'ıdır. Nadir de olsa, orakl'ın yanıtını görülen rüya belirlerdi. Aynı şey Asklepios'dan Epidaurus ve Bergama ile Roma'daki orakl'lar için de geçerliydi. Son olarak, bazı orakl yöntemleri bugünkü spiritüalizm seanslarına benzerdi, çünkü bir medyum aracılığıyla ölülere danışılırdı. Onlar daha çok, toprakta derin bir yarık olan, özellikle de yarıktan volkanik buhar yükselen yerlerde bulunurlardı. Bu yerler, ikisi de Yunanistan'da olan, Epirus'ta Cinchyrus, Laconia'da Taenarum, Pontus'ta Heraclea, Batı Anadolu'da ve İtalya'da Cumae yakınlarındadır. Bu arada, Epirus'ta Acheron ve Cocytus adında iki nehir vardır ve ölüler dünyasında da aynı adı taşıyan nehirler vardır.

Söz edilenlerin dışında, başlıca orakl'lar; Zeus'un Girit'te; Ammon'un (bazen Zeus'la özdeşleştirilir) Libya'da; Hera'nın Pagae, Megaris, Yunanistan ya-

Sirius yıldızı araştırmacısı Robert Temple'a göre
antik dünyanın aynı enlemler üzerinde yer alan orakl merkezleri.

kınlarında; Athena'nın Miken'de; Apollon'un Delos ve Ege'de Tenedos adalarında; Claros'un Yunanistan kıyıları ve Patara, Likya, Batı Anadolu'da; Herkül'ün Atina ve İspanya'da Gades'de; Ares'in Trakya'da; Pan'ın Arcady'de; Aphrodite'in Kıbrıs'ta Paphos ve Suriye'de Aphaca'da bulunurdu. Ayrıca, aynı kişinin adının verildiği bir mağarada, toprağın yuttuğu sanılan Yunanistan'da Lebadea'da Trophonosius'un ünlü bir orakl'ı vardı. Delphoi'deki Apollon tapınağını onun inşa ettiği söylenir ve daha sonra kendisine tanrının oğlu olarak saygı duyuldu. Jüpiter'in iki oğlu olduğu ileri sürülen kişilerin adıyla anılan ve bunun dışında pek bilinmeyen bir başka orakl da Sicilya'daki Palici'dir. Büyük Mısır tanrısı Serapis'in de orakl'ları vardı, ancak anlaşıldığı kadarıyla, Yunanistan'da bulunmuyorlardı.

Bazen orakl'lar el değiştirirdi. Delf'deki orakl önce, büyük olasılıkla çoğu kâhinim ilk sahibi olan toprak tanrıçası Tellus ya da Gaia'nın orakl'ıydı. Onu Apollon ele geçirdi ve daha sonra yılanı simge olarak korudu. Doğar doğmaz onu öldürdüğü sanılır. Orakl'ların mucizevî bir biçimde bulunduğu sanılır. Jüpiter'in Dodona ve Teb'deki orakl'ları, bu yerlere uçan ve insan sesiyle konuşan güvercinlerce bulunur. Heredot, bu güvercinleri Mısır'da Teb'den gelen rahibeler olarak açıklar. Başka bir kayıt, Deucalion'un eşiyle birlikte bir sandalla kurtuldukları büyük Tufan'dan kısa süre sonra Dodona'daki orakl'ı keşfettiğini belirtir; Yunan tarihinde birkaç büyük sel olduğu için, bununla Kutsal Kitap'taki Tufan'ın kastedilip edilmediği kesin değildir. Aynı zamanda, Deucalion'un Yunanistan'daki, Zeus'un eşlerinden biri olan, Themis'in kâhini Attica'ya danıştığı söylenir.

Büyücülük (Sorcery) *

Majik güçlerin bencilce kullanımını bu başlıkla sınıflandırabiliriz ve yasal maji görünüşte toplumun iyiliği için olsa da, gerçekte bu tür güçlerin yasal olmayan uygulaması anlamına gelir. Büyücülüğün çok yaygın olması şaşırtıcı değildir, bu nedenle, Yunan kültürünün ana merkezlerinin dışında ve Yunanistan'ın kuzeyinde kalan Tesalya'da büyücülüğün yaygın olarak uygulandığını öğrendik.

Ulysses (Grekçe Odysseus) Troya'dan evine dönerken uzun yolculuğu sırasında, büyücü Kirke'nin yaşadığı Aeaea adasına gider. Kirke, güneş tanrısı titanının kızıdır ve Kafkasya'da bulunan Colchis prensiyle evlenir. Krallığını ele ge-

* *"Sorcery"* ve *"magic"* ayrımı: Türkçe'de "büyü" anlamında kullanılan *"magic"* (maji) sözcüğü, ruhlarla ya da doğaüstü güçlerle iletişim kurarak, doğa olaylarını denetim altına almaya çalışma sistemini genel olarak açıklayan bir kavramdır. Persler'de bilge rahipler için kullanılan, Farsça *"magi"* sözcüğünden türetilerek Batı dillerine girmiştir. Bu genel kavram içerisinde ele alınabilecek olan ve Türkçe'de yine "büyücülük" sözcüğüyle karşılanan *"sorcery"* ise, daha kısıtlı ve genellikle "olumsuz" anlamda; özellikle insanlar ve nesneler üzerinde belirli bir etki oluşturarak büyü yapma eylemi olarak tanımlanmaktadır. Bu bakımdan metin boyunca kimi yerlerde maji/majisyen, kimi yerlerdeyse büyü/büyücülük terimleri kullanılmıştır. (Ed.n.)

çirmek için eşini öldürür, ancak bu nedenle kovulur ve bunun üzerine babası onu kimsenin olmadığı bir adada lüks bir sığınağa yerleştirir. Ulysses'in yanındakiler adaya vardığında onları hoş karşılar, ancak sunduğu yemeğe bazı otlar katarak onları domuza dönüştürür. Yemeğin tadına bakmayan bir ulak kaçmayı başarır. Gemide kaldığı için Ulysses de aralarında değildir. Karaya çıkınca, onlara yardım etmek için gelen tanrıların ulağı Mercury'le tanışır. Mercury, Ulysses'e soğangillerden olduğu sanılan, büyü bozmakla ünlü, *moly* (yabani sarımsak) adında bir bitki verir. Bu bitki, onun da dönüşümünü önler, sonra da Kirke'yi, adamlarını ve daha önce dönüştürdüğü kişileri özgür bırakmaya ikna eder. Medea adında bir başka büyücü de Altın Post öyküsüyle ilişkilendirilir.

Nympha'lar ve Satyr'ler

Yunanlılar ve Romalıların kültürel yaşam ve folklorlarında önemli bir rol oynayan çok sayıda küçük tanrılar vardı. Bunlardan dişilere *nympha*; daha çok öne çıkan erkeklere ise *satyr* denirdi.

Ayrıca, bir tür cadı ya da Afrika'nın canavarı olan, yılan gövdeli *Lamiae*'den söz edebiliriz. Konuşamazlardı, ancak tıslamalarının hoş olduğu söylenir; yabancıları ve özellikle de çocukları büyüler, öldürür ve yerlerdi. *Empusae* ve *strygae* onların benzerleridir.

Satyr Ailesi. (Albert Dürer, 1505)

Sirenler, müz'lere ya da esin perilerine meydan okuyan *nympha*'lerdı. Başarılı müzisyenlerdi, ancak yarışmada kaybettiler. Sicilya yakınlarında bu adaya hapsedildiler. Ulysses ve Argonotlar [*Argo* adlı gemiyle, Altın Post'u aramaya gidenler] dışında, onları dinleyen, herkes her şeyi unutur ve açlıktan ölürdü... Ulysses eve dönerkenki uzun yolculukta, Sirenlerin yakınından geçerken kendini gemiye bağlattı ve mürettebatının kulaklarını balmumuyla tıkattı. Arganotların yanında Orfe vardı. Orfe çok güzel şarkı söylerdi ve onu dinleyerek Sirenlerin yakınından zarar görmeksizin geçtiler. Sirenler kadın yüzlü kuşlar olarak tasvir edildi. Sayıca üç kişiydiler.

Deniz *nympha*'larının arasında *Oceanid*'ler ve *Nereid*'ler vardı. *Na-*

iad'ler, tatlısu *nympha*'larıydılar ve nehir, pınar, kuyu ve havuzlarda yaşadıkları sanılırdı. Nehir tanrılarının çoğu erkek olarak nitelendirildi. Onlar rüzgarda varolan varlıklarken, Tepegözler, *Cabiri*, *Curete*'ler, *Telechine*'ler ve *Daktil*'ler ateş ve metalle bağlantılı gizemli unsurlardı.

Düşmanlara karşı tılsım amacıyla kullanılan antik Yunan madalyonu. (4-5. yüzyıl)

Daha önce gördüğümüz gibi *Dryad*'lar, ağaç *nympha*'larıydı ve cinsine göre çeşitlilik gösterirlerdi. Örneğin *hamadryad*'lar meşe *nympha*'larıydılar. *Meliad*'lar meyve ağaçlarının *nympha*'larıydılar. *Limonaide*'ler kırların bitkilerini hükmediyordu ve Keltlerin perileri gibi halkalar halinde dans ettikleri söylenir.

Faun'lar, hayvanlar âlemiyle bağlantılıydı. Onlarla ilişkili olan ve av tanrıçası Diana'yla avlanan iki tür *nympha* vardı. *Napaeae*'ler güzel, ancak çekingen, kısa giysiler giyen genç kızlar olarak anlatılırken, avcılar gibi giyinen *Oread*'lar ya da dağ *nympha*'ları onlardan daha iri ve cesurdu. *Fauni* terimi dar anlamda, *Faunus* ya da *Pan*'dan gelen, kıllı gövdeleri olan kaprisli genç erkekler için ve *Satyr*'ler ya da *Satyri*'ler erişkin ya da yaşlı, düz burunlu, gövdeleri çok kıllı, çatal tırnaklı, boynuzlu ve kuyruklu ve bir hayvanınki gibi sivri kulaklı varlıklar için kullanılır. Yakınlardan geçen *nympha*'ları beklerler. Kendilerine Dionysos'u örnek alır ve çok içerlerdi. Daha geç sanat dönemlerinde daha da insana benzetildiler. Liderleri Silenus'du.

Kentaur'lar at gövdeli, dört bacaklı, insan başlı, kollu ve omuzlu olarak resmedilir. *Satyr*'ler gibi onlar da kadınlardan ve şaraptan hoşlanırlardı, ancak Herkül'ün eğitmeni Chiron gibi, bazıları okçuluk, müzik ve tıpta çok bilgililerdi.

Ölülerin ruhlarına *Mane*'ler denirdi ve birkaç türdeydiler. Canın bir bölümü yaşayanları rahatsız eder, bir bölümü Hades'e kapatılırdı ve bazı olağanüstü durumlarda, örneğin, Hades'te ruhu bulunduğu varsayılan Herkül gibi, ruh Olympos'a kabul edilebilirdi. Roma dönemlerinde bir insanın cennete çıkışı, kartalla simgelenerek kutlanırdı.

Daemone'ler ya da *genii*, insanların yanlarında bulunan ruhlardı, özellikle şimdilerde "koruyucu melek" dediklerimizden. *Lemure*'ler ya da *larvae*'ler öldükten sonra ya da sürekli belirerek oturulan mekanlara ya da diğer yerlere dadanan, günümüzde hayalet dediğimiz ruhlardı. *Lare*'ler insanların evlerini korumak için çabalayan atalarının ruhlarıydı. *Lare*'lerin ya da Başlare'nin heykelleri, tüm Roma evlerinde bulunurdu ve önüne konularak sunulan yiyecek ya da

çiçeklerle saygı gösterilirdi. Ayrıca, halka açık yerlerde çeşitli lare'lerin türbeleri vardı. *Penate*'ler, günümüzün kilise ya da diğer kurumlara adanan azizlerinin seçildiği gibi, evde ya da halkın topluca ibadet etmek için seçilen tanrılardı.

Pythagoras Düzeni

Dorlardan sonra İÖ 650-300 döneminde süren İonia dönemi gelir. Bu dönemin ilk zamanlarında Yunanistan'daki türlü afetlerden sonra, Dionysos'un öldürülen ve yeniden dirilen yüce tanrıya (Zagreus) ilişkin görüşleri çevresinde Pelasge dini doğdu. Buna gerçekten de yeniden doğma denildi. Çünkü insan varlığının doğal güçlerini, savaş gerginliği ve doğal başkaldırılara karşı gücünü gösterme çabasının yeni bir anlatımıdır. Ancak Girit'in gizemleri, Trakya'dan türeyen (bugünkü Bulgaristan ve Romanya'yla bağdaşan) cadılığa çok benzeyen, daha farklı bir majiyle birleştirildi. Yalnızca şarabın değil, uyuşturucuların kullanımının da bu kaynaktan alındığı görünür. Bununla birlikte, Dionysos'a tapınanların bazıları, insanın Tanrıyla birleşmesiyle bedenin ve zihnin kötü etkilerden arındırılmasını amaçlamıştır. Bu kült ve felsefeye Orfecilik denir ve Orfe tarafından öğretildiği sanılır.

Pythagoras.

Bu felsefe okulunda birkaç gizli bilim öğretilmiş gibi görünür. Sabit yıldızlar ses topacıyla, gezegenler ipli topaçla simgelenirdi.[9] Bu zarlar, top ve aynanın Misterler'de* Dionysos'un oyuncakları olduğu söylenir. Kutsal sepette tutulur ve kabul töreni sırasında adaylar tarafından dokunulurdu. Zarlar büyük olasılıkla, kimyasal maddelerin yapılarının modelleri olan beş Platonik cisimdi (eşit yüzeyleri olan cisimler: dört yüzlü, küp, sekiz yüzlü, oniki yüzlü ve yirmi yüzlü). Topaçlar gezegenlerdi ve alt dünyada atomlar olarak yansırdı. Ayna, üstün dünyanın alta nasıl yansıdığını göstererek, yansımayı simgelerdi.[10]

Bu öğretiye en kusursuz biçimini veren Pythagoras (İÖ 582-497) oldu. Ege Denizi'nde bir ada olan Samos'ta doğdu ve genç yaşlarda kendini Olimpiyat Oyunlarında gösterdi. Çok okuyarak ve rahiplerden bilgi toplayarak, birçok yeri gezdi, hatta Mısır ve Kalde'ye de gitti. Sonunda Sicilya'da Crotona'da bir

* Misterler (Mysteries): Sır. Eski inisiyasyonlarda yalnızca inisiyelerin bilebileceği hakikatler anlamına gelir. Grekçe'deki "kapamak" anlamına gelen *"myein"* sözcüğünden türetilmiştir. Çünkü inisiyelerin (myte'lerin) dudaklarını kapaması, sırları inisiye olmayanlara açıklamaması gerekiyordu. (Ed.n.)

gizli bilimler okulu kurdu. Tıp, müzik ve matematik dallarında yetenekliydi. Pythagoras için sayıların niteleyici olduğu kadar, niceleyici anlamları da vardı.

Pythagoras hipnoz konusunda da bilgiliydi. Iamblicus, sesinin gücü ve dokunuşunun etkisinin kuşlar ve hayvanlar üzerinde bile etkili olduğunu söylemişti. Bu şekilde bir kartalı ve bir yaban ayısını denetimi altına aldı. Pythagoras ruhun ölümsüzlüğü ve reenkarnasyon öğretileri üzerine de dersler vermiştir.

Crotona Okulu, politik etkisi ve önemiyle büyüdü, ancak yaygın bir başkaldırıyı kışkırttığı görülür. Kavga çıktı ve Pythagoras'ın öldürüldüğü söylendi, ancak daha olası bir söylentiye göre, birkaç arkadaşıyla İtalya'da, Metapontum'a kaçtığını ve kısa süre sonra öldüğünü belirtir.

Birkaç yıl sonra Pers devletinden I. Xerxes büyük bir orduyla Yunanistan'ı işgal eder (İÖ 480). Onunla birlikte, Plitany'e göre, Yunanlıları majiyle tanıştıran Ostanes geldi. Ancak, bu bir tür Pers majisi olmalıydı çünkü, daha önce de gördüğümüz gibi, Yunanistan'da majiye zaten yaygın olarak inanılıyordu. Hatta, bu simya bile olabilirdi. Ostanes'le ilişkilendirilen bir simya çalışması hâlâ vardır[11] ve ilk simya yazarları onun için simyanın öncüsü olarak söz eder. Xerxes'in işgali geri püskürtüldü, ancak simya daha sonra kimi Yunanlıların bir uğraşı oldu.

Aristoteles.

Dünyanın en büyük iki felsefecisinden, gerçek adı Aristocles olan Platon (İÖ 429-348) ve Aristoteles (İÖ 384-322), mikrokozmosu minyatür bir makrokozmos olarak, insanın tüm evreni içinde yansıttığı öğretisini savundu. Bunun Hermes Trismegistus'la türediği ve Pythagoras'ca öğretildiği sanılır.

Aristoteles, bazı majik öykülerde anlatılan Büyük İskender'in öğretmeniydi. İskender'in babasının Mısırlı bir majisyen olduğu ve İskender'in annesi Olympias'ı (Makedonya kralı Philip'in eşi) Mısır tanrısı Ammon'un görünümüne bürünerek baştan çıkardığı söylenir. Philip'in ölümünden sonra İskender tahta oturur ve dünyayı fetheder. Fetihleri Hindistan'a dek ulaşır. Aristoteles'e, ejderha, konuşan ağaçlar ve yaşam suyunun aktığı kaynağı gördüğü Hindistan'ın harikalarını yazar. Hanok'u (Enoch) altından bir yatakta uyurken görür. İki ar-

kadaşıyla birlikte camdan bir dalgıç hücresinin içinde denizin dibine dalarak, derinliklerin canavarlarını görür. Babil'de on tür majik araç-gereç görür.[12]

Konuşan ağaçlar iki adetti ve onlara Güneş'in ağacı ile Ay'ın ağacı denilmişti. Hindistan'da bir tapınakta yetişmişti ve rahiplerce orakl'lar için kullanılırdı. İskender'e, onlar aracılığıyla, Babil'deki erken ölümüne ilişkin uyarıda bulunulmuştu.

Geç Klasik Okültizm

Ünlü Romalı eğitmen, hatip ve yazar Cicero (İÖ 106-43), okült konularla ilgileniyordu. Bir *sibylla*'nın*, büyük bir öğretmenin geleceğine ilişkin kehanetinden söz edenlerden biriydi.[13] Bir tür kuşkucudur. *"De Divinatione"*de astrolojiye ve kehanete karşı çıkar, *"Dream of Scipio"*da (Scipio'nun Rüyası) astrolojiyi sınırlı ölçüde onaylar ve rüyaların geleceği yansıtabileceğine inanır gibi görünür.

Bir sibylla, ilk Roma krallarından Tarquin'in huzurunda.

İÖ 1. yüzyılın son döneminin mimarlarından, kadim zamanlardan bugüne ulaşan yapı ve mimarlık üzerine yazılmış eserin yazarı Vitruvius, okült değerlerle benzeşimlere ve sayıların gücüne sıkı sıkıya inanırdı. Astrolojiyi över, astrolojinin Kaldelilerden nasıl geldiğini, Kalde rahibi Berosus'un Kos adasında bir astroloji okulu açtığını, Antipater ve ondan sonra da Archinapolus'un bu bilimi araştırdığını ve Archinapolus'un yıldızharitasının doğum tarihine göre değil, bilinç anına göre çıkarılmasına ilişkin kurallar bıraktığını anlatır.[14]

Latin şairlerin en ünlüsü, Aeneid'in yazarı Virgilius (İÖ 70-19), Ortaçağ dönemlerinde, tuhaf bir biçimde, majisyen olarak nitelendirildi. İsa'nın gelişini kehanetle bildirenlerden biriydi. Ancak, majik yeterliliği daha sonraki dönemlerin buluşları gibi görünür; o Dante'nin rehberlerinden biriydi.[15]**

* Sibylla (İng. sibyl): Antikçağ'da vecd halindeyken gelecekten söz eden ve ağzından ilahların konuştuğu kabul edilen rahibeler. Anadolu kökenli oldukları belirtilir. (Ed.n.)

** Dante'nin 'İlahi Komedya'sından sözedilmektedir. (Ed. n.)

Tyanalı Apollonius, İS birinci yüzyılın ortalarında Kapadokya'da Tyana'da doğdu. Neo-pythagorasçıların ilklerindendi. Pers devletine, Hindistan'a, Roma ve Yunanistan'a giden varlıklı bir adamdı. Efes'te durugörü yeteneğiyle, hükümdar Domitianus'a Roma'da suikast düzenleneceğini gördüğü söylenir. Ona ilişkin daha birçok mucizevî olay aktarılır. İS 217'de Roma'da yaşayan Yunanlı sofist Philostratus, Tyanalı Apollonius'un yaşamını yazmıştır. Diocletianus'un yönetimi döneminde Hıristiyanlara işkence eden Hierocles, saygısızca Tyanalı Apollonius'un mucizelerinin İsa'nınkilerden daha üstün olduğunu kanıtlamaya kalkıştı ve gösterdiği kanıtlar Lactantius ve Eusebius tarafından çürütüldü. Eusebius, Tyanalı Appollonius'un iblislerle işbirliği yaptığını söyler. Çağdaş bir görüşe göre,[16] ileri sürüldüğü gibi, Philotratus'un Kutsal Kitap'la alay etmeye kalkıştığına ilişkin kanıt yoktur. Babil majisini, Hindistan'ın brahminlerini ve Mısır'ın çıplak sofularını yakından tanımıştır, ancak biyografisini yazan kişi, Empedocles, Democritus ve Pythagoras gibi seçkin filozoflar için de aynı şeyin ileri sürüldüğünü belirtir.

Tyanalı Apollonius'un, aynı zamanda nekromansiyle de ilgilendiği söylenir. Achilles'in gölgesini uyandırdığı, deliliği tedavi ettiği ve yeni ölmüş bir genç kızı yeniden canlandırdığı için, ölüyü dirilttiği de ileri sürülür.

Tyanalı Apollonius Roma'dayken hükümdar Domitianus'un emriyle bir erkek çocuğunu kurban ettiği için yargılandı. Politik bir suç işlediği söylenebilir, Domitianus'un politik rakiplerinden Nerva, Tyanalı Apollonius'dan hükümdar olma şansı olup olmadığını öğrenmesini ister. Söylenilene göre, Apollonius bunu, sözü edilen insan kurbanının iç organlarını inceleyerek yapmaya kalkıştı. Duruşmasında, Apollonius'un majisyen olduğu ileri sürüldüğünde, öyle olsaydı majik güçlerini kullanarak kendini bu suçlamalardan kurtarabileceğini söyleyerek yanıtladı. Ancak, Apollonius duruşma sırasında esrarengiz bir biçimde yavaşça ortadan kayboldu. Mezarının yeri bilinmemektedir.

Daha çok bir otobiyografik bir yapıt olan ünlü *"Golden Ass"*in (Altın Eşek) yazarı Apuleius, İS 125'te Kuzey Afrika'da Numidia'da doğdu. Kartaca, Atina ve Roma'da eğitim gördü ve Aziz Augustine onun bilimsel ve tıbbi bilgisinden sıkça söz eder. Afrika'ya döndükten sonra, kendinden çok yaşlı, varlıklı bir dul kadınla evlendi ve ardından kadının kalbini büyü yoluyla kazanmakla ve oğlunu öldürmek için komplo kurmakla suçlandı ve yargılandı. O dönemde Apuleius, Romalıların zehir olarak kullandığı, *Mollusca* cinsi bir hayvan olan deniz tavşanına (*Aplysia*) otopsi yapıyordu. Neyse ki, kendini temize çıkardı. *"Altın Eşek"*te kahraman, bir süreliğine kuş görünümüne bürünebilmek için, Pamphile adında bir büyücünün laboratuvarına girer. Ne yazık ki, yanlış merhemleri kullanarak bir eşeğe dönüşür ve bundan tek kurtuluş yolu gül yemektir. Bu fırsatı yakalayıncaya dek aradan uzun bir süre geçer. Bu öyküyle, büyük olasılıkla, yalnızca eğlendirmek amaçlanmıştır, ancak bazı sırlardan söz ediyor olabilir. Apuleius'un birkaç farklı örgütün üyesi olduğuna

Apollon: Delphoi'deki orakl'ın ilahı

Tyana'lı Apollonius

Iamblichus

Hermes Trismegistus

inanılır ve sonunda bir İsis rahibi olmuştur. Maji, ruh denetimi, rüya yorumu ve astrolojiyle ilgilendiği kesindir.

Doğuştan alçakgönüllü biri olan Ammonius Saccas (3. yüzyıl), İskenderiye'de İS 232'de Platon, Aristoteles ve Hıristiyan öğretilerinin sentezleneceği neo-platoncu bir okul kurdu. Burada, ruhların ve ruhların mucizelerde oynadığı rolün algılanmasının öğretildiği ileri sürülür. Bu okulun tanınan öğrencileri arasında Plotinus ve Origen bulunmaktadır. Plotinus belki de, neo-platoncuların en tanınanı oldu.

Plotinus (204-270) 242'de Pers devletine ve 243'te Roma'ya gitti. Roma'da felsefe dersleri verdi. Hastalıkların doğal nedenlerden oluştuğuna inanırdı, ancak efsunların uyuşum (sempati) yoluyla hastalıklardan yararlandığını düşünüyordu. Yıldızlar, ruh ya da tanrılardı, dünyasal olayların işaretleridirler, ancak belirleyici değillerdi.[17] Evren bir bütündür; belirlenimcilik dışında, her şey birbiriyle etkileşim içerisindedir. Gnostikleri, belirlenimci görüşleri nedeniyle suçlar ve insanları bununla korkuttuklarını söyler.

Plotinus hem bir mistik, hem de bir okültist idi. Bir kez, işlenen suçla ilgili herhangi bir şey bilmeksizin, kuşkulanılan birçok kişinin arasından hırsız olanı buldu. Adam sonunda suçunu itiraf etti. Başka bir olayda ise, Plotinus'un başarısını kıskanan bir büyücü, uyuşum büyüsüyle ona zarar vermek ister. Plotinus, büyünün ters tepip yaratıcısına zarar vermesini sağladı. Birkaç kez yeniden denedikten sonra, Plotinus'dan önce aynı okulda okumuş olan büyücü Olympius, bu çabasından vazgeçti.

Plotinus'un, kendinden geçerek felsefi aydınlanmaya ulaşma yetisi olduğu söylenir.

Öğrencisi Porphyry (233-301), Plotinus gibi Hıristiyan diniyle uyumlu değildi. Hatta, iblislere (ruhlar) ve hayaletler gerçeğine kuşkuyla baktığını belirtti. Öte yandan kuşkucuların, tanrıların kişileştirilmiş yıldızlar ve diğer doğa olayları olduğu görüşüne karşı çıktı. Pythagoras ve Plotinus'un yaşam öykülerini yazdı.

Porphyry'nin öğrencisi olan Iamblichus (ö. 333) Hıristiyanlığa düşmandı. Ona göre, din yerine, insanoğluna hizmet ettiği için "kötü büyü" ya da "saf büyü"den farklı, bir tür iyi maji olan *teurji* olarak adlandırdığı büyü olmalıydı. Teurji, gizli varlıklarla (tanrılar, ruhlar) eşleşen saf şeyler olan *simgeler* ile; örneğin, Güneş ile altın, Ay ile gümüş gibi farklı şeyler arasındaki eşleştirme yasasına göre ilişkiler olan *işaretler* ile uygulanır. Iamblichus'a göre sözcüklerin bir gücü vardır, ruhların adları onları denetlemede kullanılabilir ve başka bir dile çevrildiğinde anlamlarını yitirebilirler.

Bunların çoğu geleneksel dinbilimle uyumluydu, ancak benzerlikler burada bitmiyordu. Iamblichus, düzenlenmiş bir hiyerarşisi ve katı ayinleri olan, inzivaya çekilme ve tövbe etmeyi içeren, hatta tanrıları, kahramanları, melekle-

ri, başmelekleri, hükümdarları, iyi ve kötü iblisleri birbirinden ayırarak, Hıristiyanların genel olarak benimsediği ruhsal varlıkların daha da ayrıntılı sınıflandırıldığı, yaygın olarak kabul edilen teoloji olduğuna inandığı güçlü bir sistem geliştirdi.[18] Ruhlar, maddelere göre farklı türlerdendir. Bununla birlikte tanrılar ve alt ruhlar arasında ilişkiler vardır. Tanrılardan farklı olarak, iblisler bedenden tümüyle ayrı değildir, hatta bazıları hayvanlarla ilişkilendirilmiştir. Iamblichus'a göre, "envokasyonlar"* insanı tanrılara yakınlaştırır, tanrıları yeryüzüne indirmez. Teurji fiziksel bir bilim değildir. Gereklilikler dünyadaki birçok olaya hükmeder ve bunlar yıldızlarla belirtilir. Ancak, tanrılara gerekliliklerle hükmedilmez ve tanrılaşmaya başlayan insanlar gerekliliklerden sıyrılabilir... Bunlar Iamblichus'un düşünceleriydi.

Iamblichus öldükten sonra öğrencisi Julianus (331-363) imparatorluk tahtına oturdu. Böylelikle, (Büyük Constantine'in din değiştirmesiyle, 321) Hıristiyanlık resmî din oldu. Julianus bir Hıristiyan olarak yetiştirildi, ancak Iamblichus'un etkisi altında bu inancından vazgeçti. Ona, "Dönek Julianus" denildi. Constans'ın ölümüyle imparator olunca, Julianus hemen eski Roma'nın tanrılarına adanan tüm kurban törenlerinin düzenleneceğini bildirdi. Kâhinliği gerçek bir bilime dönüştürmeye çalıştı. Zeki bir astrologdu ve enerjisini, tutkulu bir çaba içerisinde Pagan Kilise Devletinin yeniden kurulmasına adadı.[19] Ancak yaşamı, Perslerle aralarında başlayan savaş yüzünden kısa sürdü. Başarılı olmasına karşın, ölümcül bir yara aldı; savaşta ona yardım eden, ancak Hıristiyan olan Jovian yerine geçti. Kısa sürede Katolik inancı yeniden yayıldı.[20] 288'de sonraki bir imparator olan Theodosius'un emriyle, Porphyry'nin Hıristiyanlık aleyhinde yazdığı bir eserin kopyası halkın önünde yakıldı.

Iamblichus, Porphyry ve Julian, Pythagoras'ın sayısal nitelik görüşünü kabul etti. Iamblichus ve Porphyry astrolojik resimlerin değerlerini de kabul etti.

Kendine hermetik filozoflar zincirinin son halkası diyen Proclus (412-485), daha çok Atina'da eğitim verdi. Her şeyin tek bir ilkesi olduğuna, onun da dünyada kendini bir üçlü olarak gösterdiğine inanıyordu. Yine, tanrıları sınıflandırdı, ancak yaratılış öğretisine inanamadığı için Hıristiyanlığa karşı çıktı. Her şeyin arasında majik bir benzeşim olduğunu savundu. Ona göre kişi önce alt ruhlarla ilişkiye geçerek tanrılarla anlaşma sağlıyordu.

Proclus'un bazıları kadın olan sayısız yandaşı vardı. Bunların en ünlüsü, matematikçi babası Theon'la İskenderiye'de ders veren Hypatia'ydı ki sonradan, 415'te Hıristiyan keşişler tarafından acımasızca öldüreleceği kentin halkının odak noktasıydı. Atina'da Proclus'un ardılı önce Marinus, daha sonra Isidorus oldu. Isidorus yeniden İskenderiye'ye döndü ve *Altın Zincir*[21] olarak bilinen bir dizi izdeş tarafından ardıllığı yıllarca sürdürüldü. Ancak, neo-platonculuk da, Synesius gibi, Hıristiyan öğretmenlerce sürdürüldü.

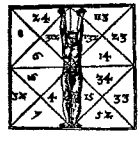
* Envokasyon (invocation): Okült terminolojide, ses, dua ya da düşünce yoluyla bedensiz varlıkları çağırma. (Ed.n.)

Envokasyon. Iamblichus'a göre envokasyonlar insanı tanrılara yakınlaştırırdı.

NOTLAR

1 H. G. Wells: *"A Short History of the World"* Middlesex 1922. [Türkçe baskı: "Kısa Dünya Tarihi – Başlangıcından 1946'ya kadar", çev. Ziya İshan, Varlık Yayınları, İstanbul 1972.]
2 G. R. Levy: *"The Gate of Horn"* (Boynuz Geçidi), Londra 1948.
3 a.g.e.
4 H. G. Wells'e göre, boğa güreşleri daha sonra İspanya'da düzenlenenlere, hatta matadorların giysilerine benzerdi.
5 J. E. Harrison: *"Themis, a study of the social origins of Greek religion"* (Themis, Yunan dininin sosyal kökenlerinin bir incelemesi), Cambridge 1912.
6 a.g.e.
7 Girit'te Zeus'un mezarı gösterilirdi.
8 a.g.e., ancak büyük olasılıkla öykünün birden çok simgesel anlamı var.
9 G. R. S. Mead'in *"The Chaldean Oracles"*ın (Kalde Orakları) İngilizce çevirisindeki bir dipnotta E. Levi'nin *"The History of Magic"*nden (Maji Tarihi) bir alıntı yapmış. Londra 1922.
10 C. Jinarajadasa: *"First Principles of Theosophy"* (Teozofinin İlk İlkeleri), 3. baskı, Adyar, Madras, Hindistan 1923.
11 A. E. Waite'in, Levi'nin *"Maji Tarihi"*nin İngilizce çevirisindeki bir dipnota göre, 2. baskı, Londra 1922.
12 E. A. Wallis Budge, çeviri, *"The Alexander Book in Ethiopia"* (Etiyopya'da İskender'in Kitabı), Londra 1933.
13 Howitt, a.g.e.
14 Thorndike: a.g.e.
15 Dante'ye Cehennemde o, Araf'ta Beatrice ve Cennet'te Aziz Bernard yol gösterir.
16 Thorndike: a.g.e.
17 Thorndike (a.g.e.) Plotinus'un, astroloji konusunda beşerî iradenin özgür olduğu, ancak yine de astrolojik tahminlere büyük ölçüde yer veren Ortaçağ'ın alışılagelmiş Hıristiyan düşüncesine ulaştığını söyler.
18 O. Spengler: *"Decline of the West"* (Batının Düşüşü), çeviri 2 cilt, Londra 1918, 1922 (bu etkiye ilişkin Geffecken'dan alıntı yapar).
19 Spengler, Roma Devletinin bir kilise olduğunu söyler. Julianus'un "bu kiliseyi sonsuza dek kurma girişimi uğrunda yaşamını adadığını ve sonunda kendisini kurban ettiğini" kanıtlamak için Geffcken'den alıntı yapar.
20 Spengler, Büyük Constantine'in "aynı zamanda, İznik ve Pontifex Maximus Konseyinin başkanlığını yaptığını" belirtir.
21 Tennemann: *"A Manual of the History of Philosophy"* (Felsefe Tarihi Elkitabı), çeviri ve yeniden düzenleme, Londra 1878.

16
Valhalla ve Valkyrieler

Vikingler

Kabaca Cermenler adı altında toplayabileceğimiz Norman, Cermen, Got ve Vandal halkları, daha çok Almanya, Danimarka, Norveç ve İsveç'te merkezlenen ayrı bir kült ve mitoloji geliştirdi. Bunları inceleyebilmek için kültürün temel yönelimini büyük ölçüde etkilediğini anımsayarak bu yönelimi bir kenara koymalıyız. Danimarkalılar Britanya'yı 9. ve 11. yüzyıllar boyunca zaman zaman, Angllar ve Saksonlar ise 5. yüzyıl boyunca işgal etti. Angllar ve Saksonlar daha çok başarılı oldular ve bir dizi Anglo-Sakson kral başa geçti. Gotlar ve Vandallar bir süre için Güney Avrupa'nın büyük bir bölümünü, İspanya, İtalya ve Balkanları fethettiler. Örneğin, Vizigotlar 410'da Roma'yı yağmaladı.

Vikingler savaşçı bir toplumdu. Savaşmadıklarında, zamanlarını eğlenmeleri için düzenlenen bir sarayda liderlerinin denetiminde içki içerek geçirirdi. Savaşta ölenlerin, baştanrıları Odin'in hükümdarlık tahtında oturduğu büyük Valhalla sarayına taşındığına inanırlardı. Oraya Valkyrieler denilen güzel kızlar tarafından at sırtında taşınırlardı.

Vikinglerin, büyük olasılıkla tümü olmasa da, çoğu belirli bir antropolojik yapıda ve kuzey ırkının özelliklerini taşırlardı; sarışın, pembe yüzlü, açık tenli, sivri burunlu, uzun çeneli. Ancak, daha çok bir dil ve kültürel bir gruptu ve konuşulan diller büyük Hint-Avrupa ya da Aryen dili ailesinin Cermen türlerindendi. Halk, aynı zamanda rahip olan, liderlerinin büyük sarayları çevresinde toplanmıştı. Bu küçük kral ya da rahipler savaşçılardı, ancak aynı zamanda hayvan ve bazen insan kurban ederlerdi. Vikinglerin müzisyen şairler olan halk ozanları ve şiir ile nesirleri müziksiz okuyan destancıları vardı. Çoğunun rahipleri yoktu. Bu toplum büyük olasılıkla Kafkasya'da Keltlerle birlikte türedi ve erken bir tarihte birbirlerinden ayrıldı. Yunan ve Roma edebiyatında, İÖ 70 yıllarında Almanya ve Danimarka'da beliren bir Cermen lideri olan Odin ya da Odinus'a ilişkin anlaşılmaz nitelendirmeler vardır. Daha önce gördüğümüz gibi, aynı ad baştanrılarına da verilmiştir.

Eddalar ve Sagalar

Cermenlerin ilk inanışlarına ilişkin bilgilerin kaynağı *Eddalar ve Sagalar*'da bulunur. Gerçekte kompozisyon kurallarını belirtmek için kullanılan *Edda* sözcüğü daha çok, İzlanda'da ortaya çıkan, iki ana bölümden oluşan yazıları belirtmek için kullanılır. *Eski* ya da *Şiirsel Edda*, 1642'de bulundu ve Saemund adında bir tarihçiyle ilişkilendirildi, ancak bugün bu ilişkilendirmenin yanlış olduğu bilinmektedir. *Codex Regius* olarak bilinen 13. yüzyıl metni, Kopenhag'da Kraliyet Kütüphanesi'nde saklanmaktadır. Bazılarına göre, onun bir parçası olduğu da söylenen, benzer özellikte birkaç küçük eser daha vardır. *Yeni* ya da *Düzyazı Edda*, tarihçi Snorri Sturlson (1178-1241) tarafından yaklaşık 1220 ya da 1230'da yazılan, öncekinin ve bugün bilinmeyen başka eserlerin düz yazı biçiminde bir açıklaması ve yorumudur. Üç elyazması olduğu biliniyor ve en iyisi şu anda İsveç, Uppsala'da korunmaktadır.

"*Devleri Öldüren Jack*", "*Jack ve Fasulye Sırığı*" ve daha birçok peri masalı, büyük olasılıkla, saga'lardan türedi. Estonyalılar'ın *Kahraman* adında ve Finlilerin *Kalevala*[1] olarak bilinen, bazı saga'ların düzenlenmiş biçimini içeren bir destanları vardır.

Majisyen Tanrılar

Vikinglerin soyut tanrılara ilişkin çok fazla bilgileri olmadığı açık. Tanrıları Olympos'dakiler gibi ölümsüz değildirler. Yeniden doğabildiklerine ilişkin bazı belirtiler olsa da, hepsi ölür. Mükemmel varlıklar olmanın çok uzağındadırlar. Tümünün lideri olan Odin'in, sürekli türlü tılsımlara gereksinimi vardır. Sık sık kâhinlere danışır. Güçlü ve en çok benimsendiği sanılan tanrı Baldur öldürülür. Onu öldüren tanrı Hodur kördür. Tanrıların başlangıcı vardır. Bazılarının doğumları kayıtlıdır. Tümü, gelecekte olduğu varsayılan, bir devrin sonunda ölür. Bu da, dünyanın ve dünyada yaşayanların tanrılarla birlikte bir sonu olduğu bir tür mahşer gününün varsayımıdır.

İlk zamanlarda, büyük olasılıkla, çoğu Viking okur yazar değildi. Harflerden korkmalarına şaşırmamak gerek. Diğer ilk toplumların arasında, en çok Vikingler el yazısının majik güçleri olduğu sanırdı. Okuma yazma bilenler arasında belirli yazılar yalnızca iletişim kurmak için kullanılırdı, ancak bununla birlikte, çoğunlukla bazılarının majik güçleri olduğuna inanılırdı ve bunlara *rune*'ler denirdi. Bunlar, yalnızca sırrını öğrenmiş olanların yorumlayabileceği *zar atma falcılığı*'nda kullanılabilirdi. Diğerlerinin, zarar vermek istenilen kişiye ters telkin yoluyla kötü etki yarattığı sanılırdı. Diğerlerinin kişiyi beladan koruduğuna, düşman karşısında zafer kazandırdığına ya da hastalıkları iyileştirdiğine inanılırdı. Yüce tanrı Odin, büyücü Mimir'den *rune*'leri öğrenmelidir.

Bir tür orakl yöntemleri vardı. Bir atın burnundan çıkardığı sesleri ve kişnemelerini dinleyerek orakllar elde etmek, Tacitus'a[2] göre, Almanya'da uygu-

lanıyor gibi görünür. Cermenlerin dünyasında gezgin ya da ıssız yerlerde yaşayan kadın kâhinler daha önemliydi ve geleceği okudukları için onlara büyük saygı gösterilirdi.

Majik Kazan

Kuzeyliler, Yunanlı ve Romalılara oranla falcılığa karşı daha hoşgörülü olsalar da, tüm falcılar iyi anılmazlardı. Gotlar da, Eski Cermenler de cadıları, büyücüleri ya da "süpürge üzerinde dolaşanları" rahibe ve kadın kâhinlerden ayırırdı. Daha sonraki dönemlerde, cadıların maji yapmada özellikle kocakarı ilaçlarında kullanıldığını duyduğumuz ot, taş, hayvan, deniz kabuğu, diş, hayvan pençesi ve kuyruğunun kullandığını okuruz. Yazı bulunduktan sonraki dönemlerde bile, gümüşle kaplanmış güzel bir tavşan ayağı uğur olarak satın alınabilir ve bu uygulama yaygın olsa da, bu bâtıl inanış Sakson atalarımızdan bize ulaşmış olabilir. Kelt ve Cermen atalarımızın kullandığı tencere benzeri büyük kaplar, cadı kazanlarının, ki birbirlerine çok benzerler, önhabercisidir. Eğer Shakespeare gibi yazarlar, *"Macbeth"*te olduğu gibi, bu kazanı kötü bir anlamla tanımlıyorlarsa, bunda doğruluk payı vardır, çünkü bu tür kaplar yalnızca ilaçların kaynatılması için değil, güçlü zehirlerin karıştırılması için de oldukça uygundur. Olağanüstü majik güçlerin kaynatılan iksirlerle ilişkilendirilmesi, yüce tanrı Odin'in bilgeliğini büyücü Mimir'in kazanındakileri içerek elde ettiği gerçeğiyle açığa çıkar. Hatta, bu ayrıcalığı (bir süreliğine) elde etmek için, gözlerinden birini feda etmeye hazırdır. Kutsal Kazan'ın Vikingler için çok büyük dinsel bir anlamı vardı.

Mitolojide bilge Kvasir, Fjalar ve Galar cüceleri tarafından öldürülür. Babasını öldürdükleri dev Suttung'a yaşamları karşılığında, majik içeriğiyle birlikte kazanlarını vermeselerdi, Suttung onları boğacaktı. O andan itibaren, içerik Suttung'un bal rakısı olarak bilinir. Sonunda, yılana dönüşüp Suttung'un kızı, Gunnlauth'un kızını baştan çıkardıktan sonra, Odin kazanı ve içeriğini ele geçirir. Odin'in olağanüstü bilgeliğinin bir bölümü, özellikle *rune* ve şiir bilgisi, bu kazandan alınan bir yuduma bağlanmıştır.

NOTLAR

1 E. Lönnrot tarafından 1835'e dek bir kitapta toplandı.

2 *"Germania"*sında (Cermen). Ona göre, yalnızca orakl elde etmek için kullanılan beyaz atlar bir yerde tutulurdu. Ama bu yerden sözetmez.

17
Lotüs, Swastika ve Pagoda

Budizm

Hiçbir din, olağanüstü mitolojisi ve sanatsal din ayinleri açısından Budizm kadar zengin değildir. Budist edebiyatı, son yüzyılda Batıda tanınmaya başlandığında bu inanç, şaşırtıcı biçimde kutsal kitaplarındaki belirli bölümlerin anlamının bağımsızlığına dayanarak bir felsefi ateizm sistemi olarak değil, biraz daha farklı değerlendirildi. Bu görüş artık geçersizdir ve antropoloji üzerine saha çalışması deneyimi olmayanların bilgisizce yaptıkları açıklamaların tuhaf bir örneğidir. Budist ülkelerin her yerinde Budaların yanısıra, binlerce diğer kutsal kişilerin heykelleri vardır.

Budizmi tarihsel bir kişinin kurduğu sanılır: Siddartha ya da Sakyamuni diye de bilinen, Gautama Buda (yaklaşık İÖ 563-483). Ayrım gözetmeksizin tüm Budistler ona saygı duyarken, panteonlarının hiçbir biçimde lideri değildir. Budistler, Hindulardan tümüyle farklı değildir ve başta yüce bir üçlü vardır. Üç önemli tanrılarının arasından, ikonografide en çok bilineni Batının Büyük Buda'sıdır, ancak tapınaklarının mihrabının üzerinde üçü birlikte görülür. Buda (*buddha)* adı bir unvandır ve göksel hiyerarşide belirli bir aşamaya ulaşanlara verilir.

Gautama adındaki tarihsel Buda, Tibetlilere çok benzer ve bugünün Hindularından çok farklıdır. Ancak Hindistan'ın kuzeyinde, bugünün Uttar Pradesh'in bir bölümünü kapsayan bir toplum olan Sakyalar krallığının hükümdarı Magadha'nın oğludur. Başkenti Kapilavastu'dur ve Gautama oranın yakınlarda doğdu. Bölge, zengin bir yerdi ve Gautama lüks içerisinde, zorluk ya da çile çekmeye ilişkin hiçbir şey bilmeksizin yetişti. Güzel bir prensesle evlendi ve bir oğlu oldu.

Babası, Gautama'nın hoş olmayan hiçbir şeyle karşılaşmaması için önlemler almış olsa da, Buda kısa süre sonra dünyanın sıkıntılarını keşfetti. Çıktığı yürüyüşler sırasında bu sıkıntılarla karşılaştı ve bunlar toplam dört adetti: 1- Bunamış bir adam; 2- Hastalıklı bir insan; 3- Bir ceset; 4- Bir keşiş. İlk üçünün gerçekleşme olasılığından öylesine rahatsız olmuştu ki, keşiş olmaya karar ver-

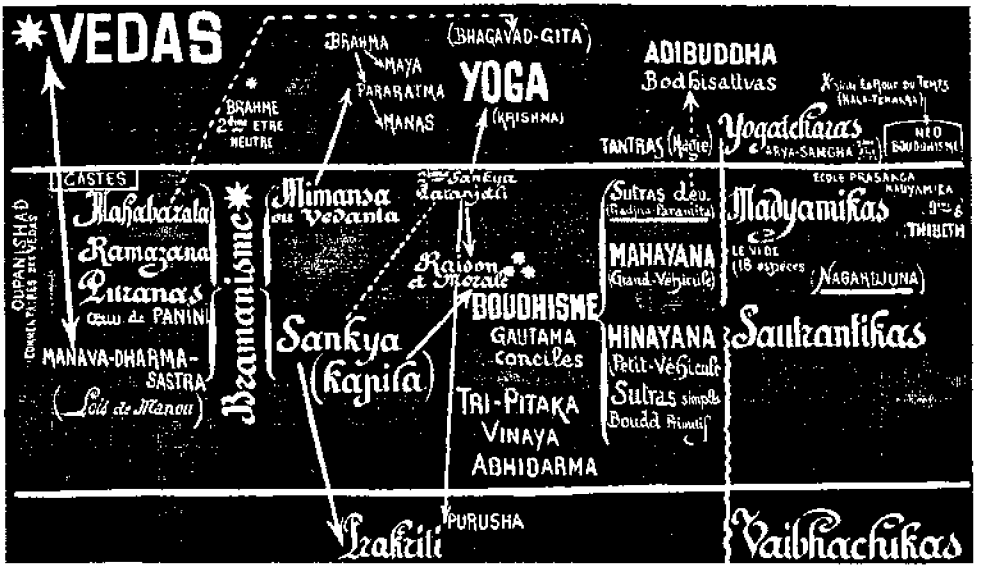
di ve bu nedenle eşi ile küçük çocuğunu terk etti. Dahası, bir süreliğine kendini aşağıladı ve çile çekti. Bir gün oruç tuttuğu için açlıktan bayılınca, bu yöntemden vazgeçmeye karar verdi ve iştahla yemek yedi. Sonrasında içdüşünmeyi denemeye karar verdi. Bunda çok daha başarılı oldu. Bodh-Gaya denilen bir yere gitti ve bir yaban inciri ağacının altına oturdu. Burada aydınlanmaya ulaştı. Daha önceden bir *bodhisattva*'ydı, yani bilinçli bir biçimde aydınlanmayı arayan biriydi. Artık bir *buddha*'ydı, yani aydınlanmış kişiydi. Böylelikle kendisine iki seçenek sunuldu, *nirvana*'ya ulaşmak ve bu dünyayı terk etmek ya da burada kalmak ve öğretmek. O, elbette ikincisini seçti.

Gautama bundan önce, birçok -tam olarak söylemek gerekirse yirmidört- yaşam boyunca buddha'lığa ulaşma "yolunda" ilerlemiştir. Bu yaşamlar süresince yaşadığı deneyimleri anımsadı ve bunları ahlak öğretileri ve *karma* eylemini tanımlamada kullandı. Bu masallara *Jataka*'lar denir. Belli bir zaman sonra yeni bir buddha belirir. Gautama, buddha'lığa ulaştıktan sonra onu izleyen hâlâ bir *boddhisattva* idi. Ona Maitreya denir ve buddha'lığa Gautama'dan sonra ulaşacaktır. O nedenle ona bazen "gelecek olan Buddha" denir.

Avrupa'da Ortaçağ'ın Hıristiyan efsanesinde, Gautama ile çileciliğin dört simgesi ve dinsel bir yaşama dönüşü Aziz Jehosaphat'la ilişkilendirilmiştir.

Budist Krallar

Gautama Buda'nın ölümünden sonra, Budizm hızla yayıldı. İlk Budist Konseyi, kurucusunun ölümünden hemen sonra toplandı, bunu kısa bir süre sonra ikincisi izledi. Ancak, İÖ 273'te tahta çıkan Kral Asoka'nın bu hareketi tanıması ve ileride Hindistan, Afganistan ve Belücistan'ın büyük bir bölümünü topraklarına katması, hareketin başarısına en çok katkı sağlayan olguydu. Asoka, İÖ 232'de ölmeden önce Budizmi devletin resmî dini yaptı. Çeşitli yerlerde kayalar ve sütunlar üzerinde yazılı buyruklar bıraktı ve bunlar büyük tarihsel ilgiyi ortaya koydu. Üçüncü Budist Konseyi onun denetimi altıda toplandı. Oğlu Mahinda, Budizmin din kitabını Seylan'a (bugünkü Sri Lanka) götürdü. Dördüncü Budist Konseyi, Afganistan, Buhara'dan güneyde Madura'nın kuzeyinde bulunan Keşmir'e kadar geniş bir alana hükmeden başka bir kral olan Kanishka'nın denetiminde toplandı. Ölüm ve doğum tarihleri kesin değildir, ancak olasılıkla İÖ 2. yüzyılda yaşadı. İS 634'te Siladitya Konseyi Ganj Nehri yakınındaki Kanauj'da toplandı. Budistlere ait olduğu kesin olan sayısız arkeolojik kalıntı Budizmin Hindistan'da yaygın olduğunun kanıtıdır. Ancak bunlar, yavaş yavaş kendi topraklarından yok oldu. İS 700'de Hindistan'da Brahmanistler'den daha az Budist olduğu görüldü. İS 800'de Budist uygulamalar tümüyle yok oldu. Ancak, Moğol kökenli toplumlar arasında oldukça yaygınlaştı ve bunun nedeni, olasılıkla ilk kez, Kafkas kökenli olmayan bir halk arasında uygulanmaya başlamasıydı. Budistlerin birçok tarihsel yerlerini yağmalayan Müslümanların, Magahdha'yı 1197'de istila etmesiyle son darbe

Papus'a (Gerard Encausse) göre Doğu öğretilerinin sentezi.

vuruldu. Gautama'nın doğduğu yerdeki ilk manastır, önemli bir hac yeri olma niteliğini sürdürmesine karşın, tuhaftır ki, artık Brahminlerin elindedir.

Budizm, Hindistan'ın dışına da yayıldı. Sri Lanka'da hâlâ çoğunluğun inandığı bir dindir. Java'da Hinduizm ve Müslümanlık'la birleşir. Bunun dışında, Moğol kökenli toplumlar arasında yaygındır. Sri Lanka, Burma, Tayland ve Hint Çini'nde "küçük araç" (*Hinayana* ya da *Theravada*) Budizmi yaygındır. Bu, Tibet ve Japonya'da yaygın olan ve Kanishka'nın denetiminde toplanan Dördüncü Budist Konseyinde tanınan din kitapların yorumlarını kabul etmeyen "büyük araç" (*Mahayana*) Budizminden farklıdır. Ancak bu, ne Budizmin dinsel büyüsünün bu ülkelerde uygulanmasını önlemiştir ne de âdete uymamak gibi kasıtlı bir girişimde bulunulduğunu ortaya koymuştur; dinin bazı yönlerinin uygulanılmamasına izin verilmiştir. Güney Budizmindeki bu eğilimleri, Hıristiyanlıktaki dindışı görüşlerin savunulmasının gelişmesini birbiriyle karşılaştırmaktan sakınmalıyız, çünkü bunların çoğu Katolik inancının öğretilerine karşı çıkmak için kasıtlı girişimlerdi. *Hinayana*'nın hâlâ karmaşık bir mitolojisi ve buna uygun olarak, ayrıntılı ayinleri vardır. Çilecilik sistemi sosyal düzenlerine egemendir.

Çin Hindi'nde Budizm gerçekte, Hinduizmle çözümlenemez bir biçimde karışmıştır ve Kamboçya ile büyük olasılıkla Java'da daha önceden Mahayana Budizmi yaygındı. Ruhlara her yerde inanılır. Sri Lanka ve Çin Hindi'nde yıldız fallarına bakılır ve ters dünyasal etkileri önlemek için ayrıntılı ayinler vardır. Burma ve Tayland'da, bazıları kısa süre sonra yalnızca dindar bir yaşam sürmek için okulu bıraksa da, okulu bitiren her erkek keşiş olur. Tayland ve

Kamboçya'nın kralları vardır, önceden Burma'nın da kralı ve şimdi Vietnam Cumhuriyeti'nin parçası olan Annam'ın da bir imparatoru vardı. Bu krallar yalnızca rahip değil, önceden tanrılığın temsilcisi ve hatta tanrının kendisi olarak nitelendirilirdi.

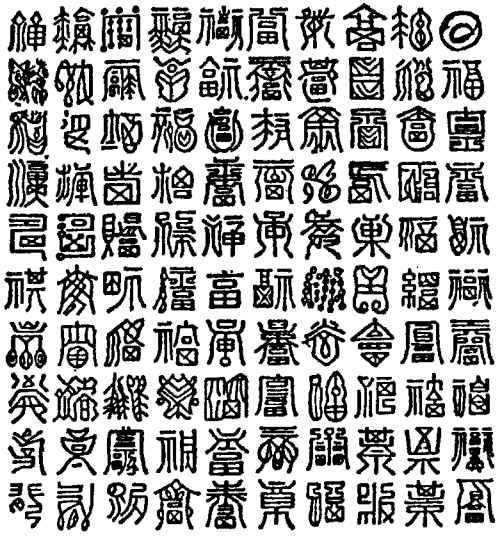
Tayland kralı, tüm ülkenin yasal sahibiydi; yüce gücünün simgesi olarak, bir ya da daha çok beyaz fil'e,[1] üç çatallı bir mızrağa,[2] diske[3] ya da halkaya ve şemsiyeye sahipti. Çok uzun süren ve bazı masonik inisiyasyonlarda olduğu gibi, birkaç farklı yerde gerçekleşen taç giyme töreninde, ona Dünyanın Efendisi, Yaşamın Hükümdarı, Augustus Büyük İmparator, Tanrıların Torunu, Kusursuz Adalet, Zirveyi Yöneten Augustus ve Kusursuz İlahi Ayak denirdi.

Arakan (Burma) kralı, İmparator unvanını aldı, beyaz filin ve iki küpenin sahibi oldu. Küpelerin, onu Pegu (Güney Burma) ve Brama (Bengal'deki Bramaputra nehrinin yatağı çevresindeki bölge kastedilir) krallıklarının yasal varisi yapacağı sanılırdı. Böylelikle, burasının oniki eyaleti üzerinde hükümdarlık iddia eder ve bu eyaletlerin oniki kralının başlarını onun ayakları altına koyacakları söylenirdi.[4] Solokarta'nın Susuhnan'ı, Java'nın bir hükümdarı, *Evrenin Çivisi* unvanıyla yüceltilirdi.

Ava (Burma) kralına "tanrı" denirdi. Bu nedenle, diğer hükümdarlara mektup yazarken, "tüm hayvanların koruyucusu, mevsimlerin düzenleyicisi, suların çekilmesi ve akışının mutlak efendisi, güneşin kardeşi ve dört ve yirmi şemsiyenin kralı"[5] olan kendisini "herkesin itaat etmesi gereken Kralların Kralı" olarak nitelendirmesine şaşırmamak gerekir. Çoğu Doğu hükümdarı, tek şemsiye altında görünmekle yetinseler de, bu şemsiyeler her zaman Ava kralının önünden taşınırdı. Aynı ölçüde yüce görünen unvanlar, Kandy'nin (Sri Lanka) önceki krallarıyla birlikte, diğer Doğu hükümdarları için kullanılırdı.

Cennet Tapınağı

Kültür Devrimi'nden önce Çin'de karmaşık bir din düzeni vardı. Avrupa'nın Çin'e ilişkin kayıtları, ülkede üç din olduğunu belirtir: Konfüçyüsçülük, Taoizm ve Budizm,[6] ancak oraya gidenler çoğu Çinlinin her üçüne de ibadet edilen kurumlara bağlı olduklarını bildirdi. Biraz daha araştırıldığında ise, bu inanç sistemlerinin yalnızca Çin İmparatorunun başı olduğu bir kültün kolları olduğu görüldü. Ortaçağ Avrupası'nda olduğu gibi, tüm toplumu yöneten üç sınıf vardı: 1- Çin'de keşiş ya da Budist rahipler tarafından temsil edilen hükümdarlar; 2- Taoist rahipler tarafından temsil edilen, ancak aynı zamanda hekim ve majisyen de olan, manastır sistemine bağlı olmayan rahipler; 3- Üst düzey memurluk, alt düzey memurluk, yargıçlık vb. gibi görevlerde bulunan, asalet ve saygınlık ölçülerine uyan Konfüçyüsçü yetkililer ya da mandarinler, ancak onlar bile işleriyle bağlantılı bazı özel günlerde, belirli tanrıların ayinlerini yönetmek zorundaydılar. Ancak, üç sınıftan hangisinden olursa olsun, hiyerarşideki her üye-

Mutluluk sözcüğünün 100 ayrı biçimde yazıldığı muska. (Çin)

nin, belirli tanrılar üzerinde gücü olduğuna inanıldığı için, Çin'de ibadet etme anlayışı maji içeriyordu. Neredeyse tüm ülkelerde olduğu gibi, dünyasal hiyerarşi, göksel hiyerarşi ya da tanrı ve ruhlar panteonuyla eşdeğer ya da paralel olmalıydı. Çin'de ise, dünyasal hiyerarşide yer alan her üyenin, yalnızca aynı hiyerarşinin alt düzeyindeki kişiler üzerinde değil, aynı zamanda göksel hiyerarşinin, alt düzeyindeki ruhlar üzerinde de denetimi vardı.[7]

Çin tarihinde, toplumun yönetici sınıfları arasında sert anlaşmazlıklar ve rekabet yaşandığı belirtilmiştir. Ancak bunlar, birçok ortak ilkeye sahip bir toplumun üyeleri arasındaki düşünce ayrılıkları olarak nitelendirilmelidir. Bu savaşlar Avrupa'da, ikisi de aynı düzenin üyeleri olan Papa'nın güçleriyle, İmparatorun güçleri ya da Hindistan'da ikisi de aynı panteonun tanrıları olan Vişnu ile Şiva yandaşları arasında gerçekleşenlerle karşılaştırılabilir.

Çin'de farklı düzeylerde, olağanüstü sayıda tanrı ve ruh derlemesi vardı. Çoğunun bir zamanlar insan olduğu sanılmaktaydı; hatta ölüm tarihleri ve dünyadaki kariyerleri sık sık aktarılmıştır. Çoğu ölümsüzlüğe ulaşmıştır ve sonsuza dek göklerde yaşayacaktır. Alt düzeyde olanlar, geçici bir süre için göklerdedir ve bir gün reenkarnasyonla yeniden dünyaya gelmek zorundadır.

Devrimden önce Çin'de, birçok dinsel tören gerçekleştirilirdi: Dindar olanlar evlerinde, mandarinler bürolarında, Taoist rahipler tapınaklarında ve Budist keşişler manastırlarında. Hepsinden önemlisi bu, Pekin'de (Peiping) Cennet Tapınağı'nda halkın başrahibi olan İmparator tarafından gerçekleştirilen bir ayindi. Tüm bu törenler tarımla bağlantılıydı ve Eski Mısır'da olduğu gibi, tarımsal etkinliklerin zamanını belirlerdi. Mevsimin etkinliğini başlatmak için, İmparator sarı bir öküze koşulmuş sarı bir sabanla işe başlardı. Belki de bu yüzden, saban takımyıldızının mitolojideki yeri önemlidir. Ancak hepsinden önemlisi, İmparatorun Noel Günü'ne yakın bir zamanda, kış gündönümünde adak adamasıdır. Pekin kentinin güneyinde, bazı tapınaklar ve *cennet sunağı*'nın olduğu, alçak duvarlarla çevrili geniş, açık bir arazi vardır. Sunak çember biçiminde ve üç basamaklıdır. Üst basamak 27.5, alt basamak ise 64 metre çapındadır. Üst basamak, ortada kusursuz bir çemberin bulunduğu, dokuz eş eksenli dairesel taşla döşenmiştir. İmparator, gündönümünün bir önceki akşamı, fillerin

çektiği bir at arabasıyla tütsü yaktığı yan tapınağa taşınır. O geceyi tapınağın avlusunda oruç tutarak geçirir. Ertesi gün erken saatlerde, imparatorluk ejderhası ve diğer mistik simgelerle işli güzel tören giysileri içerisinde sunağa çıkar. Burada, yakılan ipek ve yeşim taşı ile bir bölümü kutsanan ve tüketilen et ve şaraptan oluşan adağını sunar. Bu törene müzik ve kutsal dans eşlik ederdi. Bu törenlerin devrimden sonra, devlet başkanınca atanan bir rahip tarafından sürdürülmesi ilginçtir, ancak kısa süre sonra bu uygulama sona ermiştir.

Çin İmparatoru ve ailesi, 1895'e dek Pekin'de özel bir yerde, *Yasak Kent* denilen, çok güzel bahçeler ve göllerin çevrelediği saraylarda yaşardı. Böyle denilmesinin nedeni, buraya yalnızca kralın ailesi ve çevresinin girmesine izin verilmesidir. İçeride az çok kutsal özellik taşıyan devlet törenleri için, birkaç hükümdarlık odası vardı. Hükümdarlık odalarından birinde altın bir bölmenin önünde ve odanın bir kenarından basamaklarla yükseltilmiş *Ejderha Tahtı* vardı. Altın ejderhalar ve değerli taşlarla süslenmiş olması nedeniyle olağanüstü değerde olduğu söylenir.

Kutsal Adamlar

Birçok olağanüstü mit ve efsane, imparatorun çevresinde yer alır ve Çin'in tanrılarını insan biçimine sokar. Düşsel ve tarihsel kişileri birbirinden ayırmak zordur. Ancak, tarihsel kişiler arasında şu üç kurucuyu saymalıyız; Sakyamuni (Gautama Buda), Lao-tzu ve Kung-fu-tse (Konfüçyüs). Her üçünün de yaşamları Çin kitaplarında anlatıldığı gibi, mucizelerle ve majiyle doludur. Ancak, tarihsel olarak varolmalarına ilişkin çok az kuşku vardır ve tümü aynı dönemde yaşadı.

Caenizm

Çin'deki gelişmeleri anlatmayı sürdürmeden önce, Hindistan'da Caen mezhebinin sorumlu olduğu tuhaf bir gelişmeyi geçmemeliyiz. Bugün bu dinin, çoğunlukla Batı Hindistan ve Kalküta çevresinde, çoğu tüccar ya da bankacı olan yaklaşık iki milyon izleyicisi vardır. Dinleri, tüm yaşayan canlılara Budizmde olduğundan çok daha büyük bir saygı duyulmasını aşılar. Böcek yutmayı önlemek için, Caeinlerin ağızlarında muslinle dua ettikleri ve minik hayvanların ayak altında ezilmelerini önlemek için yürüdükleri yolu süpürmede kullanmaları için uzun bir süpürge taşıdıkları söylenir. Solucanları öldürme korkusuyla toprağı süremezler. Böcekleri öldürme korkusuyla, su kaynatamaz ya da ateş yakamazlar.

Caen dini, daha çok Mahavira (büyük adam) olarak bilinen Vardharma tarafından kuruldu. İÖ 599'da, Kuzeydoğu Hindistan'da Patna'nın kırküç kilometre kuzeyinde bulunan Vaisali'de (bugün Basarh denilir) doğdu. Vardharma, küçük bir kral ya da liderin oğluydu ve sonunda tutkular üzerinde ruh-

sal bir zafer elde ederek bir keşiş oldu. Yaklaşık İÖ 527'de Patna yakınlarında Pava'da öldü. Kariyeri olağanüstü biçimde Gautama Buda'nınkine benzer, ancak farklı tarihsel kişiler olduklarına ilişkin çok az kuşku bulunur. Ayrıca, Budist ve Caen kültleri arasında yakın paralellikler vardır. Budistler gibi Caenler de, simgecilikte swastika'yı (gamalı haç) yaygın olarak kullanır. Lotüs çiçeği Hinduizm'de olduğu gibi, her iki dinde de yaygındır.

Çin'de Mit ve Maji

Bu ülke ilk dönemlerden beri bir imparatorluktu. Genel anlamda, *wang* adında rahip-hükümdarın hasat ve toplumun genel refahından sorumlu olduğu, eski Mısır'dakine benzer bir majik düzeni olmuş olabilir. Laik tarihe ilişkin ilk kayıtlı hanedan Hsia'dır (İÖ 2205-1766). Ardından Chow ya da Chou (İÖ 1122-255) gelir. Bir sonraki hanedan, Chin ya da Tsin İÖ 255 ya da 256'da iktidara geldiğinde, ülkeye Çin ya da Tsina denildi. Sınırı belirlemek ve Moğol işgalcileri önlemek için kuzeyde büyük duvar ve birçok kanal ve yol inşa edildi. Otuzaltı gökkubbeyle uyuşması için (dünya cennete uygun olmalıydı) ülkenin tümü otuzaltı eyalete bölündü.

Lao-tzu'nun 'kudret yüklü' mührü. Taocu majide kullanılır ve şans getirdiğine inanılır.

Konfüçyanizmin dokuz kutsal kitabından ilki tümüyle majiktir ve bundan daha önce söz edildi. Bu kitaba *I-Ching* denir ve her biri bölünmüş ya da bölünmemiş çizgilerden oluşan sekiz diyagramı içerir. Pozitif ilke bölünmemiş *Yang* ve negatif ilke bölünmüş *Yin*'dir. Bu diyagramları İÖ üçüncü binyılda Fu Hsi[8] bulmuştur. *I-Ching*'teki yorumlamamalar, yaklaşık İÖ 1122'de Chou hanedanının ilk hükümdarları Wen-Fang ve oğlu Chou tarafından yapılmıştır.

Taoist kutsal kitapların arasında, Lao-tzu'nun kendi eseri ve kesinlikle majik içerikli olduğundan daha önce söz edilen *Tao-Te-Ching* ve Kwang-Tsze'nin (Chwang-Tze) eserlerinden bir bölümü Mencius'un çağdaş biçimidir. Bazı Taoistlere göre, Tao kavramı, Lao-tzu'dan eskidir ve İÖ üçüncü milenyumun ikinci yarısında, Çin'in yarı mitsel bir Çin hükümdarı olan Sarı İmparator ile birlikte ortaya çıkmıştır. Manchaster'da eski Çince profesörü, E. H. Parker,[9] Sarı İmparator için Taoizmin tanrısı ve Lao-tzu için "Taoizmin peygamberi" der. Ancak *Tao-Te-Ching*'de Sarı İmparator'a ilişkin hiçbir kanıt olmadığını söyler.

Çinlilerin majik sistemi, swastika ve diğer mistik simgelerin de yer aldığı, evrensel bir felsefe üzerine kuruludur. Evrenin başlangıcında, boş bir çemberle simgelenen bir boşluk vardı. Buradan, Chu-Hsi[10] gibi filozoflar, tezahürler ortaya çıkartır. Bilinmeyen *aeon*'lar sonrasında, boşlukta bir noktayla simgelenen biçiminde büyük monad belirdi. Bu Yahudi Kabalasının ilk Sefirot'unu anımsa-

tır. Bu monad, bir hücrenin çekirdeği gibi ikiye bölünür[11] ve iki çiftin arasmda bir yarık belirir. Nasılsa, bu iki yarım, hareket halindeyken belirli bir düzlemde kalmaz. Kısa süre sonra, bir bölümü S biçiminde görünür. Böylelikle bilinen *Ba-Gua* ya da *tomoye* figürünü elde ederiz. Benzer figürler noktanın üçe, dörde ya da daha çok parçaya bölünmesine neden olarak elde edilir.

Mistik Simgeler

Ba-Gua'nın Çin'de çok kadim bir simge olduğuna kuşku yoktur ve beyaz ile siyah noktalar evrenin zıt kutuplara (*yin* ve *yang*) bölünmesini simgeler. *Yang*, beyaz ya da pozitif ilke, aynı zamanda bölünmemiş bir çizgiyle ve *yin*, siyah ya da negatif ilke de bölünmüş bir çizgiyle belirtilir. Çinli filozoflar bu ikisini farklı oranlarda birleştirerek her şeyin doğasını açıklamaya çalışmışlardır.

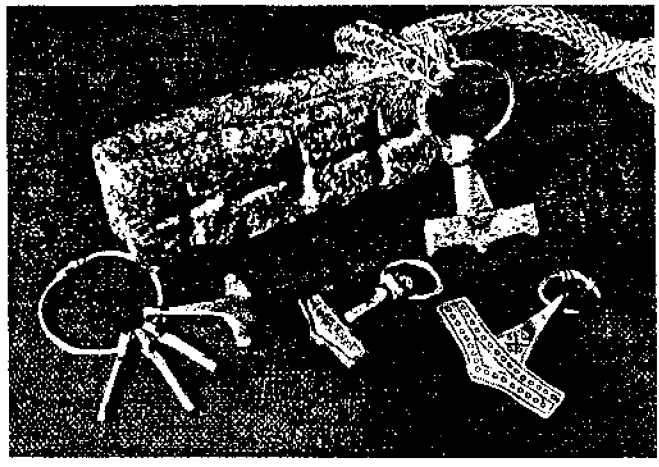

Ba-Gua ve dokuz bölümü.

Japonya'da bölünmüş daireye *tomoye* denir ve parçalar sarı ve kırmızı renktedir. Bu simge zafer ya da onurun belirtisi olarak nitelendirilir. İki karşıt ilkeye *in* ve *yo* denilir. Kore'de bölünmüş daire ulusal bayraklarında karşımıza çıkar, parçalar kırmızı ve mavi renktedir. Bazen, dört köşeye bölünmüş ya da bölünmemiş üç çizgiden oluşan gruplar eklenirdi.

Dairenin kıvrımlı çizgilerle dörde bölündüğü noktada *ogee* diye bilinen figür ortaya çıkar. Her dört dal 'L' harfi biçimini aldığında *swastika*'yı (gamalı haçı) elde etmiş oluruz. Sözcük sanskrit kökenlidir. İngiltere'de Anglo Saksonlarda *fylfot* olarak bilinirdi. Latince'de *crux ansata*'ydı. Her biri Yunan harfi *gamma*'yı (G, ancak şöyle yazılıyordu: Γ) anımsatan dört bölümden oluştuğu için Yunanca'da *gammadion*'du. Aynı düşünceden türeyerek Fransızca'da *croix gamée* denirdi. İskandinavya'nın Vikingleri arasında "Thor'un çekici" anlamına gelen bir ad verilmişti. Japonya'da swastika'ya *manji* denirdi.[12] Çin'de *wan* denirdi. Kuşkusuz, swastika'nın Yeni Zelanda'nın Maorileri arasında simgesel bir anlamı vardı.

Oldukça yaygın olsa da, hangi biçimde karşımıza çıkarsa çıksın, swastika'nın Budist bir simge olduğu açıktır. Budistler Hindistan'dan ayrılmadan önce, Hindistan'da kullanılıyordu. Bir Hint tapınağında bulunan Buda'nın yontulmuş devasa ayak izinde, ayak parmakları ve topuğunda swastika figürleri göze çarpar. Tayland, Burma, Çin, Tibet, Kore ve Japonya'da varolan dinsel uygulamalarda yaygın biçimde kullanılır.

Thor'un Çekici: Vikingler, swastika için "Thor'un Çekici" anlamına gelen bir sözcük kullanıyorlardı. skandinav mitolojisinde büyük sava çı-tanrı Thor'un adından gelen "Thor'un Çekici"nin kötü ruhları uzakla tırdı ına, ki iyi devlerin ve iblislerin saldırılarından korudu una inanılırdı. (Ulusal Müze, Kopenhang, Danimarka)

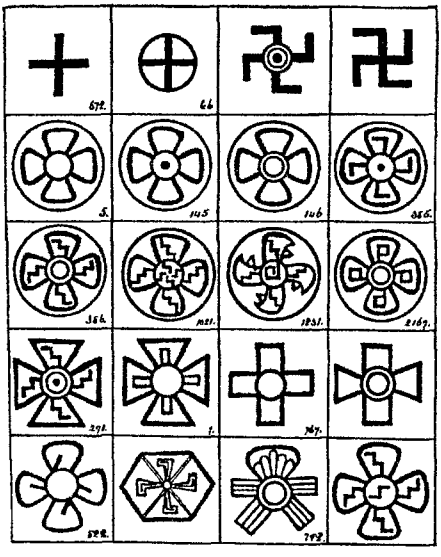
Lotüs Çiçeği

Yalnızca Budizmde değil, aynı zamanda Brahminizm'de ve önceden eski Mısır dininde göze çarpan bir başka mistik simge de lotüs çiçeğiydi (*Nelumbo speciosum* ya da nilüfer). Bu, gelin çiçeğini anımsatan bir su bitkisidir. İri çiçekleri ve yaprakları suyun yüzeyine uzanır, kök gövdesi suyun altındaki çamurdadır ve çiçek ile yaprak sapları suyun içindedir. Bütün bunlardan simgesel bir anlam çıkartılmıştır. Çiçeğin kendi de bir *mandala*'ydı, yani fiziksel evreni simgeler. Ortadaki dişilik organı, evrenin ortasında bulunduğu sanılan Meru Dağı'nı simgeliyordu. Onu çevreleyen erkek polen üreten kısmı ise dağları simgeliyordu. Taç yapraklar kıtalardı, dört kenarda dört iri yaprağın yanında daha küçük iki yaprak bulunurdu, tıpkı Brahmin ve Budistlerin evren haritalarında olduğu gibi. Çiçek, sularla simgelenen Kaos'tan doğan ruhsal düzendi. Mitolojideki benzeri, büyük anatanrıçaydı. Gautama ve diğer buddhalar, çoğunlukla lotüs çiçeğinin üzerinde oturmuş olarak resmedilir. Brahmanın lotüs çiçeğinin üzerinde doğmuş olarak gösterilir. Doğumundan sonra Osiris, lotüs çiçeğinin üzerinde durmuştu. Tuhaftır ki, binlerce yıl boyunca Mısır'da saygı gösterilmesine ve bazı Mısırlılar için hâlâ simgesel bir anlamı olmasına karşın, lotüs çiçeği artık Mısır'da yetişmez.

Tapınaklar ve Pagodalar

Budist tapınakları sayısızdır ve bazıları olağanüstü büyüklüktedir. Genel planı bir Hıristiyan kiliseninkine benzer. Dikdörtgen ana salonun bir ucunda, Katolik bir sunağa benzer biçimde, kutsal bir emanetin bulunduğu varsayılan bir sunak ya da dairesel bir *chaitya*'nın bulunduğu üstü kubbeli dairesel bir girinti vardır.

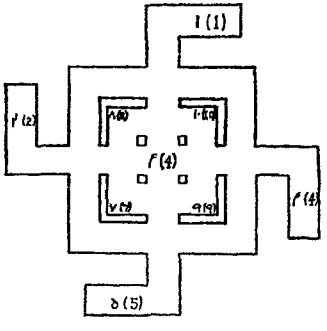
Türlü adlarıyla birçok *caitya*'lar, *chaitya*'lar, *tope*'ler ya da *stupa*'ların bulunması Budist bir özelliktir. Bu *caitya*'ların değiştirilmiş biçimleri *dagoba* ya

Mu araştırmacısı James Churchward'a göre swastikanın evrimi. Churchward, swastikayı yaratılışı sağlayan 4 temel güç ya da yaratıcı gücün 4 hali olarak yorumlar ve tüm kıtalara Mu uygarlığından yayıldığını öne sürer.

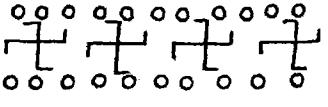
İÖ 2. yüzyıldan, Caen'lere ait bir sikke. Piramit biçiminde bir nehrin solunda swastika, sağında ise yılan sembolü görülüyor. (British Museum)

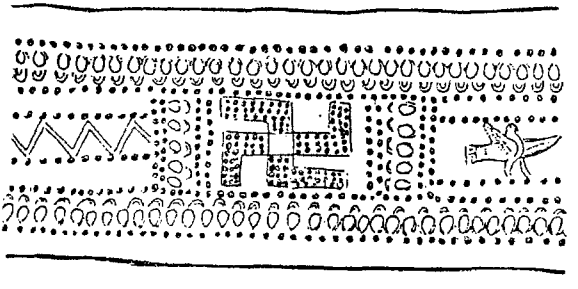
120 bin kez yazılıp suya atılması gereken Güneş Swastikası tılsımı.

Cermenler'ce de majik özellikleri olduğuna inanılan ve süslemelerde kullanılan swastika sembolü. (İS 400, Hablingbo, Godland)

H. Schliemann'ın Troya'da bulduğu swastika örneği.

Bir Urartu swastikası.

da *pagoda*'ları oluşturur. Caitya'lar çoğunlukla, üzerine koni yerleştirilmiş yarım küresel yapılardır. Bazen Budist kozmolojisinin beş ögesini simgelediği sanılır. Bu durumda taban, dünyayı simgeleyen küp biçimindedir, üzerinde havayı simgeleyen bir küre, onun da üzerinde ateş yerine bir koni, ucunda suyu simgeleyen bir kâse ve sonunda bunun içinde, gökyüzünü simgeleyen dar ucu yukarı bakan bir yumurta vardır. Her caitya'nın Gautama ya da bir Budist azizin kutsal emanetini içerdiği sanılırdı. Ancak çok sayıda olmaları nedeniyle, bu her zaman için olası değildir. Bunların çoğu, kutsal kişilerin konuk olduğu sanılan yerlere öylesine dikilmiştir. Boyutları olağanüstü büyüklükteki anıtlar ve taşınabilir daha küçük anıtlar olarak değişir. Büyükleri çoğunlukla taştandır. Küçükleri kil, metal ya da ahşaptandır. Kutsal emaneti içeren küçük oyuk dışında, caitya'nın içi sağlam olmalıydı. Çin Hindi, Çin ve Japonya'da çok sayıda muhteşem pagoda vardır.

Resimler

Kutsal resimlerin Budizmde önemli bir yeri olduğunu gördük. Ancak bir resmin herhangi bir etkisi olmadan önce, simgelediği ruhun resimle etkin bir ilişkiye geçmesi için, bir törenle kutsanması gerekirdi. Resimler bazen, Brahminlerde olduğu gibi, türlü giysilere sarılırdı. Bazen, daha çok Çin'de, resimlerde iç organlar belirgin olurdu. Budist resimlerin bazıları çok büyüktür.

*Kutsal Emanetler**

Kutsal emanetler kültünden Brahminizm'de, Budizmde olduğundan daha ender söz edilir. Brahmin tanrısı Şiva'nın, eşi ve babası Dakşa'nın aralarındaki farklılıklar sonucunda bedenini terk eden ilk eşi Sati'nin sol ayağının baş ayak parmağı bir Hint kutsal emanetine örnektir. Daha sonra reenkarnasyonla Uma ya da Parvati olarak eşine geri döner. Kutsal emanet, Kalküta yakınlarındaki Khali Ghat'ın rahiplerince korunur.[13]

Gautama Buda'ya ilişkin birçok kutsal emanet vardır ya da olmuştur. Ölünce kutsal emanetlerinin, rahip ve hanedan topluluklarına dağıtmak için sekiz parçaya bölündüğü söylenir. İS 7. yüzyılda bir Çinli Budist keşiş (İS 600-664), Hindistan'a gider ve 150 kutsal emanet, birçok elyazması ve resimle döner.[14] Gautama'nın kullandığı bir tabağın Anuradhapura, Seylan'da korunduğu söylenir. Çok uzağında değil, Konghanapura'da şapkası ya da 61 cm yükseklikteki tacı saklanır. Asası ve bir giysisi de Nagarahara'da korunur.[15]

Ancak, en çok bilinen kutsal emanet, bugün Kandy (Sri Lanka) Kutsal Diş Tapınağı'nda bulunan yedi türbeden, en içeride kalanında korunan sol azı di-

* Kutsal emanetler (*relics*): İngilizce'deki "*relic*" sözcüğü tekil yazılırsa; kutsal sayılan bir insanın, ölümünden sonra saklanıp, büyük saygı gösterilen bedeninden ya da giysisinden bir parça; burada olduğu gibi "*relics*" şeklinde çoğul yazılırsa ceset kalıntıları, kemikleri vb. parçaları anlamına gelir. (Ed.n.)

şidir. Yılda bir kez, koruyucu bir örtünün altındaki bir kutuyla, bir filin sırtında, başka filler ve bir rahip eşliğinde geçit törenine çıkartılır.

Şinto, Tanrıların Yolu

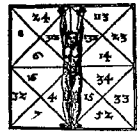
Japonya'nın ilk yerlileri, Ainu'lar, çok tüylü insanlardı, Japonların yapısal özelliklerini taşıdığı Moğollara değil, Avrupa'nın kimi Kafkas halklarına benziyorlardı. Ainular'ın ilginç bir ayı kültü vardı, ayı kurban edilir ve eti yenirdi. Şintoizmin Japonya'nın ilk kültü olduğu görüşü, İmparatorun zaman içerisinde yavaş yavaş (1192-1867) halkın gücünü elde eden Shogun üzerinde gücünü gösterdiği 1868'deki İmparatorluk Restorasyonu'ndan sonra geliştirildi. O zaman, Budizm ve Şintoizmin birleşmesi (Çin'de Budizm ile Taoizmin birleşmesiyle karşılaştırılabilir) çözülmüştü. Bu birleşmeye *Ryobu Shinto* denildi. Ancak, Şinto mitolojisi[16] *in* ve *yo* denilen olumlu ve olumsuz olmak üzere iki ilkeyle başlar. Bunlar açıkça, Çinlilerin *yin* ve *yang*'ıdır ve başlangıçta, açıkça Çinlilerin *Ba-Gua*'sı olan "kozmik yumurta"da birleştirilmiştir.

Bazı Şinto türbelerinde kutsal dansları gerçekleştiren *miko* adında genç kızlar vardır. Bazılarına spiritüalizmdeki bir medyum gibi danışılabilir, çünkü onlar ölülerle iletişim kurar, geleceği söyler ve hatta tanrıların isteklerini bildirdiklerini savunurlar.

NOTLAR

1 Beyaz fil gerçekte vardır; Hint filinin albino türüdür, derisi açık gri, toynağı beyaz, başında seyrek beyaz kıllar bulunur ve gözleri pembedir. Bazılarının kılları kırmızı, bazılarının gözleri sarıdır. Ancak, bazılarının hastalık nedeniyle bu özelliklere sahip olduğu kaydedilir.
2 Hindu mitolojisinde Şiva'nın mızrağına benzer.
3 Hindu mitolojisinde Vişnu'nun diskine benzer.
4 I. D'Israeli: *"Curiosities of Literature"* (Edebiyatın Tuhaflıkları), yeni baskı, Londra 1867.
5 I. D'Israeli: a.g.e.
6 J. Hackin, *"Asiatic Mythology"* (Asya Mitolijisi), çeviri, Londra 1923, ve başka yerde.
7 J. Hackin, ve başka yerde, a.g.e.
8 E. Sykes: *"Everyman's Dictionary of Non-Classical Mythology"* (Herkes İçin Klasik Dönem dışı Mitoloji), Londra ve New York 1952.
9 E. H. Parker: *"The Taoist Religion"* (Taoist Din), Londra, tarih verilmemiş.
10 Üçyüz yıl yıl önce doğdu, Avrupa'da henüz bilinmezken fosillerin gerçek doğasını buldu (Leonardo da Vinci).
11 Ray Lankester: *"Secrets of Earth and Sea"* (Toprak ve Denizin Sırları), 2. baskı, Londra 1923.
12 W. Hayes: *"The Swastika, Calamus Leaves"* (Gamalı haç, Calamus Yaprakları), No. I Chatham, 1934.

13 J. Rhys: *"The Reliquary"* (Mahfaza), Londra 1930.
14 Yolculuklarının kayıtları S. Julien tarafından Fransızca'ya çevrildi, 1853-1858.
15 P. Saintyves: *"Les Reliques et les Images legendaires"* (Efsanevî Resimler ve Kutsal Emanetler), Paris 1912.
16 Şinto mitolojisinin ilk kaynağı, Ono Yasumaro'nun İS 712'de efsaneleri toparladığı *"Kojiki"* adlı kitaptır. Onu 720'de imparatorluk emriyle yayımlanan Nihongi izler. İkisi de uyarlanmış Çince yazılmıştır.

18
Tibet'in Lamaları

Lamaların Krallığı

Sibirya'nın geniş alanlarında şamanizmin maji din sisteminin yaygın olduğuna önceden değinmiştik. Bu sistem daha önce güneye doğru yayıldı. Tibet'teki bilinen ilk din sistemine *Bon* denir. Birçok yönden, özellikle de, şeytan dansları ve transa geçerek sayısız ruhla iletişim kurma yöntemleriyle, Kuzeyin Şamanizmine benzer. Bu, özellikle bu beceriye doğuştan sahip bireyler ya da rahiplerce swastika kullanılarak gerçekleştirilirdi. Bu din ayrıca, Taoizmle de karşılaştırılmıştır. Budizm kuzeye yayıldığında Bon dini, Budizmle birleştirildi ve uygulayıcıları kendilerine *lama* dedi, ki bu ad Tibet'in Mahayana Budistliğinin keşişlerince seçilmiştir ve bu nedenle *Lamacılık* olarak terimleştirilmiştir. Günümüzde Bon rahipleri bile kendileri ve çevreleri tarafından Lamacı hiyerarşinin bir parçası olarak görürler. Onlara *siyah-şapkalılar* denilerek, *kırmızı şapkalılar* ya da onları izleyen "reformlaşmamış" lamalardan ve bugün Tibet'teki yaygın öğretiyi biçimlendiren *sarı-şapkalılar*'dan, ayrıldılar.

Budizmin ilk biçimi[1] olan Lamacılık Orta Asya boyunca yayıldı. Bu bölgenin büyük bir bölümü şimdi Rusya ve Çin komünist hükümetlerince yönetilir ve baskı yapılmasa da, dinsel uygulamalar onaylanmamaktadır. Lamacılık daha önce sorgulanmayan bir bölge olan Tibet'te doğdu, ancak çok büyük bir alanı kapsadı.

Kafkaslarda birçok Kalmuk, bu dini benimsedi. Ancak Çarlık döneminde bile yasal olarak Tibet'ten ayrı tutulmuştu ve baş lamaları Rus Hükümeti seçerdi. Benzer bir durum, Sibirya'nın Baykal Gölü çevresindeki Buryatlar için de geçerlidir.

1577'de tümüyle Lamacı olan Moğolistan, Büyük Lama Urga, Dış Moğolistan'ın yönetimi altındaydı. Dış Moğolistan Pekin'de Çin Hükümeti tarafından seçilmişti. Dış Moğolistan bugün bağımsız bir halk cumhuriyetidir.

Mançurya 1644'de Çin tarafından fethedildi. Çinliler, Çin'in hükümet sarayı boylarında yeni bir hanedan oluşturdu. Bu da 1911'e dek sürdü. İkinci

Dünya Savaşı sırasında, Japonlar imparatora yeniden bir tuzak kurmaya çalışarak, bu amaçla tahttan indirilen son Çin İmparatorunu (Mançu hanedanındandı) seçtiler. Mançurya bugün, Çin Cumhuriyetinin bir parçasıdır. Ama tüm bunlardan önce, Çin sempatizanlığının yanısıra, Lamacıydı.

Çin'in batısında birkaç Lamacı bölge vardı, Amdo eyaleti önceden Tibet yönetimi altındaydı. Ayrıca, Pekin'de Büyük Lama'nın yönetiminde, büyük ve güçlü bir Lama manastırı vardı.

Kırgız boylarının yerleşmiş olduğu Doğu Türkmenistan da Lamacıydı ve önceden, şu anda Çin yönetimi altındaki Sin-kiang krallığındaydı.

Tibet'in komşusu, Ladak, Keşmir'de de birçok Lama vardır, ancak ülkenin yönetimi Hindu mihracesindeyken, bölgede yaşayanların çoğu Müslüman'dı. Gurkalar ve diğer etkin topluluklarca uygun görülmese de, bir kral tarafından yönetilen Nepal'de de lamalar vardır.

Tibet'in güneyinde, Hindistan'ın kuzeyinde küçük bir ülke olan Sıkkım, daha önce lamalar tarafmdan yönetiliyordu. Önce, bir mihracenin yönetimine ve 1814'te Britanya'nın himayesi altına girdi. Hindistan bağımsızlığını ilan ettikten kısa süre sonra, mihracenin isteği üzerine bu ülkenin himayesi altına girdi (1949).

Sıkkım'ın doğusunda bulunan, ondan biraz daha büyük bir ülke olan Bhutan, önceden reenkarnasyon[2] sistemiyle, Büyük Lama olan ve mihracenin altında yer alan Dharma Raca tarafından yönetiliyordu. Bu ikili yönetim 1885'te sona erdi ve mihrace 1907'de kral olarak seçildi.

Batılı yazarlar, Dalai Lamalarm İÖ 1400'e dek tümüyle mitsel olduğunu öne sürse de, Tibet hükümeti ilk dönemlerden bu yana majik bir hiyerarşik değerlendirme ile gerçekleşirdi. Her nasılsa, İÖ 1600'den bu yana, Dalai Lama Tibet'in yüce rahip-kralı olmuştur ve tüm ülkelerin Budistleri tarafmdan genel olarak bir tür "Budist papa" olarak görülmüştür. Ona, *egemenliğin büyük mücevheri* denir ve Budizmin yüce tanrıları Avalokita ya da Avalokiteşvara'nın enkarnasyonu olarak görülür. Tibet'in başkenti, Lhasa yakınlarında, tanrı Avalokiteşvara'nın mitsel evine benzetilerek tasarlanmış Potala adındaki saray-tapmağmda otururdu.[3] Devletin yüce üçlüsünde, ondan sonra öğrenmenin büyük mücevheri denilen Tashi chunpo'nun Büyük Laması Tashi Lama[4] gelir. Sonsuz Işığın Buda'sı olan, Amitabha'nın enkarnasyonu ve Avalokiteşvara'nın ruhsal babası olduğu ileri sürülür. Yönetimdeki üçüncü kişi, yine Büyük Lama olan Kral ya da Vekilidir. Avalokiteşvara'nın dört yardımcısından birinin enkarnasyonudur ve yine Avalokiteşvara'nın enkarnasyonu olan, önceden Tibet'in ünlü efsaneleşmiş hükümdarı, Sron Tsan Gampo'nun rahiplerinin enkarnasyonudur. Bu dört rahibin, Lhasa'daki dört manastır sarayının, dört enkarnasyon başkanı olarak reenkarne olmaları [genedoğmaları]

gerekir ve bu dört kişiden Kral ya da Vekili seçilir. Hükümette bu üç kişinin altında yer alan başkaları da vardır ve bu kişiler zaman zaman rahip olmayan kişiler olmuştur. İki Amban ya da Çin hükümetinin temsilcilerinin de, elçiliğin dışında yönetimsel hakları ve ayrıcalıkları vardı.

Siyah-Şapkalılar

Yaygın olarak *siyah-şapkalılar* diye bilinen Bon dininin rahipleri, Tibet'e Budizmin gelişinden sonra da varlıklarını sürdürdüler ve özellikle ülkenin doğusunda çok sayıdaydılar. Budist düşüncelerden derinlemesine etkilendiklerine ilişkin çok az kuşku vardır. Büyük olasılıkla, önceleri Sibirya'nın şamanlarından çok farklı değillerdi. Budizmin gelişiyle, lamalara sürekli danışan bazı Tibetliler de, kendilerine danışmayı sürdürdü ve yavaş yavaş onlar da gelenek dışı birer lama olduklarını varsaydılar. Görünüşe göre, başlıca âdetleri hamurdan hayvan ve insan figürlerini kurban etmekti ve bunların Budist etkiyle gerçek hayvan ve belki de hatta önceden yapılan insan kurbanları yerine geçtiğine inanıldı. Giorgi'nin[5] Bon rahip figüründe, kılıç kuşanmış, kalkan taşırken bayraklarla süslenmiş, bir tunik içerisinde atkılı ve zırhlı olarak görülür. Önceden belirtildiği gibi, swastika kullanır, büyük olasılıkla, Hinduizmin *naga*'larına (yılan tanrıları) benzeyen ejderhaya tapınır ve şeytanların sevgisini kazanmak için dans ederlerdi. Bon swastikasının kolları sağa (saat yönünün tersine) bakarken, tüm Budistler, sanki saat yönünde hareket edercesine, sola[6] doğru bakmalarını sağlardı.

Kırmızı-Şapkalılar

Yerel efsaneler 5. yüzyıla dek geçmişe gider ve Gautama'nın soylu koruyucularından hükümdarlara kalan bir miras verirken, Wadell'e[7] göre, Lamacılık Tibet'e 638 ile 641 arasında geldi. Her nasılsa, 7. yüzyılın ortalarında Tibet, iki kadınla evlenen bir kral, Sron Tsan Gampo tarafından yönetiliyordu. Biri Nepal Kralının, diğeri Çin İmparatorunun kızıydı. Her iki kraliçe de koyu Budistti. Onların etkisi altında kral, Hindistan'dan birçok Budist kitap getirtti, tapınaklar ve manastırlar inşa ettirdi.[8] Kral öldükten sonra, Avalokita'nın, iki eşine de Tibetli Merhamet Tanrıçası Tara'nın enkarnasyonu olan kişiler olarak saygı duyuldu: Yeşil Tara olarak bilinen Nepalli Kraliçe-tanrıça ve beyaz Tara olarak bilinen Çinli Kraliçe-tanrıça. Sron Tsan Gampo'nun 650'deki ölümünden sonra, Kral Thi Sron Detsan (d. 728) tahta çıkana dek hiçbir ilerleme kaydedilmedi. Tibet'in yanısıra, Batı Çin'in büyük bir bölümünü yöneten bu güçlü kral, eğitilmek için yine Hindistan'a gönderildi ve yalnızca kitap elde etmekle kalmadı, Nalanda'da (Hindistan) büyük Budist Üniversitesi'nde profesör olan kayınbiraderi, ruhanî öğretmen Padma-sambhava'yı da davet etti. Padma-sambhava,[9] Tantrizmin ve doğduğu yer olan Keşmir'in ünlü olduğu her türlü maji ve ruhsal bilginin bir yorumlayıcısıydı. 747'de Tibet'e vardı. Hızla, Tibet'teki tüm en kötü "lanetli yerleri" ziyaret etti, şeytan çıkardı, ba-

zılarınınsa yeni dinin koruyucusu olmak koşuluyla tapınılmasına ve kurban adanmasına izin verdi.[10] Tüm yerli tanrılar, dünyasal Buddhaların başta olmak üzere ve ardmdan *boddhisatva*'ların geldiği yeni tanrılar kuruluna toplandı. Padma-sambhava'ya da sınırsız majik güçleri nedeniyle saygı duyulur. Her birinin doğuştan gelen doğaüstü yetileri olan yirmibeş izdeşi vardı.[11] Padmasambhava, "Lotüs çiçeğinde doğmuş olan" anlamındadır, bugün bilinen Lamacılığın kurucusudur. Kendisine sekiz ayrı biçimde ibadet edilir ve Tibet'te Gautama Buda kadar onurlandırılır, hatta kırmızı şapkalıların birkaç altbölümü tarafından daha da çok onurlandırılır.

Padma-sambhava görevinde oldukça başarılıydı ve zorunlu değişiklikler yapmaksızın Lamacılığın o zamandan bu yana Tibet'in her yerinde var olacak biçimde yerleşmesine neden oldu. Kendisinden sonra, elbette, uzun süre boyunca inşa edilmeleri sürdürüldüyse de, yönetim döneminde manastırlar kuruldu. Ancak bu gelişme karşısında bir engel vardı. 899'da Hint kaynaklarının çevrilmesini fazlasıyla desteklemiş ve manastırlara devlet toprakları ve vergi toplama hakkı vermiş olan Tri Sron Detsan'm torunu, Kral Ralpachan, tahta Lan-dharma adıyla oturan kardeşi tarafından öldürüldü. Lan-dharma Budizmin başdüşmanıydı ve kendisine "Lamacılığın Sezar'ı" denilmiştir.[12] Tapınak ve manastırlara saygısızlık etti, keşişleri öldürttü ya da kasap olmaları için zorladı ve kitaplarını yaktı. Zulümleri çok sürmedi. Tahttaki üçüncü yılında, siyah-şapkalı bir şeytan dansçısı giysisi içinde bir lama tarafından okla vurularak öldürüldü. Daha sonra bu olay, çağdaş bir Lamacı maskeli baloyla kutlandı.[13] Bu olayın ardından, Lamacı tapınak kısa zamanda kaybettiği ilgiyi yeniden kazandı ve gerçekte, öncesine oranla daha da güçlendi. Hindistan ve Keşmir'den sayısız keşiş ülkeyi ziyaret etti.[14]

Ardından, kırmızı ve sarı-şapkalılar arasındaki bölünmeden sonra, kırmızışapkalılar temel farklılıklarıyla değil, kendi belirli azizlerine (bunlar Hıristiyan koruyucu azizlerine benzer) özel olarak ibadet etmeleriyle tanındı. Her manastırın belirli koruyucu tanrılarla kült ilişkileri vardı. Bazı örgütler, Padmasambhava'nın mağaralara gizlediği ve o öldükten uzun süre sonra bulunan özel vahiy kitapları olduğunu iddia etti. Kırmızı-şapkalıların çoğu evlenebilirdi. Ayrıca, aralarında birkaç çilekeş bulunurdu. Onların arasında, Batıda büyük merak uyandıran o tuhaf insanlar arasmda, kendilerini kesintisiz meditasyona adayabilmeleri amacıyla, çevrelerine duvar ördürten ve küçük bir delikten beslenen kutsal adamlar vardır.

Kırmızı-şapkalılar arasında birkaç büyük öğretmen vardı. En önemlisi, Hindistan ve Pegu'da Tantra ve Mahayana Budizmini öğrendikten sonra 1038'de Tibet'e gelen ve bir Tibetli izdeş, Brom-ton ya da Dom-ton'un (d. 1002) yardımıyla, sarı-şapkalıların sayıca çoğalmasına neden olan olay, Kadampa'yı kuran Atisha'ydı (980-1053). Ardından, 11. yüzyılın ikinci yarısında, Hindistan'ı ziyaret etmiş olan lama Marpa ve yaşamını Tibet'in dağların-

da gezinerek ve şiir yazarak geçiren öğrencisi Milarapa (Milaraspa, Milarepa) (1038-1122), Wadell tarafından yarı reformlaştırılmış bir okul olarak sınıflandırılan Kargyupa'yı kurdu.

Moğollar, Tibet'in kuzeyinde güçleniyordu. Askerî güce karşı başkaldırıları Cengiz Han'ın (1167-1227) fethiyle sonuçlandı. Başlangıçta, şimdi Rusya'nın Asya topraklarında bulunan, Baykal Gölü yakınlarında bir krallığın hükümdarıydı. Batı'da Rahip John olarak bilenen, Owanh Kohan unvanını taşıyan kişiyi yakalayıp öldürerek güçlü krallığını ele geçirdi. Kore, Kuzey Çin, Rusya'nın Asya ve Avrupa'da yer alan topraklarının büyük bir bölümünü, Bulgaristan ve Pers devletini fethetti. Genellikle, bir din lideri olarak görülmez, ancak büyük olasılıkla, bir tür Büyük Lamaydı. Kuzeyde Güney Sibirya'dan, güneyde Çin Hindi sınırına dek gelen, Rusya'nın Orta Asya'da ve Avrupa'da yer alan toprakları dışında, Tibet'i kapsayan geniş bir krallığı yöneten torunu ünlü Kubilay Han'dı (1214-1294). Tibet'te katı bir Lamacı yönetimi oturtan ilk kişi Kubilay Han'dı, çünkü Saskya manastırının (Everest Tepesi'nin 80 km kuzeyindedir) baş lamasını yüce lama, ülkenin ruhsal ve dünyasal gücü yaptı. Çin İmparatorunun taç giyme törenini yönetmesi istenirdi.

Sarı-Şapkalılar

Gelugpa ya da sarı-şapkalıların kurucusu Tsong-kapa'ydı, ki onun döneminden sonra sarı-şapkalılar Tibet'in yöneticileri oldular, bugün Çin topraklarında olan, Tibet'in doğusundaki "Soğan Ülkesi" Amdo'da doğdu. Katolik bir misyoner olan Huc,[15] Tsong-kapa'nın Batı'nın din öğretmenleriyle bağlantısı olduğunu söyler ve bu yönden, Katolik ibadetleriyle sarı-şapkalıların Lamacılığı arasındaki benzerlikleri açıklar. Tsong-kapa, Kadampa topluluğundandı ve bu söz sahibi topluluk arasında çalıştı. Çalışmalarına 1407'de başladı. Birçok reform başlattı, ancak lamaların evlenmelerini yasakladı. Disiplini katılaştırdı ve örgütü şeffaflaştırdı. Lamalara sarı başlık ve eski bir Hint âdeti olan yamalı cüppeler giydirdi. Şapkanın arkasında aşağı sarkan kuyrukları vardı ve bu kuyrukların boyu, lamanın hiyerarşik konumunu belirtirdi. Başlangıçta Gelugpa güçlü bir örgüt olsa da, kırmızı-şapkalılardan oluşan türlü grupların rekabetinden hoşnut olmak zorundaydı, ancak 1640'da Lhasa yakınlarındaki Depung manastırının, Nag-wan Lozan adındaki baş laması, Moğol prensinin yardımıyla, Dalai-Lama unvanıyla ruhsal ve dünyasal lideri oldu. *Dalai* "okyanus" anlamına gelir ve geniş güçlerini belirtir.

Lamacılar, cennet, araf ve cehennemde bedensel bir dirilmeye inanır, ancak Hıristiyanlar tarafından bilinmeyen birçok ayrıntı verirler. Su vaftizleri, yaşayanlar ve ölüler için ayinler, evlilik kutsamaları, rahipliğe atanma törenleri ve olağanüstü yağ kutsamaları vardır. Kilise başkanının atadığı özel günah çıkartan rahiplere günah çıkartılır. Kutsal su, mum, ince mumlar, tütsü ve türlü tes-

pihler kullanırlar. Tapınak törenlerinde çift koroyla şarkı söyler, keşişler ilahi okur, Hıristiyan manastırlarından çok da farklı olmayan örgütlenmeler, rahibe manastırları, namuslu, kanaatkâr ve itaatkâr olmaya yemin etme vardır. Lamalar, ellerini uzatarak kutsamalarda bulunur. Hatta, Hıristiyanların haç çıkartmasına çok benzeyen, gövdeleri üzerinde yaptıkları bir el işareti vardır. Özel şeytan çıkartma ayinleri vardır. Sarı-şapkalılar ya da Gelugpa tapınağının rahipleri evlenmemeye yemin eder ve tıraş olurlar. İnzivaya çekilme, şenlikler, tövbe etmek için kırbaçlama, alaylar, yakarma, resim kullanma ve azizlerinin kutsal emanetlerine saygı duyma vardır. Haç kullanılır ve lamaların giysileri arasında rahip ayin elbisesi, rahip cüppesi ve piskopos tacı vardır. Bu olağanüstü benzerliklerden söz ederek, ilk Katolik misyonerlerinden M. Huc[16] ayrıntılara bile uyduklarını söyler; örneğin, tütsü yakmakta kullanılan buhurdan ya da tütsü kapları her bakımdan kendi kilisesinde kullanılanlara çok benzer.

Huc ve yandaşı Gabet Lamacılığa karşı çıktı, ancak onun döneminden önce, daha ılımlı Katolik misyonerler vardı. Aslında Cizvitler, Hıristiyanlığın Brahminizm, Budizm ve Lamacılıkla birleştirilmesi için geniş bir plan yaptılar. Dominikan, Fransiskan ya da Jansenistler karışmasaydı bunda da başarılı olunabilirdi.[17] İki ülke arasında imzalanan bir anlaşma sırasında, Rusların Dalai Lama'ya 1901'de görkemli piskopos cüppeleri sunmaları Ortodoks (Doğu) Katolik ve Lamacı Kilise kültlerinin birleşmesine örnektir.[18]

Ancak, sarı-şapkalılar arasında bile, çağdaş Lamacılığın kötü ruhların sevgisini kazanmanın yanısıra, iyinin de yardımlarını aradığı unutulmamalıdır. Sayısız kurban adakları vardır. Bunlar genel olarak, doğrudan Yüce Tanrıya değil, alt yansımalarından birine ya da birkaçına adanır. Sunulanlar arasında, ekmek, şarap, çiçekler, tütsü, parfüm, su ve zil sesleri vardır. Sıvılar çoğunlukla, başaşağı bir kafatasında sunulur. Sunulanların hazırlanması, katı kurallara göre gerçekleştirilir ve oldukça karmaşıktır. Sözü edilen ayinde, şarap ve yufka ekmeğinin yanısıra, un, şeker ve yağdan yapılan "yaşam hapları" ve ayrıca suya safran ve (önceden Hindistan'da belirtilen) kutsal kusa otu katılarak elde edilen kutsal su kullanılır. Ayna, çan ve *vajra* ya da yıldırım da bu ve başka ayinlerde kullanılır. *Vajra,* Lamacı simgelerin en belirgin olanıdır. Şeytan çıkarmak ya da kutsamak için kullanılır ve kullanımı Yunan Ortodoks piskoposunun sık sık elinde taşıdığı küçük haçı kullanış biçimine çok benzer. Daha önce de gördüğümüz gibi, el hareketi törensel bir araç olmaksızın, sık sık kullanılır.

Mantralar

Bunlar ritmik olarak bir biçimde sık sık yinelenen dualar ya da sözlerdir ve ne kadar sık yinelenirse, o kadar etki yarattığına inanılırdı.[19] En çok bilinen mantra, "Lotüsün içindeki Mücevheri selamlarım, Amin" olarak çevrilebilecek olan, *Om mane padme hum*'dur. Mücevher Yüce Tanrı, lotüs çiçeği ise, rahminde görülen "Ana" varlık ya da anatanrıçadır. Mantralar bir tespihin yar-

dımıyla söylenir. Bu nedenle, her lamada bir tespih bulunmalıdır. Ayrıca, dindarlar da tespih kullanırlar. Mantraları saymak için her tespih 108 boncuktan oluşur, Yüce Üçlü'den birini ve onun yansıttığı diğer düşünceleri anımsatması için üçü özel boncuktur. Bunun dışında, tespihte iki sıradan oluşan on delikli disk vardır. Bir sıra *dorje*'yle, diğeri çanla biter. 108 mantra söylendiğinde *dorje*'yle biten sıranın sonundaki disklerden biri çekilir. Onu da tamamlandıktan sonra çanla biten sıra çekilmiş olur, böylelikle tespih 10x10x108 kez mantra tekrarlandığını belirtir.

Tespihin boncukları türlü dönüştürülmüş ağaçlardan yapılır, özellikle pipul ve sandal ağacı, ancak aynı zamanda sert çekirdekler, yarı değerli taşlar, kristal, cam, vs. de kullanılır. Kullanılan madde kullanan kişinin üyesi olduğu örgüte ve bir noktaya kadar ibadet edilen tanrıya göre değişir. Örneğin sarı-şapkalılar, incir ağacı ya da pipulun sarı tahtası ya da benzer bir tahta kullanır. Kırmızı-şapkalılar, en azından Padma-sambhava mercan kullanır.

Mercan tespihin turkuvaz benzerleri vardır.[20] En tuhaf tespihlerden biri, insan kafatasından yapılmış disklerden oluşur. Bu tespih Ölüler Kralını öldüren kişiye ibadet etmekte kullanılır. Ender bir tanesi de, filde bulunan belli katı maddelerden yapılır. Bu da Ölüler Kralı'na ibadet ederken kullanılır. Wadell elli yılan omurgasından oluşan bir tespihten söz eder,[21] ancak bu yalnızca nekromanside ve falcılıkta kullanılır.

Bazı lamalar, günde binlerce mantra tekrarlasa da, daha çok tekrarlamanın etkisini yaratacağına inandıkları araçlar tasarlamışlardır. Dua çarkları ve büyük dua silindirleri döndürür ve üzerinde mantralar ya da simgeler olan bayraklar çekerek, rüzgarda dalgalandırırlar. Dua çarklarının üzerinde sayısız dua vardır ve her döndürüldüğünde, kişinin sanki aynı sayıda duayı tekrarlamış kadar yarar sağlaması umut edilir. Dua çarkları, elde tutulabilecek kadar küçük nesnelerden tutun da, uygun yerlere kurulan ve rüzgar ya da suyla döndürülen çok büyük silindirlere kadar çeşitlilik gösterir. Geri kafalı birçok Batılı yazar, bunları çok fazla küçümsemiştir, ancak W. Simpson yüzyılın sonunda çark'ın simgeselliğinin erken Budizmde göze çarptığını ve tüm dinlerdeki dairesel hareketler bilgisiyle yakından bağlantılı olduğunu göstermek için bilgilendirici bir eser yazmıştır.[22]

Enkarne Lamalar

Bunun ardındaki kuram aşağıdaki gibidir: Her insan enkarne olur ve her insan yaşamdan yaşama geçtikçe çabalarının ödüllerini elde eder. Ancak, tümü için olmasa da, bazı özel Büyük Lamaların her biri, bir tanrı ya da aziz enkarnasyonudur ve öldüğünde yeniden bir çocuğun bedeninde doğar. O çocuğun kim olduğu araştırılır ve bulunduğunda ölmeden önceki derecesine ya da göreve yükseltilir.

Ayrıntıları değişse de, bunun nasıl yapıldığını Dalai Lama öldüğünde uygulanan yöntemlerle örneklendirilebilir. Önceden gördüğümüz gibi, Dalai Lama'nın, Avalokita'nın (Avalokiteşvara) enkarnasyonu olduğuna inanılır. Seçim birkaç etkene bağlıdır: 1- Ölmeden önce yeniden doğmayı umduğu bölge, toplum ya da aileye ilişkin göstermiş olabileceği herhangi bir belirti; 2- Sözü edilen kişinin ölümünden sonra doğan çocukların doğum tarihi; 3- Bu doğumlarda gerçekleşen herhangi mucizevî bir belirti; 4- Çok kutsal lamalardan oluşan seçilmiş bir grubun dua ve ibadetleri sonrasında belirli çocukların adlarının seçimi; 5- Aynı grubun kura çekmesi, altın bir vazodan rasgele ad çekmek; 6- Yöre kâhininin verdiği ipuçları; 7- Seçilmiş çocuğun, ölen Büyük Lama'nın eşyalarını anımsama becerisi. Son yöntemin tek başına yanıltıcı olduğu ve diğer altısının yalnızca sınanacak çocukların sayısını düşürmenin yolu ve aracı olduğu genel olarak bilinir. Çocuk seçildiğinde ailesine çok iyi bakılır. Çocuk Dalai Lama ise, babasına büyük ölçüde toprakla birlikte dükalık verilirdi.

En önemli üç enkarne lama Dalai Lama, Tashi Lama ve Kral ya da Vekilidir. Ancak bunların üçü her zaman aynı birey değildir. Sırasıyla yüce tanrılar Avalokita ve Amitabha'nın Dalai Lama ve Tashi Lama'yla enkarnasyonu, enkarne olmuş lamaların en önemlisidir. Tibet'te önem sırasına göre ardından büyük olasılıkla, Everest Tepesi'nin 80 km kuzeyindeki kadim manastırın başkanı Sakya-Lama gelir. O, Bilgeliğin Bodhisat'ı, Manjusri'dir. Ardılları, Dalai Lama oluşturulmadan önce, bir zamanlar Tibet'in hükümdarlarıydı.

İlginç bir rahibe enkarnasyonu, keşiş ve rahibelerin bulunduğu Tibet'te Yam-dok Gölü'ndeki Samding manastırını yönetir. Unvanı "elmas" anlamına gelen Dorje Paagma'dır ve Hint tanrıçası Vajra-varahi'nin enkarnasyonudur.

Pekin'de büyük lama manastırının başında Can-skya olarak bilinen Büyük Lama vardır. Onun, 16. yüzyılda ortaya çıkan Budist bir aziz olan ve İç Moğolistan'ı yöneten Rolpahi Dorje'nin enkarnasyonu olduğuna inanılır.

İç Moğolistan'da Urgya-Kuren de çok önemli olan Büyük Lama'nın topraklarıdır. O Khisson Tamba'dır ve Tarantha adında, 16. yüzyılda ortaya çıkan ünlü bir kişinin enkarnasyonudur.

Önceden gördüğümüz gibi, Bhutan önceden Dharma-Raja tarafından yönetiliyordu. Aynı zamanda Nepal'in lamaları üzerinde tanınmış bir yetkisi vardı. Birçok unvanını arasında en yüce olanı *"avatar"*dır (Tanrının bedenlenmesi). Tuhaftır ki, bir diğeri de "inancın savunucusu"dur. Sıkkım'ın da, daha önce, Labrang'da ve Pemiongchi'de ülkenin başında olan bir enkarne laması vardı, ancak 19. yüzyılın sonunda Pemiongchi'de sistem yok oldu. Her yerde reenkarne olmuş lamalarca gerçekleştirilen, kabaca yaklaşık ikiyüz atama vardı. Doğal olarak bunların çoğu Tibet'teydi.

Tibet Astrolojisi

Lamalar yıldız falı bakarlardı ve daha büyük manastırlarda yalnızca bu işle ilgilenen uzmanlar vardı. Ancak, Lamacı astroloji asla kaderci değildi. Etkiler ne denli kötü olursa olsun, bunlar her zaman için lamalara kutsal yazılar okutularak, kendilerinin ya da lamaların belirli ayinler düzenlemelerini sağlayarak, hatta özel şeytan dansçılardan kötü ruhları ezdiğine inanılan bir tür pantomim yapmalarını isteyerek engellenilebilirdi.

Tibet'te falcılık, önemli günlerde herkes tarafından yapılırdı. Gerçekten önemli olaylarda bakılan yıldız fallarının dışında zarla, özel fal plakalarıyla, tespihlerle ve hatta koyunların kürek kemikleriyle fala bakılırdı.

Orakl'lar ve Ruh Denetimi

Büyük manastırların tümünde transa geçebilen ve orakl benzeri açıklamalar yapan lamalar vardı. Bunların çoğunun haşhaş ya da Hint kenevirinin etkisiyle gerçekleştiğine inanılırdı, ancak bu olağan bir yöntem olarak görülmezdi. Bu kâhinlerden biri öylesine ünlü oldu ki, bir tür devlet kâhini durumuna geldi. Ona bir manastırla birlikte kendisine yardımcı olacak birçok keşiş ve yüksek bir unvan verildi. Devletin önemli zamanlarında kendisine danışıldığına inanılır. Gelugpa tapınağına kaydedildi. Ancak, kırmızı-şapkalılar arasında daha çok kâhin ve büyücü vardır ve bu reformlaşmamış lamalar, sarı-şapkalılara oranla toplum içinde kötü ruhların etkilerini çözümlemek konusunda daha iyi bir üne sahiptirler.

Bu majisyenler bir dizi çok tuhaf araçlar kullanır. Aynalar, silahlar ve insan ve hayvan kemikleri kullanırlar. Uzun mantralar okurlar. Evlerin üzerine yerleştirilen, kablosuz antenlere benzeyen, ancak daha karmaşık olan, şeytan tuzakları dikerler. Bu büyücüler hayalet kovmakta çok başarılıdır ve bazıları hava durumunu denetimi altına alabileceğini iddia eder.

Her unvandaki lama, biri öldüğünde o kişinin ruhunun vücudundan çıkmasına yardımcı olma konusunda beceriklidir. İngilizce'ye çevrilmiş ve Evans-Wentz tarafından yorumlanmış bir *"The Tibetian Book of the Dead"* (Tibet Ölüler Kitabı) vardır.[23] Bu eserde ölme sanatı ve ölümden sonra karşılaşılacak deneyimler ele alınır. Başka bir yerde açıklandığı gibi, Eski Mısır'ın *"Book of the Dead"* (Ölüler Kitabı) ile benzerlikler taşır. Tibet'te cenaze törenleri oldukça karmaşıktır ve bu açıdan, ölene ölümden doğuma kadarki yolculuğunda yardımcı olmak için tasarlanmıştır, çünkü *bardo* aşaması ya da görünmeyen dünya denilen yerde kaldığı ve orada bazı deneyimler edindiği için, enkarne olmak amacıyla bu dünyaya ya da diğer beşinden birine yeniden dönecektir. Döngü böylece sürer.

Onbin Simgeli Ağaç

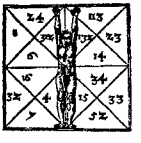
Tibet'in Çin'le arasındaki sınırın yakınlarındaki Sifan'da bulunan Kumbum'daki büyük bir manastırda, majik olayların en olağanüstü olanı vardır ya da vardı. Huc oraya gitmiş ve anlatmıştır.[24] Buna "Onbin Simgeli Ağaç" denildi. Sözü edilen manastırın ana tapınağı yakınlarında tuğladan bir duvarın oluşturduğu bir karenin içinde yer alır. Üzerine ise, harcamalarını Çin imparatorlarından birinin karşıladığı gümüşten bir kubbe dikilmiştir. Huc ve yoldaşı Gabet öylesine şaşırırlar ki, dehşet içinde ağacı incelerken yüzlerinden ter akar. Her yaprağında düzgün biçimde yazılmış Tibet harfleri vardı, hepsi yeşil, bazıları yapraktan daha koyu, bazıları daha açık yeşil renkteydiler. Misyonerler en küçük bir sahte iz bulamazlar. Gövdesinin çok yaşlı olduğu açıktı, kollarını uzatmış üç adam gövdeyi güçlükle sarabiliyordu ve yaklaşık 2,5 metre yükseklikteydi.

Tibetliler bu ağacın dünyada türünün tek örneği olduğunu söyler ve efsaneye göre, Tson-Kapa'nın doğumu sırasında plasenta kanından filizlenir. Wadell, ağaca beyaz sandal (*Syringa villosa*) der ki,[25] bu da bildiğimiz leylak ağacıyla aynı türden olduğu anlamına gelir, ancak bunun herhangi bir kanıtı yoktur.

NOTLAR

1 Son yüzyılda birçok Batılı yazarın sonraki bir gelişimi olduğu düşüncesinden usta bilginler vazgeçti, bkz. D. Snellgrove: *"Buddhist Himalaya"* (Budist Himalaya), Oxford 1957.
2 Bu terime ilişkin açıklama için bu bölümün başlangıcına bakınız.
3 Yazının yazıldığı zamanda, Dalai Lama ve hiyerarşide yer alan birçokları sürgündedir.
4 Bazen Panchen Lama da denilir, ancak bu unvan başkalarınca kullanılır.
5 L. A. Waddell'in *"Buddhism of Tibet or Lamaism"*deki (Tibet Budizmi ya da Lamacılığı) kopyası, 2. baskı, yeni baskı Cambridge, 1939.
6 Wadell, a.g.e.
7 a.g.e.
8 Wadell'e göre manastırlar sonradan inşa edildi.
9 Waddell (a.g.e) bir büyücü olarak betimler. *"The Tibetian Book of the Great Liberation"*nda (Tibet'in Büyük Kurtuluş Kitabı) W. Y. Evans-Wentz'e göre Nalanda'da profesör olan Padma-sambhava değil, bir yoldaştı.
10 Wadell, a.g.e.
11 Majik güçlerinin listesi için bkz. Wadell, a.g.e, sayfa 51-52.
12 Wadell, a.g.e.
13 a.g.e.
14 a.g.e.
15 *"Travels in Tartary, Thibet and China"* (Tataristan, Tibet ve Çin Yolculukları), 3. baskı, Londra 1856.
16 a.g.e.
17 Godrey Higgins: *"Anacaylpsis"*, 2 cilt, Londra 1836; yeniden yayım, 4 cilt, Londra 1878.

18 Spencer Chapman: *"Lhasa, The Holy City"* (Kutsal Kent Lhasa), Londra 1940.
19 Bu tümüyle majidir, ancak aynı zamanda iyi bir psikolojidir. Kendi kendine telkinin büyük savunucusu Coué'nin, sevilen tümcelerin sık sık tekrarladığını ve hatta bir tür tespih olarak düğümler atılmış bir ip kullandığı anımsanacaktır. *Vajra*'ya ayrıca *dorje* de denir.
20 Wadell, a.g.e; Tibet tespihleri için bu çalışmaya bakınız.
21 a.g.e.
22 *"The Buddhist Praying Wheel"* (Budist Dua Çarkları), Londra 1896
23 *"The Tibetian Book of the Dead or the After Death Experiences on the Bardo Plane, according to Lama Kazi Dawa-Samdup's English rendering"* (Tibet Ölüler Kitabı ya da Görünmez Dünyada Ölüm Sonrası Deneyimler, Lama Kaza Dawa-Sandup'a göre İngilizce Sunumu), W. Y. Evans-Wentz, 2. baskı, Oxford 1949. [Türkçe baskı: *"Bardo Thödol: Tibet'in Ölüler Kitabı - Bardo Plânında Ölümden Sonraki Deneyimler"*, çev. Suat Tahsuğ, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul 1976.]
24 a.g.e.
25 a.g.e, Wadell bilgili bir botanist ve yazar yıllar önce kendisiyle sohbet edebilme ayrıcalığına sahip olduğu ortam olan Linnean Topluluğu'nun üyesiydi; ne yazık ki kendisine bu ağaçla ilgili bir şey sormadım.

19
Roma ve Bizans

Roma ve Kudüs

İsa'nın zamanında Filistin bir değişim süreci içerisinde olmasına karşın, Roma İmparatorluğunun bir bölümünü oluşturuyordu. İS 1. yüzyılın ilk bölümünde Büyük Herod tarafından yönetiliyordu. Tapınağı restore ettirmişti. Yahudilerin bu *Üçüncü Tapınağı*, İS 70'de İmparator Titus o toplumla savaşırken zarar görmüştü. Yunan dinine benzeyen Roma dini, Roma'da başında kurul başkanının (*pontifex*) olduğu bir rahipler kurulunun (*pontifex maximus*) denetimindeydi. Kurul başkanının görevi öylesine önemliydi ki, Augustus'un zamanından beri (İÖ 30?) bu görevi İmparator yüklenmişti. Bu, 4. yüzyılın başlarında, Büyük Konstantin Hıristiyanlığı resmî din, Papayı da en üst sorumlu yapana dek, Hıristiyanlık çağında da böyle sürdü. Aziz Peter'in İS 42'de Papalık yapmaya başladığı sanılmaktadır ve rakip bir hiyerarşi oluşturmakla meşgul olduğuna ilişkin kuşku yoktur. İS 67'de öldürüldü ve uzun bir süre boyunca, elbette işkence gören bir dizi ardıl papalar oldu. Ancak, Roma'da yeni din büyük oranda desteklendi. İS 14'ten İS 37'ye dek hükümdar olan Tiberius, Roma Senatosu'na, zaman zaman oldukça üstün kişilere uygulanan ve *apotpeosis* (yüceltme) olarak bilinen bir uygulama olan, İsa Mesih'in Roma'nın[1] pagan tanrılarından sayılmasını önerdi. Sonunda, Constantinus'un altında din dönüşümü gerçekleştirildiğinde, çoğu papaz ve *flamin*'ler (daha yüksek rahipler) Hıristiyan piskoposlarına ve çoğu pagan tapınakları da Hıristiyan kiliselerine dönüştürüldü.

Majiye[2] *Karşı Mucize*

İlk Kilise Babaları, yeni dinin majik bir din olduğu suçlamalarına karşı koymak zorundaydı. Ayrıca, İsa ve havarilerine ilişkin tuhaf ve aykırı söylemlerde bulunan kendi izdeşlerini de önlemek zorundaydılar.

Dünyadaki yaşamı boyunca İsa'nın iblisler prensinin yardımıyla şeytan çıkartmakla (*Matta* 9/34; 12/24; *Markos* 3/22) suçlandığını biliyoruz. Havariler, kendilerinden majik güçler satın almaya çalışan (*Resullerin İşleri* 8/9-24), da-

ha önce anlatılan Peter ve Paul'ün dualarıyla sona erdirilen Neron'dan önce düşler ülkesinde gezinme çabasında bulunan gnostik majisyen Simon'la savaşmak zorundaydı. Bir başka majisyen de, yaptıklarıyla gözönünde bulunan kişileri, doğru yoldan saptırışını önleyen Aziz Paul'ü etkisiz kılmak için, onu bir süreliğine kör eden Elimas'tı (*Resullerin İşleri* 13/8-11). *Altın Efsane*'ye[3] göre, tüm havariler büyücülerle savaşmak zorunda kalmıştır. Din değiştirenlerin majik kitapları yaktıklarından *Resullerin İşleri* 19/19'da söz edilir. Bir başka pasajda (*Resullerin İşleri* 16/16-30) Paul ve Silas, işverenlerine çok para sağlayan bir kızdan falcılık ruhunu çıkardıkları için hapsedilirler. Ancak bir depremle özgür kalırlar.

Kutsal Emanetler

Protestanlar, Katolik ibadetinin kutsal emanetler kültüne saldırdığı kadar, başka hiçbir uygulamasına böylesine acımasızca saldırmadılar. Büyük bir bölümüne güvenilemeyeceği ve ileri sürülen kutsal emanetlerin çoğunun bir ya da daha çok adette çoğaltıldığı belirtildi. Ancak, kutsal emanetlerin kullanımı hem Tevrat'ta hem de İncil'de önerilir. Bir adamın cesedi Elişa'nın kemiklerine değdiğinde dirilme gerçekleşir (II. Kırallar 8/21[4]). Aziz Pavlus'un canlı bedenine değmiş olan kumaşlarla hasta kişiler iyileşirdi (*Resullerin İşleri*, 19/12). Kutsal emanetlerin çoğaltılmasına gelince, bunun büyük bir nedeni, dinsel nesnelere dönüşen bazı nesnelerin kutsal emanetlere değdirilerek yeni kutsal emanetler oluşturulmasıyla, kutsal emanetlerin bölüştürülmesidir. Böylelikle haç, dünyanın her yerinde bulunabilecek sayısız küçük kıymık parçalarına bölünmüştür. Azizlerin kutsal cesetleri sayısız küçük parçalara ayrılmıştır. Ayrıca, önemli olan bir kutsal emanetin gerçek mi sahte mi olduğu değil, inananların inanç ve aşağılamasıdır. Kutsal emanetler kültüne saldıran ilk baş ayrılıkçı Calvin'dir.

Resimler

Batıda kiliselerdeki simgelerin arasında resim ve heykeller bulunur. Doğuda resimler tercih edilirdi ve bunların çokça değerli metallerle süslendiği görülür, böylelikle bugünkü Rus Kilisesi'nin belirgin özelliği olan *ikon*'lar oluşur.

Büyük Ayrılıktan önce Batının ve Doğunun farklı İmparatorları vardı. Büyük Theodosius'un 395'teki ölümünden sonra, imparatorluk iki oğlu arasında bölündü; Honorius Roma'yı ve Arcadius, birçok adı olan, Yeni Roma, Bizans ya da Constantinopolis'i aldı. O dönemde her iki yerde de farklı sanat biçimleri gelişiyordu. Constantinopolis, Roma'yla görkemlilik bakımından yarışıyordu, ancak daha sonra Balkanlara ve Rusya'ya yayılan, Bizans adında, kendine özgü bir sanat gelişmiştir.

Majiyle İlgilenen Başpiskoposlar

Bazı papalar maji uygulanmakla suçlanmıştır. III. Leo'nun Charlemagne'a gönderdiği ve gizemli güçler sağlayan dualar içeren bir *Enchiridion*'un (elkitabı) kopyaları vardır. Levi,[5] diğerinden farklı olarak, gizli tutulan ve dinsel vahiyle karşılaştırılabilecek, doğanın gizlerine ilişkin ilkel bir vahiy içerdiğini söyler. Levi'nin Kabala aracılığıyla yorumladığı bir dizi simgeler içerir. III. Leo 795'ten 816'ya kadar papalık yaptı.

Efsanevî kadın Papa Joan'ın papalık tahtına, IV. Leo'nun 854'te ölmesiyle oturduğu sanılır. Öyküye göre, çalışkan bir genç kadın, keşiş olmak için güçlü bir tutkuyla doludur ve IV. Leo'nun yanında olmak için bir erkek görünümüne bürünüp manastıra alınır. O ve sevgilisi birçok yolculuğa gönderilir ve sevgilisi Atina'da ölür. Joan, yine erkek görünümünde Roma'ya gider ve bir akademinin müdürü olup, öğrenme azmi[6] ve kutsallığa ilişkin birçok ödül alarak Papalığa seçilir. Ne yazık ki, âşık olma eğiliminden sıyrılamaz ve kardinal ya da diğer meslektaşlarından birine gizlice âşık olur. Hamile kalır, ancak kimsenin haberi olmaz ve halka sunulan bir yasa tasarısında hazır bulunmaya razı olur. Anfiteatr ile Aziz Clement Kilisesinin arasından geçerken doğum sancıları tutar ve dikkatleri üzerine toplayarak çocuğu doğurur. Bazıları, annenin de çocuğun da orada öldüğünü söyler. Her nasılsa, bu olayın gerçekleştiği yer uğursuz olarak imlenir ve sonraki papalar geçit törenlerinde o noktadan geçmekten sakınır. Bazıları Papa VIII. John'ın, Papa Joan olduğunu söyler, ancak VI. Leo ile III. John arasmda üç addan daha söz edilir. Bu öyküyü aktaran birkaç kişi, kadın papanın piskoposluk adı olan John'nın listeden silindiğini söyler. Papaların Latince listesinde XX. John'ın olmadığını söylemek önemlidir. O dönemde bir düzeltme yapılmış olabilir mi?

999'dan 1003'e kadar II Sylvester adıyla papalık yapan, eğitimli biri olan Gerbert'in majisyen olduğu söylendi ve hatta papalık tahtına şeytanın yardımıyla oturmakla suçlandı.[7] Dahası şeytan, Gerbert'e Kudüs'ten başka yerde ölmeyeceğine ilişkin söz verdi. Bir gün Roma'da bir kilisede ayin düzenlerken hastalanır ve kilisesinin Kudüs'ün Kutsal Haç'ına adandığını anımsar. Yardımcılarını çağırır, cenazesi için hazırlıklar yapar ve ölür. Gerçekte, Gerbert bilim araştırmaları yapardı. 1650'de yerini sarkaçlı saati alana dek kullanılan saat onunla ilişkilendirilir.[8] Usturlabın kullanımında oldukça becerikliydi ve kullanımına ilişkin yazılar yazdı.[9] Yıldızların uzaklıklarını araştırdı. Astrolojiye bir noktaya kadar inanırdı, ancak yıldız haritasının yaşamı *belirlediği* düşüncesine karşı çıktı. Kendisine astroloji üzerine bir kitap gönderilmesini istediği bir mektup bulunmuştur.[10]

Gizlenmiş hazineler vs. bulmada iblislerin yardımından nasıl yararlanılacağını anlatan ve kara büyü üzerine yazılmış olan bir *grimoire*,* Honorius adın-

* Grimoire: Kimi araştırmacılara göre 15. ve 18. yüzyıllar, kimilerine göreyse 12. ve 17. yüzyıllar arasında ortaya çıkan büyü koleksiyonları. Genellikle anonim yazıldıkları kabul edilir ve kökenlerinin eski İbrani ve eski Mısır kaynaklarına kadar uzandığı öne sürülür. (Ed.n.)

da bir papayla ilişkilendirilmiştir. Genellikle, bu adı alan üçüncü kişi olduğu söylenilen III. Honorius'un (y. 1216-1227) bu kitabın yazarı olması neredeyse olanaksızdır, çünkü Albigenses'le savaşan ve Dominikan ile Fransiskan örgütlerini kuran papadır. Ancak Levi,[11] bazı eski kopyalarda II. Honorius adının yazılı olduğunu savunur. Resmî Latince listede adı geçen bu papanın da (1124-1130'da göreviydi) o kitabın yazarı olması olası değil, çünkü çevresinde şair ve bilgili teologlar bulunurdu. Bu nedenle Levi, sözü edilen II. Honorius'un papalık karşıtı, Papa II Alexander'a (y. 1061-1073) karşı düzenlenen Lombard devrimiyle ilişkili olan bir adamın adı olabileceğini ileri sürer. Ancak, gerçekte Honorius adında hiçbir papanın olmaması daha da olasıdır.[12]

II. Alexander'ın ardılı ve asi İmparator IV. Henry'in kendisine boyun eğmesini sağlamasıyla tanınan büyük Papa VII. Gregory (Hildebrand), nekromansi ve kehanette bulunmakla suçlanmıştır. Ancak, buna ilişkin kanıtlar oldukça zayıftır.

Çok sayıdaki majik eser Albertus Magnus'la (1193-1280) ilişkilendirilmiştir. Bunlar sahtedir ve en azından biri Dizin'de yer almıştır. Albertus Magnus Dominikan bir teolog ve aynı zamanda, eşine az rastlanır, yetenekli bir bilim adamıdır. Bitki hareketleri ve insan beyni üzerine gözlemleri hâlâ incelenmeye değerdir. Doğal bilgiye karşı kuşkulu, ancak zaman zaman bazen safça davranır, örneğin Almanya yakınlarında bir adada bulunan insan başlı bir yılan ölüsünden söz eder. Okült konulardan da söz eder. Bunlardan biri asa fenomenidir. Büyülenilebileceğini, ancak inanç ve bağlılığı olan birini etkileyemeyeceğini düşünür. Düşlerin bir anlamı vardır, ancak geleceği göstermez. Astrolojiye inanırdı, ancak elbette belirleyici astrolojiye karşıydı. Bu konuda öğrencisi olan Aquino'lu Aziz Thomas (1225-1274) izdeşidir. Aquino'lu Thomas, Albertus Magnus'tan daha da büyük bir teologdu, ancak doğal bilimler konusunda o denli bilgili değildi.

Albertus Magnus, majinin doğal bilimden ayrı olduğunu vurgulamıştır. Aquino'lu Thomas majiyi mucizeden ayırdı. İblisler maji araçlarıydı. Her zaman için kötülüğe eğilimlidirler, görünüşte majisyen tarafından iyilik yapmaya zorlanılsalar bile. Kullanmak değil, kullanımının yanlış olduğunu kanıtlamak için majiyi araştırmak yerindedir. Cadılığın bazen istenmeyen etkileri vardır. Örneğin, güç kaybına neden olabilir. Bugün, bunun telkinle yapabileceğini söyleyebiliriz. Aquino'lu Thomas büyülenmeyi ve nazarı kabul eder. Kâhinliği ilahi kehanetle de ayırır. Ruhülkudüse inananların kuraya gereksinimleri yoktur. Matthias, Pentecost [Hamsin yortusu] *öncesinde* kurayla, yedi diyakoz [papaz yardımcılığı] *sonrasında* kurasız seçilmiştir.

Sorulara yanıt veren pirinçten bir başın yapılması Albertus Magnus'la ilişkilendirilmiştir.[13] Öyküye göre, durmaksızın konuşmasına dayanamayan Aquino'lu Thomas onu yok eder.

Başka bir gün, Albertus Magnus, Roma Kralından toprak almak ister. Kralla birlikte adamlarını büyük bir ziyafete davet eder. Hava soğuktu ve konuklar geldiklerinde toprak karla kaplıydı, ancak ziyafetin Albertus'un bahçesinde verilecek olmasına çok şaşırırlar. Konuklar masadaki yerlerine oturmaları için ikna edilir ve bu gerçekleştiği anda havanın ısısı yükselir, herkes rahatlar ve yemeğe devam edilir. Albertus, toprağı alır ve bir rahibe manastırı inşa ettirir. Bu olayın gerçekte, Albertus'un Köln'de Dominikanların yaşadığı çevrede inşa ettiği ilk serayla ilişkili olduğuna inanılır.[14]

Thorndike *"History of Magic and Experimental Science"* (Maji Tarihi ve Deneysel Bilim)[15] adlı başyapıtında ilk Hıristiyanların doğal bilimlere hiçbir biçimde karşı olmadıklarını, tersine çok yaygın olduğunu gösterir. Daha da önemlisi, özgün kaynaklardan yaptığı geniş araştırmalara dayanarak, Ortaçağ'da ve Skolastik yüzyıllarda, sürekli yeni ve güncel bilgiler arayışında olunduğunu ve Yunan ve Roma'ya dönen Rönesans'ın hatayla çağdaş bilimin başlangıcı olarak yüceltildiğini, özellikle o dönemin karanlıkta kalmış ve çağdışı olarak lekelendiğini ileri sürer![16] Hatta Thorndike, bazılarının ileri sürdüğü gibi, Kilisenin anatomik biyopsiye dudak bükmediğini gösterir.

NOTLAR

1 T. W. Doane: *"Bible Myths"* (Kutsal Kitap Mitleri), 4. baskı, New York 1882, dinsel yazarlar Eusebius, Tertullian ve Chrysostom'un anlatımlarına dayanarak Bell'den alıntı. Bu öykü Mosheim tarafından benimsendi: *"Ecclesiastical History"* (Hıristiyan Kilisesi Tarihi), Cilt I, Londra 1842.
2 Bu bölüm boyunca *maji* terimi kötü ya da kara majiyi belirtmek için kullanıldı.
3 Bir Dominikan olan J. De Voraigne'nin 13. yüzyılda oluşturduğu azizlerin yaşamlarının derlemesidir.
4 Kral James versiyonu II. Krallar 13/21. Ayrıca kutsal kişilerin etkisi için bkz. IV. Krallar 4/18-37 (II. Krallar 4/18-37).
5 Eliphas Levi: *"The History of Magic"* (Maji Tarihi), 2. baskı, Londra 1922.
6 Levi'ye göre kara majiyle ilgili birkaç kitapla ilişkilendirilir.
7 Levi, hiç güvenmediği erken dönem yazarlarından alıntı.
8 W. L. R. Cates: *"A Dictionary of General Biography"* (Genel Biyografi Sözlüğü), 4. baskı, Londra 1885.
9 Thorndike: Malmesbury'den William'dan alıntı.
10 Thorndike: a.g.e
11 a.g.e
12 Karşılaştırınız. Levi'nin, Waite'den dipnotu, alıntı, s. 298-299.
13 Ayrıca, Roger Bacon, Guillaume de Paris ve başkalarıyla da ilişkilendirilmiştir.
14 J. H. Pepper: *"The Playbook of Metals"* (Metallerin Piyes Kitabı), Londra, yaklaşık 1860.
15 a.g.e
16 a.g.e., Cilt III.

20
Hilalin Büyüsü

Peygamber

İS. 6. yüzyılda Arabistan'da yaşayanlar, Babil ya da Kalde dininin değerini yitirmiş bir biçimini izleyen putperestlerdi. Bunlar, bazı Yahudi ve sapmış Hıristiyanların da bulunduğu uzaktan ilişkili olan kabilelerdi. Muhammed (570-632), Mekke'de küp biçiminde bir bina ve kültlerinin çevrelendiği, hâlâ içinde bulunan siyah bir meteor olan Kâbe'den sorumlu, kutsal bir kabile olan Kureyşliler'dendi. Muhammed'in babası, doğumuna yakın bir zamanda, annesi de altı yaşındayken öldü, bu nedenle Kureyşliler'in lideri olan büyükbabası, daha sonra da amcası tarafından büyütüldü. Birçok öngörüleri ve düşleri vardı ve başmelek Cebrail'in ona yol gösterdiğine inanılır. Kendisinden oldukça yaşlı, dul bir kadın olan Hatice'yle ve o öldükten sonra birçok kişiyle daha evlenir. Hatice, Muhammed'i öngörüleriyle ilgili cesaretlendirir, ancak görevine yaşamının daha geç dönemlerinde başlar. Kimi Hıristiyanlarca Muhammedçilik [Mohammedanism] denilen bu din, İslamiyet olarak bilinir, izleyicilerine genellikle Müslüman denilir. Muhammed, öğretisinin yaygınlaşmaması nedeniyle 622'de Mekke'den Medine'ye kaçmak zorunda kalır. *Hicret* denilen bu kaçış Müslümanlık çağının başlangıcı sayılır.[1] Ancak, 629'da yönetici olarak Mekke'ye döner ve Hacer'ül Esved'i izdeşlerinin hac merkezi olarak yerinde bıraktırarak, Kâbe'de bulunan ve çevreleyen putların kaldırılmasını emreder. *Kuran* ölümünden sonra yazılmıştır.

Bazıları Muhammed'in hiçbir mucize gerçekleştirmediğini, bazıları gerçekleştirdiğini ve başkaları mucizelerin tek başlarına görevinin bir kanıtı olduğunu söyler. En iyi bilineni, Kuran'da geçen Ay'ın bölünmesidir (Kamer suresi 54/1-2). Yaygın olarak bilinen biçimiyle, Muhammed'in Ay'ı alçalttığı, kollarının arasından geçirdiği ve ikiye böldüğü ve yeniden iki parçayı birleştirip gökyüzüne çıkardığı söylenir. Böylece bir Hıristiyan simgesi olan hilal özellikle İslam'la ilişkilendirildi. En önemli mucizelerden ikincisi de, Kuran'da geçen (İsra Suresi, no 17) ve Mekke'den Kudüs'e taşındığını anlatan, peygamberin "gece yolculuğu"dur [Mirac]. Ancak, gelenekler, bu yolculuğu *El Burak* adında beyaz kanatlı, ata benzeyen (katırla eşek arasındaki bir boyutta olan) bir

hayvanın üzerinde gerçekleştirdiğini ve yedi cennete de konuk olduğunu belirtir. İlkinde Âdem'i, ikincisinde Vaftizci Yahya'yı ve İsa'yı, üçüncüsünde Yusuf'u, dördüncüsünde İdris'i (Hanok ya da Enoch), beşincisinde Harun'u, altıncısında Musa'yı ve yedincisinde İbrahim'i görür.[2] Muhammed'in bir keresinde, bir boğanın boynuzundan Kuran'ın bir suresini aldığı ileri sürülür. Kuşkucular arasında yaygın olan bir öykü de, bir güvercinin kulağına fısıldadığı ve kuşun beslendiği mısırı kulağına gizlediğini söylediği anlatılır. Bir kez, toprağı kazarak birinde bal, diğerinde süt bulunan, toprağın bereketini kanıtladığı söylenen iki kavanoz çıkartır. Diğer mucizeler, Kur'an da kısaca söz edilen (Âl-i İmran, 3/123-125) Bedir savaşında Müslümanlara meleklerin yardım etmesi ve hadislerde yer alan daha az şaşırtıcı olanlardır; mucize yiyecekleri ve suyu çoğaltması mucizesi, ağaçları hareket ettirmesi, şifacılığıdır. Peygamberin mezarı Medine'dedir. Tabutunun havada asılı durduğu söylenir. Ancak, 19. yüzyılın başlarında bölgeye giden J. L. Buckhardt bunu reddeder. Peygamberin kutsal emanetleri birçok yerde bulunmaktadır.

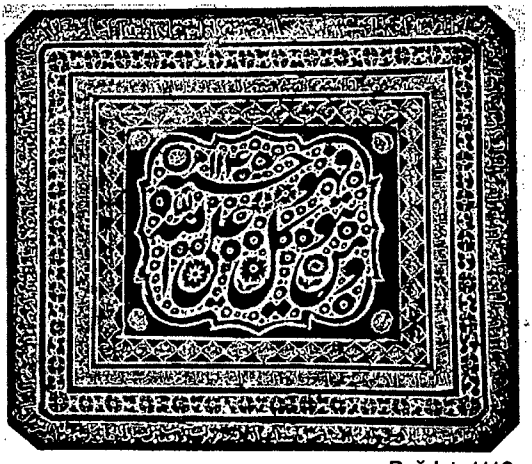
Kuran, özünde semavî olduğu savunulan tek kutsal kitaptır.[3] İslam uzmanları Kuran'ın *Kitapların Anası* olarak sonsuzluk içinde cennette var olduğuna inanır. Cebrail bir kopyasını yeryüzüne indirir. Kağıt üzerine yazılıdır, ancak ipeğe sarılı ve altın ile değerli taşlarla süslenmiştir. Muhammed'in kitabı yılda bir kez görmesine izin verilirdi. Kitaptakileri izleyicilerine bildirir ve onlar da unutmazlardı. Muhammed'in ölümünden sonra, dindarlar biraraya gelerek anımsanan tüm sureler sözel tartışmalar sonrasında kaleme alındı. Birçok türü oluştu, ancak Halife Osman bunlardan birini kabul etti ve diğerleri yok edildi. Kur'an, kabul edilen en yalın biçimiyle Arapça yazılmıştır. Kuran'ın küçük ama çok güzel biçimde hazırlanan kopyaları nazarlık olarak kullanılır. Ayrıca, Kuran'dan ayetler, aynı amaçla kullanılmak için parşömen kağıdına yazılır ya da metal ya da değerli taşlara kazınır.

İslam'da Maji

Ölüyü diriltmek, büyü bozmak, hastalığı tedavi etmek izin verilen büyü biçimleriydi, örneğin ruhsal büyü. Efsaneye göre, Hıristiyanlar kadar, Müslümanlar arasında da saygı duyulan Aziz George, son kez ölmeden önce, ölüp birkaç kez yeniden dirildi. Daha önce, *"Binbir Gece Masalları"*nda büyüden kurtulanların örnekleri verilmiştir. Tuzdan bir sütuna dönüştürülen Lût'un eşinin kaderi, Kuran'da çeşitli surelerde söz edilir (7/80-84; 29/28-30; 26/160-174; 27/54-58).

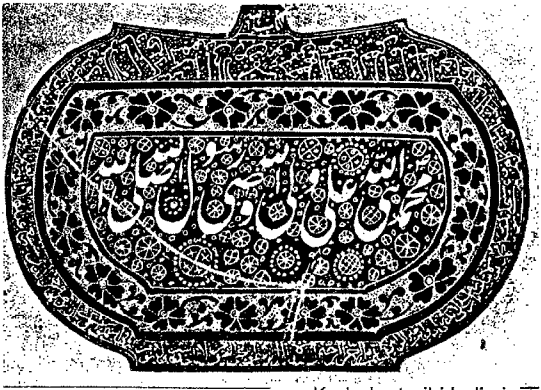
Davah denilen, Allah'ın kutsal adları ya da daha çok sıfatları aracılığıyla dua edilen, melek ve iyi ruhların çağırıldığı bir büyü sistemi de yaygın olarak kullanılmaktaydı ve bu uygulama Müslümanlarca yasaldı. Amaç dostlar arasında dostluk, evlenmek üzere olanlara sevgi, hastalıkları iyileştirmek ve yeni gi-

rişimlerde başarı aşılamaktır. Ancak, benzer yöntemlerin tam tersi sonuçlar verebileceği de kabul edilir, ki bu durumda uygulama yasadışıdır. Bu sistemi uygulamak isteyen kişinin yapacağı uygulamaya göre, evinden her türlü hayvanı çıkartması, yabancıları evine almaması, evini tütsülemesi ve bazı yiyeceklerden ve kokulardan uzak durarak kırk gün oruç tutması gerekir. Her zaman doğruyu söylemesi ve alçakgönüllü olması gerekir. Üzerinde Arap alfabesinin yirmisekiz harfinin, onlarla ilişkilendirilen sayıların ve onlara denk gelen Allah'ın adları ya da sıfatlarının, bu sıfatların sınıfları ve anlamlarını, harflerin nitelikleri bulunduğu birtakım majik tabloları ve ilişkilendirilen melekler, cinler, burçlar, gezegenler, elementler ve parfümlerin olması ve onlardan anlaması gerekir. *Davah* sanatı, kişinin adında bulunan harflere göre, kişinin yalnızca başka bir kişiyle nasıl anlaşacağını ya da bazı şeylerin onu nasıl etkileyeceğini araştırmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda, melekleri ve cinleri yardıma çağırır ve onu kötülüklerden korur.

Bağdat, 1113

Kimi Kuran ayetlerinin belirli bir biçimde biraraya getirilmesiyle olu turulmu iki ran nazarlı ı.

Kerbala, tarihi belirsiz

Astrolojiyle de ilgilenilir. Yalnızca belirli amaçlar için yasal olan ve Hıristiyanlarda olduğu gibi, bireylerin kaderlerine ilişkin kehanetlerde bulunulması yasaktır. Toprağa ya da kağıda rasgele işaretler yapılan, bir tür falcılık olan jeomansi de aynı sınırlamalarla yasaldır. Benzer biçimde, hayvanların hareketlerinden geleceği ilişkin tahminlerde bulunmak çoğunlukla kabul edilir. Önemsiz olayların belirtileri sıkça not edilir ve bazen bir kitabı rasgele açarak fal bakılırdı. Sonuçta, bu tür kitaplar Hıristiyanlıkta çok bilinmese de, el falı ve benzer okült konular Müslüman yazarlar arasında oldukça ilgi gördü.

Birçok Müslüman, her türlü büyüye karşı nazarlıklar takar. Peygamberin bile nazara inandığının anlaşıldığı belirtilir. Bu, Sünnilerin *Mişkat* adlı geleneksel kitaplarından birinde söz edilir. Kuran'ın nazarlık olarak taşındığını ve kitaptan belirli ayetlerin kopyalanıp kullanıldığına değinmiştik. Büyüye karşı olan belli sureler tercih edilir (113 Felak ve 114 Nâs sureleri). Bunlardan ilki "düğümlere üfleyenler" söz eder. Muhammed'in zamanında, büyücü ve üfürükçülerin uygulamalarından söz eder ve hatta, Cebrail kendisine bu kötü etkiden nasıl kurtulacağını söyleyene dek, Peygamberin kendinin de onlardan etkilendiği söylenir. Üfürükçü bir ipe düğümler atar ve her birine zarar vermek istediği kişinin adını üflerdi. Peygamberin durumuna gelince, Cebrail düğümlerin kendiliğinden açılmasına ve büyüden kurtulmasına neden olan sözcükleri bildirir.

Kuran'ın sözcüklerinin büyük bir gücü olduğu çoğunlukça kabul edilirken, bazı Araplar nazarlıklarında şunlardan bazılarını kullanır: 1- Allah'ın adları, örneğin, en kutsal yedi adını ya da doksandokuz sıfatını; 2- Her birinin içinde simgesel bir adı olan Kuran'ın surelerinin (bölümler) adları; 3- Yedi ana peygamberin adları, Âdem, Musa, Yakup, Davut, Süleyman, İsa ve Muhammed; 4- Yedi gezegenin adı; 5- Dört büyük melek ya da nurun adları, örneğin, Allah'ın sözlerini Muhammed ve diğer peygamberlere ileten Allah'ın gücü Cebrail, iblislere karşı savaşan ve Kıyamet Günü teraziyi tutan, adı "Allah sevgisi" anlamına gelen Mikâil, Kıyamet Günü mahşer borusunu üfleyecek olan Sûr meleği İsrafil ve ölüm meleği Azrail; 6- Yedi dünyasal melek ya da ruhların adları; aralarında Cebrail ve Mikâil de vardır, diğer adlar ise genellikle, Rafael, Samael, Zachsriel, Anael ve Cassiel;[5] 7- Cinlerin yedi kralının adları; 8- Zodyak'ın yedi burcunun işaretleri; 9- Dört ya da beş elementi, toprak, su, hava, ateş ve bazen ruh; 10- Ay'ın yirmisekiz evini; 11- Arap alfabesinin yirmisekiz harfini; 12- Okült anlamlar taşıyan sayıları; 13- Majik kareler, örneğin, içinde sıralı sayılar olan ve hangi yönden toplanırsa aynı sayının elde edildiği, kendinin de bir anlamı olan kareler; 14- Majik etkisi olduğuna inanılan, İbranî, Mısır ya da Gnostik kaynaklardan türemiş simgeler; 15- İnsan ve hayvan resimleriyle insan vücudundan bazı resimler, örneğin, daha şok Şîîlerin kullandığı el resmi. Sünnîler resimlere saygı gösterme konusunda oldukça katıdır.

Nazarlıklar her türlü maddeden yapılır. Kokulu mürekkeple kağıda, parşömene, vs. yazılabilir ve sonra katlanarak metal bir korunağın ya da yuvarlanarak bir tüpün içine konur. Yazılar metal üzerine basılır, taş üzerine kazınır ya da balmumuyla kaplanmış taşlar üzerine yazılıp, çıkartılan balmumunu aside yatırılabilir.[6] Ancak, en güzelleri değerli taşlar üzerine güzelce yontulanlardır.

Kara maji, Kuran'da ve tüm Müslüman geleneklerinde katı bir biçimde yasaklanmıştır, ancak etkin biçimde uygulandığına inanılır. Hıristiyanlar gibi, buna şeytanın ve hizmetkârlarının (ki onların arasında kötü cinler de vardır) yaptıklarının neden olduğu düşünülür. Majisyen bu ruhları uyandırır. Hastalık ve ölümün, çoğunlukla kara majiden kaynaklandığına inanılır. Felçlere ne-

den olur, vücudun bazı yerlerinin taşlaştığı söylenir. Bunun bir örneği, *"Binbir Gece Masalları"*nda büyülenen prensin öyküsünde gerçekleşir. İnsanlar bazen hayvanlara, kuşlara ya da balıklara dönüştürülür ya da başkasını ya da bir nesneyi çok sevmesine neden olunur. Bunun örnekleri de aynı eserde bulunabilir. Ayrıca, majik yöntemlerle gizli hazinelerin bulunmasından da söz edilir. Kötü bir ruhun kişiyi etkisi altına alabileceği ve aynı ruhun çıkartılabileceği Hıristiyanlarca da Müslümanlarca da aynı oranda inanılır.

Sufilik

Sufilerin İslamla ilişkileri, yogilerin Brahmanizmle olan ilişkisiyle neredeyse aynıdır. Peygamber öleli daha iki yüzyıl olmadan, onun dini giderek dış yönelim araştırmalarına konu olur ve Ebu Said Abul Khayr, Müslümanlara dinlerinin mistik doğasını yeniden anlatma arayışına girer. Sufiliği tanımlamak zordur, ancak bu hareket birkaç düşünce okuluna bölündü. İslam filozoflarının çoğuna sufi denir ve derviş örgütlerinin çoğunun sufiliği uyguladığı sanılır. Aralarında birçok şair de vardır. Sünni ve Şii sufiler de vardır ve bu eğilim en çok, Şah'ın Büyük Sufi ya da Sufilerin başı olarak kabul edilen İran'ın Şiileri arasında bilinir.

Sufi sözcüğünün kökeni tartışılmıştır. Arapça'da "saflık" anlamına gelen *safu* ya da Yunanca'da "bilgelik" anlamına gelen *sophia* sözcüğünden türemiş olabileceği ileri sürülmüştür. Ancak büyük olasılıkla, tüm Doğulu rahiplerin ve belki de bir zamanlar filozoflarm giydiği pelerin adlı yünlü giysiden yola çıkarak, Arapça yün anlamına gelen *suf* sözcüğünden türemiş olabilir.[7] Her ne olursa olsun, sufiler her zaman *Mürşid* denilen nitelikli öğretmenlerce eğitilmiştir ve bu yolda ilerleyen herkesin bu öğretmenlerin yönlendirmesi altına girmek zorundadırlar.

Sufiler panteizmle suçlanmıştır ve çoğunlukla Allah'ın her şeyde olduğunu ve her şeyde Allah olduğunu öğretirler. Bazıları gerçeğin tüm dinlerde olduğunu söyler, ancak İslam en bütün olanıdır. Dinin dış yönelim biçimlerinin gerisinde ruhsal gerçekler ve güçler vardır. Dinin algılarından çoğu simgelerle doludur. Dolayısıyla, Müslümanlara yasaklanan şarap, sufilerce sık sık övülür, ancak gerçekte ruhsal coşkudan söz ettiklerini söylerler. Onlar için aşk, ne anneye duyulan sevgi, ne de romantik sevgidir, daha çok *Mürşid*'e bağlılık ve Allah'a duyulan özlemdir. Çiçekler türlü erdem vs. anlamına gelir. Sufilerin bazıları, ancak tümü değil, reenkarnasyon öğretisine inanır. Tümü Allah'la birleşmeyi hedefler ve her çağdan ve ırktan mistiklerin ortak amacı olan Allah'a son yönelimi amaçlanır. Zamanlarının çoğunu meditasyonla geçirme eğilimindedirler. Çoğunlukla dünyasal işlere aldırmaz ya da önemsiz sayarlar. Çoğu bedenlerini denetleme başarısını gösterir, bildirilen başarılarından bazıları Hindistan'ın yogileriyle rekabet etmeleridir.

Dervişler

Bu, dilencilik alışkanlığından türeyen İslami din örgütlerinin üyeleri için kullanan Farsça bir terimdir. Arapça karşılığı *fakir*'dir. İslami din örgütlerinin birçok türü vardır ve her birinin birkaç üyelik aşaması vardır. Bazı Hıristiyan örgütlerinde olduğu gibi, bazı kardeşler, bazı durumlarda insanların arasında olağan işler yaparak yaşayıp, yalnızca Düzenin işlerini yapmak üzere bazen çağrılabilir. Her zaman olduğu gibi, daha basit işler çıraklarca yapılır. Tüm dervişler, öyle ya da böyle Sufî felsefesinin izdeşleridir, tümü önceki kurucularından kalma bir başarı zinciri olduğuna inanır ve tümünün, çoğunlukla yüksek sesle ya da fısıldayarak, hatta zihinsel olarak belirli sözlerin yenilenmesi olan ve istenirse belirli jest ya da hareketlerle gerçekleştirdikleri zikir adında bir tür uygulamaları vardır. Her örgütün kendine özgü inisiyasyon töreni, tanıma işaretleri, sınamaları ve şifreleri vardır. Bazı dervişler İslam'ın dış yönelim uygulamalarını bırakmıştır, ancak onlar kuraldışı olarak sınıflandırılır. Kendi de Müslüman olan yaşlı Dr. H. M. Léon, Müslümanlarca genel olarak sınıflandırılanlardan söz ettiğini sandığımız, otuzüç belirgin Derviş düzeni olduğunu söyler.[8] Çoğunlukla saçlarını ve sakallarını uzatırlar.

Muhammed manastır yaşamına karşıt sözler söylemiş olsa da, bunun nedeninin büyük olasılıkla, yaşadığı dönemde izleyicilerinden bazılarının bir din örgütü kurması ve bu örgütü kötüye kullanılmasına karşın söylemiştir. Büyük Derviş gruplarının Ebu Bekir ya da Ali (sırasıyla Sünni ve Şiilerin ilk halifeleri) tarafından kurulduğu ileri sürülür.

Derviş düzenlerinden birkaçı, düş ve vizyonları dikkate alır, inisiyasyon adaylarını gözlemler ve Düzen'de ilerleme yeterli görülmelerine bağlıdır.

NOTLAR

1 Batılı okurlarımıza Hicrî yılın Ay'la ilgili olduğunu ve Mîladî yıla denk düşmediğini anımsatalım.
2 Miskatu'l-Masabih'den alıntı, T.P Hughes: *"A Dictionary of İslam"* (İslam Sözlüğü), Londra 1885, 1935'te yeniden yayımlandı.
3 P. Saintyves: *"Les Reliques et les Images Legendaires"*, (Kutsal Emanetler ve Efsanevî Resimler) Paris 1912. Sure 3/2, 5'ten söz eder. 3/2'de Tevrat ve İncil'in ilahi bir kökeni olduğundan söz edilir.
4 Bu üç melek Sodom'un yıkılacağı konusunda İbrahim'i uyarmışlardır.
5 Bkz. W. B. Crow: *Astronomical Religion: "Mysteries of the Ancients"* (Astronomik Din, "Eskilerin Gizemleri" bölümü), Londra 1942.
6 Bkz. ayrıntılara, sayfa 69. E. A. Wallis Budge: *"Amulets and Superstition"* (Nazarlıklar ve Batıl İnançlar), Londra 1930.
7 *Anacalypsis*, cilt 2, Londra 1836, 4 cilt, Londra 1878.
8 *Masonic Secretaries Journal*, Eylül 1918.

21
Şövalyeler ve Templar'lar

Şövalyelik

İslam yayılırken, Hıristiyan din dünyası, Hıristiyanlık kurumunu geliştiriyordu. *Ruhsal* ve *dünyasal* olmak üzere iki yönlüydü ve birbirini etkiliyorlardı. Ruhsal yönünün dünyasal yönü denetlemesi gerekiyordu, ancak uygulamada her zaman böyle olmuyordu. Papa ruhani hiyerarşiyi yöneten yüce başkandı, ancak 800'de imparator olan Charlemagne (742-814) zamanından başlayarak, imparator birkaç ayrıcalık dışında, dünyasal krallığın başkanı oldu.[1] İmparatorun altında ülkeleri yöneten krallar, onların altında ülkenin bazı bölümlerini yöneten Lordlar, örneğin, ülkeleri yöneten Kontlar vardı. Bu, *feodal sistem*'di. Gerçekte, Hıristiyanlık bütünüyle birkaç kez bölgeler ve alt bölgelere ayrılmıştır ve her birinin dinsel bir lideri (örneğin, psikoposluk bölgesinde bir psikopos, kilise yöresi için bir rahip vs.) ve dünyasal lideri vardı.

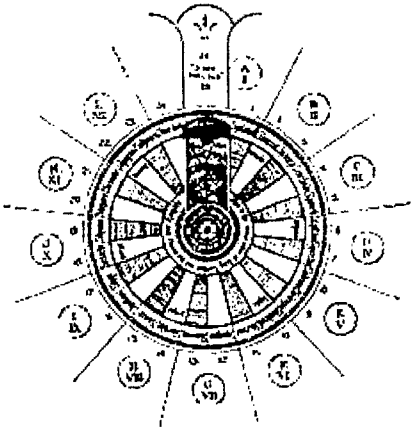
Nasıl ki, ruhsal hiyerarşide keşiş ve rahibelerin dinsel rütbeleri varsa dünyasal hiyerarşinin de şövalyelik rütbesi vardı. Bazıları öylesine ünlendi ki, soylu olmaları bile bir onur sayıldı.

Antropolojik bulgulara göre, krallık gerçekte majiktir. Öyleyse, şövalyelik rütbeleri de majikti, ancak bununla herhangi bir kötülükten söz etmiyoruz. Belki de, ezoterik yapıda bir simgecilik kullandıklarını söylemek daha doğru olur. Garter Örgütü, cadı kurullarıyla karşılaştırılmıştır. Tüm bunların anlamı, büyük dinsel bir kült, değersiz ve satanik bir kült tarafından, bir noktaya dek taklit edilmiş olmasıdır. Dinsel elementlerin şövalyelik unvanının işleyişine giriş ölçüsü türlüdür ve bazı dereceler örneğin Haçlılarınki, şövalyelik dereceleriyle manastır dereceleri arasındadır.

Bu örgütlerin çoğu krallar ya da yönetimde olan prenslerce kabul edildi ve Katolik ülkelerde her kurum için Papanın onayını almak âdetti. Yaygın olarak şövalyelik derecelerinin Ortaçağ'dan kalma bir emanet olduğu düşünülür, ancak son zamana dek varolanların çoğu yalnızca 1750-1850 yılları arasında kabul edildi. Ancak, majiyle bağlantılı olanlar daha önceki dönemlerde kabul edilmiştir.

Yuvarlak Masa

Kral Arthur[2] ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin öyküleri, önceden görmüş olduğumuz gibi, Ortaçağ efsanelerinden bilinir. Son yüzyılda bu efsanelerin, şövalyeliği barbarlık çağına taşıdığı, Arthur'un basit bir elebaşı olduğu ve onun çok gelişmiş ve uygar bir sarayı olduğu düşüncesinin düşsel olduğu düşünüldü. İçinde bulunduğumuz yüzyılda bu görüşler değişmiştir; Arthur döneminde Kelt kültürünün ne denli bilgece olduğunu gösteren Kelt sanatının en güzel hazinelerinin, özellikle zırh ve mücevherle tanıtıldığı gerçeğine değinmemiz yeterli. Bu da, bağımsızca gelişen Gal kökenli *Mabinogion* ve İngiliz efsanelerince, bu denli karmaşık bir uygarlığı niçin Arthur'un sarayına yakıştırıldığını açıklar.

Yuvarlak masa ve Şövalyeler'in yerleşimi.

Mallory'e göre *Yuvarlak Masa,* Carduel'de (bugünkü Carlisle) Büyücü Merlin tarafından yapıldı. Önceden gördüğümüz gibi, masa Camelyard Kralı Leodegraunce tarafından Arthur'ın babası Kral Uther'a verilmişti. Arthur, bu kralın kızı Guinever'le evlenince, kendisine masayla birlikte 100 şövalye verilir. Mallory'e göre, masada 150 kişi oturabilirdi. Yuvarlak Masa Şövalyeleri Arthur'un tüm soylularıydı. Bazıları kraldı, örneğin, Benwick (Britanya) Kralı Ban, Gal Kralı Bors, Lyonnesse Kralı Meliadus ve Frank Kralı Pharamond. Çoğu krallar oğluydu, örneğin, Ban'ın oğlu Lancelot, Orkney Kralı Lot'un oğlu Gawain, Meliadus'un oğlu Tristram ve Arthur'un oğlu Mordred.

Charlemagne ve Paladin'leri

Barbarlar klasik Batı Roma İmparatorluğunu parçaladığında Frank Krallığı, Fransa ve Almanya'nın bazı bölümlerini aldı. Krallık çok genişledi ve o zamanlar bazen imparatorluk olarak söz edilirdi. Meroving hanedanını (481-751), Karolenj hanedanı (751-987) izledi. Son hanedanın ikinci hükümdarı Büyük Karl ya da Charlemagne (742-814) Papa tarafından 800'de Kutsal Roma İmparatoru olarak kutsandı. Bu yalnızca, Hıristiyan koruması altında klasik Batı İmparatorluğunun restorasyonu olarak tarihte önemli bir nokta değil aynı zamanda, şairlerin düş gücünü etkileyen ve Ortaçağ'da Arthur döneminde olduğu kadar çok ve olağanüstü düşsel birçok destan ve romantik edebiyat yaratan bir olaydı.

Charlemagne sarayının şövalyelerine *paladin* denildi. Onikisinden daha çoğu adlandırılmıştır, ancak sürekli kralla ilişkili olan oniki tanesinden söz edilir

ve onlara aynı zamanda *lord*'lar denir. Çoğunlukla kral için, o zamanlar İspanya'nın büyük bir bölümünü işgal eden Suriye ve Arap bedevîlerine karşı savaştılar.

Templar Şövalyeleri.

Templar Şövalyeleri

1099'da Haçlılar Kudüs'te Hıristiyan bir krallık kurdu. İkinci kral, II. Baldwin'in altında, 1118'de Templar Örgütü kuruldu. Papa tarafından onaylandı ve öncesinde, 1128'de Fransa'da Troylar Konseyince tanındı. Onlara "Templars" (Tapınakçılar) denildi, çünkü amaçlarından biri, Kudüs'teki Süleyman Tapınağı'nın önceden bulunduğu yer olduğuna inanılan Moriah Dağı'nda seçtikleri yere tapınağı yeniden inşa etmekti. Bununla birlikte, hacıları korumayı ve Kudüs Krallığı için savaşmayı kendilerine görev edindiler. Bu hareketin ilk liderleri Hugues de Payens (1070-1136) ile birlikte dokuz şövalyeydi. De Payens ilk Büyük Başkan seçildi. Örgütün yönetmeliği ve törenleri, Batının Thaumaturgus'u (1091-1153) olarak tanınan Aziz Bernard tarafından yazıldı ya da ondan etkilenildi. En son, önceden söz edilen Troylar Konseyi'nde son biçimini aldılar. 1146'da, üçüncü Büyük Üstat'ın liderliğinde, Paris'te düzenlenen Genel Toplantı, Fransa Kralı (VII. Louis) ve Papanın (III. Eugenius) katılımıyla onurlandırıldı. 1172'de Papa, Templar Şövalyeleri'ne örgüt içinde kendi piskopos ve rahipleri olduğu anlamına gelen, dışardan herhangi bir piskoposun yetkisinden bağımsız 'olma olağanüstü ayrıcalığını' verdi. 1185'te İmparator Frederick Barbarossa, örgütün "Koruyucusu" oldu. Kurulduktan yüz yıl sonra, Templar Şövalyeleri'nin sayısı 15 bine ulaştı. Avrupa'nın birçok yerinde toprak ve mülk edinmişlerdi. Bazı yerlerde vergiden muaftılar.

Templar Örgütü eyaletlere, eyaletler şövalyeliklere ve şövalyelikler de loncalara bölündü. Templar Şövalyeleri, üzerinde kırmızı sekiz uçlu bir haç olan kolsuz paltolar giyerdi. Kiliseleri sekiz yanlıydı. Başlangıçta simgeleri, yoksulluklarını belirten, bir atın üzerine binmiş iki şövalyeyi gösterirdi. Sonraları üzerinde İsa'nın başı, daha sonra da bir kartal yer aldı. Her üye manastıra özgü, olağan yoksulluk, namus ve bağlılık yeminini ederdi. Üyeler, rahipler, şö-

valyeler ve şövalyelere refakat eden hizmetkâr kardeşler olarak bölündü. Büyük Başkan hükümdar prens rütbesindeydi ve birçok yönetici vardı.

Templar Şövalyeleri 1291'de, Acre'nin Suriye ve Arap bedevîlerinin eline geçerek düşmesiyle Kutsal Topraklardan sürüldü. Örgütün arşivleri Kıbrıs'a gönderildi, ancak o zamana değin Templar Şövalyeleri'nin Avrupa'nın her yerinde varlıklı kurumları olmuştu. Bazıları İspanya ve Portekiz'de hâlâ Mağribîlerle savaşıyordu.

Zaman geçti ve Templar Şövalyeleri daha da varlık sahibi oldular ve bağımsızlıkları nedeniyle gördükleri ilgiyi kaybettiler; çünkü, önceden belirttiğimiz gibi, olağan rahiplik yükümlülükleri yoktu ve ülke yetkililerine vergi ödemiyorlardı. Bir Templar Şövalyesi birini gücendirdiği zaman, onu mahkemeye çıkarmak neredeyse olanaksızdı. İnsanlar Kutsal Topraklar'ın kaybedilmesi konusunda Templar Şövalyelerini suçlamaya başladı. Ardından, majik içerikte gizli ayinler düzenlediklerini söylemeye başladılar. Templar Şövalyeliğine kabul töreninin gizlilik içinde düzenlendiği doğrudur.

1285'te IV. Philip Fransa kralı olunca, parasal sıkıntıya düştü ve rahipler sınıfı ya da Templar Şövalyeleri'nden vergi alınmasını önleyen Papa VIII. Boniface'ye tepki gösterdi. Boniface 1303'te öldü ve XI. Benedict'in (1303-1304) kısa bir süre papalık yapmasından sonra, Philip, Fransız piskoposlarından birinin V. Clemens adıyla 1305'te papalığa seçilmesini sağlamayı başardı. Clemens'in Roma'da yaşamasına izin verilmedi, ancak karargâhını Avignon'da kurdu.

Bir gün kral, Languedoc'ta bir yerin valisinden bir mektup aldı. Dindışı görüşleri nedeniyle suçlanan ve ölüm cezasına çarptırılan bir Bézierli'nin olağanüstü ölçüde önemli bir sırrı olduğunu iddia ettiği ve yaşamı bağışlanırsa bunu açıklayacağına söz verdiği yazıyordu. Vali, krala mahkumun idamını ertelediğini bildirdi. Kral Philip, mahkumun Paris'e gönderilmesini istedi. Devlete çok önemli bir açıklama yapacak olursa yaşamı bağışlanacaktı. Mahkum, kendi gibi ölüm cezasına çarptırılan ve idam edilmeden önce kendisine cezasını çekeceği suçun, Templar Şövalyeleri'ne katılmasıyla yapmaya zorlandığı suçların yanında az kaldığını söyleyen, Templar Şövalyeliği'nden ayrılmış biriyle aynı cezaevinde bulunduğunu açıkladı. Bu suçların arasında, eşcinsellik, putperestlik ve İsa'yı reddetme vardı.

Templar Şövalyeleri'nin büyük gücü karşısında korkmuş olan, varlıklarını ele geçirmek için haklı bir neden bulmaya hevesli Kral Philip, mahkumun yaşamını bağışladı ve örgüte son vermek için planlar kurdu. Büyük Üstat Jacques de Molay'ı Paris'e çağırır. De Molay daveti kabul eder, büyük bir heyetle gelir ve saygıyla karşılanır. Ancak, 13 Ekim 1306 gecesi, De Molay Paris'te bulunan tüm Templar Şövalyeleriyle birlikte tutuklanırken, aynı uygulamanın gerçekleşmesini sağlamak için, daha önceden ülkenin her yerine emir gönderir. Philip, hatta yabancı hükümdarlara yazmıştı, böylelikle kısa bir süre son-

ra Avrupa'nın çoğu yerinde Templar Şövalyeleri'ne karşı bir hareket başlar. İtalya'da birçoğu ele geçirilir. İngiltere'de Kral II. Edward geç davranmıştı ancak sonunda emir kan dökülmeden uygulanmıştı. Şövalyeler Almanya'da da yakalandılar ancak kendilerine hoşgörülü davranıldı. İspanya ve Portekiz'de yargılandılar, suçsuz bulundular ve İspanya'da Montesa Örgütü, Portekiz'de de Mesih Örgütü adı altında yeniden organize oldular.[3] Ancak, Fransa'da şiddetli bir zulüm gördüler. Uzun süre ertelenen yargılama ve işkence altında itirafta bulunmalarını sağlama denemeleri sonrasında, Büyük Üstat diri diri yakıldı (Mart 1313) ve birçoğu da benzer biçimde öldürüldü. 1311'de Örgütün Fransa'da Vienne Konseyince dağıtıldığı duyuruldu. Daha önce de, V. Clemens'in papalık emriyle örgüte son verilmişti.

Templar Şövalyelerine aşağıdaki suçlamalar yöneltilmişti:

1- *Gizlilik.* Üye kabul törenlerinin gizlilik içinde gerçekleştirildiği inkâr edilmedi ve bir ölçüde gizliliği haklı göstermek için çaba gösterildi. İlk Hıristiyanlar da Aşai Rabbani (Son Akşam Yemeği) ayininin bir bölümünü gizli tutmuştu.

2- *İsa'yı reddetmek.* Şövalya adayından, haçı ayağıyla çiğnemesi, üzerine tükürmesi ya da İsa'yı sözle inkâr etmesi beklenirdi. Templar Şövalyeleri Hıristiyan karşıtı bir mezhep değilse, ki bu olanaksız görünüyor, bunun açıklamasını yapmak zor. İki olasılık var: a- Michelet,[4] Templar Şövalyeliğine kabul töreninin, başlangıçta adayın inançsız biri gibi davrandığını ve bundan ötürü oyunun ilk bölümünde Mesih'i reddettiğini, ancak ilerledikçe dine döndürüldüğünü ve diğer simgesel davranışların, örneğin, Templar Şövalyelerinin giysisini giymek, İnanç sahibi olmasına izin verildiğini gösteren bir piyese dönüştürüldüğü yaklaşımını safça öne sürdü; b- İsa, üzerinde acı çektiği için, haçın kötü olduğuna inanan Hıristiyanlar olduğu görülür. Bu, haçın ayaklar altında çiğnenmesini ya da haça tükürülmesini açıklar, gerçekte yapıldıysa İsa'nın sözel inkârını açıklamaz. 1200'de yazılan özgün *"High History of the Holy Grail"*de (Kutsal Kâse'nin Tarihi)[5] bir Ortodoks şövalye, tuhaf bir rahibin haçı kırbaçlamasını şaşkınlıkla izler ve bunun açıklaması, İsa çarmıha çakıldığı için, yaygın görüşün tersine, haç kötü olmakla nitelendirilmiştir. Gerçekte, bu düşüncede olanlar olabilir, ancak Templar Şövalyeleri'nin de böyle düşünmesinin olanaksız olacağını itiraf etmek zorundayız.

3. *Aşai Rabbani Ölçütünde Değişiklikler.* Kutsamanın en önemli bölümünün bozulduğu bildirilmiştir. Kutsal Takdisi geçersiz kılacak denli, eksik Aşai Rabbani ölçüt biçimleri olduğu bilinir. Ancak, (Protestan eğilimli) bu biçimleri kullanmaları olanaksızdır. Daha az bilinen, onların zamanında İsrail'de uygulanan ve Fransa'da anlaşılmayan, ancak Doğu Kutsamaları'nda geçerli olan bir biçimi uyguluyor olmaları daha olasıdır. İnanmadıkları için Aşai Rabbani'yi kısaltmışlarsa, niçin tümüyle ortadan kaldırmadılar?

4. *Türlü Aykırı İnançlar.* Templar Şövalyeleri'nin Doğu'da ilişki kurdukları Doğulu tarikatçılardan türlü aykırılıkları benimsedikleri ileri sürüldü: a- Bazıları İslam mezheplerinden öğretiler aldıklarını söylediler ve hatta Sasaniler'den etkilendikleri ileri sürüldü. b- Éliphas Levi,[6] Templar Şövalyeleri'nin, Doğuda bir mezhep olan ve St. John'u baş peygamber sayarak, Hıristiyanların yalnızca küfür sayılabileceği bazı tümcelerden onu sorumlu tutan, St. John'un gizli yandaşları olduklarını söyler. St. John izleyicileri Meryem'in bakireyken doğum yapmasını ve İsa'nın dirilişini reddeder. Yuşa'nın, Jochanan'la nişanlanan, ancak bir biçimlde aldatılan Miriam'ın oğlu olduğunu (İsa'ya verdikleri ad) söylerler. St. John yanlıları bu öyküyü, yaygın olarak bilinen Yahudi kaydı *Sepher Toldos Jeshu*'da aktarıldığı gibi almışlardır. Miriam'in oğlu, Haham Joseph tarafından büyütülür ve Mısır'a götürüp rahipliğe kabul edilir ve sonunda Mesih unvanıyla yüce başrahiplik derecesine yükselir. Bu derecenin St. John'dan bir dizi başrahip yoluyla ona geçtiğini anlatırlar ve bir gün Templar Şövalyeleri Örgütü kurulduğunda, Hugues de Payens'i tanıyan ve ona ardıllık vererek Templar Şövalyeleri Örgütünün Büyük Üstatlarını gizlice başrahip yapan, başkan Theoclet adında biriydi. c- 1818'de Von Hammer, Templar Şövalyeleri'nin belirli Gnostik dogmaları sürdürdüklerini kanıtlar sunarak yazmıştır. Yazıldığında bu olası görünmüyordu, ancak daha güncel kanıtlar Gnostisizmin birçok Doğu mezhebinde süregeldiğini ortaya koyar.[7] Özellikle Erfurt, Schoengraben ve Prag'daki Templar Şövalyelerinin kiliselerinde, yanan yıldız, Yunan alfabesindeki T harfi, Süleyman'ın mührü, kare ve üçgenden oluşan gnostik simgeler vardır. Süleyman Tapınağı'nın yeniden inşa edilme düşüncesiyle, belirli Gnostik ve Kabalacı düşünceler arasında bağlantı kurulmuş olabilir.

5. *Putperestlik.* Templar Şövalyeleri, Baphomet adında, baş biçiminde bir idole ve kediye tapınmakla suçlanmıştır. Bazı toplantı salonlarında bu tür bir baş olduğu, güç kazandırdığına inanıldığı, üzerine bazı ipler yerleştirdikleri ve ardından adayları üyeliğe kabul etmek için benzer biçimde kordonla bağladıklarına ilişkin kuşku yoktur. Başın sakalları ve "yakut kırmızısı" parlayan gözleri olduğu anlatılır. Bazı localarda başın iki ya da üç yüzü vardır. Diğerleri kafatasıyla yetinmek zorundaydı.

Niçin Baphomet denildiği asla yanıtı bulunamayan bir sorudur. Birkaç kuram vardır: a- Baphomet, Muhammed'in çarpıtılmış biçimidir. Ancak bu olanaksızdır, çünkü peygamberin izleyicileri asla resim kullanmazlardı. b- Von Hammer'a göre, Baphomet, Yunanca'daki *baphe* (vaftiz) ve *metis* (bilgelik) sözcüklerinden türetilmiştir; bu da aynı oranda olanaksızdır, çünkü niçin bir resme bir hareketin adı verilsin ki? c- Éliphas Levi, sözcüğün *Templi omnium homimum pacis abbas* (Tüm insanlığın barış tapınağının babası) sözcüklerinin başharflerinin tersten yazılarak oluşturulduğunu öne sürer.[8] Ancak, ilk sözcüğün ilk üç harfini ve son sözcüğün ilk iki harflerini alarak birleştirdiğinde elde ettiği, *tem o h p ab*'dır, sonrada onları tersine çevirir! Bu, Levi'nin tuhaf düşüncelerinden en tuhafıdır.

Kedi meselesi de en az o kadar anlaşılmaz. Ancak, tarihin daha ileriki zamanlarda, cadı kültünün en yaygın olduğu dönemde, cadı kurulundaki bazı görevlilerin bazen türlü hayvanlar gibi giyindiklerini biliyoruz. Bu, folklorla ilgili kutlamalarda da yapılırdı ve hâlâ da yapılır. Önemli bir şövalyelik örgütünün bu tür maskaralıklara kapıldığını düşlemek zor. Kedinin maskeli bir adam olduğu ortada, bazı durumlarda kurula hitap ederdi.[9]

6. *Sapkın Cinsel Uygulamalar.* Templar Şövalyeleri'nin bu tür uygulamalara kapıldığı savı hiç kanıtlanamadı. Adayın töreni yöneten kişi tarafından, hatta kardeş kurulca öpüldüğü olasıdır. Ancak öpmek, Fransa'da bir selamlama biçimiydi, hâlâ da öyledir. Kabul törenlerinde hiçbir biçimde uygulanmayan bir yöntem olan, adayın giysilerinin çıkarıldığı olasıdır ve bu "eski kişilikten kurtulmayı" simgelerken, örgütün cüppesini giymek, "yeni biri olmayı" belirtir. Ahlaksız davranışlara ilişkin ayrı kayıtlar bireylerin çarpıklıklarıyla ilişkili olabilir ve Örgütün inançları ya da idealleriyle hiçbir ilgisi olmayabilir. Templar Şövalyeleri'nin kullandıkları ileri sürülen bazı hermafrodit resimlerin, cinsel ahlakla hiçbir ilgisi yoktur. Bunlar, evrenin olumlu ve olumsuz yönlerini birleştiren, bilinen Gnostik simgelerdir.

7. *Siyasal Konumu.* Bundan nadiren söz edilir, ancak örgütün çöküşünün kuşkusuz asıl nedenidir. Türlü hükümetlerin içinde bir hükümet oluşturdular. Templar Şövalyelerinin yönetici prens konumunda olan Büyük Üstada olan güçlü bağlılıkları, yaşadıkları ülkenin kralına olan bağlılıkla karşılaştırılamayacağı düşünüldü.

NOTLAR

1 Britanya bunlardan biriydi. İmparatorluğun tarihi biraz karmaşıktır, ancak sözü edilen konuyla ilgisi yoktur. Konuya ilişkin genel bir görüş yeterlidir. Büyük kralların çoğu, örneğin, Britanya ve İspanya yalnızca Papadan emir alırdı.

2 502'de doğdu, 517-543 yılları arasında hükümdarlık yaptı.

3 Portekiz'de, Papa aynı örgütü bağışlama hakkını elinde tutması şartıyla, etkinliklerinin Mesih Örgütü olarak sürdürülmesine izin verildi; bundan ötürü aynı zamanda bir Papalık Örgütüdür.

4 *"Histoire de Francei"*, 1838-1851.

5 Sebastian Evans tarafından Eski Fransızca'dan çevrildi, Londra'da yeniden yayımlandı, 1910, 1913.

6 *"The History of Magic"* (Maji Tarihi), 1859, çeviri, 2. baskı, Londra 1922.

7 Bkz. örneğin, B. H. Springett: *"Secret Sects of Syria and the Lebanon"* (Suriye ve Lübnan'ın Gizli Mezhepleri), Londra 1922.

8 *"Dogma and Ritual of High Magic"* (Yüksek Majinin Dogma ve Ayinleri), 1856, çevirisi *"Transcendental Magic"* (Transandantal Maji), yeni baskı, Londra 1923.

9 Kediye tapınmaya ve okültizme ilişkin daha çok bilgi için bkz. M Olfield Howey: *"The Cat in the Mysteries of Religion and Magic"* (Din ve Majinin Gizemlerinde Kedi Olgusu), Londra, tarih verilmemiş, ancak yaklaşık 1925.

22
Kutsal Kâse

Gezgin Şairler

Bugün herkes şiir yazabilir ve tanıtılıp beğenilirse yazar, şair ilan edilir. Eski zamanlarda da böyleydi. Druid kültünün saz şairlerinden ve Vikinglerin halk ozanlarından söz etmiştik. Onlar örgüte girebilmek için bir sınavdan ve bir törenden geçmek zorundaydı. Atama, kültün başkanı tarafından resmen onaylanırdı. Günümüzde ender rastlanır olan tek şey, Başşairlik [*Poet Laureate*] atamasıdır. Bu, Ortaçağ dönemine, üniversitelerin söz söyleme sanatı ve şairlik dalında mezunlarını defne yapraklarından bir piskoposluk tacı giydirmesine dayanır.[1] Apollon ve bazı esin perilerinin defneli bir taç giydiği görülen Roma dönemine uzanan bir ayrımdır. Bundan ötürüdür ki bu, Rönesans'ın ayırıcı bir niteliğidir.

O dönemden önce, aralarına girilmesi çok basit olmayan bir loncaları vardı. Wagner'in *Nürnbergli Usta Şarkıcılar* operası, sayısız kuralın yüklendiği ve özgünlüğü önleme tehlikesi olduğu bir dönemi ele alır. Wagner bu sorunu ele alırken, Hans Sachs özgür bir kompozisyon tarzının savunucusu olarak ün kazanır. Karakter tarihseldi. Olay 16. yüzyılında ortalarında geçer.

Önceden, Almanya'nın *Meistersinger*'ları (Usta Şarkıcılar) 12. ve 14. yüzyılların *Minnesinger*'larıydı (Ozan). 12., 13. ve 14. yüzyıllarda Fransa'nın kuzeyinde, daha çok amatör konular üzerine *langue d'oil** ile yazan yaratıcı *Trouvères* (halk ozanı) vardı. 11., 12. ve 13. yüzyıllarda Fransa'nın güneyinde (Provence), *langue d'oc*** tarzda aşk ve şövalyelik üzerine yazan *Troubadour*'lar vardı. Troubadour'ların kutsal âdetin kurallarına göre çalıştıklarına ilişkin kanıtlar vardır. Çoğunlukla papaz yardımcıları düzenindeydi, birkaçı rahipti ve piskoposlar azınlıktaydı.[2] Ancak, bu rahipler olağan papazlar sınıfından değildi. Bunun nedeni, bağlı oldukları sabit bir bölge ya da piskoposluk yoktu, o günlerde birçok şövalyenin yaptığı gibi, onlar da gezinirler ve hatta, zaman zaman serüven peşinde ülkeleri dolaşan bir şövalyeyle bir ozanı birbi-

* Langue d'oil: Eskiden Fransa'nın kuzeyinde konuşulan diyalekt. (Ed.n.)
** Langue d'oc: Eskiden Fransa'nın güneyinde konuşulan diyalekt. (Ed. n.)

rinden ayırmak çok zordu. Piskoposluk düzeninde bulunanların, rahiplere engel olduğu sanılırdı, ancak kısa zamanda oldukça bağımsızlaştılar ve ülke boyunca dolaşıp yaşamlarını bir soytarı olarak kazandılar.

Kutsal Kâse'ye ilişkin öyküler, oldukça saygı gören üst sınıftan ozanlar arasında türedi. Bu konuda bilinen, oldukça çok sayıda el yazması vardır. Bazılarının kaybolmuş daha erken el yazmalarına dayandığı iddia edilir. İlk matbaacı Caxton ve önceki matbaacılar bunlardan bazılarını yayımladı ve daha sonra çevirileri yapıldı. Elyazmalarının gerçek tarihleri kesin olarak bilinmemektedir. Tennyson ele alınca, bu konu İngiltere'de çok bilinir oldu. Almanya'da Wagner, bu efsanelerin en ezoterik olanlarını kullandı.

Kutsal Kâse efsanesi, Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin öyküleriyle ilişkilidir. Kâse'nin öyküsü, kendi başına oldukça mistik ve ezoteriktir ve başka hiçbir şeyle bağlantısı yoktur. Dikkatli okurlar, belki de Hıristiyan edebiyatında bilinen diğer her şeyi aşan, usta bir spiritüel niteliği olduğu konusunda birleşir. İlk bakışta, bu el yazmalarında kilise inançlarına karşı olan bir şey yok gibi görünür. Elyazmalarını ayrıntılı olarak inceleyen Waite,[3] zaman zaman çarpık düşünceler varsa, bunların kuşkusuz hata ve cehaletten kaynaklandığını söyler. Bununla birlikte Waite ve birkaç yazar daha Kâse ede-

biyatında, bir biçimde Kilise inançlarıyla bağdaşmayan, tuhaf bir eğilim olduğunu gösterme arayışındadırlar.

Kâsenin Yapısı

Çoğu söylencede Kâse'nin, İsa'nın Son Akşam Yemeği'nde şarap için kullandığı kupa olduğu açıkça ortaya konulur; İsa bir açıklama yaptıktan sonra şarap mucizevi biçimde İsa'nın kanına dönüşür (Matta 16/27; Markos 14/23, 24; Luka 22/20). Arimateali Yusuf, İsa çarmıhta çakılıyken ya da çarmıhtan indirildiğinde, kanını toplarken bu kâseyi kullanmıştır. İsa'nın vücudunu çarmıhtan indirip Kutsal Kabre yerleştirmekle (Matta 27/57-60; Markos 15/45, 46; Luka 23/50-53; Yuhanna 19/38-42) Arimateali Yusuf ve Nikodemus'un sorumlu olduğu anımsanacaktır. Arimateali Yusuf'un Britanya, Glastonbury'e geldiği uzun zaman önce bir efsanede belirtilmişti ve söylenceler bu öyküyü kabul eder ya da Yusuf'un bazı izleyicilerinin bu ülkeye geldiğini ve Kâse'yi yanlarında getirdiklerini söylerler.

Lucifer

Öykülerde, Kâse'nin bir taş gibi görünmesine neden olan bazı belirtiler vardır. *Parzival*'de bunun açıklaması basit bir biçimde yapılır; burada kabın *lapis exilis*[4] adında bir taştan yapıldığını öğreniyoruz. Taş iblisin tacındaydı ve bunu Cennetten kovulduğunda kaybeder. Belki, Lucifer'ın alt bölgelere sürgüne gönderildiği gerçeğiyle ilişkilendirerek, bunu sürgün taşı olarak çevirebiliriz. Öte yandan taşın, Venüs için kutsal olan, zümrüt olduğu söylenir ve Klasiklerde, Venüs gezegeninin güneş doğmadan hemen önce, sabah yıldızı olarak belirdiğindeki adının İblis olduğuna dikkat edilmelidir. Son olarak, Venüs, İsa'nın çarmıha çakıldığı gün olan Cuma gününün dünyasal tanrıçasıdır. Venüs'e, adından ötürü Diriliş Şenliği olan Paskalya'nın (Easter) türetildiği *Eostre* de denir.

Kâse ve Beyaz Güvercin

Kâse, her tür edebiyatta en yüce kutsallığa sahiptir. Göründüğünde zaman zaman İsa'nın kendisinin, bazen çocuk haliyle, bezen de çarmıhta çakılıyken aldığı yaralarıyla görüntüsü belirir. Bazen melekler görünür, ya da En Yüce Üçlü'yü temsilen üç kişi belirir. Kâse'nin görüntüsünü daha çok ışık huzmeleri ve tatlı bir koku ve hoş sesler eşlik eder. Mucizevi olan Kâse'nin gelişinin birden çok açıklamasında, gagasında bir tütsü kabı taşıyan beyaz bir güvercin uçar ve tatlı bir koku duyulur. Çoğunlukla bir görüntü belirir, bazen başka kutsal nesnelerle birlikte görülür: Bir tabak, bazen kan içinde yüzen kesik bir baş, kan damlalarının aktığı bir mızrak ve kutsal bir kılıç. Kâse bazen, İsa'nm Son Akşam Yemeği'nin ekmeğini kutsadığı tabakla karıştırılır. Bazen de birlikte tabak da belirir. Bazen, kilise sayvanına benzer bir kapağı vardır. Bazen Kâse, Pas-

kalya kuzusunun sunulduğu bir tabak olduğu sanılırdı. Tabakta kesik bir baş varsa, Vaftizci Yahya'nın Herod'un emriyle (Matta 14/10, 11; Markos 6/16; Luka 9/9) kesilen başı olduğu varsayılırdı. Kâse'yle birlikte beliren mızrak, Longinus'un çarmıhta çakılıyken İsa'nın yanını deldiği ve önceden bahsettiğimiz emanetlerden olan mızraktır. Öykülerde geçen kılıç, Vaftizci Yahya'nın başını kesen kılıç olduğu söylense de, kişi, askerler İsa'yı tutuklamaya geldiğinde Peter'in Malchus'un kulağını kestiği kılıçla daha yakın bir bağ kurabilir (Matta 26/51; Markos 14/47; Luka 18/10). Kâse edebiyatında, kılıcın ayrıca Kral Davud'a ait olduğu görünür ve söylencelerden birinde görüldüğü gibi, kılıcı oğlu Kral Süleyman bir gemiye koydurur. Wolfram von Eschenbach'ın *Parsival*'inde her yıl Cennetten inen bir güvercinle Kâse'nin gücü yenilenir.

Eserlerde görülen Kâse'ye ilişkin en tuhaf özellik ise, aç olana güç verme özelliğidir. Hapiste yattığı uzun yıllar boyunca Arimateali Yusuf, yalnızca Kâse sayesinde hayatta kalır. *"Morte d'Arthur"*da Kâse, Kral Arthur'un salonuna, gök gürültüsü arasında ve "Her şövalye dünyada en sevdiği eti yedi ve içkiyi içti" sözüyle gelir. Bu tür pasajlarda Kâse, folklor öykülerindeki yemek kaplarıyla karşılaştırılmıştır, ancak fiziksel besinden çok, ruhsal besinle geldiği açıktır.

Bununla birlikte, Kâse'nin yaşamı uzatan ve hastalıkları iyileştiren mucizevi güçleri vardı. Kâse'nin koruyucularından biri olan Titurel'in, kırk yaşında bir adamın görüntüsüyle, 400 yıl yaşadığı söylenir. Kâse, Anka Kuşu'nun yaşamını yenilemesini saplayan taştı.

Son olarak, Kâse'nin sanki bir görüntüymüş gibi ve oldukça beklenmedik biçimlerde belirme ve yokolma becerisi ve alışkanlığı vardı.

Waite yineleyerek Kâse'den bir andaç kabı olarak söz eder. Bu durumda, kutsal emanet Değerli Kan olurdu. Çünkü andaç kabı terimi kutsal bir emanet içeren bir koruyucu için kullanılır ve kutsal emanet çoğunlukla, andaç kabından, yani koruyucusundan çok daha eskidir.

NOTLAR

1 Bu âdet uzun zaman Fransız Akademisi'nce sürdürüldü.
2 Isabel Cooper-Oakley: *"Traces of a hidden Tradition in Masonry and Mediaeval Mysticism"* (Masonluk ve Ortaçağ Mistisizminde Gizli Tradisyonların İzleri)), Londra 1900
3 *"The Holy Grail, Its Legends and Symbolism"* (Kutsal Kâse Efsanesi ve Simgeciliği), Londra, 1933.
4 Bu ad aynı zamanda Arnoldus'la ilişkilendirilen bir simya eseri olan Filozof Taşı'na verilir. (Waite, a.g.e.)

23
Ortaçağ ve Rönesans Astrolojisi

Kökeni ve Geçmişi

Astrolojinin Kalde'de ortaya çıktığı sık sık söylenir. Bugün, Hint astrolojisinin kadimliğine ilişkin bilgisiyle, bu görüşü savunmak olanaksızdır. Ancak belki de astroloji bilimi Batı biçimini Kalde'de elde etti. Kos [İstanköy] adasında[1] İÖ 3. yüzyılda yaşayan Berosus'un kurduğu bir astroloji okulu vardı. Sonra Hıristiyanların eline geçti, tümü belirlenimci astrolojiyi, örneğin, dine aykırı olarak görülen, bireylerin kaderleri üzerinde varsayımlarda bulunmaya elbette karşı olan Kilise Babaları tarafından farklı ölçülerde kabul edildiler. Ancak, ilk karşıtları bile, genel olarak, doğal nesnelere, onlar olmasa insan kaderine egemen olduğunu itiraf ettiler. Kişisel yıldız fallarına karşı çıkan Augustine bile, Güneş, Ay ve gezegenlerin doğa üzerindeki etkisini kabul eder ve Ay'ın ilk ve son biçimine göre deniz kestanesi ve istiridyenin değişimlerini kanıt gösterir. konu üzerinde özel bir çalışma yapan Wedel,[2] kadim zamanlardan Ortaçağ'a dek korunan astroloji bilgisi, ilk başta "Kilise Babaları'nın kendilerinden" elde edildiğini söyler.

Clementine'nin *"Recognitions"*ı (Tanımalar) astroloji doludur ve bu bilimin Katolik inancı için büyük bir destek olduğunu savunur. Elbette belirlenimciliğe karşı özgür iradeyi yüceltir. Sonradan sık sık söylendiği gibi, yıldızlar yönlendirir, zorlamazlar. Beşer, makrokozmosu, büyük dünyayı -gezegen ve yıldızları içeren kozmosu- yansıtan bir mikrokozmostur ya da küçük dünyadır. Bu eser aynı zamanda mucizelerle ve majiyle de ilgienir. Aradaki fark, maji kötü içerikli ve zarar vericiyken, mucize Tanrı'nın işidir ve iyilik içindir.

Wedel'e göre,[3] kadim zamanlarla karşılaştırıldığında, Ortaçağ'da astroloji çok az bilinirdi, ancak öyle ya da değil, konu kısa zamanda çok popüler oldu. Thorndike[4], Fransız edebiyat tarihi araştırmalarıyla, Charlemagne'nın ardılı, I. Louis'nin (y. 814-840) hükümdarlığı döneminde yüce bir Tanrı'nın olmadığı, "ancak kendi astrologu olduğunu" birçok eserle doğrulamıştır.

Batı Astrolojisi

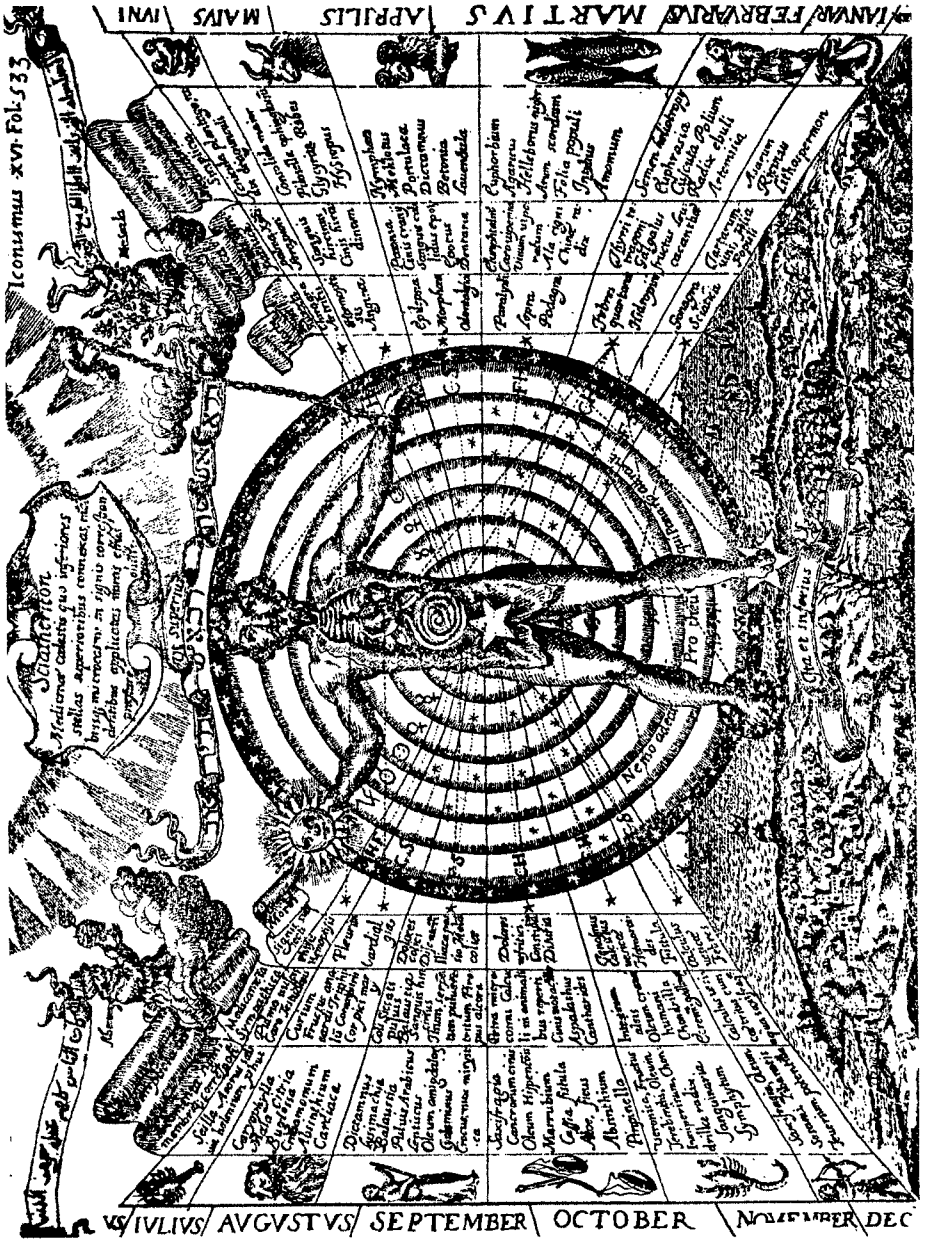
Astronomi gök cisimlerinin bilimi, astroloji ise onların dünya ve insan üzerindeki etkilerinin bilimidir. Ortaçağ'da, astronominin kendi yararına incelenebileceğine inanılmazdı; verileri yalnızca bu dünyadaki etkisi için gerekliydi, başka bir deyişle astrolojiye yardım etmek için kullanılırdı. Ortaçağ Avrupası'nda astroloji daha da yaygınlaştıkça bozuldu, ancak ayrıntılı araştırmaları birkaç kişi tarafından korundu. En çok bilinen ön haberciler kuyrukluyıldızlardı. Kuyrukluyıldızlar, kadim zamanlarda olduğu gibi, kral ve önemli kişilerin ölümlerinin önhabercisi olarak görülürdü.

Ancak gerçek astrologların daha bilimsel bir sistemleri vardı. Bu üç büyük etken şunlardı:

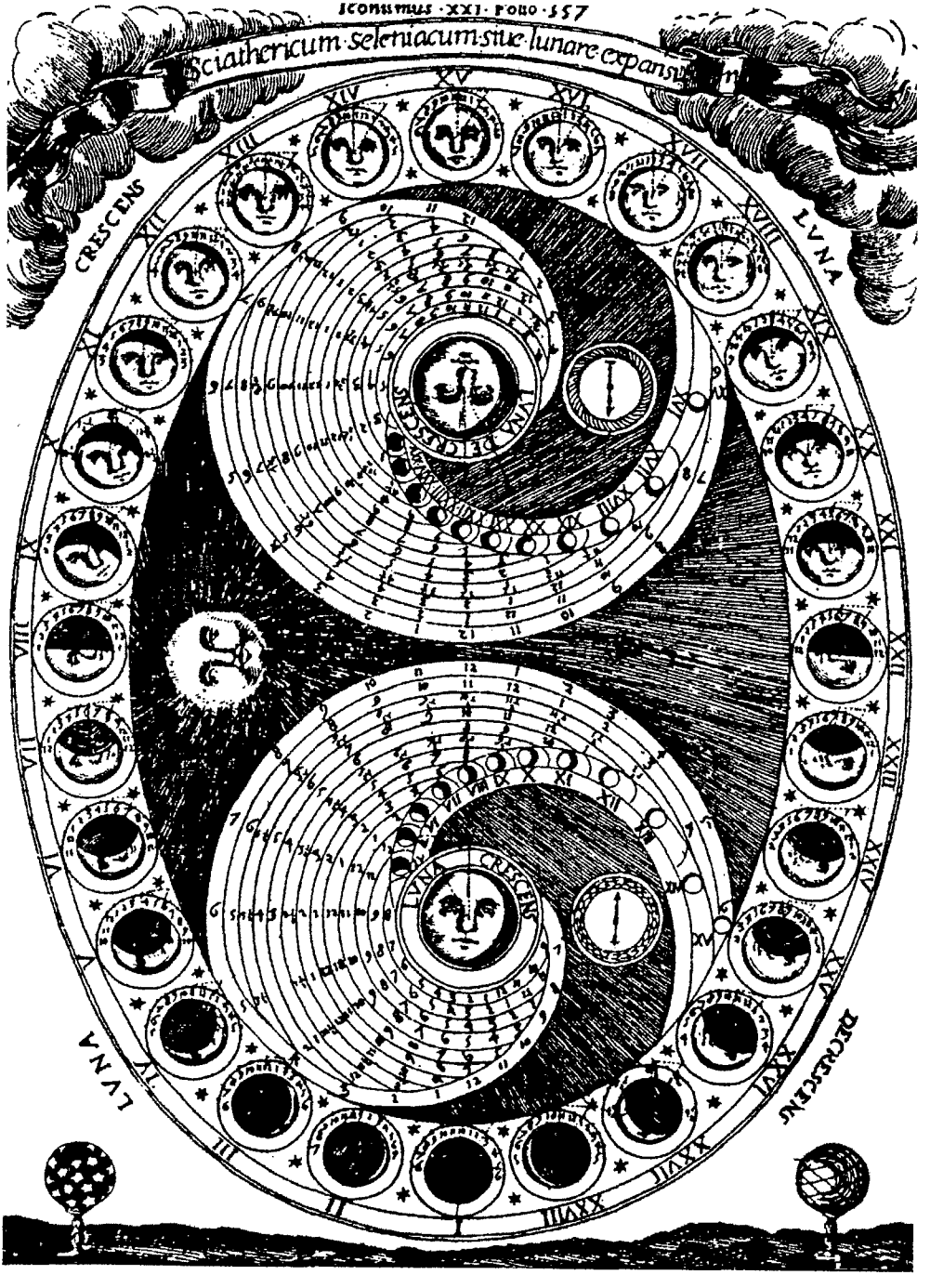
1. *Gökyüzü Evleri.* Bunlar öncelikle dört yön ele alınarak elde edilirdi: a- *Ascendant* (ya da önceki adıyla *horoskop*[5]) ya da gök cisimlerinin yükseliş noktası olan Doğu ufku; b- *imum coeli*, ekliptikle[6] (tutulum çemberi) alt meridyenin[7] kesişimi; c- *Descendant* ya da ters noktası *(a)*, örneğin, gök cisimlerinin yerleştiği görünen ekliptikteki nokta; d- *medium coeli* ya da ekliptikteki üst meridyenle kesişmesi, tam tersi *(b)*; bu noktadan yükselen bir gök cisminin gökte en yüksek noktaya vardığı söylenir. Dünyanın merkezinden bu dört noktaya çekilen imgesel düzlemler, tüm gökleri (ufkun üzerinde ya da altında) dört parçaya bölünür. Her parça üç parçaya daha bölünerek oniki ev elde edilir. Gök cisimlerinin hareketleri değişmeyen astrolojideki bu etkenin, Ortaçağ okültistleri tarafından Göklerin Babası olarak Tanrıyı simgelediği düşünüldü.

2. *Burçlar Kuşağı.* Bu uzayda, yedi gezegenin hareket ettiği yol ya da kemerdir. Ekliptik ya da güneşin yolu bu yolun tam ortasından geçer ve kadimlerin yedi gezegeni, asla her bir yönünden 9 dereceden çok sapmaz, o nedenle en çok uzaklaşacağı noktanın bu kadar olduğu söylenir. Elbette ki, burçlar kuşağının göklerin diğer evsahibi olan yıldızlarla birlikte (gökkubbe) yirmidört saatte bir Gök Evlerinin çevresinde döndüğü görülür.

Bir çember olduğu için, burçlar kuşağının başlangıcı yoktur, ancak yıllık döngünün üst itici gücünü simgeleyen bir nokta seçilmiştir. Bu, ekliptik ekvatoru geçtiğinde ilkbahar noktasında başlar ve günler uzar. Ne var ki, *Ekinoksların presesyonu* diye bilinen harekete bağlı olarak, bu nokta yüzyıllar boyunca birçok derece oynamıştır. Bu nedenle Batı astrolojisinde kullanılan burçlar kuşağı (Zodyak) artık adlandırıldıkları takımyıldızlarıyla uymamaktadır.[8] Burçlar, burçlar kuşağının oniki eşit bölümüdür. İlkbahar noktasıyla başlayarak şöyle adlandırılmışlardır: *Aries*, Koç; *Taurus*, Boğa; *Gemini*, İkizler; *Cancer*, Yengeç; *Leo*, Aslan; *Virgo*, Başak; *Libra*, Terazi; *Scorpio*, Akrep; *Sagittarius*, Yay; *Capricorn*, Oğlak; *Aquarius*, Kova; *Pisces*, Balık. Her burç vücudun bir bölümünü yönetir: Koç başı, Boğa enseyi, İkizler omuz ve akciğerleri, Yengeç mideyi, Aslan kalp ve sırtı, Başak bağırsakları, Terazi bel ve böbrekleri, Akrep cinsel organları, Yay kalça ve baldırları, Oğlak dizleri, Kova bacak ve

Kircher'e göre insan bedeninin astrolojik ve hermetik karşılıkları.

Kircher'e göre Ay'ın 28 günlük çevrimi.

ayak bileklerini, Balık ayakları yönetmektedirler. Bu çoğunlukla, burçlarla işaretlenmiş bir erkek resmi olan *melothesia*'da gösterilirdi. Ve tek mükemmel insan İsa olduğuna göre, burçlar kuşağı Oğul olan Tanrı'nın simgesi olarak görüldü. Oniki havari oniki burca denk geliyordu.

3. *Yedi Gezegen.* Bu, görünüşe göre, yılda bir kez Burçlar kuşağının arasından geçen Güneşi ve aynı yolu bir ayda gidip gelen Ay'ı içerir. Güneş ve Ay'a ışık kaynakları denildi, ancak gezegenlerle aynı biçimde ele alındı. Doğal olarak Ortaçağ'da, bunlardan yalnızca beş adedi biliniyordu. Bunlar aşağıdaki gibidir:

Burçlar kuşağı arasındaki döngüsünü seksensekiz günde tamamlayarak, en hızlı hareket eden (Ay'dan sonra) Merkür. Merkür, Güneş'ten asla 30°'den çok uzaklaşmaz.

Ardından, döngüsünü 225 günde tamamlayan Venüs gelir; ışık kaynağından asla 47°'den çok uzaklaşmaz.

Diğer gezegenler özgürce Güneş'ten uzaklaşırlar.

Mars, döngüsünü yaklaşık iki yılda tamamlar (687 gün),

Jüpiter, yaklaşık oniki yılda (4,333 günde[9]),

Satürn, yirmidokuz ile otuz yıl arasında (10,759 gün).

Yedi gezegen, Ruhulkudüs'ün yedi armağanının simgesidir. Böylece, astrolojideki üç büyük etmen, Kutsal Üçleme'nin üç kişiliğini simgeledi. Gezegenler ya da armağanlar yedi kollu şamdanla simgelenir, *Yuhanna'nın Vahyi*'nin simgeciliğini de belirtir.[10]

Gezegenlerin farklı simgelerde farklı etkileri vardır, ancak kesinlikle temel özelliklerini korurlar. Güneş erkek, kral, sıcak, kuru ve olumludur. Ay, kadın, soğuk, nemli ve olumsuzdur. Merkür, çoğunlukla hermafrodit olarak nitelendirilir ve kolaylıkla simgelerin ve hatta gezegen etkileşimlerinin etkisini üzerine çeker. Venüs, kadın, yararlı, ılık, nemli, verimli ve olumsuzdur. Aşkın tanrıçasıydı ve astrolojide Küçük Şans olarak adlandırılırdı. Mars erkek, kötü, sıcak, kuru, verimsiz ve olumludur. Savaş tanrısıydı ve ona Küçük Şanssızlık denirdi. Jüpiter erkek, yararlı, ılık, verimli ve olumludur. Ona Büyük Şans denirdi. Satürn hadım edilmiş, kötü, soğuk, kuru, verimsiz ve olumsuzdu. Ona Büyük Şansızlık denirdi. Bu görüşler eski insanlardan gelmiştir.

Her gezegen burçlardan bir ya da ikisini yönetir. Ay Yengeci, güneş Aslanı, Merkür İkizler ve Başağı, Venüs Boğa ve Teraziyi, Mars Koç ve Akrebi, Jüpiter Yay ve Balığı, Satürn Koç ve Kovayı yönetir. Ayrıca, başka simgelerle de başka ilişkileri vardır.

Gezegenlerin etkisi, büyük ölçüde görünümlerine bağlıydı. Bu, gökteki konumlarına göre birbirleriyle ilişkileriydi. Gezegenler boylamla aynı ya da çok yakın derecedeyse, birleşme olduğu söylenir. Bunun etkisinin ilgili gezegenlere göre değiştiği söylenir. Zıtlık, gezegenler 180° ayrıyken olur ve bu kötü bir

etkidir, *Kare* 90°'de çok kötüdür, *üçgen* 120°'de çok iyidir ve *sextile* 60°'de oldukça iyidir. *Yarı-sextile* 30°'de az çok iyi sayılır ve *yarı-kare* 45°'de oldukça kötüdür. Tüm bu görünüşler kadim zamanlardan Ortaçağ'a ulaşmıştır. Daha sonra başkaları eklenmiştir.

Ortaçağ'daki temel metinler Hipparchus (2. yüzyıl), Ptolemy (2. yüzyıl), Firmicius (4. yüzyıl), Macrobius (4.-5. yüzyıllar) ve Chalcidius'un (6. yüzyıl) eserleridir. Batlamyus[11] en önemlisiydi ve göklere ilişkin yer merkezli kuramı, yerini 16. yüzyılda güneş merkezli kuram alana dek bu bilimde önemli rol oynadı.

Bazı Ortaçağ Astrologları

Martianus Capella (5. yüzyıl) yazılarında astrolojiye uzun yer ayıran Kartacalı bir ansiklopedi yazarıydı. Kilise Babaları'ndan ve zamanının en bilgili adamı olan başpiskopos Sevilla'lı Aziz Isidore (560-636), Ay'ın bitkiler ve hayvanlar üzerindeki etkisini yazdı ve kabul etti. Kilise azizi ve hekim Bede (673-735), astroloji okudu ve ona ilişkin yazılar yazdı. Burçların adlarını, oniki havarinin adlarıyla değiştirerek burçlar kuşağını "Hıristiyanlaştırmaya" çalıştı. York yerlisi, Tours'da (Fransa) başrahip olan Kutsanmış Alcuin da (735-804) astroloji öğrencisiydi. Filozof Paul (9. yüzyıl) yaklaşık 850'de astrolojiyle ilgilendi. St. Gall'li keşiş Notker Labeo (950-1022) Paskalya zamanını belirlemeye ilişkin astrolojik mistisizmle ilgilendi. Haftanın günleriyle birlikte Güneş ve Ay'ın döngülerinin de hesaba alındığı bilinmelidir. Papa II. Sylvester'in (Gerbert, 922-1003) majiyle ilgilendiğine ilişkin kuşku duyulduğu önceden söz edilmişti; büyük olasılıkla bir bilim adamıydı ve gökcisimlerinin yüksekliklerini ölçmek için bir görüş aracı olan usturlaba ilişkin yazılar yazdı. XIX. John (y. 1024-1032) astrolojiyle ilgilendiği sanılan bir başka papadır.

Bir astrolog göğü izliyor
(Arsenal Kitaplığı, Fransa,
elyazması No: 2541, 17. yüzyıl

Bir mistik, Skolastik filozof ve teolog olan, vücudun ve ruhun birliği ve Nuh'un Gemisi'nin simgeselliği

üzerine yazılar yazan St. Victor'lu Hugh (1096-1141), yıldızların vücudun görünümünü, sağlığı, havayı, toprağın verimliliğini ve kıtlığı etkileyerek, doğal astrolojinin inançla oldukça uyumlu olduğunu öne sürdü.

Bir başka din yazarı Salisbury'li John (ö. 1180) astrolojiyi ilkesel olarak kabul etti, ancak bazı yönlerine, örneğin, burçların niteliklerinin kadın ve erkek yapılmasına, saldırdı ve her türlü geleceği söyleme çabalarını sert biçimde kınadı.

Toledo'lu (İspanya) Yahudi yazar, zamanının önde gelen bilginlerinden[12] İbn Ezra (1092-1167), çok popüler olan astrolojik eserler yazdı ve konunun Avrupa'da yayılmasında yararlı oldu. Tam bu zamanda, İspanya'daki kurumlarıyla Arap filozoflar ve Ay'ın evlerini kullanan Arap astrolojisi tanınmaya başlandı. Aynı zamanda, astroloji artık evrensel olarak kabul edilmişti ve 1125'te Bologna Üniversitesi, İtalya'da ilk Astroloji Kürsüsü kuruldu.[13]

Rahip ve teoloji doktoru, İrlanda'da Cashel Başpiskoposluğuna önerildiği söylenen, ancak Kelt dilini bilmediği için reddedilen Michael Scot (1175-1234), bir majisyen olarak bilinirdi. Ölüyü diriltiği, bir demon-at üzerinde gökte uçtuğu ve denizde majik bir gemiyle yol aldığı ileri sürülür. Aslında, Arapça'yı iyi bilen seçkin bir bilgindi ve Aristoteles üzerine uzman bir filozoftu. İmparator II Frederick'in saray astrologuydu. Ayrıca, fizyonomi üzerine de yazmıştı.

Guido Bonatti de (1223-1277) bir süre için İmparator II. Frederick'in saray astrologuydu. Dante, o ve Scot'ı cehenneme koymuştu. Bonatti, Tanrı ve Meryem Ana'ya ithafen dini bir önsözü olan ve Hıristiyanlığın kurucuları ve hatta İsa'nın kendisinin bile astrolojiyle ilgilendiğini göstermeye çalıştığı, astroloji üzerine bir tez yazdı.[14] Ancak, görünüşe göre o bir belirlenimci astrologdu.

1257'de Kastil ve Leon Kralı X. Alphonso (1126-1284), astronomi ve astrolojiye olan ilgisi nedeniyle dikkate değerdir. Yaklaşık 1253'te *"Alphonsine Tables"* (Alphonso'nun Tabloları) adındaki astronomi verilerini toplattı. Onun yasalarına göre, astronomi eğitimi görenlerin yıldız falı bakmasına izin verilirdi, ancak kötü ruh büyücülüğü ve insanlara zarar vermek amacıyla balmumu ya da metalden resimler yapmanın cezası ölümdü. İyi niyetle yapılan büyücülüğe izin verilirdi ve hatta desteklenirdi. Alphonso 1256'da Ortaçağ'dan kalma bir elyazmasını Arapça'dan İspanyolca'ya çevirtti ve o günlerde olağan olarak yapıldığı gibi, bunun Latince bir versiyonu hazırlandı. Yalnızca el yazmasıyla bilinmesine karşın, Thorndike[15] bu kitabı tanımlar. Bunlardan birinde Picatrix'ten söz edilmiş ve özgün yazarı gibi belirir. "Matematikte usta" ve "nekromansi sanatında bilgili" olarak tanımlanır. Astrolojik resimleri ve iblislerin uyandırılmasını ele alır. Astroloji her türlü majinin kökeni olarak tanımlanır.

Papa IV. Alexander (y. 1254-1261), 13. yüzyılda astrolojiyi destekleyenlerden biridir. Papa XXI. John (y. 1276-1277), Peter Hispanus adıyla tanınır. Tıp üzerine birkaç kitabın yazarıdır ve bunlarda yıldızların etkisine inandığını görülür. 13. yüzyılın Katolik keşişleri çoğunlukla astroloji karşıtıydı. Wedel, Pa-

dua, Milano ve Bologna üniversitelerinde astroloji profesörlerinin listesinin 13. yüzyılın başlarından 16. yüzyıla dek sürekli olduğunu savunur.[16]

Skolastik Felsefe ve Astroloji

Çoğunlukla, Skolastik felsefe belirlenimci olmayan astrolojiye göre daha çok tercih ediliyordu.

Skolastik felsefenin iki parlayan ışığı Albertus Magnus ve Aquino'lu Thomas[17] belirlenimci olmayan astrolojiyi desteklerdi. Thorndike'a göre,[18] Albertus Magnus (1193-1280), Aziz Augustine'nin bile bu tür astrolojiyi desteklediğini kanıtlamaya çalıştı. Albertus girişimlerde bulunmanın en uygun zamanını seçmek için astrolojiyi kullanırdı. Doğal etkilere açık şeylere ilişkin gezegenlere bakarak geleceğe ilişkin varsayımda bulunanların yararlı bir amaca hizmet ettiğine inanırdı. Doğanın düzeni tümüyle gezegenlerin ve gezegenlerin gökkubbedeki görünüşünün etkisi altındadır. Bu nedenle Augustine, astrolojinin meteoroloji ve tıpta kullanılmasını onaylar. Ancak, bireysel beşeri yaşamların geleceğine ilişkin varsayımlarda bulunan kişi sahtekârdı ve ondan kaçınılmalıydı. Albertus, İsa'nın yıldızların etkisinden muaf tutulduğunu düşünür, çünkü İsa'nınki gönüllü bir enkarnasyondu (diğer yazarlar İsa'nın, insan gibi bir kader yüklendiğini savunmuştu). Albertus mineraller üzerine yazdığı kitabında, taşların astrolojik simgelerle yontulmasına bile izin verir, ancak putperestlikten sakınmaya dikkat edilmesi söylenir. İblislerin bu tür taşların yardımıyla, harekete geçtiği doğrudur, ancak yalnızca doğal olayı hızlandırırlar. Gerçekte kötü maji gibi, iyi maji de vardır. İsa'yı bebekliğinde ziyaret eden Üç Maj (Magi), iyi majisyenlerdi. Anlaşıldığı kadarıyla onların, çoğu aziz gibi mucizeler yapan kişiler olduklarını söylemeye çalışır. *Speculum Astronomiae* başlangıçta hep Albertus Magnus'la ilişkilendirilmiştir. Karşıtları kitabı kötülemeye çalışmıştır, ancak Thorndike'ın[19] belirttiği gibi, astroloji ve maji, minerallerle çalışmayı yeterince onaylar. Albertus Magnus yıldızların ve gezegenlerin uzayla bu dünya arasında bir araç olduğuna inanır. Melekler gezegenleri hareket ettirir, ancak *Speculum*'da bu ruhları mantıklı ruhlar olarak sınıflandırmaz.

Aquino'lu Thomas (1225-1274) beşerî zihin ve iradenin maddesel olmadığını ve bu nedenle yıldızlardan doğrudan etkilenmediğini söyler. Öte yandan, beden kesinlikle maddedir ve etkilenir. İnsanın vücudunun işlevleri bozulduğunda zihin de etkilenir, ancak irade bedensel açlığın eğilimlerini izlemek gereksiniminde değildir. İnsanların çoğunu ve tutkuları yönetir ve bedensel açlığa bağımlıdır. İşte bu noktada gezegenlerin etkisi açıkça duyumsanır. Hayvansal içgüdülerini denetleyebilen birkaç kişi gerçekten çok zekidir. Böylelikle, astrologlar geleceğe ilişkin genel (birçok kişiye uyan) varsayımlarda bulunurken, örneklerin çoğunluğundaki gerçeği bildirir. Belirli (kişiye özgü) varsayımlarda bulunurken, çoğunlukla başarısız olurlar, çünkü bireyin alt duyularının komut-

larına karşı koymasını hiçbir şey etkilemez. Bu nedenle astrologların kendileri, "Bilge kişi yıldızlara hükmeder" deme alışkanlığındadırlar, çünkü o kendi tutkusunu denetleyebilir. Bilge adama ilişkin tümce, 13. ve 14. yüzyıllarda astroloji edebiyatında çok yaygındı.[20] Aquino'lu Thomas, dünyasal ruhların, azizlere gösterildiği gibi bir tür daha alt saygı gösterilmesiyle (*dulia*) onurlandırılabileceğini düşündü, ancak elbette ibadet etmek (*latria*) değildi sözettiği; çünkü o yalnızca Tanrı'ya yapılmalıydı.

Aquinolu Thomas

Fransisken keşiş, deneysel bilimin öncülerinden ve küçük bilginlerin saçma ayrımlarına saldıran Roger Bacon (1214-1294) meteoroloji, kimya, tıp ve tarımda astrolojinin önemini vurguladı. Hıristiyanlığın kurucularının yalnızca kaderci astrolojiyi yasakladığını ileri sürer[21] ve gerçek bilimi kabul ettiklerini kanıtlamak için pasajlar okurdu.

Abanolu Peter (1250-1316?) Padua'da astroloji profesörüydü. Felsefe ve tıp üzerine yazılar yazdı ve tarihte eşsüreklilik düşüncesini tanıttı. Bir zamanlar Papayla arası iyidi, ancak bir biçimde Engizisyonla başı derde girdi. Dine karşı gelmekle ve kara majiyle suçlandı, ancak yargılanmayı beklerken öldü. Ölümünden sonra kemikleri gömüldü.[22]

Duns Scotus (1265-1308) teoloji çekişmesinin içine çekilen bir başka bilgindi, bu nedenle, karşıtları izdeşlerine ilk kez ahmak (*dunce*) adını taktılar. Yine de astroloji ve Hıristiyan inançlarına bağlılığın destekçisiydi.

Canterbury başpiskoposu ve matematikçi Thomas Bradwardline (1290-1349), belirlenimci astrolojiye saldırdıktan sonra gerçek bilimi savundu ve değerini yüceltti. Ferisîler ve Sadukîlerin İsa'ya gökten bir belirti göstermesini istemelerine dayanarak (Matta 16/1), ki burada meteorolojik belirtilerden söz ediliyor gibi görünse de, İsa'nın genel astrolojik varsayımlarda bulunulmasını onayladığını savunur ve kısa süre sonra İsa'nın, Yunus'un (Matta16/4) dışında bir belirti verilmeyeceğini buyurduğunu söyler.

Ortaçağ'da yaklaşık tüm Kilise yazarlarının belirlenimci olmayan astrolojiyi kabul ettiğine ve çoğunun da üzerinde çalıştığına ilişkin kanıt için ise, Thorndike'ın engin araştırmalarına başvurulmalıdır.[23]

Evlerin Bölünmesi

Gök haritasının evlerinin, *ascendant, imum coeli, descendant* ve *medium coeli*'nin oluşturduğu göğün dört çeyreğe bölünmesiyle elde edildiğini gördük. Başlıca üç bölme yöntemi vardır ve yöntemi tanıtan astrologların adını almıştır:

1. Placidus de Titis (17. yüzyıl), bir Olivetine keşişi[24] en popüler olanıdır ve son zamanlarda en çok onun yöntemi kullanılır.[25] Bu yönteme aynı zamanda *yarı-çember* sistemi de denir. Bir yarı-çember, bir gezegenin ufkun üstünde ya da altında kaldığı zamanın yarısı (uzayın derece ve dakikalarına dönüştürülür) olarak tanımlanır. Günlük yarı-çember üstteki zaman, gece yarı-çemberi ise alttaki zamandır. Yarı-çember'in üçte biri ise her evin o gezegen için uzantısıdır.[26]

2. Johannes Campanus (13. yüzyıl) İtalyan matematikçi. Bu yöntem şöyledir:. Büyük bir çemberin zenit'in (başucununun hemen üzerindeki nokta) ortasından ve meridyenlerin sağ açılarından geçtiğini düşünün. Bu çember ve meridyen küreyi dört çeyreğe böler. Bu çeyreklerin her biri, ufkun Kuzey ve Güney noktalarında kesişen çemberlerce üçe bölünür.

3. Regiomontanus (Johann Müller, 1436-1476) astroloji profesörü, *Ephimerides*'iyle ve Papa IV. Sixtus'a takvimde reform yapmasına yardımcı olmasıyla tanınmıştır. Burada bölünecek olan dörtlükler ufukla meridyenin arasındadır. Üç kat bölünme ufkun Kuzey ve Güney noktalarında kesişen çemberlerle yapılır. Evlerin sivri uçları bu çemberlerin ekliptik kesiminin dereceleridir.[27] Bu sistem, İngiliz astrolog Lilly de olmak üzere, birçok kişi tarafından kullanılır.

Evler gök haritasında, sivri ucundaki burçlara ve onların içindeki gezegen ve burçlara göre önemli rol oynardı:

I. Sivri ucu *ascendant* olan Birinci Ev, kişinin (gök haritasında incelenen birey) üzerinde derin bir etkiye sahipti. Kişisel görünümünü, bedensel özelliklerini, dıştan görünümünü, kısaca kişiyle bağlantılı her şeyle ilgiliydi.

II. İkinci Ev mal, mülk, varlık, para ve dünyanın hazinelerini yönetir.

III. Üçüncü Ev kardeşleri, daha uzak akrabaları, komşuları, ayrıca kısa yolculukları, mektupları, yazıları, kağıtları, gazete ve haberleri yönetir.

IV. Dördüncü Ev, anneyi, ev ortamını, çocukluğu, mezarı, yaşlılığı, ev ve toprağı, madenleri ve yer altındaki yerleri, rahimi ve doğumdan önceki yaşamı yönetir.

V. Beşinci Ev, zevki, arkadaşlıkları, tatilleri, eğlenceyi, tiyatroları, oyunları, çocukları, okulları ve eğitimi yönetir.

VI. Altıncı Ev, beslenmeyi, sağlık ve hastalığı, yiyecek ve giyeceği, küçük hayvanları, teyze ve dayıları, hizmetkâr ve çalışanları yönetir.

VII. Yedinci ev, evliliği, evlenilen eşi, tüm ortaklıkları, anlaşmaları, rekabeti ve açık düşmanları yönetir.

VIII. Sekizinci ev, ölümü, kayıpları, yok oluş ve çürümeyi, ayrıca, vasiyetleri, mirasları ve eşin finansal ilişkilerini yönetir.

IX. Dokuzuncu Ev inancı, Kilise'yi, rahipliği, yasayı ve yasal işi, uzun yolculukları, kitapları ve uzun yazıları yönetir.

X. Onuncu Ev, kişinin dünyadaki konumunu, ünü, onuru ve saygıyı, ayrıca babayı, mesleği ya da işi, işvereni ya da çalışanları yönetir.

XI. Onbirinci Ev arkadaşları, tanıdıkları, yoldaşları, yardımcıları ve kardeş kurumları yönetir.

XII. Onikinci Ev, cezaevlerini, hastaneleri ve barınakları yönetir. Günah, acı çekme, pişmanlık, hapsedilme ve sürgünleri ve ayrıca amca ve halaları yönetir.

Rönesans Astrologları

Rönesans, bir ölçüye kadar kuşkuculuğun gelişimiyle, klasik bilgilerin büyük uyanışına tanık oldu. Astrolojiye ve o ana dek evrensel olarak kabul edilmiş başka şeylere karşı saldırılar vardı. İnzivaya çekilmiş bir İngiliz Rolle de Hampole (1290-1349) ise, Papanın iddialarının çoğuna, skolastik felsefenin karmaşıklığına ve astrolojiye karşıydı. Neredeyse tüm Katolik inançları reddeden Wycliffe (1320-1384), daha sonraki eserlerinde hukuk, dilbilgisi, mantık ve bilim üzerinde çalışılmasına karşı çıktı ve Kutsal Kitap'ın harfi harfine yorumunu sürdürdü. Astrolojinin en acımasız karşıtlarından olduğunu söylemeye gerek yoktur. Ölümünden (kalp krizi) uzun zaman sonra, görüşleri 1415 Constance Konseyi'nce kınandı ve cesedi mezardan çıkartıldı, yakıldı ve külleri Swift Nehrine atıldı.

Bir Ortodoks yüksek rahip (1377'de Lisieux Piskoposu) Nicole Oresme (1330-1382), birçok klasik eserin çevirmeni olarak dikkat çekti ve aynı zamanda, astroloji karşıtıydı. Başka bir teolog, Hesse'li Henry (ö. 1397) bu bilime saldırdı.

Ancak, astrolojinin güçlü destekçileri de vardı. Saxonya'lı John (14. yüzyıl) karşıtlara saldırıda bulundu ve onları, astrolojiyi Hıristiyan inancının karşıtı kabul eden birini de kapsayan onbir mezhebe ayırdı.

Tuhaf bir olay da, 1327'de Cecco d'Ascoli'nin (1257-1327) (Francesco degli Stabili) Floransa'da diri diri yakılmasıdır. Bologna Üniversitesi'nde astroloji profesörüydü. Beşerî iradeyi reddetmiyordu ve Thorndike[28] niçin suçlandığı açıklayamıyor ve kişisel güdülerin bir rolü olduğunu düşünüyor. Öte yandan,

Bir Zodyak çizimi. Her aya bir çalışma düşmektedir. (16. yüzyıl, Fransa)

Wandel suçlamalardan birinin nekromansi olduğundan söz eder.[29] Cecco d'Ascoli, astroloji üzerine yazılar ve ansiklopedik bir şiir, *"L'Acerba"* yazarak, Dante'nin *"İlahi Komedya"*sına saldırdı. Dante (1265-1321) astrolojinin önemli bir savunucusuydu.

Boccaccio da (1304-1375) astrolojinin savunucusuydu, ancak Petrarca (1304-1374) her iki astrolog ve hekime saldırdı. Wedel,[30] Petrarca'nın Milan'da Viscorti sarayında yaşadığını ve sahtekârlıklarını iyi bildiğine işaret eder. Petrarca da, tuhaf bir biçimde, (kalpten karşı olduğu) büyücülükle suçlandı, çünkü Virgilius'un önemli bir okuyucusuydu. Ve o günlerde halk onu majisyen olarak bilirdi!

"Mest Olmuş Doktor" diye anılan, Flaman mistik teolog Ruysbroeck (1293-1381) astrolojiye inananlardandı.

G. Chaucer (1340-1400) usturlaba ilişkin yazılar yazdı ve John de Murs (14. yüzyıl) 4,5 metre çapında[31] dev bir usturlap inşa etti.

1345'te İngiltere'yi saran bir hastalık olan vebaya ilişkin, Mars, Jüpiter ve Satürn'ün o yıl kesişmesine dayanarak, astrologlarca önceden varsayımda bulunulduğu söylenir.[32]

Bu zamanlarda Ejderhanın Başı ve Ejderhanın Kuyruğu astrolojide yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştı. Büyük olasılıkla, tutulmaya neden olan, gölge gezegenler olarak nitelendirildikleri Hindistan ya da Çin'den gelir. Gökharitasında ekliptik düzlemin kestiği Ay noktalarında yerleşir ve sürekli birbiriyle karşı karşıyadırlar. Bu konu, kendine Perscrutator diyen bir 14. yüzyıl astrologu tarafından tartışılmıştır.

İmparator IV. Charles (yönetimi 1347-1378), astrolojinin büyük bir destekçisiydi ve sarayında her zaman birkaç astrolog olurdu.

1414-1418 (Huss'ı suçlayan) Constance Konseyi'ni yöneten, "Din Karşıtlarının Çekici" Lakaplı Kardinal Peter d'Ailly (1350-1420), astroloji üzerine birçok tez yazmıştır. *Imago Mundi* adlı yapıtı Amerika'nın keşfine neden olan yolculuğuna çıkmadan önce Christopher Columbus tarafından dikkatle incelenmiştir. D'Ailly, Papa'ya takvimi düzeltmede yardım etti. Özgür iradeyi

reddeden ya da herhangi bir biçimde kara majiyle ilişkili batıl astroloji dediği şeyi reddetti. Gerçekte, var olan batıl astroloji adındaki şeyin, gerçek bilimi geçersiz kılmadığına inandı.

Paris Üniversitesi'nin Rektörü, bilgin Gerson (1362-1428), D'Ailly'nin öğrencisiydi. *"Astrology Theologised"* (Din Kurallarına Uydurulmuş Astroloji) adlı eserinde batıl astrolojiye karşın, gerçek bilimi yücelterek yazdı ve *"Examination of Spirits"* (Ruhların İncelenmesi) adlı eserinde gerçek vahiylerin sahtelerinden nasıl ayrılacağım göstermeye çalıştı. Batıl astrolojide, iblislerin etkin olduklarına inandığı astrolojik simgelerin kullanımını da ekledi.

Poggio Bracciolini (1380-1459) ve Politian (1454-1494) gibi, 15. yüzyıl hümanistleri astrolojiye inanırdı. Daha sonra, Copernicus tarafından ileri sürülen güneş merkezli güneş sistemi kuramını varsayan Cusa'lı Kardinal Nicholas (1401-1464) da astrolojiye inanırdı. Bazı astrologları küçük düşürücü sözler söylediği doğrudur, ancak Tevrat tarihine yıldönümü kutlaması yapma astrolojik düşüncesi ve 1734 olarak hesapladığı Deccal'ın geliş tarihine ilişkin varsayımda bulunma eğiliminde olan kendisidir.

Thorndike'ın önemli kitabında büyük bir bölüm ayırdığı, 1405 ile 1435 arasında birçok astrolojik varsayımlarda bulunuldu.[33] Ortaçağ'ın son dönemlerinde yüksek rahiplerce de astroloji üzerinde çok çalışıldı ve onlar da neredeyse Engizisyon'da kendilerine özgü cezalara çarptırılacaklardı. Astroloji 15. yüzyılda Papa V. Nicholas'ın (1447-1455'te görevdeydi), Papa II. Pius'un (1458-1464'de görevdeydi), Papa IV. Sixtus'un (1471-1484'te görevdeydi) ve Papa VI. Alexander'ın (1485-1509'da görevdeydi) onaylarını almıştır. Ayrıca, İngiltere Kralı VII. Henry'nin[34] de (1485-1509'de görevdeydi) ilgisini çeker.

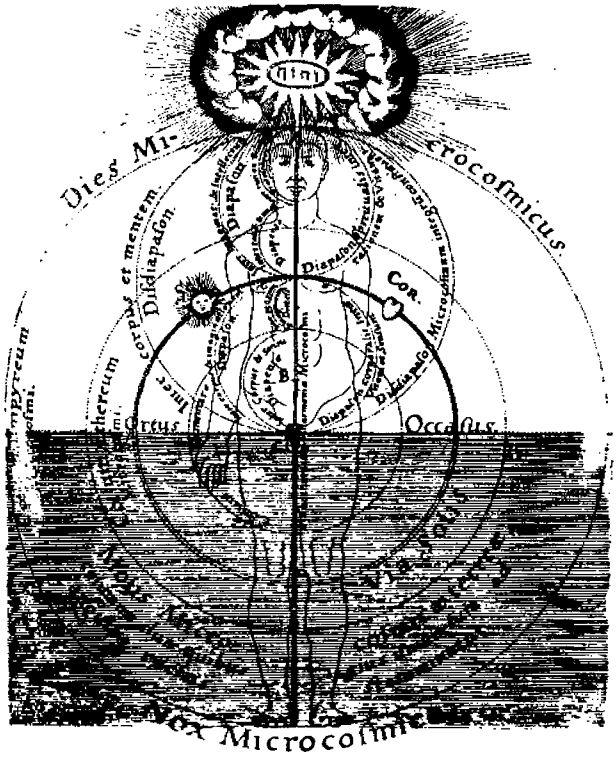
Batı, matbaa makinesiyle 1440'da tanışmış ve bu olayın her türlü bilginin yayılmasında büyük yardımı olmuştur. Özellikle, almanak ve takvimlerde yer alan temel bilgiler olarak astrolojik bilgilerin yayılmasına yardımcı oldu. Bunlardan biri, 1493'te ilk kez Fransızca yayımlanan, 1506'da da İngilizce çevirisi yapılan *Shepheard'ın Takvimi*'dir. Onbeşinci yüzyılda tarım, tıp ve cerrahlık astrolojiyle ayrılmaz bir bütün oldu. Güneş, Ay ve gezegenlerin uygun anını belirlemek için takvime bakmadan hiçbir çiftçi tohum ekmez, hiçbir cerrah ameliyat yapmazdı.

14. yüzyıldan 16. yüzyıla dek, varlıklı ünlü bankacı ve tüccar ailesi Medici, Floransa ve Toscana'da hüküm sürdü ve sanat ve eğitimi desteklemeleriyle tanındı. Baba Cosimo il Vecchio (1389-1464) platoncu Ficino'yu Platon'un ve neo-platoncuların eserlerini Latince'ye çevirmekle görevlendirdi. "Muhteşem" lakabıyla bilinen, Lorenzo de Medici (1449-1492) kendisini müzik, astroloji ve nekromansiye adayarak zevk içinde yaşadı. Şenliklerden çok hoşlanırdı ve bir geçit sırasında yedi gezegenin kişiselleştirilmesini düzenledi. Pisa Üniversitesi 1472-1473'te Lorenzo tarafından kuruldu. Başlangıçta astroloji

eğitimi düşünülmemişti, ancak öğrenciler istedi ve Dominikan teolog Pagagnotti bu konuda ders vermekle görevlendirildi.[35]

Savonarola (1452-1498) bir süreliğine Mediciler'in gücüne meydan okudu. Floransa'da 1494'de Cosimo'nun oğlu Pietro'nun gücünü yitirmesine neden oldu, ancak kısa zamanda kendisi de gücünü yitirdi, aforoz edildi, mahkum edildi, işkence yapıldı ve asıldı. Savonarola yozlaşma olarak nitelendirdiği, astrolojiyi de kapsayan her şeye karşı söylevler verdi. Profesör Pagagnotti Fransa'da piskopos oldu.

Önceden değinilen, Marsilio Ficino (1433-1499) Rönesans astrologlarının en iyi örneklerindendir, çok kültürlü ve bilgin bir kişidir. Aynı zamanda bir müzisyendi, lir çalar ve çok iyi şarkı söylerdi. Kadim zamanlarda el falcısı David, Orfe, Pythagoras (kürelerin müziği) ve Plato gibi, ahenk bilimi tarihinde ustaydı. Eski Pers, Mısır ve Kaldelilerin rahiplerinin astrolog olduğunu ve İsa'yı çocukken ziyaret eden Majların [üç bilge] astrolog olduğunu belirtti. Ficino, insanın dünyayla benzeşmesi (mikrokozmosun makrokozmosa benzemesi öğretisi) nedeniyle belirlenimci olmayan astrolojiyi kabul etti. Ancak, kişinin majiyle kozmik etkileri değiştirebileceğine inanırdı.

Batı okültizminin temel olgularından, mikrokozmos. "İnsanlar ve dünya, evrenin küçük bir kopyasıdır."

Kont Giovanni Pico de Mirandola (1463-1494), Lorenzo de Medici ve Ficino'nun koruması altındaydı. Çok küçük yaşlarda Arapça ve İbranice öğrendi ve Kutsal Kabala'ya ilişkin önemli bilgiler edindi. 1486'da Roma'ya gitti ve halka açık bir yerde, bir açık oturumda tüm katılımcılara karşı savunmayı önerdiği mantık, ahlak, matematik, fizik, kabalacılık ve teolojiyi ele alan 900 tezden oluşan bir liste ortaya koydu. Din kurallarına karşı gelmekle suçlandı, ancak ardından bundan vazgeçildi. Katı bir biçimde astrolojiye karşı çıktı. Astrologlar erken yaşta öleceği varsayımında bu-

Doğu'dan gelen bilgeler, "Üç Maj", bebek İsa'yı ziyaret ediyorlar.

lundu ve söylenilene göre,[36] tam olarak astrologların onun için ölümcül olduğunu söyledikleri saatte öldü.

Dominikan Giovanni Nanni (Nannius 1432-1502) Kutsal Kitap tarihiyle kozmik olayları birleştirmeye kalkışan, ilginç bir astrologdu.

Onbeşinci, 16. ve 17. yüzyıllarda yapılan birçok astrolojik varsayımlar günümüze ulaşmıştır. Bu tür astroloji, üniversitelerde öğretilirdi ve birçok tıp adamı bu konuyla ilgilendi.

Reform ve Güneş Merkezli Sistem

Beşerî düşüncede bu iki önemli hareketin astroloji üzerinde ters etkileri oldu. bilimin üniversitelerden ansızın yok olmasına neden olmadıkları doğrudur, ancak kuşkusuz Katolik ülkelerde bile bir etken olmuşlardır. Thorndike, Reformdan önceki dönemden söz ederek, "Hıristiyan yetkililerince suçlanan astrologların onaylanmış örnekleri son derece azdır" demiştir.[37]

Reformun başlangıcının, genellikle 1517'de, Martin Luther'in (1483-1546) Wittenburg'da (Almanya) doksanbeş tezini kilise kapısına asmasıyla başladığı kabul edilir. Reformcular astrolojiye şiddetle karşıydı. Kuraldışı olan önemli bir kişi, astrolojiye inanan P. Melanchton'du (1497-1560). O, daha ılımlı olan taraftı ve hatta Katoliklerle Protestanların uzlaşmasını sağlamaya çalıştı. Reformcuların karşıtları arasında, astrolojiye inanan bir şair, Buchen'li Conrad Wimpira (1465-1531) vardı.

Onaltıncı yüzyıl tuhaftı. Trithemius (1462-1516), Paracelsus (1493-1541), Agrippa (1486-1535), Cardan (1501-1576), Nostradamus (1503-1566) Dee (1527-1608) ve della Porta (1538-1615) gibi okült konularda yazan önemli kişiler ortaya çıktı. Öte yandan, Pomponazzi (1462-1525), Calvin (1509-1564), John Knox (1505-1572) ve Erasmus (1524-1583) gibi kuşkucular da çıktı. Sözü edilen son kişi, özellikle Paracelsus başta olmak üzere astroloji ve okültizm üzerine yazanlara saldırdı.

1512-1517 Lateran Konseyi'nde takvim reformuyla dikkatleri çeken Middleburg'lü Paul (ölümü 1533), kehanetlerde bulunan bir astrologdu. Fossombrone Piskoposuydu ve ölmeden birkaç yıl önce kardinal olması için Roma'ya çağırılmıştı.

Sonunda, 1582'de takvimi düzelten Papa XIII. Gregory oldu. Yeni sistem Protestan ülkelere yavaşça girdi. İngiltere'de 1751'de kabul edildi.

Bazı Geç Dönem Astrologları

Onaltıncı yüzyılda çok önemli iki kitap yayımlandı. Biri 1551'de yayımlanan, sekiz kitaptan oluşan ve 4. yüzyıl'da yazılan Julius Firmius Maternus'un olduğu ileri sürülen *"Mathesos"*du. Diğeri ise, 1581'de yayımlanan, Floransalı Junctin'in *"Speculum Astrologiae"*sıydı. Bu kişi teoloji doktoruydu ve Fransa'nın III. Henry'sinin kardeşi Francois de Valois'in hastabakıcısıydı.[38] Bu yüzyılda astrolojiye inanan seçkin kişilerin arasında, bu sanatta uzman olduğu söylenen, Muhteşem Lorenzo'nun kızı Catherine de Medici (1519-1589)* ve İmparator V. Charles (1519-1556) vardı. Tıp tarihinde ünlü olan Thomas Linacre (1460-1524) ve daha sonraki dönemden, botanist O. Brunfels astrolojiye inanırdı.

Bu dönemde, kuyrukluyıldızlar, yeni yıldızlar ve boşluklar dikkat topladı. Varsayılan etkilerini araştırmak için, özellikle burçlarla ilişkilerine göre konumları belirlenmeye çabalandı. 1572'de Cassiopeia [Koltuk takımyıldızı], Güneş, Ay ve Venüs'ün dışında, diğer gök cisimlerinden daha parlak olan yeni bir yıldız belirdi. Bu ve diğer fenomenler Dünyanın Sonu'nun gelmesi beklentisine neden oldu. "Gedikler", eski insanların gökkubbedeki açılmalar ya da kırılmalar olarak yorumladıkları göksel ışıklardır.[39]

Onaltıncı yüzyılın ilk bölümünde Papaların çoğu astrolojiyi onayladı. Hepsi, II. Julius (y. 1503-1513), X. Leo** (1513-1521'de görevdeydi), VI. Adrian (1522-1523'de görevdeydi) ve III. Paul (1534-1549'de görevdeydi) olumlu bakıyordu. Aziz ilan edilen V. Pius (1566-1572'de görevdeydi) yedi dünyasal ruha ibadeti ılımlı bir biçimde onayladı.[40] Ancak Hıristiyan inancına bağlılık, olaylara ilişkin varsayımlara asla hoşgörüyle yaklaşamazdı, özellikle de ölüm tarihlerine. Trent Konseyi (1545-1563) katı bir biçimde astrolojik varsayımları kuraldışı bırakır, ancak astrolojinin tarımda, yön bulmada ve tıpta kullanılabileceğini söyler. Papa V. Sixtus (1572-1585'de görevdeydi) özellikle siyasal varsayımlara karşı bir emir yayımladı. Fransa Kralı III. Henry 1579'da devlet ya da bireylerin ilişkilerine ilişkin doğrudan ya da dolaylı varsayımlarda bulunan almanak yazmayı yasaklayan bir emir yayımladı. İngiltere ve İskoçya Kralı I. James'in emrinde 1607'de çıkan yasa, izin verilen astroloji sınırlarını aşmayı yasaklar ve başpiskopos ve piskoposluklara, ya da vekillerine, bu tür yayınları sansürleme görevini yükler.[41]

* Medici Hanedanından Catherina, Fransa kralı II Henry'le evlenmiştir ve ikisi de Fransa kralı olan IX. Charles ve III. Henry'nin anneleridir. Ayrıca başka Medici kadınları da İngiltere, İspanya ve Avusturya krallarıyla evlenmişlerdir. Papalar VII. Clemens ve X. Leo'da Medici soyundandırlar. (Ed. n.)

** X. Leo: (Giovanni de Medici 1475-1521) 38 yaşında iken Papa seçilmiştir ve Roma San Pietro Kilisesinin yeniden yapılmasını finanse etme planları, Protestanlık hareketini doğuran önemli bir tepki başlatmıştır. (Ed. n.)

Astrolojideki sapmaları denetlemek için yasalar çıkartılırken, bunlar astrolojinin bilimsel temelini çürüten bir yönde ilerliyordu, ya da daha doğrusu, temelinin anlaşılmasını daha da zorlaştırıyordu. Frauenberg, Prusya'da teolog, yasa adamı ve hekim olan Nicolaus Copernicus (1473-1543) 1500'de Roma'da astronomi üzerine bir konuşma yaptı. Bundan kısa bir süre sonra, Batlamyus'un öğrettiği gibi, dünyanın gezegenlerin çevrelediği merkez olmak yerine (yer merkezli kuram), gezegenlerin Güneş'in çevresinde döndüğünden (güneş merkezli kuram) söz etmeye başladı. Yeni kuramın gezegen hareketlerini son derece basite indirgeyeceği açıkça anlaşıldı. Bu sistem, özellikle Güneş Sistemi'ndeki yalnızca astronomik sorunları ele almaya elverişlidir. Ancak, astroloji adına gezegenlerin dünya ve insanla ilişkilerini belirlemek için, yer merkezli konumlara gereksinim vardır. Her iki sistem de kendi belirli amacı için geçerlidir. Güneş merkezli sistemin doğru ve yer merkezli sistemin yanlış olduğunu savunmak yanlıştır. Onlar yalnızca farklı amaçların temel dayanaklarıdır.[42]

Katolik ve Protestanlar Copernicus'a görüşlerini yayımlaması için baskı yaptılar.[43] Sonunda, 1453'te *"Revolution of the Heavenly Bodies"* (Gök Cisimlerinin Devrimi) çıktı. Copernicus, bu yapıtın yayımlandığını görecek kadar yaşadı, ancak kısa süre sonra öldü. Baskı gördüğüne ilişkin hiç kanıt yoktur.

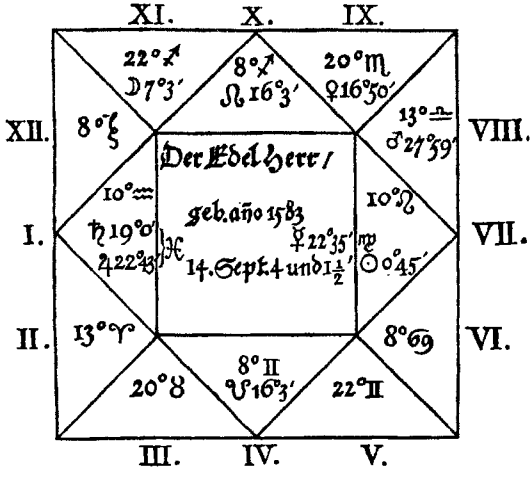
Galileo (1564-1642) önce Padua'da, daha sonra da Floransa'da matematik profesörüydü. Teleskopu kullanan ilk bilginlerden biriydi. Jüpiter'in en büyük dört uydusunu buldu, böylelikle yeni bir gök cismi sınıfı açtı. Güneş merkezli sistemi destekledi. Ancak daha da öteye gitti. Dünya ile insanın önemini reddetti ve materyalizmin kurucusu olarak nitelendirilebilir, çünkü lezzet, koku, renk ve hislerin addan başka bir şey olmadıklarını gerçek nitelikleri oluşturmadıklarını ve dünyanın uzay ve zamanda hareket eden kütleler, biçimler ve boyutlardan başka bir şey içermediğini söyledi. Engizisyon mahkemesine çıkartıldı ve sözlerini geri alması için zorlandı. Çoğunlukla "bilim gazisi" olarak tanımlanır, ancak güneş merkezli sisteminden çok materyalist yargısına karşı çıkıldı. Emekli olmasına izin verildi ve ölmeden beş yıl önce kör oldu.

Tycho Brahe (1546-1601) bir başka ünlü astronomdu. Ancak, astroloji alanında da dikkat çekti ve Danimarka ve Norveç Kralı II. Frederick için gök haritaları hazırladı. Kral, koruyucusu oldu ve Elsinore'den çok uzakta olmayan güneyde bir adada Uraniborg adını verdiği bir Enstitü ve Rasathane inşa etmesine izin verdi. Copernicus'un sistemine karşı çıktı, gezegenlerin Güneş'in çevresinde, Güneş'in de dünyanın çevresinde döndüğüne inanıyordu. 1572'nin yeni yıldızını bulan kişiydi. Aynı zamanda fen ve tıpla da ilgileniyordu. Prosthetics tarihinde de eşsiz bir yeri vardır. Genç yaşlarda bir düello sırasında burnunun büyük bir bölümünü kaybetti ve eksik bölümü altın ve gümüş alaşımından yeniden oluşturdu ve bunu sürekli kullandı. Paracelsus gibi, gezegenlerin insanda, Güneş'in insanın kalbinde, Ay'ın beyninde, Merkür'ün akciğerlerinde, Venüs'ün böbreklerinde, Mars'ın safra kesesinde, Jüpiter'in karaciğerde ve Satürn'ün dalakta yansıtıldığı görüşünü destekledi.

Hâmisi 188'de öldüğünde, Tycho Brahe'nin para yardımı kesildi ve astronomik çalışmaların önemli bir merkezi olan Uraniborg'dan ayrılıp öldüğü Prag'a gitti. Brahe, bir belirlenimci değildi.

Johannes Kepler (1571-1630) Prag'da başlangıçta Tycho Brahe'nin yardımcısı, sonra da ardılı oldu. Copernicus'un kuramını kabul etti. Üç gezegensel hareketi buldu ve yayımlandı (ikisini 1609'da, birini 1619'da). Ayrıca, optik bilimi ve matematik üzerine çalıştı. Bir süre için gök haritaları çıkartarak geçimini sağladı, ancak gerçekte astroloji ve okült bilimlerle ilgileniyordu. Gezegensel yörüngeler arasındaki sırrı arıyordu ve bulduğu fizik yasalarından ayrı olarak, gezegenlerle sabit geometrideki beş Platonik cisim arasında tuhaf bir benzeşim ilişkisi kurduğunu fark etti. Eşit yanları ve eşit açıları olan yalnızca beş olağan sabit cisim vardır (küp, dört yüzlü, oniki yüzlü, yirmiyüzlü ve sekiz yüzlü). Güneş Sistemi'ndeki altı gezegenin (Merkür, Venüs, Dünya, Mars, Jüpiter, Satürn) arasında beş boşluk vardır. Kepler, bunların her kürenin bir gezegeni taşıyacak biçimde küreler arasına yerleştirilebilirse, yörüngelerin doğru uzunluklarının bulunabileceğini düşündü. Aslında bu sistemin hataları çok büyüktü. Ancak Kepler, Tanrının yansımasında insanın evi olan dünyayı, bu sabit cisimlerden oluşan iki sınıfın arasına, birincil (küp, dört yüzlü ve oniki yüzlü) ve ikincilin (yirmi yüzlü ve sekiz yüzlü) arasına yerleştiren bu sistemle yeterince tatmin olmuştu. Bununla birlikte, düşüncelerinin dinsel bir anlamı da vardı.[44] Ayrıca, Yunan felsefesini izleyerek beş cismi elementlerle ilişkilendirdi ve bunun için bir neden aramaya çalıştı.

Tetrahedronun (dört yüzlü) dört üçgen yüzü, dört noktası, altı kenarı vardır. Beş cisimden yalnızca onun hacmi yüzeyine oranla daha küçüktür ve bu nedenle Kepler ateşle uyuşum gösterdiğini düşündü. Jüpiter'le Mars'ın küreleri arasındaki boşluğu doldurduğunu varsaydı.

Bir astronom ve astrolog olan Johannes Kepler'ın Wallenstein için hazırladığı horoskop. Kepler, "astroloji, akıllı bir anne olan astronominin budala kızıdır," derdi.

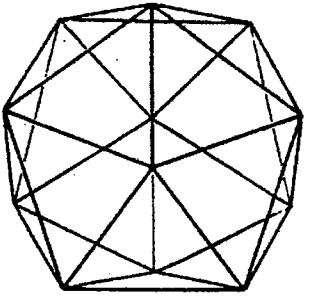
Kübün altı kare yüzü, sekiz noktası, oniki kenarı vardı. Biçimi, sağlamlığı akla getiriyordu ve bu nedenle dünyayla ilişkilendirdi. Kepler, Satürn ve Jüpiter'in kürelerinin arasındaki boşluğu doldurduğuna inandı.

Oktahedron'un (oniki yüzlü) sekiz üçgen yüzü, altı noktası ve oniki kenarı vardı. İki zıt kenardan tutulduğunda özgürce hareket

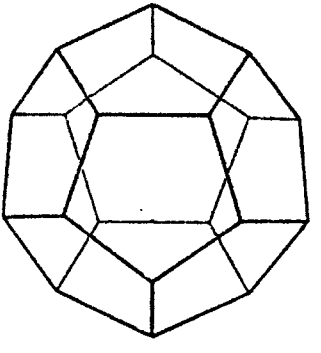
edebiliyordu ve bu hareketlilik özelliğinin hava elementiyle ilişkilendirmesine neden oldu. Kepler, Venüs ve Merkür'ün küreleri arasındaki boşluğu doldurduğuna inandı.

İkozahedron'un (yirmi yüzlü) yirmi üçgen yüzü, oniki noktası ve otuz kenarı vardır. Yüzeyiyle orantılı olarak en büyük hacmi olduğu için, Kepler onu suyla ilişkilendirdi. Dünya ve Venüs'ün küreleri arasındaki boşluğu doldurduğu varsaydı.

Dodekahedron'un (sekiz yüzlü) beş köşeli yüzü, yirmi noktası ve otuz kenarı vardı. Dünya ve Mars'ın küreleri arasında yer alır. Diğer dördü elementleri simgelerken, bu gökleri ya da evreni simgeler. Beş köşeli yüzü olması nedeniyle eşsizdir ve bir beş köşelinin kenarlarını uzatırsak, majide kullanılan bir simge olan beş köşeli yıldızı elde ederiz. Dahası, beş köşeli yıldızın yanları Altın Oran'daki orana göre beş köşelinin açılarıyla bölünür. Bu öylesine bölünen bir çizgidir ki, küçük bölümün büyük bölümle oranı, büyük bölümün bütünle olan oranıyla eşittir. Bu oranın doğada olduğu sanılır[45] ve evrene ilişkin okült kurgularda çok önemli bir rol oynar.

İkozahedron

Dodekahedron

Kepler, kürelere ve Platonik sabit cisimlere ilişkin bu kurguları 1596'da *"Mysterium Cosmographicum"* başlıklı ilk eserlerinden birinde yayımladı. Astronomik yasalarının bildirildiği, daha çok bilinen eserleri *"Astronmia Nova"* (Yeni Astronomi) 1609'de ve *"Harmonica Mundi"* (Dünyanın Uyumu) 1619'da yayımlandı. Ancak astrolojiyi ciddiye aldı. Takvimler çıkardı ve yeni oranlar buldu. Yeni oranlar olarak, Vigintile 18°, Quindecile 24°, Decile 36°, Quintile 72°, Tredecile 108° ve Biquintile 144° bulmasıyla kendisine saygı büyük bir duyuldu.[46]

Son Görünüş

Kuşkuculuk giderek artsa da, 17. yüzyıl yine de astrolog ve bilime inananlar bakımından zengin bir dönemdi. Astroloji yine de kültürün bir bölümüydü. Shakespeare'de (1564-1616) astrolojiye ilişkin imalar vardır. Francis Bacon (1561-1626) astrolojiyi kabul etti, ancak sansürden geçirilmesi gerektiğini düşündü.

İlk kez bir değişken yıldızı (ünlü *Mira Ceti*'yi) tanımlayan astronom D. Fabricius (1564-1617), Copernicus'un sistemini kabul etmeyi reddetti. Oğlu J.

Fabricus (1587-1615), Güneş'teki benekler olarak nitelendirerek, o zamanlar büyük tartışmalara konu olan güneş lekelerini buldu.

A. F. De Bonattis eseri Universa Astrosophia Naturalis'i Patavia'da 1617'de yayımladı ve yeni bir astrolojik yön yöntemi ortaya koydu.[47]

Onyedinci yüzyılın ilk bölümünde astrolojiyle ilgilenen seçkin kişiler arasında, ünlü general Albrecht von Wallenstein (1583-1634) ve Kardinal Richelieu (1585-1642) vardı, Richelieu, astrolog Morinus'u görevlendiren kişiydi.

Nicholas Culpeper (1616-1654), 1649, 1654'de *"Pharmacopoeia"* ve 1653'te *"Herbal"*ın (Otlar) İngilizce çevirisini yayımlayan bir Püriten'di ve Londra'da fizik ve astroloji üzerinde çalıştı. 'Otlar', astrolojik yönetimlerin yanısıra, birçok otun kullanımlarını anlatır ve sık sık yeniden yayımlanmıştır.

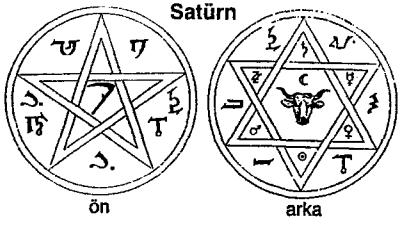
Valentin Weigel (Weigelius) *"Astrology Theologised"*ı (Din Kurallarına Uydurulmuş Astroloji) yayımladı. William Lilly (1602-1681) yıllık almanaklar ve 1649'da *"Christian Astrology"*yi (Hıristiyan Astrolojisi) yayımladı. Lilly, astroloji, radyestezi ve gezegensel maji uygulayıcısıydı. Büyük veba salgınını ve büyük Londra yangınını önceden bildi ve yangının nedenini açığa çıkartabilir mi diye Parlamentonun huzuruna çağırıldı. Henry Coley, Lilly'nin evlat edindiği oğluydu ve Lily öldükten sonra almanağı sürdürdü.

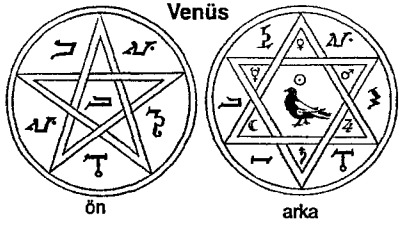
J. Gadbury (1627-1704) o zamanların siyaset entrikalarına karışan bir başka astrologdu. J. Heydon (1629-1685) astrolog ve Gül-Haç (Rose-Croix) örgütü ile Kabala konuları üzerine yazan bir yazardı. Culpeper'ın dul eşiyle evlendi. John Bishop'ın *"The Marrow of Astrology"* (Astrolojinin Özü) Coley'in yorumlarıyla birlikte 1688'de yayımlandı. Sir George Wharton'm astrolojik olaylar üzerine eserleri öldükten sonra Gadbury'nin editörlüğünde 1683'de yayımlandı.

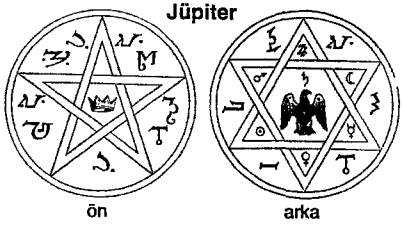
Son olarak, çağdaş matematik ve bilim için önemli olsa da, Leibniz (1646-1716) ve Newton'ın da (1642-1727) astrolojiye inandıkları söylenebilir. En çok, adını alan kuyrukluyıldızla tanınan astronom Halley (1656-1742), bu bilimin bir başka savunucusuydu.

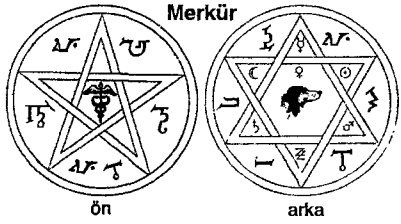
Bu konunun ders olarak işlenmesini sonlandırmak için çabaların olduğunu bildiren basın raporlarına göre, Seylan (bugün Sri Lanka) Üniversitesi'nde 1959'a dek astroloji öğretimi sürdürüldü.

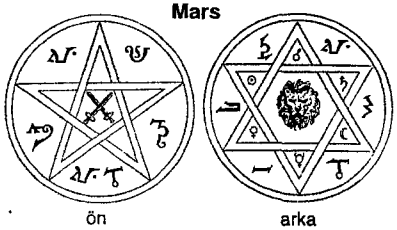
Gezegen tılsımları
(Paul Christian, "Histoire de la Magie", 1870)

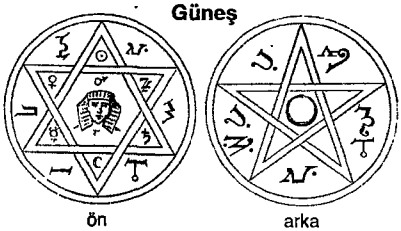

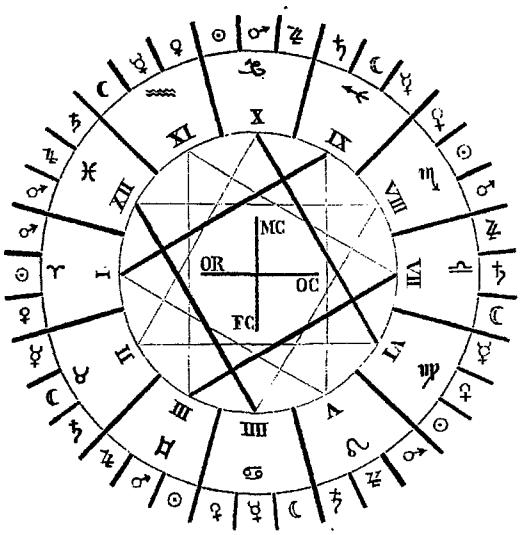

Astrolojiye inanan Roma imparatoru Augustus, paraların arka yüzüne kendi burcu olan oğlağın simgesini bastırırdı.

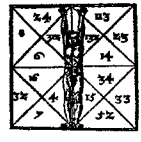

Paul Christian'a göre horoskop kuramı.
("Histoire de la Magie", 1870)

NOTLAR

1 T. O. Wedel: *"The Medieval Attitude to Astrology"* (Astrolojiye Karşı Ortaçağ Tutumu), New Haven, Londra ve Oxford 1920.
2 a.g.e.
3 a.g.e
4 *History of Magic and Experimental Science"* (Maji ve Deneysel Bilim Tarihi), Cilt I, New York 1929.
5 Elbette, bu terim artık, tüm tabloyu belirtmek için kullanılır.
6 Ekliptik, dünyanm güneş yörüngesidir (ya da tam olarak, Dünya-Ay ekseninin yörüngesi).
7 Alt meridyen en alt noktada kesen düzlem.
8 Son zamanlarda bazı astroloji öğrencileri takımyıldızlarına dönmemiz gerektiğini söyler. Öyle yapılsa, burçların simgeselliğine ne olacak? Örneğin, üst itici gücün simgesi Koç, bundan böyle ilkbaharın üst itici gücüyle başlamayacaktır!
9 Oniki yıldan 47 gün az.
10 a.g.e.
11 Bu addaki bir dizi kraldan çok daha sonra yaşayan bir Mısırlıydı (İskenderiye'de).
12 Browning'in *"Rabbi: Ben Ezra"*da (Haham Ben Ezra) anıldı.
13 Wedel, a.g.e, *"Die Kultur der Rennaissance in Italiaen"*, 10. baskı, Leipzig 1908.
14 Wedel: a.g.e.
15 a.g.e. Holmyard, *"Alchemy"* (Simya) (Penguin Books) 1957 adlı kitabında eserin yazarının 10. yüzyılda simyacı olan Al Majriti olduğunu söyler.
16 a.g.e.
17 Aquino'lu Thomas, birkaç yıl önce etkin olan bir Alman Astroloji topluluğunun baş azizi seçildi. Bu iki büyük ustanın astrolojiyle ilgilerine ilişkin daha çok bilgi için, bkz. Wedel, a.g.e. ve ayrıca Thorndike, a.g.e.
18 a.g.e.
19 a.g.e.
20 Wedel: a.g.e.
21 *Opus Majus,* Wedel'den a.g.e.
22 Bu bilinen kayıttır; Thorndike, alıntı, ancak bir mahkeme sonrasında Engizisyon'da tehdit edilmediğini söyler.
23 a.g.e.
24 Büyük eseri *"Physiomathematica"* birkaç Kilise yetkilisinin baskı iznine sahiptir.
25 Raphael'in *"Table of Houses for Great Britain"* (Büyük Britanya'nın Ev Tabloları), Londra 1914 ve *"Table of Houses for Northern Latitudes"* (Kuzey Enlemlerin Ev Tabloları), Londra 1933.
26 Maurice Wemyss *"The Wheel of Life"* (Yaşam Çemberi), I. Cilt (tarih belirtilmemiş ancak yaklaşık 1930) adlı eserinde Placidus yönteminin, *medium coeli*'yle ilişkili evlerin sivri ucunu belirlemek için *ascendantı* belirlemekte kullanılandan faklı bir yöntem tanıttığını söyler. Campanus sistemini tercih eder ve bu sisteme göre, (i) Londra ve (ii) New York'un evlerinin tablolarını verir.
27 Regiomontanus sistemi Dr. Walter Koch tarafından *"Zenit: Sonderheft 3, Häusertafeln nach rationaler Manier (Regiomontanus)"*, Düsseldorf, 1932'de verilir.
28 a.g.e.
29 a.g.e.
30 a.g.e.
31 Tycho Brahe'yi 22 cm'lik aygıtını övenlerin fark etmediğini söyleyen Thorndike, bunun bilinmesini sağladı, a.g.e.
32 Trithemius: Chronicon Hirsaugiense, Thorndike a.g.e.

33 a.g.e.
34 Thorndike bunu el yazmalarından bulmuştur. Büyük eserine bkz, a.g.e.
35 Thorndike: a.g.e.
36 C. Aq. Libra: *"Astroloji, its Technics and Ethics"* (Astroloji, Yöntemleri ve Ahlakı), Felemenkçe'den çeviri, Amersfoot (Hollanda) 1917.
37 a.g.e.
38 A. E. Waite: *"The Occult Sciences"* (Okült Bilimler), Londra 1891.
39 D. H. Menzel'in (Harverd Fizik profesörü) kuşkucu kitabı *"Flying Saucers"* (Uçan Daireler), Cambridge (ABD) 1953. Pliny, Seneca ve Aristoteles'in bunlardan söz ettiğini söyler.
40 Blavatsky'de geçer. ayrıca bkz. W. B. Crow: *"Astronomical Religion: Mysteries of the Ancient-6"* (Astronomik Din: Eskilerin Gizemi)), Londra 1942.
41 John Timbs: *"Predictions Realised in Modern Times"* (Modern Zamanlarda Gerçekleşen Kehanetler), Londra 1880.
42 W. B. Crow: *"Proteus"*, Üçüncü Seri, No.9, Cilt 1, Kasım 1957.
43 Thorndike: a.g.e.
44 C. Singer:"Historical Relations of Religion and Science" (Din ve Bilimin Tarihsel İlişkileri), *Science Religion and Reality*'den, ed. J. Needham, Londra 1925.
45 Bkz. W. B. Crow: *"A Synopsis of Biology"* (Biyoloji Özeti), Bristol 1960.
46 V. E. Robson: *"A Student's Text-Book of Astrology"* (Öğrencinin Astroloji Ders Kitabı), 3. basım, Londra 1925.
47 *"Science of Foreknowledge"*da (Önsezinin Bilimi) tanımlanmıştır, Londra 1918.

24
Ortaçağ'da ve Rönesans'ta Simya

Kökeni ve Babaları

Astrolojiyle astronomi arasındaki ilişkinin çok benzeri, kimya ile okült bilimi simyada da vardır. Simyacıların kimyasal buluşları olsa da, bunlar Victoria döneminde düşünüldüğü gibi kimyasal bilimin ilk çabaları değildi. Ortaçağ ve öncesinde, maddenin saf bilimi kimya üzerinde kimin çalışmak isteyeceği anlaşılmaz görünüyordu. Kimya yalnızca amaca ulaşmak için bir araçtı. Simya saf bilim değildi. Beşerî amaca uygulanıyordu.

Simyanın üç temel konusu vardı:

1. Baz metallerin altına dönüşümü ya da genel anlamda, bolca bulunan oldukça kullanışlı maddelerin, nadir kullanışlı maddelere dönüşümü. Genellikle, altına dönüşümün kişi, dönüşümün etkin maddesi olan *Filozof Taşı*'nı bulabilirse gerçekleşebileceğine inanılırdı. Bazen taş yerine kırmızı ya da kahverengi bir toz (Dönüşüm tozu) kullanılırdı.

2. Yaşamı süresiz olarak uzatma ya da genel anlamda, tüm hastalıkların ya da yaşlılığın tedavisi. Bu, çoğunlukla sıvı olarak düşünülen *Yaşam İksiri* adında bir etkin maddeyle gerçekleştirilecekti.

3. Canlı olmayan kimyasal maddelerden, *android* ya da *homunculus* adında yapay bir insan yaratımı; ya da genel anlamda canlı olmayan maddelerden canlılar yaratmak.

Çağdaş bilimin bir noktaya dek, simyacıların yapmaya çalıştıklarını başardığını belirtmek ilginçtir. Elementlerin transmutasyonu [başkalaşımı] bugün başarıldı ve hatta, ticarî açıdan bakıldığında buna değmese bile, altın üretmek bile olasıdır. Vitamin ve hormonların işlevleri ve maden tuzlarının rollerinin bulunmasıyla yaşam bir ölçüde uzatıldı. Canlıların yapay sentezi (yalnızca ultramikroskopik virüsler için geçerli olsa da) karmaşık kimyasallardan oluşturulmuştur.

Ancak, simyacılar çağdaş bilimin izlediği yolda ilerlememişti. Onlar, işi etkilediği için sürekli dua ve dinsel adak gereksinimini yinelediler. Psikolog C.

G. Jung, rüyasında, simyanın simgelerini bulduktan sonra bilinçdışı psişik etkenlerin işe karıştığı kuramını[1] ileri sürdü. Bu kurama göre simyacı yalnızca kimyasal deneyler yapmıyor, aynı zamanda kendi psikolojik gelişimini de tamamlıyordu. Bu kuram bazen simyacı bir yazarın, gerçek kimyasal tepkimeleri mi anlattığını, yoksa bildirdiklerinin tümüyle simgesel mi olduğunu anlamanın zor olmasının nedenini açıklar. Boehme gibi bazı din yazarları da kendilerini simya terimleriyle ifade ederler, ancak spiritüel gelişimi anlatmaya çalıştıkları açıktır. Simyacılar arasında bile, günah, acı çekme, üzüntü ve sevinç gibi psikolojik durumlar tuhaf bir biçimde maddenin durumlarıyla karışmıştır. Astrolojide gezegensel konumların psikolojik durumları belirttiği gibi, simyada kimyasal tepkimeler benzer durumlarla çevrilidir ya da onlara denk gelir.

Simyanın, eski Mısır'da ve Çin'in taocuları arasmda uygulandığını görmüştük. Simya, Batıdaki yükselişini eski Mısır'a borçludur ve Hermes Trismegistus bilimin asıl kurucusu olarak nitelendirilir. Hayal gücü güçlü olan yazarlar Musa'yı simyacıya dönüştürdü, çünkü altın buzağıyla başa çıkış biçimi (Çıkış 32/20) konuya ilişkin bilgisi olduğunu belirtir. Kleopatra bir simyacıydı, çünkü bir inciyi şarabın içinde çözdürdü. Mısırlı olduğu için Ostanes'le tanıştığı söylenir. Democritus[2] bir simyacıydı, çünkü altın, gümüş, taşlar ve mor boyanın hazırlanışına ilişkin bir kitap yazdı. Bu eserde Hades'ten Ostanes'i çağırır, o nedenle Ostanes'in onun efendisi olduğu sanıldı. İmparator Caligula bir simyacı olmalıydı, Plinius onun sarı zırnıktan altın yaptığını söylemedi mi?

Ortaçağ'da o dönemin yapımları olduğu açık olan eserler ortada dönüyordu, ancak bu kadim yazarların adlarını (Musa, Kleopatra vs.) taşıyordu. Dahası, simyacılar klasik simgeleri özgürce kullanıyordu. Örneğin Altın Post Arayışının bir simya çalışmasının simgesi olduğu açıktır.

İlk Simyacılar

En çok bilinen ilk özgün simya çalışması İS. 3. yüzyılda Panapolis'li (Mısır) Zosimus'undur. Simyanın, Mısır'ın rahip-kral ve rahiplerin yüce sanatı olduğunu ve bunu gizli tuttuklarını savunur. Onun zamanında Mısır bir Roma eyaletiydi.

401 ve sonrasının Ptolemais Piskoposu Synesius, simya ve düşler üzerine yazan gerçek bir yazardı ve reenkarnasyona inandığını belirtti. Ancak, daha sonraki bir tez büyük olasılıkla sahtetir. Beşinci yüzyılda Doğuda beliren Olympiodorus, Yahudi Mary ve yetkililer olarak Synesius'dan söz eden simya üzerine bir eseriyle saygı gördü. Yaklaşık 480'de yazan Gaza'lı Aeneas'ın ölümsüzlük ve dirilişle ilgili bir kitabı, Theophrastus, vardı. Platoncu felsefeyi izledi, 485'te Hıristiyan oldu ve simya uygulamaları gibi görünen bazı işlemleri kaynak olarak gösterdi.

İskenderiye'li Stephanus, simyayla ilgili, muhteşem bitki ve minerallerden ve onların dönüşümlerinden söz eder biçimde yazdı,[3] ancak deneyler gerçekleştirmemiş gibi görünür. Eğitimin önemli bir savunucusu olan Bizans İmparatoru Heraclius'un (ö. 641) sarayında önde gelen bir kişiydi. Bir başka yazar olan Archelaus da (yaklaşık 715) simya simgeciliğini kullanır, ancak onun konularının teolojik olduğu açıktır.

Ancak, "Arap Prensi ve Filozof" Geber ya da Câbir'le ilişkilendirilen eserlerde, uygulamalı deneyler çoğunluktadır. Câbir 721-776'da yaşadı, ancak varsayılan eserleri 14. yüzyıla dek tanınmadı ve Arap kökenli olmasına karşın izleyicilerince yazılmış olabilir. Bazı bölümleri Tyana'lı Apollonius'un olduğu iddia edilir. Belli ölçüde doğru kimyasal bilgiler içerir, metallerin sülfür ve cıvanın bileşiminden oluştuğu kuramını ileri sürer. Gerçekte, sülfür sıcak ve kuru doğanın, cıva ise soğuk ve nemli doğanın ruhsal taşıyıcılarıydı. Ayrıca, doğa dört elementi oluşturmak için maddeyle birleşir (ateş, sıcak ve kuru; hava, sıcak ve nemli; su, soğuk ve nemli; toprak, soğuk ve kuru). Bu kuram Ortaçağ'da çok benimsendi. Câbir kesinlikle, hiçbir doğaüstü etkin maddenin yardımı olmaksızın altın yaptığını iddia etti. Ancak, gezegenlerin topraktaki metallerin oluşumunu etkilediği sanıldı.

Simyaya ilk inananlar arasında Papa II. Leo (795-816'da görevdeydi) sayılır. O, Charlamagne'yi imparator ilan eden papadır ve ona bir elkitabı[4] ya da maji tezi gönderdiği söylenir. Charlemagne'nin, bu el kitabının insan ve hayvanları tehlikelerden koruma gücü olduğunu doğrulayan bir mektubun kaydı vardır. Simyaya inanan bir başkasının da, döneminin putkıranların karşıtı olan Constantinopolis Başpiskoposu Nicephorus (806-815'de görevdeydi) olduğu söylendi.

Fahreddin el-Râzî (850-923) Pers devletinde doğan bir Müslüman hekimdi. Birçok konuda yazdı, ancak çoğu simya ve tıpla ilgiliydi. Çoğu simyacıdan farklı olarak, tanımlamaları oldukça açıktır. Araçları arasında, Ortaçağ simyacılarının sürekli kullandıkları, ocaklar (athanor), imbik (alembic), havan tokmağı ve havan gibi birçok araç-gereç vardı. Büyük bir madde derlemesi vardı ve bunları altı grupta sınıflandırdı: Ruhlar, metaller, taşlar, maden sülfatları, borakslar ve tuzlar. Çözülme, buharlaşma, kristalleşme, damıtma ve yakma gibi tanımladığı işlemler, ileride söz edilecek olan Ortaçağ simyacılarından çok, çağdaş kimyagerlerce daha kolay anlaşılır. Transmutasyona inanırdı ve bu işlemle doğduğu yer olan Horasan'ın hükümdarı Emir Almansour'un dikkatini çekti. Emir, altın yapması için Râzî'nin aletlerine çok para harcadı. Ne yazık ki, simyacı değerli metali yapmakta başarısız oldu. kendi kitaplarından biriyle başına sürekli vuruldu ve söylenilene göre bu yöntem kör olmasına neden oldu. Büyük bir yoksulluk içinde öldü.[5]

Ortaçağ kültürünü önemli ölçüde etkileyen bilgili birkaç Arap yazar simya üzerine yazdı.[6] İbni Sina (980-1037) simya okudu, Râzî'nin yaptığı gibi, simya

İbni Sina.
Simya çalışmaları yapmıştı, ancak elde ettiği altının sahte olduğunu açıklamıştı.

kuramlarını yazdı, ancak kendisinin ya da bir başkasının altın yapabileceğini yalanladı. Yaptıklarının altına benzediğini, ancak sahte olduğunu söyledi. İbni Sina'nın bilimsel görüşlerini etkilediği sanılan Farabi (870-950), sesin hava titreşimleriyle bağlantılı olduğu gerçeğini de içeren bir dizi fiziksel buluş gerçekleştirdi. Her şey üzerine yazdı ve diller konusunda inanılmaz ölçüde bilgiliydi. El-Majratî (Maslama ibn Ahmed) bir simya eseri olarak gökyüzü haritası ve usturlaba ilişkin yazılar yazdı. Mohammed ibn Umail, *"Gümüşi Su ve Yıldızlı Toprak ve Hilal Ay'a Güneşin Mektubu"* olarak çevrilen tuhaf başlıkla simya eserleri yazdı. Bu eserlerin Latince çevirileri Ortaçağ'da çok popülerdi, ancak yazara ilişkin çok şey bilinmiyordu. Sözü edilen her iki yazar da, İspanyol Halife II. Al-Hakam'ın (961-976) döneminde belirdi. Ayrıca, onuncu yüzyılın sonunda, Persli Abu Mansur Muvaffah birçok kimyasal buluş gerçekleştirdi. Sodyum karbonatla potasyum karbonat arasındaki farkı belirledi ve yalnızca bileşikleri olsa da, arsenik ve antimuam biliyordu. Ameliyatta, ısıtılmış alçı taşının eklendiği, yumurtanın beyazından oluşan bir sıvanın kullanımından söz eder.[7]

Glastonbury Başrahibi, Worchester Piskoposu, Londra Piskoposu ve Canterbury Başpiskoposu olan, döneminin en güçlü kişilerinden biri Aziz Dunstan'ın (910-988), başarıyla kara maji uyguladığı yaygın kabul görüyordu. Kuşkusuz birçok kimyasal deney gerçekleştirdi. Söylenceye göre, bir gün demir döverken şeytan belirir. Azizin elinde, uçları ateşin içinde bulunan bir maşa vardı ve bu maşayla şeytanı burnundan yakaladı ve o kükreyip sızlanırken onu bir süreliğine öylece tuttu. Önceden gördüğümüz gibi, Gerbert, Papa II. Sylvester'ın (940-1003) maji uyguladığı ileri sürülür ve simyacılar arasında da saygın bir yeri vardır.

Simya Üzerine Tuhaf Eserler

Chester'lı Robert (11. yüzyıl) Kuran'ı Latince'ye ve El-Harizmî'nin *"Cebir"*ini çevirmesi yararlı olmuştu, böylelikle Ortaçağ dünyasına yeni bir matematik dalını tanıttı. Bununla birlikte, Halife I. Yezid'in (ö. 682) oğlunun önünde başarılı bir altın yapma uygulamasını anlatan bir simya eserini çevirdi. Cremona'lı (Lombardia) Gerard (1114-1187), aralarında İbni Sina ve Râzî'nin eserleri de bulunan birçok Arapça eser çevirdi. Gerber'in eserleri 12. yüzyılda tanınmaya başlandı. Böylece, ilk kez birçok Arapça terim Avrupa tezlerine girdi. Metallerden Cıva-Sülfür Kuramı çok tartışıldı.

Artephius ya da Artephus, 12. yüzyılda ölen bir hermetik felsefecinin adıydı. Kuşların dili, gezegenlerin özellikleri, gelecek ve Filozof Taşı üzerine yazılar yazdı. Ancak, en olağandışı olanı, 1025 yaşında yazdığını iddia ettiği *"De Vita Propaganda"*ydı. Açıkça, bazıları ona inandı ve onu, sözü edilen, 1. yüzyılda doğan bir majisyen olan Tyanalı Apollonius'la özdeşleştirdi. Cardan, bu kitapların gerçek simya yandaşlarından yararlanmak isteyen bir sahtekâr tarafından yazıldığını söyledi.[8]

İrlandalı yüksek rahip ve Aziz Bernard'ın dostu, Aziz Malachy (1094-1148) ve önceden söz edilen Michael Scot'un (1175-1235) da simya üzerine çalıştıkları ileri sürülür. Scot, simya üzerine, uygulamalı deneyime dayalı, en azından iki eser yazdı. Deneylerinde canlı bitki ve hayvanları kullandı, ki bu insana tuhaf geliyor. Kuşkusuz bu onun kara majiyle anılmasını sağladı. Adı Boccaccio'nun *"Decameron"*unda* geçer. Kuşkusuz, transmutasyona inanıyordu.

Maji ve Simya

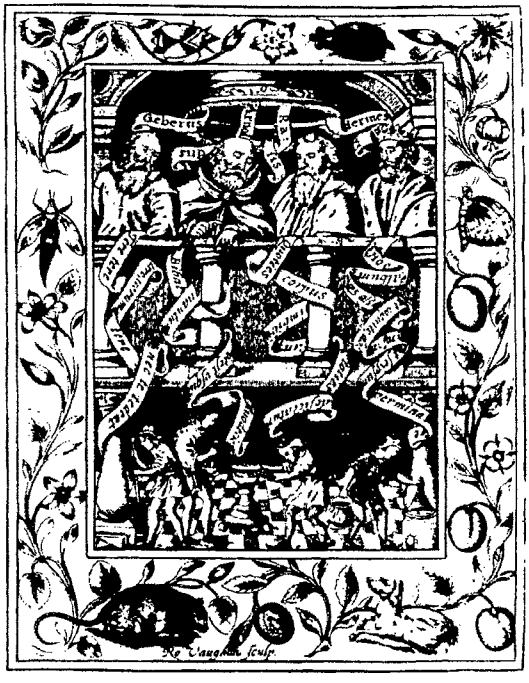
Maji ve simyayı birleştiren tek kişi Michael Scot değildi. Bu 13. yüzyılda yaygındı. Papa III. Honorius'a (1216-1227'de görevdeydi) simyaya ilgi duyması nedeniyle saygı duyuldu. Çünkü büyük olasılıkla bir eserin yazarı olduğu ileri sürülür, ancak, gördüğümüz gibi, kuşkusuz bu bir hatadır. Ancak, Lincoln Piskoposu Grosseteste (ö. 1523) simyaya inanır gibi görünür. Aquino'lu Thomas (1225-1274) simyanın olası, ancak zor bir sanat olduğunu düşündü. Albertus Magnus (1193-1280) simya transmutasyonun olası olduğunu, ancak anlaşılan, kimsenin bu işlemi doğru biçimde gerçekleştirmediğini ima etmeye çalışır gibi görünür. Daha çok bilgi ve daha sistematik araştırma ister. Transmutasyonun gerçekleştiği işlemlerin sırasının önemli olduğunu düşünmüş ve ayrıca daha birçok yararlı kimyasal işlemler anlatmıştır.

Albertus Magnus.

Çoğunlukla sahte olduğu düşünülen Albertus'un eserlerinde simya ve majinin karışımıyla alt maji oluşur. Bunların arasında, *"De Mirabilibus Mundi"* (Evrenin Mucizeleri), *"De Secretis Mulierum"* (Kadınların Sırları), *"Experimenta Alberti"* (Albert'in Sırları) vardır. daha sonraki bir tarihte, kötü olarak sınıflandırılmış, en batıl inanışlı türler için tıp, veterinerlik ve tarımsal amaçlı tu-

* Rönesansın başlangıç eserlerinden biri olarak kabul edilen, ilk kez halk dili olarak kullanılarak yazılmış, yüz öyküden oluşan hümanist eser. (Ed. n.)

Simya otoriteleri:
Câbir, Villanova'lı Arnold, Râzî ve Hermes.

haf yönerge derlemelerinden başka, hiçbir şey içermeyen daha değersiz versiyonları üretildi. Kötü ruhları kullanma ve yanılsamalar yaratma yönergeleri, bu sahte eserlerin en kötü özellikleridir.

Roger Bacon (1214-1294) bilimin öncülerindendi ve daha önce baskı gördüğü söylendi. Bunun artık, Thorndike'ın[9] gösterdiği gibi, yanlış olduğu bilinir. 1897'de bulunan Bacon'ın kendi kayıtları önceden sanıldığı gibi, hapsedilmediğini ya da kendisine kötü davranılmadığını gösterir. Deneylerinde cesaretlendirildi ve majiye olan inancını döneminin din adamlarıyla paylaştı. Bacon, daha çok bir bilim adamıydı. Ondan öncekiler gibi manyetizmayı biliyordu. Barut üzerinde araştırmalar yaptı, ancak barutu bulmadı. Asma köprüler, küreksiz gemiler, kendiliğinden ilerleyen makineler, uçan makineler, büyük ağırlıkları kaldıran küçük makineler, savaşta kullanılması olası olan, insanları iradeleri dışında biraraya getiren makineler, nesneleri çeken makineler, su üzerinde, hatta altında yürümek için kullanılan makineleri önceden bildi. Uçan makine dışında, bu makinelerin önceki çağlarda ve kendi zamanında yapıldığını ve bunların nasıl yapıldığını bilmenin bir tanıdığın yardımıyla olduğunu düşündü. Ancak biyoloji konularında Bacon, bugün daha saf görünür. Hayvanlar hava durumunu önceden bilir. Yılan gibi hayvanların, kesildiğinde yeniden canlanma gibi oldukça olağanüstü bir gücü olduğunu sandı. Artephus'un büyük çağını çok ciddiye aldığı ortada. Yalnızca cahil ya da soytarı olan, ancak çok kişi Bacon'ın bir kara majisyen olduğunu sandı. R. Greene'nin oyunu, *"The Honourable History of Friar Bacon and Friar Bungay"* (Yüksek Rahip Bacon ve Yüksek Rahip Bungay'in Onurlu Tarihi - 1594) ve neredeyse aynı adı taşıyan, yaklaşık aynı tarihli *"The Famous History of Friar Bacon and Friar Bungay"*inde de (Yüksek Rahip Bacon ve Yüksek Rahip Bungay'in Ünlü Tarihi) böyle görünür.

Birçok simya eseri Raymond Lully'yle (1229-1315) ilişkilendirilmiştir. Lully bir okültistti, ancak ilginçtir ki, transmutasyona inanmamıştır.

Villanova'lı Arthur (1235-1313), Lully'le tanışıktı, ancak başkalaşıma inanırdı. Lully'nin buna inanmasını sağlamış olabilir. Karbon monoksitin zehirli doğasını ve çürüyen etin toksinlerini buldu. Birkaç simya eseri yazdı, birinde başkalaşımı yaşam, ölüm ve İsa'nın dirilişiyle karşılaştırır. Yine de önemli deneyler yaptı. Bizmutu biliyordu. Tentür yapmak için alkolü kullanan ilk kişiydi. Teolojik bir eser nedeniyle başı Engizisyonla biraz derde girdi. Öldükten sonra eserleri halkın içinde yakıldı.

Fransız Dominikan bilgin, Beauais'li Vincent (yaklaşık 1190-1264), 13. yüzyılın en bilimsel ansiklopedisi olan *"Speculum Majus"*u yazdı. Bitkiler, hayvanlar ve taşlar üzerine birçok yazısı vardı. Deney yapmazdı, yalnızca derleyiciydi. Transmutasyon olasılığını, sülfür cıva kuramını kabul etti ve metallerin toprakta yetiştiğine inandı. Onun Yaşam İksirinin ağaç olduğuna inandı.

Altın Yapanlar

Ondördüncü yüzyılda altın yapmamn başarılı ve başarısız girişimleri kaydedilmiş. Daha çok kendi söylediğine göre, en iyi bilinenlerden biri Nicholas Flamel'dir (1330-1417). Paris yakınlarında doğdu ve yaşamının çoğunu Fransa'da geçirdi. Gençken, açığa çıkartılan ve diğer elyazmaları hazırlayan, basan bir yazıcıydı ve okumamış varlıklı kişilere mektup yazar ve okurdu. Müşterilerinden biriyle evlendi. Bir gece düşünde olağanüstü bir simya metni görür. Bir süre sonra ikinci el kitap satan bir sergiden, düşlediğini sandığı el yazmasını eline alır. Renkli simya simgeleri olan tabloların yer aldığı bakır kapaklı, ince ağaç kabuğundan sayfaları vardı. Tablolarda; a- birbirini yutan iki yılanlı bir asa, b- üzerinde bir yılanın çarmıha gerilmiş olduğu bir haç ve c- dört havuz ve birkaç yılanın bulunduğu bir çöl. Diğer sayfalarda birkaç resim daha vardı. Eserin yazarı kendini Yahudi Abraham, Prens, Rahip, Levi kabilesinden, astrolog ve filozof olarak tanıtır. Kurban adayan ya da yazıcı olmayan her kim kitabı görürse lanetli sözcük *Maranatha* üzerinde olacaktı. Metin Latince'ydi, yirmi sayfadan oluşuyordu ve her yedi sayfada bir resim vardı.

Flamel'in tek düşünebildiği şey bu eserdi ve gece gündüz üzerinde çalışıyordu. Bir süre sonra, ilgilenen birkaç kişinin yardımını istedi, ancak Fransız tanıdıklarından hiç kimse bir şey çıkaramadı. Sonunda yirmi yıllık başarısız bir akıl yorma ve deneyler sonrasında eşi, İspanya'ya gidip orada yerleştikleri bilinen Kabala Yahudilerine danışmasını önerdi. Böylelikle, bir hacı olarak Compostella'lı St. James'e gitti ve yaklaşık bir yıl boyunca sık sık İspanya'nın sinagoglarına gidip geldi. Orada bulunduğu sürede sayısız ipucu yakaladı. Deneylerini kaldığı yerden ve daha büyük bir azimle sürdürdü. 13 Şubat 1382'de gümüş yapmayı başardı. 25 Nisan'da altın yaptı. Sonunda Yaşam İksirini yaptığını iddia etti. Kimileri 116 yaşına dek yaşadığını söyler. Eşiyle birlikte 17. yüzyılda Hindistan'da görüldükleri kaydedilir. 1761'de Paris'te bir operadadırlar.[10] Flamel'in artık yaşamadığını duymak okuyucunun ilgisini çekecektir.

Başka arkeolojik kalıntılarla birlikte, cesedi ve mezar taşı anlatılır.[11] Mal varlığını bağışlamıştır. Ne yazık ki, bu hoş öykü farklı bir biçimde yorumlanmıştır. Spence'e göre,[12] Flamel bir tefeciydi. Fransız soylularına, ki bazılarının İspanyol Yahudileriyle ilişkileri vardı, para vererek büyük bir servet elde etti. Simya yazıları tefeciliğinin paravanıydı. Bu doğruysa, işini kusursuzca yapmış, çünkü uzmanlar aralık vermeden eserlerini inceliyor.

Bu zaman içinde altın yapanlar çalışmalarını sürdürüyordu, kanıt olarak Papa XXII. John (1316-1334'de görevdeydi) onlara karşı bir karar yayımladı. Bu kararda onların altınlarının sahte olduğu ve halkın parasının özelliklerini bu paraya basma küstahsızlığını gösterdikleri belirtildi. Taklit ettikleri kanıtlanmış ölçüde para cezasına çarptırılacaklardı. John Dastin adında bir simyacı, tuhaf bir biçimde Papa ve kardinallerinden birine simyanın değerini anlatan bir mektup yazdı.

Papa VI. Innocent (352-1362'de görevdeydi) simyacılara karşı kampanyayı sürdürdü ve 1357'de konuya ilişkin dört kitap yazan simyacı Johannes de Rupecissa'yı mahkum etti. Ancak sonraki Papanın, V. Urban (1362-1370'de görevdeydi), simyanın destekçilerinden olduğu bildirilir. Fransa Kralı V. Charles (1364-1380'de görevdeydi) simya öğrencisiydi.

Chaucer (1340-1400), *"Canon Yeoman's Tale"*de (Aziz Yeoman'ın Öyküsü) simyayı ele alır ve Gower (1235-1408) *"Confessio Amantis"*inde sanattan söz eder.

Thorndike,[13] önceden yayımlanmış eserler dönemi olan 15. yüzyılda, çok az simya eseri yayımlandığını söyler. Câbir'in iki eseri yayımlanmış görünüyor ve daha sonra yayımlanacak olan el yazmaları yazıldı. Bunların arasında iki İngiliz yazarın eseri bulunmaktadır: George Ripley'nin (ö. 1490?) ilk kez 1591'de yayımlanan *"Compound of Alchemie"* (Simyanın Bileşiği) ve Thomas Norton'ın (ö. 1480?) 1618'de Frankfurt-Am-Main'de önce Latince çevirisinin yayımlandığı ve ardından 1652'de Oxford Ashmolean Müzesi'nin kurucusu Ashmole'un editörlüğünde bir eserler derlemesinde (Theatrum Chemicum Britannicum) özgün haliyle yayımlanan bir şiir, *"The Ordinall of Alchimy"* (Simyanın Sırası).

Ripley'in *Bileşiği* Filozof Taşı'nın bulunuşuna yönlendiren oniki kapı dediği şeyi tanımlaması özellikle ilgi çekicidir. O zamanın simyacılarının uyguladıkları işlemleri göstermesi bakımından çok ilginçtir. Tanımladıklarına göre bunlar şöyledir: 1- Yakma (yüksek ısıda ısıtmak ve böylelikle oksitlemek), 2- Çözümleme (eritmek), 3- Ayırma, 4- Birleşme, 5-Çürüme, (tepkimesiz bir maddeye dönüşmesi), 6- Katılaşma (kristalleşme), 7- Emilim, 8- Arıtma (buharlaştırma ve buharın yoğunlaşarak katılaşması), 9- Mayalanma (hamuru dönüştürmek için maya katmak gibi, bir "tohum" ekleyerek değiştirmek), 10- Yükseltme (saflaştırma), 11- Çoğaltma, 12- Yansıtma.

Norton bir başka simyacı, simyayla ilgilenen Kral IV. Edward'ın huzuruna çıkarılan Thomas Daulton'dan söz eder. Krala önceden transmutasyonun etkin maddesine sahip olduğunu ve altın yapmasını sağladığını, ancak kendisinde öylesine büyük bir arzu yarattığı için "ilacı" attığını söyledi. Onu kendisi yapmamıştı.

Kral gidebileceğini söyledi, ancak kralın hizmetlilerinden biri Daulton'un dört yıl boyunca cezaevinde kalmasını sağlar ve hatta sırrı açıklamazsa onu öldürmekle tehdit eder, ancak bunu ya açıklayamadı ya da açıklamadı ve sonunda özgür bırakıldı ve kısa süre sonra da öldü (1470?).

Onbeşinci yüzyılda birçok kişi simya projelerinde parasını yitirdi. Başkalaşımın yasallığı çok tartışıldı. Kuşkusuz, birçok ciddi simya öğrencisi vardı, ancak sayısız da düzenbaz vardı. İngiltere Kralı VII. Henry'nin (1485-1509'da görevdeydi) sert bildirisi şarlatanlara karşıydı. Aynı zamanda, İskoçya'da IV. James (1473-1513'da görevdeydi) tümüyle uygulamalı olarak tıp, cerrahlık, diş hekimliği, simya ve uçuşla ilgilendi. Anakaradaki simyacılar Cusa'lı Kardinal Nicholas (1401-1464), astrolog ve hekim Conrad Heingarter (1430'da tanındı) ve ("resmen" bulunmadan önce oksijeni ayrıştıran) Eck'ti.

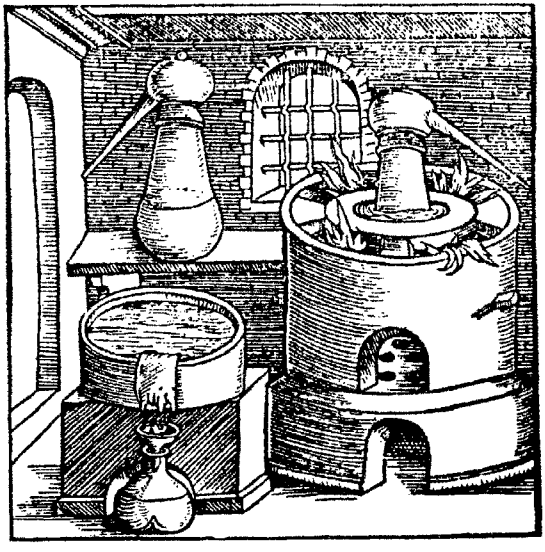
Tıbbi Kimya

Başrahip Trithemius (1462-1516) ruhlar ve melekler, falcılık, büyücülük ve simya üzerine yazdı ve bu konuların uygulamalarıyla oldukça tanışık olduğunu gösterdi.

Gerçek adı Theophrastus Bombastus von Hohenheim olan Paracelsus (1493-1541), Trithemius'un gözetiminde okudu ve yaşamının tümünü bilgi edinme ve edindiklerini yazmakla geçirdi. Bazı şeyleri kendi kendine öğrenmeye çalışıyor ve yetkililere hiç saygı duymuyordu. Kullanılan Latince'yi önemsemeyerek konuştuğu dilde yazdı. Dağlarda, madenlerde, tarlada ve köylerde varlıklı kişilerin olduğu gibi, yoksulların arasında çalıştı. Her türlü işçiyle ve hatta çingenelerle ya da cellatlarla görüştü, söyleşti. Tıp alanında çalışmalar yaparak birçok

Paracelsus.

Simyada damıtma işlemi.

kente gitti. Aldığı tek önemli görev kent hekimliği ve Basel'de 1527-1528 arası yaptığı tıp profesörlüğüydü. Üniversitenin bahçesinde İbni Sina'nın eserlerini yaktı. Kısa süre sonra kent yöneticileriyle tartıştı ve bölgeden ayrıldı. Genç yaşta gizemli bir biçimde öldü. En olağanüstü olan şey, yapıtlarıydı. Yalnızca tıp, bilimsel ve felsefi bölümleri onbeş cilt oluşturan eserlerinin[14] tümü Karl Sudhoff'un (Leipzig Üniversitesi Tıp Tarihi profesörü 1895-1924) editörlüğünde 1930'da yayımlanmaya başlandı. Bunların arasında teozofik ve teolojik eserleri yoktur.

Paracelsus, simyada yeni bir çağ başlattı. Temel düşüncesi, evrendeki her şey tuz, sülfür ve felsefi cıva ya da azottan oluşur, ki insanda bunlar bedensel, duygusal ve mantıksal etkenler olarak belirir. Paracelsus'a göre, tüm maddeler, *iliaster* dediği bir tek olan ilk maddeden evrimleşerek oluştu. Bu bireyselleştirici ya da düzenleyici ilke, *archaeus*'dan, ayrıştırılır. İnsanoğlu hayvanlardan doğmuş olabilir (belki de bu, evrim kuramının ilk önsezisidir). Asıl amacı hastalıkları tedavi etmek olan Paracelsus'a göre altın ve gümüş yapmak olanaklıydı. Ancak, doğal anne ya da baba olmaksızın insanın yaratılabileceğini ve simya sanatıyla yetiştirilebileceğini belirtti. Böyle bir varlık *homunculus*'tur.* Üretiminin ayrıntıları simyacılar tarafmdan gizli tutulur. Ancak anlaşıldığı kadarıyla, insan spermi gereklidir. Bu, diğer malzemelerle birlikte mühürlü bir kaba yerleştirilir ve görünmez ve gövdesi olmasa da, at gübresinde kırk gün boyunca ısıtılarak kuluçkaya yatırılır. Daha sonra insan kanının *arkanum*'u eklenir ve organizma bununla kırk hafta beslenir. Bu zaman süresince, bir kadından doğan bir çocuğun tüm özelliklerinin bulunduğu bir çocuk oluşur, ancak çok daha küçüktür ve çok daha dikkatle bakılmalıdır.

Paracelsus'un gerçek gözlem üzerine bir kuram oluşturma ısrarı kısa süre sonra Francis Bacon (1561-1626) tarafından *"Novum Organum"*unda (1620) vurgulanacaktır. Bu, gözlemlerden çok, başlangıç ilkelerini tartışma eğilimi olan Aristoteles'in tümdengelimli yönteminin yerini alan doğanın tümevarımlı gözlemi olarak nitelendirildi. Bu nedenle, çok farklı olsa da, Paracelsus ve Bacon'ın çağdaş bilimin işlediği temelin kurulmasında önemli bir yeri vardır.

* Homunculus: Kimi kabalacı ve okültistlerin kutsal adların kullanıldığı majik yöntemlere başvurarak canlandırmaya veya hareket ettirmeye çalıştıkları yapay yaratıklar. Kabalacılıktaki karşılığı "Golem"dir. (Ed.n.)

G. Agricola (1494-1555) 1530'da *"De re metallica"*da endüstriyel kimyanın temelini atan Alman bir mineral bilimi uzmanıydı. Bizmutu bulduğu söylenir. Farklı metallere göre alevin aldığı farklı renkleri tanımladı ve böylelikle alev sınamalarının olasılığını belirtti.[15]

Dönemin, simyacı olmayan, hatta karşı çıkan bir başka kimyageri de, seramik çalışmalarıyla ünlü, din kurallarına karşı gelmek suçundan Bastille hapishanesine gönderilen ve orada ölen B. Passily'di (1510-1589).

Mıknatısa ilişkin araştırmalarıyla bilinen William Gilbert (1540-1603) dönemin bir başka simyacısıydı.

Kristale ilişkin uygulamalarıyla tanınan ünlü Dr. John Dee (1527-1608) ve yardımcısı Edward Kelley (1555-1595) simyayla birlikte tüm okült sanatlarda uzmandılar. Belli bir süre Avrupa'nın birçok yerini gezdiler ve bir süreliğine Polonyalı bir soylunun topraklarında demirden altın yapma girişiminde bulundular ki bunu başaramadıkları halde önemli ölçüde para aldılar. Daha sonra Prag'da İmparator II. Rudolph'un (yönetim 1576-1612), saray hekimi Dr. Thaddeus von Hayck'ın yönetiminde olan bir laboratuvarın bulunduğu, o zamanlar birçok simyacı ve mistiğin evi olan, sarayında kaldılar. Hayck, artık yaygın olan, sahtekâr simyacıları ortaya çıkarmada ustaydı.[16]

Şarlatanlar

Sayısız şarlatan, varlıklı birinin dikkatini çekmek için çabalardı; bunu başardıklarında, transmutasyon çalışmaları için giderleri karşılanır (simyacının kendisi bunu karşılayamazdı) ve sonunda deney sonuca ulaşmadan ortadan kaybolurdu. Bazen simyacıyla anlaşmadan önce bir sınamadan geçmesi gerekirdi. Bunlarda hile yapılabilirdi. En basiti, bir hançer, hatta çivinin alt tarafını altına dönüştürmekti ki gerçekte alt tarafa önceden altın eritilerek yapıştırılmış olurdu. Alt taraf, üst taraf gibi görünmesi için ispirtonun çözebileceği bir boyayla boyanırdı. Alt taraf ispirtoya batırıldığında boya çözülür ve altın ortaya çıkardı. Bir başka hile de, bir maden eritme kabının alt bölümünde bulunan altını gizlemek için balmumundan sahte bir taban yapılırdı. Kap ısıtıldığında balmumu erir ve altın belirirdi. Bir başka hile de, gümüşe benzeyen altın amalgam kullanmaktı ve cıva buharlaştırıldığında altın belirirdi. Ancak, bunun için yüksek ısı gerekir.

Hükümdar ve soylular yavaş yavaş bu hileleri ayırt edebilmeyi öğrendi. Ortadan kaybolan ya da sahtekârlık yapanın cezası ölümdü. Asılan ya da kafası kesilen şarlatan simyacıların kayıtları bulunmaktadır. Elektrikli sandalyede kül olan en az bir kadın vardır. Bir "simyacı" da yaldızlı darağacına asılmıştı.

Bununla birlikte bazı simyacıların başarılı olduğu görülür. İmparator III. Ferdinand'ın (1637-1657'de görevdeydi) bir simyacıdan biraz Filozof Taşı aldığı ile-

Ortaçağ'ın simyacıları, ateşi kullanarak alt elementleri dönüştürmeye çalışıyorlardı.

ri sürülür. Altından madalyalar yapılır, uygun biçimde damgalanır, para elde edilirdi. Bu olağan bir uygulama olarak görülür.[17] Bunlardan bazıları Raymond Lully'le bile ilişkilendirilmiştir, ancak bunun doğru olmadığı neredeyse kesindir.

Bazen şairler tarafından simya kitapları yazılırdı ve bilimsel bir üretimden çok, düş gücünün bir eseri olarak görünürdü. Bazıları çağdaş zamanlarda yapılmış resimlerle doluydu. Buna bir örnek, Solomon Trimosin adında biriyle ilişkilendirilen *"Splendor Soits"*dir (Güneşin Görkemi). Elyazması British Museum'dadır ve içinde bulunan resimler C. J. S. Thompson[18] ve E. J. Holmyard[19] tarafmdan yeniden yapılmıştır. Elyazmasının resimleri ünlü Hollandalı ressam Lucas von Leiden (1494-1533) tarafından hazırlandığı sanılmaktadır. Eser, yirmi resmiyle birlikte tümüyle birkaç yıl önce [1960'larda] yayımlandı, ancak tarih verilmedi.

Kendini maji ve okült sanatlarına adayan ve simya üzerine çalıştığına inanılan Cornelius Agrippa (1486-1535) bu şiirsel simgeciliğe karşı çıktı. Yeşil aslan, kaçak erkek geyik, uçan kartal, şişirilmiş kurbağa, karganın siyahtan daha siyah kafası, Merkür'ün mührü, Bilgeliğin çamuru ve daha sayısız -kendi ifadesiyle- saçmalıktan[20] söz eder. George Fabricius, 1565'te Zürich'te yayımlanan metalleri konu alan bir yayında, saf altından yaprakları olan bir bitkiden söz eder.

Basil Valentine'ın *"The Triumphal Chariot of Antimont"* (Antimonun Zafer Arabası), 1624'te Latince yayımlandı, ancak daha erken bir döneme aittir ve özgün yapıt Felemenkçe yazılmıştır. Bir Benedikten keşişi olduğu söylenir, ancak yaşam öyküsü bilinmez. Anlaşılana göre, adının keşişler üzerinde ters etki yarattığı ileri sürülür,[22] antimonu bulmuştur. Eserlerinden biri, *"Of Natural and Supernatural Things, of the first Tincture, Root and Spirit of Metals and Minerals, how the same are conceived, generated, brought forth, changed and augmented"* (Doğal ve Doğaüstü, Tentür, Metal ve Minerallerin Kök ve Ruhlarının aynının tasarlanması, üretilmesi, ileri sürülmesi, değiştirilmesi ve çoğaltılması) olarak tanımlanır. Bir başkasının adı da *"The Twelve Keys of Philosophy"*dir (Felsefenin Oniki Anahtarı).

İmza Öğretisi

Bu düşünce ilk kez Paracelsus tarafından ileri sürüldü. Buna göre, doğal nesneler tıbbi kullanımlarını belirten özelliklerle damgalanmıştır. Bu nedenle, ciğerotunun (*Pulmonari*) uzun dokulara benzeyen yaprakları vardır ve ciğer hastalıklarını tedavi etmekte kullanılır. Croll, tepesindeki taç biçiminde sapı nedeniyle biberin akıl ve beyni simgelediğini söyler. Diğerleri patolojik durumları simgeler, örneğin, inci çiçeği sarkık çiçekleriyle felçten kaynaklanan zayıflığı belirtir. İmzalar öğretisi, Giambattisa della Porta (1538-1615) tarafından ilk 1588'de Napoli'de yayımlanan eseri *"Phytognomonica"*da ayrıntılı olarak işlenmiştir. Porta, eserinde, özellikle çiçek ve meyveleri olmak üzere, bitkilerin bazı bölümleriyle türlü hayvanların bacak ve organlarıyla gizli benzerliklere işaret eder.

Son Görünüş

Onyedinci yüzyıl simyacılarını da buraya dahil ediyoruz, çünkü çoğu hâlâ Rönesans'ın simya görüşlerini kabul ederler. Hatta aralarından bazıları aynı görüşleri, aşağı yukarı, 18. yüzyıl boyunca korumayı sürdürmüşlerdir.

Alexander Seton (ö. 1603?) 16. yüzyılın sonları ve 17. yüzyılın başlarında en çok tanınan simyacılardan biriydi. İskoç'tu, ancak başarılı transmutasyonlar gerçekleştirerek Avrupa'nın birçok yerini gezdi. Saksonya sarayında işkence gördü ve sırlarını açıklamayı reddettiği için hapsedildi. Seton'un kendisine bu sanatı öğreteceğini uman Michael Sendivogius (1566-1646) tarafından kurtarıldı. Seton, Sendivogius'a yalnızca dönüşüm tozunun bir bölümünü verdi, nasıl yapıldığını açıklamadı. Sendivogius, Seton'un ölümünden sonra, karısıyla evlendi, yazılarını yayımladı ve toz bitene dek transmutasyon konusunda ün yaptı.

En önemli eserinin adı *"Alchemia"* (Simya, 1597) olan A. Libavius (1540-1616) gerçekte bir kimyagerdi ve simyayı Filozof Taşı ve maddeleri karıştırarak saf esanslar yapma sanatı olarak tanımlıyordu.

Londra'lı hekim ve Gül-Haç örgütünden olan R. Fludd (1574-1637), simya deneylerini sürdürdü. *Gaz* sözcüğünü bulan J. B. van Helmont da (1577-1644)

deneylerini sürdürdü. Oğlu, F. van Helmont (1614-1699) mineralbilim, metalürji ve fizyolojinin ilk yazarlarındandır. Her ikisi de transmutasyon gerçekleştirmekle tanınır.

Bir Alman Cizvit rahibi, "hayalî fener"i* bulan A. Kircher (1601-1680) simya transmutasyonuna ya da astrolojide beşer varsayımlarına inanmazdı. Ancak, mikrokozmos olan insanın evrenle ya da makrokozmosla ilişkisini ve okült felsefesinin başka özelliklerini kabul etti. Kadim çağlar, nümizmatik, buluşlar, kendiliğinden oluşumlar, bitkiler, hayvanlar ve toprak yapısı üzerine yazılar yazdı. Geniş yer altı su rezervleri ve kanalları ve hatta yer altı hava rezervleri olduğuna inanıyordu. Hermes'in *Zümrüt Dizeleri*'ne inanmadı. Gezegenler, yolculuklar ve orada yaşanlarla ilgili düşsel yazılar yazdı.

Alman hekim ve kimyager J. R. Glauber (1604-1668) Filozof Taşı'nın ve Yaşam İksirinin gerçekliğine inanıyordu. Glauber'ın tuzu (sodyum sülfat hidratı) onun adını almıştır.

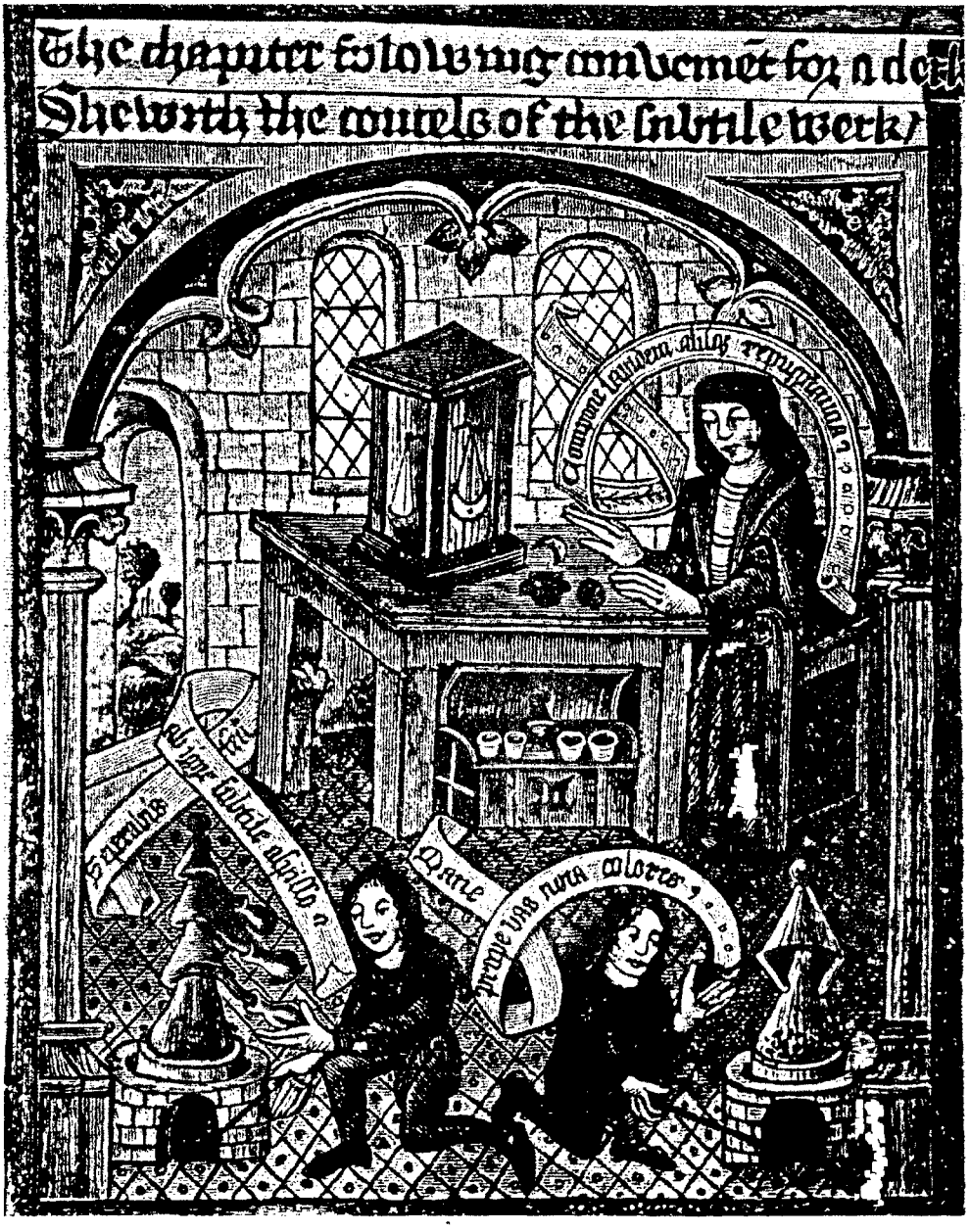
Fransız okültist J. Gaffarel (1601-1681) 1629'ta yayımlanan, *"Unheard of curiosities concerning the talismanic sculpture of the Persians, the horoscope of the Patriarchs and the reading of the stars"* (Perslerin nazara karşı yaptıkları heykeller, Ataların yıldız falları ve yıldız yorumlarına ilişkin bilinmeyenler) çevirisiyle adlandırılan eseriyle tanınır. Başka kabalacı eserleri de yazdı. E. Bosc'a[23] göre, başlığı *"Universal History of the Subterranean World, containing the discription of the most beautiful caves and the grottos, vaults, caverns and excavations of the earth"* (Yeraltı Dünyasının en güzel mağaraları ve yapay mağaraları, kemerleri ve dünyanın çukurlarının Evrensel Tarihi) olarak çevrilen bir el yazması bırakmıştır.

Ünlü İtalyan bilim kurumu olan Lincei (Lynxes) Akademisi'nin kurucusu, prens F. Cesi (1585-1630) ölümünden sonra yayımlanan *"Tabulae Phytosophycae"*i yazdı. Yaratılışla başlamak üzere, bitkilerin yaşamının her boyutunu işleyerek, çizelgelerle açıklanan tıbbi kullanımlarıyla sona erer.

B. Hopffer (1643-1684) bukalemunun havayla, pyrausta ve semenderin ateşle beslendiğini iddia eder. A. Cademann 1659'de "Basiliko" [Şahmaran] ve diğer olağanüstü hayvanlar üzerine yazdı. C. Haenal de 1665'te Anka Kuşu üzerine yazdı. Bir maddenin simya deneyleri sırasında yok olup yeniden belirmesi nedeniyle Anka Kuşu bazen, buna uygun olarak, simyada simge olarak kullanılırdı.

Baron de Beausoleil ve eşi 17. yüzyılın ilk yarısında büyük ölçüde mineralleri araştırdı. Almanya'dan kalkıp Avrupa'nın her yerini dolaşarak, bir grup madenciyle çatal çubuğun yardımıyla mineralleri araştırdılar. Sonunda, ülkenin mineral bakımdan zenginliğine devletin dikkatini çekmeye çalıştıkları Fran-

* Hayalî fener (İng. magic lantern): Cam üzerine işlenmiş resimleri büyüterek beyazperdeye aktaran aygıt. Projeksiyon aygıtının ilk örneğidir. (Ed.n.)

Simyacılar.
(Ahşap oyma, 15. yüzyıl)

sa'ya vardılar. 1626'da majik aletler aramak amacıyla Baron'un evi yağmalandı. 1617'de metallerin değişimini işlediği minerallerin ilk maddesine ilişkin bir eser yazmıştı. Barones 1640'da, majinin kullanımına ve madencilik yapmak için şeytanın yardımını almaya karşı çıktığı, *"Pluton'un Eskiye Dönüşümü"* adında bir broşür yazmıştı. Macaristan'daki madenlerde dört, beş karış boyunda cüceler gördüğünü iddia eder. Baron da, Barones de cezaevinde öldü.

G. F. Borri (1627-1695) simyaya dayalı yeni bir din kurma girişiminde bulundu. Doğduğu yer olan Milano'da bazı izleyicileri oldu ve kenti ele geçirmeye kalkıştı, ancak başaramadı. Hekimlik yaparak ve Yaşam İksirini hazırlamak amacıyla para toplayarak İsviçre'ye, oradan da Almanya, Hollanda, İsveç ve Danimarka'ya kaçtı. Hasta olan İmparator I. Leopold'un (1658-1705'te görevdeydi) huzuruna çıkarıldı ve zehir enjekte edilmiş mumların dumanından zehirlendiğini fark ederek İmparatorun yaşamını kurtardı. Yine de tutuklandı ve geniş bir kitlenin önünde söylediği dine aykırı sözlerini geri alması sağlandı. Ardından, yaşamının sonuna dek bir kalede gözetim altında tutuldu, ancak bu tutukluluk çok da katı değildi, çünkü kimyasal araştırmalarını sürdürmesine ve aralarında simyayla ilgilenen sürgündeki İsveç Kraliçesi Christina'nın bulunduğu seçkin konukları ağırlamasına izin verildi.

İmparator I. Leopold ve İmparator Ferdinand'ın (1637-1657 arasında imparatorluk yapmıştır) saraylarında simyacılar vardı ve kendileri de simyayla ilgilenmişlerdir. Ferdinand'ın çevresindeki simyacılardan biri açıkça çok başarılı oldu, altın madalyalar verildi ve Richhausen'e bir simya unvanı olan "Baron Kaos" unvanı verildi. Birkaç hükümdarın daha sarayında simyacılar vardı. W. Seyler'ın I. Leopold için üretiği altından da bir madalya yapıldı.

Simyacı H. Brand 1669'ta fosforu buldu ve ardından parlayan maddeler üzerine bir dizi araştırmalar yapıldı.

Simyaya ilişkin iddialara kuşkuyla yaklaşan kimyacı Helvetius (J. F. Schweitzer: 1625-1709) kendisine, gerçek olduğu kanıtlanan, dönüşüm tozu veren bir yabancı tarafından ziyaret edildiğini belirtir.

Bu zamanda daha birçok simyacı ve simya simgeciliği kullanan yazar yaşadı. Bu yazarların arasında, kendisine Eugenius Philalethes diyen ve kadim Silürlerin vatanı Güney Galler'de doğduğu için Silür denilen İngiliz mistik şair Henry Vaughan'ın ağabeyi (1622-1695) şair Thomas Vaughan'la (1626-1666) ilişkilendirilen biri vardı.

Onyedinci yüzyılın sonunda gerçekleşen iki gelişmeden söz edilmelidir. J. J. Becher (1635-1682) ve G. E. Stahl (1660-1734) *phlogiston* kuramını ileri sürdü. Metal ve başka maddeler yandığında *phlogiston*[25] adında bir maddenin yok olduğunu iddia eder. Diğer gelişme kendiliğinden üreme üzerinde yapılan tartışmadır. Cansız maddelerden canlı şeylerin kendiliğinden oluştuğu düşüncesinden kuşku duyulmaya başlandı.[26]

1661'de *"Sceptical Chemist"*i (Kuşkucu Kimyager) yazan Robert Boyle (1627-1691) çağdaş bilimsel kimyanın temelini atanlardan biri olarak geçer. Simyaya ilişkin hiçbir düşüncesi olmadığı söylenemez.

Bazen "Simyacıların sonuncusu" denen, Tıp Doktoru, Kraliyet Cemiyeti üyesi J. Price, kırmızı ve beyaz tozla deneyler yaptı ve 1782'de krala ürettiği altını gösterdi. Price'ın üyesi olduğu Kraliyet Cemiyeti, biraz gecikme sonrasında bir yıl sonra gerçekleşen deneyi görmeleri için tanık göndermekte ısrar etti. Deney başarısız olunca Price intihar etti.

O zamandan bu yana, özellikle Fransa ve Amerika'da, altın yapımında birçok deney yapıldı. Simyacıların sonuncusuyla ise henüz karşılaşmadık.

NOTLAR

1 *"Psychology and Alchemy"* (Psikoloji ve Simya). Derlenmiş Eserler 12. cilt, çeviri, Londra 1952 (özgün eser Almanca 1944).
2 Seneca, "Yunan fizik felsefecilerin en büyüğü" Abderalı Democritus'un, (Lempriere, editör Wright: "Classical Dict." (Klasik Sözlük), Londra, 1948) yapay zümrütler ve diğer taşları, çözüştürülmüş taşlar ve yumuşak fildişi harıladığını söyler.
3 Sherwood Taylor'ın çevirisi, yorumları vardır.
4 1523 ve 1606'da Roma'da yayımlandı.
5 L. Spence: *"An Encyclopedia of Occultism"* (Okültizm Ansiklopedisi), Londra 1920.
6 Simya sözcüğü Arapça kökenlidir.
7 C. J. S. Thompson: *"The Lure and Romance of Alchemy"* (Simyanın Cazibesi ve Romansı), Londra, Bombay ve Sydney 1932.
8 Spence: a.g.e.
9 a.g.e.
10 Holmyard: a.g.e, bu inancı bildirir.
11 Holmyard: a.g.e.
12 a.g.e.
13 a.g.e.
14 Proteus'da yazar tarafından incelendi.
15 Thompson: a.g.e.
16 Bkz. sayfa 251-253.
17 Bu tür madalyalar için bkz. Holmyard: a.g.e.
18 a.g.e.
19 a.g.e.
20 C. J. S. Thompson: *"The Mystery and Romance of Alchemy and Pharmacy"* (Simya ve Eczacılığın Gizem ve Romansı), Londra 1897.
22 Thorndike tarafından anlatılmıştır, a.g.e.
23 *"Dictionnaire d'Orientalisme, d'Occultisme et de Psychologie"* (Doğubilim, Okültizm ve Psikoloji Sözlüğü) Paris 1894.
25 Bilimdışı okuyucuların yararına, yanan maddelerin bir madde, çoğunlukla oksijen elde ettiği, çoğaldıkça ağırlık kaybetmediği çağdaş düşüncesiyle ters düştüğü belirtilmelidir.
26 Bkz. W. B. Crow: *"The Search Quarterly III"* (Çeyrek Arayış III)'da Kendiliğinden Üreme, 1 Ocak 1933 ve daha güncel, kısa bilgi için W. B. Crow: *"A Synopsis of Biology"* (Bir Biyoloji Özeti), Bristol 1960.

25
Gül-Haç

Gülün Simgeselliği

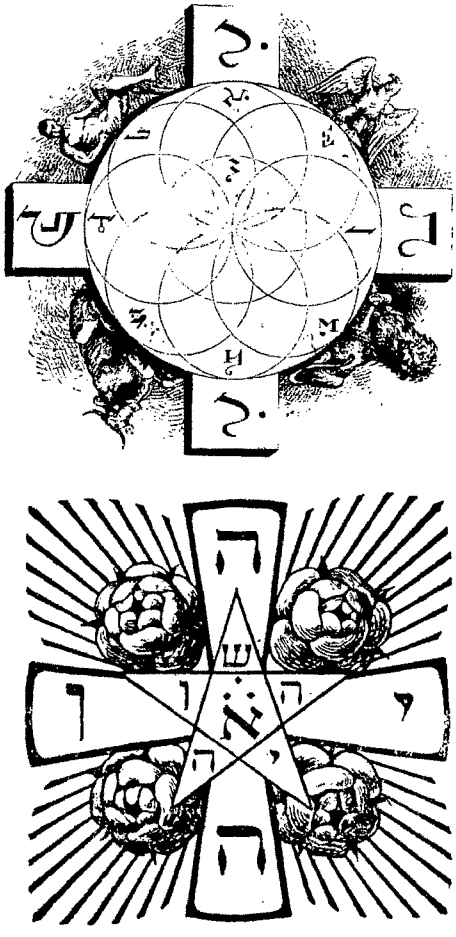
Gül kadim bir simgedir. Ancak 17. yüzyılın ilk bölümünde, Gül-Haç [Rose-Croix] örgütü olarak bilinen okült sanat uygulayıcıları ya da Gül-Haçlılar tanındığında, kendilerine ana simge olarak haçla birleştirilen gülü aldılar. Bazen bir haçın ortasında gül bulunurdu. Nadiren, ortasında bir haç olan gül kullanılırdı. Çoğunlukla haç, alt uzantısı diğer kollarından uzun, olağan Latin haçıydı. Artık, gül ve haçın birleştirilmesi Gül-Haçlılara tuhaf geliyor ve açıkça ortaya çıktıkları tarihten öncesinde bilinirdi.

"Gül" teriminin simgecilikte birkaç ayrı anlamı vardır ve kişi, Gül-Haç örgütünün bu simgeyle ne belirtmek istediklerini sorabilir. İşte, konuya ilişkin birkaç yaklaşım:

1. Gül, erotik aşkın tanrıçası Afrodit'in simgesiydi. Geç Roma döneminden bir efsane gülün, Eros'un okuyla yaralanan Afrodit'in kanından geldiğinden söz eder. Bunun örgütle bir ilişkisi olmadığını söylemek doğru olacaktır, çünkü onlar Afrodit ya da Eros'a adanmış değillerdi. Tersine, erotik aşkın zevklerinden vazgeçmek zorundaydılar ve birçok kaynağın belirttiğine göre, gerçekte en azından cinsel yaşamdan sakınırlardı.

2. Gülün, anlamı "çiy" olan Latince'deki *ros*'u ima eder ve haç, ışık anlamına gelir. Aziz Andrew'ın X biçiminde haçının, ışık anlamına gelen *lux* sözcüğünün üç harfini içine aldığı görüşü belirtilmiştir.[1] Örgüt'ün uzman olduğu simyada, çiy ve ışığın bir rolü olduğu doğrudur, ancak ne de olsa gül çiçeğini kullandılar ve bu, çizimleri de içeren yazılı metinlerinde öne çıkar.

3. Gül gizliliğin simgesiydi ve Gül-Haçlıların etkinlikleri gizliydi ve önemli sırlar bildiklerini iddia ederlerdi. Kaynak Roma mitleridir. Harpocrates Eros'a annesi Venüs'ün aşk maceralarını kimseye söylemeyeceğine söz verince Eros Harpocrates'e bir gül verir. Görünüşe göre, Harpocrates Romalıların sonradan aldığı bir Mısır tanrısıdır. O sessizliğin tanrısıydı ve bu nedenle parmağını dudaklarına götürmüş olarak resmedilir.

Gül-Haç'ın iki temel simgesi.

4. Yazar, Gül-Haç örgütünün, Protestanlığın ezoterik destekçisi olduğu varsayımında bulunur.[2] Gizemler, simgecilik ve okültizm, Protestan reformu sırasında yok olma tehlikesi altındaydı ve Örgüt, dinin bu yönünü kurtarmaya çalışıyordu. Lutherciliğe ayrılmaz biçimde bağlı oldukları birçok belgelerinde görünür. Luther'ın armasında bir gülün içinden çıkan haç görülür. Dahası, başlıca Gül-Haç eserlerinden birini yazan Lutherci bir rahip J. V. Andrae'de, dört kolunda gül olan Aziz Andrew haçı vardı.[3]

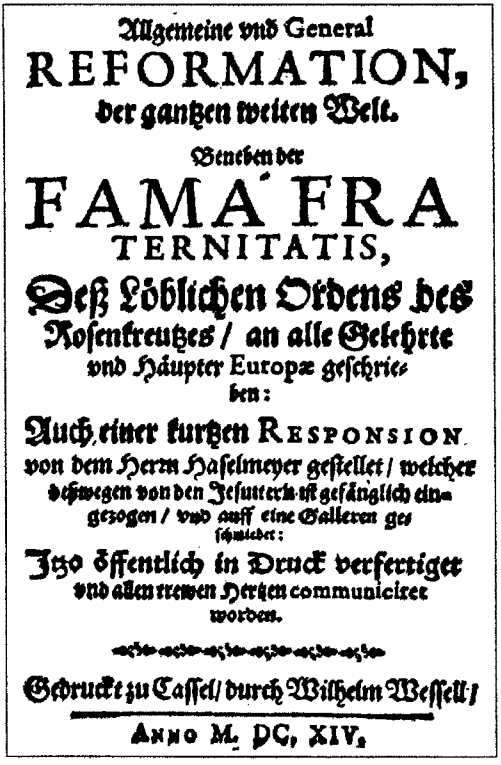
5. Gül simgesinin haçla birlikte kullanımı Lutherciliğe doğmuş olsa da, Gül-Haçlılığın sözde reformlaştırılmış dinin tümüyle ayrılmaz bir bölümü olmadığını ileride göreceğiz ve Gül ve Haçın kullanımının sürdürülmesi, gül ve haçın niçin birbiriyle ilişkilendirilmesi gerektiğine ilişkin dinsel yapıda daha köklü nedenler ileri sürer.

Meryem Ana'ya "Rosa Coeli" (Cennetin Gülü) denir ve bir dalda beş gül olması Hıristiyan ikonografisinde İsa'nın beş yarası anlamına gelir. Hıristiyan âdetlerine göre, gül din şehitlerinden birinin kanından gelir. Bir Müslüman efsanesine göre, Muhammed semavi atı, Burak'ın üzerinde cennete giderken, peygamberin kaşından düşen bir ter damlasından beyaz gül oluştu, Burak'tan düşen terdense sarı gül oluştu. Her durumda gül kutsal bir şeyi temsil eder. Bu durumda, Gül-Haç örgütünün güle saygı duyduğunu sanmak mantıklı görünecektir.

Gül-Haç Bildirileri

Onyedinci yüzyılda simya olağanüstü boyutlarda gelişti ve hiç kuşkusuz, simya kurumları vardı. Belgeler elyazmaları olarak ortalıkta dolaşıyordu. Bu derneklerden biri *'Militia Crucifera Evangelica'*ydı. Simyanın yanısıra, numeroloji ve Kutsal Kitap kehanetleriyle ilgileniyordu. Lideri Simon Dtudio'ydu ve

Waite'in incelemiş olduğu Stuttgart Kütüphanesi'nde korunan başlıca metnin adı *"Naometri"*ydı. Mezhebin genel ya da bir dünya reformu istediğini belirtir ve Waite, bir gül üzerinde haç içeren bir diyagramın içinde buldu. Gelecekte Papanın çarmıha gerilmesinden söz eden oldukça protest bir belgeydi. Waite, bunun Gül-Haç örgütünün türediği özgün topluluğa ait olduğuna ikna oldu.[4]

Allgemeine vnd General
REFORMATION,
der gantzen weiten Welt.
Beneben der
FAMA FRA
TERNITATIS,
Deß Löblichen Ordens des
Rosenkreutzes / an alle Gelehrte
vnd Häupter Europæ geschrie-
ben:
Auch einer kurtzen RESPONSION
von dem Herrn Haselmeyer gestellet / welcher
deßwegen von den Jesuiterin ist gefänglich ein-
gezogen / vnd auff eine Galleren ge-
schmidet:
Jtzo öffentlich in Druck verfertiget
vnd allen frewen Hertzen communiciret
worden.
Gedruckt zu Cassel / durch Wilhelm Wessel /
ANNO M. DC. XIV.

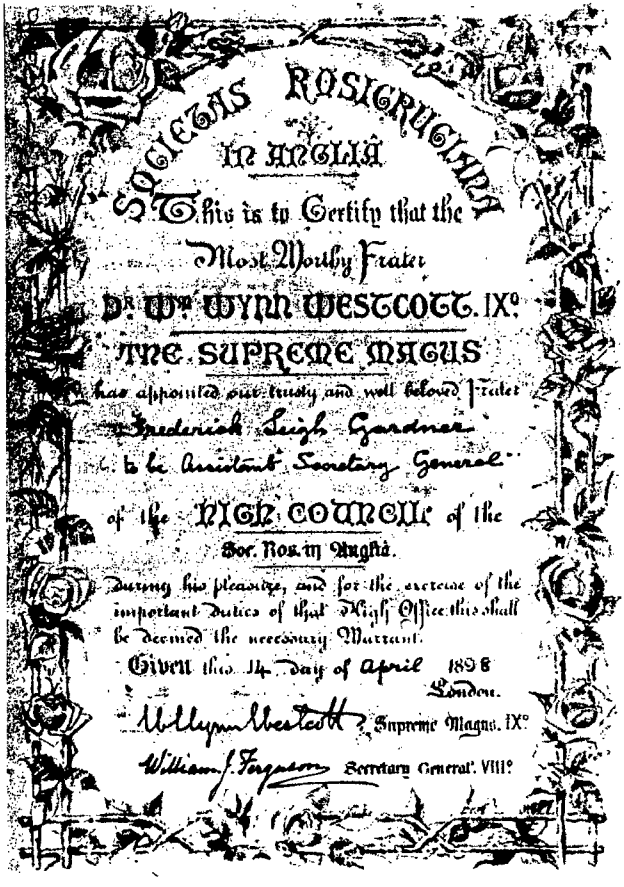
Fama Fraternitatis 1614'te yayımlandı.

Ancak nasılsa, büyük bir coşkuya neden olan basılmış bildiriler ortaya çıkar, bu ardından gelen tutarsız edebi metinlerden anlaşılır. Başlangıçta, bu belgelerden üçünün, Örgütün adına yayımlandığı sanılır. Hareketin birkaç destekçisinin, karşıtlarıyla birlikte, bunların yasal olmadığını ve hatta asılsız olduğunu söylediği öne sürülebilir. Ancak, genel olarak görünmez Örgüt üyelerince onaylanmış gerçek belgeler olarak nitelendirilir. Belgeler, aşağıdaki gibiydiler:

1. *Fama Fraternitatis* başta 1614'te Cassel'de Almanca yayımlandı. Kuşku uyandıran şeylerden biri, görünüşe göre yayımcı, iki başka tezi ondan ayıramamış gibidir. Birincisi, hemen ardından taşlama yazarı olan T. Boccalini'nin İtalyanca'dan çevrilen, tüm reformasyon düşüncelerini yeren, *"Universal Reformation of the Whole Wide World"* (Tüm Dünyanın Evrensel Reformu) adında bir eserdir. İkincisi de, Onun da ardından, Fama'yı elyazmasından okuyan A. Haselmeyer'ın ona yanıtıdır.

Fama, Avrupa'nın yöneticilerine ve genel olarak bilginlere yazılmıştır. Açıkça reformdan söz ederek, Kilisenin temizlendiğini söyler ve Aristoteles'i ve diğer kadim düşünceleri önemsiz bularak, benzer bir reformun bilime uygulanması gerektiğini önerir. Örgüt, transmutasyonun kendilerini ve başkalarını hastalıktan koruması sırrı gibi birçok sırra sahiptir. Çalışmalarında "ilk yerlilerden" yardım görürler, bunlar doğada bolca bulunan ruhlardır ve çoğunlukla *elemantaller* olarak adlandırılırlar.

Fama'nın anlattığına göre, Gül-Haç örgütü, 14. ya da 15. yüzyılda doğan ve efsaneye göre 106 yıl yaşayan, büyük okültist Christian Rosenkreutz (soya-

Bir Gül-Haç sertifikası.

dı Gülhaç anlamına gelir) tarafından kurulur. Soylu bir aileden gelen bir Alman'dır ve bir manastırda eğitim görür. Genç yaşta bir keşişle birlikte Kutsal Topraklara hacca gider. Ancak, keşiş yoldayken Kıbrıs'ta ölür. Rosenkreutz yolculuğu yalnız başına sürdürerek Şam'a varır. Orada, meçhul bir Arap kenti Damcar'da bazı bilge kişiler olduğunu duyarak yolculuğundan vazgeçer. Damcar'a gider, orada Arapça bilgisini geliştirir, fizik ve matematik öğrenir ve gizemli kitap *"M"*yi Arapça'dan Latince'ye çevirir. Üç yıl sonra çevirisini de yanına alarak oradan ayrılır. Mısır'dan geçerek Fas'a gider. Daha da bilge olanlardan elemantal'ler ile iletişim kurma dersleri alarak, orada iki yıl kalır. İspanya'dan geçerek Avrupa'ya döner. Rosenkreutz'ın, başarılarını yeterli bulmadıkları için İspanyollarla kalmadığı belirtilir. Bazıları ona ruh çağırmaya ilişkin her şeyi öğrendiklerini söyler, zaten şeytan Salamanca Üniversitesi'nde ders vermemiş miydi? Rosenkreutz, bir süreliğine inzivaya çekildiği Almanya'ya döner. Ardından dört üye seçer ve Gül-Haç örgütünü kurar. Küçük grup gizli bir dil buldu, hastaları iyileştirdi ve kendilerine Ruhulkudüs Evini inşa ettiler. Dört yeni üye daha kabul ettiler ve ardından dağıldılar, ancak her yıl biraraya geldiler. Yaptıkları işin ayrıntıları anlatılmadı, ancak anlaşılan o ki bu daha çok tıbbiydi.

Sonunda Rosenkreutz öldü ve çok güzel bir mezara gömüldü. Rosenkreutz uzun bir süre unutuldu ve bir inşaat sırasında ve Örgüt inanılmaz büyüdükten çok sonra mezar bulundu. Üzerinde Latince 120 yıl sonra açın buyruğunun yazılı olduğu bir gizli kapı vardı. Kurucu öleli tam da o kadar zaman geçtiği için üyeler kapıyı açmaya karar verdi. Kapıyı açtıklarında, yukarıda hiç

sönmeyen bir lamba ve yerde çember biçiminde bir sunağın bulunduğu yedi kenarlı bir mahzen buldular. Ayrıca türlü yazılar yazılıydı. Duvarların ardında, kitapların yanısıra Paracelsus'un kitabı, majik aynalar, çanlar ve sönmeyen lambalar vardı. Ayrıca, "yapay şarkılar" vardı. Sonunda üyeler sunağın altında, ayinsel giysiler içinde ve elinde kutsal kitap *"T"* olan yüce kurucularının cesedini buldular. Mezar saygıyla kapatıldı.[5]

2. Bir sonraki yıl, 1615'te *Confessio Fraternitatis* Almanca yayımlandı. O ve ondan sonrakinin beş dilde yayımlandığı sanılır. İç kanıta göre, *Confessio*'nun başlığı gibi tümüyle Latince olduğuna ilişkin çok az kuşku kalmıştır. Tarikatın tanıtılması gereksiniminin otuzyedi nedenini içerir.[6]

Evrensel Reformun yakında olduğunun belirtileri olarak *Serpentarius* (Yılan) ve *Cygnus* (Kuğu) takımyıldızlarında yeni yıldızların belirdiğinden söz eder ve Kutsal Kitap'ta ve büyük olasılıkla İmza Öğretisinin anlatılmak istenilen, doğada gizli özellikler olduğunu söyler. Papanın devrildiğini, ancak mutlak sonun onun için sürpriz olacağını, çünkü parçalara ayrılacağını ve son iniltisinin "aptalca anırmalarına!" sona vereceği küfredilerek ileri sürülür. Christian Rosenkreutz'un doğum tarihini 1378 olarak verir.

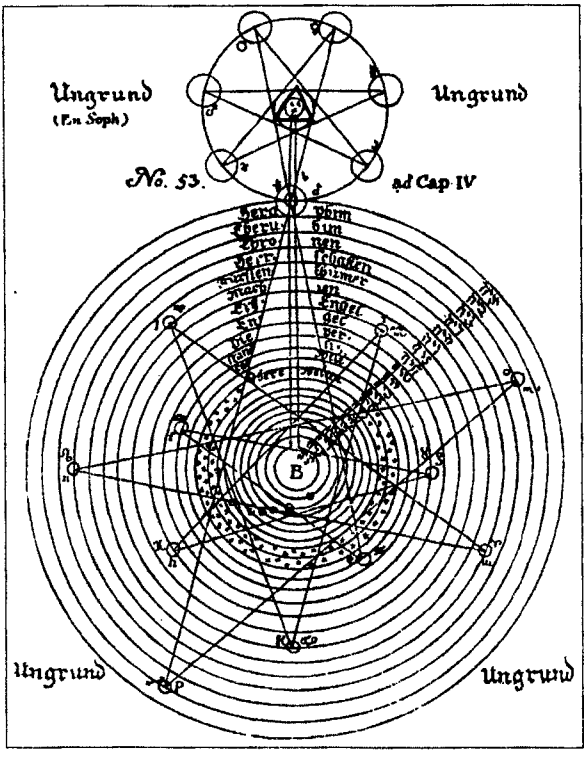
3. Bu bir sonraki yıl Strasbourg'da 1616'da yayımlandı. Yalnızca Almanca yazılmıştı ve adı *"Chymische Hochzeit Christiani Rosenkreutz"*dür (Christian Rosenkreutz'un Kimyasal Düğünü). Başlığı öyle olsa da, Rosenkreutz'un evliliğini ele almaz. Simya simgeselliği kullanılmış olsa da, Rosenkreutz'un konuk olarak katıldığı bir düğün öyküsüdür.

Bunlar üç Gül-Haç bildirisidir. İlk ikisi adsızdır, ancak üçüncüsü (*Kimyasal Düğün*) J. V. Andrae (1586-1654) tarafından yazılmıştı. Bu kişi, Lutherci bir rahipti ve daha sonraki bir eserinde *Kimyasal Düğün*'ü gençken yazdığını itiraf eder. Bunu bir gençlik hatası olarak nitelendirir. Hatta, Andrae'yle ilişkilendirilen *"Turris Babel"*de (Babil Kuleleri, 1619) okült uygulamaları bıraktığı[7] ve Gül-Haç örgütüyle arasının bozuk olduğu anlaşılır. Okült bilimleri karşı çıkan Hıristiyan bir tarikat kurduğuna ilişkin kanıtlar vardır.

Görünmezler

Gül-Haçlılar bildirilerinde adres vermezler. Fama'da örgüte girmek isteyenlerin gizemli Örgütün kendileriyle ilişkiye geçebilmesi için kendilerini yazılarıyla tanıtmaları söylenir. Hatta, 1620'ye dek, bildirilerin yayımlanmasından sonra, çok sayıda mektup ya da daha bazıları bilimsel tez olarak seçilmeyi hak eden ciddi eserler ortaya çıkmıştır. Gül-Haç örgütüne davet edilmeyen birçok kişi büyük üzüntü duydu.

Robert Fludd 1615'te Gül-Haç örgütü üzerine yazmaya başladı. Oxford'da tıp doktoruydu ve Londra'da Kraliyet Fizikçiler Koleji'nin üyesiydi. Anglikan Kilisesi'nin savunucusuydu, ancak tartışmaya dinsel anlaşmazlığın katılmasından hoşlan-

Gül-Haçlılar'ın astrolojik sistemi.
(O. H. Jennings'e göre, 1870)

mıyordu. Gül-Haç örgütünün simgeciliğini ruhsal olarak nitelendirdi ve ona göre herhangi bir dine uyarlanabilirdi. Öğrencisi olduğu Kutsal Kabala ile bağlantı kurdu. Tarikattan otoriteyle söz eder, ancak üyesiyse bunu gizlemiştir.

İlk yazarların hepsi savunucu değildi. Kimileri tuhaf bir biçimde Gül-Haç örgütünde Cizvitlerin etkilerini bulduklarını öne sürdü. Daha yaygın bir düşünce, ardında şeytanın olduğuydu. Büyük olasılıkla birkaçı, Örgütün aptalca görünmesini sağlamak amacıyla komik iddialarda bulundu. Waite, yaşlarının sırasıyla 576, 495 ve 463 olduğunu söylediği üç üyenin imzalaması amacıyla hazırlanan bir anlaşmadan ve yalnızca gerçek buluşları değil, sönmeyen ateş, kesintisiz hareket ve çemberin kareleşmesini Örgütle ilişkilendiren bir başka anlaşmadan daha söz eder!

Gül-Haç örgütü İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da tanındı. Sonunda Rusya'ya yayıldı.

Bir Bacon Tartışması

St. Albans Vikontu Sir Francis Bacon (1561-1626) Gül-Haçlılarla ilişkilendirilmiştir. 1618'de İngiltere'nin Lordlar Kamarası'nın Başkanıydı, ancak 1621'de Kamara ve Parlementodan, suçlu olduğunu itiraf ettiği rüşvetçilik ve yüz kızartıcı suçlar nedeniyle kovuldu. Birçok kitap yazdı, bazıları bilimseldi. Biri bilimde yeni bir yöntem, yalnızca gözlemlenen gerçekler üzerine hipotezler oluşturmak olan tümevarımlı yöntemini öneren *"Novum Organum"*du (Yeni Organon). Aristoteles'in, ilk felsefeden tartışmaya başlayan ve bu felsefeleri onaylayan gözlemleri aradığı iddia edilen tümdengelimli yöntemi, *"Organon"*unun yerini alması bekleniyordu. Bacon ayrıca, beşer yaşamının bilimsel ilkeler olduğuna inandığı düşüncelere göre düzenlenmiş ideal bir toplumu ta-

nımladığı, *"The New Atlantis"*i (Yeni Atlantis) yazdı. Kurulmasını istediği bir bilginler derneğinden söz eder. Bazıları bunun, 1622'de ölümünden sonra Kraliyet Cemiyeti tarafından oluşturulan ezoterik bir topluluk olduğunu öne sürer. Kimileri de bunun ezoterik bir topluluk olduğunu ve Gül-Haç örgütünün kurulduğunu söyler. Buna bir karşı düşünce olarak gerçekte Bacon'ın, Kabala, simya ve neredeyse tüm okült sanatlara karşı olduğunu söyleyebiliriz.

Bilindiği gibi, Shakespeare'le ilişkilendirilen oyunları Bacon'ın yazdığının savunulduğu bilinir. Ancak bazıları daha da ileri gider. *"Don Kişot"*'un (Don Quixote) yazarı Cervantes'in eserlerini ve Elizabeth döneminin tüm eserlerini onun yazdığını söylerken, Gül-Haç örgütünün yardımını almış olabileceğini kabul ederler.[9] Dahası, Bacon, resmî olmayan tarihe göre hiç evlenmemiş olan Kraliçe I. Elizabeth'in meşru oğlu ve İngiltere tahtının yasal varisiydi! Son olarak, tarihte ileri sürüldüğü gibi Bacon 1626'da ölmedi; varsayılan ölümü sahteydi. Bundan sonra, hangi örgüte bağlı olduğu belirtilmeyen bir keşiş olarak ortadan kaybolduğu doğrudur! Uygun bir zaman bulduklarında, Gül-Haçlıların sahte ölümler gerçekleştirdikleri söylenir. Kuşkusuz bu yaşamaya alışkın oldukları uzun yılları gizlemenin bir yoluydu!

Bacon'ın yazılarıyla tanışan herkes dram ve okültizmle ilgelendiğine inanmakta zorluk çeker. Tarzı çok farklıdır. Kanıtlar, ileri sürülen eserlerdeki gizli simgeler ve simgesel resimlere dayandırılır. Ancak, edebi yanı geniştir ve hatta Bacon'ı ezoterik anlamda araştıran bir Bacon Derneği vardır. Waite'nin[10] belirttiği gibi, Bacon'ın Gül-Haçlılarla hiçbir açıdan bağlantısı olduğuna ilişkin hiçbir kanıt yoktur. Bilimin reforma gereksinimi olduğu konusunda onlarla aynı görüşteydi, çoğu okült konulara kuşkuyla yaklaşarak onlardan ayrılırdı.

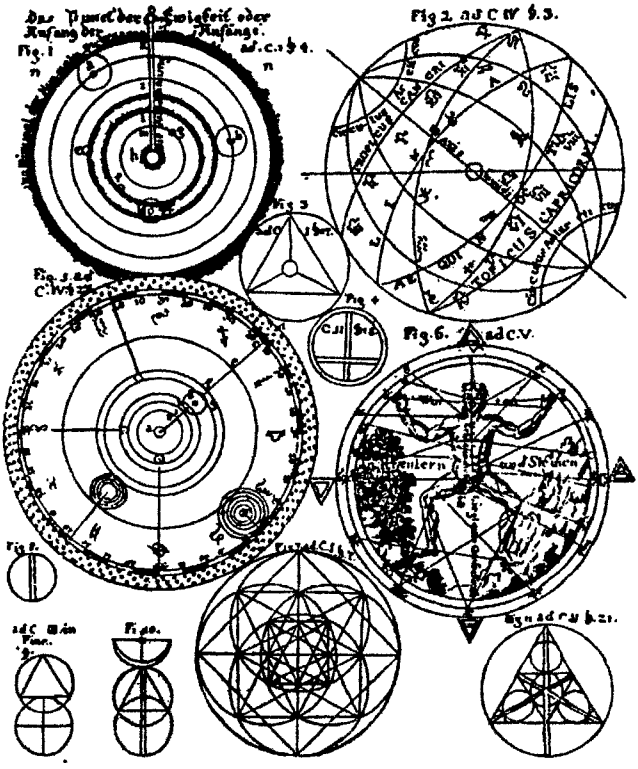
Gül-Haçlılar ve Yazarlar

Eğitmen ve Unitas Fratrum[11] piskoposu, Avrupa'nın birçok yerini gezen J. A Comenius'un (Komensky 1592-1670) öne çıkan bir Gül-Haçlı olduğu ileri sürülür. 1641'de, Bacon ilkelerine dayanan bir kolej kurmaya yönelik Parlamentonun davetiyle İngiltere'deydi, ancak ertesi yıl kraliyetçilerle parlamentocular arasında iç savaş çıkınca İsveç'e gitti. 1639'da *"Pansophiae Prodromus"*u ve birkaç eğitim kitabı yazdı.

Gül-Haçlılar filozof René Descartes'ın (1596-1650) ilgisini çekti ve eserlerinden birinde bir üye aradığından söz eder. Bazı açılardan felsefeleri onların görüşlerine eğilir, ancak yaşamı boyunca bir Katolik olarak kalmıştır.

Meyer'a[12] göre, bir başka filozof, bir Yahudi olan Baruch Spinoza'nın (1632-1677) tarikatın izleyicilerini etkileyen panteist görüşleri vardı.

Zamanının çoğunu Protestanlarla Katolikleri birleştirmeye harcayan en büyük filozoflardan biri Baron G. W. von Leibniz (1646-1716) kuşkusuz, yaşa-

Kabalacılara ve Gül-Haçlılar'a göre mikrokozmosun yaratılışı. (O. H. Jennings'e göre, 1870)

mının ilk yarısında, Gül-Haçlı olduklarını savunan küçük bir derneğin sekreteriydi.

Arkeolog, Garter Düzeni'nin büyük tarihini yazan yazar Elias Ashmole (1617-1692) büyük olasılıkla Gül-Haç örgütü üyesiydi. Oxford Üniversitesi'ne eski insanların derlemesini sundu ve bunlar Ashmolean Müzesi'nin özünü oluşturdu.

Önceden sözü edilen simyacı, Eugenius Phililates takma adıyla yazılar yazan, Thomas Vaughan (1626-1666) Gül-Haçlılara ilişkin bilgili olduğunu kanıtladığını iddia etti.

Rose Croix

Birçok mason yazarına göre farmasonluk ve Gül-Haç örgütü arasında bir bağlantı vardı. Ancak, 1717'de İngiltere Büyük Locası'nın kurulduğu dönemde her iki örgütün birbirinden ayrı olduğu görüldü. Daha sonra, masonluk kendine özgü törenleriyle üç dereceden oluştu. Her birinin kendine özgü (en azından kuramsal olarak) özel töreni ve simgeciliğiyle derece düşüncesi, kısa sürede Mason kardeşlik örgütüne ilginin arttığını kanıtladı ve Avrupa'da birkaç ek derece eklendi. Her zaman için, örgütlenmelerinin yalnızca üç dereceden oluştuğunu söyleyen Masonlar[13] tarafından resmen tanınmasa da, bu uygulama Britanya'da da görüldü.

Masonluğa eklenen ve Britanya'da resmen tanınmayan bu yüksek dereceler simgeselliklerini birçok kaynaktan topladı. Waite'ye göre, 1754'de ya da o tarihlerde ilk kez Fransa'da görünen dereceye "Rose Croix" denildi. Bu, başlangıçta üç eylemsel masonluk derecesini de kapsayan yirmibeş dereceden oluşan bir törende onsekizinci dereceydi.

Ancak, Gül-Haç örgütünün Masonlukla bağlantısı açıktı. Dokuz dereceden oluşan ve yalnızca Üstat Masonlara açık olan bir Loca kuruldu. Aday, Gül Haç örgütünün felsefesi üzerinde belli ölçülerde uzmanlaştıktan sonra diğer derecelere geçebiliyordu. Locaların merkezi Berlin'deydi. 1865'te Middlesex'te eğitimli Masonlarca kurulan *Societas Rosicruciana in Anglia*[14] oldukça dolaylı bir biçimde bu kaynak üzerine kurulmuştur. Kurulan bu yeni locanın daha sonra kent ve kasabalarda, İskoçya ve Amerika'da kolları oldu. Ardılı olduklarına inandıkları kişiler: 1- Gül-Haçlı olan Venedikli Büyükelçinin ardılı olan kardeşlerce üye yapılan İngiliz Farmasonluğu Başsekreteri 1810-1857 F. M. White ve 2-Avusturya'da Kont Apponyi tarafından üyeliğe kabul edilen, kurucu üyelerden biri Kenneth R. H. Mackenzie. Törenlerini, Farmasonluk Binası, Londra'da bulunduğu söylenilen bazı kadim el yazmalarına dayandırdılar. Dereceleri, (ilk locayı oluşturan) *I Zelator, II Theoricus, III Practicus, IV Philosophus,* sonra (ikinci locayı oluşturan), *V Adeptus Junior, VI Adeptus Senior, VII Adeptus Exeptus,* son olarak (üçüncü locayı oluşturan) *VIII Magister Templi* ve *IX Magnus*'du.

1887 ya da 1888'de başka Gül-Haçlı elyazmaları bulundu ve bunlar *Societas Rosicruciana* (Soc. Ros.) üyelerinin, Nüremburg'da (Almanya) Gül-Haçlı bir uzman olduğu savunulan Anna Sprengel'le iletişim kurmalarını sağladı. Üyelere ayrıntılı bir majik sistem gösterdi ve merkezi Keighley (Yorkshire, İngiltere) bulunan, Hermetik Altın Şafak [Golden Dawn] Örgütü'nü kurmalarını sağladı. Bu *Soc. Ros.*'den şu bakımlardan farklılık gösterdi: 1- Erkeklerin yanısıra kadınlar da eşit koşullarda üye olabildi; 2- Açıkça majiyle ilgilendiğini belirtti; 3- Locanın başkanlarının gizli tutulması ve majik bir güç akımını yoldan çıkan üyelere yöneltme o kişilere felç gelmesini sağlama ve hatta öldürme becerisi gibi olağanüstü güçlere sahip olması gerekiyordu. Dereceler uygulamada *Soc. Ros.*'kilerle aynıydı. V'e Alt Adeptus, VI'ya *Üst Adeptus* denirdi ve tümünün üzerinde olan ek bir derece, *X Ipsissimus vardı.* Altın Şafak'ta İrlandalı şair ve Nobel ödüllü W. B. Yeats (1865-1939) gibi bazı tanınmış kişiler vardı. İkinci Dünya Savaşı'na dek etkindi.

Öteki Örgütler

Zamanının tanınmış okült yazarlarından, Lincoln'ın arkadaşı olduğu söylenen[15] Dr. P. B. Randolph (1825-1875), çok yer gezmiştir ve Suriye kökenli gizli Ansar Örgütü'ne kabul edildiğini ileri sürmüştür. Londra'da *Societas Rosicruciana*'nın üyesi oldu ve görünüşe göre, çok sayıda ünlü okültist tanımıştır. Kısa süre sonra Amerika'ya döndü ve bir tür Gül-Haçlı Kardeşlik Örgütü kurdu. Çok tepki toplayan, cinsel majî üzerine *"Eulis"* adında bir kitap yazdı. İntihar ettiği söylenir, ancak başka bir kaynağa göre öldürülmüştür. Randolph'ın ardılı E. H. Brown ve onun da ardılı, Bağımsızlık Bildirisi'ni imzalayan George Clymer'm torunu R. Swinburne Clymer oldu. R. S. Clymer, Isis

ve Osiris'in Oğulları, Kutsal Kâse Koleji ve Aydınlanma Kilisesinin başındaydı. Doğada tüm dünyayı başkalaştırabilecek bir güç olduğunu savundu. Bu güç kadim insanlarca bilinirdi ve günümüzün gizli okullarınca öğrenilmiştir. Yeni Yönetim[16] kurmak isteyen gizli bir Dokuzlar Konseyi'yle iletişim içinde olduğunu ileri sürdü.

1888'de Fransa'da çok farklı bir örgüt kuruldu. Kara maji yazarı Marquis Stanislas de Guaita (ö. 1897) Paris'te Gül-Haç Kabala Örgütü'nü kurdu. Bu, Lisans, Yüksek Lisans ve Kabala doktorluğu veren bir okült üniversiteydi. Kurucunun ölümü üzerine C. Barlet başına geçti ve ardından Papus olarak daha çok tanınan yüksek lisanslı G. Encausse başa geçti. Papus, Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru sıhhiyeci olarak görev yaparken öldü ve daha sonra kuruma ilişkin başka bir şey duyulmadı. Sar Peladan (ö. 1918) bu kurumun bir üyesiydi ancak 1890'da ayrıldı ve Katolik Gül-Haç Örgütü'nü kurdu. Katolik yetkilileri Kutsal Kâse ve Gül Haç da olmak üzere Kadim Gizemlerin öneminin onaylanmaya zorladığı bir dergi yayımladı.

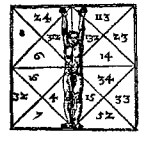
Antropozofi Derneği'nin kurucusu Dr. Rudolph Steiner'ın (1861-1925) izleyicileri, kendisinin bir Gül-Haçlı olduğunu ileri sürdü ve Teozofi Derneği'nden ayrılmadan önce hareketle ilgilendiği kesindir. Steiner'la ortak olduğu söylenen Max Heindel (1865-1919) Amerika'da Gül-Haç Derneği'ni kurdu. Kitabı *"The Rosicrucian Cosmo-Conception"* (Gül-Haçlı Kozmos Kavramı) evrenin ve insanın evrimini ve onlarla ilişkili okült güçleri ele alır. Heindel gizemli kişilerle görüştüğünü ileri sürer.

1912'de, Bayan Besant, Bayan Russak ve Dr. Wedgwood, Teozofi Derneği'yle bağlantılı olarak Gül-Haç Tapınağı Örgütü'nü kurdu.

1915'te New York'ta Dr. Spencer Lewis tarafından çok tanınan Kadim ve Mistik Gül-Haç Tarikatı (A.M.O.R.C.) kuruldu. Örgüt başlıca Fransa ve Mısır'da bağlantıları olduğunu ileri sürer ve önceden sözünü ettiğimiz kadim bir geçmişi olduğunu belirtir. A.M.O.R.C.'un geniş çaplı reklamı yapıldı ve örgüt, yinelenen ders ve yazışmalar sayesinde çok başarılı oldu.

NOTLAR

1 J. H. Mosheim'ın: *"Ecclesiastical History"* (Din Tarihi), II. Cilt, Londra, 1870 çevirisinin bir dipnotudur. Bu görüş, Fludd karşıtı Gassendi'nindir.
2 W. B: Crow: *"Mysteries, Mysteries of the Ancients"* (Gizemler, Kadim İnsanların Gizemleri), 9, Londra 1943.
3 A. E. Waite: *"The Brotherhood of the Rosy Cross"* (Gül-Haç Örgütü), Londra 1924.
4 A. E. Waite: alıntı. Gül-Haçlı felsefesi öğrencileri Örgütün kökenlerini bulmak için oldukça geçmişe gittiklerini bilir. Burada Avrupa'da açıkça ortaya çıkmalarından söz ediyoruz.
5 Waite tüm bunların simgesel olduğuna işaret eder. Ancak şakayla karışık, tüm bunları ciddiye alan birinin "yapay şarkılar" fonografik kayıtlar olarak düşünebilir. Sönmeyen lambaların gerçek buluş olup olmadığı ciddi biçimde tartışıldı. Elektrikli lamba olabilirdi. Elektrikli pile benzeyen bir şey Babil kalıntıları arasında bulunmuştur. Eskilerin sönmeyen lambaları birkaç yazarca tartışılmıştır.
6 Fama'da bu sayıdan belirgin bir biçimde söz edilir, ancak *Confessio*'da nedenler numaralandırılmamıştır, ancak metinden çıkartılmalıdır, bkz. Waite: a.g.e.
7 Waite, Andrae'ye ilişkin karışık kanıtları tartışır: alıntı.
9 A. E. Waite: a.g.e. Chaucer'ın *"Canterbury Masalları"*dan (Canterbury Tales) yaklaşık 1400, Carlyle'nin *"Sartor Resartus"*una kadar, 1833-34 "İngiliz Edebiyatında tüm önemli eserleri" Bacon'ın yazdığını aktarır, hatta son adlandırılan yazarınkileri bile!
10 a.g.e.
11 Moravyalı Protestanlar.
12 Wittemans aktarır: *"A New and Authentic History of Rosicrucians"* (Gül-Haçlıların Yeni ve Güvenilir Tarihi), Londra ve Chicago, 1938.
13 Yine de Masonlar tarafından oldukça saygı gösterilir, özellikle Kutsal Kraliyet Kemeri (çoğunlukla üçüncü dereceye eklenmiş olarak nitelendirilir) ve Gül-Haç.
14 Çoğunlukla *Soc. Ros.* olarak kısaltılır.
15 Yazarı bilinmeyen *"The Trail of the Serpent"* ta (Yılanın İzi), Londra 1936.
16 *"The Trail"* (İz), a.g.e. Ayrıca Clymer'ın birçok kitabı ve broşürü.

26
Avrupa'da Cadılık

Cadılığın Kökeni

Açıkçası, cadılık hep vardı ve çoğunlukla sert biçimde cezalandırılırdı. Afrika'da[1] milyonlarca ve Hindistan'da 19. yüzyılda[2] bile, çok sayıda insan cadılık nedeniyle yok edildi. Avrupa'da Hıristiyan yetkililerin döneminde 13. yüzyıla dek fazla zulüm yapılmadı. Katoliklere oranla Protestanların daha sert cezalar verdikleri yaygın kanıdır.

Çoğunlukla, Hıristiyanlık dönemlerde Katolik inancının bastırdığı dinsel eğilimlerin cadılıkla ortaya çıktığı görüşü ileri sürülür. Başka bir deyişle, yeni inançla bastırılan, ancak gizli bir hareketmiş gibi, yine de varolan paganizmin ortaya çıkmasıdır. Bu görüşe karşı şunlar belirtilmelidir: 1- Katolik Kilisesi eski dünyanın iyi yönlerine karşı değildi; örneğin Platon ve Aristoteles'i nasıl benimsediğini, Druid ve Flamenlerin nasıl Hıristiyan rahipler olduklarını, Papanın nasıl Pontifex Maximus olduğuna dikkat edin; 2- Katolik Kilisesi yararlı dinsel eğilimleri bastırmaz, ancak onları hem bireye, hem de kişinin yaşadığı topluma yararlı olması yolunda yönlendirmeye çalışır. Dolayısıyla, cadılıktaki bastırılmış dinsel eğilimler pagan değil, psikopatolojiktir.

Cadılıkta kadim bir verimlilik kültünün izlerini aramak anlamsız olur. Dünyanın meyvelerini kutsayan hâlâ kilisedir. Cadılar ise tersine, bebekleri öldürür, evli çiftleri verimsiz kılan, sığırlarda hastalığa neden olan ve ekinleri kavuran hastalıklar çıkarırlar.

Bugün çoğu kişi cadılığa inanmaz. Ancak, hipnoz ve telkinin etkilerini kabul ederler. Bunların etkileri, üzerinde hiç araştırma yapmamış kişilerin sandığından daha güçlü etkileri olabilir. Ölümcül olabilirler. Çünkü bunlar, tümüyle habersiz olduğumuz, ancak çok önemli olduğu psikologlar tarafından gösterilen zihnin bir bölümü olan Bilinçaltını etkiler.

Cadılığın kökeni belirli bir dinle bağlantılı değildir, ancak tüm dinlerde cadılar olmuştur. Cadılık, dine, doğaya ve Tanrı'ya karşı tümüyle başkaldırmaktır. Bunun üzerinde tartışmak gereksizdir. Tüm zamanlarda ve yerlerde bunun böyle olduğu belirtilir.

Kutsal Kitap Referansları

Kutsal Kitap'ta [Bible] cadılığa ilişkin birçok uyarı vardır. *Çıkış* 22/18'de, cadılığa ölüm cezası verildiğinden söz edilir. Burada, o zamanlar bile erkek büyücülerden çok tanınan kadın büyücülerden söz eder. Konuya, Levililer 19/26, 31 ve 20/6, 27'de yeniden değinilir. Bu son iki pasajda, büyücülerle birlikte onlara danışanların yok olacağına söz verilmiştir. Tesniye 18/10'da büyücüler [sorcerers] ve sihirbazlar [wizards] toplum dışı bırakılır. Mika 5/11, 12 ve Malaki 3/5 benzer pasajlardır. Saul'un nasıl Endor cadısına danıştığı iyi bilinir (I. Krallar = I. Samuel[3] 28/7-25). Manases de büyücülere danışmıştır (II. Krallar 21/6).

İncil'de, şeytanın İsa'yı baştan çıkarmasına, Havarilerin Simon Magus'la yaptıkları yarışmaya ve bir kızdan şeytanın çıkarılmasına önceden değindik. Resullerin İşleri, 19/19'da büyü kitaplarının yakılması vardır. Galatlar 5/20'de ve Vahiy 21/8 ve 22/15'te cadılık yasaklanmıştır.

Cadılara gerçek anlamda ölüm cezası verilmesi, aralarında Luther, Calvin ve Wesley'nin olduğu birçok teolog tarafından desteklenmiştir.

Endor Cadısı, Saul için Samuel'i "çağırıyor."
(Joseph Glanvil, "Sadicismus Triumphatus", 1681)

Diana (Artemis) Kültü

Onuncu yüzyılda Regino pagan-tanrıça Diana'yla geceleri toplantı yapan kötü amaçlı kadınlardan söz eder.[4] Cadılar niçin Apollon'un ikiz kızkardeşi olduğu söylenen bu erdem, avcılık ve güzel ay tanrıçasıyla ilişkilendirilir? Görünüşe göre özünde başka bir yapı daha vardı. Öylesine erdemliydi ki, ona âşık olan birçok kişinin başına kötülükler gelirdi. Ancak, Pan ve Orion'la ilişkiye girdiği dedikoduları nedeniyle, yakışıklı çoban Endymion'la birlikte olmaktan hoşlandığı ilkelerini unuttu. Aslında Ay tanrıçasının karanlık bir yönü, hatta üç yönü vardı; bu nedenle de ona *triformis* (Üçlü-biçim) denirdi ve bazen kö-

Cadılar, sabbath öncesinde "uçma merhemi"ni hazırlıyorlar.
(Hans Baldung Grien, 1514)

pek, at ve domuz başlı olarak resmedilirdi. Luna ya da gökteki Ay'dı, yeryüzünde Diana ve cehennemde Hekate'ydi. Hekate olarak efsunlar gerçekleştirirdi ve aynı zamanda, kavşaklarda görüldüğü için *Trivia* da denilmiştir. Bazı majik etkinlikleri gerçekleştirmek için, söylenilene göre, bazen, kavşaklara gidilmesi gerekir. Anlaşılan o ki, cadılar Hekate'den cadılık tanrıçasından yardımı ister ve Shakespeare'in *Macbeth*'inde cadılarla ilişki içinde olduğu görülür. Dokuzuncu yüzyılda Kilise Genel Konseyi'nin bildirisinde Diana'nın çağırılmasından, ki burada aslında Hekate demek istenir, söz edilir. Bu aynı zamanda, daha sonra *Witches' Sabbaths* (Cadı Toplantıları) ya da kısaca *Sabbat*'lar olarak adlandırılan toplantılara katılmak için kadınların bazı hayvanların üzerine binerek uzun yol yaptıklarını itiraf etmeleri ve inandıkları anlamına de gelir. Böylelikle cadılar, Ay'a tapınmayı küçük düşüren ve otlar, maji ve efsun kullanımında yetenekli Selanikli büyücülerden söz edilen Yunan klasiklerinde kınanan bir Ay kültünü sürdürdü.

Ancak tuhaf bir şeyden daha söz edilir. 1310'da Traves'te bir Kilise Konseyi Diana ya da Herodiana'yla birlikte uçtuğunu sanan kadınları kınar. Daha sonra, Herodias'la uçmaktan söz edilir. Herodias'tan İncil'de de (Matta 14, Markos 6 ve Luka 3) söz edilir. Önce amcası Philip'le evlendi, ancak amcasının kardeşi Herod Antipas için onu terk etti. Vaftizci Yahya bunun uygunsuz olduğunu söyledi. Herodias'ın kızı Herod'un önünde dans ettiğinde, bu öylesine hoşuna gitti ki isteyeceği herhangi bir şeyi gerçekleştireceğine yemin etti. Annesi tarafından yönlendirilen kız, Vaftizci Yahya'nın başının bir tabağa konulmasını istedi. Bu Herod'un hoşuna gitmedi, ancak yemin ettiği için Yahya'nın öldürülmesini sağladı. Herodiana'nın Herodias'ın kızı olduğu ileri sürülür.*

Tüm bunlar; a- cadıların dans etmeye düşkün olduklarını, b- Herodiana gibi kötü bir amaç uğruna dans ettikleri anlamına gelir. Herodiana'nın adının içinde Diana olması birbirleriyle ilişkili olduğunu gösterir.

Şeytanla Anlaşma Yapmak

Bu tür anlaşmaların kanıtı İşaya 28/15'tir. Latince çevirisi şöyledir: "Mademki siz dediniz: Ölümle ahit kestik ve ölüler diyarı ile uyuştuk." Origen ve Augustine bu anlaşmalardan söz eder ve skolastik filozoflar söylenen ve uygulanan anlaşmaların arasındaki farkı verir. Söylenen anlaşma iblisi çağırmaktan oluşur; uygulanan anlaşma ise, ondan yardım beklemektir. Burada iblis, kötü ruh anlamındadır ve bunlardan sayıca çok vardı.

Cadı kültünün zirvede olduğu dönemde, siyahlar giymiş biri, aralarına katılmak isteyen kişiye konuk olur. o kişi şeytan, daha doğrusu şeytanın vekilidir. Bazen kurbanın yazılı bir anlaşmaya imza atmasını sağlar ve imza mutlaka imza atan kişinin kanıyla atılırdı. Bazen belgenin tümü kana boyanırdı.[5]

* Bu öykü, Salome'nin öyküsüdür. (Ed.n.)

Kurban yazı yazmayı bilmiyorsa, imza yerine geçen simge çemberdi, çünkü olağan haç yasaktı. Anlaşma bazen kavşaklarda yapılmalıydı. Anlaşmaya göre, şeytan kişiye istediği her şeyi verecek örneğin bilgi, varlık, başarı, zevk ve düşmanlardan intikam, kurban bunların karşılığında ise Katoliklikten vazgeçecek, Vaftizini reddedecek, Sonsuz Kurtuluş isteğini terk edecek ve öldüğünde ruhunu cehenneme teslim edecekti. Anlaşma yedi ile dokuz yıl için geçerliydi. Bazen bu süre dolduğunda kurban ölür, bazen de anlaşma yenilenirdi.

Teologların görüşüne göre, şeytan ya da herhangi bir iblisle anlaşma yapmak yasal olarak bağlayıcı değildi. Bazen anlaşma reddedilir ve kiliseyle barışılırdı. Hatta azizlerden ikisi önceden büyücülük yapmıştır. Antakyalı Aziz Cyrian (4. yüzyıl) kötü ruhlar aracılığıyla bir kızı baştan çıkarmaya çalıştı. Ancak kız onu dine döndürdü ve ikisi de bu inanç yüzünden çok acı çekti. Kilikya'lı Aziz Theophilus (6. yüzyıl) şeytanla kendi kanıyla anlaşma imzaladı. Çok saygın bir kilise haznedarıydı ve piskoposluk önerildi, ancak reddetti. Piskoposluğa başka biri atandı ve yeni rejim sırasında Theophilus'a bazı suçlamalarda bulunuldu. Asılsız suçlamalara öfkelenen Theophilus, bir büyücüye gitti ve şeytanla görüşüp bir anlaşma imzaladı. Bu suçlamaların asılsız olduğu ortaya çıktı ve Theophilus eski görevine yeniden getirildi. Tövbe edip oruç tutarak uzun süre dua edip yakardıktan sonra, Meryem Ana, Theophilus'a göründü ve günahkârın adına, İsa'ya yalvaracağına söz verdi. Sonunda bağışlandı ve anlaşma mucizevî bir biçimde pişman olan piskoposa geri verildi, o da anlaşmayı yaktı. Theophilus, daha sonra, yıllar boyu kutsal bir yaşam sürdü. Şeytanla anlaşma yapan bir başka din adamı da bir Dominikan olan Santarem'li Gil'di.

Faust Efsanesi

Öykü kadim Yahudi efsanelerine dayanır.[6] İlk kez 1587'de Spiess tarafından yayımlandı. Kısa süre sonra, 1589'da C. Marlowe tarafından bir oyuna dönüştürüldü: *"The Tragical History of Dr. Faustus"* (Dr. Faustus'un Trajik Tarihi). En çok bilinen versiyonu, iki bölümden oluşan, öyküyü anlatan yalnızca ilk bölümü ve okült felsefesinin derinliklerine inen ikinci bölümden oluşan Goethe'nin *"Faust"*uydu. Aynı konulu birkaç oyun daha yazıldı, ancak operalar daha çok bilinir. Örneğin Spohr: *Faust* (1816); Berlioz: *Damnation de Faust* (1846); Gounod: *Faust e Margoerito* (1859); Boito: *Mefistophele* (1868) ve Zollner: *Faust* (1887). Wagner bir *Faust* uvertürü, Liszt de bir *Faust* senfonisi bestelemiştir.

Knittlingen, Württemberg'de yaklaşık 1480-1538 yılları arasında Dr. Johann Faust ya da Faustus adında gerçek bir kişi yaşadığına, ve bu kişinin simyacı, astrolog ve majisyen olduğuna inanılır.

Özgün efsanede, Faust önce düşkırıklığına uğramış yaşlı bir adam olarak görülür. Majik sanatıyla şeytanı çağırır, kendisine verilecek olan bilgi ve sınır-

Christopher Marlowe'un, "Dr. Faustus'un Yaşamının ve Ölümünün Trajik Tarihi" adlı kitabının kapağı. (1631)

sız zevk içerisinde yirmidört yıl daha yaşamasına izin verilen bir anlaşma imzalamayı kabul eder. Birçok macera yaşar, ancak süresinin dolması üzerine cehenneme gönderilir.

Goethe'nin *Faust*'unun ilk bölümünde Faust başta yüksek kemerli Gotik bir odada derin derin düşünerek intihar etmeyi tasarlarken görülür. Paskalya ilahisi okuyan bir grup tarafından kurtarılır. Yardımcısı Wagner'le yürüyüşe çıkarlar ve Faust'u eve kadar izleyen bir fino köpeği görürler. Faust büyü yapar ve köpek Mephistopheles adında bir şeytana dönüşür. Şeytan ikinci kez konuk olduğunda bir anlaşma hazırlanır ve Faust'un kanıyla imza atılır. Mephistopheles, kanın eşsiz özellikleri olduğunu açıklar. Ardından birlikte Leipzig'de bir meyhanenin mahzenine inerler ve Mephistopheles maji yoluyla içki yapar, ancak kavga çıkar. Ardından, maymunlarca korunan büyük bir kazanın bulunduğu bir cadının mutfağına giderler. Cadı gelir ve olağanüstü törenler sonrasında Faust'a majik karışımdan içirir. Faust, kısa süre sonra, Mephistopheles'in yaptığı mücevherlerle baştan çıkaracağı, Margaret adında çok güzel bir kızla tanışır. Yeni doğan çocuklarını öldürür ve hapse gönderilir. Bu arada Faust ve şeytan Harz dağlarında gerçekleşen cadıların Walpurgis Geceleri kutlamalarına katılır ve Oberon ile Titania'nın Altın Düğünü gerçekleşir. Sonunda, Faust ve Mephistopheles, Margaret'i hapishaneden kurtarmaya çalışır, ancak delirmiştir ve kurtarılmayı reddeder.

İkinci bölüm, Faust'un Analar'a yolculuğunu, Troyalı Helen'in Büyücülüğünü, Homunculus'un Yaratılışını, Klasik Walpurgis Gecelerini ve Faust ile Margaret'in gerçek kurtuluşunu içerir.

Cadılığa Karşı Yasalar

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde cadılar ve diğer dindışı düşüncelere karşı hazırlanan yasaları birbirinden ayırmak zordur. 314'te Ancyra Konseyi büyücülüğe ilişkin, eczacılığın bir kolu olarak söz eder ve büyücülüğü yasaklar, ancak cezası birkaç yıldır. 373'te Birleşik İmparatorlar Valentinian ve Valens'in döneminde, zina, vatan hainliği ve büyü yoluyla zehirlemekle suçlanan Gnos-

tiklere ağır işkenceler uygulandı. Büyünün kurbanı öldüyse, Anglo Sakson yasaları yedi yıl boyunca ekmek ve suya tövbe etmeyi gerektiriyordu. Canute, cadıları sürgüne gönderiyor, aynı suçu yeniden işleyene ölüm cezası veriyordu. 506'da Agde Konseyi (Lower Languedoc) vampirlerin, zehirleyicilerin ve cadıların aforoz edilmesini emretti. 541'deki ilk Orleans Konseyi falcılığı yasakladı. 589'da Narbonne Konseyi büyücülerin aforoz edilmesini yoğunlaştırdı ve *incubi* ya da *succubi*'lerin görülmesine neden olan kişilerin halkın önünde kırbaçlanmasını emretti. Bazı konseyler, şeytana tapınmayla ilişkilendirilen halk âdetlerini suç saydı. 681'de Toledo Konseyi taşlara saygı duyanlara ve ilkbaharı kutlamak için meşale yakanları kınar. İngiltere'de 7. yüzyılda kilise, şeytana adakta bulunmayı ve geyik ya da boğa kılığına girilmesini suç saydı. Ayrıca, efsun, aşk iksirleri, zehir kullananların tövbe etmeleri gerektiğini belirtti ve büyüleyici yerlerde (ağaç kümeleri, bazı taşlar, sınırların birleştiği yerler vs.) yemin etmeyi yasakladı.

Papa VIII. Boniface (y. 1294-1303) büyücülükle, dindışı bir olgu varsa –örneğin kara maji– Engizisyon'un ilgilenmesi gerektiğini bildirdi. Papa VVII. John (y. 1316-1334) önce zehirlendi, ardından büyü yapıldı; Papalık sarayında bile büyücüler vardı ve onlardan üçü (aralarında bir piskopos da olan) yeğeninin majik ölümü (balmumundan nesneler, örümcek ve kurbağa külleri ve domuz safrası vs. kullandılar) nedeniyle diri diri yakıldı. Aynı Papa Engizisyona her türlü büyücülük ve falcılığı yargılama yetkisi verdi. Ancak on yıl sonra bu yetkiyi geri aldı. 1374'te Papa XI. Gregory (1370-1378'de görevdeydi) Engizisyona tüm büyücü ve okült uygulayıcılarını yargılama yetkisini yeniden verdi. 1484'te Papa VIII. Innocentus (1484-1492'de görevdeydi) özellikle büyücülüğe karşı bir bildiri yayımladı.

İngiltere'de 1541, 1562 ve 1601 yasaları cadılara yönelik olarak çıkarıldı. Bu yasalar cadılığı ağır bir suç olarak kabul etti ve din adamlarına da ayrıcalık yapılmayacaktı. Bu yasalara dayanan son duruşma 1712'de gerçekleştirildi. Yasalar sonradan işlemez oldu ve bir kişinin yasaları yeniden canlandırma girişiminde bulunmasıyla, 1736'da yürürlükten çıkarıldılar. İngiltere'de birkaç cadı yakıldı. Zaten çoğunlukla yakılırlardı. Ancak Avrupa'da, özellikle Engizisyon'da yargılananların yakılması yaygındı.

Bazı Ünlü Cadı Duruşmaları

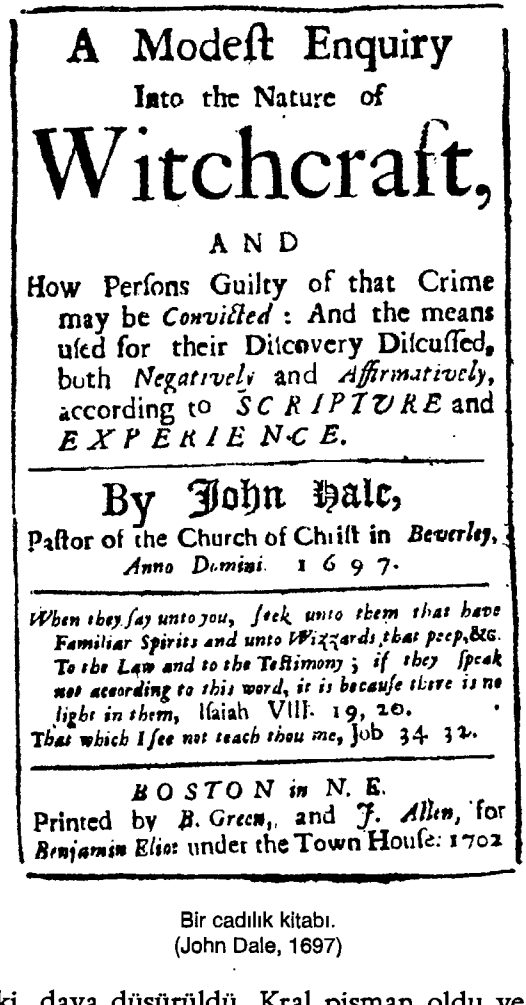
Frenklerin Merovingan kralı I. Chilperic'in (561-584), ilk karısı Galeswintha'yı öldürdüğünden kuşkulanılan, Fredegunda adında bir metresi vardı. Chilperic'in metresinden olan oğlu Clovis, annesinin büyücü olduğu sanılan Klodswinthe adında bir kıza âşık oldu. Fredegund, Klodswithe'yi hapse attırdı. Kız öldü, annesi de idam edildi. Daha sonra, Clovis mahkum oldu ve bıçakla yaralanarak öldürüldü, ancak intihar ettiği bildirildi. Ardından Fredegund, Chilperic'i öldürdü. Fredegund kara maji yapıyordu ve bir kez Verdun piskoposu

tarafından kötü bir ruhun etkisinde olmakla suçlanan bir kadını kurtardı.

Cüce Pepin (751-768'de görevdeydi) ve ardılı Charlemagne (768-814'de görevdeydi) döneminde gökten düştüğü öne sürülen ya da vizyon gördüğünü söyleyen birçok kişi işkence gördü.

İngiltere'deki ilk cadı duruşmaları Kral John (1199-1216'da görevdeydi) dönemindeydi. Gideon adında biri, kızdırılmış demirle işkence gördü, ancak masum olduğunu kanıtladı. İrlanda'da aynı dönemde, Hubert de Burgh kralın beğenisini kazanma büyüleri yapmakla suçlandı.

Fransa'da V. Louis (1314-1316'de görevdeydi) döneminde birçok kişi kralı, erkek kardeşini ve bazı lordlara zarar vermek için büyü yapmakla suçlandı. Bir cadı yakıldı ve büyücülük yapmaktan mahkum edilen kocası intihar etti. Son olarak, kralın bakanlarından biri, Enguerrand de Marigny asıldı. Bu öylesine protesto edildi ki, dava düşürüldü. Kral pişman oldu ve kurbanın ailesine tazminat ödedi.

A Modeſt Enquiry
Into the Nature of
Witchcraft,
AND
How Perſons Guilty of that Crime may be *Convicted*: And the means uſed for their Diſcovery Diſcuſſed, both *Negatively* and *Affirmatively*, according to *SCRIPTURE* and *EXPERIENCE*.
By John Hale,
Paſtor of the Church of Chriſt in *Beverley*.
Anno Domini 1697.
When they ſay unto you, ſeek unto them that have Familiar Spirits and unto Wizzards that peep, &c. To the Law and to the Teſtimony; if they ſpeak not according to this word, it is becauſe there is no light in them, Iſaiah VIII. 19, 20.
That which I ſee not teach thou me, Job 34. 32.
BOSTON in N. E.
Printed by *B. Green*, and *J. Allen*, for *Benjamin Elio*: under the Town Houſe: 1702

Bir cadılık kitabı.
(John Dale, 1697)

1324'te Coventry'nin bazı vatandaşları Kral II. Edward (1307-1327'de görevdeydi) ve sevdiklerini, balmumundan heykellerine hançer saplayarak öldürmeye çalışmakla suçlandılar. Birkaç celse sonrasında duruşmaya son verildi.

Aynı yıl Kilkenny'de, (İrlanda) Leydi Alice Kyteler büyük bir kargaşaya neden olur. Dört erkekle evlenmişti. İlk üçü gizemli biçimde öldü ve dördüncü kocası, Sir John le Poer, eşinin tozları ve yağları nedeniyle korkunç bir hastalığa yakalanmıştı. Hizmetkârlarından birinin kara maji uyarısı üzerine, eşinin bazı kutularının anahtarlarını ele geçirdi ve kutuları açmasıyla dehşet içinde horoz bağırsakları, kurtlar, otlar, tırnak parçaları, beyinler, ölü bebeklerin vücutlarından alınan yağ ve giysilerle karşılaştı. Ayrıca, başı kesilen bir hırsızın kafatası vardı ve tüm sayılan maddelerin kafatasının içinde kaynatıldıkları or-

tadaydı. Sir John tüm bunları, zaman kaybetmeden araştırma yaptıran ve kadının dini reddeden, iblislerin hoşgörüsünü kazanmak için çabalayan, kendi eşlerini lanetleyen, insanları yaralayan ve öldüren bir gruba karıştığını gösteren kanıtlar toplayan Ossory piskoposuna bildirdi. Leydi Alice'in "cehennemin yoksul sınıfından" olan, Robert Artisson (*filius Artis*) adında bir iblisle günahkâr bir ilişkisi olduğu söylendi.[8] Dahası, şeytanın adının yazılı olduğu, Aşai Rabbani ayininde kutsandığına inanılan bir ekmeğe sahip olduğu görüldü.

Ne yazık ki, piskopos ülkeye yeni gelmişti ve Leydi Alice'in birkaç akraba ve arkadaşları o bölgede üst görevdeydi. Elbette, piskoposa bazı asılsız suçlamalarda bulunulmaya çalışıldı, ancak aklandı. Piskopos, Papa XXII. John'ın koruması altındaydı ve bu papanın büyücülükten ne denli rahatsız olduğundan söz etmiştik. Leydi Alice'e karşı, uzayıp giden dava açma girişimi sırasında Leydi Alice, İngiltere'ye kaçtı ve sonunda Avrupa'da sığınacak bir yer buldu. Yapılan iğrençlikleri itiraf eden bir hizmetçisi canlı canlı yakıldı ve bir ya da iki hizmetçisi daha aynı kaderi paylaştı, ancak suçluların büyük bir çoğunluğuna kefaret cezası verildi. Piskopos, ülkeden ayrılmak zorunda kaldı ve 1360'da geç bir yaşta öldüğü İtalya'ya döndü.[9]

Vizyon gören ve Fransızlar'ın İngilizler'e karşı zafer kazanmasını sağlayan Azize Jeanne D'Ark (1412-1431), sonunda bir süre için İngilizlerin tutsağı oldu ve dindışı görüşler ve büyücülükle yargılandı, bu nedenle canlı canlı yakıldı. 1455'te dava yeniden açıldı ve aklandı. 1909'ta kutsandı ve 1920'de azize ilan edildi.

Aynı dönemde, İngiltere kralı IV. Henry'nin eşi ve V. Henry'nin üvey annesi olan Navarreli Joan yaşadı. Fransız olduğu için, Fransa'yla savaşırken gözden düştü. 1418'de cadılıktan yargılandı ve hapsedildi, ancak 1422'de özgürlüğüne kavuştuktan sonra 1437'ye dek varlık içinde yaşadı.

Engizisyon

Kilise her zaman için, yanlış öğretileri yayanları hapse atma hakkı olduğunu ileri sürmüştür (bkz. *Resullerin İşleri* 13/8-11). İlk yüzyıllarda piskoposlar bu gücü, o günlerde ruhanî yetkililere tümüyle yardımcı olan halkın gücünü de arkasına alarak kullandı. Ancak, olaylar daha da karmaşık olmaya başladıkça ve dindışı görüşlerin türleri arttıkça, piskoposları bu yükten kurtarmak için, *Kutsal Görevin Kutsal Kilise Kurulu* ya da *Roma ve Evrensel Engizisyon Mahkemesi* kuruldu. Çoğunlukla piskoposlarla birlikte, halkın desteğini alarak hareket ederdi. İlk Engizisyon başkanı, büyük olasılıkla, 1215'te göreve getirilen Aziz Dominic'ti. Ancak, kurum 1542'de baştan aşağı yeniden düzenlendi. İspanya'da Engizisyon'un verdiği cezalara *auto-da-fé* (inanç eylemi) denildi; yakılacak olanlara, kurban adarmış gibi, bir tür kolsuz cüppe giydirilip, bir tür taç takıldı ve kurban adamaya benzer bir törenle yakılırdı.

Engizisyonda görevlilerin çözümlemek zorunda kaldıkları cadılıkla bağlantılı karmaşık sorunları anlatmak için, Henry Kramer ve James Sprenger, *"Malleus Maleficarum"* adında, 1484'te papalık bildirisiyle onaylanan bir kitap yazdı.

Engizisyon hâlâ var ve bugün Roma Mahkemesi'nin oniki kurulundan biridir.

Mavisakal

Herkesçe bilinen Mavisakal öyküsü, 1697'de C. Pettault'ın eserlerinde ortaya çıktı. Hakkında bilinen ayrıntıların çoğu oldukça doğru olan, Laval Markizi, Fransız Mareşal Gilles de Rais'in (ö. 1440) yaşam öyküsüne dayandığı sanılır. Babası oniki yaşındayken öldü ve oğluna, olağanüstü ölçülerde mülk ve kralın serveti kadar bir servet bıraktı. Azize Jan D'Ark'ın ateşli savunucularından biri olması nedeniyle, seçkin askerlik görevi sırasında mareşal oldu. Savaş meydanına çıkar ve düşlenebilecek en olağanüstü biçimde savaşırdı. Yolculuklarında ona ikiyüz atlı birlik eşlik ederdi; gösterişli av yolculukları, o bölgenin dilindeydi. Şatosu, eğlenmeye gelen herkese açıktı. Özel bir tiyatrosu ve büyük bir tiyatrocu grubu vardı. Hiçbir Kilise, kendine özgü küçük kilisesi kadar gösterişli değildi ve içindeki eşyaların çoğu altındandı. Başvaiz bir piskoposu, beraberinde birçok rahip vardı ve Mareşalin, her biri için piskoposluk tacı almaya çalıştığı söylenir. Cesur, yakışıklı, mavi-siyah sakallı ve o günün bilimini iyi bilirdi.

Bir süre, savurganlık sayılabilecek ölçülerde ve her türlü zevkin ardına düşerek yaşadıktan sonra, daha çok paraya gereksinimi olduğunu gördü ve bazı mülklerini sattı. Bu bir süre böyle sürdü, ancak varisleri buna karşı çıkmaya başladı, kral ve parlamentoyu, diğer mülklerin elden çıkmasını önlemeleri için ikna ettiler. Bu arada, bir süre için de Rais'in yanında kalacak olan bazı simyacılar buldu. Bir ara, onun için altın yapmaya çalışan, ancak başarılı olamayan yirmi simyacı vardı. Bir gün çalışanlarından biri, varlıklı olmanın daha hızlı bir yöntemi olduğu ipucunu verdi. Yavaş yavaş şeytanca yöntemler önerdi ve Gilles de Rais şeytandan yardım istemeye ikna oldu. Gilles ve usta gizlice, geceyarısı ıssız bir yere gittiler. Gilles, ustanın bir tür sara krizine tutulduğunu gördü, ancak başka bir şey olmadı. Usta, şeytanın leopar olarak geldiğini, ancak Gilles'in yeterince inanmadığı için onu göremediğini söyledi. Ayrıca, bazı otlara gereksinimleri olduğunu, bu otların yalnızca İspanya ve Afrika'da yetiştiklerini söyledi. Usta, bu otları bulup getirmek için yola koyuldu, ancak bir daha asla görünmedi.

Gilles de Rais, bu kez başka bir simyacı olan Prelati'ye şeytandan yardım isteme olasılığını danıştı. Prelati ona, kendi kanıyla bir anlaşma yazması ve küçük bir çocuğu kurban etmesini önerdi. Bunları yaptı ve Prelati'nin, Barron adında bir şeytanla iletişime geçmesi gerekiyordu. Birçok gecikme ve düşkırık-

lıkları sonrasında, Gilles de Rais hacca gideceğini açıkladı. O ara, genç bir kadınla yeni evlenmişti. Mézeray'e göre,[10] yedinci eşiydi. Gilles de Rais giderken, Leydi de Rais'e ne olursa olsun, düğmesine basıldığında açılan bir kapı düzeneği olan belirli bir kuleye girmeye çalışmamasını söyleyerek, şatonun anahtarlarını eşine bıraktı.[11] Şatonun lordu giderken, Leydi de Rais'in yanında kızkardeşi Anne vardı. Leydi de Rais bebek bekliyordu.

Elbette, lord gittikten sonra iki kadın gizemli kuleye girmenin bir yolunu aramaya başladı. Sonunda, düzeneği bulup çalıştırdılar ve kulede neler olduğunu araştırmaya başladılar. Dehşet içinde, kurban edilmiş olan sayısız bebek cesedi buldular. Daha da kötüsü, Leydi de Rais kan dolu bir tası devirdi ve giysisini lekeledi.

Bu arada Gilles de Rais gerçekte, evinden çıkmayı reddeden Prelati'yi ziyarete gitmişti. Prelati, De Rais'e daha da ileri gitmek istemediğini, çünkü şeytanın bu kez De Rais'in doğmamış çocuğunun kurban edilmesini istiyordu. Ancak tümüyle çıldırdığı belli olan De Rais, Prelati'nin kendisiyle gizemli kuleye gelmesi için ısrar etti. Böyle de yaptılar ve Leydi de Rais'in, sırrı öğrendiğini gizleyememesi üzerine, bu korkunç olayı gerçekleştirmek için hazırlıklara başlandı. Prelati araçlarını çıkardı ve bazılarına göre, Şeytan Ayini başlatmış oldu. Anlaşılan o ki, Leydi Anne kulenin tepesinden askerlere işaret gönderiyordu ve askerler bunu iki erkek kardeşine söyledi. De Rais'in yokluğunda iki kız kardeşinin nasıl olduğunu merak eden ve işaretler göndermesine şaşıran iki erkek kardeş, onları ziyaret etmeye karar verdi. Kardeşler, korkunç kurban töreninden hemen önce, silahlı muhafızlarıyla şatoya geldi. De Rais ve Prelati korkunç olayı erteleddiler ve konuklarını ağırlamaya indiler. Bu arada Gilles'in adamları bebeklerin kaçırıldığını duymuştu. İki kadın erkek kardeşlerine olayı anlattı ve muhafızları hemen çevrelerini sardı. De Rais, adamlarına saldırmalarını emretti, ancak korkunç dedikoduların yayılması nedeniyle etkili bir savunmada bulunulamadı. Nantes Piskoposu, Bretagne Lordlar Kamarası Başkanına haber gönderildi. De Rais ve Prelati hapse gönderildi ve sonunda Engizisyon piskoposu ve söz edilen piskoposla birlikte Eyalet Parlamento Başkanı tarafından yargılandı. Duruşmada en korkunç kanıt öne sürüldü. Neredeyse yüz çocuk, tecavüz edildikten sonra öldürülmüştü. Prelati diri diri yakıldı, Gilles de Rais boğuldu ve sonra cesedinin bir bölümü yakıldı. Ülkesine önceden hizmet etmiş olması nedeniyle gömülmek için bedeni ateşten çıkartıldı. Bir diğer yardımcısı da yakıldı.

Başka Büyücülük Duruşmaları

Arras Piskoposluk Bölgesi'nde (Fransa), 1453'ten 1460'a dek birçok cadı duruşması gerçekleşti. İşlenilen suça, ilk suçlanan kişi olan Robinet de Vaulse'nin adı verilerek *vauderie* dendi. Sanıklar şeytanca güçlerle anlaşmalar yapmak ve cadılar toplantısına katılmakla suçlanıyordu. Bazıları diri diri yakıldı

ve birçok kişi de hapsedildi, ancak 1491'de tepki almaya başlanınca, suçlamalar değiştirildi ve kurbanların ailelerine tazminat ödendi.

Kral IV. Edward'ın sevgilisi, güzel ve yetenekli Jane Shore (1445-1460) bir kez cadılıkla suçlanmıştı. Kralın ölümünden sonra o ve Lord Hastings, kralın oğulları, genç prenslerin kuleye hapsedilmesi amacını benimsedi. Jane Shore ve Lord Hastings cadılıkla suçlandı. Hastings'in başı kesildi. Jane Shore'a tövbe ettirildi ve Londra sokaklarında üzerinde yalnız beyaz bir giysiyle yürütülerek Londra Piskoposunun geçit törenine katılmak zorunda bırakıldı.

1515'te Cenevre Cumhuriyeti, Savoy'la hâlâ birleşikken, üç ay içinde en az 500 kişi cadılık suçlamasıyla yakıldı. Birçok kişi de 1524'te Como'da yakıldı. Bu dönemde Fransa'da çok sayıda kadın ve erkek cadı bulunduğu söylenir.

Tanınmış yazar, askerî hekim, simyacı ve okültizm üzerine konuşmalar yapan, İmparator tarafından şövalye ilan edilen H. Cornelius Agrippa von Nettesheim'ın (1486-1535) yaygın biçimde kara majisyen olduğu sanılıyordu ve görünüşe göre bu düşünceyi ortadan kaldırmak için çok şey yapmamıştır.

Agrippa von Nettesheim.
(J. Schlibe, "Das Kloster", 1846)

1530'da bilimlerin anlamsızlığı üzerine bir tez yayımladı, ancak 1531'de majiye inandığını belirten ünlü *"Occult Philosophy"* (Okült Felsefesi) adlı yapıtını yazdı. İki eser zıt kuramlar öne sürer, belki de eleştirmenleri şaşırtmak için. 1518 ya da 1519'da Metz'deyken, Agrippa büyücülükle suçlanan bir kadını savundu. Başka bir olayda, yaygın olarak anlatılan bir öyküye göre, Agrippa dairesinden çıktı ve o yokken genç bir öğrenci odasına girmeyi başardı ve kitaplarından bazı büyüleri okumaya başladı. Bunlardan biri bir iblisin belirmesine neden oldu. İblis niçin çağrıldığını bildiğini ileri sürdü. Korkudan donakalan öğrenci durumla başa çıkamadı ve iblislerce bo-

ğuldu. Agrippa döndüğünde cesedi görünce dehşete kapıldı. Cinayetle suçlanmaktan korktuğu için iblisi çağırdı ve bir süreliğine öğrenciyi yaşama döndürmesi için onu zorladı. Bu gerçekleştirildi ve Agrippa öğrenciyi pazaryerine yürüyüşe çıkardı. Yürüyüş sırasında genç adam ansızın hastalandı ve öldü. Ancak bu olaydan kısa süre sonra, Agrippa, akıllıca bir kararla, bölgeden uzaklaşmaya karar verdi.

Agrippa'nın bir başka öğrencisi, Agrippa eşinden ayrıldıktan sonra bir süre yanında kalan ve büyücülük üzerine üretken bir yazar olan Wierus'tu. Agrippa'ya arkadaşlık ettiği sanılan büyük siyah bir köpeğin hep onunla yattığını söyler. Agrippa öldükten sonra Wierus'in kara majiyi bıraktığı ve köpeği gönderdiği söylenir. Köpek doğrudan doğruya dışarı çıkar ve bir nehirde boğulur.

Onaltmcı yüzyılda büyücülüğe ilişkin büyük bir bilgisizlik vardı. Levi, bir kadının vücudu biçimsiz olduğu için, bir adamın gece tavşan biçimine girerek geceleri dolaştığı için ve bir başkasının kurda dönüştüğü için yakıldığı örneklerini verir.[12] 1580 ile 1595 arasmda Lorraine'de dokuzyüz cadının yakıldığı söylenir.

1610'nın sonlarmda iki kadın, Magdelaine de la Palud ve Louise Capud, Provence'de hactayken titreme krizlerine kapıldı. Magdelaine bağırdı, kıvrandı dövülmesi ve ayaklar altında ezilmesi için yalvardı.[13] Gaufidi adında bir rahip tarafmdan şeytanla nişanlandırıldığını ileri sürdü. Başka bir söylentiye göre, Gaufidi onu cadılar toplantısına götürmüştü. Rahip aranmaya başlandı ve ertesi yıl olmadan bulunup diri diri yakıldı.

Aynı zamanlarda H. Bouget (ö. 1619) *"Discours des sorciers"*i yayımladı. Büyücülük duruşmalarında yargıçlık yapmıştı ve bazı saçma suçlamaları yazar, örneğin, sekiz iblisin etkisinde olan sekiz yaşında bir çocuk ve tespihinde haç olmadığı için işkence gören bir kadın.

İskoçya'da 16. yüzyılın sonunda, Balwery'nin Büyük Cadısı olarak bilinen Margaret Aiken, büyücülükle suçlandı. İdam edilmemek için, gözlerinde gizli bir şey olduğunu, böylelikle cadıları fark edebildiğini ileri sürdü. Bu amaçla gözetim altmda ülkenin her yerini dolaştı.

1576'da Bessie Dunlop, Ayrshine'da (İskoçya) cadılıkla suçlandı. T. Reid adında bir kadın, ayrıca sahte bir unvan olan Elfhane Kraliçesi onu ziyaret etmişti. Mahkum edildi ve yakıldı. 1597'de Aberdeen'de büyük bir cadı duruşması yapıldı.

1590'da Huntingdonshire'da Mother Samuel adında bir kadın işkence altındayken, Leydi Cromwell'i ve beş küçük kızı sara krizi geçirdikleri için öldürdüğünü itiraf etti. Büyük kızı ve kocası asıldı ve çıplak cesetleri teşhir edildi.

1616'da Market Bosworth, Leicestershire'da bir erkek çocuğunda epilepsiye neden oldukları için en az dokuz cadı asıldı.

Aynı dönemde Manchester yakınlarındaki Pendlebury Forest büyücülükle ünlendi ve 1613 ile 1619 arasında birçok köylü tutuklanarak Lancaster Kalesi'nde mahkemeye çıkarıldı. Onlar oradayken, kalenin patlatılması ve tutuklanmaya neden olan birinin öldürülmesinin planlandığı haberi alındı. Kaleye zarar verilmesi önlendi, ancak kurban, söylenilene göre büyü nedeniyle öldü. Cadılardan biri hapis yatarken öldü, onsekizi de idam edildi. 1634'te aynı bölgeden birçok kişi, bir erkek çocuğunun tanıklık etmesi üzerine tutuklandı. Suçlu bulundular ve yargıç daha kapsamlı bir araştırma için onları Londra'ya göndermeseydi asılacaklardı. Sonunda çocuk suçlamalarının yalan olduğunu itiraf etti. Lancashire cadılarının öyküsü İngiliz romancı W. H. Ainsworth ve birkaç yazar tarafından anlatıldı.

İngiltere Kralı I. James (1566-1625) büyük bir cadı düşmanıydı. *"Daemonologia"*yı (Şeytan Bilimi - Edinburgh, 1597) yazdı ve bir kez, yaptıklarıyla suçlanan birini beraat ettiren bir duruşmayı izledi.[14] I. Elizabeth döneminde, 1563'te, önde gelen piskoposların vaazlarının cesaretlendirmesiyle yeni bir yasa çıkarıldı, ancak I. James döneminde yasa daha da katılaştırıldı ve böylelikle suçlananların yüzde kırkı darağacına gitti. Başarısız olduysa da, Bothwell'in I. James'e başkaldırısını büyücülükle desteklendiği sanılır. Danimarka'dan müstakbel gelinini getiren I. James'in gemisini kaza yapması için denizde bir fırtına çıkarma düşüncesinde yapılan majik planda bir grup kadın ve erkek cadı yer aldı.

O dönemde Avrupa'da büyücülük duruşmaları az sayıda değildi. 1627'den 1629'a dek en az 157 cadı Würzburg, Almanya'da yakıldı.

NOTLAR

1 J. M. Robertson: *"Pagan Christs"* (Pagan Mesihler), Londra 1911.
2 J. C. Oman: *"Cults, Customs and Superstitions of India"* (Hindistan'ın Kültleri, Âdetleri ve Batıl İnançları), 1908.
3 King James versiyonu.
4 G. Tartarotti: *"Del Congress Notturno del Lammie"*, Roverto, 1749.
5 Anlaşmaları kanla imzalamak şeytani olanlara tuhaf gelmez. Dostlar ya da sevgililer arasında da bu tür anlaşmalar yapılırdı. Bu bağlamda bazen kan içilirdi.
6 H. M. Léon: *"The Origin and Development of Faust Legend"* (Faust Efsanesinin Kökeni ve Gelişimi), Proteus No. 6, Nisan 1932.
7 J. Garinet: *"Histoire de la Magie en France"*, (Fransa'da Maji Tarihi) Paris 1818.
8 Ennemoser'in, *"History of Magic"* (Maji Tarihi), Cilt II, Londra 1854'te aktarılan, Wright'ın *"Narratives of Sorcery and Magic"* (Büyücülük ve Maji Üzerine Yazılar), Cilt I.
9 Wright: a.g.e.
10 *"Histoire de France"*, 'Fransa Tarihi), Paris 1643-1651.
11 Peri masallarından bilinen yasak anahtarın tuhaf bir versiyonu.
12 *"The History of Magic"* (Maji Tarihi), çeviri, 2. baskı, Londra, 1922.
13 Levi, a.g.e.
14 R. Trevor Davies: *"Four Centuries of Witch Beliefs"*de (Dört Yüzyıllık Cadı İnançları) der ki, I. James cadılara ilişkin inançlarından vazgeçti, hatta ardılı da. 1662'de Kraliyet Cemiyeti kurulduğunda kuşkucu bir yaklaşım benimsendi. Öte yandan, Parlamento taraftarları bu konuda inançlıydı ve cadıları bulan Matthew Hopkins'i destekliyorlardı.

27
Biraz Daha Cadılık ve Şeytan Ayinleri

Demon Posesyonu

İncil'de yer alması nedeniyle, okuyuculara bu konu daha tanıdık gelecek. Onyedinci yüzyılda bazı olağanüstü şaşırtıcı olaylar anlatılır, rahibe manastırlarında gerçekleşenler ise bir o kadar tuhaftır.

Bunlardan biri Urban Grandier'le bağlantılıdır, 1634'deki posesyon* olaylarına neden olduğu için diri diri yakıldı. Loudon'da bir rahipti ve piskoposuyla anlaşamıyordu. Levi, krala yalvardığını, davayı kazandığını ve Loudon'a dönüp kente elinde bir defne dalıyla girdiğini söyler.[1] Söylenilene göre, Kardinal Richelieu de Grandier'le sorun yaşamıştı.

Grandier, Loudon'daki Ursuline rahibeleri manastırını ziyaret etmeyi alışkanlık edinmişti ve manastırın günah çıkartan rahibi öldüğünde oraya atanmayı umdu. Düşkınlığına uğradı ve yeni rahip göreve başlayınca sorunlar başladı. Toplam oniki rahibe, önce başrahibe ve ardından diğer rahibelerden bazıları, bugün histerik diyebileceğimiz bir biçimde davranmaya başladı, ancak en kötüsü, bunu tümüyle ahlaksızca yapıyorlardı. Şeytan çıkaranlar çağırıldı ve birkaç büyük şeytanın, hatta cennetten kovulan meleğin rahibeleri etkileri altına aldıkları anlaşıldı. Bu şeytanlar, hep bir ağızdan, kuşku bırakmayacak biçimde kendilerini Grandier'in gönderdiğini belirtti. Bazı rahibelerin kendinde olmadıkları ve duruşmada üç rahibenin Grandier'in masum olduğunu söylediği belirtilmelidir. Ancak yargıçlar, kurbanlar aracılığıyla konuşan şeytanların kanıtlarını dinlemeyi yeğlemeleri sonucunda, Grandier diri diri yakıldı.

Grandier'in duruşmaları sırasında, kişinin kendini şeytana adamış olmasının en önemli belirtisi olduğu için, Grandier'in bedeninin herhangi bir bölümünün acıya karşı duyarsız olup olmadığını belirlemenin akıllıca olacağı düşünüldü. Bu muayeneyi yapması için çağırılan cerrahın adı Manoury'di.[2] Ma-

* Posesyon: Ölüm olayıyla bedenini terketmiş bir ruhun, bir bedenliyle bağlantı kurup, onun geçici olarak egemenliği altına alması, bedenini kullanması. Musallat olan, tekâmül düzeyi geri bir varlıksa ve sürekli bir ilişki kurmaya çalışıyorsa, posesyon, patolojik bir hal alır ve "obsesyon" durumuna dönüşür. (Ed.n.)

noury bir akşam kardeşi ve bir kişiyle bir ziyaretten dönerken, ansızın bağırarak Grandier'in hayaletini görebildiğini söylemeye ve bedeni baştan aşağı titremeye başladı. Yatağına yatırıldı, ancak Grandier'in yatağının yanında olduğuna inandığı için, geçirdiği cinnet, birkaç gün sonra ölene dek sürdü.

Grandier'in ölümünden birkaç yıl sonra, benzer bir olay Louviers'deki (Normandiya) bir rahibe manastırında gerçekleşti. Şeytanın etkisindeki bazı kadınlar, iki rahibi kendilerine büyü yapmakla suçladı. Bu rahiplerden biri ölmüştü. Buna karşın, cesedi bir kazığa bağlandı ve yaşayan adamla birlikte 1644'te yakıldı.

Büyücülük Cezalarının Artışı Sürer

Yaklaşık 17. yüzyılın ortalarında, "cadıcıların" (cadı bulucular) devreye girmesiyle cadı duruşmalarında önemli bir artış olmuştu. Bu kişilerden en iyi bilineni, Essex, Suffolk ve Norfolk'ta 1645 ile 1647 arasında 100 kişinin idamından sorumlu olan Matthew Hopkins'di. Kuşkulanılan herkesin bedenlerinde belirli izler ve duyarsızlıkları araştırıldı.

Dr. Lamb İngiltere'de idamdan kurtulan önemli bir büyücüydü. Ancak popülerliğini öylesine yitirdi ki, 1640'da öfkeli bir insan grubu tarafından linç edildi. I. James'in ölümüne yardımcı olmak amacıyla zehir sağladığı iddia edildi.

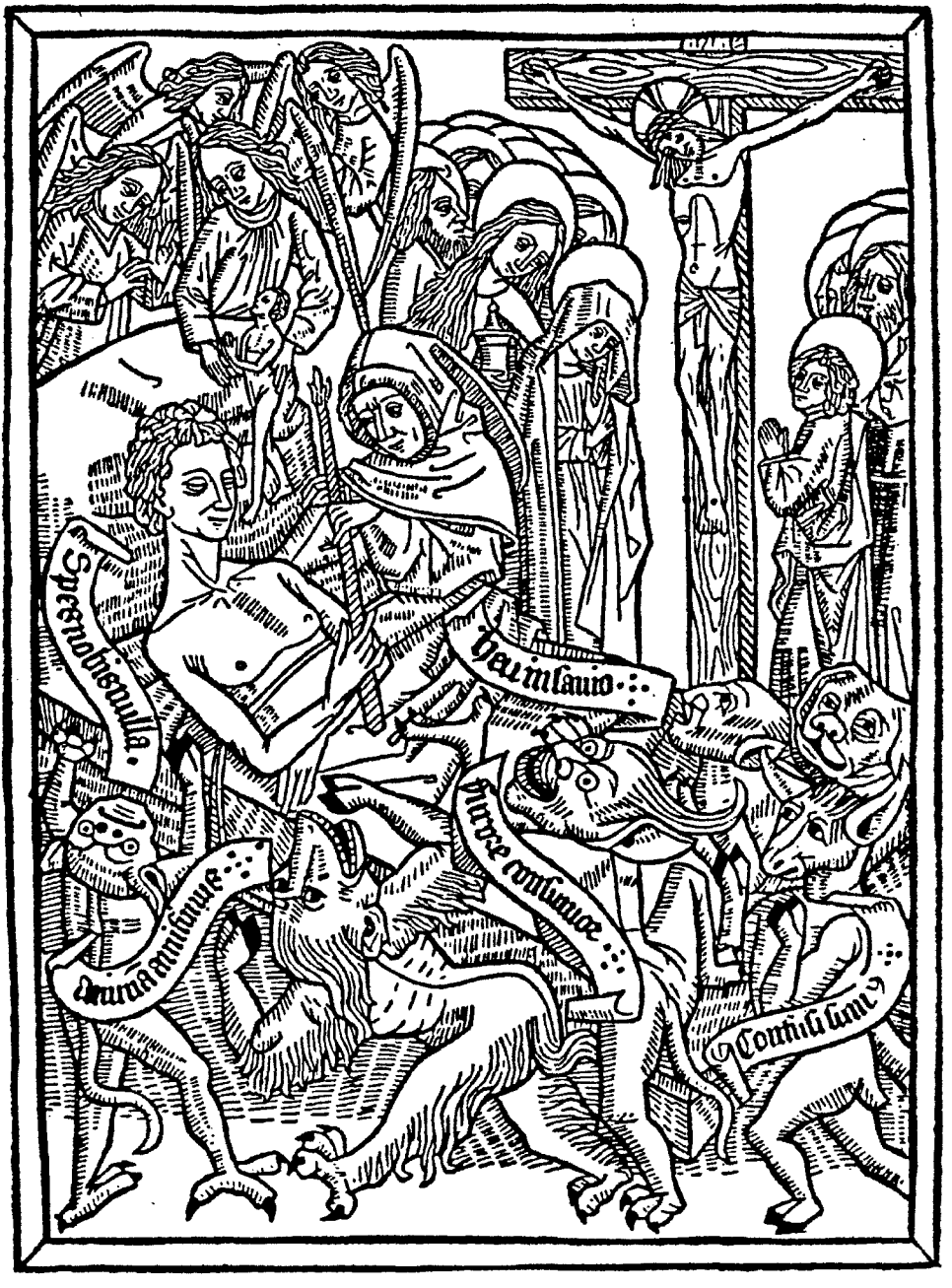
1654'te Bretagne'de yirmi yoksul kadın, cadı oldukları gerekçesiyle öldürüldü. 1669'da İsveç'te Blockula adında bir yerdeki büyük cadı toplantısına katıldıkları için, aralarında onbeş çocuğun da bulunduğu yetmiş kişi ölüm cezasına çarptırıldı.

İskoçya'da 17. yüzyılda cadılık suçundan birkaç kişi idam edildi. Orada cadı ve şeytanlar, alışılmışın dışında, periler olarak nitelendirilirdi. Edinburg'da 1670'de Binbaşı Thomas Weir, yetmiş yaşındayken, ensest ilişki ve hayvanlarla cinsel ilişkide bulunmaktan boğularak öldürüldü ve yakıldı. Kız kardeşi Jean, aynı yıl ensest ve cadılıktan asıldı. 1696'da cezaevinde, cadılık suçlamasıyla yargılanacağı duruşmasını bekleyen John Reid, boğularak öldürülmüş olarak bulundu ve bunu şeytanın üstlendiği söylendi.

İngiltere'de yaklaşık 1664'te Somerset'te birkaç kişi cadı olmakla suçlandı ve 1682'de Devon'dan üç yoksul kadın bazı kişilere büyü yapmak, sığırları yaralamak ve büyü yaparak gemi kazalarına neden olmaktan ölüm cezasına çarptırıldı.

Fransa'da XIV. Louis (1638-1715) süpürge üzerinde uçmakla suçlanan birkaç Normandiyalı kadının ölüm cezasını ömür boyu hapse çevirdi.

Amerika'nın ilk kolonicileri de cadılığa olan inançlarını sürdürdü. 1683'te Pennsylvania'da cadı duruşmaları gerçekleştirildi. 1692'de Salem'de (Massachu-

Ölen bir insanın canını almak için mücadele eden melekler ve iblisler.
(Yaklaşık 1470)

setts) birkaç zenci hizmetçi suçlanmıştı. Kısa süre sonra, bir beyaz kadın asıldı ve yetkililer kilise yönetiminin önde gelen din adamlarından[3] Increase Mather (1639-1723) ve oğlu Cotton Mather'ın (1663-1728) yardımını istedi. Sonunda, halkın büyük bir bölümü suçlu bulundu ve idam edildi, bir adam cadılığa inanmadığı için ve sanıkların tutuklanmasında görev alan bir başka kişi de görevini sürdürmeyi reddettiği için öldürüldü. Cotton Mather, birçok olağanüstü eser yazdı ve birinde şeytanın oldukça masum görünen bir insanın görünümüne bürünebileceğini belirtti. Sonunda, üst görevlerde bulunan kişiler, hatta valinin eşi de suçlandı. Ancak, Boston'da sanıklardan biri, kişilik haklarına hakarette bulunulması nedeniyle karşı dava açtı. Bu, yargılamalara son verilmesinin başlangıcı oldu ve Cotton Mather yeniden canlandırma girişiminde bulunduysa da, bu tartışma sona erdirildi ve hatta yerini tiksinme duygusu aldı.[4]

Daha Sonraki Duruşmalar

Onsekizinci yüzyıl boyunca Avrupa'da, cadılığın cezası olan ölüm cezası sürdürüldü ve ceza yürürlükten kaldırıldığında bile, cadı olmasından kuşkulanılan kişilerin, cadı bulmanın tanınan bir yöntemi olan suya atılması beklenirdi. Büyük olasılıkla, İskoçya en son cadı yakma olayı 1722'de Sutherland'de gerçekleşti.

Fransa'da 1731'de skandal olarak nitelendirilebilecek bir olay yaşandı. Toulon'lu genç bir kadın, Catherine Cadière'nin sürekli transa giriyordu ve *stigmata* olarak bilinen, yalnızca dindar kişilerde oluşan, İsa'nın yaraları olarak sayılan bedenindeki bazı izleri gösteriyordu. Catherine bu nedenle, bir Cizvit olan günah çıkardığı rahip, J. B. Girard'ı, kara maji aracılığıyla kendisine tacizde bulunmakla suçlaması büyük yankı yarattı. Aix Parlamentosu tarafından yargılandı ancak beraat etti.

1749'da Würzburg'da bir rahibe, Maria Renata cadı olmakla suçlandığı için yakıldı. Polonya'da 1755'de dokuz yaşlı kadın, cadı oldukları gerekçesiyle asıldı. Avrupa'da son cadının yasal olarak, 1785'te Protestan bir mahkemenin kararıyla İsviçre'nin Galrus kantonunda yakıldığı söylenir. Bu kişiler, inanılmaz uzunluktaki kurbanlar listesinde ölüm cezasına çarptırılan son kişilerdir.[5]

Ceza yürürlükten kaldırıldıktan sonra, büyücülük ya da kara majiyle ilişkilendirilen birkaç suç daha işlendi. Üstelik, insanlar bazen, cadı ya da erkek büyücü olduğu ileri sürülenlerin intikamını almayı kendilerine görev bildi. 1863'te Castle Hedingham, Essex'te yaşlı, felçli bir adam büyücü olduğu için suya daldırıldı ve öldü. 1875'de Long Compton, Warwickshire'da yaşlı bir kadın, yarı aklını kaçırmış bir adam tarafından saman tırmığıyla öldürüldü. Kadının cadı olduğunu kanıtlamak için, eski bir inanış gereği, cesedin kilisenin Kutsal Kitabı'yla birlikte tartılmasını istedi.

Clonmel'de Yakılan Cadılar

Bu olay, 1895 gibi geç bir dönemde gerçekleşen Avrupa'daki son olay olması ve peri efsaneleriyle bağlantılı olması nedeniyle ilginçtir. Kurban, başlangıçta Clonmel, County Tipperary'de kendi halinde yaşayan Bridget Cleary'di. Kocası ve bazı akrabalarının saldırıda bulunmakla suçlanmasından sonra kadının kötü bir biçimde yanmış cesedi 22 Mart'ta, kasılmış olarak kocasının evinin yakınlarındaki bataklık bölgede bulundu. Bunun üzerine suçlama cinayete dönüştürüldü, ancak kasıt olmaksızın adam öldürmekle suçlu bulunarak, eşe yirmi yıllık zorunlu hizmet, diğerlerine ise daha az cezalar verildi. Anlaşıldığı kadarıyla, Bridget hastalandı, bir doktor çağırıldı ve bronşit ve sinir bozukluğu teşhisleri konuldu. Ayrıca, bir rahip çağırıldı, histeri ve akıl rahatsızlığından kuşkulandı, son ayinini yaptı ve iki gün sonra kadının odasında komünyon verdi. Kocasının annesi, kocasına kadının perileri ziyaret ettiğini söyledi ve o da karısının aynı şeyi yaptığından kuşkulandı. Hatta, karısının yerini bir perinin almış olduğunu düşündü. Perinin eşinden beş cm. uzun olduğunu söyledi. Ona sürekli gerçek karısı olup olmadığını sordu ve olumlu yanıtlar almasına karşın, diğerleriyle birlikte kadını ateşin üzerinden atlattı ve üzerine ispirto döküp yakmakla suçlandı. Kadına ayrıca, bazı otlardan hazırlanmış karışımlar da verilmişti. Dahası, kocası ve suçlanan iki kişi, kadını görüp geri getirmek umuduyla üç gece üstüste, yerel söylencelere göre,[6] perilerin dadandığı Kylenagranagh'taki kaleye gitmişlerdi.

Olay tümüyle, peri efsanelerindeki insan değiştirme konusunu anımsatıyor, ancak çoğu peri masallarında çocuklar değiştirilirdi, yetişkinler değil.

Dr. Sprenger, Hıristiyanlık döneminde Avrupa'da öldürülen cadıların toplam sayısını 9 milyon olarak hesaplar. Bu, yaklaşık ikibin yıl için küçük bir sayıdır.[7]

Evdeki Cadı (Başlıca Özelikler)

Elbette her tür cadı vardı, genç, yaşlı, varlıklı ve yoksul. Ancak, simgesel cadı, yani büyücülükle suçlanan kadın, yüzü kırışmış, saçsız, çürük dişli, kısık gözlü, ince sesli ve küfreden yaşlı bir kadındı.[8] Koyu renk, kaba bir giysi giyer ve kafatasından yapılma ya da bazen, majisyenlerin eski şapkalarından türeyen, ancak burada, kesinlikle siyah olan koni biçiminde bir şapka takardı. İğ taşırdı ya da sık sık örgü örerken görülürdü ki, bu Yunan mitolojisinden türetilen, birinin elinde öreke, diğerinde çıkrık ve ötekinde yaşamın ipini kesmek için bir makas olan, çoğunlukla yaşlı kadınlar olarak düşünülen, üç kader tanrıçası ya da Parcae'dir. Cadının mutlaka, ilaç ve iksirlerini hazırladığı bir kazanı olurdu. Odanın bir köşesinde bir çalı süpürgesinden, hatta büyücülükle anılan güvercin otundan yapılma bir süpürge görülürdü. Cadıların, dost olan kötü ruhların yönettiği, bir ya da daha çok küçük hayvanı olurdu.

Bu dost, söylenilene göre cadının kanıyla beslenen köpek, kedi, kirpi, köstebek, kurbağa ya da bir böcek olurdu. Cadı, çoğunlukla üstü samanla örtülü bir kulübede yaşardı. Kişinin kendini bir cadının saldırılarından korumasının bir yolu da, çatısındaki samandan biraz çalıp yakmaktı. Bu tür bacaların yapımına ilişkin edindiğimiz ilk tarih 1347'dir.[9] Başlangıçta çok yaygınlaştı. Bu, cadıların pencere ya da kapı yerine, bacalardan dışarı uçtuğu görüşünü açıklar. Çoğu zaman, bacadan uçmak olanaksızdı çünkü, o dönemin âdetlerine göre, bacanın üzerinde bir haç ya da yıldız olurdu.

Cadıların hazırladığı karışımlardan kullanılan maddelerin içeriğine ilişkin yapabileceğimiz en iyi şey, Shakespeare'nin *Macbeth*'indeki cadıların kullandıklarından söz etmek olur. Kara kurbağasının zehiri, yılan derisi, su kertenkelesinin gözü, kurbağa bacağı, yarasa tüyü, köpek dili, engerek dili, kertenkele bacağı, baykuş yavrusunun kanadı, ejderhanın pulu, kurt dişi, bir cadının mumyası, köpek balığının gırtlağı ve ağzı, keçinin safra kesesi, kaplanın bir bölümü, Habeş maymunun kanı, bir Türk'ün burnu; bir Tatar'ın dudakları, bir Yahudi'nin karaciğeri ve doğarken boğulan bir bebeğin parmağı bunların arasındadır. Kullanılan bitkiler ise, gece kazılarak çıkartılan ağı otu kökü ve ay tutulması sırasında porsuk ağacından elde edilen kıymıklardı.

Shakespeare'in *"Romeo ve Juliet"*, *"Othello"* ve *"Antonius ve Kleopatra"*sında[10] sözü geçen muhabbet otu ya da *mandrake* (*mandragora*), toprağın üstündeki bölümün yerine geçeceği insan başı dışında, toprakta kalan bölümü insan bedenine benzeyen bir bitkidir. Anlatıldığına göre, bitki topraktan çekildiğinde öylesine korkunç bir çığlık atar ki, bunu duyan kim olursa olsun yere düşerdi. Bu nedenle, bu bitkiyi toplamak için bir numara hazırlanmıştı. Bir köpek bitkinin üst kısmına bağlanırdı ve ulaşamayacağı, ancak görünür bir yere yemek konurdu. Bunu hazırlayan kişi koşarak kaçardı. Köpek, yemeğe ulaşmak için çabalarken, muhabbet otunu topraktan çeker ve çığlığı duyunca ölürdü. Ardından, kişi döner ve topraktan çıkmış olan parçaları toplardı. Doğal olarak çok pahalıydı. Uyuşturucu etkisi vardır. Cadılar iki ayrı bitki daha kullanırdı. Bunlar, alıç (*Datura*) ve ban otuydu (*Hyoscyamus*). Bunların üçü de patatesgillerdendir. Alıç, cadılar toplantısına gitmeden önce cadıların kendilerine sürdükleri yağda kullanılırdı. Cinsel sanrılar, belirlenimler ve uçma isteği, ardmdan günah çıkartma isteği uyandırır. Ban otunda da aynı etkin maddeler vardır ve bazen, Albertus Magnus'un aktardığı gibi, alıç otuyla karıştırılırdı. Ban otu, Shakespeare'in *Hamlet*'inde, Hamlet'in babasını öldürmekte kullanılan zehirdi. Düğün çiçeği soyundan gelen, oldukça zehirli bir bitki olan bıldırcın otu ya da boğan otu da (*Aconitum*) cadılar tarafından kullanılmış gibi görünür.

Cadılar Toplantısı (Witches' Sabbath)

Daha doğru bir deyimle, cadıların toplanmasına *Sabbat* denirdi. Bazı söylentilere göre, iki tür toplantı olurdu: a- Sık sık yinelenen, oniki cadı (*esbat*) ve

Cadılar toplantısı.
(Dr. Johannes Geiler von Keisersperg, 1517)

liderleri *coven*'den (şeytan) oluşan toplam onüç kişilik bir toplantı, ya da kurul. b- Birkaç ya da birçok kurulun biraraya gelmesinden oluşan toplantı (*sabbat*). Toplantılar her zaman için dışarıda, ıssız ve sapa yerlerde, çoğunlukla yamaçlarda ya da bir ormanlardaki açık arazilerde düzenlenirdi. Megalitik anıtların bulunduğu bölgelerde, oraları yeğlediklerine ilişkin kanıtlar vardır. Gerçekte toplanılacak yere varmadan önce bir kavşakta toplanıyor olabilirlerdi. Toplandıkları yerlerin bazıları peri efsaneleriyle bağlantılıdır. Alt şenlikler Ay'ın görünümüne göre belirleniyor olabilirdi. Toplantılar geceyarısı başlar ve sabah horozu ötmeden önce sona ererdi. Halk inanışlarından bilindiği gibi, periler de cadılarda sabah horozu öttükten sonra görünmez.

Cadılar toplantıya, tüm giysilerini çıkartarak, alından ayak topuklarına kadar, bedenlerinin her yanına özel bir yağdan sürerdi. Bu, yağ (insan yağı yeğlenirdi) ve önceden söz edildiği gibi uyuşturuculardan oluşurdu. Ayrıca, is eklenerek siyahlaştırılabilir ve keçi ya da yarasa kanı eklenerek iğrençleştirilebilirdi, hatta, öldürülen vaftiz edilmemiş bebeklerin yağlarını ekleyerek (ki anlaşılan bu yaygın olarak yapılıyordu) kötü bir özellik katılırdı.

Ardmdan, cadılar süpürgelerine binerek uçup giderdi. Teologlar, yataklarını bırakıp, gidip gitmediklerini geniş bir biçimde tartışmıştır. Belki de birçoğu bir tür baygınlık geçirir ve toplantıya gittiklerini düşlerdi. Öte yandan, diğerlerinin gerçekten de, her biri uyuşturuculara bağlı olarak sarhoş bir durumda toplandıklarına ilişkin hiçbir kuşku yoktur. Levitasyona inananlar, toplan-

tı yerlerine uçarak gittiklerine inanmakta zorluk çekmeyecektir. Öyleyse, niçin süpürge üzerinde olmasın ki?

Gece toplandıkları için, toplantı yerini bir ateş ve meşalaleler aydınlatırdı. Toplantıda siyahlar içerisinde, bazen boynuzlu ve çatal ayaklı bir lider, şeytanın yerine geçerdi. Yoklama yapılırdı. Herkes, bazen ikinci bir yüzün olduğu, şeytanın kaba etlerine utanç öpücüğü'nü kondururdu.

Çalgılar çalınırdı, özellikle keman, gayda ve tef. Hughes, İskoçya'da Yahudi harpının kullanıldığını söyler.[11] Dans edilirdi ve aynı yazar Fransa'dan İtalya'ya getirilen, *La Volta*'nın sevilen bir şarkı olduğunu söyler. Ayrıca, günümüzde çocukların halka oluşturup dönerek oynadıkları oyunun, hatta valsin, cadılar toplantısındaki danslardan geliştirilmiş olabileceğine ilişkin kanıtlar[12] vardır.

Bay Hughes, toplantıda Aşai Rabbani ayininin küfür niteliğindeki bir parodisinin yer aldığını düşünür.[13] Kilisede kutsanan ekmeğin çalındığını ya da o anda dinini reddeden bir rahip varsa, ayinin orada gerçekleştiğini söyler. Cadıların kutsanmış ekmeği şeytanca amaçlar için, küfür niteliğindeki kullanımlarına ilişkin birçok şey anlatılır. Bazen, Hughes'ın anlattığı gibi, bir dilim siyah şalgam kullanarak, yalnızca ekmekle dalga geçilirdi. Bazen de, İsa'nın Duası tersten okunurdu.[15]

Sonunda, şeytanın tüm cadılarla cinsel ilişkiye girmesi beklenirdi. Cadıların hepsi, mahkemelerinde bunun acı verici ve şeytanın bedeninin buz gibi olduğunu söyler. Anlaşılan o ki, yapay yöntemler kullanılırdı. En sonunda, toplantı daha olağan bir eğlence içinde sona ererdi.[16]

Cadılar birbirlerini özel adlarla ya da lakaplarla[17] tanırdı, ne de olsa, vaftiz adlarından vazgeçmemişler midir?

Bazı yerlerde çok büyük cadı kurulları gerçekleşirdi. Har dağlarında Brocken ya da Blocksburg bu konuda ünlüdür. Almanya'nın 18. yüzyılın ilk dönemlerindeki haritalarında bu yer süpürge üzerine binmiş cadı resimleriyle süslenmiştir.[18] Goethe orada gerçekleşen Walpurgis gece şenliklerini anlatır. İsveç'te Blokula, önceden söz edilen bir başka ünlü yerdi. Bu yere ilişkin düzenlenen bir mahkemede anlatıldığına göre, orada cadılar için bir ev yapılmıştır. Bir başka ünlü yer de Puy-de-Dome'dur (Auvergne-Fransa).

Cadılar açıkça bazı Hıristiyan şenliklerini kutlardı. Başlıca şenlikleri kuşkusuz, Almanlar'm adlandırdığı *Walpurgis Nach*, yani Aziz Walpurga Günü'nün Arifesi, ya da İngiltere'nin *Roodmass*'idir. Aziz Walpurga Günü, 1 Mayıs'tadır. O günün önceki gecesi, cadıların büyük şenliğiydi ve bunun nedeninin sözkonusu aziz ile hiçbir ilgisi yoktur. 30 Nisan, cehennemin tanrısı ve kralı Hades ya da Pluto'yla ilişkilendirilmişti ve onun şenliği o gün kutlanırdı. Kiliseye göre o gün, ejderha öldüren bir aziz olan Aziz Donat ya da Aidoneus'a ithaf edilmiştir ve kötü olanı cehenneme göndermeyi simgeler. Cadıların o günü seçmesinin nedeninin bu olduğuna kuşku yoktur.

Cadıları Belirlemek

Önceki dönemlerde mutlaka ağır bir yük olmuş olan, iki acımasız yöntem, suya daldırmak ve Kutsal Kitap'la tartmaktı. Her iki yöntem de eğitimsiz kişiler arasında yaygındı ve teologlar tarafından eleştirilmiştir. Cadıların suya daldırılması, küfürbazlara yapılanla karıştırılmamalıdır. Küfürbazlar, uzun bir tahtanın ucundaki bir sandalyeye bağlanıp suyun içine daldırılırdı. Sınanacak olan cadı, tersine, sağ eli sol ayağına ve sol eli sağ ayağına değecek biçimde çaprazlamasına bağlanırdı. Ardından suya atılırdı. Suyun yüzeyinde kalırsa suçlu bulunurdu. Batarsa suçsuz sayılırdı ve olabildiğince hızlı bir biçimde sudan çıkartılırdı.

Kişinin cadı olup olmadığını belirlemenin çok daha iyi yöntemleri vardı. Bir cadının asla ağlayamayacağı söylenirdi. Numaralarından biri şeytana ulaştığında, şeytan, kanatacak biçimde iğneler, çimdikler, tırmalar ya da ısırır. Daha sonra da, şeytanın bu izinin geçmediği ve cadının bir yerinin kanamadığı sanılırdı. Şeytanın pençelerinin kırmızı ya da mavi izler bıraktı sanılırdı. Bu iz, bazen, köpek, fare, yarasa ya da kara kurbağası gibi bir hayvan biçimine dönüşürdü. Ya da bir tavşanın ayak izine benzerdi.[19] Kuşkusuz, eski yaralar, nasırlar, siğiller, hemoroitler, doğum lekeleri, benler ve birden fazla meme ucu bazı durumlarda cadı olmanın kanıtı olarak görülürdü. Birden çok meme ucunun bulunması (*polythelia*) hiç de ender bir durum değildir ve bazı kadınlarda fazladan bir göğüs daha vardır (*polymastia*). Bunların dostlarını emzirmek için olduğu söylenir. Hughes, cadıların dövme yapmış olabileceklerini düşünür.[20]

İncubi ve Succubi

İncubi'ler, kadınları ziyaret eden ve cinsel ilişkiye giren kötü ruhlardır. Bu inanç *Tekvin* 6/4'e dayandırılır ve bazı meleklerin, insanoğlunun kızlarıyla eş olmak için yukarıdan indiği ve bu birleşmeden devler doğduğu anlamına geldiği şeklinde yorumlandı. İncubi'lere inanmak, Aziz Augustine ve Aquino'lu Thomas'ın da aralarında bulunduğu birçok teolog tarafından tartışıldı. Aziz Augustine, onları pagan mitolojisinin orman perileriyle özdeşleştirir.

Günah işlemeleri için onları kışkırtmayı amaçlayan kötü ruhların kadınları ziyaret ettiğine ilişkine birçok öykü vardır. Bu olayı yaşayan kadınların çoğunlukla saldırılara karşı koyduğu ve kendilerini onlardan koruması için kiliseden yardım istediği söylenir. Diğer durumlarda, tecavüz gerçekleştikten sonra, Papa'nın günahlarını bağışlanması istenir, tıpkı 1545'te Cordova'da, şeytanla otuz yıldır cinsel ilişki kurduğunu itiraf eden başrahibe Magdelena Crucia'nın başına geldiği gibi. Bu kişilerin dışında, günahkârlar katılaştı ve diri diri yakıldı.

Succubi, kadın görünümüne bürünen ve erkeklerle ilişkiye giren kötü bir ruhtur. Succubiler, incubilere göre daha ender ortaya çıkar. Halk söylentilerinde, daha çok peri gibi görünürler. Buna bir örnek, Melusina, yılana dönüş-

tüğü için cumartesi günleri onu asla görmemesi koşuluyla bir erkekle evlenir. Ancak bir cumartesi, kadını görür ve ardından kadın yok olur.

Bazen incubi ve kadınlardan çocuklar doğardı. Bunun nasıl olabileceğine ilişkin türlü kuramlar vardır, ancak en akla yatkın olanı, bu iblislerin insan menisi taşıyabildiği ve bunu kendilerininmiş gibi kullanabilmeleridir. Başkaları ise, erkeğin herhangi bir fiziksel katkısı olmaksızın çocukların doğabileceğine inanırlar.

Canavar bebeklerin ve hatta, beşer kadınlardan sözde hayvanların doğması böyle açıklanıyordu. Ancak, bazen insan doğduğu olurdu ve bazen de olağanüstü büyüklükte doğumlar gerçekleşirdi. Birçoğunun görüşüne göre, Deccal de bu yolla doğacaktır. Aslında, Avrupa'da 1600'de, bir tatil gününde doğduğu ve pençe biçiminde ayakları, sivri kulaklı, tüm dilleri konuşabilme ve büyü yapma becerisi gibi kişisel özellikleri olduğu aktarılarak, Deccal'in doğmuş olduğu söylenceleri yayılmıştı.[21]

L. M. Sinistrari'ye göre, incubiler ve succubiler iblis değildir ve cesaretlendirilmedikleri sürece, salt cinsel arzularla ve kötü amaçla davranmazlar.[22] Onlara, Fransa'da *Follet*'ler, İtalya'da *Folleti* ve İspanya'da *Deunde*'ler denir. Bu varlıklarla, beşer kadınlardan olma çocukların arasında şu kişilerin olduğu sanılır: Roma'nın kurucuları Romulus ve Remus; Roma'nın altıncı kralı Servius Tullius; doğumunun mucizevi olduğu söylenen Platon; tuhaf soyunun öyküsüne daha önce değindiğimiz Büyük İskender; Seleucid Hanedanının kurucusu, Suriye Kralı Seleucus; büyük askerî lider Afrikalı Scipio; Augustus,* bu addaki ilk imparator; ünlü general Messina'lı Aristomenes; büyücü Merlin ve reformist Martin Luther. Kimi yazarlar, I. Plotemy, Zerdüşt ve babaları tanrı ve anneleri ölümlü olan tüm kahramanları da bu listeye eklerler.

Bilinmeyen bir nedenden, Lyon (Fransa) yakınlarında öldürülen Villars'lı Başpapaz Montfaucon (1635-1673), bilimsel olarak *elemantaller* olarak adlandırılan peri benzeri varlıkları ele alan çok tuhaf eserler yazdı. Elemantaller, önceden gördüğümüz gibi, birkaç türlüydü. *"Comte de Gabalis"* (Gabalis Öyküleri-1670) başlıklı eserinde, önceden değinilen simyacı Borri'nin yaşamını roman tarzında ele alan yazar, ateşten olan *salamander*'lerin, havadan olan *sylph*'lerin, sudan olan *undine*'lerin ve topraktan olan *gnom*'ların yapılarından söz eder. Bunlar, ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Ancak, eserin en özgün bölümü, şu savlardan oluşur: 1- Bu elemanteller bilge kişiler için güzel, zeki ve dostçadır; 2- Bu güçler, Âdem ve Havva Cennetten kovulmadan önce Âdem'e bağlıydı ve onunla iletişim içindelerdi; 3- Bu kadim iletişim bazı basit ayinlerle yeniden kurulabilirdi; 4- Doğa güçleri ile beşerler arasında evlilikler gerçekleşebilir; 5- Bu evliliklerin çocuklarında kahramanlarda olan özellikler bulunur; 6- Elemanteller beşerle evlenmedikçe ölümsüzleşmezler, evlendiklerinde insan,

* Augustus; Julius Ceasar'ın evlatlığı Octavianus'a imparator olduktan sonra verilen lakap; 'ulu, yüce' anlamındadır. Augustus 14 Ağustos tarihinde öldüğü için bu aya onun adı verilmiştir. (Ed.n.)

elemantel eşini ölümsüzleştirebilir ya da kendi ölümsüzlüğünden vazgeçip, bir elemantel gibi ölümlü olmayı seçebilir. Bu seçime bağlıdır (kaderlerinde cehenneme gitmek olanlar son olasılığı seçebilir). Ölümsüzlükten vazgeçmek ve kader gibi görüşler ortaya koyarak, Montfaucon'un, kilise inançlarının sınırlarını aştığı görülecektir. Ancak o dönemde kendini yazmaya adamıştı ve eseri öylesine komik bulundu ki bu konuda hiçbir girişimde bulunulmadı.

Kurt Adam

Bir insanın hayvana dönüşebileceği düşüncesi kadim insanlar arasında yaygındı. Bir eşeğe dönüştürülen Apuleius ve Kirke'nin domuza dönüştürdüğü Ulysees'in yol arkadaşlarını görmüştük. Güçlü cadıların bunları yapabildiği sanılırdı ve birçok cadının kendisini yabani bir hayvana, özellikle de kurda dönüştürebileceği ileri sürüldü. Bundan, Plinius'da söz edilir. Bu, bazen gönüllü bazen de bir lanetin sonucunda gönülsüzce olurdu. Bu fenomene bilimsel olarak, türetme yöntemine göre bir insanın kurda ya da tersi anlamına gelen, "likantrofi" (*lycanthrophy*) denir. En kötü cadıların bunu gönlünce yaptığı sanılırdı, onlar hayvansal bir davranışta bulunurken, içlerindeki kötülüğü tatmin etme olanağı sağlıyorlardı.

En iyi bilinen likantrofi davası, Lyon'lu Gilles Garnier'ınkiydi ve 1573'te Döle'de yargılandı, suçlu bulundu ve diri diri yakıldı. Sanık, işkence altındayken bir kurda dönüştüğünü, bu durumdayken oniki yaşındaki bir kızı öldürdüğünü ve parçalara ayırdığını, bedeninin bir bölümünü yediğini ve geri kalanını eve, eşine götürdüğünü itiraf etti. Ayrıca, sonradan kurtarılan ama ölen bir çocuğa daha saldırdığını itiraf etti. Başka bir erkek çocuğu bacağını ve baldırını koparıp yediğini ve insana dönüştüğü bir sırada bir erkek çocuğu boğduğunu ve önlenmeseydi onu da yiyeceğini söyledi.

Bir başka ünlü dava da 1588'de Auvergne dağlarındaki bir köyde gerçekleşti. Bir adam, eşinin büyücülük yapıyor olmasından kuşkulandı. Bir gün bir avcı, bu adama büyük ve korkunç bir kurt tarafından saldırıya uğradığını, ancak ondan kurtulmayı başardığını ve pençelerinden birini kestiğini söyledi. Pençeyi göstermek için çantasını açar ve dehşetle, içinde yüzüklü bir kadın eli olduğunu görür. Adam karısını bulmaya gider ve karısının elini önlüğünün arkasına sakladığını görür. Elinin bir bölümünün kesik olduğu görülür. Kadın tutuklandı, yargılandı ve diri diri yakıldı.

Likantrofiyi açıklamaya çalışan birkaç kuram vardır:

1. Kötü amaçları olan cadılar, erkek büyücüler ve diğer kişiler, yaptıkları kötülükleri gizlemek için hayvan kılığına girerler.

2. Büyülenmiş kişiler kendilerini ve diğer insanlar da onların bir hayvana dönüştüğünü düşlerdi ve bu onların davranışlarına yansırdı. Bazen, işin için-

Kurtadam avı ve cezalandırılışı. (17. yüzyıl)

de toplu hipnoz varmış gibi görünür. Ata dönüşen bir kadının büyüsünü bozan Aziz Macarius, bir başka olayda, kocası ve izleyicilerin bir kakuma dönüştüğüne inandıkları bir kadınla tanışır. Azizin, hâlâ bir kadın olduğunu ve kandırıldıklarını söyleyerek, kadını böyle görenlerin üzerindeki örtüyü kaldırdığı söylenir.

3. Vahşi hayvanın başka bir yerde kötülüklerini sürdürdüğü görülürken, hayvana can veren kişinin uyuduğunu aktaran bazı kesin olaylar vardır. Bu olaylar, yalnızca É. Levi'nin geliştirdiği şu kuramla açıklanabilir:[23] Uyurken, uyuyan kişinin "yıldız bedeni" denilen (bugün *astral beden* diye bilinir) bedeninin bir bölümü fiziksel bedenden ayrılır ve başka bir yerde görünebilir (astral projeksiyon) ve bir hayvanın görünümüne bürünebilir.

Vampirler

Artık kan emen bir yarasa için kullanılan bu sözcük, ölen ve gömülen, ancak cuma geceleri dışında, her gece mezarından kalkan ve gizlice, herkes uyurken kanlarını emenler için de kullanılırdı. *Vampir* sözcüğü Slav kökenli olabilir. Vampirlere dünya çapında inanılırken, Avrupa'da en iyi Ortodoks ya da Doğu Kilisesi'ne bağlı, Rusya, Karadağ, Sırbistan, Eflak, Bohemya ve Macaristan'ın belli bölgelerinde yaşayan halklar arasında bilinirdi. Saydığımız bu ülkeler, büyük olasılıkla şunlara inanıyordu:[24] 1- Normal insanların cesetleri, öldükten sonra yalnızca kemik kalana dek çürür; 2- Kutsal kişilerin cesetleri, belirsiz bir süre boyunca doğal rengini ve yapısını korur ve hoş bir koku salgılardı;[25] 3- Aforoz edilmiş kişilerin cesetleri kararır, genişler, davul gibi şişer ve kötü bir koku salgılardı. Ancak, kimilerine göre vampirler üçüncü gruptandı. Onların mezarları açıldığında, yüzleri pembe, kan damarları şişmiş ve kanlarının pıhtılaşmadığı görülürdü. Hatta, daha henüz ölmüşçesine, ince bir çizi-

ğin üzerinde yoğun kan görülürdü.[26] Katillerin ve intihar edenlerin cesetleri vampir olmaya elverişliydi. Ancak korkunç bir biçimde, yaşarken kanları bir vampir tarafmdan emildiği için, hatta öldükten sonra mezarlarının üzerinden bir hayvan atladığı ya da kuş uçtuğu için vampir olan birçok kişi vardı.

Bir vampirin sağlıklı bir insana yaklaşmasını ve zarar vermesini önlemenin yolu, el altında bir yerlerde sarımsak bulundurmaktı.[27]

Vampirlerin etkinliklerini durdurmak için birçok yöntem denenmiştir. Kavşaklara gömüldüler, şakaklardan başın içine büyük bir çivi sokuldu, başları kesildi ya da ceset yakıldı.

Vampirlik, Güneydoğu Avrupa'da, özellikle Macaristan ve Sırbistan'da yaygınlaşınca, bu fenomen 1723-1735 döneminde doruğa ulaştı.[28]

Okültistler vampiri, çoğunlukla, bir hayalet gibi görünebilen, ölen kişinin astral bedeni ya da *etherik duble*'si* olarak açıklar.

Kırbaçlama ve Dans

Kırbaççılar. (Ahşap oyma, 1493)

1259'de Perugia'da (İtalya) sıradışı bir din tarikatı ortaya çıktı. Başlangıçta, yalnızca tövbekâr olduklarını ileri sürdüler, ancak kısa süre sonra kendileri ve diğerleri için kurtuluşun yolunun, İsa'nın dünyada yaşadığı yılların sayısı anısına, otuzüç buçuk gün boyunca kırbaçlanma olduğu görüşünü yaydılar. Kırbaçlama, yalnızca kanama olduğunda etkili olurdu. Kısa süre sonra, İtalya, Macaristan, Almanya ve Hollanda'da dönem dönem gerçekleştirdikleri geçitlerini başlattılar. Neredeyse çıplak bir biçimde yürüdüler ve yürürken birbirlerini kırbaçladılar. İskelet resimleri taşıdılar ve bu nedenle gösterileri *ölüm dansı* diye tanınmaya başladı.

1374'te Aşağı Ren Nehri bölgesinde dans eden bir tarikat oluştu. Görünüşe göre, dansları cadılarınkiyle aynıydı; el ele tutuşup halka oluşturup ya da çift olarak vals yaptılar. Bitkin düşene dek saatlerce sokaklarda ya da kiliselerde dans ettiler. Aziz John onuruna dans ettiklerini söylediler. Bu hareket, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'a yayıldı.

* Etherik duble: Esîrî beden. Varlıkların fiziksel bedenlerinin bir kopyası olduğu olgusuna teozofların verdiği ad. Klasik spiritüalizmde "duble", "seyyal ikiz" ya da "etherik kopya" gibi terimlerle anılır. (Ed.n.)

1349'da Papa VI. Clement, kırbaççılara karşı bir bildiri yayımladı.

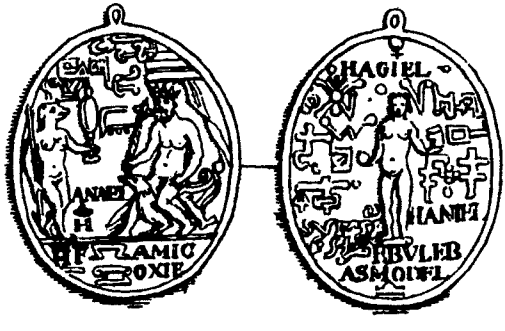
1414'te Conrad Schmidt adında biri tüm ruhanî yetkinin Kilise'den alınıp, kırbaççılara verildiğini söyledi ve evlilik ve tüm kutsamaların bozulacağını açıkladı.

Onaltıncı yüzyılda, İtalya'da dans çılgınlığına karşı birkaç başkaldırı oldu, ancak buna, çok da zararlı olmayan, İtalyan örümceğinin (*Lycosa tarantula*) ısırığı neden gösterildi. Eski inanışa göre, ısırılan herkes derin bir bunalıma girer ve ölürdü. Ancak, belirli müzikler eşliğinde, bitkin düşene dek dans edilirse eski durumuna kavuşurdu. Bu, bir hafta ya da daha uzun bir süre boyunca düzenli olarak üst üste yinelenir ve sonunda hasta, iyileştiğini fark eder ve ısırıldığını da, dans ettiğini de anımsamaz. Kullanılan müzik, bugün bile *Tarantelle* adlı dansla çalınır.

Şeytan Ayinleri

Cadılar toplantısında, Kutsal Aşai Rabbani Ayini'nin kutsamasıyla birkaç biçimde dalga geçildiğini gördük. Bunların düzenlenmiş bir biçimi ya da yaygın ayinlerin olmaması şaşırtıcı. "Şeytanlar" böylelikle, türlü günahkâr davranışlarda bulunabilirdi. Ancak Aşai Rabbani, tüm kutsamaların arasında en güçlüsü olduğu için, majik kullanımlara göre çarpıtıldı. Aşai Rabbani olağan biçimiyle, toplumun yararına bazı mucizelere neden olabilirse, bencil, yanlış ya da kötü amaçlara hizmet etmesi bakımından çarpıtılabileceği tartışılmıştı. Belki, bilinçli olarak bu varsayımda bulunulmadı, ancak Gilles de Rais'in uyguladığını gördüğümüz bazı törenler içerir.

Organize bir tören olan Şeytan Ayini, 16. yüzyılda Fransa'da gelişmiş gibi görünüyor. Lorenzo de Medici'nin kızı olan ve böylelikle, yaşamının daha ilk dönemlerinde majiyle iç içe olan Catherine de Medici (1519-1589), ondört yaşındayken, sonradan Fransa Kralı II. Henry olan (1547-1559'da görevdeydi) bir prensle evlenir. Çok güzel ve yetenekliydi, ancak eşi, kırk yaşında bir turnuvada öldükten sonra, kendini şeytana adamış gibi görünür. Genç oğulları feminen ve şehvetli olarak yetişti. St. Bartholomew katliamından sorumlu olmakla, Katolikler ile Protestanlar arasında tartışmalara neden olmakla ve hatta, önce bir tarafı sonra da diğer tarafı cesaretlendirmekle suçlandı.[29] Catherine'nin şeytan ayinleri düzenlediğine ilişkin çok az kuşku kalmıştır. Oğlu, IX. Charles'ın da (1560-1574'de görev-

Catherine de Médici'nin majik tılsımı.
(Ulusal Kütüphane, Fransa, 1575)

deydi) aynını yaptığı söylenir. Bir kez, Trois Echelles adında bir büyücü, onun döneminde idam cezasına çarptırılır. Bodin'e göre[30] Charles, cadı toplantılarına ilişkin bilgi vermesi koşuluyla cezasını bağışladı ve davranışlarına dikkat etmesini söyledi. Öyle de yaptı ancak, yeniden büyücülüğe başladı ve asıldı. IX. Charles'ın kardeşi ve ardılı, bir kardinal ve dük'ün öldürülmesinden sorumlu ve Hugenot'lardan [Fransız Protestanlar] yana olan III. Henry (1574-1589'da görevdeydi), açıkça büyücülük ve eşcinsellikle suçlandı. Bu, Vincennes Ormanı'nda, içinde tütsü yakılmış birer tas tutan, sırtları yaklaşık bir metre boyunda, üzerinde İsa'nın çakıldığı haça ait olduğuna inanılan bir tahta parçası bulunan altın bir haça dönük iki satyr'in gümüşten heykelinin bulunmasına dayandırıldı.[31] Bu arada, kralın düşmanları da ona maji yapıyorlardı. Ayin sırasında mihrabın üzerinde kralın küçük bir resmi duruyordu. Kralın aleyhinde dualar edildi ve o anda resim bir bıçakla delindi. Kral ölmedi. Sonunda, Jacques Clément adında bir bağnaz, kralı öldürmesi gerektiğine dair vizyonlar gördükten sonra, kralı öldürmeyi başardı, yakalandı ve çıldırmışçasına gülerken öldürüldü.[32] Bu Valois Hanedanı'nın sonu oldu.

Bourbon Hanedanı döneminde, önceden değindiğimiz Gaufridi ile Loudon ve Louviers rahibelerinin skandallarını duyarız. Tüm bu olaylarda, Şeytan Ayini'ne katıldıklarına ilişkin iddialar vardır. Gaufridi olayında, kutsanmış ekmeğin şeytana sunulduğu ve kanını "Kanı bizim ve çocuklarımızın üzerinde olsun" çığlıkları arasında cemaatin üzerine serpildiği söylenir.[33] Louviers olayında, dua kitabı olarak *"Book of Blasphemy"* (Küfrün Kitabı) olduğu, kutsanmış ekmek ile kadehin kirletildiği ve kutsanacak olan ekmeğin kırmızımsı bir renkte olduğu görülür.[34] Bir başka iğrençlik de, kutsanmış ekmeğe bıçaklar saplamasıydı ki bu küfrün en büyüydü.

Görkemliliğiyle ün yapan XIV. Louis'nin (1643-1715) uzun yönetim döneminde, gerçekte karanlık bir yönü vardı. Zehirleme salgını İtalya'dan Fransa'ya yayıldı. Özellikle, istenmeyen kocalardan kurtulmak için kullanılırdı. Zehir, arsenik tuzunun suyundan oluşan bir eriyikti ve zehiri sıkça kullanan İtalyan bir katil kadının adım alan Aqua Tophania olarak; ya da Aziz Nicholas'ın mezarından sızan mucizevi bir ilaç olduğunu iddia ederek, sınırdan geçebilmesi için konulan *Bari'li Aziz Nicholas'ın Mannası* [Kudret Helvası] adıyla yaygın olarak bilinirdi. Dahası yeni doğmuş bebekleri öldüren bir örgüt vardı. Bu ticaretin başında iki kadın vardı. Adları La Voisin ve La Vigoreux'tu. Ebe olduklarını söyler ve ayrıca, falcılık da yaparlardı. 1680'de diri diri yakıldılar. La Voisin, ayrıca şeytan ayinleri düzenlerdi. Evinde, istenmeyen bebeklerin cesetlerini ortadan kaldırmada kullandığı bir fırın vardı ve bazen Şeytan Ayini sırasında bir bebek kurban edilerek, kanı Kutsal Kadehin içindeki şaraba katılırdı.

Bu vahşi törenleri düzenledikleri için birçok rahip idam edildi. Sunak simsiyahtı, siyah mumlar vardı. Sunağın örtüsünün altında bir minder vardı ve tören düzenlenirken çıplak bir kadın, ayakları aşağı sarkacak biçimde sunağın

Büyücüler "çalışıyor".
(Jaspar Isaac, 16. yüzyıl)

üzerine yatırılırdı. Kolları iki yana uzatılır ve mumlardan ikisini tutardı. Başının altına bir yastık yerleştirilirdi. Rahip ekmek ve şarabı her zamanki gibi kutsardı, ancak kutsama sonrasında burada anlatılamayacak ölçüde ahlaksızca biçimde kirletilirlerdi. Bir başka Şeytan Ayininde, kutsanmış ekmek, öldürülen bir çocuğun yakılan cesedinin külleriyle ve bir başka çocuğun kanıyla karıştırılırdı. Bir başka ayin olan erkekler için Cinsel İktidar Ayininde ise, aşk iksirleri yapmak için kan, un ve iğrenç maddeler Kutsal Türlerle karıştırılırdı.[35] Bu şeytan ayinlerinin, ahlaksızlıklarıyla tanınan Peder Guibourg tarafından gerçekleştirildiğini duruşma raporlarından biliyoruz ve o dönemde kimse de bundan kuşku duymadı. Ayrıca, Şeytan Ayinin en azından bir kez, kralın sevgisini kazanmak için kralın sevgilisi, Montespan Markizi'nin karısının isteği üzerine düzenlendiği ve sunağa kendisinin yatırıldığı kesindir.

Şeytan Ayininin bir başka olağanüstü türü de Peder Beccarelli tarafından düzenlenmiştir. Bu ayinde, cinsiyet değiştiren pastiller dağıtılırdı. Beccarelli'nin bu ayini düzenlediği ortaya çıktı ve yedi yıllığına kürek mahkumluğu cezası aldı.

Aziz Secaire Ayini denilen bir başka Şeytan Ayininin de Bask ya da Gaskonya halk söylentilerinden türediği söylenir. Bu ayin, Huysmans, Montague Summers[37] ve H. T. F. Rhodes[38] tarafından aktarılır. Huysmans ve Summers bu adın, kötülük majisinin büyük bir karşıtı olan Arles'den Aziz Cesarius'dan (470-543) türetildiğini söyler. Kutsanmış ekmek üçgen biçimindedir ve şarap yerine, vaftiz edilmemiş bir bebeğin cesedinin atıldığı bir kuyudan çekilen su kullanılır. Haç işareti sol ayakla yere çizilir. Bu kötü ayinde amaçlanan şey bir kişinin ölümüdür: kara majinin en kötü türüdür ve bu ayine katılan bir kişiyi yalnızca Papa günahlarından arındırabilir, ki bu da çok zordur.

Huysmans[39] 1843, 1855 ve 1874'te, kadınların düzenli olarak Aşai Rabbani Ayinine katıldığı, Kutsal Ekmeği ağzına aldıktan hemen sonra, kusarak çıkarttığı ve korkunç kirletilmelere maruz bırakıldığı toplulukların bulunduğundan söz eder. Longfellow[40] adında bir İskoç'un yönlendirmeleri altında Amerika'da kurulan, kara majisyenlerden oluşan bir dernekten söz eder.

Huysmans,[41] ayrıca, bir Şeytan Ayininde bulunduğunu iddia eder. Ayin, terk edilmiş bir kilisede düzenlenmiş. Sunağın üzerinde, tuhaf uzunluktaki boynu ve sırıtan bir yüzün boyandığı tuhaf bir figür vardır. Tütsü, sedef otu, ban otu, alıç, it üzümü ve Cezayir menekşesindendi. Siyah mumlar, en az tütsü kadar kötü bir koku yayıyordu. Ayini yapan, bizon boynuzlarıyla süslenmiş kırmızı bir rahip şapkası takmış ve üzerinde bir keçi figürü bulunan kırmızı kolsuz bir cüppe giymişti. Küfür niteliğinde sözler haykırıldı, ekmek kutsandı, yere atıldı ve cemaat tarafından kapışıldı.

Bu korkunç olayı düzenleyen kişinin Roca adında gerçek bir rahip olduğuna inanılır. Öyküde adı Docre diye geçer. Kendisinde parşömene yazılı, vaftiz edilmemiş bir bebeğin soyulmuş derisiyle kaplanmış ve üzerinde kutsal ekme-

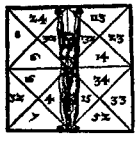
ğin bulunduğu, Şeytan Ayininin dua kitabının bulunduğu söylenir. Dahası, kutsal ekmeği hayvanlara yedirir. Bu şeytanca davranışı, uzun zaman önce erkek ve kadın cadılar yapardı. Ancak öyküde (ki gerçeğe dayandığı kesindir), günahkâr rahip, bedenleri zehirle doluncaya kadar, hayvanlara azar azar zehir yedirir. Bu yöntemin uygulandığı beyaz farelerin kanı zehir olarak kullanılırdı. Aynı işlemden geçen kümes hayvanları ve domuzlar öldürülür ve yağları zehir olarak kullanılırdı. Sinir sistemini etkileyen ya da tetanoz benzeri belirtiler gösteren zehirle beslenilen balıklar sudan çıkartılır, ölmeleri ve çürümeleri beklenir ve tene uygulanan bir damlası bunamaya neden olan bir yağ elde etmek için damıtılırdı. Rahip ayrıca, kutsanmış ekmekle karıştırılan un, et, cıva, morfin asetatı ve lavanta yağından yapılan bir macun yapmakla suçlandı.

Bu iğrenç adam insanları, yalnızca dokunarak zehirlemezdi. Bu kara majisyenin ender rastalanan bir durugörü yöntemi vardı ve hipnotize edildiğinde bir ruh olarak yüzlerce mil yol alabileceğine ve ölümcül zehri kurbana verebileceğine inanılırdı.[42] Bu tür şeytanlığı, yalnızca bir kişinin yapmadığı, dinden dönen birçok rahibin de yaptığı ileri sürüldü. En azından bir adamın bu kara majisyenlerin saldırılarından korunma yöntemleri olduğu ve panzehirleri geliştirdiği ileri sürüldü. Kitapta adı Johannes olarak geçer ve o kişi, öyküsü ileride özetlenecek olan Peder J. A. Boullan'la özdeşleştirilmiştir.

NOTLAR

1 a.g.e
2 Vigny'nin tarihsel romanı, *Cinq Mars*'a (Beş Mars-1826) göre, muayeneyi ürkütücü ayrıntıların verildiği büyük bir vahşetle gerçekleştirdi.
3 Lewis Spencer'ın *"Encylopedia of Occultism"* (Okültizm Ansiklopedisi) iki Mather'a ilişkin şöyle der: "Bu iki adamın bağnaz ve insanlık dışı, beşerî cezalandırma tarihinde, büyük olasılıkla bir eşine daha rastlanmamıştır.
4 Daha çok ayrıntılı özet için bkz. Spence: a.g.e.
5 Davaların tümü olmasa da çoğu, H.C. Lea'nın *"Materials towards a History of Witchcraft"* da (Büyücülük Tarihinin Başlıca Unsurları) söz edilir ve kimileri tanımlanır.
6 Clonnel'de "Cadıların Yakılması", *Folk Lore VI*, 4 Aralık 1895. Ayrıntılar burada verilmiştir.
7 1939-1945 İkinci Dünya Savaşı sırasında büyücülük suçuyla değil, siyasi nedenlerle bu sayının çok üzerinde insanın idam edildiği söylenir.
8 Gaule (1646), Brand'in *"Popular Antiquites"*inden alıntı yapar (Cilt 3, Londra 1849.
9 J. Beckmann: *"A History of Inventions, Discoveries ad Origins'* (Keşifler, İcatlar ve Kökenlerinin Tarihi), 4. basım, Londra 1846.
10 Bu, olasılıkla, Shakespeare'in *Macbeth*'inin çılgınca davranışlarıdır.
11 Pennethorne Hughes: *"Witchcraft"* (Cadılık), Londra, New York ve Toronto 1952.
12 Margaret A. Murray: *"The God of the Witches"* (Cadıların Tanrısı), Londra (tarih verilmemiş), yaklaşık 1930'lar.
13 a.g.e.

14 a.g.e.
15 a.g.e.
16 a.g.e.
17 Bu tür bir liste için bkz. Hughes, a.g.e.
18 a.g.e.
19 Hughes: a.g.e.
20 a.g.e.
21 Daha fazla ayrıntı için bkz. Baring Gould: *"Curious Myths of the Middle Ages"* (Ortaçağ'da Tuhaf Mitler), Londra, New York ve Bombay 1897.
22 Lea tarafından belirtilir, Cilt 2, a.g.e.
23 Hamel'den alıntı: *"Human Animals"* (Beşerî Hayvanlar), Londra 1915. Bu yapıtta likantrofi ve benzeri konulara ilişkin olarak büyük ölçüde okült bilgiler veriler.
24 Dudley Wright: *"Vampires and Vampirism"* (Vampirler ve Vampirlik", Londra 1924.
25 Roma Kilisesi'nden birçok azizin böyle olduğu iddia edilir.
26 Wright: a.g.e.
27 Bram Stoker'ın *"Dracula"*sında, buna ilişkin iyi bir döküm verilir.
28 Wright: a.g.e.
29 Websters *Biographical Dictionary"*, Springfield, Massachusetts 1943.
30 J. Bodin: *"De Magorum Daemonomania"*, Basel 1581.
31 Daha fazla ayrıntı Montague Summers'ın *"A Popular History of Witchcraft"*ında (Popüler Cadılık Tarihi) verilmiştir (Londra 1937).
32 Eliphas Levi, *"The History of Magic"* te (Maji Tarihi) P. de l'Etoile'den alıntı yapar (Londra 1922).
33 Montague Summers, a.g.e.
34 a.g.e.
35 J. K. Huymans: *"Là Bas"* (Orada), Paris 1891 (çeviri Londra 1943).
36 a.g.e.
37 *"The History of Witchcraft"* (Cadılık Tarihi), Londra 1926.
38 *"The Satanic Mass"*, Londra 1954.
39 a.g.e.
40 Şair Longfellow ile karıştırılmamalıdır.
41 a.g.e. kurgu olduğu belirtilir ama otobiyografik olduğuna inanılır.
42 Huymans, a.g.e.

28
Kara Majisyenler ve Düş Kuranlar

Majisyen Abra-Melin

Yahudi Abraham (1362-1460?) Almanya'da, büyük olasılıkla daha çok Würzburg'da yaşayan, ciddi ve önemli bir majisyendi. Onu, Paris'te Arsenal Kütüphanesi'nde saklanan bir elyazmasından biliyoruz. Elyazması Fransızca'ydı ve İbranice'den Fransızca'ya çevrildiği sanılır. S. L. Macgregor Mathers tarafından Fransızca'dan da İngilizce'ye çevrilmiştir.[1] Abraham'in, birine Kutsal Kabala bilgisini, diğerine ise majilerini aktardığı iki oğlu vardı. Elyazması ikincisini ele alır. İlk bölümü Abraham'ın yolculuklarını ayrıntılarıyla anlatır ve Doğu Avrupa'da, Arabistan'da ve Mısır'da birçok ustadan eğitim aldıktan sonra, sonunda Mısır'da Abra-Melin'in eğitimiyle nasıl gerçek sanatı öğrendiğini açıklar. Ayrıca Abraham'ın, maji yoluyla birkaç ünlü kişiye nasıl yardımcı olduğunu anlatır. İmparator Sigismund'un evlenmesini ve dost bir ruhun ona hizmet etmesini sağladı. Krallığı işgal edilirken, Saksonya Prensi Frederick'e yardımcı olması için ikibin atlı süvari "yarattı". Warwick Kontunu, ölüm tehlikesi altında, bir İngiliz cezaevinden kurtardı. Eski papa XXIII. John'ı (1410-1415'te görevdeydi) yargılayan Constance Konseyi'nden kurtardı.

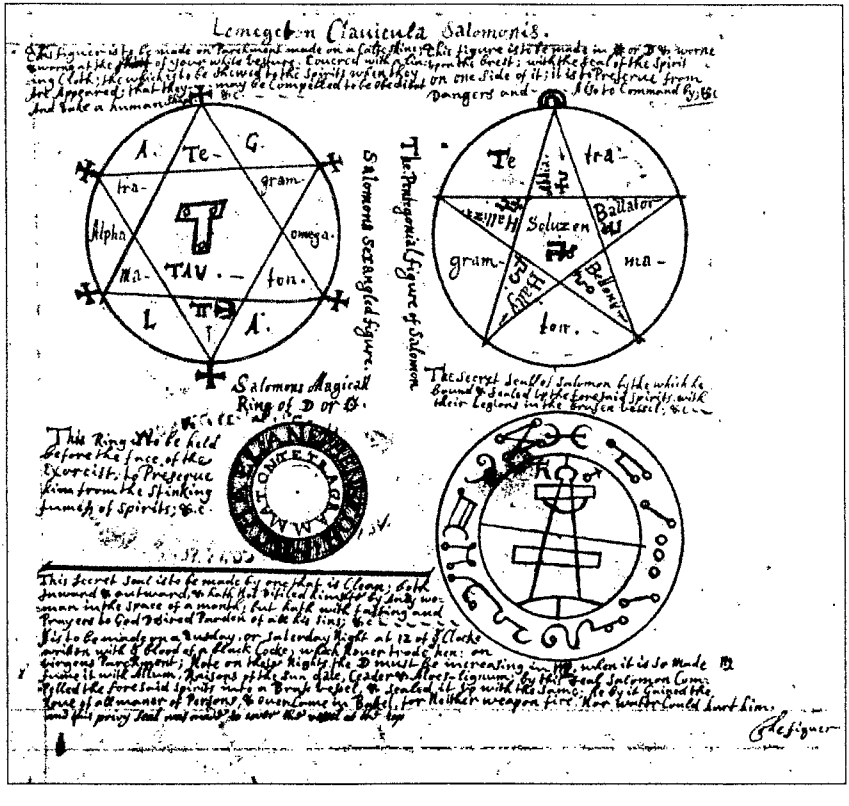
El yazmasının ikinci ve üçüncü bölümleri, birçok yönden tuhaf olan majik yöntemleri anlatır. Aralarında dört prens Lucifer, Leviathan, Satan ve Belial) ve sekiz alt prense (Astarot, Magot, Asmodee -Amodeus-, Belzebud -Beelzebub-, Orien, Paimon, Ariton ve Amaimon) ve sayısız uşakları olan, geniş bir kötü ruh topluluğundan yararlanır. Ancak, majinin yalnızca iyi amaçlı kullanılması gerektiğini söyler ve bu iblislerin görünebilir gelişlerine hazırlanmak için, kalabalık bir topluluk oluşturacak kadar iyi melekler ve iblislerle başa çıkmak için gerekli önlemleri almasını sağlayan kendi Koruyucu Kutsal Meleğini çağırır. Koruyucu Meleğin yardımını almaya hazırlanmak için ıssız bir yere gider, inzivaya çekilir ve bir tapmağın içinde bir sunak hazırlar. Burada, ruhların geldiği, çatısız bir teras ya da balkona açılan bir pencere vardır. Lambalar, tütsü ve bir meleğin üzerine yazılar yazdığı gümüş bir levhayı kutsamak için kutsal yağlar kullanır. Majisyen, kollu beyaz bir keten gömleğin üzerine, kollu koyu kırmızı ya da kırmızı ipekten bir cüppe giyer. Bir kuşakla sarınır,

taç ya da piskoposluk tacı takar ve elinde bir değnek tutar. Levhayı sunağa yedi yaşından küçük bir çocuk taşır.

Yalnızca iyi maji yapılması gerektiğini sürekli yinelemesine karşın, Abraham geçmişte olan ve gelecekte olacak olan olayları bilebilmek, öngörü sahibi olmak, dost ruhlardan yararlanmak, fırtınalar koparmak, havada uçmak, kendini ve başkalarını hayvana dönüştürmek ve silahlı muhafızlar yaratmak için neler yapılması gerektiğini anlatır. Yaptıklarının bütünüyle maji olduğunun anlatılmasını istediği için, kötü amaçlarda kullanılabilecek ruhlardan yararlanmaz.

Grimoire'lar

Abra-Melin'i anlatan elyazması, elden ele dolaşan birçok maji belgesiyle karşılaştırıldığında, oldukça anlaşılırdır. Bunlardan oldukça saçma ve çocukça anlatımı olan bazıları, Albertus Magnus tarafından Aristoteles'le ilişkilendirilmiştir. *"Admirable Secrets"* (Olağanüstü Sırlar) adındaki belge ilginçtir, ancak Aristoteles'le ilişkilendirilen *"Egyptian Secrets"* (Mısır Sırları), *"Great"* (Büyük) ve *"Little Albert"* (Küçük Albert) başlıklı belgeler oldukça değersizdir. Küçük Albert, sık sık yeniden yayımlanmıştır ve inanılmaz ölçüde komik bir

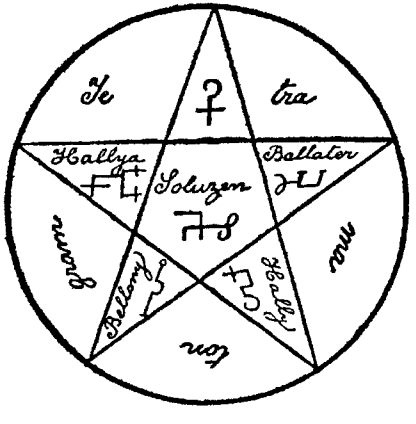

"Süleyman'ın Anahtarı"ndan majik şekiller. (British Library, No: 2731)

anlatım kullanılan reçeteler derlemesidir. *"The Greater Key of Solomon the King"* (Kral Süleyman'ın Büyük Anahtarı) büyük olasılıkla 14. ya da 15. yüzyılda yazılmıştır. İbranice yazıldığı iddia edilir, ancak İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca'ya çevrilen özgünleri Latince'dir. Josephus, Kral Süleyman'ın majik kitaplar yazdığını söyledi, ancak bu eserin Süleyman'a ilişkin efsanelerle hiçbir ilgisi yoktur. Kabaca gezegenlerin etkilerinden, iyi ve kötü ruhların efsunları, majide kullanmak için çemberlerin, beş köşeli yıldızların vs. oluşturulması, görünmez olmanın yolları, hazine bulmak, bir kadını ilişkiye girmeye razı etmenin ve majik silahlar elde etmenin yollarını verir. *"The Lesser Key of Solomon the King"* (Kral Süleyman'ın Küçük Anahtarı) ya da *"Lemegeton"* (17. yüzyıl) kötü ruhların bazı efsunlarının yanısıra, adlarını, buyruklarını ve görevlerini verir. *"The Grimoire Verum"*un (1517) bir bölümü iki anahtardan söz eder ve daha zararsız ruhların yanısıra, iblisleri çağırmanın karışık tanımlamalarını içerir. *"The Grand Grimoire"*, şeytanı insana hizmet etmesi için kandırmak üzerine gülünç ve anlamsız veriler derlemesidir. Daha önce de söz edilen, *"The Grimoire of Honorius"* ölüleri diriltme girişiminde bulunmak ya da iblisleri denetim altına almak için, Katolik törenlerini karışık bir biçimde taklit eder. *"The Sixth and Seventh Book of Moses"*ın (Musa'nın Altıncı ve Yedinci Kitabı) Tevrat'ın ilk beş kitabıyla hiçbir bağlantısı yoktur, bunlar cahilce ve aptalca, her yere serpilmiş efsunla karışık simgeler, dindışı adlar, ilahiler ve Talmud'a ilişkin başvurular derlemesidir.

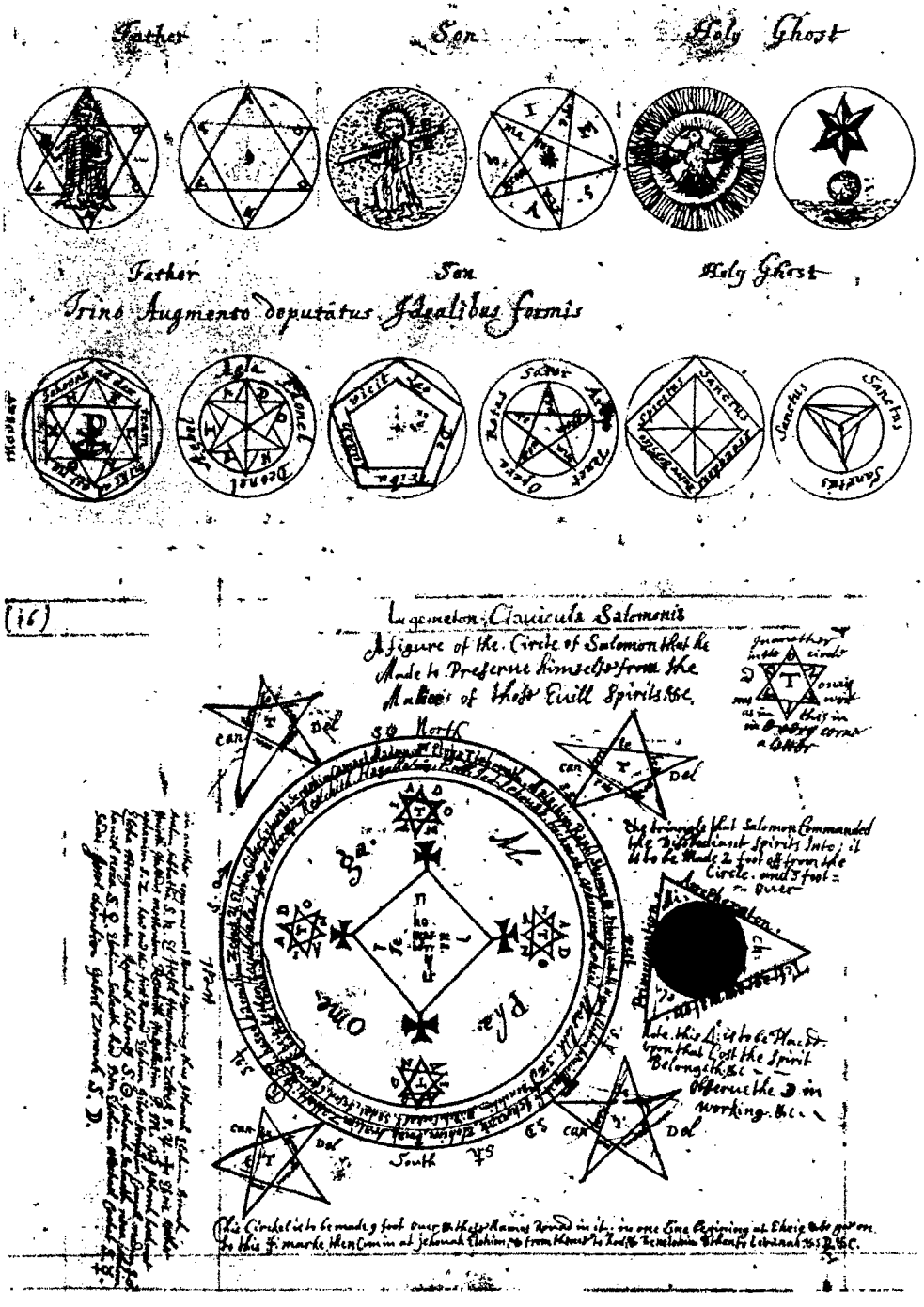

Grimoire. Fransızca elyazması. (British Library, 1203)

Süleyman'ın beş köşeli yıldızı.

"Arbatel", 1575'te Basle'de (İsviçre) ortaya çıkan majik bir eserdir. Özgün yapıtın yalnızca bir bölümü günümüze ulaşmıştır. Doğayı yöneten ruhların denetim altına alınması ve bunun yöntemlerini ele alır. Bu ruhlara "Olympik ruhlar" denir ve aralarında yedi başkan vardır: Araton, Bethor, Hagith, Och, Ophiel, Phaleg ve Phul. Her birinin yardımlarını da sayarsak toplam 196 adettir. Her başkan, gezegenlerden biriyle eşleştirilir.

Grimorie: "Süleyman'ın Anahtarı"ndan bir sayfa.
(British Library, No: 2731)

Psişikler

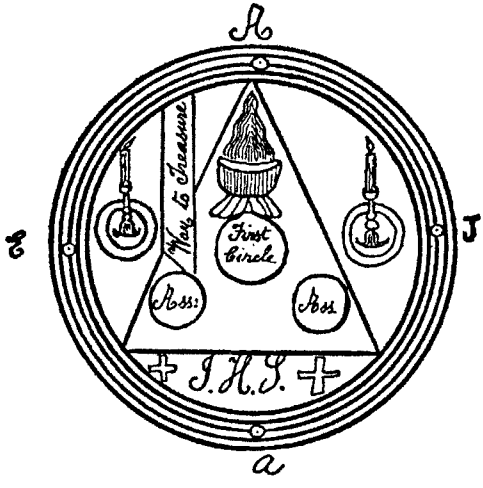
Hakkında yazılan biyografilerin bazen tümüyle düş gücünün eseri olduğuna inanılan Yorkshire'lı ünlü cadı ve kâhin, Mother Shipton'ın (1487-1562?), Kardinal Wolsey'in ölümünü, İç Savaşı, Londra Yangını'nı, lokomotif ile telgrafın bulunuşunu önceden bildiği ve dünyanın sonunun 1881'de geleceği kehanetinde bulunduğu söylenir.

Fransız hekim ve astrolog Nostradamus (1503-1566), o günlerde sıkça yapılan yıllık kehanetler yayımlardı. Ancak daha çok, aralarında Fransa kralı II. Henry'nin bir turnuvada ölümü, Fransız Devrimi, Napoleon ve Hitler'in yükselişinin ve düşüşünün yer aldı aldığı, şiirsel ve simgesel bir biçimde yaşanılan döneme dek birçok tarihsel olayı veren *"Centuries"* (Yüzlükler), 1555 adlı eseriyle tanınır. Catherine de Medici ve oğlu Fransa kralı IX. Henry'nin danıştığı Nostradamus, kötü amaçlı biri değildir.

Michel de Nostradamus.

Açıkça, astroloji ve Kabala'nın verilerinden yararlanmanın yanısıra, çok az anlaşılan bir konu olan, zihinsel yetilerini kullandıkları için *psişik* dediğimiz türden insanların arasında en çok tanınanlar, Dr. John Dee (1527-1608) ve yardımcısı Sir Edward Kelley'di (1555-1595). Dee, Cambridge Üniversitesi'nde eğitim görmüştü ve ardından, doktorasını tamamladığı Louvain'e devam etti. Mercator'la iletişim kurduğu Avrupa'da bir süre zaman geçirdikten sonra, İngiltere'ye döndü ve iki kitabını kendisine ithaf ettiği VI. Edward'ın sarayında öne çıkan bir kişiydi. Bununla birlikte, Mary'nin hükümdarlık tahtına oturunca, kendisi ve kız kardeşi Elizabeth'in doğum haritasına bakmak üzere çağırıldı. Kısa bir süre sonra, büyücülükle ve vatan haini olmakla suçlandı, bir süre hapis yattı, ancak kısa süre sonra aklandı. Elizabeth tahta çıktığında, taç giyme töreni için uygun bir gün seçmesi istendi. Ayrıca kendisine, Lincoln's Inn Fields'da bulunan ve uyuşum büyüsüyle [sympathetic magic] kraliçeye zarar vermek istendiği ortada olan, göğüs bölümüne saplanmış bir hançerin olduğu kraliçenin balmumundan bir modeli konusunda danışıldı. Kraliçeye, yeni bir yıldız ve kuyrukluyıldızın göründüğünü aktardı. Matematik üzerine yazılar yazdı ve St. Helena'ya kadar uzanan yolculuklar yaptı.

Büyük kabalistik halka.

Döndükten sonra, büyük bir parça parlatılmış kömür kullanarak kristal küre-falcılığı yöntemini denedi. Kısa süre sonra ruhlar görmeye başladı. Ancak, hem ruhları görüp hem de ilettikleri mesajları bir yere yazacak kadar asla yoğunlaşamadı. Bu nedenle, "küreyi okuyabilecek" kadar psişik nitelikleri olan birini işe almaya karar verdi. Kısa süre içinde, Edward Kelley'de karar kıldı. Kelley, kalpazanlıktan suçlu bulunmuş ve ceza olarak kulakları kesilmiş bir Lancashire'lıydı. Kulaklarının kesik olduğunu gizlemek için, oldukça gösterişli görünmesine neden olan, iki yandan sarkan parçaları olan siyah bir bere takardı. Kelley kendisinde, Galler'de bir el yazmasıyla birlikte bulduğu bir miktar dönüşüm tozu olduğunu iddia etti. Kısa süre içinde, kristal küre okumaya ve simya deneyleri yapmaya başladı. Bu haber yayıldı ve birçok seçkin kişi, Dee ve Kelley'nin altın yaptıklarına inandı. Ardından, Glastonbury Manastırı'nın kalıntılarında Yaşam İksiri'ni buldukları söylencesi yayıldı.

Aynı dönemde, Laski adında Polonyalı bir kont, Elizabeth'in sarayına konuk olmuştu ve Elizabeth'in dostu Leicester Kontu tarafından Dee ve Kelley ile tanışmaya götürüldü. Kont okültizme gerçekten inanıyordu ve Dee ile Kelley'den çok etkilendi. Parlatılmış kömürde "beliren ruhlar", Avrupa'da büyük olayların patlak vereceğini ve Laski'nin kral olacağını açıkladı. Bu olay, kuşku uyandırmamak için belirli aralıklarla açıklandı, ancak kısa bir süre sonra, Laski onları Polonya'daki malikânesine çağırdı ve 1583'te eş ve akrabalarını da yanlarına alarak Avrupa'ya gittiler. Meleklerden mesajlar gelmeye devam etti ve bunların kayıtları tutuldu. Bu kayıtlarda, rastlantı eseri, çağdaş okültistlerce "Hanok dili" denilen ve Atlantis'de konuşulduğuna inanılan, "meleklerin dili"nden bazı sözcükler bulunduğu belirtilmelidir.

Polonya'ya vardıklarında, melekler altın yapmak ve Avrupa'nın siyasal değişiklikleri üzerine yoğunlaştı ki bunlar için kesinlikle para gerekiyordu. Laski, mülkleri ipotek ettirmeye başladı. Ancak beklenmedik sorunlar ortaya çıktı. Sonunda Laski, Dee ve Kelley'den kurtulmak için, onları İmparator II. Rudolph'la tanıştırmayı önerdi. İmparatorun simyayla yakından ilgilendiğine daha önce değinmiştik. Laski ayrıca, Dee ve Kelley'in İmparatorun Prag'taki sarayına gidebilmesi için de bir kaynak sağlaması gerekiyordu. İmparator onları büyük bir sevinçle karşıladı ve kısa süre sonra Kelley'i şövalye ilan etti. Al-

tın yapmak için çalışıyormuş gibi görünerek, birkaç ay Prag'da kaldılar. Ancak bir süre sonra, İmparatorun dinsizlere iş verdiğine ilişkin bazı şikayetler geldi ve Papa Nuncio bir gün, ikilinin tutuklanmasını emretti. Ancak İmparator, ülkeyi yirmidört saat içinde terk etmelerini buyurdu. Öyle de yaptılar ve gezginci bir yaşam sürerek, daha çok yıldız fallarına bakarak geçimlerini sağladılar. Bir süre Polonya Kralının, ardından Rosenburg adında Bohemyalı bir kontun yanında kaldılar.

Bu yolculuklar sırasında meleklerden gelen bu mesajlar sürdü, ancak bir gün Kelley kristal küre okumayı bıraktı ve bu meleklerin gerçekte birer iblis olduklarını öne sürdü. Ona söylenenleri açıklamaya karşı çıktı ve bir tartışma sonrasında eşyalarını toplayıp, eşiyle birlikte başka bir yere gitti. Dee'nin kalbi kırılmıştı ve oğlunun kristal küreyi okumasını sağlama girişimindeki başarısızlıkları sonrasında, umutsuzluğun derinliklerine daldı. Ancak Kelley yeniden ortaya çıktı. Küreye yeniden danıştı ve yine korkunç şeyler söyledi. Dee ve ailesinin uzun ikna çabaları sonrasında, kendisine söylenenlerin ne olduğunu açıkladı. Dee ve Kelley'nin eşlerini paylaşmaları gerektiği söylenmişti. Kadınlar bunu iğrenç buldular, ancak Dee yaşamlarının sözkonusu olduğunu belirtti ve tükenmek bilmeyen tartışmalar sonrasında herkes bunu kabullenmek zorunda kaldı. Kısa süre anlaşmazlığa düştüler ve Dee İngiltere'ye döndü, Kelly ise, Bohemya ve Almanya'da yolculuklarını sürdürürken her iki ülkede hapse girdi. Almanya'da cezaevinden kaçma girişimi sırasmda yaralandı ve bu yaralanma sonucunda öldü. Dee, ölmeden önce birkaç önemsiz işte çalıştı. Dee, hâlâ okültistler tarafından incelenen bazı eserler yazdı. En çok bilineni *"Monas Hieroglyphica"*dır.

Boehme ve Boehmeciler

Jacob Behme, daha doğrusu, Boehme (1575-1624) Görlitz'de (Prusya) doğan bir mistikti. Yaşamının ilk dönemlerinde çobanlık, sonra da ayakkabıcılık yaptı. 1599'da ayakkabıcılıkta usta oldu ve evlenip birkaç çocuk sahibi oldu. Ardından eldiven işine girdi. Mistikleri ve simyacıları inceledi ve 1612'de yazmaya başlayıp, birçok eser üretti. Eserleri, simya simgeleri kullanarak kozmosun kökenini ve insanın doğasını anlatıyordu. Cennet ve cehennemin, yaşarken insanın potansiyel olarak varolmayı ve olmamayı belirttiğini ve ancak ölüm sonrasında ortaya çıktığını düşündü. Uygulamalı simyayla hiç ilgilenmiyordu; simya simgeleri yalnızca, insanın ruhsal konumunu göstermek için kullanılmıştı. İlahi Merhamet ruhsal dünyada tıpkı, ilahi Takdirin doğada işlediği gibi işler, o nedenle insan, metallerin cüruftan arındığı gibi günahtan arınır. Buna "ateş teolojisi" denilmiştir.[2] Görüşleri, bağlı olduğu Lutherci Kilise'nin görevlileriyle büyük sorunlar yaşamasına neden oldu. Oluşturduğu sistem, Kutsal Bilgelikle ilgili olduğu için teozofik olarak nitelendirildi, ancak Hıristiyan kutsal metinlerine dayandırıldığı için çağdaş teozofiden çok farklıdır.

Jacob Boehme.

Boehme'nin izleyicilerinden Kuhlman, 1689'da Moskova'da diri diri yakıldı. Tanrı ve şeytanla konuştuğunu iddia etti, inanılmaz kitaplar yazdı ve aralarında İngiltere'nin de bulunduğu birçok Avrupa ülkesine gitti.

J. G. Gichtel (1638-1710) Boehme'nin bir başka izleyicisiydi. İlk başta bir Anabaptist'ti ve 1668'de Regenburg'dan (Almanya) kovulunca Amsterdam'da yaşamaya gitti. Burada 1682'de Boehme'nin eserlerini yayımladı ve "Melek Kardeşler" (Angelic Brothers) adında, evliliğe inanmayan, bağnaz bir mezhebin başında yer aldı. 1722'de yedi ciltten oluşan yazıları *"Theosophia Practica"* adı altında yayımlandı. Öğretisine göre, mistik trans Kutsal Kitap'tan daha doğru bir rehberdi ve kişinin meleklere özgü bir konuma geçmesini sağlardı.

Hekim ve vaiz John Pordage (1625-1698), Boehme'nin görüşlerini düzenleme girişiminde bulundu ve kendisine doğrudan Tanrı'dan vahiy geldiğini ileri sürdü. Simya ve astrolojiyle ilgiliydi ve 1688'de *"Mystic Divinitie"*yi (Mistik Tanrı) yazdı. Pordage ve Boehme'yle ilgili yazılar yazan ortağı Thomas Bromley, 1697'de Philadelphian Society'nin çatısı altında Jane Lead'le (Leade ya da Leadly, Ward doğumlu, 1623-1704) ortak oldu. Jane daha önceden birkaç kehanetinden oluşan bir kaydı yayımlamıştı. Kehanetlerini sürdürerek, Yuhanna'nın Vahyi'nde sözü geçen bir Philadelphian Kilisesi'nin* yükseleceği kehanetinde bulundu ve üyelerinin mucizelerde bulunma güçleri olması gerektiğini belirtti. Mezhepdekiler farklılıklarını unutacak ve kardeşlik sevgisi altında birleşecekti. İlki, altın bir çemberle simgelenen bir rahip, ikincisi gümüşten bir çemberle simgelenen bir peygamber ve üçüncüsü ya da başyönetici de ılımlı ve hafif bir ateşle simgelenen bir kraldan oluşan sevgi yetişkinleri tarafından yönetileceklerdi.

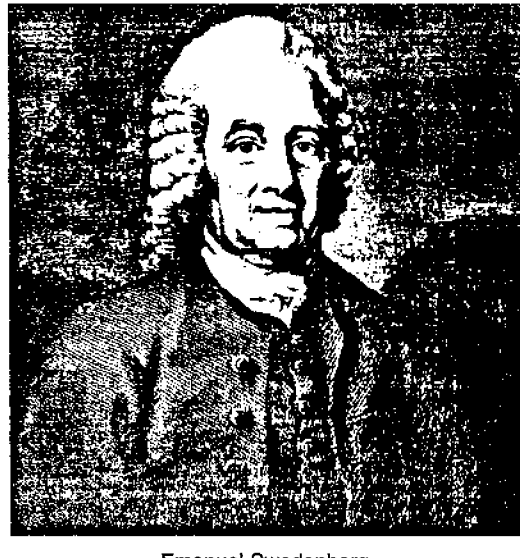
* Burada sözü edilen Philadelphia Kilisesi, İncil'in son bölümü olan "Yuhannanın Vahyi"nde geçen ve tümü Batı Anadolu'da bulunan Yedi Kilise'den biridir. Batı Anadolu'da, Alaşehir çayı yakınındadır. (Ed.n.)

Bir din tartışmacısı, ünlü kitap: *"A Serious Call to a Devout and Holy Life"*ın (Dindarlığa ve Kutsal bir Yaşama Ciddi bir Çağrı) yazarı William Law (1686-1761), 1755'de Boehme'nin eserlerinin üçüncü çevirisini baskıya hazırladı. Law'ın, Metodizmin kurucuları, John Wesley'nin (1703-1791) ve kardeşi Charles Wesley'nin (1707-1788) spiritüel yönetmeni olduğu söylenir. Law her türlü teatral gösteriye karşıydı ve bu konu üzerine bir kitap yazdı.

Büyük fizikçi ve matematikçi Sir Isaac Newton (1642-1727), Boehme'den çok etkilenmiştir. Bilimsel çalışmalarının dışında Newton, kehanetleri derinlemesine araştırırdı ve Sir David Brewster[4] tarafından incelenen, *"Observations on the Prophecies of Daniel and the Apocalypse of St. John"* (Daniel'in Kehanetleri ve Yuhanna'nın Vahyi Üzerine Gözlemler) başlıklı ayrıntılı bir metin yazdı. Bu yazıda, Kutsal Kitap'ta söz edilen doğal olaylarla toplum arasında benzerlik olduğunu savundu. Böylelikle, gökyüzü tahtları ve hanedanları, yıldızlar ikinci derecede prens ve yöneticileri, Ay halkı, hayvanlar ve bitkiler ulusları simgeler. Dört canavar dört imparatorluğu, kartal kanatlı aslan Babil'i, ayı Pers Devletini, leopar Yunanistan'ı, büyük demir dişli canavar Roma'yı temsil ediyordu. Diğer ayrıntılar simgeseldir. Böylelikle, Yunan imparatorluğunun dört baş ve kanadı dört krallık, son canavarın on boynuzu, Büyük Theodosius'un döneminde imparatorluğun on'a bölünmesiydi. Dahası da var, çünkü bu eser, kehanet üzerine yazılan tüm yazılardan daha çok ayrıntıya girer ve daha çok şey söyler. Newton'ın fiziğe olan ilgisinin okült fenomenleri araştırmasıyla başlamış olması olasıdır. Lord Keynes, Newton için "majisyenlerin sonuncusu" demiştir.[5] Newton, en azından yaşamının başlarında simyasal transmutasyona inanırdı.[6]

Bilim adamı ve Öngörüleri

Ne yazık ki, Emanuel Swedenborg'un (1688-1772) olağanüstü vizyonlarına ilişkin hiçbir şey aktarılamaz. O, birkaç mekanik buluşta katkısı olan ve jeoloji, fizik ve anatomi üzerine çalışan, İsveçli bir bilim adamı ve maden mühendisiydi. 1743'te melekleri, başka ruhları ve hatta Tanrı'nın kendisini görmeye başladı. 1747'de, kendini teolojik yazılar ve öte dünya deneyimlerini yazmaya adamak için, maden danışmanlığı görevinden yarım maaş alarak istifa etti.

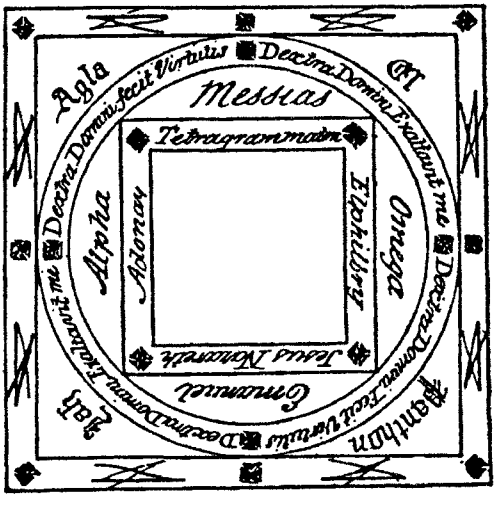

Emanuel Swedenborg.

Fransa'da Okültizm

I. Napoleon (1769-1821) bir ölçüde okültizme ilgi duydu. Josephine'le evleneceğini önceden bilen, Marie Lenormand'a (1772-1842) doğum haritasını yorumlattı. Marie, La Sibylle du Faubourg Saint-Germain olarak bilinir ve Rus Çarı I. Alexander'ın yanısıra birçok ünlü kişi kendisine danışmıştır. Hatta, 1818'de Aix-la-Chapelle'de Avusturya, Fransa ve Rusya arasında imzalanan Üçlü İttifak'ın temelinin atılmasına yardımcı olduğunu ileri sürdü.[7]

Ondokuzuncu yüzyılda Fransız Katolikleri arasında büyük umutların beslendiği bir dönem oldu. Akli dengesi yerinde olmayan birkaç kişi,[8] yeni bir din sistemine ilişkin belirtilerini göstermeye çalıştı. Rose Tamisier, (d. 1818) Meryem Ana'nın kendisini birçok kez ziyaret ettiğini ve Fransa'nın kâfirlerini nasıl dine döndüreceği konusunda onu eğittiğini duyurdu. Bedeninde, elbette olağan izlerden değil de, haç, kalp ve kadeh biçiminde stigmatalar belirmeye başladı ve bir rapora göre, bir kez de Meryem Ana ve bir Çocuğun resmi belirdi. Tüm bunlar, komşuları arasında güçlü bir heyecana ve kilise yetkilileri arasında da küçümsenmeyecek ölçüde şaşkınlığa neden oldu. Ancak Rose, haça çakılmış bir İsa resminde kan akmasına neden olunca, derinlemesine bir araştırma başlatıldı. Resim St. Saturnin-les-Aptes'te küçük bir kilisedeydi ve bu gizemi çözmesi için E. Collignon adında bir kimyager çağırıldı. Bir sülükten alınan, pıhtılaşma özelliğini yitirmiş kanın bir yolla resmin içine yerleştirilmiş ve görülen mucizeyi gerçekleştirmesi sağlanmış olabilirdi. Hatta aynı olayı başarıyla taklit etti. Rose tutuklandı, dolandırıcılıktan ve halk ile din ahlakına saygısızlık etmekten yargılandı, yüz frank para cezası verildi ve altı ay hapse mahkum oldu.

Bir beyaz-maji halkası.

Rose Tamasier'in yargılandığı dönemde (1851) ayinler düzenlemeye başlayan, ateşli dindarlardan oluşan küçük bir Katolik topluluğunun bir üyesi olmasından kuşkulanıldı. Bu topluluğun kökeni belirsizdir. 1839'a kadar, melekleri gördüğünü söyleyen Martin de Gullardon adında biriydi. Ölünce, ardılı olarak Eugène Vintras (1807-1875) görevlendirildi. Vintras, bir karton kutu fabrikasının sahibiydi ve öngörüleri olan biriydi. Melek Mikail'le özdeşleştirdiği bir şeyin kendisini ziyaret etmesi, göreve atanmasına neden oldu. Ancak elçinin, Fransız Devrimi'nde giyotinle idam edilen

XVI. Louis'nin ardılı olduğu sanılan, düşsel XVII. Louis'nin kraliyet yandaşlarından bir ajan olduğu ileri sürüldü.[9] Bu kraliyet desteğinin sonucunda, Vintras'ın başkanlık ettiği grup ilgi gördü ve sayıca arttılar. Vintras fabrikasında küçük bir kilise yaptırdı ve topluluğu bir dindarlık gösterisi düzenledi. Kuruma, *Carmel ve l'Oeuvre de la Miséricorde* (Merhamet Kitabı) adını verdi. Ancak Levi onu, herkesin tümüyle çıplak olduğu ve ayinin bir bölümünde "Aşk! Aşk!" haykırışları ardından âlem yapıldığı günahkâr ayinler düzenlemekle suçlar.[10] Aynı yazar, Vintras'ı eşcinsellikle suçlayan bir el ilanı olduğunu aktarır.

Vintras 1842'de Caen'de dolandırıcılıktan yargılandı ve beş yıllık hapis cezasına çarptırıldı. Cezası sona erdikten sonra, birkaç yıl Londra'da yaşadı, ancak 1863'te Fransa'ya döndü.

1843'de tarikat Papa tarafından kınandı ve daha sonra Vintras tarikatın başındaydı. Tarikatın rahip ve rahibeleri vardı. Küçük farklılıklarla, ikisi de ayin düzenlerdi.

İki büyü kitabı:
"Büyünün Sistemi ya da
Kara Sanatları Tarihi", 1727 (üstte.)
Fransız, büyü el kitabı:
"Kırmızı Ejderha", 19. yüzyıl ortaları (altta).

Vintras ölünce, teologlarla tartışan ve Vintras'a katılan Katolik bir rahip olan J. A. Boullan (1824-1893), Vintas'ın ardılı olarak atandı. Boullan, ayinlerin fizik güçleri gibi davranan güçlerden yararlandığını, ancak bunların iyi ya da kötü amaçla davranabilecekleri görüşündeydi. Sürekli, yalnızca Roma'dan değil, aynı zamanda Gül-Haçlılar'dan gelen bu tür güçlerin saldırısından yakınıyordu. Boullan öldüğünde, Gül-Haçlılar tarafından saldırıya uğradığını sanıyordu.

Gül-Haçlılar'ın, Markiz Stanislaus de Guatia'nın izleyicileri olduğundan önceden söz edildi. Huysmans'ın ünlü *"Là Bas"* (Orada) adlı eserinde Dr. Johannès adı altında Boullan'ı tanımladığı sanılır. Dr. Johannès, beyaz bir majisyen ve kara majisi korkunç olarak tanımlanan,[11] acımasız düşmanı Canon Docre'nin neden olduğu kötü etkileri ortadan kaldırabilecek yetenekte olan tek kişi olarak anlatılır. Ancak kitapta Docre, gerçek bir kişi olan Canon Roca ile özdeşleştirilir.

Bununla birlikte De Guatia tersini düşünür.[12] Ona göre Roca, kötü Boullan'la karşılaştırıldığında iyi biridir. Boulla, izdeşlerine kurtuluşun sekste olduğunu öğretmekle suçlandı. Ayrıca, evli kişiler arasında normal ilişkiyle sınırlandırılmamıştır. Buna ek olarak, De Guatia'ya göre, Misyoner ilişkinin kutsallığı dışında günahkâr gibi görünen biçimlerde de ilişkiye girileceği öğretileri arasındaydı. Bunlar; 1- Karşı cinsten olanlar; 2- Aynı cinsten olanlar; 3- Göksel varlıklar; 4- Doğa güçleriyle, önceden söz edilen, De Villar'ın Comte de Gabalis'de anlatılan beşer ve doğa güçleri arasında gerçekleşen evlilikler gibiydi.[13]

Mutlak Gerçeğin Satılması

Hoene Wronski (J. M. Wronski 1778-1853) Polonyalı ünlü bir matematikçiydi. Aynı zamanda bir filozoftu. Özellikle Kant'ın yandaşı olarak Kabala sistemi üzerinde çalıştı ve kendine özgü olağandışı görüşlere vardı. Tüm okült kardeşlik topluluklarının amaçlarının, tarihin akışını değiştirmek ve hatta, kendi felsefesine göre olağan bir uygulama olan, yaratılış sürecine katkıda bulunmak olduğu düşüncesine vardı. Bu kardeşliklerin, hükümetleri doğrudan etkileyemeyeceğini, ancak dolaylı yollar kullanmaları gerektiğini düşündü. Sonuçta bunlar gizlidir. Bu, politik güçleri yönlendirdiği varsayılan Gizli Patronlar olduğu düşüncesine yol açar, ki bu daha sonraki okült grupların düşüncelerinde rol oynadı.

Dahası Wronski, *Mesihçilik* dediği düşünceyi ileri sürdü. Birçok başka yazar, insan biçiminde ikinci bir İsa'dan söz etti. Wronski'ye göre, İsa insanları kurtaracak olan Mesih ise, ikinci bir İsa devletleri kurtaracak olan bir devlet olmalıydı. Polonya'nın bu ulusal Mesihçiliğe aday olabileceğini düşündü ve bu bağlamda, bu ulusun maruz bırakıldığı ve yine bırakılabilecek olan (bu gerçek bir kehanettir) tuhaf sıkıntılara dikkat çeker.[14]

Son olarak, Wronski Kabala'yı derinlemesine inceleyerek evrenin sırrını bulduğunu ve Mutlak Gerçek'in kapısını araladığını düşledi. Bu sırrı Arson adında varlıklı birine 150 bin frank karşılığında söyledi. 40 ya da 50 bin frank aldıktan sonra, bu sır başkalarına aktarıldı, ancak bir nedenden ötürü paranın kalanını alamıyordu. Bunun üzerine Wronski bir el ilanı hazırladı. Başlığı şöyleydi:

Evet mi Hayır mı? Benden 150 bin frank karşılığında Mutlak Gerçek buluşumu satın aldın mı, almadın mı, evet mi hayır mı?

Rus Sarayında Maji

Rus Kilisesi Bizans'ın (Yunan Ortodoks) koludur. Başlangıçta Bizans'ın (Constantinopolis, bugün İstanbul) denetiminde olan piskoposlar vardı. Daha sonra, bunlardan bazıları başpiskoposluk, hatta metropolitanlık derecesine getirildiler ve sonunda aralarından bir patrik seçildi (Moskova Patriği). Bu arada, Rusya'nın tanınan dünyasal başkanı olan Çar güç kazanıyordu. Din adamlarının amacı Moskova'yı üçüncü Roma (ikincisi Bizans'tı) yapmaktı. Sonunda

her nasılsa Çar, kilise ve devlet üzerindeki mutlak gücü elde etti ve bu durum Devrim'e kadar böyle sürdü.

Rus Kilisesi'nde hep büyük ölçüde mistisizm ve okültizm olmuştur. Din adamlarından bazıları majisyenlerle yakınlaşılması konusunda olumsuz değillerdi ve özgürce medyumlara gidilirdi. Son beş çar (I. Alexander, I. Nicholas, II. Alexander, III. Alexander, II. Nicholas) ve eşleri okültizme büyük ilgi duyuyordu ve kilisenin içinden ya da dışarıdan mistikler, okültistler, ve medyumlarla bağlantılar kuruyordu.

1808'de tahta çıkan I. Alexander (1777-1825), Barones von Krüdener'den etkilenmişti. İsviçre'de bir tür kurumu olan bu mistik, birçok Avrupa kentini gezdi ve kuşkusuz 1815'te Rusya, Prusya ve Avusturya arasında imzalanan Kutsal Birliğin temelinin atılmasında kuşkusuz etkili olmuştu. Barones von Krüdener, Swedenborg'un vizyon-görü düşüncesiyle Moravyalılar'ın inançlarıyla birleştirdi ve aralarında özellikle Napolyon'un Elbe'den dönüşü ve sonraki kovuluşunun da bulunduğu, birçok başarılı kehanette bulundu.

Ardından 1819'dan 1821'e dek Rus Sarayında bulunan kişi Rahibe Salome'ydi (Theresa des Isard'lı Madame Bouche). Napolyon'un Rus seferlerinde başarısız olacağını ve ardından düşüşünü bildi. I. Alexander'ı saf altından tılsımlar yaptırması için ikna etti.[16] Bunların üzerinde, Kutsal Üçleme'nin simgesi olarak üçgen yer alıyordu. Bunlar zaman zaman prenslere verilirdi.

Ağabeyi I. Alexander'ın ardılı I. Nicholas (1796-1855), önceden söz ettiğimiz, Hoene Wronski'den çok etkilendi. Wronski, daha sonra Slav toplumlarının kaderini ele alan iki yapıtını bu Çar'a ithaf etti.

1885'te babası I. Nicholas'ın ardılı II. Alexander (1818-1881), özellikle astroloji olmak üzere, her türlü falcılığa ilgi duyuyordu.[17] Büyük medyum D. D. Home, danışılanların arasındaydı. Çar'a artık ona yardımcı olamayacağını, ancak bu işi bir Alman'ın yapabileceğini söyledi. Ardından Baron Langsdorff (ö. 1908) adında bir medyum, 1880'de Çar'a, katılacağı bir akşam yemeğinde bir bombanın patlayabileceğini söyledi. Çar gidişini yarım saat geciktirdi ve korkunç bir patlama gerçekleşti. Ertesi yıl medyum, önemli bir görev için Paris'e gönderildi. O yokken Çar, bir başka bombayla öldürüldü.

Oğlu III. Alexander (1845-1894) ardılı oldu. Yeni Çar, Langsdorff'u yeniden çağırdı ve medyumun sağlık sorunları nedeniyle emekliye ayrıldığı 1886'ya dek neredeyse her gün seanslar düzenlediler. Bunun etkisiyle Fransa'yla bir bağlantı gerçekleşti. Medyum transa girerdi, ancak aynı zamanda, bir mesajın sözcüklerinin yazılmasında sözcüklerinin harflerin hızla seçilmesini kolaylaştıran ve medyumun parmağıyla hareket eden bir disk olan *psikograf* adında bir araç kullanırdı. Bu, ruhlar tarafından bulunmuştu ve daha sonra diğer medyumlarca da kullanıldı.

III. Alexander'ın saltanatının sonlarına doğru, Cronstadt'lı John (1821-1908) adında bir rahip sarayın içinde ve halk arasında tanınır oldu. Mucizeler gerçekleştirdiği sanılırdı ve hayır işlerinde bulunurdu. Alexander'ı son yakalandığı hastalıktan kurtaramadı.

Alexander'ın en büyük oğlu II. Nicholas (1796-1855) babasının ölümüyle ardılı oldu. O ve akrabaları Devrim sırasında Bolşevikler tarafından öldürüldü. Çar ve Çariçe mistisizm ve majiyle yakından ilgileniyordu. Cronstadt'lı John başarısız olunca, Lyon'dan bir majisyen çağırdılar. Bu Üstat Philippe (1849-1905) adıyla tanınan, Nizier Anthelme Philippe'ydi. O, kuşkusuz olağanüstü biriydi.[19] Okula giderken bir rahip ona şeytanca güçleri olduğunu söyledi ve onüç yaşındayken olağanüstü ilaçlar yaptı. 1877'de evlendi ve bu evlilikten olan kızı Kabala'yla ilgilenen bir doktorla evlendi, ancak genç yaşta öldü. Philippe tıp öğrencisi oldu, ancak eğitiminin sonuna doğru, şarlatanlık olarak nitelendirilen okült tıpla ilgilendiği haberi koleje ulaştı ve eğitiminin beşinci yılını tamamlamasına izin verilmedi.[20] Sonunda, Lyon'da bir klinik açmasına ve Paris'teki Uygulamalı Manyetizm ve Masaj Okulu'nun (Practical School of Magnetism and Massage) koruması altında ünlü hipnotizör Hector Durville tarafından yürütülen ve zaman zaman, en az onun kadar ünlü olan, Papus olarak da tanınan okültist ve kabalist G. Encausse'in de yardımcı olduğu kurslar vermesine izin verildi. Birkaç kez yetkisi olmaksızın tıbbi uygulamalarda bulunmaktan para cezasına çarptırıldı.

Üstad Philippe, Paracelsus gibi, hastalıkları üç sınıfa ayırdı. Ortaya çıkış nedenine göre; a- fiziksel, b- astral ve c- ruhsal olan hastalıklar. Ancak her durumda, her üçünün de belirli ölçülerde etkili olduğunu fark etmiştir.

Philippe Rusya'ya çağırıldı ve 1900'un sonlarına doğru gitti. Durugörü ve duruişiti yetileriyle uzaktan bile teşhis koyması, Çar'ı çok şaşırttı ve etkiledi. Tahta erkek bir varis geleceği kehanetinde bulundu ve kısa süre sonra kehanet gerçekleşti. Son olarak, Moskova Üniversitesi'nin fahrî Doktoru olan Philippe'e önceden randevu almaksızın kraliyet ailesini ziyaret etme izni verildi.

Ancak, Çar'ın üzerinde siyasal etki yarattığı söylenerek majisyene karşı eleştiriler yöneltildi ve 1901'de Lyon'a dönerek Rus Sarayıyla ilişkilerini sürdürdü. 1903'de yine Rusya'daydı, geniş çapta seanslar düzenliyor ve Çar ile Danimarka Kralının yardımlarıyla Martinist bir loca kuruyordu. Bir nedenden ötürü, ayrılık armağanı olarak kendisine muhteşem bir otomobil[21] verilerek, Lyon'a geri döndü. 1904'te kızı öldü ve buna öylesine üzüldü ki, ertesi yıl ölene dek kendini bir belirsizliğe bıraktı.

Nicholas'ın Rus Ortodoks mistiklerle ya da en azından Rus okültizmiyle ilgilenmesi için girişimlerde bulunuldu. Bir süre için, yalnızca işaretlerle iletişim kurabilen Mitia Koliaba'yla adlı dilsiz bir keşiş ve anlattıklarını çeviren, aynı manastırdan Elpifidor ya da Egorov adlı bir keşişle seanslarda hazır bu-

lundu. Ardından dikkatler, kendine Heliodorus diyen, eğitimli, mucizeler yarattığı sanılan ve teologlara göre dindışı bir grubun lideri olan bir rahibe çevrildi. Philippe'nin arkadaşıydı ve öylesine Fransız yandaşıydı ki siyasal tepkilerin yanısıra dinsel tepkiler de geldi.

Ancak, Sibirya'dan yardım geliyordu. Yalnızca o değil, sarayda, Phillippe'nin yeni bir peygamberin geleceği kehanetinde bulunduğu söylentisi yayıldı, o nedenle yeni gelen her iki tarafı da sevindirecekti. Grigori Rasputin (1871-1916) yeni gelendi. Batı Sibirya'nın Tobolsk bölgesinde, köylü yoksul bir ailede doğmuştu ve büyüdüğünde önceleri seyis olarak çalışmıştı. Evlenip, çoluk çocuğa karıştıysa da bazıları onu bir sarhoş ve başıboş bir serseri olarak nitelendirdi. Ancak, bir tarlada çalışırken kendisine Meryem Ana'nın göründüğünü öne sürdü. Kısa süre sonra, Rasputin inanılmaz bir biçimde değişti. Rus Ortodoks Kilisesinin Khylysty mezhebine katıldı. Dahası, doğrudan olduğu kadarıyla ender görünen yetenekte bir konuşmacıydı.[22] Ülke çapında dolaşırken mucizeler yaratan biri olarak tanındı. Sonunda soylu kişiler ve din adamlarınca aranır oldu. Ancak, o dönemde özellikle, Rusya üzerinde büyük etkisi olan iki kişinin ona büyük yardımları oldu. Onlardan biri,[23] Rusya'nın en tanınmış vaizi ve Rusya üzerinde Batı etkisinin en ateşli karşıtlarından, keşiş-rahip Iliodor'du. Diğeri ise, Çar'ın önde gelen tıp danışmanlarından olan, Tibet tıbbı uzmanı Dr. S. Badmaev'di. Badmaev, kardeşiyle Batı'da bilinmeyen Tibet ilaçları hazırlayarak, kardeşinin St. Petersburg'daki maji ve simya laboratuvarında çalışarak olağanüstü tedavi yöntemleri buldular. Badmaev, hastalarını yalnızca fizyolojik ve patolojik olarak değil, aynı zamanda onları siyasal açıdan da inceler, dikkatle kaydını tutar[24] ve böylelikle Çar'a devlete ilişkin aldığı kararlarda yararlı bilgiler sağlardı.

Tahtın veliahtı küçük yara ya da çürüklerin uzun ve ciddi bir hastalığa neden olduğu hemofiliye yakalanır. Hastalık nedeniyle veliahtın ata binmesine ya da tüm spor etkinlikleri ve oyunları yasaklandı. Bir gün çocuk çok hastalandı ve hareketsiz yatıyordu, ölmek üzere olduğu belliydi. Rasputin'in gelip hastayı görmesine izin vermeleri için Çar ve Çariçe ikna edildi. Rasputin zaman geçirmeden saraya geldi, Rus âdetlerine göre arkadaşlar arasında yapıldığı gibi Çar ve Çariçeyi öptü, ikonun önünde biraz dua etti ve ardından hastanın yatağına gitti. Veliahta, gerçekte hiçbir şeyi olmadığını, kısa zamanda ayağa kalkacağını ve her türlü oyunu oynayabileceğini söyledi ve atlarla ilgili konuşmaya başladı. Veliaht bir süre sonra dikkatle dinlemeye başladı ve Rasputin maceraları, öyküleri anlatmaya başladı. Çocuk ilk görüşmeden sonra iyileşmeye başladı ve her hastalandığında iyileştirmesi için Rasputin çağrılırdı.

Rasputin kısa zamanda Rus Sarayında büyük bir güç elde etti ve birçok arkadaşı Kilise ve devlette önemli görevlere getirildi. O zamana dek gelen öteki kişiler tanınmayan ve eğitimsiz insanlar olduğu için, bu korkuya yol açtı. Rasputin düşmanlarıyla asla büyük sorunlar yaşamadıysa da, o ve arkadaşla-

rı çoğu kişi tarafından sevilmezdi. Kadın taraftarları çoktu ve skandal niteliğinde birçok öykü yayıldı. En kötüsü de, Rasputin'in görüştüğü kişilerin çoğunu, o anda hipnotize eder gibi görünmesiydi.

Sonunda, bir grup soylu kişi, devletin güvenliğini tehdit ettiğini düşünülen Rasputin'i öldürmek için plan yaptı. Rasputin'in güvenini kazanan Prens Yusupov, onu bir partiye çağırdı. Rasputin'e şarap içirildi ve ardından siyanürlü pasta yedirildi. Ancak zehir işe yaramadı[25] ve sonunda Rasputin vuruldu. Bu da işe yaramayınca donmuş bir nehirde açılan delikten nehre atıldı. Prens, Rusya'nın uzak bir yerine sürüldü ve kitabın yazıldığı tarihte Amerika'da yaşıyordu.

Devrim 1917'de başladı ve Çar tahttan indirildi. Çar ve ailesi 1918'de öldürüldü. Rasputin'in devrim gerçekleştirilmesini amaçladığına ilişkin herhangi bir kanıt bulunmamaktadır, ancak birçok kişi onun olağanüstü özelliklerinin zaten sallantıda olan tahtı güçsüzleştirdiğini düşünülür.

NOTLAR

1 *"The Book of the Sacred Magic of Abra-Melin th Mage"* (Majisyen Abra-Melin'in Kutsal Maji Kitabı), Londra 1898, Chicago 1932.
2 J. L. Mosheim: *"Ecclesiastical History"* (Dinsel Tarih), Cilt II, çeviri, Londra 1842.
4 *"Life of Sir Isaac Newton"* (Sir Isaac Newton'ın Yaşamı), Londra 1828, yeni baskı 1855.
5 Üçyüz yıllık Newton Kutlamaları, 1947, s. 27, Thorndike aktarmıştır.
6 Thorndike, a.g.e.
7 Otobiyografik eserinde: Dernières Prophéties, 1843.
8 Birkaçı Levi'nin *"History of Magic"* (Maji Tarihi) ve Huysmans'ın *"Là Bas"*ında (Orada) söz edildi.
9 Eliphas Levi: a.g.e.
10 a.g.e.
11 Ayrıntılardan söz etmiştik. Bkz. sayfa 246.
12 Stanislas de Guatia: *"Le Temple de Satan"* (Şeytan Tapınağı), Paris 1891.
13 Bkz. sayfa 241.
14 Mesihçiliğin sonrası için bkz. W. Lutoslawsky: *"Pre-existence and Reincarnation"* (Önceden Varoluş ve Reenkarnasyon), Londra 1928.
15 Levi'nin İngilizce versiyonundan alıntı.
16 J. Bricaud: *"Le Mysticisme à la Cour de Russie"* (Rusya'da Mistisizm) Paris 1921.
17 Bricaud: a.g.e.
18 Bricaud: a.g.e.
19 Yaşamına ilişkin daha çok bilgi için bkz. J. Bricaud: *"le Maitre Philippe"* (Üstat Philippe), Paris 1926.
20 a.g.e.
21 a.g.e.
22 R. Fulöp-Miller: *"Rasputin"*, New York 1929.
23 Daha sonra Rasputin'in karşısında yer aldı ve onun için "kutsal şeytan" diyerek hakkında yazılar yazdı.
24 Bkz., aynı zamanda, Tibet ilaçlarına ilişkin ayrıntılar veren Fulöp-Miller.
25 Bunun nedeni üzerine iki kuram oluşturuldu: a- Siyanürler yalnızca, midede bulunan hidroklorik asitle hidrosiyanür asidi açığa çıktığı zaman etki gösterir. Bazı insanlarda bazen hidroklorik asit olmaz ve Rasputin içinde aynı şey olmuş olabilir; b- siyanür bayatlamış olabilirdi; bu durumda zararsız olan karbonata dönüşür.

Arthur Edward Waite'nin tasarımına göre, yüzük biçiminde çeşitli kadim tılsımlar.
(The Book of Ceremonial Magic - A Complete Grimoire, 1911).

29
Bazı Majik Kardeşlik Örgütleri

Farmasonluk

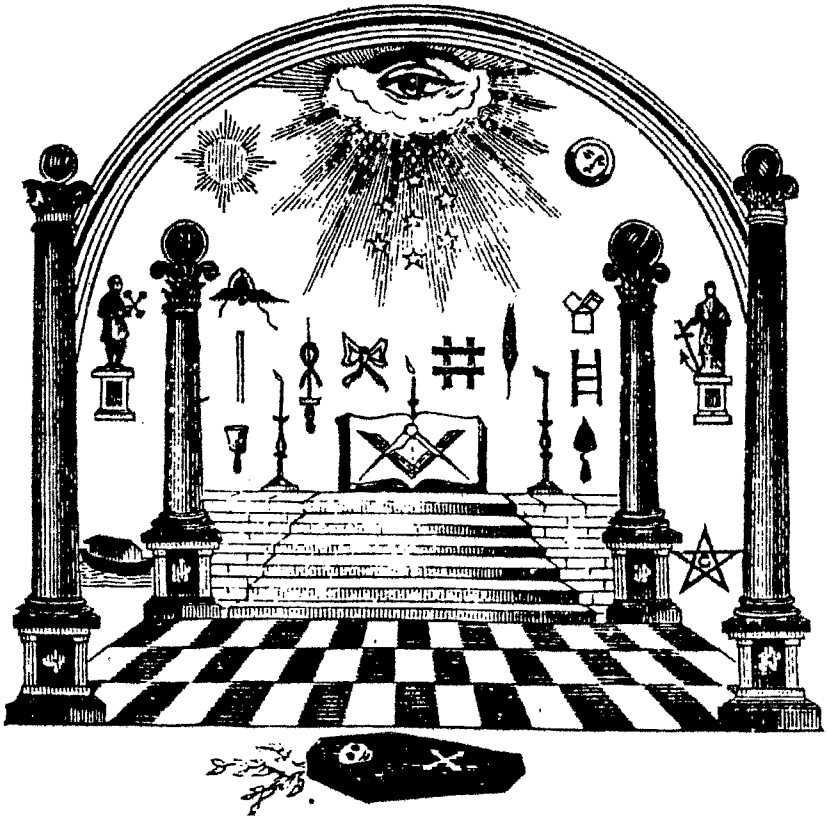
Masonları majik kardeşlik örgütleri arasına katmak amacında değiliz. Kimse İngiltere'de Masonluk Zanaatının kara maji uyguladığını düşünmez! Bununla birlikte, masonluk baştan sona simgelerle doludur. Masonların simgesel mücevherler ve önlükler taktıkları, kurullarının ve hatta localarda alınan görevlerin simgesel olduğu bilinir. Eklemleri ya da bedenin bazı bölümlerini belirli biçimlerde kullanarak tokalaşmaların, şifrelerin ve işaretlerin kullanıldığını üye olmayanlar bilir.

Ünlü mason yazar A. E. Waite,[1] farmasonluğun sırlarının kutsal özellikte olduğunu açıkça belirtir. Belki de Katolik Kilisesinin farmasonluğa karşı çıkışının gerçek nedeni budur. Diğer nedenler, masonların, sırlarını açığa vuranlara sert cezalar uyguladıklarının ileri sürülmesi ve bazı masonluk derecelerinin (Loca olanlarda bu yoktur) Templar Şövalyeleri'ne uygulanan baskılara misilleme olarak para ve krallardan intikam almaktan[2] söz ettiklerine inanılması gerçeği olabilir. Dahası, Masonlar herhangi bir dine inananları da aralarına alır ve Avrupa'da Tanrı'ya inanmayı koşul olarak sürmezler. Bu son nokta, elbette, İngiliz farmasonluğu için geçerli değildir.

Bir zamanlar farmasonluk, Kiliseyle uyumlu olarak sürdürülüyordu. Hatta, Katolik hiyerarşisinin rehberliğinde Masonluk locaları büyük kiliselerin inşa edilmesinde araçtı ve çok önemliydi.

Reformla birlikte Masonluk, Gül-Haç örgütünün etkisi altına girdi, ancak ne denli etkili olduğu tartışılır. İngiltere'de, 16. ve 17. yüzyıllarda Farmason olan birçok Gül-Haçlı olduğu kesin.

Sir David Brewster'a göre,[3] papalar tarafından "Farmasonluk Kardeşlik Örgütüne en önemli ayrıcalıklar tanındı ve kendilerine özgü yasalar, âdetler ve törenlerle yönetilmelerine izin verildi." 1738'den bu yana, Farmasonluğa ilişkin papalık bildirileri yayımlanmıştır.

Masonluğun temel simgeleri.

Templar'ların Dönüşü

Templar Şövalyeleri'nin Büyük Üstadı, Jacques de Molay, 1314'te canlı canlı yakıldığında ve Templar Örgütü dağıtılıp yok olduğunda birçok Templar Şövalyesi'nin kurtulmuş olması ve Templar törenlerini gizlilik içinde sürdürmüş olmaları olasıdır. Örgütün, Portekiz'de değişime uğramış biçimiyle İsa Örgütü adı altında açıkça sürdürüldüğünü görmüştük. Ancak diğer ülkelerde yeraltına indi.

Bazıları, Farmasonluğun, Templar'ların uzantısı olduğunu kanıtlamayı denedi. "Kusursuz Uygulama Örgütü" (The Rite of the Strict Observance), 1754'te Almanya'da Baron von Hund (1722-1776) tarafından kuruldu. Tuhaf varsayımları vardı: 1- Tapınakçılar baskı görünce, bazı kardeşler İskoçya'ya kaçtı ve orada varolan Zanaat Localarına alındılar; 2- O ülkede Templar'cı Farmasonluğu yeniden kurdular; 3- Farmasonluk kökeninde Templar'ların gizemlerini içeriyordu; 4- Büyük Üstatlar ardıllığı vardı;[4] 5- Masonluğun doğru törenleri Kusursuz Uygulama'yla sürdürülmektedir; 6- En üst derecedeki üstler ya da yöneticiler bilinmez, onlar örgütü yönetmekle kalmaz, zaman zaman özel okült öğretilerini uygular.

Kusursuz Uygulama Örgütü, 18. yüzyılın ikinci yarısında çok başarılıydı. Hızla Almanya, Fransa, İsviçre, İtalya ve Rusya'ya yayıldı. Kusursuz Uygulama, localara birkaç Templar derecesini ekledi. Son olarak, J. A. von Starck (1741-1816), büyük olasılıkla gerçek Templar'ların Katolik olmaları nedeniyle, örgüte Katolik öğretileri ve Katolik rahiplik derecesini yerleştirmeyi denedi. Uzun tartışmalar sonunda Von Starck, masonluktan ayrıldı ve Kusursuz Uygulama bilinmeyen üstlere daha da boyun eğmeyi reddetti. İzleyicilerden bazıları Martinistlere katıldı, ancak diğerleri Masonluğun olağan kurallarını uygulayan localara katılarak o andan sonra fark edilmez oldular.

Onsekizinci yüzyılın başında Fransa'da, özgün Templar ayini gibi görünen bir örgüt vardı. Örgütün Büyük Üstadı, Orleans Dükü'ydü ve elinde ilk Templar'lardan geldiğini ileri sürdüğü bir yasalar metni vardı. Güzelce yazılmış ve süslenmiş olan metin, Larmenius'dan, 1705'de göreve gelen Orleans Dükü'ne kadar Büyük Üstat ardıllarının imzasını taşıyordu. Bu metinde aktarıldığına göre, Molay ölmeden hemen önce, ardıl olarak Larmenius'u seçmişti ve Molay öldükten sonra kardeşlik örgütünün üyeleri Larmenius'u Büyük Üstat yaptılar.

Orleans Dükü, İsa Örgütü'nün Templar Örgütünü tanımasını sağlamaları için, iki Templar'cıyı Portekiz'e gönderdi. İsa Örgütünün başında olan Portekiz Kralı, Fransa'nın Portekiz büyükelçisinden bir soruşturma yapmasını istedi ve büyükelçinin olumsuz raporu sonucunda iki temsilcinin tutuklanması emredildi. Biri Cebelitarık üzerinden kaçtı, diğeri ise yakalandı ve sonradan öldüğü yer olan Kuzey Afrika'ya sürüldü.

Templar Örgütü bir mason örgütü değildi.[5] Orleans Dükü'nün ardılları şöyledir: Maine Dükü (1724), Bourbon-Condé (1737), Louis Francis Bourbon (1741), Cossé Brissac (1776).

Yaklaşık 1790'da Templar Örgütü askıya alındı ve Brissac'ın bir akrabasının evinde, Ledru adında bir Farmasondan alınan yasalar metni bir masanın çekmecesinde bulundu. Başkalarıyla birlikte Örgütü yeniden kurdu. Büyük Üstatlık Claude Chevillon'e önerildi, ancak yalnızca Papaz (1792'de) unvanını kabul etti ve yasa metnine bu unvanla imza attı. Kısa zaman sonra istifa etti ve 1384'te Bernard Fabré-Palaprat Büyük Üstat seçildi. Ardından Örgüt, gerçek Templar'ların kutsal emanetleri olduğu ileri sürdükleri birçok antika satın aldı. Aralarında, içinde yakılmış kemikler olan bakırdan küçük bir mahfaza, bir tas, fildişinden büyük bir haç, zengin işlemeleri olan üç piskoposluk tacı, bir kılıç, mahmuz ve miğfer vardı.

İsa Şövalyeleri'nden biri Fabré-Palaprat'la arkadaştı ve bir süre sonra, Portekiz Kralının kendilerini tanınması için yeniden bir girişimde bulunuldu, ancak yine başarılı olmadı. Palaprat'ın örgütündeki ilk üç derece, Zanaat Farmasonluğundaki derecelerle kabaca eşdeğerdi. Daha üst beş derece vardı. Palap-

rat, önceden söz ettiğimiz (bkz. Templar'lar) St. John'la ilişkilendirilen Kutsal Kitap'ın bir versiyonu olan *Levitikon*'u benimsedi. Bu, Örgütte, dindışı olduğuna inanılan bu öğretileri izleyenler ve Katolik inancını bırakmayanlar arasında bir bölünmeye neden oldu. Ondokuzuncu yüzyılın ortalarında her iki grup da yok oldu. Yaklaşık 1920'de İngiliz bir mason F. J. W. Crowe, satıcıya göre Templar Sertifikası olduğunu söylediği eski bir belge satın aldı. Bunun, sözü geçen Larmenius'un Anayasası ya da bir kopyası olduğu kanıtlandı. Şifreli yazılmıştır. Belgeyi bulan kişi, İngiltere Büyük Manastırına verdi.

İsveç, Danimarka ve Almanya'da geçen yüzyılda kurulan Tapınakçılar Örgütleri, ardıllıklarını Jacques de Molay'in bir yeğeninden geldiğini ileri sürer. Kusursuz Uygulama'yı anımsatırlar. Tapınakçılar Örgütleri devrimsel etkinliklerde bulundukları Polonya'da da etkindir.

Sonraki bir dönemin Templar Örgütü, ileride ele alınacaktır.

Eski ve Kabul Edilmiş (İskoç) Örgütü

Bu örgüt, İngiltere'de, Eski ve Kabul Edilmiş Örgütü diye bilinir. İskoçya'da bu derecelerin uzun zamandır var olduğu bilindiği için, Amerika ve diğer ülkelerde İskoç sözcüğü eklenir. Örgüt, Hıristiyan simgeciliğini çok kullanır.

Onsekizinci yüzyılda İngiltere'deki masonlar, simgeciliği çok iyi bilirdi ve 1754'de Clermont, Fransa'daki localarla birlikte yirmibeş derece oluşturuldu. Daha sonra Almanya ve Amerika'ya yayıldı ve yedi derece daha eklenerek, derece sayısı otuzikiye çıktı. Sonunda, Büyük Konsey 1825'te, otuzüçüncü dereceyi ekleyerek, sayının İsa'nın yaşadığı yılı simgelemesini sağladı. Bu örgüt çoğu ülkede vardır.

Eski ve Kabul Edilmiş Örgütünün merkezi Charleston'dadır (ABD). İki tanınmış yazar orada önemli konumda bulunmuştur. Bunlar, birkaç baskısı yayımlanan ünlü *"Encyclopedia of Freemasonry"*nin (Farmasonluk Ansiklopedisi) yazarı Albert Gallatin Mackey (1807-1891) ve başka eserlerin yanısıra, *"Morals and Dogma of Ancient and Accepted Scottish Rite"*i (Kadim ve Kabul Edilmiş İskoç Örgütünün Ahlak ve Öğretileri) yazan Albert Pike'dı (1809-1891). Mackey ve Pike, okült fenomenlerle ilgileniyordu. Isaac Long adında birinin örgütün ilk günlerinde Avrupa'dan getirdiği Baphomet'in bir resmi ve Jacques de Molay'ın kafatasının kendilerinde olduğu söylendi.

Son yüzyılın sonlarına doğru, Mackey ve Pike'a ilişkin olağandışı öyküler duyuldu. Bugün, bunların uydurma olduğu düşünülüyor. Söylenilene göre, Mackey'nin De Molay'ın reenkarnasyonu olduğunu ileri sürdüğü ve uzun bir süre boyunca, De Molay'ın ölüm yıldönümü olan her 11 Mart'ta, transa geçtiğini ve kafatasının konuşup, alev püskürttü söylenir. İleri sürülen bir başka iddia da, Mackey'nin evinde *Arcula Mystica* adında bir kutu bulunduğuydu.

Bu, her örgütün yöneticisinde bulunan yedi kutudan biriydi. İçinde bir tür telefon ve her yöneticiye denk gelen olağanüstü bir güce sahip yedi heykelcik vardı. Biri kendi telefon rehberine, diğeri ise görüşmek istenilen kişinin telefon rehberine denk gelen bu heykelciklerden ikisine basıldığında, diğer tarafın telefonundan bir ıslık sesi duyulur ve kutunun içindeki gümüşten bir kurbağanın ağzından alev püskürür ve ardından mesajlar iletilirdi. Bu öykü, denizaşırı telefon sisteminden önceki döneme ait olduğu için, amaç Mackey ve arkadaşlarını majik güçlerle ilişkilendirmekti. Pike da majiyle suçlandı. Üyesi olduğu bir kurumda düzenlenen bir seansta, 330 ruhun etkisinde olan bir medyumun, Astaroth adlı iblisin de odada bulunduğu sırada çıplak olarak havada asılı kaldığını ve oldukça şaşırtıcı sırlar açıkladığını anlattığı duyulmuştur!

Palladium Örgütü

Tüm bu ve diğer olağandışı öyküler, G. A. Jogand Pagès'in (1854-1907) liderliğindeki bir dizi yazardan kaynaklanıyordu. Yazılarını Leo Taxtil adıyla yazıyordu ve ayrıca, Bataille ile Margiotta'nın eserleri için malzeme sağlıyordu. Pagès edebiyat kariyerine din adamları karşıtı olarak başladı ve ilk romanları rahip ve piskoposlara ilişkin skandal niteliğindeki öykülerdi. Bu dönemden olan başlıca eseri Papa IX. Pius'un aşklarını konu alır. Farmasonluğun ilk derecesinde yer alıyordu, ancak daha çok yükselemeden kardeşlikten atıldı. 1885'te yeniden Katolik olmuş gibi göründü ve sonrasında Kiliseye yeniden kabul edildi. Sert, mason karşıtı bir dizi yazı yazmaya başladı. İlk başta dikkatini farmasonlukta kadınlar konusuna yöneltti. Kadınları, benimseme dereceleri olarak adlandırdıkları dereceleri alan birkaç örgüt var olmuştur. Örneğin, 1837'de Paris'de kurulan Palladium Örgütü bunlardan biriydi. Bu, Taxil'in aklına Palladium'cu Farmasonluk fikrini getirdi. Palladium Örgütüne ilişkin kaynaklara göre, bu anlamsız bir örgüttü, ancak Taxil beş varsaymda bulundu: 1- Erkek ve kadın masonların ilişkisi skandal niteliğindeydi; 2- Palladium Örgütü, Charleston'daki İskoç Örgütünün merkezine bağlı evrensel bir kurumdu; 3- Örgütün amacı satanizmi uygulamaktı; 4- Tüm mason örgütlerini denetleyen gizli güçtü; 5- Siyasal olarak yıkıcıydı. Hatta Taxil, Diana Vaughan adında bir Palladium'cu Büyük Bayan uydurmuştu. Amerika'yı ziyaret eden[6] ve orada şeytanla bir evlilik yaşayıp, bu birliktelikten Diana'nın doğduğu söylenen, simyacı ve Gül-Haçlı Thomas Vaughan'ın kızıydı. Gül-Haçlılar'ın varsayılan âdetine göre, Diana da şeytanla ilişkiye girmişti. Dahası, Albert Pike'la çok yakın olduğu söylendi.

Tüm bunlar büyük ilgi gördü. Taxil, Papa'ya konuk oldu ve 1887'de Trent'te (son Genel Konseyinin merkezi) bir Mason Karşıtı Kongre'de soru yağmuruna tutuldu. Bu arada Taxil, Diana'nın Katolik dinine döndürüldüğünü ileri sürdü ve Diana'nın ortaya çıkmasına izin vermesi için baskı gördü.

Bunun üzerine, Palladium'culara ihanet ettiği için Diana'nın yaşamının tehlike altında olduğunu söyledi.

Ancak, 1897'de Taxil, Paris'te bir konuşma yaptı. Palladium'a ilişkin anlattığı öykülerin tümüyle yalan olduğunu itiraf etti. Diana Vaughan, yalnızca sekreterinin adıydı ve o ne Mason ne de Katolik'ti. Toplantı karmaşa içinde sona erdi, ancak Taxil polis koruması altında kaçabilmişti.

Charleston Kurulu'yla bağlantılı kara majiye ilişkin başka varsayımlar da var. Huysmans'ın eseri *"Là Bas"*da, merkezi Amerika'da olan günahkâr bir örgüt, Société des Ré-Teurgistes Optimates'den söz edilir ve Huysmans bu örgütün Fransa, İtalya, Almanya, Rusya, Avusturya ve hatta Türkiye'de dalları olduğunu söyler. Là Bas'ın kara maji tarihindeki birçok gerçek olaylardan söz etse de, bir kurgu roman olduğu unutulmamalıdır. Huysmans, bu günahkâr örgütün başında Longfellow adında bir İskoç olduğunu söyledi.[7] Margiotta ve başkaları, Longfellow'un Pike'la ilişkilendirildiğini söyledi.

Illuminati

Illuminizm (aydınlanmacılık) ve *Illuminati* (aydınlanma), farklı anlamları olan iki ayrı terimdir. İlki, Swedenborg'un izleyilerinin inanç ve görüşleri için kullanılır. Diğeri, aydınlanma sözcüğü gibi, aklın ışığından söz eder, ancak materyalizmin kasvetli ve karanlık kültüyle ilişkilidir. Illuminati'den söz ederek yer harcamak gereksiz, ancak Okültizmin kapsamlı kayıtlarında değişmeksizin yer aldığı için onlardan da söz edilmelidir.

Bavyera Illuminati'si diyerek bu mezhebi daha doğru adlandırmış oluruz, Ingoldstadt Üniversitesi'nde Hukuk profesörü olan Adam Weishaupt (1748-1830) tarafından kuruldu. Weishaupt, Cizvitler tarafından eğitildi, ancak genç yaşta materyalist oldu. Cizvitlik anlayışını taklit etmek için çapraşık yöntemler kullanma düşüncesine kapıldı, ancak bunu farklı bir amaçla yapacaktı. Ayrıca, masonlardan da bir şeyler aldı. Yüzeysel simgeciliği çok kullandı. Loca'ya Illuminatus, Illuminati Dirigens, Epopt (ya da Rahip), Prens (ya da Vekil), Magus (ya da filozof) ve Rex (ya da Kral) ekledi ve bunu uyguladı. Örgüt 1776'da başladı, ancak 1780'de önemli bir farmason üye olana dek çok ilerlemedi. Sonra da, Mason Kardeşlik Örgütleri üyeleri arasında hızla yayıldı. Daha üst dereceler ulaşınca ahmaklar, öğretilenlerin materyalizm ve cumhuriyetçilik olduğunu anladılar ve bazıları durumu Bavyera Prensine aktardı. Prens, Weishaupt'u sürdü. Hareketi diğer Alman eyaletlerinde yeniden canlandırmak için girişimlerde bulunuldu, ancak doğaüstü arayışında olanları düşkırıklığına uğrattı ve yok oldu.

Gizemli Bir Kişilik

Saint Germain Kontu (yaklaşık 1710-1784?), 18. yüzyılda birçok Avrupa ülkesine seyahat eden tuhaf ve gizemli bir kişiydi. Türlü siyasal görevler aldı ve bir kez Fransa Kralı XV. Louis için de çalıştı. Transilvanya'dan Prens Rakoczi olduğunu öne sürerken, Levi,[8] De Villars'ın, Gabalis Kontu adlı kahramanının türetildiği kişi olan Comes Cabalicus adında birinin öz ya da üvey oğlu olduğunu söyler.[9] Kont St. Germain bir ressam, kimyager ve simyacıydı. Altın yapmadı, ancak görkemli taşlar üretti. Ayrıca, varolan mücevherleri büyüttü ve kusurlarını yok etti. Olağanüstü teknik uygulamalarda bulundu, örneğin bakıra büyük ölçüde görkem ve yumuşaklık katabilirdi ve taşlardan oluşan tabloları gerçek maddenin yanan parıltısını yansıtırdı. Filozof Taşı'nı bilirmiş gibi davranırdı ve arkadaşlarıyla geçmiş deneyimleriyle ilgili konuşmayı severdi. Hastalara ilaç, çocuklara şekerleme ve oyuncaklar verirdi. Her zaman şık giyinirdi, başkalarıyla ender yemek yer, zekice ve içtenlikle konuşurdu.

Kont St. Germain

Kont St. Germain Katolik dininin gereklerini büyük bir bağlılıkla yerine getirirdi. Bununla birlikte, üst derecelerde yer alan bir Mason ve St. Jakin ya da St. Joachim Örgütünün üyesi, belki de başıydı.[10] Yaşayan bir tanık,[11] Kont St. Germain tarafından bir inisiyasyon törenini yürüttüğü ayinin simya, Kabala ve ruhsal unsurlar içerdiğini ve içten bir söylevle sona erdiğini ileri sürer.

Cagliostro'nun Mısır Masonluğu

Kont Alessandro di Cagliostro (1743-1796) Palermo'da (İtalya) doğmuş, yoksul bir ailenin çocuğuydu. Gerçek adı Giuseppe Balsamo'ydu.[12] Dindar auspiceler tarafından eğitildi ve bir Benedikt manastırında eczacılık sanatını öğrendi. Genç yaşta majik törenler düzenlediği görülür ve onyedi yaşında gömülü hazine bulmak için tasarlanmış bir ayin düzenleyerek varlıklı bir kuyumcunun servetinin önemli bir bölümünden vazgeçmesini sağladı. Ganimeti alıp Messina'ya kaçıp, orada annesinin dedelerinden birinin adı olan Kont Cagliostro adını aldı. Messina'da, doğunun bir cüppesini giydiği için kendisine saldıran majisyen ve simyacı Althotas'la tanıştı. Dost olan ikili Mısır'a gittiler ve Cagliostro'nun anlattığına göre, piramitlerin altındaki bir mağarada kendisine ba-

Kont Cagliostro

zı sırlar açıklandı. Ardından, Asya ve Kuzey Afrika'da birçok yeri gezdiler ve sonunda Malta'ya, ardından da Kudüslü Aziz John Örgütü'nün merkezine vardılar. Burada Büyük Üstat Pinto'nun simya deneylerine yardımcı oldular, ancak bir süre sonra Althotas öldü. Cagliostro İtalya'ya döndü, Lorenza Feliciani'yle evlendi ve onunla birkaç Avrupa ülkesine seyahat etti. Ellerine çoğunlukla bol para geçerdi ve büyük bir bölümünü yoksul ve ihtiyacı olanlara dağıtırlardı. Cagliostro, gerekli olduğunda ücretsiz sağlık hizmetinde bulunurdu.

Cagliostro İngiltere'ye ikinci kez gittiğinde Mason olduğunu ileri sürer. Ayrıca, önceden sözü edilen Kont St. Germain'in Cagliostro ve eşini görkemli bir törenle masonluğa kabul ettiği kaydedilir.[13] Her nasılsa, Cagliostro'yu St. Germain masonluğa kabul etmişti. Altın ve gümüş yapabildiğini, yaşamı uzatabildiğini, gençliği ve güzelliği yenileyebileceğini ve ölülerin ruhlarını çağırabileceğini iddia etmeye başladı. Bundan önceki yaşamına ilişkin öyküler anlatarak, İsa döneminde Filistin'de olduğunu ileri sürmeye ya da ipuçlarını vermeye başladı.

Cagliostro, majisyen olarak tanınmaya başladı ve böylelikle birçok önemli kişi tanıdı. XVI. Louis'nin sarayında bulundu ve orada kişilerin aynaya ya da su birikintilerine baktıklarında bazı vizyonların belirmesini sağladığı bir simya laboratuvarı kurdu. Bu arada, masonlukla ilgilenen, Katolik Kilisesiyle ters düşmeyecek ve Papanın tanıyacağı bir Masonluk biçimi arayan Kardinal Prens de Rohan'la (1734-1803) samimi olmuştu.

Cagliostro Londra'dayken, George Cofton'ın yazdığı *"Egyptian Rite of Masonry"*nin (Mısır Masonluk Örgütü ayinlerini elde etmişti.[14] Böyle bir örgütün varlığına ilişkin kanıt yoktur. Cagliostro bunu uyarladı ve Londra'da birkaç başarısız yandaş bulma denemesi sonrasında, Lyons, Strazburg ve Bordeaux'de işe yaramasını sağladı. Büyük ölçüde başarı sağladı ve Paris'te, seçkin kişilerin kabul edildiği bir tapınak yaptırdı, böylelikle Masonlara büyük ilgi duyuldu. Erkeklerde dereceler yalnızca üst görevlerde olan Üstat Masonlara ve-

rilirdi ve Zanaat Locasının adlarına benzer adlarda toplam üç adetti. İlk derece sağlık ve hastalık üzerine yönergeler, okült güçlerin kullanımı, yedi metal, yedi renk, yedi gezegen, Tanrının büyüsü ve simgesel daha birçok şeyi kapsıyordu. İkinci derece, papanın taç giyme töreninde uygulanan *Sic transit gloria mundi* formülünü ve kardinallik töreninde olduğu gibi eski Mısır ayinlerinde de uygulanan ağzın açılmasını kapsıyordu. Bu derecenin verilen ders, fiziksel ve ruhsal olarak yeniden doğuşun iki formülünü, söylenilene göre, sonsuza dek yaşamak için veriyordu. Üçüncü derecede, transa geçip yedi dünyasal ruhtan mesajlar aktarması için küçük bir çocuk medyum olarak kullanılırdı. Bu derecede başkan, gezinerek kılıcıyla bazı çemberleri tanımlar ve formüller aktarırdı. Anka Kuşu ve Gül önemli simgelerdi ve "Büyük Copht" olarak adlandırılırdı. Kadınlar için de benimseme dereceler vardı ve Kontes Cagliostro bu bölümün başkanıydı. Kadınların kabul törenleri sırasında, giysileri çıkartılır ve beyaz örtülere sarılırlardı. Açıkta kalan kolları ve bacakları, erkeklerin tutsakları olduklarını simgelemek için bağlanırdı. Ardmdan özgürlüklerini simgelemek için ipler kesilirdi. Sonra da onları baştan çıkartmak için çabalayan erkeklerin olduğu bir odaya götülürlerdi, ancak kendilerini onlardan kurtardıklarında, onları kutlayan Büyük Bayan'm huzuruna çıkarlardı. Sonunda, çatıdan altın bir küre iner, açılır ve içinden elinde bir yılan tutan, alnında parlayan bir yıldız olan, Gerçeği simgeleyen çıplaklığıyla Büyük Copht çıkardı. Büyük Bayan'ın önderliğinde kadınlar da tüm giysilerini çıkartır ve Gerçek, kısa bir konuşma yaptıktan sonra altın kürenin içinde yeniden yukarı çıkardı.[15]

Ne yazık ki bu güzel eylemler uzun sürmedi. Cagliostro ve dostu De Rohan elmas gerdanlık olayına karışmış olmakla suçlandı. Oldukça değerli bir mücevherdi ve Kraliçe olduğunu söylediği bir kadın, De Rohan'ı mücevheri alacağına inandırdı. De Rohan kefil olmaya ikna edildi, ancak belgeyi imzaladıktan sonra gerdanlık yok oldu. Kraliçe olduğunu söyleyen kadını bulan suçlular Kont ve Kontes Lamotte'ydi. Kont Lamotte, ödeme tarihi gelmeden gerdanlığı alarak İngiltere'ye kaçtı. Kontes Lamotte kırbaçlandı, dağlandı ve hapse gönderildi, ancak daha sonra o da Londra'ya kaçtı.

Cagliostro Roma'ya gitti ve hekimlik yaparak geçimini sağladı. Bir zaman sonra Mısır Masonluğu Tapınağı'nı orada kurma girişiminde bulundu. Bu duyulduğu anda tutuklandı ve Engizisyon mahkemesinde yargılandı. Ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı ve kısa süre sonra öldü. Karısı da tutuklanmış ve kocasından bir yıl önce ölmüştü.

Memphis ve Mizraim'in Kadim ve İlkel Örgütü

Yaklaşık 1758'de, ezoterik simgecilik üzerinde çalışan birkaç Fransız Mason, tüm ayinleri aynı çatı altında biraraya getirmeye karar verdiler, ancak uygulamada çok da ileri gidemediler. O günlerde eğitimli kişiler, Klasik Mitolojinin

ötesinde, simgeciliğin geniş bir alana yayıldığının farkına varıyorlardı, özellikle de Eski Mısır'ın. O güne dek bu pek bilinmiyordu. Dupuis: *"L'Origine de Tous les Cultes"* (Tüm Kütlerin Kökeni-1795) gibi büyük kitaplar hazırlanıyordu.

Mizraim Örgütü,[16] 1805'te Milano'da, Eski ve Kabul Edilmiş Masonlar Örgütünün rakibi olarak kurulmuş gibiydi. 1816'da Fransa'ya yayıldı. Fransa'daki "Büyük Yönlendirme" tarafından tanınmak için girişimlerde bulunuldu, ancak başarılı olunamadı. Başta otuzyedi derecesi vardı, daha sonra üç derece daha eklendi. 1875'te İngiltere'de Memphis Örgütüyle birleşti. Ardından, İngiltere'de John Yarker'ın (1833-1913) başkanlığında Eski ve İlkel Örgüt olarak sürdü ve resmî yayınlarının adı *Kneph*'ti. Yalnızca önemli konumlarda bulunan Üstat Masonlara derece verirdi. Bununla birlikte, Farmason Büyük Locasıyla anlaşmazlıklar yaşandı.

Mizraim'in dereceleri okült açıdan bakıldığında oldukça ilginçtir. İlk üçü locadan olanlarındır. Sonraki beş (4°-8°) üstat derecesindekileri taklit eder. 9°-13°, *elect.* unvanının türlü versiyonlarını kullanır. 14°-21° *écossais* (ekose) ya da İskoç unvanını kullanır. 22°-28° mimarî simgeciliği kullanır. 29°-30° İskoç'tur. 31°-33° gök kubbe ve geminin simgeciliğini içerir. 34°-41° şövalye dereceleridir. 42°-45° subay ve komutan şövalyeleri kapsar. 46°-51° Rose-Croix'dır, ikisi oldukça tuhaftır, Birinci Kaos denen 49° ve İkinci Kaos denen 50°. 52° astrolojik simgeciliği tanıtır, 53° felsefi ve 54°-58° simyayı derinlemesine inceler. 54° Madenci, 55° Çamaşırcı, 56° Kurutucu, 57° Dökümcü ve 58° Usta. 59°-66° yönetici dereceleridir. 67°-77°'ye mistik denir, ancak İbranice ad ve simgeler tanıtır. Böylelikle 69°, Ragon'a[17] göre eski Yahudi Işık Şöleni'yle Bağlantılıdır. 78°-90° yönlendirici ve kabalisttir.

Memphis Doğu Örgütü,[18] 1815'te Kahire'den Fransa'ya Sam Honis (1795-1868) tarafından getirildiği için Doğu kökenli olarak bilindi. Gerçekte, J. R. Marconis (1795-1868), örgütü Paris'te kurana dek Fransa'da etkin değildi. Büyük Doğu'nun örgütü tanıması için çabaladı, ancak bunun, loca etkinliklerini olağan üç Zanaat derecesiyle sınırlandırılması koşuluyla olabileceği söylendi. Bu sisteme karşı bir hakaret sayıldı ve Marconis örgütü bir süre sonra Büyük Doğu'dan bağımsız olarak yönetti. Hatta İngiltere ve Amerika'ya taşıdı. En büyük yarı-mason örgütüdür ve 97 derecesi vardı.

İngiltere'de Memphis ve Mizraim örgütleri Yanker'ın altında birleşti ve Madam Blavatsky'nin üst derecede yer aldığı bir Benimseme Örgütü vardı.

Altın Şafak

Yalnızca Üstat Masonlara açık olan *Societas Rosicruciana in Anglica*'dan söz ettik. Düzenledikleri bir ayin vardı, ancak yarattığı etkilerin dışında, majik uygulamalarda bulundukları söylenemezdi. Ancak, Altın Şafak (Golden Dawn), Societas Rosicruciana'nın bazı üyelerince, kesinlikle maji uygulamak için kuruldu.

1884'de Gül-Haç Derneği'nin üyelerinden biri, Peder R. F. A. Woodford, Gül-haçlılar'ın ilgisini çekebilecek kaba diyagramlar içeren, şifreli yazılmış bazı el yazmaları buldu. Bazıları bu kağıtları Londra'da Farrington Street'teki bir kitap sergisinden aldığını, başkaları Gül-Haç Derneği'nin arşivlerinde bulduğunu söyler. Woodford bu kağıtları, Gül-Haçlı ve bilgili araştırmacılar olan Dr. W. R. Woodman ve Dr. W. Wynn Westcott'a gösterdi. Ardından yardım için, Gül-Haç Derneği'nin bir başka tanınmış üyesi S. L. Mac-Gregor Mathers (daha sonra Glenstrae Kontu MacGregor olarak tanınan, ö. 1917) çağırıldı.

Kağıtlar aynı ad ve adresi içeriyordu: Bir Gül-Haçlı Üstat olduğu söylenen Nüremburg'li Bayan Anna Sprengel. Kendisiyle iletişim kuruldu ve biraz gecikme sonrasında, Woodman, Westcott ve Mathers'ın Altın Şafak'ın Yıldız Tanrıçası İsis Tapınağı'nı kurmasını ve üçünün de yönetici olmasını sağlayan bir yasa metni dağıtıldı. Bu 1888'de gerçekleşti. Daha sonra İngiltere ve Yeni Zelanda'da başka tapınaklar da yapıldı. Paris'te de bir adet vardı.

Altın Şafak'ın masonluktan çok farklı olduğu anlaşılmalıdır. Yemin bozmanın cezası, zavallı suçlunun, şimşek çarpmış gibi, ansızın ölmesi ya da felç olmasına neden olan majik "irade akımına" maruz kalmasıydı. Altın Şafak, erkek ve kadın üyeleri eşit koşullarda alıyordu. En tanınmış üyelerinden biri Mac-Gregor Mathers'ın eşi, ünlü Fransız felsefecisi Henri Bergson'ın kız kardeşiydi. Şair ve Nobel ödüllü W. B. Yeats, okült, mistik ve mason konularının tanınan yazarı A. E. Waite, aktris Florence Farr, daha önce Mathers'ın yöneticisi olduğu Horniman Müzesi-'nin kurucusunun varlıklı kızı Bayan Horniman, İskoç Kraliyet astronomu Peck, yazar Arthur Machen, daha sonra Seylan'da (bugün Sri Lanka) bir Budist keşiş olan Allen Bennett ve daha sonra söz edeceğimiz şair, dağcı ve büyücü Aleister Crowley aralarına katılan kişilerdi.

William Butler Yeats.

Örgütte her üye, kendisinin seçtiği Latince bir sözle tanınırdı. Örgütün her derecesinin kendine özgü bir ayini vardı[19] ve derecelere girmeden önce her aday, sınamalar yoluyla, uygulamalı maji etkinliklerinde yeterliliğini kanıtlamak zorundaydı. Bu etkinlikler sayısızdı ve ruh çağırma, kehanet, durugörü, duruişiti, tılsımlar yapmak, kehanette bulunmak, Ta-

rot ve Kabala simgeciliği, Hanok (Enoch) Tabletleri'ni kullanma, Hanok satrancı (satranç taşı yerine tanrıların heykelciklerinin olduğu bir tür Doğu satrancı), türlü Gül-Haçlı renk ölçekleri ya da sistemlerinin kullanımı, majik silahların yapımı ve kutsanması, geomansi, astroloji, tanrı görünümüne bürünmek ve daha birçok çalışma. Altın Şafak'ın dereceleri şöyleydi: İlk derece girişti ve Neofit $0=0^{20}$ deniyordu, ardından gelenler Zelator 1=10, ardından Theoricus 2=9, Practicus 3=8, Philosophus 4=7. Çok az üye sonuncuyu geçebilirdi. 0=0 ile 4=7 arasındaki dereceler Altın Şafak'ı kapsıyordu. Ancak bunun ötesinde, *Rosae, Rubae et Aurae Crucis* diye bilinen İç Örgüt vardı. Burada ulaşılması çok güç üç derece vardı. Bunlar Adeptus Minor 5=6, Adeptus Major 6=5 ve Adeptus Exemptus 7=4. Örgütün, insanüstü bir yapıda olan bilinmeyen başkanlarca yönetildiği sanılırdı. Bunlar, Gümüş Yıldızın Gizemli Üçüncü Örgütü'ndendi (Argentinum Astrum ya da kısaca A.A.) ve bu üstün varlıklar son üç dereceye ulaşabilirdi, Magister Templi 8=3, Magus 9=2 ve Ipsissimus 10=1.

1891'de Dr. Woodman ansızın öldü ve 1897' de Dr. Wynn Wescott beklenmedik bir anda istifa etti. Dr. Wescott Londra'da adli tıpta çalışıyordu ve buradaki etkinlikleri bir şekilde dışarı yansıtılmıştı, istifasının nedeninin, söylenilene göre, herhangi bir adli tıp görevlisinin bir maji uygulayıcısı olmasının eleştirilmesiydi. Bu olaylar Mathers'ı Altın Şafak'ın karşı gelinmez başı yaptı. Tek başına beşerî varlığa açık olan en yüksek derece Adeptus Exemptus'du ve görünmeyen üstlerle kalan tek bağdı. Onlarla, Bayan Mathers'ı medyum olarak kullanarak iletişime geçiyordu, ancak bir kez Boulogne Ormanında bu Üstatlardan üçüyle buluşmuştu ve Örgütün tek başkanı olduğu onayladılar.[21]

Mathers 1899'da, bir Altın Şafak tapınağının bulunduğu Paris'e taşındı.

1898'de Aleister Crowley (1875-1947) Altın Şafak'ın bir üyesi oldu ve ertesi yılın yarısı geçmeden Philosophus derecesine yükseldi. Mathers Paris'e gittiğinde, Crowley diğer üyelerle anlaşmazlığa düştü ve 1900'de o da Paris'e gitti. Mathers onu Adeptus Minor derecesine yükseltti, ancak döndüğüne, Londra Tapmağı üyeleri derecesinin yükseldiğini gösteren belgeleri vermedi. Crowley hızla Paris'e geri döndü ve Mathers inatçı üyelerin belgeleri koşulsuz olarak teslim etmelerini emrederek, onu Londra Tapınağına elçisi olarak gönderir. Crowley Tapınağa bir İskoç kabile reisi kılığında gitti, üzerinde İskoç eteği ve hançerler vardı, yüzünü de ağır bir makyajla boyamıştı.[25] Belgeleri aldı, ancak başkaldıranlar yasal yollarla Tapınak'ın mülkünü elde etmişlerdi. Mathers'dan ayrıldılar ve önce *Stella Matutina* adında ayrılıkçı bir topluluk kurdular, bu topluluk daha sonra bölümlere ayrıldı ve sonunda tümüyle dağıldı.

Mathers'ın majiyi konu alan *"Book of Abramelin"*i (Abramelin Kitabı) çevirdiğinden söz etmiştik. Crowley, bu kitapta tanımlanan majik ayinleri uygulamak amacıyla İskoçya'da Loch Ness yakınlarındaki Boleskine'de bir tapı-

nak yaptırdı. Başlıca amacı Kutsal Koruyucu Meleğini çağırmaktı. Bu arada, Crowley kendini Vahiy'de 666 sayısıyla geçen yaratıkla eşleştirmeye başlamıştı. Kendine sık sık Yunanca yaratık anlamına gelen *Therion* derdi.

Crowley çok yolculuk yapardı. Meksika'ya gitmiş ve Himalayalar'a tırmanmıştı. 1904'te, kâhinliğini yapan karısıyla (Sir Gerald Kelly'nin kız kardeşi) Mısır'a gittiler. Dairelerinde Mısır tanrılarını çağırmaya başladırlar. Kahire Müzesine gitmeleri söylendi. Koridorlarda gezerken, 26. Sülale döneminde, ahşaptan bir anıtın üzerine çizilmiş olan Horus'un Ra-Hoor-Khuit biçimindeki resmi önünde durdular.[26] Bu resimle özellikle ilgilenmişlerdi, çünkü tanrılar kâhine Horus'u uyandırmak üzere olduklarını söylemişti ve sergilenen bu resmin numarasının 666 olması oldukça tuhaftı. Birkaç gün sonra kâhine başka bir mesaj geldi. Crowley'nin tapınağa gidip duyduklarını yazması gerekiyordu. Tapınağa gitti ve üç gün sonra döndü. Yazdıkları kendisine, en üst derecede bir melek olan Aiwass adında bir varlık tarafından aktarılmıştı. Bu yazı çok sonra *"Liber Legis"* ya da *"Yasa Kitabı"* olarak yayımlandı. Bu, Crowley tarafından kurulacak olan yeni bir din sisteminin kutsal kitabıydı. Kitap, varolan dinlere saldırının oldukça vahşi ve küfürle gerçekleştirmiş olduğunu, ancak Crowley içindeki pasajları asla anlayamadığını öne sürer. Nümerolojik sayılabilecek bir de bulmaca vardı. Güney Afrika'da eski bir matematik öğretmeni olan Crowley'in izdeşlerinden biri, gizemi çözmek için çok uğraştı. Zavallı adam sonunda intihar etti.

Kahire'deki büyük vahyin sonucunda, Crowley Altın Şafak'ta yüksek bir dereceye ulaştığına karar verdi ve Mathers'a, gizli güçlerin örgütün başkanlığını kendisine verdiğini yazdı.

İlk başta Crowley, dünyadaki görevini sonradan alacağı kadar ciddiye almadı. Ancak, o günden sonra herkese, hatta yabancılara bile, "Ne yaparsan yap, yasanın bir parçası olacaksın" demeye başladı. Buna verilecek doğru karşılık şöyleydi: "Yasa sevgidir, isteyerek sev", ancak çok az kişi doğru karşılığı verdi. Bu sözler *Liber Legis*'te yer alır. Ancak, Aiwass bunu Rabelais'ten almış olmalıydı ve Crowley, seks büyüsü uygulamak için 1920'de Sicilya'da kurduğu örgütün adını Thelema Manastırı koydu, bu da aynı yazardan alınan bir addı.

Crowley 1906'da Çin'e gitti. Orada, Tapınak Üstadı olmasına neden olduğuna inandığı majik ayinlerini sürdürdü. 1916'da Amerika'dayken bir adım daha ilerledi ve Magus derecesine yükseldi. Bu derecenin ayini, İncil'den bazı metinlere küfrederek bir kaplumbağayı çarmıha çakmaktı. Son olarak, 1921'de Sicilya'da son dereceye ulaştı, Ipsissimus, ve bunun ayini ise Deliliği çağırmaktı.[27]

Bundan böyle Crowley Argentinum Astrum'un denetimi altında olduğuna karar verdi.

Doğu Tapınağı Örgütü

Crowley, Eski ve Kabul Edilmiş Masonlar Örgütünün üyesiydi ve o örgütteki en yüksek derecelere ulaştı. Bu örgütten olduğuna ilişkin herhangi bir kanıt yok.

O.T.O. olarak bilinen Doğu Tapınağı Örgütü (Ordo Templi Orientis) farklıdır. Alman olan Karl Kellner (ö. 1905) tarafından 1895'te kuruldu. İlk Templar'ların da uyguladığına inandıkları, ki bizce bu doğru değildir, seks büyüsü uygulayan bir örgüttü. O.T.O.'nun etkinliklerini önceden söz ettiğimiz Randolph'ın Eulis'ine dayandırdıkları sanılan bir Amerika örgütü olan Işığın Hermetik Kardeşliği (Hermetic Brotherhood of Light) adlı örgüte dayandı söylenir. O.T.O., Romen rakamlarıyla belirtilen on dereceden oluşurdu. Kellner'ın 1905'teki ardılı Theodor Reuss'tu, Alman bir gazete muhabiri ve Kadim ve Kabul Edilmiş Masonlar'ın yüksek dereceli bir üyesiydi.

Reuss, Crowley'le 1912'de iletişim kurmuş ve bazı yazılarında O.T.O.'nun bazı sırlarını açıklamış olmakla suçladı. O.T.O. ya da sırlarına ilişkin bir şey bilmediğini kanıtlamak Crowley için zor olmadı, ancak aralarına katılmaya ikna olmuştu ve çok geçmeden İrlanda Iona ve Tüm Britanya Örgütünün onun bu derecedeki (Yüce ve Kutsal Kral) temsilcisi olarak Baphomet adını (daha sonra yazdığı mektupları imzaladığı ad) aldı. Ayrıca, kendisinden ayinleri yeniden yazması istendi.

Ertesi yıl, 1913'te Crowley, "Ragged Rag-Time Girls" adlı bir grup tiyatrocuyla Moskova'ya gitti. Moskova'da Rus Kilisesinin Aziz Basil Ayini[28] Crowley'e Gnostik Katolik Ayinini yazma esinini verdi. Rahip ve rahibenin katılımıyla gerçekleşen, bir bölümü Yunanca olan bu olağanüstü yapım, *Yasa Kitabı*'nın vahyiyle başlayacak olan yeni dinin görüşlerine dayanır. "Azizlerin" arasında Simon Magus, Roderic Borgia (Papa VI. Alexander), Adam Weishaupt, Dr. Reuss ve Sir Aleister Crowley vardı. Aynı yol O.T.O.'nun ayinlerinde de uygulandı ve bu ayinin çevirisinin yer aldığı yayımlar ile ayinleri Doğu Templar'ları arasında şaşkınlık yarattı. Kısa süre sonra Birinci Dünya Savaşı patladı ve Örgütün Almanya kolu yok oldu. Crowley, Amerika'ya gitti ve burada İngiliz karşıtı propaganda yaptığı söylenir. Onun açıklaması ise, bu tür saçmalıkları ters bir etki yaratmak için yazıyordu. İngiltere'ye döndüğünde herhangi bir suçlamada bulunulmadı. Çok az üye sayısıyla O.T.O.'yu yönetmeyi sürdürüyordu ve hatta Almanya ve Amerika'da bazı temsilcilikleri vardı. Argentinum Astrum (A.A.) ve O.T.O.'nun resmî kitabı *Equinox*'tu. Kitapta[29] O.T.O.'nun aralarında Işığın Hermetik Kardeşliği, Memphis ve Mizraim Örgütleri, İskoç Örgütü, Martinistler ve Sat B'hai'nin olduğu birkaç topluluğun bilgeliği ve bilgisi üzerinde yoğunlaşan bir üyeler topluluğu olduğu yazıyordu.

Teurjik bir Örgüt

Martinez de Pasqually (1700-1774) Kabala ve Swedenborg'un yazılarının büyük bir araştırmacısıydı. Portekiz, ya da daha çok Alman kökenliydi, ancak Fransa'nın güneyinde doğdu. Aynı zamanda Yahudi bir aileden geldiği de söylenir, ancak büyük bir olasılıkla Kabala simgeciliğini kullanmasından ötürü bu bir hataydı, çünkü çok dindar bir Hıristiyan'dı. Yaşamın ilk zamanlarında çok gezdi. 1760'da Toulouse'da bir mason locasında elinde hiyeroglif yazısıyla yazılmış bir yasa metniyle, majik güçlere sahip olduğunu iddia ederken görülür. Örgütün ilgisini çekti ancak üyeler kuşkuluydu. Ertesi yıl Bordeaux'da bir locada göründü ve üyeleri ikna etmeyi başardı. 1766'da yeni örgütün merkezini Paris'te kurdu ve kısa süre sonra birkaç Fransız kasabasında localar kuruldu.

Yeni sistemin adı Fransızca *Rite des Élus Coëns*'di. Bu "Seçilmiş Rahipler Örgütü" olarak çevrildi. *Cohen* İbranice rahip, *cohenim* çoğulu ve *coëns* ise sözcüğünün Fransızca'ya uyarlanmış hali olduğu açıktı. Örgütün tuhaflığı şuradaydı; örgüte üye olduktan sonra, üyeler yavaş yavaş okült güçlere sahip olurdu. Büyük olasılıkla yedi derece vardı ve üye en üst derecede meleklerle hatta İsa ile konuşma yeteneğini elde ediyordu. En üst derece Gül-Haç'la bağlantılıydı ve yasa metnini veren bilinmeyen başkanların Gül-Haçlı olmalarından kuşkulanılıyordu.[30] En üst üyenin her zamanki gereçleri kullanarak, oruç tutarak, uygun zamanı kollayarak, majik formüller aktararak, özel giysiler giyerek, tapınağın zemininde çember tanımlayarak, bazı anlarda secde ederek, özel mumlar ve tütsü yakarak maji uygulaması beklenirdi.

1772'de Pasqually, mülkleri olduğu St. Domingo'ya (Batı Hint Adaları) gitti. Bir daha da geri dönmedi, çünkü iki yıl sonra orada öldü. Örgütün başı olarak J. B. Willermoz ardılı oldu. Ancak asla onun majik güçlerini elde edemedi. Arkadaşlarıyla birlikte zamanlarının çoğunu, Yerel Büyük Üstat olduğu Kusursuz Uygulama Örgütüne adadılar. Bu örgütün de bilinmeyen başkanlara bağlı olduğu anımsanacaktır. Seçilmiş Rahipler Örgütü, Fransız Devrimi'yle sona ermişti.

Seçilmiş Rahipler Örgütünün belgeleri Willermoz'dan yeğenine geçti, ondan da dul eşine, eşinden Cavernier adında bir okült araştırmacısına, ondan da Papus'un (Dr. G. Encausse) eline geçti.[31] Papus örgütü yeniden kurmaya çalıştı.

Martinizm

Louis Claude de Saint Martin (1743-1803) okültizm ve mistisizm üzerine yazan bir Fransız yazardır. Aristokrat ve varlıklı bir ailedendi.[32] Annesi genç yaşta ölünce, onu çalışmalarında cesaretlendiren üvey annesi tarafından büyütüldü. Orduya katıldı, Mason oldu ve sonunda *Rite des Élus Coëns*'in tanınan bir üyesi oldu. Yalnızca Pasqually'den değil, özellikle genç yaşlarda Sweden-

borg ve Boehme'den de etkilendi. Willermoz'la yakın ilişkiler içindeydi. Birkaç yerde ders verdiyse de ordudan ayrıldıktan sonra bağımsız olmayı yeğlemiş gibi görünüyor. Hiç evlenmedi.

Aziz Martin'in, elinden geldiğince savaştığı materyalizmin en parlak döneminde yaşadığı unutulmamalıdır. Swedenborg gibi, inancın yanısıra, iyi işler yapmanın gerekliliğini vurguladı. İnsanda ilahi bir nitelik bulunduğunu ve bunun yalnızca Cennetten Kovuluşun etkilerine karşı koyabilmek için uyandırılması gerekir. Okültizm, erken yıllarında ilgisini çekti, özellikle de Seçilmiş Rahipler Örgütünde sergilenen fenomenler, ancak sonradan ilgisini mistisizm ya da İçsel Işık'ın gelişimi ve araştırmasına yönlendi.

Son yüzyılda Aziz Martin'in çok az izdeşi oldu. Görüşleri Martinizm başlığı altmda uygulandı ve birkaç Martinist topluluk vardı. Élus Coëns'i değiştirerek bir Martinist Örgüt kurduğu söylenir. Örgütte elbette üst üyeydi ve ilk kitabı *"Des Erreurs et de la Vérité"*de (Gerçeğin Yanlışları) örgütün tapınağında vücut bulmuş olarak görünen, "Onarıcı" denilen ve bazılarının İsa olduğunu sandığı üstadın bilgeliğini aktardığı öne sürülür. Az önce söz edilenle birlikte bazı kitapları "Bilinmeyen Filozof" takma adıyla yazılmıştı.

Clavel ve Ragon'la birlikte birkaç tanınmış yazar Martinist örgütünün, önceden sözü edilen mistik Aziz Martin tarafından kurulduğu söylendi. Yeniden Düzenlenmiş Aziz Martin Örgütü gibi mason edebiyatı içerdiği ve ilk başta on derecesi olduğu, ancak yediye indirildiği söylendi. Ancak Waite,[33] Katolik Kilisesinin azizlerinden biri olan ve efsaneye göre, bir kez bir dilenciye vermek için paltosunu ikiye bölen, gerçek Aziz Martin'in adının verildiğini söyler. Böylelikle, bu ad yalnızca bir locanın hayırsever etkinliklerinden söz eder. Bu konuyu kendi aralarmda tartışmaları için Mason tarihçilerine bırakıyoruz, ancak Louis Claude de Saint Martin yaşamının sonraki yıllarında locadan ayrılıp, tapmak etkinliklerini bıraktığı görülür.

Ancak yaşamı süresince de ezoterik kardeşlik örgütleri üzerinde büyük bir etkisi vardı. 1773'de Paris'te Philalethus Örgütü adlı bir mason locasında, Zanaatın dışında dokuz derecelik bir sistem kuruldu. Savalette de Langes, Kraliyet Haznedarı tarafmdan kuruldu ve çok seçkin üyeleri vardı, bunlardan bazıları; Hesse Prensi ve ailesinin diğer bazı üyeleri, Cagliostro, Mesmer, Gebelin Kontu[34] ve Aziz Martin'in kendisi. Görkemli bir kütüphaneleri ve bir dolap dolusu doğa tarihi kitapları vardı ve tüm bilimleri araştırırlardı. Zanaatla birlikte oniki derece vardı. Ek dereceler, 4° Seçilen, 5° İskoç Üstat, 6° Doğunun Şövalyeleri, 7° Rose Croix, 8° Templar Şövalyeleri, 9° Bilinmeyen Filozof, 10° Yüce Filozof, 11° Üye ve 12° Philalates. Ayinlerinde simgeciliğe geniş bir yer ayırdıkları ortada ve Aziz Martin, adının derecelerden birine -ki kuşkusuz öğretileri ele alınıyordu- verildiğini görünce memnun olmuştur. Örgüt, Savalette de Langes'in 1788'de ölümüyle birlikte yok oldu.

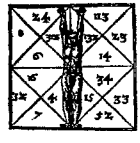
Papus adı altında yazan tanınmış okültizm yazarı Gérard Encausse (1865-1916), İspanya'da doğdu, ancak küçük yaşta Fransa'ya geldi. Felsefi Anatomi[35] üzerine olağandışı bir bitirme tezi sunarak, Paris'te Tıp Fakültesi'nden Tıp Doktoru olarak mezun oldu. Kabalacı Gül-Haç'la bağlantısını söylemiştik, ancak neredeyse okültizmin tüm dallarıyla ilgileniyordu ve bunlar üzerine yazılar yazdı. Mason değildi, ancak gizli topluluklar üzerine yazılmış bir eserin yazarı olan arkadaşı Henri Delaage tarafından Martinizm üyesi yapıldığını ileri sürer. Aziz Martin tarafından üye yapıldığını öne süren anne tarafından dedesi De Chaptal'dan çok şey öğrendi. Büyük olasılıkla üye yapıldığından değil de, bazı belgelerin kendisine verilmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Papus'un kurduğu örgüte *Ordre des Silencieus Inconnus* (Bilinmeyen Sessizler Örgütü) denildi. Üç derecesi vardı ve üye üçüncüye ulaştıktan sonra, yeni üyeler getirebilirdi. Anlaşılan o ki, bu bazen de görev olarak verilirdi. Üyelik aidatı yoktu ve Örgüt birkaç ülkede hızla yayıldı. 1902'de Amerikalı üyelerin büyük bir bölümü ayrıldı ve yalnızca Masonları üye kabul eden bir kurum oluşturdular. Sonra birkaç ayrılık daha yaşandı. Birinci Dünya Savaşı sırasında Dr. Encausse, savaşta görev yaparken yakalandığı bir hastalık nedeniyle öldü.

NOTLAR

1 *"A New Encyclopedia of Freemasonry"* (Farmasonluk Ansiklopedisi), yeni ve gözden geçirilmiş basım, iki cilt, Londra 1920.
2 a.g.e.
3 Dudley Wright aktarır: *"Roman Catholicism and Freemasonry"* (Katoliklik ve Farmasonluk), Londra 1922.
4 Waite, a.g.e., Büyük Üstatlar listesinin hâlâ İsviçre Büyük Manastırı'nın korumasında olduğunu inandığını söyler.
5 Ward: a.g.e.
6 Thomas Vaughan'ın Amerika'yı ziyaret ettiğine ilişkin bir kanıt yoktur.
7 Aynı addaki şairle karıştırılmamalı.
8 *"History of Magic"* (Maji Tarihi), a.g.e.
9 Gabalis Kontu'nun kimliğini başka bir bölümde açıkladık.
10 Waite'e göre bu gerçekte Katolik bir örgüttü.
11 Bkz. Spence: *"Encyclopedia of Occultism"*de (Okültizm Ansiklopedisi) Cagliostro için yazılan yazı.
12 Trowbridge: *"Cagliostro: The Splendour and Misery of a Master of Magic"* (Cagliostro: Maji Ustasının Görkemi ve Sefaleti), 1920'de buna karşı çıktı. Öte yandan Funck-Brentano: *"Caglisto and Company"* (Caglisto ve Dostları), çeviri, 1902'de Goethe'nin Balsamo ailesine yaptığı bir ziyaretten ve Cagliostro'ya iletilmek üzere kendisine bir mektup verdiklerinden söz eder.
13 Bkz. Spence: *"Encyclopedia"*den (Ansiklopedi) Cagliostro için yazılan yazı, a.g.e.
14 C. Photiades'e göre [(*"Count Cagliostro: an Authentic Story of a Mysterious Life"* (Kont Cagliostro: Gizemli bir Yaşamın Gerçek Öyküsü)] Cofton, "iyi bir Hıristiyan olarak ölen" İrlandalı Katolik bir rahipti.
15 Ayrıntılı tanımlamalar için Waite ve Spence'e bakınız.

16 Mizraim İbranice'de Mısır demektir.
17 Waite altarır, a.g.e.
18 Memphis uzun bir süre boyunca Mısır'ın kutsal ve kraliyet başkentidir, o nedenle örgütün adında yer alır.
19 Bu ayinler Crowley'in *"Equinox"*unda (Ekinoks) yayımlandı ve yeniden düzenlenmiş biçimi I. Regardie'nin: *"The Golden Dawn"*ında (Altın Şafak, 4 cilt, Chicago 1937-1940) yer alır.
20 İlk figür çember, ikincisi kare içinde yer alır, ancak basitleştirmek için bundan vazgeçtik.
21 Kendisi anlatmıştır. Onlarla karşılaşmanın dayanılmaz olduğunu söyler. Nefes almakta zorlanmış ve neredeyse dayanılmaz türlü görünümler belirmiş.
25 Regardie: *"My Rosicrucian Adventure"* (Gül-Haç Maceram), alıntı.
26 J. Symonds: *"The Great Beast: The Life of Aleister Crowley"* (Büyük Canavar: Aleister Crowley'nin Yaşamı), Londra 1951, yeni basım.
27 J. Symonds, a.g.e.
28 Yazara böyle demiştir.
29 Cilt III, Detroit, Michigan
30 Kuşkucu bir yazar olan Waite bile, bu olasılıktan söz eder.
31 Waite: *"Saint Martin"* (Aziz Martin), a.g.e.
32 Ancak, bazen belirtildiği gibi Markiz değildi.
33 a.g.e.
34 (1725-1784) *"Le Monde Primitif"* (İlkel Dünya, 1773-84) ve diğer eserlerin yazarı.
35 *"L'Anatomie Philosophique et ses Divisions précédée d'un Essai de Classification méthodique des Sciences anatomiques"* (Felsefi Anatomi ve Anatomik Bilimler Sınıflandırması Denemesinin Öncelikli Bölümleri), Paris 1984.

30
Çatal Çubuk ve Sarkaç

Yeraltında Su ya da Maden Aramak

Rabdomansi [rhabdomancy] terimi bir değnek aracılığıyla kehanette bulunmak anlamına gelir ve kehanet yöntemlerinden biri olarak kabul edilir. Değnek aracılığıyla yeraltında su ya da maden damarı aranır. Bu daha çok su aramak için uygulanan bir yöntem olduğu için, bazen su falcılığı da [dowsing] denir. *Su falcısı* denilen ve asayı kullanan kişi, bir çatal çubuğu, çoğunlukla Y biçiminde dalların birini bir eliyle, diğer dalını da diğer eliyle tutarken, çubuğun boşta kalan ya da üçüncü ucu aşağı ya da ileri doğru hareket eder. İş başındayken kullanıcı öylece gezer ve çubuk kendine göre hareket eder, büyük olasılıkla da istemsiz kas hareketiyle. Tüm bunlar henüz açıklanamamıştır, fenomen okült olarak sınıflandırılmalıdır. Konunun birçok çağdaş öğrencisi, harekete bilinmeyen ya da eksik bilinen ışınımın (radyasyonun) neden olduğuna inanır. Diğerleri, durugörü, telepati vs. gibi okült duyuların neden olduğunu ileri sürer. Çubuğu kullananın hiçbir istemli kas hareketinde bulunmaması gerektiği vurgulanmalı, durağan olmaya çalışmalı ve içten ya da dıştan etkilere açık olmalı, hatta transa benzer bir hal içerisinde olunmalıdır.[1]

Herkes *su falcısı* olamaz. Farklı duyarlılık dereceleri vardır.

Daha çok simyacı[2] olarak bilinen Basil Valentine (15. yüzyıl sonları), çok az bilinen eserlerinden birinde,[3] çatal çubuklarına büyük bir yer ayırır ve yedi gezegenle ilişkilendirdiği yedi farklı çubuk türünü tanımlar.

Madencilik üzerine önemli bir kişi olan Baron de Beausoleil (ö. 1643), Avrupa ve Amerika'da bilgisini paylaşarak eşiyle birçok geziler yapmıştır. Çatal çubuk ve halkalar kullandılar. Büyücülük yaptıklarından kuşkulanıldı ve önceden gördüğümüz gibi cezalandırıldılar. Barones, *"La Restitution de Pluton"* (Pluton Açıklaması) adlı kitabında, su ve cevher yatağı ararken kocasıyla birlikte kullandıkları beş yöntemi verir: 1- Kazmak; 2- Belirli bitkileri aramak; 3- Cevher yataklarından akan suların tadına bakmak; 4- Güneş doğduğunda cevherden çıkan buhara dikkat etmek; 5- Araçların kullanımı, aralarında Basil Valentine'nın yedi gezegensel çubuğu ve onaltı farklı çubuk da vardır.

Rabdomansi yöntemleri. (Grillot de Givry koleksiyonu, 1762)

Fransız yöntemi.

Sire Roger'ın yöntemi.

Père Kircher'in yöntemi.

Önemli bir fizikçi ve metallerin dönüşümüne inanan Robert Boyle (1627-1691), İngiltere'de çatal çubuğu tanımlayan ilk kişi oldu.[4] Fındık ağacından çatallı ince bir dal olduğundan ve istemsiz hareketinden söz eder. Çubuğun yere inmesi, kullanıcının bulunduğu yerin altında cevher olduğunu belirtir.

Radyestesi

Çatal çubuk uzun süredir saha çalışmasında kullanılırken ve yerini bir başka şey alamazken, daha önemli işlerde kullanılmak için birkaç araç daha ortaya çıktı. Çubuğun yapıldığı madde önemli değildir. Geçmişte şeftali ağacı, söğüt, fındık ve güvercin otunun tahtası yeğlenirdi. Hayvanlardan elde edilen maddelerden balina dişi kullanılırdı. Tromp,[5] kıvrımlı bir telin en etkilisi olduğunu söyler. Maby, uçlardan 1/3'e 1/4'e dik açıyla kıvrılmış bir tel kullanır; kısa olan bölüm tutulduğunda elin içine doğru döner. Aranılan şeyin bulunduğu bölgede telin yatay bölümü ileri geri sallanmaya başlar. Tromp,[6] başka biçimlerde daha birçok çubuk tanımladı. Yapay çubuklar insani bir hareketi olmaksızın işe yaramaz.

Hassas tahminlerde bulunurken çoğunlukla *sarkaç*[7] kullanılır. Daha önce Hindistan'da kullanıldı ve şimdiki biçimi, tutmak için üzerinde bir halka ya da düğüm bulunan 11, 5 ile 15 cm. uzunluğunda güçlü, ancak esnek bir ipin ucunda, çoğunlukla sivri ucu yere bakan koni biçiminde bir ağırlıktan oluşur-

du. Ağırlık tahta, fildişi, balina dişi ya da metal olabilirdi. Gerçekte, ağırlığın neden yapıldığı önemli değildir, ancak metal olacaksa, Abbé Alexis Mermet,[9] bu amaç için ayrıcalıklı bulduğu metal alaşımlarını önerir, çünkü bu doğada ender olarak biraraya gelen metallerin bileşimidir ve ona göre bu bir avantajdır. Ayrıca, sarkacında, bir göz taşması için bir çukurluk yapar. Bu, sarkaçların içinde ya da yakınında yaygın olarak kullanılır. Çoğunlukla sıvı olan, aramlan maddeyle olabildiğince aynı nitelikte olan küçük bir örnektir. Böylelikle kişi yağ arıyorsa, sarkacın bu çukur bölümüne o yağdan koyar ya da yağın içinde bulunduğu küçük bir şişeyi elinde tutar. Göz, amacı belirlemek içindir.

16. yüzyılda çatal çubukla maden arayanlar.
(Sebastian Münster, 1544)

Yirminci yüzyılın ilk yarısında, sarkaçla çalışan Fransızlar arasında, uğraştıkları şeyin radyasyona duyarlılığı olduğu açıkça anlaşıldı ve Boiley 1927'de bu fenomen için *radiesthésie* terimini ortaya attı. Daha sonra terim İngilizce'ye *radiesthesia* olarak çevrildi. Bunun anlamı ışınıma duyarlılık ve tepki vermedir. Duyumsal uyarım ve tepkisi olan hareket çoğunlukla bilinçdışıdır. Ancak kullanıcılar bilinçli duyular hissettikleri için, bilinçdışı uyarımlar şu duygulara neden olabilir: 1- Belirli kaslar kasılır (kinestetik organlar denilen kaslarda bulunan duyu organları nedeniyle); 2- Üşüme (derideki küçük duyu organları nedeniyle); 3- Anormal ve bazen patolojik bir olay karşısında gösterilen duyumsal tepki (*paraesthesia*) olan iğne batması duyusu; 4- Karın boşluğundaki (*coenaesthesia*) uçların uyarılması nedeniyle mide bulantısı; 5- Baştaki kan basıncı değişikliği nedeniyle başağrısı.

Sarkacın başlıca hareketleri genel olarak üç türdür: 1- Paralel olarak ileri ve geri; 2- Saat yönünde dairesel hareket; 3- Saat yönünün tersine dairesel hare-

ket. Eliptik hareket (1) ve (2) ya da (3) için araçtır. Ender olsa da (4) kendi çevresinde tam olarak döner, bu ipin dolanmasına neden olur. Bu hareketlerin ilk anlamları kullanıcıya göre değişir. Her kullanıcı deneyerek belirli bir hareketin ne anlama geldiğini öğrenmelidir. Tam döngü hareketi bir etki olduğu anlamındadır ve geri döngü ile ileri döngü belirsizliktir. Saat yönünde hareketler çoğunlukla insana yararlı bir şeyi belirtir ve saat yönünün tersine hareketler tersini belirtir, ancak bunlar her zaman geçerli değildir.

Sarkaç, Fransa'da, özellikle Katolik rahiplerince 20. yüzyılın ilk yarısında yalnızca su ve mineral (Mermet) bulmak için değil, aynı zamanda tıbbi teşhisler konusunda da araştırılmıştır. 1935'ten bu yana birçok derneğin kurulmasının yanısıra, özellikle de Fransa'da birçok kitap yayımlandı ve ilk İngiliz Kongresi[10] 1950'de Londra'da gerçekleşti. Radyasyonun canlılar üzerindeki etkisinin bilimsel olarak araştırılmasına *Radyonik* adı verilmiştir. Birçok hekim, bilim adamı ve mühendis bu yeni bilimin gelişiminde katkıda bulunmuştur.

Bu alanda olağanüstü bazı varsayımlarda bulunulmuştur. Gözlerin yardımıyla geniş bir alanda araştırmalar başlatılmıştır ve sonunda tümüyle farklı yeni bir yöntem geliştirilmiştir. Kırlarda bir sarkaçla amaçsızca gezerek değil de, bu aracı bir harita ya da resim üzerinde tutarak, en az sahada elde edilenler kadar başarılı sonuçlar elde edilir. Tromp,[11] haklı olarak bunun duruişiti yetisiyle ilişkili olduğunu ileri sürer ve sarkacın yalnızca kullanıcının trans benzeri bir duruma geçmesini sağladığını düşünür. Abbé Mermet, bu alanda ünlü bir kullanıcı olmasına karşın, haritalarla çok büyük başarılar elde etti. Bu dolaylı yöntemin adı *teleradyestezi*'dir.

Hareket Kuramları

Bazı son dönem araştırmacıları; mineraller, bitkiler, hayvanlar, insanlar ve hatta birçok yapay maddenin bir tür radasyon saçtığını sanmaktadırlar. Ayrıca, gelecek öngörümünde bulunanların ya da kullanıcıların radyasyona karşı duyarlı olduklarına da inanırlar. Ancak, konunun geçmişinde öne sürülen başlıca kuramları, bazılarının birbirleriyle gerçekte çelişmediğini belirterek, gözden geçireceğiz.

1. En çok Reformla bağlantılı olarak tanınan P. Melancthon (1497-1560), okültizme ilgi duyan birkaç "reformcudan" biriydi. Bazı ağaçlar, metaller ve mineraller arasında uyuşum [sympathy] olduğuna, bundan ötürü de bu ağaçların dallarının belirli cevherleri bulabildiğine inandı.

2. Geniş çapta bilimsel yazılarına daha önce değindiğimiz Alman Cizvit rahip A. Kircher (1601-1680), "çubuğun hareketi bilinçdışı kas hareketine bağlıdır"[12] kuramını geliştirdi. Hatta, bunu kanıtlamak için 1654'de bazı deneyler gerçekleştirdi.[13] Hareket ederken sürtünmenin gerçekleşmemesi için çubuğu dengeledi. Yakın bir yerlere su ve metal yerleştirildi. Hiçbir hareket gerçekleş-

Bu, doğal olarak gerçekleşen elektrik potansiyellerinin çubuk ya da sarkaç kullanılarak belirlenebileceği düşüncesine bağlı olan birçok güncel kuramın[16] önünü açtı.

A. E. Baines, 1918'de yayımlanan bir eserinde,[17] doğal elektrik potansiyeller üzerinde gerçekleştirilen deneyleri anlattı. Vardığı sonuçlar şunlardı: 1- Çoğu yapay biçimde elektrikle değiştirilebilse de, cansızlar çoğunlukla sıfır potansiyele sahiptir; 2- Canlılar yalıtkan bir zarla korunan ve etkinken değişmeyen farklı bölümlerde negatif ve pozitif olan farklı tür yükler taşır. Örneğin bir elmanın sapı ve çekirdeği negatif, yenilen bölümü pozitiftir.[18] Çekirdekle yenilen bölümü ve dışını (kabuk) ayıran ve yalıtkan yapan bir zar vardır. Elma kesildiğinde bu yükler kaybolmaya başlar ve bir süre sonra elma yüksüz olarak yenilmez olur.

4. Birçok yazar,[19] yeraltında su ya da maden bulma fenomeniyle, insan bedeninin kısa hertz dalgalarını almasıyla ilişkilendirir. Örneğin Lakhovsky'nin,[20] bazı urların oluşmasına neden olan bir bakteri bulaştırdığı sardunyaları vardı. İki ayrı bitki gözlendi; biri sınama ölçütü olarak kullanıldı, diğerine ise iki metre uzunlukta hertz dalgaları veren bir elektrik donanımı uygulandı ve elektrik verilen bitki iyileşti. Ardından, insanlarda bu tür hastalıkları yok eden bir çoklu dalga osilatörünü buldu. Ancak, kişi bu tür radyasyona duyarlıysa, bu, yeraltında su ya da maden arama olayını açıklayabilirdi. J. C. Maby, yeraltında su ya da maden aramayı uzun zaman bu yaklaşımla açıkladı. 1934 ve 1936'da J. Wust ve W. Wimmer, Almanya'da Münih Üniversitesi'nde, yeraltında su ya da maden bulmanın o güne dek bilinmeyen 0,9 cm ve 52.4 cm dalga uzunluğundaki etkilerden (buna *Magnetoizm* dediler) kaynaklandığını açıklayan geniş bir eser yayımladı. Çoğu kimyasal elementi sınadılar ve tümünden farklı bir dalga uzunluğunda radyasyon yayıldığını gördüler.

5. Sarkaçı araştıran bir Fransız, A. Bovis, metaller, mikroorganizmalar bitkiler, hayvanlar, kan, salgılar, uyuşturucu gibi her türlü maddenin küçük dalga uzunluklarının dalgalarını yaydığına inanıyordu ve bunu Angştröm biriminde[21] ölçtüğünü ileri sürdü. Dalgalar hastalıklı dokularda farklılık gösterir. Ölçüm, *biyometre* adında basit bir araçla ölçüldü. Bu, az önce söz edilen birimle eşleşmesi için oluşturulan bir cetveldir. Örnek sıfır noktasına konur. Sarkaç cetvelin üzerinde tutulur ve hangi noktada enlemesine salındığına bakılır. Bu araç ve yöntem hâlâ kullanılır, ancak son dönem araştırmacılar okumaların gerçekte Angström birimlerinde olduğu varsayımını kabullenmektense, bunlardan Bovis derecesi olarak söz eder.[22]

6. 1933'te A. de Vita, yeraltında su ya da maden araması yapan kişinin duyarlılığının gerçekleştiği yerlerde, atmosfer iyonlaşmasının (nemden bağımsızdır) daha yüksek dereceleri olduğunu ileri süren deneyler bildirir. 1934'de R. Jemma bunu onayladı.[23]

Çatal çubukla, maden alanında çalışmalar. (Georg Agricola, 1571)

medi ve Kircher, çubuğun etkin olmadığını, insan tarafından hareket ettirilmesi gerektiğini ve insan bunu bilinçli olarak hareket ettirmek istemediğine göre, çubuğun hareketinin bilinçdışı hareketlerden kaynaklandığı sonucuna vardı. Konuya ilişkin başka ne düşünülürse düşünülsün bu sonuç, bilimsel araştırmacılar tarafından evrensel olarak kabul edilir. Bu buluş, 1674'te ilk J. de Royer'in[14] belirttiği, çubuğu oluştuğu maddenin uygulamada hiçbir önemi olmadığı gözlemiyle desteklenir.

3. Kral XVI. Louis'nin hekimi P. Thouvene,[15] 1781'de, hareketin elektrik kuramını öne sürdü ve 1791'de Galvani,* dikkatini eşi sayesinde yönelttiği bir gözlem olan, ayrılmış kurbağa kaslarının iki ayrı metalle teması sağlandığında hareket etmesinin elektrikle bir ilişkisi olduğu ünlü buluşunu gerçekleştirdi.

* Luigi Galvani (1737-1798): İtalyan fizikçi ve hekim. Yukarıda sözü edilen deney sonucunda hayvansal elektriği bulmuş ve daha sonra onun adından esinlenerek çinko banyosuna Galvaniz adı verilmiştir. (Ed.n.)

7. Radyesteziye ilişkin çoğu çağdaş kuram, her şeyin ışınım yaydığı ve çubuk ya da sarkaç hareket ettiğinde, olayın kullanıcının yaşadığı ışının değişiminden kaynaklandığını öne sürer.

Od, Odyle ya da Odik Güç

Odun katranından parafin ve katran ruhu çıkartan ilk kişi olan, Alman endüstriyel kimyacı Baron Karl von Reichenbach (1788-1869) özel duyarlılığı olan deneklerle bazı ilginç deneyler yaptı ve bunları kaydetti.[24]

Reichenbach, bu tür duyarlı kişilerin bir mıknatısın pozitif kutbu yakınlarında serin bir akım duyumsadıklarını ve karanlıkta mavimsi bir buhar ya da alevi fark edebildikleri olgusunu buldu. Negatif kutuptan ılık bir akıntı ve turuncu renk yayılırdı. Ancak bu fenomen mıknatıslarla sınırlı değildir. Kuvars üzerinde de denendi. Kuvarsın bir ucundan serin mavi akım yayılır, diğerinden de ılık turuncu. Birçok maddede aynı fenomen görülür. Birkaç madde başka renkler yayar, altın, gümüş, beyaz, kobalt mavisi, bakır ve demir kırmızısı. Duyarlı kişiler iki ya da üç saat karanlıkta kaldığında bitki ve hayvanlardan yayılan ışıkları seçebiliyorlardı. İnsan bedeninden de ışık yayılıyordu, sağ yandan (özellikle el ve ayaklar) mavi, soldan turuncu. Duyarlı kişiler, Güneş, Ay ve gezegenlerin olağan ışınlarının dışında bazı farklı ışıklar yaydığını uygun deney koşullarında seçebiliyorlardı. Bu fenomene neden olan ışınıma Od, Odyle ya da Odik Güç adı verildi ve elektrik, manyetizma ve bilinen fiziksel ışınımlardan ayrıldı. Buna, İskandinav mitolojisinin, doğanın hükümdarı yüce tanrısı Odin'in adı verildi, çünkü evrensel olarak yayıldıkları görüldü. Reichenbach'ın deneyleri, ünlü Fransız hipnotizör ve psişik araştırmacı De Rochas (d. 1837) ve Edinburg Üniversitesi kimya profesörü William Gregory (1803-1858) tarafından onaylandı.

İnsan Aurası

Londra'da St. Thomas Hastanesi'nde hekim olan Walter J. Kilner (1847-1920), 1911'de *"The Human Atmosphere"* (İnsan Atmosferi) adında bir kitap yayımladı (ikinci baskısı da 1920'de çıktı). Kitapta insan bedeninin "ışık saçan ya da hâleye benzer" bir sisle çevrili olduğunu ileri sürdü. Durugörü yetisine sahip olanlar bunu çok önceden biliyorlardı ancak o güne dek başka kimse görmemişti. Kilner'ın, yalnızca doğa bilimine dayandığını iddia ettiği yöntemiyle onun gözetimi altında bunu deneyen kişilerin yüzde doksanbeşi bu "sis"i görmeyi başardı. Yazar bundan kısa bir süre önce N-ışınları ve kalsiyum sülfid üzerinde etkisiyle ilgileniyordu.

Genel olarak "insanın atmosferi" denilen aura'yı görmek için iki yöntem vardı: 1- İki parça camın arasında konulan sulandırılmış bir boya eriyiği[25] perdesinden bedene bakmak; 2- İki parça camın arasında konulan katı bir boya eriyiği perdesinden parlak nesnelere bakmak ve ardından perdesiz olarak be-

dene bakmak. (Yazar, ikinci yöntemin günde bir saatten çok uygulanmaması gerektiği, yoksa gözlerin ağrıyacağı konusunda okuru uyarır.)

Aurayı görmek için kullanılan boya dicyanin'den başka bir şey değildi. Alkol kullanılarak eriyik duruma getirilmişti. Sonraki araştırmacılar diğer boyalarında en az dicyanin kadar sonuç verdiğini gördü. Kilner bazı nedenlerden ötürü lâl rengini kullandı. H. Boddington, Kilner'ın kullandığı dicyaninin renginde bir başka cam buldu. Cam, Çekoslovakya'da üretiliyordu. Gözlüklerde kullanılabilir, böylelikle boyanın sıvı eriyiğine gerek kalmaz.

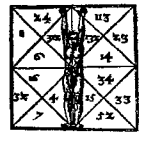
Psikometri

Bugün bazen gerçek anlamıyla da, yalnızca psişik duyuların ölçümü anlamında kullanılan *psikometri* sözcüğü, özel bir yeteneğe ilişkin olarak ilk kez 1842'de John Rodes tarafından kullanıldı. Rodes bir zamanlar bir Amerikan kolejinde tıp öğrencilerine ders veriyordu ve uyuşturucu ile metallerin kendisinde psikolojik etki yarattığını fark edince, bir gün öğrencilerle bir deney yaptı. Çoğunluğun, yüzde sekseninin etkilendiğini gördü. Başka bir sınamadan geçmeleri gerekmeksizin, öğrenciler metallere dokundukları anda hangi metal olduğunu biliyordu. Elinde uyuşturucu tutmanın etkilerinin, ağızdan alındıklarında yarattığı etkiyle aynı olduğunu gördü, ancak bunun etkisi daha hafif ve çabuk geçiyordu. Dahası, öğrenci hastanın elini bir süreliğine tuttuğunda, bazı hastalıkların teşhisleri konulabiliyordu. Bir kişiye ait bir nesne, üzerine geçirilen bir şeyle gizlense bile, deneycinin alnıyla aynı hizada tutulduğunda, deneyci sözkonusu insana ilişkin çok şey söyleyebiliyordu. En başarılı deney, deneycinin yazılanları görmeksizin, deneklerin yazdıkları mektupları okuyabilmesiydi. Bu yolla elde edilen kişisel bilgiler, insanı utandıracak ölçüdeydi. Deneyci, hatta, deneğin yüz hatlarını ve kendisine özgü hareketleri taklit edebiliyordu. Buchanan, her nesnenin kendine özgü bir geçmiş taşıdığına, bunun *etherik* ya da *astral* kopyasında saklı olduğuna ve bunun elde edilebileceğine inandı. Jeolog Profesör W. Denton (ö. 1883), bu deneylerde yer aldı. Her on erkekten birinin ve her on kadından dördünün oldukça duyarlı olduğunu gördü. Denton, deneklerine meteorlar ve fosiller verdi. Böylelikle kozmik, jeolojik ve evrimsel kuramları onayladı ve yenilerini geliştirdi. Örneğin, duyarlı bir kişi, birkaç kemik fosilinden yok olmuş bir hayvanın yaşadığı çevrenin, yediği yemeğin ve hatta görünümünün resmini oluşturabiliyordu.

Buchanan bir noktaya kadar, Kilner'ın insan aurasını keşfetmesini ve beyin yapısının radyasyonla incelenmesini önceden gördü. Onun frenolojiyle de ilişkili olduğunu duyduk.

NOTLAR

1 A. Wiesinger: *"Occult Phenomena in the Light of Theology"* (Teoloji ışığında Okült Fenomenler), 1957.
2 Simya ile ilgili bölüme bkz.
3 *"Novum testamentum"*, yazarı öldükten sonra Fransızca çevirisiyle bilinir, Kitap 2, 1651.
4 Spence: a.g.e.
5 Çubuk falcılığına *rabdomansi* denirken, Tromp *"Psysical Phyics"* (Psişik Fizik) adlı kitabında sarkaç falcılığı için *pallomansi* sözcüğünü kullandı.
6 a.g.e.
7 a.g.e.
9 *"Principles and Practice of Radiesthesia"* (Radyestesi İlke ve Uygulamaları), 1935, çeviri, Londra 1959.
10 *"Proceedings of the Scientific and Techanical Congress on Radionics and Radiesthesia"* (Radionik ve Radyestesi konulu Bilimsel ve Teknik Kongrenin Tutanakları, Londra, 1950.
11 a.g.e.
12 Tromp: a.g.e.
13 Spence: a.g.e.
14 Tromp: a.g.e.
15 Tromp: a.g.e.
16 Ayrıntı için bkz. Tromp: a.g.e.
17 *"Studies in Electro-Physiology"* (ElektoFizyoloji Araştırmaları), Londra 1918.
18 Özgün ya da Wethered, *"An Introduction to Medical Radiesthesia and Radionics"*te (Tıbbi Radyestesi ve Radioniğe Giriş) resme bkz.
19 J. C. Maby ve T. B. Franklin'in aktardığı deneylere bkz. : *"The Physics of the Diving Rod"* (Çatal Çubuğun Fiziği), 1939.
20 G. Lakhovsky: *"The Secret of Life"* (Yaşamın Sırrı), 1932, çeviri, 2. baskı, 1951
21 Bir Angström birimi, 1/10,000,000 milimetredir.
22 Wethered, a.g.e.
23 Her iki deney Tromp'tan aktarıldı.
24 *"Odisch-magnetische Briefe"*, Stuttgart 1852, *"Letters on Od and Magnetism"* (Od ve Manyetizm üzerine Mektuplar) başlığı altında çevrildi, Londra 1926.
25 Boyayı başka yollarla kullanmanın sonuç vermediği görüldü, çünkü jelatin ya da koloid boyanır ve boyanın anında çözülmesine neden olurdu.

31
Mesmerizm ve Hipnotizma

Hayvansal Manyetizma

Bugün herkesin hipnotik fenomenlere özellikle de hareketler, dokunuşlar ve sabit bakışlarla insanın başka birinden nasıl etkilendiğine ilişkin en azından belli belirsiz bir düşüncesi vardır. Mısır'ın kadim rölyeflerinde deneycinin deneğin karşısında bir el hareketi yaptığı görülür ve bu hareketin hipnotizma olduğuna ilişkin hiç kuşku yoktur. Hatta ellerin nasıl tutulması gerektiğini gösteren figürler vardır.[1] Toplu hipnozun uygulandığını gösteren resimler bile vardır. Gindes, Yunan mitolojisindeki yarı insan yarı at Kiron'un öğrencilerini hipnotize ettiğini gösteren bir yontmadan söz eder.[2] Ellerin üzerinde durulmasının iki nedeni vardı: 1- Sır açıklamak ya da gücün aktarılması; 2- El vermek. Her ikisi de rahip ve kralların yetki vermesiydi. *Kraliyet dokunuşu* diye bilinen şey, Kraliçe Anne'nin hükümdarlığı ya da sonrasına dek İngiltere'de sürdü.

Hipnotik trans kadim zamanlarda biliniyordu, buna bir örnek, klasik dönemlerde Asklepeion Tapınağı'nda yatalakların *tapınak uykusu*'dur.

Ortaçağ'da birkaç yazar, gezegenlerin bitkileri, hayvanları ve insanları etkilediği gibi, insanların birbirlerini etkilediği evrensel manyetik bir sıvıdan söz eder. Bu, Pomponatius ve J. B. Van Helmont'un görüşüydü. Paracelsus, Kircher, K. Digby ve Fludd'da benzer görüşleri aktardı.

1679'da Gulilemus Maxwell, J. G. Burggrar'ın 1611'de öne sürdüğü, Paracelsus'un mumyasının gerçekte manyetik olduğu görüşü izleyerek, manyetik tıp üzerine yazılar yazdı. 1673'te Sebastian Wirdig, birçok ilacın her yerde bulunan *spiritus vitalis*'in etkisinde olduğunu söyledi.

Birçok başarılı şifacının yalnızca dokunarak, ya da düşgücüne ulaşan bazı basit yollarla şifa dağıttığına ilişkin kuşku yoktur. İrlandalı Valentine Graterakes ya da Greatrakes (1629-1683) bunlardan biriydi. Otuzdört yaşındayken rüyasında sürekli, dokunarak guatrı iyileştirme gücü olduğunu gördü. Bunu denedi ve başarılı oldu, ardından bunu sayısız hastalıklarda kullandı. Ünlü oldu ve

Londra'ya gitti ve bir süre Sarayda kaldı. Dağıttığı şifaların bir kaydını bıraktı. Daha sonra, Katolik bir rahip J. J. Gassner (1727-1779), Güney Almanya'da olağanüstü şifalarıyla ünlü oldu. Üzerinde elmas bulunan bir haç kullandı ve olağan şifalarını dağıtmanın yanısıra, şeytan çıkardı. Ayrıca eğitimsiz köylülere bir anda uzun Latin pasajlar söylettirmek ve nabzın atışını değiştirmek, hatta bir süreliğine durdurmak gibi bir başka fenomeni daha gerçekleştirdi.

F. A. Mesmer (1734-1815) hayvansal manyetizma dediği, izleyicilerinin ise onun onuruna *mesmerizm* dediği olguyu kurdu. Mesmer, İsviçre sınırında Constance'da doğdu ve önceleri rahip olmak istedi, ancak Viyana Üniversitesi'nde tıp okudu. *"The Influence of the Planets on the Body"* (Gezegenlerin Bedene Etkisi) adlı bitirme teziyle 1766'da mezun oldu. Böyle bir konu, o günlerde tuhaf olarak algılanıyordu ve büyük olasılıkla kabul edilmezdi, ancak dönemin önde gelen profesörlerinden biri olan Van Swieten, tıpta ün yaptıysa da okültizmle de ilgileniyordu. Mesmer aynı zamanda, Viyana'da astronomi profesörü, Cizvit M. Hell ya da Hehl'le (1720-1792) de dost olmuştu. Hehl büyük çelik levhalar ve mıknatıslarla deneyler yapıyordu ve bir bölümünü Mesmer'e tıp çalışması için ödünç verdi. Ardından Mesmer, mıknatısların bazı hastaları iyileştirmede etkili olduğunu gördü. Bunu Hehl'e anlattı. Kısa süre sonra Hehl'in, mıknatısların iyileştirme gücü üzerine bazı yazılar yazmasına sinirlenen Mesmer, bir astronomun tıpla ilgili olaylara karışmaya hakkı olmadığını düşündü. Mesmer, başlangıçta hastalarını mıknatıs yardımıyla iyileştirdi, ardından mıknatısa gerek olmadığını gördü ve sonunda mıknatısların dışında başka nesnelerin de aynı etkiyi yaratacağına inandı, çünkü ona göre nesneler,

manyetik sıvıyla yüklüydü. Bunun insan bedeninde de var olduğunu ve dokunuşla aktarılabileceği sonucuna vardı.

Viyana'da kendisine karşı düşmanca bir tavrın ortaya çıkması üzerine Mesmer Paris'e döndü. Burada çok sayıda izleyicisi oldu. Seanslarını büyük bir odada yapıyordu. Büyük bir kovanın içinde bulunan şişelerce su, odanın ortasına konurdu. Demir çubukların bir ucu suya daldırılır ve diğer ucundan hastalar tutardı. Mesmer lila rengi bir cüppe giyer ve mıknatıslı bir değnek taşırdı. Hüzünlü şarkılar çalardı. Hastalarından birçoğu cinnet benzeri haller geçirir ancak olağanüstü bir iyileşme sağlanırdı.

Paris Tıp Fakültesi, kısa süre sonra bu tuhaf uygulamaları duydu ve devletin harekete geçmesi için şikayette bulundu. Olayın soruşturulması için iki komisyon kuruldu. İlki Paris Tıp Fakültesi ve Fransız bilimler Akademisi üyelerinden, ayrıca birkaç bağımsızdan oluşuyordu. Bunlar ünlü Benjamin Franklin,[3] kötü anılan Dr. Guillottin[4] ve Lavoisier[5] idi. Diğer komisyon Fransız Kraliyet Tıp Derneği'nden kişilerce oluşturuldu. Her iki komisyon da olumsuz rapor verdi. İlki, örgütün düzeleceğini ileri sürdü, ancak bu yalnızca düşgücüydü. Kısa süre sonra, Mesmer Paris'ten ayrılıp, Almanya'ya gitti. Morsburg'da öldü ve orada Alman meslektaşlarınca daha çok takdir edildiği açıktı, çünkü mezarının başına bir anıt dikildi.

Ancak, Mesmerizm ölmedi. Aralarında çok önemli hekimlerin de bulunduğu birçok kişinin ilgisini çekti. İki düşünce ekolünün doğuşuna neden oldu: 1- Fizyolojik olarak, insan bedeninin fiziksel, manyetik ya da manyetiğe benzer etkenlerden etkilendiğini savundu; 2- Psikolojik olarak, zihinsel etkenlerin neden olduğunu savundu. İlk ekol şu anda uygulama alanında bulunmadığı için ilk önce onu ele alacağız.

Metalloterapi ve Magnetoterapi

Dr. Elish Perkins (1741-1799) Connecticut'da (ABD) başarılı bir tıp adamıydı. 1795'te Connecticut Tıp Derneği'nin ilçe temsilcisiydi ve onlara bir buluşunu bildirdi. Bu, metallerin canlı dokulara, özellikle kaslara ve sinirlere olan etkisiydi. Kasa metalle dokunulduğunda anında kasılır. Dişetini dişten ayırmak için metal bir araç kullanıldığında kasılmadan önce ağrı kesilirdi. Perkins, acıyı azaltmak için türlü metaller ve metal bileşimler denedi. Sonunda, *çeker* [tractor] adını verdiği nesneyi geliştirmişti. Her biri, birbirine yapışık iki metal çubuğun birinin ucu yuvarlatılmış, diğeri sivri, bir yanı yarı kıvrık, diğer yanı düzdü. İki metal parçanın biri, bakır, çinko ve biraz altından, diğeri demir, gümüş ve biraz platinden yapılmıştı. Bu araçların acıyan yerden ellerle çekilmesi gerekiyordu. Zorlanılan durumlarda, kırmızılık oluşturmak için sürtünme gerçekleştirilmeli ve bir dereceye kadar ısıtılmalıydı. Çekeri acıyan yere değdirmemek çok önemliydi. Frontal baş ağrıları, alından başlanarak, ba-

şın üzerinden, boyundan aşağı ve daha da aşağı çekilerek iyileştiriliyordu. Tıp Derneği kuşkuluydu ve Perkins, patenti geri alındıktan sonra istifa etmek zorunda kaldı. Perkins, erken yaşta sarılıktan öldü, ancak Yale Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunu oğlu İngiltere'de çekerleri sattı ve konuyla ilgili bir kitap yazdı.[6] Copenhag'daki doktorlar, aynı konu üzerinde bir eser yayımladı. Ancak, J. Haygarth adlı araştırmacı, gerçeğine benzeyecek biçimde boyanmış ahşap çekerlerle de aynı sonuca varılacağını ileri sürdü.

Birkaç önemli hekim, mıknatısların gerçekten de insan bedenini etkilediğini savundu. Bu, J. Elliotson (1791-1868), J. B. Luys (1828-1897) ve J. M. Charcot'nun (1825-1893) görüşüydü. Birçok ziyaretçi ya da yardımcı, onlara gerçek mıknatıs yerine başka maddelerin kullanıldığında telkin yoluyla da aynı sonuca ulaşılacağını söyledi.[7]

Jean-Martin Charcot bir süre sonra mesmerik fenomenin gerçekleşmesi için mıknatısların gerekmediğine inandı, yine de etkilerin, yapısı tam olarak bilinmeyen, fiziksel nedenlerden kaynaklandığını düşünmeyi sürdürdü. Dahası bu fenomenlerin histeriyle aynı olduğunu söyledi ve uyutulan kişinin, histerik kişi gibi, sık sık uyuşuklaştığını ya da kataleptik transa geçtiğini, hatta uyurgezer (somnambulizm) olduğuna işaret etti. Mesmerik durumda, yalnızca bu sayılan durumlar gerçekleşmediği için, hatta gerçekleşen başlıca durumlar bile olmadıkları için, bu görüş sonraki araştırmacılar tarafından tümüyle ortadan kaldırıldı.

Okur, yirminci yüzyılın ilk yıllarını anımsayacak yaştaysa, her türlü hastalığı iyileştiren mıknatıslı araçların çok satıldığı bir dönem olduğunu anımsatmaya gerek yoktur. Bu tür reklamlar artık eskisi kadar çok değil, ancak bir zamanlar mıknatıslı kemer, mıknatıslı yelekler ve hatta mıknatıslı yüzüklerin bile bulunduğu büyük bir pazar vardı.

Elektriğin bulunduğu ilk yıllarda elektrik bile bir majik güç olarak nitelendirildi. Dr. James Graham'in (1745-1794) bir zamanlar Londra'da Sağlık Tapınağı adında (başta Adelphi, sonra Pall Mall'da) bir merkezi vardı. İçinde elektrikle çalışan olağanüstü bir yatak olan, güzel kokan ve renkli ışıklarla aydınlatılırdı. Evli çiftlerin, güzel ve zeki çocukları olması için, (yüksek bir bedel karşılığında) orada yatmasına izin verilirdi. Güzellik ve zekaya elektrik mi, kokular mı yoksa renkli ışıkların mı neden olduğu belirsizdir.

Hipnotizma

Mesmerizme ilişkin fiziksel görüşteki ilk ayrılığın sorumlusu Abbé de Faria'ydı (1755-1819). Faria, Hindistan'da bir süre kaldıktan sonra Fransa'ya döndü ve birkaç Paris hastanesinde çalıştı. Manyetik sıvının var olduğu görüşüne karşı çıktı ve manyetik uyku ve diğer mesmerik içerikteki fenomenlerin deneyciden değil, hastadaki değişiklikten kaynaklandığını öne sürdü. Yaşamının sonuna doğru bu görüşü bir kitabında savundu.[8]

İlk dönemlerin bir başka araştırmacısı, Puységur Markizi'ydi (1751-1825). Bugancy'deki (Fransa) evinde karşılık almaksızın mesmerik iyileştirmeyi uyguladı. Çoğunlukla mesmerik somnambulizmi bulmasıyla anılır ve bu durumdayken hastalarının duruişiti, telepati ve diğer okült güçleri geliştirdiklerine inanırdı. Puységur Markizi, mesmerik tedavi sırasında olanları unutmak olan *hipnoz sonrası bellek yitimi*'ne (post-hipnotik amnezi) dikkat çeken ilk kişiydi. Ayrıca, yapay somnambulizmi, yani hipnoz altında uyurgezer olmayı ilk bulan kişi olduğunu öne sürdü.

Uyku anındayken olağanüstü dereceye de ulaşabilen kasların sertleşmesi olan mesmerik trans (bugün hipnotik katalepsi denilen) Lyon'lu Pététin tarafından bulundu ve araştırıldı. Bu durumda, kişi çok uzun bir süre boyunca, yalnızca başının arkası ve ayak bilekleri bir yere dayalı bir biçimde, dümdüz ve kaskatı yatabilir.

Mesmerizmle ilgilenen bir başka Fransız okültist ve spiritüalizm hareketin başlamasını sağlayan kişi, İngiltere'ye gelen ve başkalarını bilgi veren Baron du Potet'ydi (1796-1881).

Baron du Potet'den etkilenenler arasında, John Elliotson (1791-1868) vardı. Üniversite Kolej Hastanesi'nde profesördü, ancak mesmerizmi kullanmaya başladığında istifa etmesi için baskı gördü. 1849'da bir mesmerik hastane kurdu. Duruişiti ve frenolojiye inanırdı ve bunları mesmerizmle birlikte sürdürme arayışındaydı. Frenoloji Derneği'nin kurucusu ve başkanıydı ve fizyoloji üzerine kitabında frenolojiden de söz etmiştir.

Manchaster'da çalışan İskoç cerrah J. Braid (1795-1860), mesmerik fenomenin olağanüstü araştırmacılarındandı ve Faria'nın, her şeyin hastanın sinir sistemine bağlı olduğu konusunda verdiği savaşta haklı olduğunu kanıtladı. Doğru konumu elde etmek için, örneğin, baskı, hafif burkma ve parlak ışığı kullanırdı. Sonradan "hipnoz" olarak kısalttığı, *neurypnotism* terimini buldu. Elliotson ve Braid hipnozla anestezi yoluyla biçkaç ameliyat gerçekleştirdi. Bunu başka cerrahlar da yaptı. 1821'de bunu ilk gerçekleştiren, büyük olasılıkla J. C. A. Récamier'di (1774-1852). Bunun kloroform ve diğer anestezik maddelerden önceki dönem olduğu unutulmamalıdır. Bunlar bulunduktan sonra hipnoza gerek kalmadı ve kimyasal anestezilerin bebeğe zararlı olabileceği inancı nedeniyle, doğum gibi durumlar ("alacakaranlık uykusu") dışında, uygulanması zor ve belirsiz olduğu için uygulanmaz oldu.

East Indian Company'de doktor olan J. Esdaile (1808-1859), hipnozla anesteziyi Hindistan'da ameliyatlarda kullandı. Bu yöntemin benimsendiği Kalküta'da küçük bir hastanesi vardı ve hipnozla anestezi burada uzun bir süre uygulandı. 1836'da C. Poyen, ABD'de mesmerizm üzerine ders vererek tüm ülkede tanıttı.

Önde gelen bir hipnotizör J. Milne Bramwell (d. 1852), hipnoz altındayken hastanın uyanıkken kendisini etkileyemeyecek denli zayıf olan uyaranlar görebileceği (*hyperaesthetic* algılama) gerçeğine dikkat çekti.

Telkin

Nancy'de (Fransa) 1864'de telkin yöntemini uygulamaya başlayan hekim A. A. Liébeault (1823-1904), Salpêtrière ekolü karşıtı olarak bilinen Nancy Ekolü'nün öncüsü oldu. Salpêtrière ekolü fiziksel kuramı savunurken, Liébeault, hipnozun zihinsel etkenlerden kaynaklandığına inanmıştı. Hastanın zihnine sözcük ve hareketler yoluyla düşüncelerin iletilmesi olarak tanımladığı *telkin* sözcüğünü ilk kez kendisi kullandı. Bunun uykudayken yapıldığını sanması doğrudur, ancak hastayı dinlenir duruma getirmek için uğraşırken, düşüncelerin de rol oynadığını gördü. Bu görüş, kısa sürede yaygın biçimde kabul edildi. Düşüncelerin fizyolojik uygulamaları nasıl etkilediğini açıklamaz, ancak hipnoz fenomeninde fiziksel güçler iletilmez. Çağdaş görüşe göre, düşüncelerin bilinçdışı olabileceği, telkin kuramının başarısına katkıda bulunmuştur.

Nancy Üniversitesi profesörü H. Bernheim (1837-1919), Liébeault'u fazlasıyla destekledi ve kendisi de sayısız hastayı hipnotize etti.

Sorbonne'da ilk Fransız deneysel piskoloji laboratuvarını kuran, fizyolog ve psikolog H. E. Beaunis (1830-1921) Liébeault'in bir başka ünlü yandaşıydı.

Felsefeci ve psikolog J. R. L. Delboeuf (1831-1896), Belçika'da hipnotizma üzerinde çalıştı ve telkinle su toplamaları ve yanıkların yok edilmesi konusunda çok başarılı oldu.

Psikiyatr ve entomolog A. H. Forel (1848-1931), İsviçreli ünlü bir hipnotizördü. Telkinle kadınların regl durumlarını düzenleyebildiğini gördü.

Almanya'da önde gelen hipnotizörlerin arasında; Breslau Üniversitesi, Fizyoloji Profesörü R. P. H. Heidenhain[9] (1834-1897); çocuk psikolojisi üzerine olan eseriyle tanınan Jena Üniversitesi Profesörü W. T. Preyer (1841-1897) ve psikiyatr cinsellik ve okültizm üzerine yazan ve hipnozla ilgili ders kitabıyla ünlenen A. Moll'un (d. 1862) adı sayılabilir.

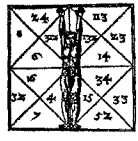
Kendi Kendine Telkin

Émile Coué (1857-1926) Liébeault'la 1885'te tanışan ve hipnozla telkin uygulamaya başlayan Fransız bir eczacıydı. Coué, tüm telkinlerin kendi kendine telkin olduğuna karar verdi. Bu da, niye farklı hastaların ve farklı cerrahların birbirini kolay algıladıklarını açıklar. Coué, kendi iyilikleri ve başkalarına yardımcı olmak için insanlara kendi kendine telkin uygulamayı öğretmek için bir kampanya başlattı. Tüm bu çalışmalar arasında, etkileri görmekten sorumlu olan, hastanın istekli olması değil, düşgücüdür. Düşgücünü etkilemek için Co-

ué, papağan benzeri yinelemeler kullandı. Öğretisi geniş çapta yayıldı ve bunu öğretmek için 1910'da neo-nancy ekolü kuruldu. Daha sonra Londra'da Coué-Orton Enstitüsü kuruldu.

NOTLAR

1 Bu uygulamadan Eberus papirusunda söz edilmiştir, İÖ II. binyıl.
2 B. C. Gindes: *"New Concepts of Hypnosis"* (Hipnozun Yeni Anlayışı), Londra 1953.
3 Elektrikle ilgili deneyleri ünlü Amerikalı, Avrupa yolculuğundayken.
4 Giyotini bulan, daha doğrusu savunan ve idam cezasını yücelten kişidir.
5 Kimya deneyleriyle tanınır; Fransız Devrimi sırasında giyotinle öldürülür.
6 B. J. Perkins: *"The Influence of Metallic Tractors on the Human Body"* (Metal Çekerlerin İnsan Bedenine Etkisi), Londra 1798.
7 Öykü de bunlar anlatılıyor, ancak bu öyküler birbiriyle ve Blonlot'ın N ışınlarının açıklanmasıyla kuşku uyandıran bir benzerlik taşıyor.
8 *"De la Cause du Sommeil lucide"* (Bilinçli Uyku Olgusu), Paris 1819.
9 Hematoksilin lekesi biyologlarca bilinen ünlü dokubilimi uzmanının babasıdır.

32
El Falı

Bedensel Biçim ve Kader

Zihin ve beden arasında bir bağ kurmayı amaçlayan en eski iki çalışma, elin ayasmdan karakter ve kader yorumlaması yapmaya çalışan *el falı* ve yüz hatlarından sonuç çıkaran *fizyonomi*'dir. Fizyonomi, geleceğin okunması konusunda oldukça dejenere edilmiş el falı kadar sık gibi gelecek okumayı amaçlamaz.

El Falı

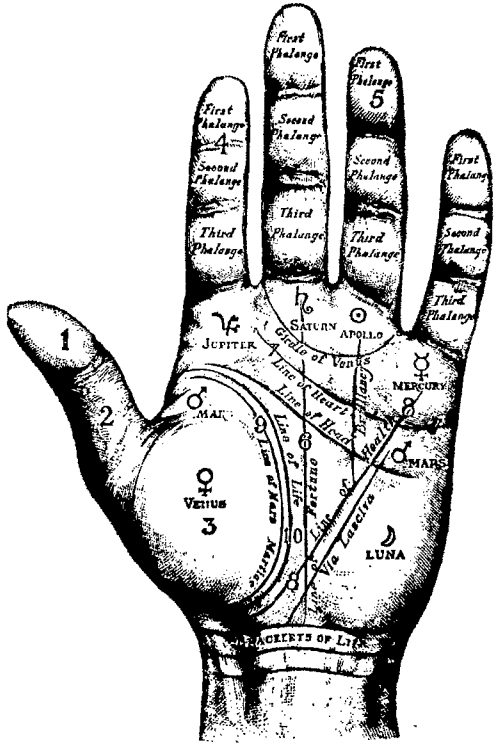
El falı çok eski zamanlardan beri uygulanagelmiştir. Hindistan ve Antik Yunan'da bilindiği kesindir. Aristoteles'in ele ilişkin birçok sözü vardır ve bunun bir anlamı olduğu sanılır. Ayrıca, E. Heron-Allen'ın[1] bununla ilgili bir öyküsü vardır: Aristoteles Mısır'da arkeolojik kalıntıları incelerken, Hermes'e adanan bir sunağın üzerinde el falına ilişkin yazılmış bir kitap buldu. Altın harflerle Arapça yazılmıştı ve Aristoteles bunu hâmisi Büyük İskender'e verdi. Daha sonra İspanyollar tarafından Latince'ye çevrildi ve Heron-Allen, çevirinin çok eski bir elyazmasını British Museum'da buldu.

El falının geleceği okumayı amaçlayan dalına *şiromansi* (cheiromancy) denir. Şiromansi, geleceğe ilişkin varsayımlarda bulunmak, insan iradesini geçersiz kıldığı için Katolik Kilisesinin yasakladığı uzun bir liste oluşturan kehanet türlerinin arasında yer alır. Elbette bazı tedbirli el falcıları, elin yalnızca bazı eğilimleri[2] belirttiğini söyleyebilir, ancak çoğu bunu açıklamakta güçlük çeker.

El falı çağdaş biçimini, büyük olasılıkla Ortaçağ'da kazandı. Falcılığın dışında iki tür çalışmaya ayrılır. Bunlardan ilki *şironomi*'dir (cheirognomy). Bu elin biçimi ve parmakların yapısını, boyutlarını vs. ele alır. İkinci dal *şirozofi*, (cheirosophy)[3] okültizmin benzeşim (analoji) ilkesine dayanarak, elin çizgileri ve aralarındaki boşluklarla ilgilenir.

Ayak Falı

Eski Çinliler, kişiliği ve kaderi belirlemek için elin yanısıra, ayağı da kullanırdı. Vardıkları sonuçların çoğu belki de doğruydu, çünkü rütbe ve meslek üzerine yorumlar yapıyorlardı. El falında baktığımız gibi, çizgi ve işaretlerden yararlanıyorlardı, ancak kaplumbağa, kuş, ağaçlar, çiçekler, kitaplar, makaslar ve dantel motifleri gibi, özellikle Doğu'ya özgü simgeleri seçebiliyorlardı.

Grafoloji

P. Aldorisio, 1611'de Napoli'de *grafoloji*'yi buldu. Grafoloji, el yazısından kişilik yorumlaması yapma bilimi olarak tanımlanır. Bu, son yıllarda çok gelişen bir konu oldu. El yazısının hastalık teşhislerinde önemli olduğu kuşkusuzdur, çünkü hastalıklar elin kas denetimini etkileyebilir.

Aldorisio, aynı yıl ve yerde hiç ilgi görmeyen bir bilim daha geliştirdi. Buna *gelatoskopi* (gelatoscopy) denildi ve sesli harflere bağlı olan farklı kahkahaların sınıflandırılması olan, bir tür kahkaha falıydı. Psikologlarımızdan bazılarının bundan yararlanması gerektiği kesin! Aldorisio, grafoloji'yi ve gelatoskopi'yi doğal bilimlerin bir bölümü olarak gördü.

NOTLAR

1 *"A Manual of Cheirosophy"* (Şirozofi Elkitabı), 8. baskı, Londra 1896.
2 Heron-Allen, a.g.e.
3 Heron-Allen, ancak şirozofiyle el falının eşanlamlı olduğunu söyler ve şironomi ile şiromansi olarak ikiye ayırır, ki bu da bizim söz ettiğimiz şirozofidir. Edward Heron-Allen (1861-1943) ayrıca midye miti üzerine de yazdı ve uzmanlık alanı *Foraminifera* (delikli deniz hayvanları) olan bir doğabilimci olarak tanınırdı.

33
Teozofi ve Okült Bilimler

Teozofi

Bu sözcük ilahi bilgelik ya da Madam Blavatsky'e göre, tanrıların bilgisi anlamına gelir. Ortaçağ teologları tarafından ender olarak kullanılmıyordu, ancak özellikle Boehme'nin öğretilerine uyuyordu, aynı zamanda Swedenborg'un sistemi için de kullanıldı. Böylelikle, üst ya da içsel dünyalara ve görünmeyene karşı ezoterik bir yaklaşım anlamında kullanıldı. Swedenborg'un topluluğunun *teozofik* diye nitelendirildiği anımsanacaktır.

Ancak bugün, teozofi terimi daha belirli bir anlamda, H. S. Olcott ve H. P. Blatavasky tarafından Amerika'da 1875'te kurulan Teozofi Derneği tarafından duyurduğu inanç ve öğretileri için kullanılır. Dernek bugün dünya çapında organize olmuştur.

Albay Olcott (1832-1907) genç yaşta okültizme ilgi duyan, tanınan bir tarım uzmanı ve seçkin bir avukattı. Derneğin asbaşkanıydı, psişik araştırma ve Budizm üzerine yazılarıyla tanınıyordu. Madam Blavatsky'yle 1874'de tanıştı.

Helena Petrovna Blavatsky (1831-1891) soylu bir aileden gelen bir Rus'tu. Onyedi yaşında, kırklı yaşlarında olan General N. V. Blatavasky'yle evlendi. Kısa süre sonra kocasından ayrıldı ve Mısır, Hindistan ve Tibet'e gitti. Bir süre spiritüalizm fenomenleriyle ilgilendi. Sonradan "Üstat" dediği bazı ustalarla tanıştı ve onlar tarafından yönlendirildi. Amerika'ya gitti ve Albay Olcott'la Teozofi Derneği'ni kurduktan sonra, ikisi birlikte, Derneğin merkezinin ilk başta kurulduğu Bombay'a, ardından bugün hâlâ Dernek merkezi olan ve 1882'de Madras yakınlarındaki, Adyar'a taşınan Hindistan'a gitti. Bayan Blavatsky önce 1877'de, birçok toplumun kadim mitolojisinin mantıklı bir dinin temel ilkelerini içerdiğini gösterme çabası olan *"Isis Unveiled"*i (Peçesi Açılmış İsis) yayımladı. 1888'de, daha önem taşıyan, iki ciltlik büyük eseri: *"The Secret Doctrine"* (Gizli Öğretiler) ortaya çıktı. Ölümünden sonra bu yapıta üçüncü bir cilt daha eklendi. Daha sonra, yandaşları kusursuz bir baskı oluşturdu. Eser, Tibet'in kuzeyindeki Çungarya dağlarında yaşayan Çungaryalılar'ın kutsal metinleri olan, *The Mani Koumbown*'dan alındığı söylenen *"The*

H. P. Blavatsky

Stanzas of Dyzan"ın (Dyzan Kıtaları) yorumlanmasıdır. Eser, Yüce Varlığın dünyada bir dizi başarılı görünümlerini ve varlıkların bu dünyalarda başarılı dönemlerini ortaya koyarak, insanın sürekli enkarnasyonlarla nasıl gelişip, nihayet sonsuz Nirvanaya ulaştığını ortaya koyar. *"Gizli Öğreti"*, Batı uygarlığına tümüyle yabancı gelen bir tarzda din, felsefe ve bilimin birçok yönüne değinen çok büyük bir bilgelik yapıtıdır. Birkaç kez sert eleştirilere uğradıysa da, önemli yorumcular için hâlâ çözümlenememiş bir bulmacadır. Madam Blavatsky, ayrıca Psişik Araştırmalar Derneği'nin (Society For Psycihal Research - SPR) karşıt görüşler açıkladığı psişik fenomenleri de vardı. Kadim ve Kabul Edilmiş Masonlar'ın taç takmış Prensesidir.

Madam Blavatsky'nin ölümü ve as başkanın istifasının ardından, Üstatlar'ın güvenilir mesajlarının kimden geleceği konusunda bir tartışma yaşandı. Büyük bir bölüm, daha sonra Katherine Tingley'nin (1847-1929) ardılı olacağı, W. Q. Judge'ın (1851-1896) liderliğinde Dernekten ayrıldı. Uzun bir süre, Evrensel Kardeşlik (The Universal Brotherhood) denilen bu kurum, merkezini Point Lama'da (Kaliforniya) kurdu. Birkaç bölünme yaşandı. Geriye kalan asıl dernek çok büyüdü ve birçok ülkeye yayıldı. 1938'de, ana derneğin kolları olan 43'ün üzerinde dernek vardı. Bunlardan bazıları İkinci Dünya Savaşı sırasında kapandı.

Çağdaş teozofi, Annie Besant (1847-1933) ve C. W. Leadbeater'm (1847-1934) emeklerine çok şey borçludur. Madam Blavatsky'nin öğretisindeki bazı kaba noktalarda değişiklikler yaptılar. Ayrıca birçok teozofi dernekleri kurdular, aralarından en çok bilinenler: 1- Kadim masonluktan farklı olarak kadın ve erkekleri aynı derecelere alan, arındırılmış bir örgüt olduğu sanılan Co-Masonluk; 2- Kutsamaların aynı olduğu ancak öğretilerin kabul edilmesinde ısrarcı olmayan Liberal Katolik Kilisesi; 3- Yeni bir İsa'nın gelişini müjdeleyen "Doğu'daki Yıldız Örgütü" (Order of the Star in the East). Bunlar birçok teozof tarafından ilgi görmedi, ve Teozofi Derneği'nin resmî kolları değildirler. Annie Besant, Derneğin ikinci başkanı ve Leadbeater ise Liberal Katolik Kilisesi'nin başpiskoposuydu.

Teozofi Derneği'nin amaçları, ırk ve inanç farkı gözetmeksizin insanlığın evrensel kardeşliği için bir temel oluşturmak, karşılaştırmalı din, felsefe ve bi-

lim çalışmalarını desteklemek ve doğanın açıklanmamış yasalarıyla birlikte insanda varolan gizli güçleri araştırmaktı. Derneğin hiçbir üyesi öğretiyi uygulamaları için zorlanmamıştır, ancak çoğunluk, inançları genel olarak savunur ve kabullenmeye hazır olan herkese açıktır.

Antropozofi

Goethe üzerine büyük bir yorumcu olan ve Goethe'nin bilimsel görüşlerini yorumlayan ve savunan Viyanalı felsefe doktoru Rudolf Steiner (1861-1925), teozoflarla 1902'de yakınlık kurdu ve daha sonra Derneğin Almanya şubesinin önde gelen kişisi oldu. Evreni ve insanı, birçok teozofi yazarının yaptığı gibi sanskrit diline göre değil, Alman bakış açısına göre yorumlamayı yeğledi. Leadbeater, 1912'de genç bir Hintli'yi, Krişnamurti'yi, [beklenen] "Dünya Öğretmeni" olarak öne çıkarttığında, bu o dönemde büyük bir olay yarattı. Steiner Dernek'ten ayrıldı ve bugün dünyada yaygın bir hareket olup, İngiltere'de Antropozofi Derneği tarafından temsil edilen, "Antroposophische Bund"u kurdu. Steiner yorulmak nedir bilmezdi. Kozmos ve insana kendi terminolojisiyle ve ayrıntıda teozofik terminolojiden farklı bir görüş katmakla kalmaz aynı zamanda bazı eski dindışı düşünceleri yeniden canlandırıp, kendine ait yeni düşünceler de yaratarak Hıristiyanlıkla birleştirmeye çalışırdı. Bazı izleyicilerini, Hıristiyan Topluluğu (Christliche Gemeinschaft) adında yeni bir ekol oluşturmaları konusunda destekledi. Hıristiyan Topluluğu ile Antropozofi Derneği arasında, Liberal Katolik Kilisesi'nin Teozofi Derneği'yle arasındaki ilişkiye benzer bir ilişki vardı. Steiner, birçok konuda yazılar yazdı. 1922'de yakılan Dornach'daki (İsviçre) büyük bir ahşap yapının[1] örneği olduğu yeni bir mimari tarz geliştirdi. Tarıma ilişkin bir bio-dinamik sistem ile yeni bir ilaç buldu ve eğitim, endüstri, doğa bilimleri ve siyaset üzerine yeni fikirler üretti. İzleyicileri, bu yeni görüşlere dayanan özel okullar, atölyeler, laboratuvarlar, klinikler ve çiftlikler kurdu. *Eurhythmy*[2] Steiner'ın geliştirdiği yeni bir sanattı; beden hareketlerinin zihin ve duygusal durumuyla bağlantısına dayanıyordu. Ayrıca dinsel piyesler yazdı.

Rudolf Steiner.

Nümeroloji

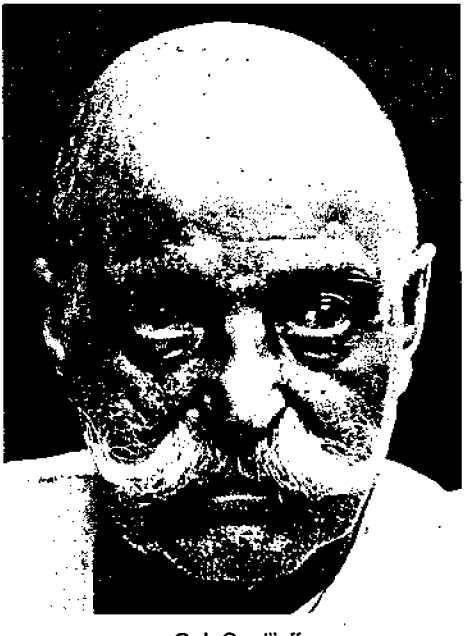
Kabala'nın, "Gematria" adlı kadim bir kolunda, İbrani alfabesinin harflerinin

sayılara denk geldiğini ve aynı şeyi belirttiğini gördük. Erken dönemlerde, Latin ve Yunan alfabesine uzanan bir görüşe göre, çoğu ülkede kullanılan dil Latince, onun dışındakilerin ise (Rusya, Yunanistan) Yunanca olması, Avrupa dilindeki herhangi bir sözcüğün bir sayıya dönüştürülebileceği anlamına geliyordu. Sayılar simgeseldir ve belirtikleri şeylerin her adla bağlantılı olduğuna inanılır. Bu, kendi adınızdan bir sayı elde edebileceğiniz demek oluyor. Sayı ondan büyükse, bazı numerologlar sayı oluşturan iki sayıyı da toplar.

Burada, en azından ilk oniki sayının simgeciliğini anlatacak bile olsak, bu çok uzun sürerdi. Hatta, bunun için ayrı bir kitap yazmak gerekirdi.

İnsanın Gelişimi

Sıra, uzun bir süre Rusya'da yaşayan tuhaf iki kişiye geldi. G. I. Gurdjieff (1867-1949) bir halı satıcısı ve olasılıkla, Ermeniydi. Doğumu ve yaşamının ilk dönemlerine ilişkin çok az şey bilinir, ancak Doğuda ticaret yaparak büyük bir servet elde etti ve Tibet, Türkmenistan, Irak ve diğer Doğu ülkelerinde bulunduğu sanılır. Ekim Devrimi sırasında Rusya'da okültizm üzerine dersler veriyordu. Ardından Amerika'ya gitti ve sonunda Paris yakınlarında Fontainebleau'ya yerleşti. Tuhaf bir kozmik sistem öğretiyordu, ancak temel görüşü, insanın tümüyle bilinçli olmadığıydı. Öğrencilerinin daha üst bir bilince ve daha üst bir gelişime varmalarını sağlamak için, doğayla iç içe olmak ve dansla birleştirdiği yoğunlaştırılmış bedensel denetimi gibi etkinlikler oluşturdu. Gurdjieff'e göre, insanların büyük bir çoğunluğu, günlerini yarı uykuda geçirir ve yalnızca Gurdjieff'in başarılı öğrencilerinin ulaştığı üst uyum konumuna ulaşmaları olanaksızdır. Yaşamının sonlarına doğru, büyük eseri yayımlanmaya başladı. Adı, *"All and Everything"* (Tüm ve Her Şey) idi ve ilk dizinin amacı, yüzyıllarca beşer ırkında kökleşmiş inanç ve görüşleri ortadan kaldırmaktı. Birinin başlığı, *"Beelzebub's Tales to His Grandson"dır* (Beelzebub'ın Torununa Anlattığı Masallar) ve kozmosta yolculuk eden bir uzay gemisinde gerçekleşen bir karşılıklı konuşma biçimindedir. Eser 1950'de İngilizce olarak Londra'da yayımlandı.

G. I. Gurdjieff

Diğer Rus, P. D. Ouspensky'ydi (1878-1947). Uzun bir süre Rusya'da Gurdjieff'le birlikteydi, ancak sonunda kişisel nedenlerle ayrıldı. Gurdjieff'in

P. D. Ouspensky

öğretilerini savunurdu. Ouspensky felsefe üzerine eserler yazmıştır. Biri felsefeyi baştan yazma girişimiydi. Aristoteles'in *"Organon"* adında mantık üzerine önemli klasikler yazdığı anımsanacaktır. Daha sonra Francis Bacon, Aristoteles'in ideasını yeniden ele aldığı ve doğayı yorumlamada tümevarım yöntemini anlattığı *"Novum Organum"*u (Yeni Dünya) yazdı. O nedenle Ouspensky de, evrenin tanımlamasını tamamlamak için dördüncü ve üst boyuttan yararlandığını öne sürdüğü eserine *"Tertium Organum"* adını verdi. Daha sonra, *"A New Model of the Universe"* (Evrenin Yeni Bir Modeli) ve *"In Search of the Miraculous"*ı (Mucizevi Olanı Aramak) yazdı. Ouspensky, ölümsüzlüğe ilişkin tuhaf bir görüşü savunur ve buna göre, insan öldüğünde zaman içinde geriye gider ve başka biri olur. İki kişi yer değiştirebilir. Böylelikle bir tek yaşam gerçekten de, birçok kişi tarafmdan tekrar yaşanabilir. Bu tuhaf düşüncenin herhangi bir kutsal öğretiye dayanmadığını söylemeye gerek yok. Madde üzerine görüşlerinin de bilimsel kimyayla hiçbir ilgisi yoktur.

Çağdaş bir İngiliz yazarı J. G. Bennett, bu iki Rus'un görüşlerini tanıttı, ancak sonraları, Gurdjieff ve Ouspensky'nin bazı izleyicilerince karşı çıkılan *Subud* admda bir hareketle ilgilenmeye başladı. Tanınmış bir teozof olan Alice Bailey ve Gurdjieff, önemli bir Öğretmenin geleceği kehanetinde bulundu. Gurdjieff'e bir kez Bennett'e bu öğretmeni Batı Asya'da aramasını söyledi. Muhammed Subud 1901'de Cava'da doğdu ve yirmidört yaşında olağanüstü bir deneyim yaşadı. Güneşten daha parlak bir ışık küresi belirdi ve alnından bedenine girdi. Daha sonra da, bazı ruhsal değişiklikler fark etmeye başladı ve değişim becerisini başkalarına da aktarabiliyordu. Bu işleme *latihan* adı verilir. Subuh'dan bu spiritüel gücü alan herkes, gücü başkalarına aktarmayla görevlendirilmiş olur. Benett ve başkaları Subud'u Avrupa'ya davet etti ve bir grup oluşturuldu. Simgeleri eş yedi uzaklıkta yarıçapla işaretli yedi eş eksenli çemberdir. Bennett, Gurdjieff'in daha çok emek harcayarak uygulamaya çalıştığı işlem olan latihan'ın insanın üst duyularını açtığıma inanır.

NOTLAR

1 1925-1928'de betonla yeniden inşa edildi.
2 Jaques-Dalcroze'nin *eurhymics*'iyle karıştırılmamalıdır.

Dizin

A.M.O.R.C. 252
Abra-Melin 289-90
Adi ben Masafir 113
aeon'lar 105, 108-9, 157
Afrodit 19
Agricola, Georg 235, 329
Agrippa, Cornelius 103, 215, 236, *266*, 266-67
Ahid Sandığı 97
Aiken, Margaret 267
Akadlar 81
Albertus Magnus 180-81, 208, 229, *229*, 274, 290
Aldorisio, P. 344
Ali, Hz. 188
Alphonso, Kral 207
Altın Oran 213
Altın Post 133, 136, 226
Altın Şafak 251, 316-19
Altın Zincir 144
Ammonius Saccas 143
anatanrıça 19
Ancile (kutsal kalkan) 46
android 225
animizm 25-7
Anka Kuşu 200, 238
antropozofi 13, 347
Apollon 134, *142*
Apollonius, Tyanalı 141, *142*, 227, 229
Apuleius 141
Argo gemisi 133, *134*, 136
Argonotlar 136
Aristoteles *139*, 139-40, 248, 290, 343
arkan bilimler 14
Arnold, Villanova'lı *230*, 231
Artemis 19, 126, 129
Artemis Tapınağı 46
Artephius 229
aruspicis'ler 30
Aşai Rabbanl 12, 107, 110-11, 119, 193, 276, 282
astral beden 280
astral kopya 332
astral projeksiyon 280
astroloji:
  Amerika yerlilerinde 61-2, ve
  Araplar'da 91, 207, ve
  astronomi 12, 14, 225, ve
  Batı astrolojisi 202-6, ve
  evler 210-11, ve
  Hindistan'da 68, 201, ve
  İslam'da 185, ve
  Kaldeliler'de 84, 140, 201, ve
  megalitik yapılar 39, ve
  Ortaçağ'da 201-15, ve
  Sabiiler'de 112, ve
  Sümerler'de 83, ve
  Tibetliler'de 173, ve
astronomi, Babilliler'de 84, *86*
Asurlar 81
Atlantis 59, 294
Atlas 88
Atman 65
Augustine, Aziz 111, 141, 208, 258, 277
Augustus, İmparator *220*
Aura 331-32
Aurelius Ambroius 39
aurignacien kültür 16-7
Avalokita 166
Avebury megalitleri 40-*41*
Avicebron 100
Ay evleri 22, 92, *204*
Ay Piramiti (Meksika) 63
ayak falı 344
Ay-tanrısı (Babil) *83*
Aziz Walpurga Günü 120
Azize Bridgit Günü 120
Aztekler 60, 63
Babil Kulesi 81, 83
Bacon, Francis 12, 219-221, 234, 248-49
Bacon, Roger 209, 230
baetyl (tanım) 44
Ba-Gua 158, *158*, 162
Bailey, Alice 349
Baines, A.E. 330
banshee'ler 127
Baphomet 194
Barbarossa, Frederick 191
Bardesanes, Edessa'lı 111
bardo aşaması 173
Barrett, Francis 102
Basamaklı Piramit 52, *55*

İtalikle belirtilen sayfa numaraları, o sayfada resim olduğunu göstermektedir.

Basilides, İskenderiyeli 108-9
Batlamyus 22, 206
Beausoleil, Baron de 325
Becher, J.J. 240
Bennett, J.G. 349
Berlioz, Hector 259
Bernard, Aziz 191
Bernheim, Hippolyte 340
beş köşeli yıldız 213
Besant, Annie 252, 346
Beyaz Güvercin simgesi 199-200
Bhagavad Gita 71
bhakti-yoga 76
Bilinmeyen Sessizler Örgütü 323
Binbir Gece Masalları 87, 89, 184, 187
Blake, William 40
Blavatsky, H.P. 345-46, *346*
Boccalini, T. 245
boddhisattva'lar 152, 168
Boehme, Jacob 226, 295-97, *296*, 322, 345
Bon dini 165
Bon swastikası 167
Bonatti, Guido 207
Borri, G.F. 240
Boyle, Robert 241, 326
Bracciolini, Poggio 213
Bradwardline, Thomas 209
Brahe, Tycho 217-18
Brahminler 65-6
Braid, James 339
Bramwell, J. Milne 340
Brand, H. 240
Breul, H.E. Prosper 16
Brewster, David 297
brownie'ler 128
Buda, Gautama 151-52, 156, 159, 161
buddha'lar 152, 159
Budge, E.A. Wallis 35, 84
budizm 151-54
Burçlar Kuşağı:
  23-4, 202, 205-6, ve
  Araplar'da 92, ve
  Hindularda 68
Burton, Sir Richard 87-8
büyü:
  İslam'da 90, ve
  kızılderililerde 60
büyücülük:
  cezaları 270-64, ve
  Kutsal Kitap 256
büyücülük, tanım, bkz. *sorcery* ve *magic*
Büyük Piramit, bkz. *Keops Piramiti*
Câbir 227, *230*
cadı kazanları 149
cadı yağı, bkz. *peri yağı*
cadıcılar (cadı bulucular) 270
cadılar toplantısı 258, 274-76, *275*, 283
cadılar:
  başlıca özellikleri 273-74, ve
  engizisyon 261, ve
  tanınmaları 277, ve
  yasalar 260-61
  Shakespeare'in yapıtlarında 258, 274
  uçma merhemi *249*
cadılık:
  (tanım) 13, ve
  cezaları 270-71, ve
  duruşmalar 265-68, 272, ve
  kökeni 255, ve
  Kutsal Kitap 256, 277
Caen swastikası *160*
caenizm 156-57
Cagliostro, Kont *313*, 313-15
caitya'lar 161
çakralar 76, *77*
Campanus, Johannes, 210
cânn 88
Cannon, Alexander 74
Capella, Martianus 206
Carnac megalitleri *40*-42
Carrington, Hereward 73
Cebrail:
  büyü 186, ve
  Hacer-ül Esved 45, ve
  Kuran 184
Cengiz Han 169
Cermen swastikası *160*
Cesi, F. 238
Charcot, Jean-Martin 338
Charlemagne 189-90, 227
Chaucer, G. 212, 232
Christian, Paul 220
Chu-Hsi 157
Churchward, James 160
Cicero 84, 140
Cinderella 126
cinler 88-9
Cizvitler ve Gül -Haç 248
Clement, Romalı Aziz 106
Clymer, R. Swinburne 251-52

colepexy 127
Columbus, Christopher 59, 213
Copernicus, Nicolaus 217
Coué, Émile 75-6, 340-41
Cro-Magnon ırkı 16-7
cromlech'ler 40
Crowley, Aleister 317-20
cüce katılaşması 126
Cüce Pepin 262
Culpeper, Nicholas 221
D'Ark, Jeanne 263-64
daemone'ler 137
daktil'ler 137
Dalai Lama'lar 166, 169, 172
Daniel'in kehanetleri 81-2, 100
Dante 140, 212
davah 90, 184-85
Dee, John 215, 235, 293-94
Delboeuf, J.R.L. 340
Delphoi *133*, 134
Demirci Wayland 39-40
demiurge 105,112
Democritus 226
demonoloji 13, ve
Kabala'da 98
denizadamları 127
deniz-keşişleri 127
denizkızları 127
Denton, W. 332
dervişler 188
Descartes, René 249
deunde'ler 278
Devler 39-40
devler ve canavarlar 15-6
Devleri Öldüren Jack 16, 148
Diana kültü 256, 258
Diana, tanrıça 126
Diodorus Siculus 91
Dionysos 137-38
dodekahedron 213, *213*
Doğu Tapınağı Örgütü 320
dolmen'ler 38, 40
dönüşüm tozu 225, 237
dowsing, bkz. *su falcılığı*
Druidler:
40, 119 (etimolojisi), ve
ayinleri 119-21, ve
şenlikleri 120
Druidness'ler 118
dryad'lar 129, 137
Dtudio, Simon 244
dua çarkları (Tibet'te) 171
Dürer, Albert 22, 136.
durugörü 12, 325, 331
duruişiti 339
dwerger'ler 127
Dzyan Kıtaları 346
Ebu Bekir, Hz. 188
Ebu Said Abul Khayr 187
Edda'lar 148
egzogami (tanım) 30
Ejderha Tahtı 156
ejderhanın başı (astroloji) 212
ejderhanın kuyruğu (astroloji) 212
El Burak 183, 244
el falı 13, 185, 343-44
Elamlar 81
elemantaller 127-29, *128*, 278
elf-bolts, bkz. *peri sürgüleri*
elf-cake, bkz. *cüce katılaşması*
elf'ler, 125, 129
Elliotson, J. 338-39
Encausse, Gerard 153, 252, 321, 323
Endor Cadısı 97, 256, *256*
engizisyon ve cadılar 261, 263-64
Enoch, Bkz. *Hanok*
envokasyon 144 (tanım), *145*
Erasmus 215
erkek büyücü (wizard) 39
Esdaile, J. 339
Essenîler 103
etherik duble 281 (tanım)
etherik kopya 332
Etrüskler 131
Eurydike 129
Evans, Sir Arthur 44
Evans-Wentz, W.Y. 173
Excalibur 121-22
Fabricius, D. 221
fakirler 73, 188
falcılık, Tibet'te 173
fallik tapınma 67-8
Farabi 228
Faria, Abbé de 338
Farr, Florence 317
Fata Morgana 125
faun'lar 129, 137
Faust 259-60
Fawkes, Guy 120
Fée, Morgan le 122, 124-25

feng-shui 31-2, *35*
fetişizm 27-8
Ficino, Marsilio 214
Filozof Taşı 90, 225, 229, 232, 235, 237-38
Fisagor, bkz. *Pythagoras*
fizyonomi 343
Flamel, Nicholas 231-32
Flammarion, Camille 86
Fludd, Robert 237, 247-48
follet'ler 278
folleti'ler 278
Forel, A.H. 340
Franklin, Benjamin 337
frenoloji 13, 339
frenoloji ve aura 332
Gaffarel, J. 238
Galileo, Galilei 217
Galland, A. 87
Galvani, Luigi 329
Gargantua 39
Garnier, Gilles 279
Gazali 90
gelatoskopi 344
George, Aziz 184
gezegen tılsımları *220*
Gigantopithecus 15
Girit gizemleri 138
Girit uygarlığı 131
Gize piramitleri 53
gizlemler, bkz. *misterler*
Glanvil, Joseph 256
Glauber, J.R. 238
gnana-yoga 76
gnom'lar 127, 278
gnomid'ler 127
gnosis 13
gnostisizm 105-115
gnostisizm ve şeytana tapınma 110-13
Goethe, 260
Golden Dawn, bkz. *Altın Şafak*
Graal Kupası, bkz. *Kutsal Kâse*
grafoloji 344
Graham, James 338
Grandier, Urban 269-70
Graterakes, Valentine 335
Gregory, William 331
Grien, Hans Baldung 257
grimoire'lar 179 (tanım), 290-92
Guénon, René 90
gül simgesi 243
Gül-Haç örgütü 13, 221, 243-53, 316-17, 321
güneş merkezli sistem 215-17
Güneş Piramiti (Meksika) 63
Güneş Swastikası *160*
güneş tapınakları 40-4
Güneş-tanrısı (Babil) *83*
Gurdjieff, Georgie I. *348*, 348-49
Guy Fawkes Günü 120
Hacer-ül Esved 45, *46*, 183
Halley, Edmund 221
Hamid Bey 73
Hanok 91, 139
Harizmî 228
Harun el Reşid 87
hatha-yoga 75
havari simgesi 106
hayalî fener 238
hayvansal manyetizma 335
Heidenhain R.P.H. 340
Heindel, Max 252
Heingarter, Conrad 233
Hekate 258
heliolitik kültür 47, 62
Helmont, F. van 237
Helmont, J.B. van 237
heliolitik kültür 47
Heredot 135
Hermes Trismegistus 91, 139, *142*, 226, *230*, 231
Heron-Allen, E. 343
Hershey, Sir William 55
Hezekiel Peygamber 100
Hinayana budizmi 153
hipnotizma 13, 338-40
hipnoz sonrası bellek yitimi 339
Hippolytus, Aziz 106
Homeros 31
Homo sapiens 15
homunculus 90, 225, 234 (tanım), 260
Hopkins, Matthew 270
horoskop kuramı *220*
Horus 51, 57
Hugh, St. Victor'lu 207
I-Ching 13, 157
Iamblichus *142*, 143, 145
Illuminati Örgütü 312
Imnoteb 53
Isaac, Jaspar 284
Isidore, Sevilla'la Aziz 206
Işığın Hermetik Kardeşliği 320

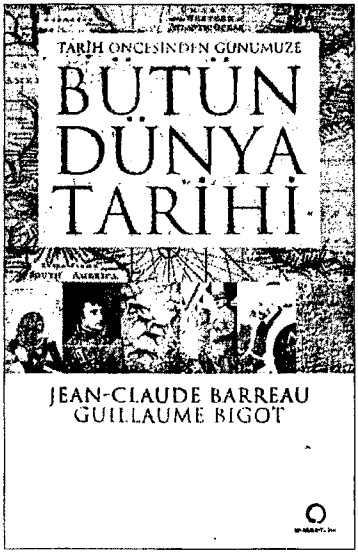
İbn Ezra 207
İbni Sina 227-28, *228*
ikiz-simgecilik, Girit'te 131
ikozahedron 213, *213*
imza öğretisi 237
incubi'ler 89, 261, 277-79
İnkalar 61
insan kurban etme:
  Druidler'de, 119, *120*, ve
  Mayalar'da *61*, 63
insanın gelişimi 348-49
İsa Peygamber:
  45, 97, 108-9, 177-78, 193, ve
  astroloji 109, 209-10, ve
  Son Akşam Yemeği 199
İsis 19, 91
İskender, Büyük 139, 278
İslami kozmos 87-90
İşaya Peygamber 101
James I, İngiltere Kralı 268
Jennings, O.H. 248
jeomansi 31, *34-5*, 185
Jesse'nin ağacı 119
ju-ju 27
Julius Caesar 49, 118
Jung, C.G. 226
Kabala 13
Kâbe 45, 183
Kader Taşı 44-5
Kaf Dağı 88
Kalavela 148
Kaldeliler ve astroloji 84, 140
kara maji 13, ve
  İslam'da 186
Kara Taş, bkz. *Hacer-ül Esved*
karma-yoga 76
Karnak tapmağı 44
kastlar (Hindistan) 65-6
kehanet 30-1, ve
  İslam'da 185
kehanet diski (Bergama) *35*
Keltler 117
kentaur'lar 137
Keops Piramiti *50*, 53-5
Kepler, Johannes 218-19
Kerubim melekleri 97
kihanah 90
Kikloplar, bkz. *Tepegözler*
Kircher, Athanasius 103, 203-4, 238, 328
Judge, William Q. 346
Kelley, Edward 293-95
kendi kendine telkin 340-41
Kilner, Walter J. 331-32
Kırbaççılar 281-82
Kırmızı-şapkalılar 165, 167-68
klabber'lar 125
Kleopatra 91, 226
Knox, John 215
kobold'lar 127
Konfüçyüs 156
konfüçyüsçülük 154
koridor-mezarlar 38
kozal beden 121
kozmik yumurta 162
Kral Arthur 39, 45, 121-24, *122*, 190, 198
Krallar Vadisi (Mısır) 56
Krişna 71
Krişnamurti, Jiddu 347
Kubilay Han 169
kundalini-yoga 76
Kuran-ı Kerim 184
kurban geleneği:
  Druidler'de 119, *120*
  Mayalar'da *61*, 63
Kürelerin Müziği 214
kurgan (tanım) 38
kurtadamlık 13, 279-80, *280*
kutsal emanetler:
  Budizmde 161-62, ve
  Hıristiyanlıkta 178
kutsal fahişelik (Hindistan) 66
Kutsal Kâse 122, *123*, *198*, 197-201
Kutsal Kazan 149
lamaizm 165-74
Lamiae 136
Lammas şenliği 120
Lane, E.W. 87
Lao-tzu 156-57
Lao-tzu'nun mührü *157*
Lavoisier, A. 337
Leibniz 221, 249
Leiden, Lucas von 236
lemure'ler 137
Léon, H.M. 188
Levi, Éliphas, 194, 269, 280
levitasyon 75, 275
Levy, G.R. 17
Lewis, Spencer 252
ley hatları 37
Liebeault, A.A. 340

likantrofi, bkz. *kurtadamlık*
Lilly, William 221
Linacre, Thomas 216
Liszt, Franz 259
Livraga, Jorge Angel 128
Loria, Isaac 101, 103
lotüs çiçeği 67, 159
Lully, Raymond 230, 236
Luther, Martin 215, 278
Luys, J.B. 338
Mabinogion efsaneleri 124
Machynka, Josef 128
mağara resimleri 17-*18.*
mağara kültleri 17
magdelenien kültür 17-9
magic 135 (tanım)
magnetoterapi 337-38
Mahayana budizmi 153, 165
maji: 94 (etimolojisi), ve
  12 (tanım), ve
  bilim, ve
  İslam'da 184-86
  kara-maji 13, 186
  kuramları 12-3, ve
mana 25-6
maniheizm 111
mantra'lar 78, 170-71
mantra-yoga 75-6
Marduk 83
Marlowe, Christopher 259-60
Martin, L. Claude de Saint 313-15
Martinizm 321-23
marud 89
masonluk 307, ve
  Gül-Haç örgütü 250-51, 307, ve
  Templar Şövalyeleri 308
Mather, Cotton 272
Mathers, S.L. Macgregor 289
Mavisakal 264
Maxwell, Gulilemus 335
Mayalar 60, 62
maymun adamlar 15
Mecusîlik 93-4
Medici Ailesi 213-14, 216
Medici, Catherine de 216, 282, 293
Medler 82
megalitler 37-40, 44, ve
  cadılar 275, ve
  devler 39-40, ve
  Druidler 40
Meganthropus 15
Melancthon, P. 215, 328
Melek Tavus 113
menhirler 37-8
Merlin, Büyücü 39, 121, *122*, 190, 278
mermaid, bkz. *denizkızları*
mermen, bkz. *denizadamları*
Mermet, Abbé Alexis 327
Meryem Ana 244, 259, 303
meşe ağacı simgesi, Druidler'de 119
Mesmer, Franz Anton 336-37
mesmerik trans 339
mesmerizm 336
metalloterapi 337-38
meteorlar ve kutsal taşlar 45-6
mikrokozmos-makrokozmos 139, 201, 214,*214*
Minos uygarlığı, bkz. *Girit uygarlığı*
Mirandola, Giovanni Pico de 214-15
Mısır Ölüler Kitabı 49, 173
Mişnik dönem 101
misterler 133, 138 (tanım)
Mitraizm 94-5
Mizraizm Örgütü 316, 320
Molay, Jacques de 192, 308-10
Moll, A. 340
Montezuma 63
Mu uygarlığı 160
Muhammed Peygamber 45, 87, 183, ve
  Mirac (Gece Yolculuğu) 183-84, ve
  mucizeleri 183-84
Müller, Max 65
mumyalama 51-2
mürşit 187
Musa Peygamber 91, 97-8, 107
müz'ler 136
Nabukadnezar II 82
Nancy ekolü 340
Nanni, Giovanni 215
nazarlık:
  Babilliler'de 83-4, *85*, ve
  İslam'da *185*, 186
Neandertal insan 16
nekroman 26
nekromansi 26
neolitik kültür 21
nereid'ler 137
Newton, Isaac 221, 297
Nicholas, Cusa'lı Kardinal 213, 233
Noel Baba 121
Nostradamus 215, 293, *293*

Nuh'un Gemisi simgesi 207
nümeroloji 347-48
nympha'lar 136-38
O.T.O., bkz. *Doğu Tapınağı Örgütü*
oceanid'ler 136
odik güç 331
Odin 147-49
oktahedron 213
okültizm 123 (tanımı ve kapsamı)
Olcott, Henry Steel 345
Olympiyalılar 132-33
om mane padme hum 75, 79, 170
On Emir 97
onbin simgeli ağaç 174
orakl 57 (tanım), 98, 133-35, 148, 173
orakl merkezleri, Antikçağ'da *134*
oread'lar 129
Oresme, Nicole 211
Orfe 129, 138
Origen 106-7, 143, 258
Osborn, Henry Field 16
Osiris 159
Ostanes 139
Ouspensky, Peter. D. *348*, 348-49
pagoda'lar 159, 160
paladin'ler 190
palladium 46
Palladium Örgütü 311-12
Papus, bkz. Encausse, Gerard
Paracelsus 90, 215, *233*, 233-34, 237, 247, 335
Paskalya Adası heykelleri 42
Pasqually, Martinez de 321
Patanjali 71
Paul, Aziz 178
Payens, Hugues de 191, 194
penate'ler 138
peri parası 126
peri sürgüleri 125
peri yağı 125
periler:
    İngiliz mitolojisinde 124-27, ve
    İslam'da 89, ve
    Shakespeare'in yapıtlarında 125
Perkins, Elish 337
Persler 82
Peter, Abanolu 209
Philadelphia Kilisesi 296
phlogiston kuramı 240
piramitler:
    Mısır'da 47, 49-56, ve
piramitler:
    Orta Amerika'da 38, 47, 63-4, ve
    Peru'da 38, 47, 64
Pisagor, bkz. *Pythagoras*
Pithecanthropus 15
pixie'ler 129
Platon 139, 278
Plinius 121, 226
Plotinus 143
Politian 213
poltergeist 126-27
Popol-Vuh 62
Pordage, John 296
Porta, Giambattisa della 215, 237
posesyon 269 (tanım)
Postel, Guilliam 103
post-hipnotik amnezi 339
Potet, Baron du 339
presesyon hareketi 23
Preyer, W.T. 340
Price, J. 241
Proclus 144
projection powder, bkz. *dönüşüm tozu*
psikometri 332
Psişik Araştırma Derneği (SPR)
Ptolemy, bkz. *Batlamyus*
Puranalar 67, 76
Puysegur Markizi 339
Pythagoras 103, *138*, 138-39, 214
pythoness'ler 118, 133 (tanım)
Quetzalcoatl 62-3
quipu 61, *62*
rabdomansi 13, 325 (tanım)
rabdomansi yöntemleri, *326*, 326
radyestezi 326-31
radyonik 328
Rais, Gilles de 264-65, 282
raja-yoga 76
Raman Bey 74
Rasputin, Grigori 303-4
Râzî, Fahreddin el 227-28, *230*
Rebelais, François 39
Recamier, J.C.A. 339
reenkarnasyon:
    Kabala'da 98, 100, 103, ve
    lamaizmde 166, 171-72, ve
    sufizm 187, ve
    Yezidîler'de 113
Reichenbach, Baron Karl von 331
Rig-Vedalar 94

Ripley, George 232
Rochas, A. Albert de 331
Rodes, John
Romulus ve Remus 278
Rose Croix derecesi (masonlukta) 250-51
Rose-Croix, bkz. *Gül-Haç örgütü*
Rosenkreutz, Christian 245-47
Royer, J. de 329
Ruhülkúdüs simgesi 119, 205
rune'ler 148
Ruysbroeck 212
sabbath'lar, bkz. *cadılar toplantısı*
Sabiiler 112
sabit yıldızlar 21
Saga'lar 148
Saint Germain Kontu 313, *313*
Sakrat (kutsal taş) 88
şakti 76
salamander'ler 88, 129, 278
Salome 258
Salpetrie ekolü 340
şaman dansı *33*
şamanizm 30, *33*, 165
Santa Claus, bkz. *Noel Baba*
Sarı-şapkalılar 165, 168-69
Saturnicus, Suriyeli 108
satyr'ler 129, 136-37, 283
Schliemann, Heinrich 160
Scot, Michael 207, 229
Scotus, Duns 209
Seabrook, W.B. 29
şefaatçi 112
Sefer Yetzirah 99
sefirotlar *100, 101*
sembolizm, Kabala'da 98
sempatik maji, bkz. *uyuşum büyüsü*
Sendivogius, Michael 237
Servius Tullius 278
Seth 51
Seton, Alexander 237
şeytan (İslam'da) 89
şeytan ayinleri 282-86
şeytana tapınma ve gnostisizm 110
şeytanla anlaşmak 258-59
Sfenks *56*, 57
Shakespeare, William 125, 149, 249, 258, 274
Shipton, Mother 293
Shiva, bkz. *Şiva*
sibylla 140 (tanım), *140*
sihir 90
Simon Magus 105-7, 109
simya 90 (etimolojisi), ve
Arabistan'da 90-1, ve
kimya 12, 225, ve
şarlatanlar 235-37
Sinanthropus 15
Sinistrari, L.M. 278
şintoizm 162
siren'ler 136
şiromansi 343
şironomi 343
şirozofi 343
Sitwell, S. 26
Şiva 67, 76
Siyah-şapkalılar 165, 167
solutreen kültür 17
Son Akşam Yemeği 122, 199
sorcery 135 (tanım)
Spinoza 249
spiritüalizm 13
St. Elmo'nun Ateşi 129
Steiner, Rudolf 252, 347, *347*
stigmata 272
Stonehenge cromlech'i 38-40, *43*, 119
Strabo 56
su falcılığı 325
succubi'ler 89, 261
sufi 187 (etimolojisi)
sufizm 187-88
Süleyman Peygamber 89-90
Süleyman, Kral 88-9
Süleyman'ın Mührü 194
Süleyman'ın Yıldızı *291*
Sümerler 81
sünnet geleneği 47
swastika 47, 157-58, *160*, 167
Swedenborg, Emanuel 297, *297*, 321
sylph'ler 129, 278
Tacitus 148
takımyıldızlar ve kökenleri 21-3
Tantralar 76
tantrizm 76-8, 167
taoculuk 154, 157
Tao-Te-Ching 157
Tapınakçılar, bkz. *Templar Şövalyeleri*
tarot 13, 31
Tarquin 140
Tartorotti, G. 13
Taylor, F. Sherwood 91
telepati 12, 325

teleradyestezi 328
telkin 13, 340-41
Templar Şövalyeleri *191*, 191-95, 308-10
Temple, Robert 134
Tennyson, Alfred 198
teozofi 13, 345-47
Teozofi Derneği 345-46
tepegözler 37, 137
tepegözler mimarisi 37-8
Tespih Duası 75
tetrahedron 218
teurji 143-44
Theophilus, Antakyalı Aziz 259
Therapeutae'ler 104
Thomas, Aquino'lu 180, 208, *208*, 209, 229, 277
Thor'un Çekici 158, *158*
Thouvene, P. 329
Tiahuanaco 42
Tibet Ölüler Kitabı 173
tılsım:
Babilliler'de 84, ve gezegen tılsımları *220*
Titanlar 37, 42, 65
Toltekler 60, 63
tomoye 158
top oyunları simgeciliği 121
trilithon'lar 38
Trithemius 215
trol'ler 127
Troya savaşı 132
Troya swastikası *160*
Tufan 135
Tüm Azizler Günü 120
tütün içme 27 (kökeni)
Tylor, E.B. 25
Üç Maj 214, *214*
Ulysses 135
undine'ler 127, 278
Urartu swastikası *160*
ushabti 51
uyuşum büyüsü 12, 17 (tanım), 293
Vaftizci Yahya 106, 120, 200, 258
Valentine, Basil 237, 325
Valentinus, İskenderiyeli 110
vampirlik 280-81
Vardharma 156
Vaughan, Henry 240
Vaughan, Thomas 240, 250
Vaulse, Robinet de 265
Vikingler 147-49, 159
Vincent, Beauais'li 231
Virgilius 31, 140, 212
Vishnu, bkz. *Vişnu*
Vişnu 67
Vitruvius 140
vudu 28-9
Vulkan 40
Wagner, Richard 259
Waite, A.E. 198, 200, 245, 248-50, 305, 307, 317
Wallenstein, Albrecht von 218, 221
Weigel, Valentin 221
Wells, H.G. 21, 61, 131
Wharton, Sir George 221
Willendorf Venüsü *19*
Wimpira, Conrad 215
wizard, bkz. *erkek büyücü*
wraith'ler 127
Wronski, Hoene 300-1
Yakup Peygamber 44, 51
yantra 78
Yaşam İksiri 47, 90, 225, 238, 294
Yeats, William Butler 251, 317, *317*
yedi gezegen 205
Yedi Kilise 296
Yeremya Peygamber 44
Yezidîler 113
yılan sembolü 67, 107
yin ve yang 157, 162
yoga duruşları 72, *78*
yoga türleri 75-6
yogiler 71-5, 187
yüce ana 19
Yudelowe, E.S. 98
Yuhanna'nın Vahyi simgeciliği 205
Yuvarlak Masa Şövalyeleri 123, *123*, 190, 198
zar atma falcılığı, Vikingler'de 148
Zarathustra, bkz. *Zerdüşt*
Zend-Avesta 93
Zerdüşt 93-4, 278
Zerdüştçülük 93-4
Zeus 132, 134
zigguratlar 83, *86*
Zodyak, bkz. *Burçlar Kuşağı*
Zohar 99, 101
Zombiler 29, *34*
Zoroaster, bkz. *Zerdüşt*
Zümrüt Levha *90*, 91, 238

Tarih Öncesinden Günümüze

Bütün Dünya Tarihi

Frank Joseph

336 sayfa+8sayfa albüm
ISBN : 9944-986-03-8
Basım Tarihi : Mart 2006

Okumayı bilenler kendilerini zaman ve mekân içinde yerleştirmeyi de bilirler. İnsanların çoğu, artık geçmişi olmayan insanlar, "belleksizler" oldular. İronik bir paradoksla, "anımsama görevi" üzerine, hiçbir zaman, bu unutma zamanlarındaki kadar çok konuşulmadı, çünkü bir niteliğin üzerinde ancak o nitelik unutulduğu zaman durulduğu bilinir.

Bizde ve dünyada, yetişkinler, "Biz çok şey yaptık daha ne yapabiliriz?" diyor olabilirler. Böylece tarihsel sürekliliğin iyice bilincinde olduklarını gösterdiklerini sanıyorlar. Peki, onların çocuklarının (en azından yüksek okullarda okumamışların) kafasında ne bulunacak? Belirsiz bir yerde, at yerine gezegenler arası füzeyle dolaşan zırhlı bir Ortaçağ şövalyesi!

Yerler ve olgular üzerine bilgi vermenin önemsenmemesi çağdaşlarımızın hatası değil. Zorlayıcı bir moda, kronolojik tarih öğrenimi yerine "çağlar arası yolculuk araçları" türünde, yüzyıllarda at koşturma temalarının tarzını getirmek istedi. Ülkelere gelince, her yerde aynı cam kulelerin sıralandığı günümüz kentlerinin hepsi, manzaralı yer hesabı yapmayan aceleci teknisyenler için eş değerde. Bu hayhuy içinde, manzaralar tatsızlaşıyor, kültürler eriyor, ortak tarihler siliniyor.

Bu kitap, bilim adamlarının kitabı değil, yalnızca insanlık tarihinin bir çeşit özeti olmayı istiyor. Temel ama şaşırtıcı yaklaşımlarla ve densiz sorularla dolu. Okurun, tartışılmaz olayların tartışılabilir yaklaşımlarını bulabileceği gerçek bir öykü ve mesleği tarihçi olanlar dışında herkes için.